This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

A 51/30

Missing sv. 1 (p. 1–80)

Rer. 118 d. 112

KNIHOVNA
BOHOSLOVCŮ
BRNĚNSKÝCH

ČASOPIS

katolického duchovenstva.

Redaktor:
KAREL VINAŘICKÝ,
kanovník na Vyšehradě.

KNIHOVNA
BOHOSLOVCŮ
BRNĚNSKÝCH

Ročník šestý.

(J1)

V PRAZE.
Tiskem a nákladem Rohlíčka a Sieverse v kn. arcib. semináři.
1865.

BODLEIAN
P
2 - OCT 1989
LIBRARY

Obsah

všech osmi svazků šestého ročníku. 1865.

Úvahy otázek časových. O úpadku náboženského smyslu u studujících za doby naší, str. 1. — Encyklika, str. 61. — Světská moc papežova a liberalní žurnalistika, str. 69. — Osmdesát thesí znovu zavržených encyklikou Pia IX. od 8. prosince 1864, str. 41, 89, 179, 258, 352. — Biskup Dupanloup o konvenci a encyklice, str. 130, 208, 274. — Církev a vlast, str. 241. — O plýtvání přísahou při soudech, str. 453. —

Polemika. Pismák materialista, str. 401. —

Apologetika. O zákonitém uvedení křesťanství v císařství Římském, str. 321. — Kristovo požehnání vezdejší, str. 503, 570. — Galileo Galilei, str. 561. —

Písmo svaté. O Marii Magd., str. 36, 121. — O Žalmech, str. 246. — Dar jazyků, str. 284. — Království nebeské, 343. — Ďábelníci v N. Z. 347. — Žalm 67. 367. —

Dogmatika. Látka sv. biřmování, str. 30. —

Morálka a asketika. Nejvyšší pravidlo mravů křesťanských, str. 114. —O trápení a křižování lidské duše, str. 423, 528.

Liturgika. O Římsko-Pražském rituale, str. 188. — Latina při výkoneeh liturgických, str. 202. — O domácích pobožnostech str. 300. — Sluší-li knězi, jdoucímu zaopatřovati nemocných, žehnat po cestě lidu s nejšv. svátostí? str. 408. —

Pastorálka. Odpovědi k otázkám konferenčním, str. 294, 459, 609. — Co činiti má duchovní pastýř, aby svátost přísahy zlehčována nebyla, str. 456. —

Homiletika. Čtení adventní, str. 58. — Rozvrh ku postním kázaním. — Rozvrh kázaní na čtyřicátý výroční den svěcenin kněžských, str. 449. — Slovo o nejpotřebnějších vlastnostech křesťanského kazatele, 491. — O chybách, kterých se vystříhati mají kazatelové, 593.

Církevní právo. Forma Tridentina, str. 6. — Případ z pastýřského života, hledící k občanskému příbuzenství, str. 149. — Závaznost formy tridentinské, str. 161. — Zdání o případu hledícím k obč. příbuzenství, str. 221. — Případ taxovní, str. 302. — Uprávňování nemanželských dětí, str. 549. — O legitimování dítek nem. na Moravě, str. 625

Historie církevní. Illuminati, str. 81. — Gnosis proti první a nynější církvi, str. 482. —

Životopisy. Blahoslavený Josafat, arcib. mučeník ruské církve, str. 461, 620, 615.

Kronika. Svoboda víry a svědomí v Čechách za věku XV. a XVI., str. 304. — Řím a Italie, str. 388. — Nově jmenovaný metropolita katol. v Angličanech, str. 389. — Sektářstvo v státech sjednocených, str. 547. — Ze sněmu kr. Českého, str. 621.

Pohled na naše časopisectvo. O upřímném katolíku v Pražském Hlasu, č, 57, r. 1865. — Blouznění po národní církvi, str. 231. — Sakristánská literatura, 400. — Komenský a Jesuité, str. 472. — Odpustky v Nár. Listech, 473. — Babylonská věž, 549. — Tagesbote 528.

Dopisy. Od Šumavy, 68, 156. — Porada kněžská, 552. — Z Moravy. O misálech a breviařích, str. 311. — O středních školách, 390. — Z T. 474. —

Krátké odpovědi redakce. Ku přáním str. 30, 157.

Otázky konkursní. V Praze v říjnu 1865, str. 550.

Dědictví Svatoprokopské. Zpráva o XV. schůzi výboru Děd. sv. Pr., str. 313. O XVI. schůzi 478. — XXV. seznam údů, str. 70, 158, 237, 314, 629. —

Literatura a Literarní oznamovatel. Poklad domový, str. 73. — Commentorius de Computo Ecclesiastico, str. 74. — Perly nebeské, str. 75 — Nešpory, str. 76. — Posvátná kazatelna, 76, 240, 318, 400. — Euchiridion Symbolorum et Definitionum, str. 77. Acta judiciaria Vicariorum Archiepiscopi Prag. Generatium, str. 80, 317. — Der Pabst und die modernen Ideen, 159. — Zusprüche im Beichtstuhle, 159. — Kronika práce, 238. — Petrus Canisius, 314. — Selbsttäuschungen, 316. — Nedělní zábava, 316. — Cursus vitae P. Josaphat Kuncevicii, 317. — Obšírný život Vykupitele našeho J. K. 318. — Nový misál v provincii české, 393. — Dějiny církve pro vyšší gymnasia, 395. — Věnec homilií Jelinkových, 398. — Libri confirmationum ad benef. eccles. in arch. Prag. z věku XIV, 480. — Evang. sv. Marka a sv. Lukáše, 555. — Oznámení kněh, 78, 320, 390, 399, 479, 635. — Spisy pro mládež, 79, 636. —

Oznámení umělecké. Madonna, soška, 400. — Sv. Václav. Babička, str. 636.

ČASOPIS
katolického duchovenstva.

Ročník VI. **1865.** **Svazek II.**

Illuminati.

Převraty, jaké se v předešlém století v Evropě byly udály a na společenský život náš až posud mocně působí, poutají přirozeným směrem pozornost naši.

Neméně i příčiny a okolnosti nám důležité býti musí, kterými onyno spůsobeny byly. Na hnutí tehdejším v Německu i v Rakousku nemalého podílu měl *řád illuminatův* či *osvícencův* zásadami svými, které ze živlů křesťanstva přijav, dle svého náhledu v společnosti lidské v nové formě uskutečniti se namáhal. Bylyť to známé ony tři idey: *Svoboda, rovnost* a *bratrství*. Pravíme, že křesťanstvo původně vyvinulo tyto zásady. Netřeba nám tu šíře poukazovati, kterak nám učení Kristovo hlásá pravou a dokonalou svobodu, kterak nás činí vespolek sobě rovnými a proto usiluje, abychom se vespolek za bratry považovali. Než při všem tom neruší stavy stávající a pořádek zavedený, nýbrž v tom právě naznačuje svou moc, že zásady své vždy a všude a pod všemi formami vládními provésti a uskutečniti dovede.

Jinak se ale v té věci choval řád illuminátův, založen professorem *Weishauptem* v Bavořích. O osobnosti jeho podotkneme jen, že se narodil v Ingolstadtu dne

6. února 1748. Vychování své obdržel ve školách Ingolstadtských, na nichž tehdáže Jezuité činnými byli. Zde viděl co očitý svědek, že působení Jezuitův bylo výdatné a mocné; viděl, že účinek tento nikdy by nebýval tak skvělý, kdyby nebyli Jezuité k tomu přihlíželi, aby řádu svému vždy získali muže vědou i uměním věhlasné, anebo alespoň, kdyby schopnému jednotlivci nebyli popřáli prostředků, aby se vzdělal a pak nad jiné mohl vyniknouti. Věděl také, že to Jezuité byli, kteří mocnou položili hráz šíření se protestantismu, ano že ho v celých krajinách zcela zase vytlačivše národy poznovu církvi získali. To všecko přimělo jej k tomu úmyslu, aby on, dosáhnuv r. 1773 po zapuzení Jezuitů z Bavor na školách Ingolstadtských stolici práva církevního, podobný založil řád, jehož zásadou bylo *rozšiřování osvěty* dle smyslu tehdejší *německé filosofie*. Čím více se však úmyslem tím zanášel, tím více blížil se zásadám *svobodných zedníků* a od nich tajnůstkářství v řád svůj uvésti zamýšlel. Řád svobodných zedníků vyvinul se na ostrovech britanských, a tajně v proticírkevním a vůbec v protináboženském směru působiti počal. Z Anglicka přestěhoval se řád ten do Německa a sice napřed do severního, kdež brzy podle protestantismu novou ovšem skrytou založil církev. Nebylo městečka, kde by se přívrženci řádu tohoto nenalezali. Doba tehdejší byla řádu tomu velmi příhodná. Všude skoro vládl absolutismus anebo jakás oligarchie, a jen jednotlivcům popřán byl jakýsi vliv na řízení státní. Ostatní vzdělanci odkázáni byli k nečinnosti. Nemohouce působiti veřejně, chápali se každé příležitosti, aby mohli účinkovati skrytě, a tu jim podával řád zedníkův hojné příležitosti. Z té příčiny i Weiszhaupt dychtil, aby řád ten seznal a z něho pro svůj co nejvíce ukořistil, a proto se sháněl po všech spisech, které o řádu tom jednaly. Roku 1774 sešel se

náhodou s cestujícím, od kterého se za řečí o všeličem dověděl, což mu řád zedníkův ne příliš idealným hlásalo. Poznal, že jsou v něm mnohé živly nekalé, že v sobě skrývá hojnost podloudníků a neřestníků, kteří sice vědomostmi prosluli, ale právě těmito vědomostmi pouze ku svému zisku pracovali. Toť nebyl ideal, jejž byl sobě z kněh utvořil, a proto počal nenáviděti řád ten z celé duše své; jen uspořádání jeho jej ještě zajímalo. Od této chvíle ale uzrál v něm úmysl, by sám jinou zarazil společnost. Ovšem bylo podniknutí toto příliš odvážné, ježto Weizshaupt jména slavného si posud nevydobyl, ani vážnosti nepožíval, ani známostí světa a lidí honositi se nemohl. Než „audaces fortuna juvat," a i jiné okolnosti se sběhly, které záměrům jeho příznivy byly.

Důstojník vojenský *Eker* založil tehdáže v německém městě Burghausen loži svobodných zedníkův, která si obrala za úkol pěstovati alchimii. K tomu cíli obrátil se Eker na nejschopnější mladíky vysokých škol Ingolstadtských, a vyzval je, by s ním ve spolek vstoupili. Dozvěděv se o tom Weiszhaupt, s bolestí si představoval, že by tyto mladé síly na zmar přijíti měly. Tu se mu také dostal do rukou spis *Abbtův* jednající o „zásluze," kde mezi jinými Abbt praví: že bylo na tomto světě mnoho mužů výtečných, kteří se o vzdělání lidu upřímně starali, jeho časné i věčné blaho vyhledávali, ctnost a dokonalost pěstovali bez ohledu na to, vzpomene-li si kdo na ně čili nikoli, že ale proto přece památka jejich blahá v národech žije a že by mnohý vzdělanec milerád jim poctu vzdal, kdyby jen věděl, kdo byli. Tomu všemu mohl se sice Weiszhaupt v křesťanstvu naučiti: ale to mu nebylo pro třídu vzdělanou dosti lákavé a zanímavé. Jako nyní tak i tehdáž chtěl míti svět vše, co by krásné a vznešené bylo, pouze jen ze světa. Onen výrok Abbtův přiměl Weiszhaupta ku konečnému provedení jeho záměru.

Bez ohledu na to, zdali se mu zdaří, umínil si pokusiti se o uskutečnění jeho. I pozval k sobě nejlepší své žáky a s těmi pustil se do vzdělání stanov. Za cíl spolku svého vytknul ustavičné zdokonalování. Cíl nemohl býti ukryt, ale údové spolku měli zůstati skryti, jakož i všeliké schůze jeho. A tak zaražen jest spolek tajný, nazván zdokonalujících se či *„perfektibilistů.“* Den 1. května 1776 ustanoven co den základu, na němž první údové přijati jsou. Od této doby počíná dějepis spolku perfektibilistů či jak se později — dosti hrdě — nazývali *„Illuminatův,“* osvícenců, a možno rozvrhnouti celé trvání jeho na tři doby.

Prvopočátky byly nepatrné. Weiszhaupt stál v čele druhů mladistvých a nezkušených. Byliť to buď studující aneb mladíci opustivší právě vysoké školy Ingolstadtské. Činnost spolku tohoto vztahovala se nyní pouze skoro jen na Ingolstadt a na nejbližší sousední franská a švábská města. Údové spolku vytkli si prozatím za úkol, obírati se pěstováním věd potřebných ku všeobecnému vzdělání, hlásati snášelivost náboženskou, volnost a svobodu vědy. Kam vše to směřovati mělo, jest na bílé dni. Přede vším zasazovali se těmito prostředky za úplnou lhostejnost náboženskou, kterážto se beznábožnosti čili bezvěře vyrovnala; všeliké náboženství positivné bylo jim solí v očích. A že k tomu směřovala činnost jejich, vidno z kněh, jakých ku studování údům méně pokročilým odporučovali, bylyť to spisy materialistické Robineta, Helvetia, „Système de la Nature“ a pp.

Spolek ten roztříděn byl na více stupňů, představeným pak všech odborů byl Weiszhaupt sám, nazývaje se „Generalem.“ Po něm následovali v hodnosti „areopagité“, jimž pak „minervales“ podřízeni byli. Zponenáhla zavedeno do řádu tohoto i tajné udavačství a dozorství. Aby spolek nabyl trvání a rozsáhlého působení na osudy lidské, hleděli přiměti přede vším šlechtu, učence a umělce,

aby přistupovali. U provedení záměrů rozličných užito často i nekalé zásady: „Cíl posvěcuje prostředky.“ V řád se zaváděly rozličné slavnostní a podivné obřady. Aby spolek jakési zajímavosti nabyl a mnohé spíše ku vstoupení přiměl, položen jest počátek jeho do šedé dávnověkosti. Údové spolku užívali zvláštního kalendáře; sestaven i zvláštní zeměpis, kdež každá země a každé království starým slavným jakýmsi názvem pojmenováno jest. Bavory slouly Achaja, Rakousko Egypt, Mnichov Atheny, Vídeň Roma a t. p. I jednotliví údové nazývali se jmény starožitnými. Weiszhaupt se jmenoval Spartacus.

Weiszhaupt předobře pochopoval, že člověk, byť sebe učenější, přece jen vždy smyslným zůstává, a věda, že bohoslužba katolíkův mocně na člověka působí, přemýšlel také na to, kterak by svému řádu zvláštní a zajímavou podal bohoslužbu. Dle směru svého měl řád ten za úlohu zapuzovati z lidu temnost; proto se k naznačení toho nejlépe hodila bohoslužba „ohňostrojná.“ V takýchto věcech sobě Weiszhaupt velmi liboval, pokud se působení řádu na Severoněmecko ještě nevztahovalo. V jižním Německu nebylo působení řádu perfektibilistů posud valné. Mužové berouce podílu co údové na něm, byli posud ještě malými faktory v společnosti lidské beze všeho vlivu. Nová doba nastala řádu přistoupením svobodného pana *Adolfa z Kniggů*, spisovatele díla: „Ueber den Umgang mit Menschen.“ Pomocí jeho se řád rozprostřel nejen na severní Německo ale i po Rakousku a Francouzsku se rozšířil.

Okolo roku 1780 sjelo se mnoho svobodných zedníků ku schůzi do Wilhelmsbadu. Mezi nimi nalezali se nejen severoněmci ale deputovaní takřka všech loží zednických. K této schůzi dostavil se Weiszhaupt i Knigge. Výmluvností Kniggovou rozhodli se mnozí Němci i Neněmci pracovati na splynutí obou řádů „zedníkův i perfektibilistův.“ Knigge dovozoval Severoněmcům, že řád

zedníkův, co řád cizincův, nemá na půdě německé ani trpen býti a to tím méně, protože v sobě mnoho nekalých živlů chová: řád perfektibilistů ale že k tomu určen, aby zednictvo jím očistěno a obnoveno bylo.

Severoněmci svolili k tomu, by oba řády v jeden splynuly, avšak žádali za změnu mnohých zařízení v řádu perfektibilistů, která poněkud ještě ráz katolicismu na sobě nesla. Odstraněna byla též ona bohoslužba ohňová i odbor Minervalistů, řád pak sám roztříděn jest dle zřízení svobodných zedníků, nazván řádem Illuminatův. Stupňové dokonalosti byli: Illuminatus major, minor, kněží, magové a ředitelové. Areopagité byli představení celého řádu, jehož hlavou i nyní zůstal Weiszhaupt.

Za cíl sobě vytknuli působiti k tomu, aby se pravý blahobyt mezi lidmi uskutečnil. Protože ale člověk jen tehdáže právě blaženým slouti může, pakli i mravným jest, proto hleděno i ku rozmnožení mravnosti. Řád tento považován byl nyní od jednotlivých údů co první krok ku navrácení se zlatého věku. Během času nastala potřeba, aby tato zásada řádně sformulována a v prostředcích i cílech provedena byla. Tut ovšem se museli illuminati setkati s tehdejšími politickými soustavami, ano museli tímto záměrem svým celou tehdejší filosofickou mravouku daleko předstihnouti. Uskutečnění blahobytu zakládáno na všeobecném provedení tak zvaného přirozeného práva. Z toho vznikalo samo sebou snění o všeobecné svobodě a rovnosti jakož i obecnosti statku. Toto trojí: „svoboda, rovnost, bratrství“, bylo z počátku poněkud temné, až je pak Weiszhaupt v jedné řeči své „ad illuminatos dirigentes“ jasně vyložil.

V prvním díle dokazuje řečník nutnost tajných spolků, v druhém vykládá, jakých by se mělo užíti prostředků ku dosažení vznešených a velikých záměrů, v třetím pak tvrdí, že původní a jedinou myšlénkou řádu není nic

jiného, než čisté a jasné učení Kristovo. Dle náhledu Weiszhauptova bylby býval náš Pán prvním zedníkem ano původním zakladatelem jejich, jehož učení ale napotom zlobou a porušeností lidskou prý pokáleno jest.

Řád se rozšiřoval ve vzdělanějších a vyšších třídách. Přistupovaly i vznešené osoby, mimo jiné Karel August vévoda Výmarský, Arnošt vévoda Gothaský, August, dědičný princ Sasko-Gothaský, Ferdinand vévoda Brunšvický, koadjutor Dalberg, hrabata Papenheim, Sensheim, veliký pedagog Pestalozzi, ano dle mnohých a pravdě podobných udání i také Goethe, Herder a jiní výteční mužové.

Mnozí údové ovšem neznali ani posledních záměrů spolku tohoto a ti, kteří jich znali, nelekali se jich, vědouce dobře, že lid ku provedení jich posud málo jest uspůsoben, ano i nepřístupný. Avšak lid nezůstal vždy na témže skrovném stupni vzdělanosti státi, a proto mohlo časem svým to, co dříve nebezpečné nebylo, nebezpečným se státi. Přede vším to byla zásada o všeobecné svobodě a rovnosti, která moci vládní zkázou hrozila. Činnost řádu směřovala k tomu, aby vychován byl lid zásad pevných. Z něho mělo vyjíti úřednictvo, vojsko a služebnictvo, které vždy hotovo býti mělo, opustiti svá místa a svá postavení na pokynutí svých tajných ředitelů. Toto působení muselo se pak objeviti v životě. Tajný řád počal býti státem v státu. Tím vyvolal na sebe ale pozor vládních mocí.

První, který přísně proti řádu illuminatův vystoupil, byl volenec bavorský *Karel Theodor*. Avšak i on byl by nechal illuminaty v pokoji, kdyby se nebyli v samém řádu vyskytli udavači. Jakýs Utzschneider, dvorní, kammeralní rada, professor Grünberger, opat Renner a za nimi jiní oznámili vládě bavorské záměry řádu, líčíce je co nanejvýš zhoubné a nebezpečné.

Dojem, jaký byla zpráva jejích ve vládních kruzích

učinila, byl nevyslovitelný. Knigge byv varován vystoupil počátkem roku 1784 z řádu a 22. června na to vyšlo pojednou nařízení vlády bavorské, jímžto se tajné spolky jakéhokoli účele a cíle zapovídaly a rušily.

Svobodní zedníci uposlechli ihned rozkazu tomuto: illuminati ale neuposlechli. Zachovávali toliko větší tajnosti a obezřetnosti, aby snad dvojsmyslné slovo proti nim svědčiti nemohlo. Tato neposlušnost ale nezů stala volence tajná a on si umínil všecky podílu beroucí přísně potrestati. Dne 11. února 1785 byl Adam Weiszhaupt co mistr lože zednické úřadu svého professorského náhle zbaven a ušel jen rychlým útěkem z Bavor hrozící smrti. Proti ostatním zavedeno přísné vyšetřování. Pro záležitost tuto zřízena byla zvláštní komisse, která byla toliko dvoru odpovědna a ode dvora také rozkazy potřebné přijímala. A tak jsou mnozí úřadů svých zbaveni a ze země buď vypovězeni anebo co provinilci proti veřejné bezpečnosti do žalářů odsouzeni. Celý soud a všeliká opatření vlády v Bavořích ani nejmenšího odporu u lidu nenalezlo.

Vláda bavorská rozeslala ke všem evropským dvorům statuta toho řádu, kterých nabyla při prohledávání písemností zatknutých, aby přiměla i ostatní vlády ku podobným opatřením. Než mnohé vlády daly si namluviti: že by řád ten byl pouze církvi, nikoli vládám škodlivý, položily statuta i pokynutí vlády bavorské stranou; ano některé ujaly se i laskavě vypovězenců, útulek i podporu jim poskytujíce. Tak i sám Weiszhaupt nalezl konečně útočiště na dvoře vévody Gothaského Arnošta II. Arnošt se pak přimlouval zaň, aby byl učiněn professorem na vysokých školách Jenenských a když toho nikterak docíliti nemohl, učinil jej svým dvorním radou. Weiszhaupt hájil pak nečetnými brožůrkami řád svůj. Mimo Gothu a Prusko nalezli illuminati útočiště i ve Vídni a v Ra-

kousích vůbec za času císaře Josefa II. Zásady illuminatův našly dobrou půdu v Paříži v spolku Jakobinův, kteří je v život uvésti se snažili. Ve Francii nastal ohromný převrat, jímž lid tak se rozdráždil, že se královraždy dopustil. Počínáním zuřivých Jakobinův zastrašené vlády počaly se ihned ohlížeti po spolcích tajných a zvláštní zřetel brán k illuninatům. co původcům toho zlého. Všude stíháni vyhynuli illuminati ovšem dle jména, nikoli ale ve skutečnosti. Zásady jejich bují posud, a hesla jejich se ozývají ve spisech všeho druhu. Ze všeho pak vidno, že byťby člověk sám sebe lepší zásady si vytknul a dle nich jednati chtěl, jiní přece jinak je pojímají a jinak dle smyslu svého a z vůle své o provedení jich se starají. Illuminati chtěli snad upřímně člověčenstvo oblažiti a stali se ve Francii jeho zhoubci; jinde by se nebylo dálo jinak. A to všecko proto se dálo, že se odloučili ode všeho positivného náboženství, rozum svůj za jediné majíce vodítko. *Hl.*

Dodatek Redakce.

Pravá osvěta nepotřebuje za dob našich štítiti se světla veřejnosti, jakož i pravá svoboda svědomí lépe se porovnati dá s rozumným a dobrovolným se podřízením zákonu positivnímu, než se slepou disciplinou tajných spolků.

Osmdesát thesí znovu zavržených encyklikou Pia IX. od 8. prosince 1864.

(Pokračování.)

§. III.

Indifferentismus, Latitudinarismus.

15. Liberum cuique homini, est eam amplecti ac profiteri religionem, quam rationis lumine quis ductus veram putaverit.

Lit. apost. *Multiplices inter* 10. Junii 1851.
Alloc. *Maxime quidem* 9. Junii 1862.

„Volno jest každému člověku přijmouti a vyznávati to náboženství, které by kdo, veden jsa světlem rozumu, za pravé pokládal.“

16. Homines in cujusvis religionis cultu viam aeternae salutis reperire aeternamque salutem assequi possunt.

Epist. Encycl. *Qui pluribus* 9. Nov. 1846.
Alloc. *Ubi primum* 17. Dec. 1847.
Epist. Encycl. *Singulari quidem* 17. Mart. 1856.

„Lidé mohou u vyznávání kteréhokoli náboženství cestu věčného spasení naleznouti a věčného spasení dojíti.“

17. Saltem bene sperandum est de aeterna illorum omnium salute, qui in vera Christi Ecclesia nequaquam versantur.

Epist. Aloc. *Singularum quadam* 9. Dec. 1854.
Encycl. *Quanto conficiamur* 17. Aug. 1863.

„Aspoň dobrého jest se nadíti o věčném spasení všech těch, kdož nikoli se nenalezají v pravé Církvi Kristově.“

Ve třech těchto větách naznačen jest jeden z nejzáhubnějších bludů našeho století; jet to *Indifferentism* čili úplná netečnost náboženská. Indifferentism úzce souvisí s racionalismem Kantovým. Neboť kdo pominuv veškerého zjevení Božího, hledá v rozumu lidském jediný a neomylný pramen všeliké pravdy, ten také jen to považuje za pravé náboženství, co pouhým rozumem svým obsáhnouti a z něho vyvoditi může; a to jest ovšem blud velmi škodlivý. Neboť *náboženství křesťanské* zakládá se na zjevení Božím, nikoli pak není vynálezem lidského rozumu, jak praví i Pius IX. v Encyklice od 9. listop. 1846: „Sanctissima nostra religio non ab humana ratione (fuit) inventa, sed a *Deo* hominibus clementissime patefacta.“ Tudíž my na základě autority Božské věříme

to, co Bůh zjevil, poněvadž Bůh jest neomylným; — rozumu svého můžeme a máme sice upotřebiti tu, kde se nám jedná o tak nazvaná *criteria* revelationis divinae, o charakteristické známky opravdového zjevení Božího; a takovými známkami jsou zázraky a proroctví, jak naznačují slova svrchu citované Encykliky: „Humana ratio . . divinae revelationis factum diligenter inquirat oportet, ut certo sibi constet, *Deum* esse locutum.“ Jak mile však zázraky ty se ukáží býti takovými, jež od Boha pocházejí, tu musíme božské ono zjevení v úplné celosti za neomylnou pravdu přijmouti (rationabile si obsequium exhibeat — dí Encyklika), třebať by rozum náš omylům podrobený všech pravd zjevených jasně nechápal (proto se v 15. thesi dí: „quam rationis lumine quis ductus veram putaverit,“ t. j. *poulým* rozumem beze všeho ohledu na zjevení Boží.)

Z tohoto indifferentismu sama sebou vyplývá další konsekvence: že v *každém* náboženství *bez rozdílu* člověk dochází věčného spasení. Jet to oblíbené thema, o němž mluviti a jímžto svědomí své ukonejšiti sobě zvykli racionalisté, jimž žádné z dogmat církve katolické se nezdá býti tak hrozným, jako známé: „*Extra Ecclesiam non datur salus.*“ Kristus vykonal dílo spasení lidského; on založil jednu církev, a té odevzdal úkol, aby až do konce světa všecky lidi účastny činila tohoto spasení; tudíž každý člověk má uvěřiti v Krista, má vstoupiti do církve Kristovy, aby došel vykoupení, jehož celý a neskonalý poklad jedině v církvi katolické jest složen. „Kdo uvěří a pokřtěn bude, spasen bude; kdo pak neuvěří, bude zatracen“ (Mar. 16, 16.). Kdo se naučil znáti církev Kristovu a přece odporuje do ní vstoupiti, ten pohrdá spasením svým vlastním, a proto církev Kristova *samospasitelnost* svou musí zastávati po všecky časy a musí po všecky časy hlásati evangelium a vyzývati nevěrců i jinověrců, aby

vstoupili do jediné pravého ovčince Kristova. Nelzeť tedy dobrého se nadíti o věčném spasení *všechněch*, kdož *nikterak* k církvi Kristově nepřináležejí. Nicméně vždycky učila církev katolická, že v jistém smyslu náležejí k církvi i tací lidé, kteříž se nalezají v *nepřemožitelné nevědomosti* o pravém náboženství (qui verae religionis ignorantia laborent, si ea sit *invicibilis* — Allokuce 9. pros. 1854), kdož tedy zjevení Boží nikdy dokonale neseznali, o církvi ani neslyšeli, aneb kdož jsouce pohany, mohamedány, nekatolíky atd. upřímně za to mají, že náboženství jejich jest pravé a že jen v něm dojdou spasení. Pakli tací lidé to, co jim vůbec o Bohu povědomo, věří a cnostně žijí, tedy náležejí aspoň dle vůle své k církvi pravé, k církvi Kristově; z této církve Kristovy i na ně prýští a rozlévají se milosti Boží a skrze tuto církev i oni mohou někdy spasení dojíti. Tím se značně mírní výlučnost zásady de Ecclesia *sola salvifica*, poněvadž jest pojem církve ve smyslu tomto velmi široký, ač ovšem není možná dle čísla udati všecky ty tisíce a snad miliony, kteříž propter invicibilem ignorantiam nejsou sice údy viditelné, ovšem pak po nevyzpytatelné moudrosti Boží mohou býti aspoň údy *neviditelné* církve Kristovy.

18. Protestantismus non aliud est, quam diversa verae ejusdem christianae religionis forma, in qua aeque ac in Ecclesia catholica Deo placere datum est.

Epist. Encycl. *Noscitis et Nobiscum* 8. Dec. 1849.

„Protestantismus není nic jiného, než rozdílná forma téhož pravého náboženství křesťanského, v kteréž lze jest rovněž jako v církvi katolické Bohu se líbiti.“

V 18. větě naznačen jest tak řečený *Latitudinarism*, bludné to mínění, jež v Anglicku v druhé polovici 17. století se utvořilo. Když se tam — jako jinde naskrz se dálo a děje — četné sekty protestantské mezi sebou nesnadily, nemohouce se v přemnohých člán-

cích víry shodnouti, utvořila se mezi bohoslovci Anglickými zvláštní strana, kteráž rozeznávala články víry *pod statné* (fundamentales) a *nepodstatné* (accidentales, non fundamentales); všecky sekty křesťanské musejí prý stejnou měrou v článcích podstatných se shodovati, v nepodstatných však smí se jedna různiti od druhé, aniž by tato rozdílnost jim byla na ujmu. K takovým článkům „podstatným“ přičtli k. př. apoštolské vyznání víry; to prý musí všickni křesťané věřiti, v jiném ve všem mohou se od sebe různiti. Jelikož tím spůsobem činili cestu do nebe velmi širokou, nazváni jsou od svých odpůrců Latitudináři čily učitely *široké cesty*. I v jiných zemích mimo Anglicko se poznenáhla Latitudináři rozšířili a protestanté tím učením též se snaží ospravedlniti své odpadnutí od církve křesťanské, an prý v „podstatných“ věcech se úplně s církví katolickou nynější srovnávají, ve věcech méně podstatných toliko od ní se uchylujíce. Avšak církev katolická zavrhuje takovéto roztřídění dogmat na podstatná a nepodstatná, jelikož všeliké zjevení Boží, v písmech sv. i v podání ústním uložené, jest předmětem naší víry; nebo „kdobykoli celý zákon zachoval, ale přestoupilby v *jediném* přikázaní, učiněn jest všemi vinen“ (Jak. 2, 10). Mimo to vyslovila církev na sněmu Tridentském nade všecku pochybnost jasně a určitě, že učení protestantův jest bludné a církev jejich že *není* církví Kristovou a že tedy nikomu věčného spasení nemůže zjednati. — V dalších konsekvencích svých tento Latitudinarism přechází obyčejně v úplný *Indifferentism*, jakéhož tak často při protestantech našeho věku spatřujeme.

§. IV.

Socialismus, Communismus, Societates clandestinae, Societates biblicae, Societates clerico-liberales.

Ejusmodi pestes saepe gravissimisque verborum formulis reprobantur in Epist. Encycl. *Qui pluribus* 9. Nov. 1846; in Aloc. *Quibus quantisque* 20. April. 1849; in Epist. Encycl. *Noscitis et. Nobiscum* 8. Dec. 1849; in Alloc. *Singulari quadam* 9. Dec. 1854; in Epist. Encycl. *Quanto conficiamur moerore* 10. Aug. 1863.

Socialism a *komunism* jsou záhubná učení, jež obzvláště v dobách obecného převratu politického se vyskytují v rozličných zemích, všelikému řádu církevnímu i státnímu úplnou zkázou hrozíce. Francouzský hrabě *Saint-Simon* († 1825) sestavil zásady socialistické v jakýsi system, dle něhož jediným dědicem a pánem veškerého jmění jednotlivých občanů jest *stát*; z tohoto jmění pak udílí stát každému tolik, co sobě svým vlastním namahánim zasloužil, tomu, kdo víc pracuje, víc, tomu, kdo jest nedbalým, méně. Tím se liší socialism od *komunismu*, jenž chce, aby zmizel všeliký rozdíl stavů a mohovitosti, a všecko časné jmění aby mezi všecky lidi bez rozdílu bylo *stejnou měrou* rozdáno, tak aby nestávalo bohatých ani chudých, nýbrž aby všickni zcela stejný díl obdrželi. Oba tyto systemy protiví se nejen všemu církevnímu a státnímu pořádku, ale i Nejvyšší Prozřetedlnosti božské, kteráž statků pozemských každému člověku v jiné míře uděluje.

Tajnými spolky (societates clandestinae) obzvláště se vyrozumívají tajné spolky *Karbonářů*, *Illuminátů* a *Freimaurů*, kteřížto tajně osnovanými pikly svými usilují všecku positivní víru vyrvati ze srdcí lidských, aby pak spůsobili všeobecný převrat světový, z něhož by hojně kořistiti a sami vesla vlády se uchopiti mohli.

Biblické společnosti zvláště z Anglicka a Německa co rok rozesýlají miliony tištěných biblí do nejvzdáleněj-

ších končin světa, aby protestantismu vždy nových přívrženců získaly. Počínání jejich zavrhuje církev katolická jednak proto, že Kristus nepřikázal apoštolům, aby bible roznášeli, nýbrž aby *hlásali* evangelium, a jednak i z té příčiny, že v biblích oněch některé části písma sv. jsou vynechány a slovo Boží na mnoze porušeno.

Duchovensko-liberalní spolky utvořily se v Italii v posledních asi pěti letech přičiněním vlády piemontské a jí ku pomoci, kdež někteří kněží revolučním snahám nové Italie příznivi se v spolky sestoupili, chtíce si přízeň nové vlády pojistiti a přízní tou ohraditi se proti biskupům, kteříž takové počínání zjevnými slovy zavrhli a tresty církevními stihali.

§. V.

Errores de Ecclesia ejusque juribus.

19. Ecclesia non est vera perfectaque societas plane libera, nec pollet suis propriis et constantibus juribus sibi a divino suo fundatore collatis, sed civilis potestatis est definire quae sint Ecclesiae jura ac limites, intra quos eadem jura exercere queat.

Alloc. *Singulari quadam* 9. Dec. 1854.
Alloc. *Multis gravibusque* 17. Dec. 1860.
Alloc. *Maxima quidem* 9. Jun. 1862.

„Církev není pravá a dokonalá společnost úplně svobodná, nemá též svých vlastních a stálých práv sobě od božského zakladatele svého udělených, nýbrž světské moci přisluší stanoviti, která jsou Církve práva a meze, v kterých by tato práva vykonávati směla.“

Církev i *stát* jsou společnosti, jež od Boha k tomu ustanoveny jsou, aby o blaho člověčenstva všestranně pečovaly, a proto poměr obou má býti poměrem přátelským, a to se stane, když obě společnosti na témž základě spočívají, na základě *víry křesťanské*; tu zákonodárství státní nikdy nemůže ve spor vejíti se zákono-

dárstvím církevním. Bývaly skutečně takové časy, kde státy byly křesťanské, kde stát skutečně *měl* náboženství. Od oněch dob však, kde racionalism počal vtrušovati zásady své i do státního zákonodárství, začal se stát uchylovati od církve a vždy dál a dále se uchyloval, až se octnul na stanovisku úplného *indifferentismu*, kdežto praví: já *nemám* žádné náboženství, mně je každé náboženství stejné. Poněvadž tedy stát sám za našich dob se více neřídí dle zásad božského zjevení, tudy považuje i církev Kristovu za společnost lidskou, kteráž ve všem se má podrobiti vůli státní. Církev se vůli této státní skutečně podrobuje, ale jen potud, pokudž zákony státní se neprotiví vůli Boží, ješto pak nezbývá církvi nic jiného, leč aby se řídila dle slov prvního náměstka Kristova: „Více sluší poslouchati *Boha* než lidí.“ (Skutk. ap. 5, 29.) A proto ovšem bludné jest mínění přemnohých státníků, jakoby církev ve všem pouze dle zákonů světských se říditi mohla a měla. Kristus sám ustanovil základní organismus církve, ustanovil pověčná práva její, od nichž jí nikdy ustoupiti nelze, byťby všeliké útoky a pronásledování musela snášeti od státu indifferentního našich dnů, jako snášela pronásledování a mučenictví za pohanských císařů římských.

20. Ecclesiastica potestas suam auctoritatem exercere non debet absque civilis gubernii venia et assensu.

Alloc. Meminit unusquisque 30. Sept. 1861.

„Církevní vláda nesmí pravomocnost svou konati bez povolení a souhlasu vlády světské.“

Roku 1861 v Nové Granadě v Americe vydán od vlády světské dekret, v němž nařízeno jest, aby vláda církevní vždy jen s povolením a souhlasem vlády světské právomocnost svou vykonávala; toť ovšem byloby otroctví, v jakéž církev nikdy se nemůže uvrhnouti, po-

něvadž by tím pozbyla všeliké svobody od Boha samého jí udělené. Proto nazývá papež v allokuci od 30. září 1861 zákon onen „infandum decretum," ještě hned v zápětí zákona téhož apoštolský delegát byl z Granady vyhnán a Jesuité vypovězeni.

21. Ecclesia non habet potestatem dogmatice definiendi, religionem catholicae Ecclesiae esse unice veram religionem.

Lit. Apost. *Multiplices inter* 10. Jun. 1851.

„Církev nemá moci dogmaticky rozhodnouti, že náboženství církve katolické jest jediné pravé náboženství."

Církev — tak věříme my katolíci — jest *neomylná* v učení svém, poněvadž Duch svatý jest a bude při ní až do skonání světa; ona jest jediná, protože Kristus jedno dílo vykupitelské dokonal a jediný ústav — svou Církev — založil, v němžby všickni lidé spasení dojíti mohli. A že Církev jest samospasitelnou, proto neomylným slovem svým může, ano *musí* ona tuto samospasitelnost svoji světu hlásati; nebo od onoho okamžení, kdeby církev přestala hlásati o sobě, že jen v ní a skrze ni spasení lze dojíti, přestala by také býti pravou církví Kristovou a propadla by úplnému indifferentismu. Pokud ale církev chce dostáti úkolu svému, pokud chce býti jednou a pravou církví Kristovou, potud nikdy nemůže a nebude moci schváliti latitudinarism sekt protestantských, nikdy se nebude moci poddati bludnému domnění, žeby se v jiných společnostech mimo církev katolickou stojících pravé prostředky věčného spasení lidem udělovaly.

22. Obligatio, qua catholici magistri et scriptores omnino adstriguntur, coarctatur in iis tantum, quae ab

infallibili Ecclesiae judicio veluti fidei dogmata ab omnibus credenda proponuntur.

Epist. ad Archiep. Frising. *Tuas libenter* 21. Dec. 1863.

„Povinnost, kterou katoličtí učitelové a spisovatelé vesměs jsou vázáni, obmezuje se toliko na to, co neomylným církve výrokem stanoveno, jakožto dogmata víry, kteráž všickni mají věřiti.“

Zde opět dlužno poukázati k sjezdu učenců katolických v *Mnichově* 1863. Jednu ze základních thesí, na níž učencové ti se shodli, již svrchu jsme položili (str. 58); druhá jednohlasně přijatá these zní: „Für Jeden, der auf dem Standpunkt des katholischen Glaubens steht, ist es Gewissenspflicht, in allen seinen wissenschaftlichen Untersuchungen sich den *dogmatischen* Aussprüchen der *unfehlbaren Auctorität der Kirche zu unterwerfen*. Diese Unterwerfung unter die Auctorität steht mit der der Wissenschaft naturgemässen und nothwendigen Freiheit in keinem Widerspruch.“ Na první pohled zásada ta se zdá býti nezávadnou, poněvadž shodu vědy se zjevením za nutnou pokládá. Nicméně papež v listu svém k arcibiskupu Mnichovskému jasně to vyslovil, že tato zásada učenců jest kusá a neúplná. Apoštolská stolice rozeznává jedno podrobení se autoritě církevní, kdežto vše, co ona nám předkládá, *věřiti* musíme (subjectio, quae *fidei* divinae actu est praestanda), a tu sluší věřiti nejen to, co jest stanoveno výslovnými dekrety všeobecných sněmů aneb papežů Římských, nýbrž i to, co vyučující církev po světě rozšířená co zjevení Boží předkládá a v čem bohoslovci katoličtí po všeobecném a stálém souhlasu se shodují, že to k víře přináleží (quae ordinario totius Ecclesiae per orbem dispersae magisterio tamquam divinitus revelata traduntur, ideoque universali et constanti consensu a catholicis theologis ad fidem pertinere retinentur.). Druhé pak podrobení to jest, kdežto svědomí naše k *poslušnosti*

nás zavazuje, a tu praví stolice apoštolská, že se každý křesťan katolický též musí podrobiti rozhodnutím papežských kongregací těm, kteráž se učení křesťanského týkají (decisionibus, quae ad doctrinam pertinentes a Pontificiis Congregationibus proferuntur), jakož i těm článkům učení křesťanského, jež obecný a stálý souhlas katolíkův pokládá za theologické pravdy a výsledky tak bezpečné, že opáčné učení zasluhuje theologickou censuru, byť se i nemohlo nazvati bludařským.

23. Romani Pontifices et Concilia oecumenica a limitibus suae potestatis recesserunt, jura principum usurparunt, atque etiam in rebus fidei et morum definiendis errarunt.

Lit. Apost. *Multiplices inter* 10. Jun. 1851.

„Římští papežové a obecní sněmové církevní vyšinuli se z mezí své moci, práva knížat urvali a též v ustanovení věcí víry a mravů pobloudili.“

Uvážíme-li nejprvé druhou částku této zavržené věty: „in rebus *fidei* et *morum definiendis* errarunt,“ jest nade všecku pochybnost dogmaticky jisto, že na sněmích oekumenických církev katolická u věcech víry a mravů nikdy nepobloudila a že po neomylnosti své či infallibilitě nikdy zblouditi nemůže. Popatříme-li však na první část: „Romani Pontifices“ atd., tedy sluší upozorniti nejprvé na to, že nejen všeobecná církev jest neomylnou, ale že bohoslovci katoličtí jednohlasně učí, že také *papež* sám u věcech víry a mravů nikdy v ustanoveních čili dekretech svých nezbloudil (třebať že infallibilita papežova doposud není za dogma prohlášena). Ovšem pak nepřátelé církve začasté k tomu poukazují, že v středověku prý papežové „vystoupili z *mezí své moci* a že urvali práva *knížat*.“ Historie církevní i světská však učí, že tomu nikoli tak není; mělť ovšem v středověku papežové římští mnohá práva týkající se vlády *světské*, k. př. oni

potvrzovali a korunovali římského císaře, rozsuzovali všeliké mezi národy a knížaty vzniklé spory; církevní kletba papežem vyslovená měla v zápětí i kletbu říšskou a ztrátu práv občanských; papežové udělovali mužům o rozšíření a rozkvět církve zvláště pečlivým titul královský atd. To vše nyní pominulo, a sice proto, že se změnily, že pominuly dřívější *poměry politické* v Evropě; v minulých stoletích všecka knížata Evropejská považovala papeže za prvního panovníka nejen církevního, ale i světského; státové byli katoličtí a proto všude s důvěrou a láskou každý se ku hlavě církve utíkal, knížata sama žádala papeže o titul královský, odevzdala mu obyčejně rozhodnutí všelikých rozepří, a proto papežové jednali po *právu* svém, po právu od celého světa uznaném a národové jim za to odpláceli vděčností. Když pak reformace Lutherova a racionalism pozdějších jeho stoupenců nalezly přístupu i do komnat královských, tu se vladařové sami emancipovali ze svého dřívějšího poměru k papeži římskému, katoličtí vladařové jej považovali jen co hlavu církve, všickni pak měřili důležitost světské vlády papežové toliko dle počtu čtverečných mil, jež dědictví sv. Petra čítalo. — Rozumějí-li konečně nepřátelé církve ono „vyšinutí se z mezí moci své“ o *nynější vládě církevní*, t. j. proto-li oni se na církev durdí, že aspoň polovici svých práv Kristem jí svěřených nehodlá přenechati státníkům, jenž tato práva byli sobě „urvali“ za dob Josefinismu, pak ovšem nemůžeme nepřátelům těm dáti jiné útěchy, leč že církev statečně obmýšlí těchto práv svých hájiti a že jich i proti nátiskům světské vlády obhajovati nikdy neustane.

24. Ecclesia vis inferendae potestatem non habet, neque potestatem ullam temporalem directam vel indirectam.

Lit. Apost. *Ad apostolicae* 22. Aug. 1851.

„Církev nemá práva, přinucovati mocí, aniž má jakékoli moci přímé neb nepřímé.“

Každá *společnost* řídí se dle jistých zásad a stanov, a kdo stanovy ty ruší, bývá trestán aneb i vyloučen ze společnosti. To právo hájí si za našich dnův každý spolek občanský, společnost akcionářů, peněžníků a průmyslníků; jen jediné společnosti — církvi prý to právo nepřisluší. Kdybychom se stanoviska protestantského věřili toliko v církev *neviditelnou*, pak ovšem by nemohla nikoho mocí přinucovati, nesměla by trestati, poněvadž nikdo neví, kteří lidé k té neviditelné církvi náležejí. My však věříme, že Kristus založil církev *viditelnou*, a proto ji též oprávnil, aby těch, kdož se těžce byli provinili, *trestala*; vímeť, že sv. Pavel vyřknul trest nad rozkošníkem Koryntským; že pro těžké zločiny museli v prvních stoletích křesťané činiti veřejné pokání skrze 5, 15, 20 let, ano i po celý život svůj; že mnohým hříšníkům odepřela církev sv. svátosti, že interdikt nad městy i celými národy vyřkla, a že zatvrzelých skrze exkomunikaci zcela vylučuje ze středu svého. — Pakli druhou polovici 24. věty „neque *potestatem* ullam *temporalem directam* vel *indirectam*“ do češtiny přeložíme, znamená to asi toliko: Každá jiná společnost občanská, každá sekta protestantská, každá obec židovská má právo *jmění* své nazývati svým vlastním a může dle libosti tímto jměním vládnouti; ano toto právo má každý jednotlivec, boháč i žebrák, poctivý hospodář i nepocivý lichvář, ano každý poběhlík má stejné to právo, pokud jest dospělým a není prohlášen za blázna; — jen církev *katolickou* má prý každý buď za dítě neb za blázna považovati, jemuž musí býti ustanoven poručník, *kurator*, a tím kuratorem je *stát*. Přepodivná to logika našeho věku! Kde jsou, tážeme se, důkazy toho, žeby církev byla dítkem nedospělým, ta církev pravíme, kteráž národy ku pravé dospělosti povznesla?

Kterak může stát nedůvěřovati se, žeby církev nedovedla vládnouti majetkem svým časným, an přec sám stát ponechává církvi vládu duchovní a starost o blahobyt věčný? — Církev katolická, církev to viditelná, má zapotřebí časných prostředků, jichž vynakládá k zvelebení bohoslužby, k výživě sluhů svých, ku podpoře chudých a vůbec k účelům Bohu líbezným a státu prospěšným. A pakliže církev potřebuje k těmto účelům časných statků, tedy rovně jako jiná společnost musí ona sama tyto statky své spravovati, jimi vládnouti; a kdo si chce násilím (jež obyčejně sekularisací zvou) přivlastniti jmění církevní, aby sám sebe obohatil, ten se svatokrádeže dopouští, jak to sněm Tridentský (sess. XXII. cap. 11.) jasně vyslovuje, an exkomunicací takovou svatokrádež tresce.

25. Praeter potestatem episcopatu inhaerentem, alia est attributa temporalis potestas a civili imperio vel expresse vel tacite concessa, revocanda propterea, cum libuerit, a civili imperio.

Lit. Apost. *Ad apostolicae* 22. Aug. 1851.

„Mimo právomocnost spojenou s úřadem biskupským jiná jest připojena moc světská udělená vládou občanskou buď zřejmě buď mlčky a může tedy od vlády světské, kdyby se líbilo, odvolána býti.

Gallikáni a Josefinisté starší doby i ti, jenž nyní opět mezi státníky se objevují, neradi to vidí, že se jim na každém místě církev katolická v cestu staví a zhoubným snahám jejich náležité meze klade. Tito státníci by rádi církev *podrobili* v každém ohledu pod vládu světskou, ješto prý jinak zůstává církev „státem ve státě;“ a zdá se jim, že tuto porobu na církev uvalejí nejlépe tím spůsobem, pakli ji poznenáhla vytisknou ze všech oborů veřejné činnosti její; tak na př. ze *škol* vyšších i obecných. Proto lidé tito učí, že prý světská vláda sama biskupy do škol uvedla a připustila, a že je násle-

dovně odtamtud zase může vzdáliti. Podobně prý také přepustil stát na nějaký čas biskupům zákonodárství o *stavu manželském*; ale nyní prý na čase, aby opět stát toto plnomocenství biskupům vzal a nový zákon manželský vydal. — Pozorujeme z toho, že se za našich časů děje právě opak toho, co v středověku; tehdáž katolický stát netoliko církvi nepřekážel u vykonávání její *duchovní* moci, nýbrž i mnohé *světské* záležitosti jí svěřil; nyní pak stát indifferentní nejsa spokojen s vládou svojí světskou, chce i vládu věcí duchovních si přisvojiti; biskupům a kněžím by se na nejvýš ještě dovolilo, aby v kostele kázali a mši sv. sloužili.

26. Ecclesia non habet nativum ac legitimum jus acquirendi ac possidendi.

Alloc. *Nunquam fore* 15. Dec. 1856.
Epist. Encycl. *Incredibili* 17. Sept. 1863.

„Církev nemá vzrozeného a po zákonu náležitého práva nabývati a v držení míti.“

Populární překlad této these zní asi takto: Církev katolickou může každý dle libosti okrádati; tím neškodí nikomu, nýbrž činí dobrý skutek; neboť církev nemá práva nazývati své jmění svým; jen omylem se to stalo, že církev nabyla jmění, jehož vlastně nesmí nabýti; protož se právu jen tenkrát zadost učiní, když se církvi statky její poberou; *sekularisace* dle takových náhledů je věcí zcela dovolenou; touto 26. thesí se tedy krádež prohlašuje za věc dovolenou, za skutek dobrý! Proto církev thesi tu zavrhla, pokládajíc každou krádež za zločin, hájíc aspoň důrazným protestem právo své tu, kde musela ustoupiti zjevnému násilí.

27. Sacri ecclesiae ministri Romanusque Pontifex ab omni rerum temporalium cura ac dominio sunt omnino excludendi.

Alloc. *Maxima quidem* 9. Jun. 1862.

„Posvěcení sluhové církve a Římský papež mají ode vší časných věcí správy a majetnosti naprosto vyloučeni býti.“

Nová Italie pod práporem krále poctivce před několika lety povstala, aby poučila papeže, že mu přináleží toliko duchovní panování v církvi, kteréž prý nikterak neshoduje se s vládou světskou, již doposud požívali papežové ve státu církevním. Pod tou lichou zámínkou oloupil skutečně král poctivec papeže o větší část země jeho a nalezl i několik kněží italských, jenž se snažili ospravedlniti šeredný zločin ten. Naproti tomu nesčíslné spisy o tom vydané a adressy sv. Otci zaslané hájili dle možnosti práva stolice apoštolské; obzvláště biskupové r. 1862 v Římě za příležitosti svatořečení mučedníků Japanských shromáždění ve své adresse, kterouž svatému Otci podali, jasně vyslovují, že lupiči církevního zboží nemají „nisi *velamen malitiae* libertatem,“ t. j. pokřik svobody že jest u nich jen pláštíkem nepravosti, jež neustále páší. Toho samého dne 9. června 1862, kdežto papež měl svrchu dotčenou allokucí „Maxima quidem,“ vyjádřili biskupové celého světa své přesvědčení o dědictví sv. Petra slovy: „Civilem enim Sanctae Sedis principatum ceu quiddam necessarium ac *providente Deo* manifeste institutum agnoscimus; nec declarare dubitamus, in praesenti rerum humanarum statu, ipsum hunc principatum civilem pro bono ac *libero* Ecclesiae animarumve regimine *omnino requiri.*“ A jako papež ku vládě všeobecné církve má zapotřebí jmění, jež nezávisí od libovůle některého vladaře světského, tak i biskupové a správcové duchovní k účelům duchovní vlády, bohoslužby, atd. mají časných prostředků zapotřebí; poněvadž pak dobročinnost předkův našich o takové jmění biskupství a far jednotlivých se postarala, musí se ovšem i to nazvati loupeží, pakli světská vláda tohoto jmění koste-

lům vzíti a za majetek svůj vlastní prohlásiti usiluje, jakož se v nejedné zemi v poslední době událo.

28. Episcopis, sine Gubernii venia fas non est vel ipsas apostolicas literas promulgare.

Alloc. *Nunquam fore* 15. Dec. 1856.

„Biskupům nepřisluší právo bez povolení vlády ani listů papežských prohlašovati.“

V této větě se jeví učení gallikanismu a josefinismu o tak nazvaném „*placetum regium*.“ Také u nás panovala tato vládní censura papežských listin; žádný biskup se nesměl odvážiti, aby uveřejnil bullu papežskou neb list vůbec, dokud světský úřad se nepřesvědčil, že v listu tom nic státu nebezpečného se nenalezá. Že je to zásada gallikanská, nejlépe dokázal francouzský ministr spravedlnosti, an biskupům zapověděl ohlašovati Encykliku s thesemi tuto položenými. Z toho lze seznati, že u nás požívá církev katolická větší svobody, než v liberalním Francouzsku, ant naše vláda se stanoviska konkordátu biskupům vzhledem ohlášení Encykliky úplnou volnost ponechala. A tak i státové protestantští učinili, dle zásady rovného práva (Parität) ani jinak činiti nemohouce.

29. Gratiae et Romano Pontifice concessae existimari debent tamquam irritae, nisi per Gubernium fuerint imploratae.

Alloc. *Nunquam fore* 15. Dec. 1856.

„Milosti papežem Římským propůjčené sluší pokládati za neplatné, nebylo-li o ně prošeno skrze vládu.“

S jakého stanoviska státníci thesi zde položenou omluviti hledí, nikde se nedozvídáme. Po našem rozumu není to však stanovisko jiné, leč ono, které i *násilím* chce provésti zásadu o všemohoucnosti státu nad církvi. Biskupové, kněží i věřící v přemnohých důležitých záležitostech utíkali se vždy a posud utíkají k nejvyššímu

prameni všeliké právomocnosti církevní, k papeži Římskému. To prý se protiví omnipotenci státní a je nebezpečné veřejnému pořádku a státní bezpečnosti. Jak si ale pomoci v tom pádu, když biskupové přece k papeži se utíkají, ač jim to vláda policejní zapověděla? V zaslepenosti své nevěděli si josefinisté jinak žádné rady, než aby všecky dispense, odpustky a jiné milosti papežem udělené prohlásili za *neplatné!* Následkem konkordátu museli tito trýznitelové církve sice u nás umlknouti, jelikož pokřik jejich již ani u vlády nenalezal žádného ohlasu; nicméně utajená zloba jejich si aspoň v žurnalistice častěji hledá volného průchodu v článcích, chrlících nenávist proti církvi Kristově a novým otroctvím jí hrozících. Původce navrženého ediktu náboženského každému jednotlivci by rád získal svrchovanou svobodu naproti církvi.

30. Ecclesiae et personarum ecclesiasticarum immunitas a jure civile ortum habuit.

Lit. apost. *Multiplices inter* 10. Junii 1851.

„Nedotknutelnost církve a osob církevních měla svůj původ v právu občanském.“

Dvojí immunitu či nedotknutelnost rozeznává právo církevní: *realní* (Ecclesiae) a *osobní* (personarum ecclesiasticarum). Již v prvních stoletích církev sv. k tomu hleděla, aby chrámy, kaple, hřbitovy a jiná posvátná místa byla sproštěna obecných břemen, daní ze stavení a pozemků k chrámu přislušejících, a církev tuto immunitu za zákon církevní prohlásila; proto tedy se nesmí immunita *realní* považovati za pouhou státní koncessi. Ovšem že v starší době a v celém středověku nekladl stát immunitě této žádných mezí, ano nejen chrámy, nýbrž i statky a obydlí kněží samých byly všech poplatků sproštěny. Ještě větší rozsáhlosti nabyla immunita *osobní*,

jelikož kněží se výhradně měli obětovati službě oltářů, správě duchovní, hlásajíce evangelium pokoje, byloť hned v prvních stoletích od církve přísně zakázáno, aby klerikové nepřijímali veřejných úřadů, jenžby překážely církevním povinnostem jejich, zvláště pak zapověděla církev klerikům nositi zbraň vojenskou, býti žalobníkem neb soudcem zločince, jenž má k smrti odsouzen býti atd. Ano tato immunita osobní byla v křesťanských státech naprosto uznána v té míře, že biskup byl jediným soudcem kleriků své diecése, a že tito před žádný soud světský nesměli pohnáni býti. V našem konkordátě (článek 13., 14., 15.) zavazuje se vláda immunitu realní tak dalece zachovati, „pokud to veřejná bezpečnost a požadavky spravedlnosti připouští;“ naproti tomu s povolením stolice apoštolské immunita osobní jest více obmezena, tak že občanské i trestní záležitosti kněží podlehají rozhodnutí úřadů světských. Za to však nejen u nás, ale i v jiných státech skoro všechněch jsou duchovní vyjmuti od stavu vojenského a veřejných úřadů občanských, jenžby duchovnímu jich působení překážely. Nemůžeť ale stát jednostranně immunitu duchovenstva zrušiti, poněvadž se tato immunita na církevním zákonu zakládá, k jehožto zrušení jen církev sama jest oprávněna. Kde však se zákona toho nešetří, jako na př. v Americe, kdež i kněží na vojnu odvádí, tu musí církev trpěti násilí, nemůže však nikdy jednání takové schváliti.

31. Ecclesiasticum forum pro temporalibus clericorum causis sive civilibus sive criminalibus omnino de medio tollendum est, etiam inconsulta et reclamante Apostolica sede.

Alloc. *Acerbissimum* 27. Sept. 1852.
Alloc. *Nunquam fore* 15. Dec. 1856.

„Církevní soud pro časné duchovních záležitosti buď

občanské buď trestní sluší na prosto zrušiti i bez vědomí apoštolské stolice i proti jejímu odporu.“

Křesťanský stát v středověku, ano již v prvních stoletích, považoval to za věc nenáležitou, aby *nekněz* soudil kněze; vznešenost stavu kněžského zavdala příčinu k tak nazvanému *privilegium fori*, dle něhož rozhodoval biskup netoliko o církevních ale i světských záležitostech kněží své diecése; žádný soudí světský čili nekněz neměl právomocnosti nad duchovními. Když ale kazatelové protestantští sami se v občanských záležitostech soudím obyčejným podrobili, zmizelo poznenáhla i v katolických státech toto privilegium, a vzhledem na změněné státní poměry dává apoštolská stolice v konkordátech s vládami světskými uzavřených obyčejně své svolení k tomu, aby občanské i trestní záležitosti kněží podléhali rozhodnutí obyčejných úřadů světských; vyhraženo jest toliko, aby *biskupovi* v jistých pádech úřední akta zaslána byla.

Toliko osobní záležitosti *biskupův* samých nenáležejí před obyčejný soud světský, nýbrž tu jest zapotřebí zvláštního usrozumění mezi papežem s jedné a císařem s druhé strany (viz konkordátu čl. 14.). — V této povolnosti vidíme znamenitý důkaz mírného ducha, kterýž ovládá novější dobou disciplinu církevní naproti rostoucím požadavkům státním. Sama o sobě však, bez svolení církevní autority, nemůže vláda světská privilegium to zrušiti, protože bylo upevněno přemnohými zákony církevními, jež toliko církev sama zrušiti neb změniti může.

32. Absque ulla naturalis juris et aequitatis violatione potest abrogari personalis immunitas, qua clerici ab onere subeundae exercendaeque militiae eximuntur; hanc vero abrogationem postulat civilis progressus, maxime in societate ad formam liberioris regiminis constituta.

Epist. ad Episc. Montis regal. *Singulari Nobisque* 29. Sept. 1864.

„Bez všeho porušení přirozeného práva a slušnosti smí zrušena býti osobní nedotknutelnost, kterouž duchovní vyjmuti jsou od podstoupení a konání povinnosti vojenské; anobrž tohoto zrušení vyžaduje občanský pokrok, obzvláště v společnosti na spůsob svobodnější vlády zřízené.“

Poněkud již v předešlých větách naznačen jest obsah toho, co zde ve větě 32. obšírněji rozloženo. Bylby to zajisté podivný „pokrok,“ jenž by kněze místo k oltáři poslal na bojiště, a místo ornátu mešního oděl jej uniformou; jevíť se v sadě té celá převrácenost mnohých liberálníků nynějších, jimž vše jest „pokrokem“ a „svobodou,“ co se protiví zjevenému náboženství, co slouží ku potupě církvi a kněžstvu jejímu. Ale tažme se: *Neslouží-liž* kněz na bojišti umírajícím *vojínům*, neslouží-liž jim ve špitálech hynoucím, a neobětuje-li kněz začasté i život svůj v povolání tomto! Duchovním potřebám vojska dosti jest vyhověno těmito kněžími, a proto spravedlivo, aby ostatní kněží se starali o duchovní blaho osad svých, ne pak aby táhli do boje; tam je může jen ten odesílati, kdo nemá pojmu o důležitosti a vznešenosti úřadu kněžského, a kdo rovněž nezná pojmu pravého pokroku a svobody oné, o níž praví písmo: *Veritas* vos liberabit.

33. Non pertinet unice ad ecclesiasticam jurisdictionis potestatem proprio ac nativo jure dirigere theologicarum rerum doctrinam.

Epist. ad Archiep. *Tuas libenter* 21. Dec. 1863.

„Nepřináleží jediné k právomocnosti církevní z vlastního a přirozeného práva říditi učení věd theologických.“

Poněkud se tato věta podobá 46.; nicméně smysl věty této přec od smyslu oné jest značně rozdílný. Pius IX. v listu svém od 21. pros. 1863 rozebírá účinky valného sjezdu učenců v Mnichově odbývaného; mimo jiné

pak vyslovuje ustrnutí své nad tím, že *učenci* zde zamýšleli sestaviti jakési základní stanovy či zásady pro *vědu theologickou*, což jest „res nova et prorsus inaudita," ještě u věcech víry se týkajících každé rozhodnutí přisluší *biskupům* v jednotě s Římským *papežem*. Sněmové všeobecní, jakož i provinciální a diecesalní svoláni bývají od *autority* církevní; tuto ale jen k *soukromnému* pozvání kněží učenců shromáždili se mužové ve vědě proslulí, a proto obával se sv. Otec, žeby takováto podobná shromáždění poznenáhla si chtěla přiosobiti práva, jež toliko vládním orgánům církve přináležejí (verebamur, ne hujusmodi Conventu sine ecclesiastica auctoritate congregato exemplum praeberetur sensim usurpandi aliquid ex jure ecclesiastici regiminis, et authentici magisterii, quod proprium est Romano Pontifici et Episcopis etc.); to by ovšem čelilo nejen proti disciplině církevní, ale bylo by i na odpor dogmatu katolickému.

34. Doctrina comparantium Romanum Pontificem Principi libero et agenti in universa Ecclesia, doctrina est, quae medio aevo praevaluit.

Lit. Apost. *Ad apostolicae* 22. Aug. 1851.

„Učení těch, jenž přirovnávají Římského papeže knížeti svobodnému a moc svou u veškeré církvi vykonávajícímu, jest učení, kteréž převládalo v středověku."

Svatého *Petra* již nejstarší otcové církevní nazývají „knížetem" apoštolů; jemu zajisté odevzdal Kristus *klíče* království nebeského, a tato moc klíčů byla již u nejstarších národů symbolem vlády a panování; že jest papež nejvyšší hlavou církve, že jest svobodným knížetem, to vyslovuje *dogma* katolické, a tudíž o tom nemůže stávati žádné pochybnosti. V středověku pak ještě jinou moc papežové po celém světě vykonávali, a sice moc *světskou*, jelikož křesťanští králové i ve věcech světských se k nim o pomoc a radu utíkali; o této však moci své

papežové nikdy netvrdili, žeby ji musili oni sami vykonávati, a že záležitosti pouze světské se musejí jejich rozhodnutí předkládati; a papežové v 19. století zůstali a zůstávají nicméně svobodnými knížaty, ač panovníci se jich netáží o radu a papežové tito neustávají po celém světě vykonávati moc svou *duchovní*, kteráž při vší změně poměrů časových vždy stejnou zůstává.

35. Nihil vetat, alicujus Concilii generalis sententia aut universorum populorum facto, summum Pontificatum ab Romano Episcopo atque Urbe ad alium Episcopum aliamque civitatem transferri.

Lit. Apost. *Ad apostolicae* 22. Aug. 1851.

„Nic nebrání, výrokem některého obecného sněmu církevního aneb činem všech národův papežství z Římského biskupa a města přenésti na jiného biskupa a jiné město.“

Církev katolická učí, že sv. *Petr* byl biskupem v *Římě*, že tam zemřel smrtí mučennickou, a že tudy dle zákona posloupnosti apoštolské *biskup Římský* jest spolu hlavou celé církve, *papežem*. Toť jest učením církve tak velmi do základného zřízení jejího sahajícím, že žádný sněm všeobecný a tím méně čin všech národů (kterýmž žádná moc v církevních věcech není od Krista udělena) to změniti nemůže. Může se ovšem státi z dopuštění Božího, že papež *nebydlí* v Římě, nýbrž v jiném městě, neb i v jiné zemi, jako na př. v Avignoně do 70 let papežově sídlili; ale nicméně musí papež býti biskupem *Římským*, a kdyby nebyl biskupem v Římě, nébrž jinde, přestalby býti papežem. Jet to všeobecný pokřik tak nazvaných „Italianissimi,“ aby papež přestal býti biskupem v Římě; to se však nestane nikdy, byťby i násilím jsa přinucen nemohl na čas v Římě bydleti (jako před lety se do Gaëty musel utéci), nicméně vždycky zůstane biskupem Římským, zůstane papežem.

36. Nationalis concilii definitio nullam aliam admittit disputationem, civilisque administratio rem ad hosce terminos exigere potest.

Lit. Apost. *Ad apostolicae* 22. Aug. 1851.

„Usnešení národního koncilu nepřipouští žádného dalšího rozboru, a správa občanská může věc až k těmto krajnostem hnáti.“

Církev nikdy nebyla příliš nakloněna sněmům *národním*, na nichž biskupové, kněží i laikové společně rozhodovali o záležitostech církevních; ve Francouzsku, kdež nejvíce národních koncilů bylo slaveno, vždy spíše škodily církvi než aby jí prospěly; gallikanism podporoval takové sněmy, aby jimi větších co den roztržek v církvi způsobil. Nikdy však se nemůže koncil národní vyníma ti z nejvyšší autority *papežovy*. Vždyť i zákony na sněmu oekumenickém vydané teprv tehdáž docházejí platnosti své, když je papež byl *potvrdil*. Tím více přisluší papeži právo, aby za neplatné prohlásil každé ustanovení národního koncilu, ježby všeobecné církve zákonům bylo na odpor. Tudíž také nikdy se vláda světská nesmí odvolávati na výrok národního koncilu ve věci takové, kdež tomuto výroku papežská stolice *potvrzení* svého byla odepřela.

37. Institui possunt nationales Ecclesiae ab auctoritate Romani Pontificis subductae planeque divisae.

Alloc. *Multis gravibusque* 17. Dec. 1860.
Alloc. *Jamdudum cernimus* 18. Mart. 1861.

„Mohou býti zřízeny národní církve od autority Římského papeže odtažené a zcela oddělené.“

Dogma katolické vyslovuje *primát* papežův, jenž mu nad celou církví přináleží. Teprv protestantism uvedl zásadu: „Cujus regio, illius et religio;“ podle toho každý národ, každá říše by pod svým panovníkem co hlavou měla tvořiti *národní církev*, jako na př. v Anglicku; ji-

nými slovy vybízí tato zásada celý svět katolický k *schismatu*, k odpadnutí od hlavy církve katolické. Byloť dávnou zásadou všech, kdož nešlechetným spůsobem si chtěli žezlo vlády osobiti, známé slovo: *Divide* et impera; i ti, kdož církev chtí v porobu uvrhnouti, aby sami tím větší moci dosáhli, chovají v sobě přesvědčení takové, že proti mohútnému tělesu církve katolické nedá se tak snadno provésti zamyšlený boj jejich; a proto chtějí rozdrobiti církev tu na malé částky, jež by pak snadněji mohly přemoženy býti. My katolíci však víme, že každá takováto církev národní od onoho okamžení, kdež by se odtrhla od *papeže*, přestane býti *katolickou*, a že tedy zřízení církví národních jest naprosto nemožné v církvi katolické, kteráž spíše má účel ten, aby rozdílné národy v jednotě víry spojovala.

38. Divisioni Ecclesiae in orientalem atque occidentalem nimia Romanorum Pontificum arbitria contulerunt.

Lit. Apost. *Ad apostolicae* 22. Aug. 1851.

„K rozdělení církve ve východní a západní, přispěla přílišná libovůle římských papežův.“

Doposud mnozí historikové jsou v nesnázi, na kterou stranu by se měli nakloniti, když o velkém *schismatu* církve východní od západní piší. Kdo čte pouze prameny historické, sepsané na *západě*, uvalí všecku vinu na patriarchy východní; kdo zas toliko z *řeckých* pramenů čerpá, rád uvaluje příčinu schismatu jedině na papeže Římské. Srovnáme-li však svědectví *obojího* druhu mezi sebou, tedy shledáme, že vina úhlavní padá na patriarchy Cařihradské, kteříž se chtěli na roveň postaviti s papežem Římským, a že císařové východní sami také přispěli k odtržení řecké církve od latinské. Papežové hájili vždy svůj primát, a to se nemůže nazvati libovůlí, nébrž svatou povinností jejich; oni nečinili nároky přílišné, nemírné, nýbrž takové, jež v *podstatě primátu*

se zakládají. To jediné i nestranní historikové dokládají, že by si někteří papežové byli měli počínati s větší *obezřetností* a *mírností*, že neměli ihned klatbou atd. zahročovati; avšak i tu byli ve svém *právu*. Jakož pak obzvláštní touhou srdce Pia IX. býti nepřestává konečné spojení církve řecké s latinskou, tak spravedlivý dějepisec uznati musí, že již dříve přemnozí papežové se vším úsilím na tomto sjednocení pracovali, že ale jako za Eugena IV. po sněmu Florentinském, tak i dříve i později vždycky jen pletichy řeckých biskupů a mnichů spojeny jsouce s ctižádostí a lakotností světských panovníků, sjednocení tomu překážely. Б.

(Pokračování.)

Nejvyšší pravidlo mravů křesťanských.

Sestavil Dr. Jan Bílý, farář na Moravě.

Každá věda musí míti v čele svém pravidlo, kteréž jest jako jádro či kořen, z něhož potom celý strom vědy takové se všemi větvemi vyrůstá; jesti to *střed*, z něhož jako z klubíčka věda celá dá se rozvinouti. Tedy i *dobrověda* musí míti v čele svém takové pravidlo. Je-li pravidel mnoho, pokouší se věda, vždy uměleji jich sestaviti, jako údy jednoho těla, v němž potom hlavní neb nejvyšší pravidlo jest jako oživující duší.

Pravidel mravních posud známých jest vícero. Rozdělíme jich pro lepší pořádek tak, abychom dokázavše, v čem jsou nedostatečná, pokračovali k nejvyššímu, jedině pravému pravidlu života mravního.

I.

Předkem se naskytá pravidlo *smyslné rozkoše*, kteréžto zní: Dobré jest to, co plodí rozkoš. Tedy *„Hleď při*

všem užíti rozkoše!“ Tak učili za starodávna Aristipp a Epikur.

A však to nemůže býti hlavním pravidlem. Není sice rozkoš sama v sobě nemravnou, leč když jí kdo užívá přes příliš, aneb kde nesmí. Lépe tedy zní to pravidlo: „*Střídmě užívej rozkoše!*“ (Wieland). Blaze nám jest, když vše jest v pořádku, a cit toho, že nám blaze, plodí rozkoš. A tudíž dovoleno, mírně rozkoše užíti. A však *střídmost* jest ovšem cností, ale jen cnost vedle jiných cností; není *dobro* vůbec a nemůž tedy býti pravidlem nejvyšším. Také nelze udati ani na den, co dobré jest; nebo rozkoš smyslná co chvíle se mění, ano i znechutí se; člověk pak starý a churavý nemoha užíti, byl by nemravným. Rozkoš nad to přestává býti rozkoší, stane-li se z ní *opak*, t. j. *bolest*, a více škodí, nežli užitku přináší. *Užitek tedy byl by vyšší ohled, nežli pouhá rozkoš.*

II.

Snad tedy bude nejvyšším pravidlem mravním tohle: *To je dobré, co nese užitek.* Tak to vyřkl anglický učenec *Bentham* (deontologie), německý pak básník (Göthe) v tentýž smysl pěje:

Verstand empfingen wir, uns mündig selbst
Im ird'schen Element zurecht zu finden,
Und was uns nützt — ist unser höchstes Recht.

Ovšem, co dobré jest, musí býti rozumnější a nejprospěšnější venkoncem; ale tato užitečnost jest *následkem* dobra, není základem a zákonem dobra, nýbrž dobro jest základem onoho; čili není něco dobré proto, že je to užitečné, nýbrž naopak proto, že je něco dobré, *musí* to býti užitečné, ne-li hned, aspoň kdysi (jak píše apoštol: Pietas ad omnia utilis). Užitečnost je tedy známkou a sudidlem (*κριτηριον*), po kterém poznati lze dobro, nikoli však dobro samo. Také nám

mohlo by býti něco prospěšné, k. p. lež, krádež a t. d., co je hanebné a *nepočestné*. *Vyšší ohled tedy jest čest a poctivost.*

III.

Tedy snad zvolíme za hlavní pravidlo dobrovědy oblíbené za *dnů našich* heslo: „Dobré jest, co ke cti slouží“ — a ideálem chování bude, býti člověkem *poctivým*. Tedy: *Chovej se tak, abys všude co poctivec mohl od jiných ctěn býti.*

Čest a vážnost rozumných lidí jest ovšem mnohem vyšší ohled nežli rozkoš a užitek. Tento (zisk, majetek) stává se při tomto smýšlení *prostředkem*, jiným (obzvláště národu a vlasti) prospěti, a tím cti a veřejného uznání dojíti. A však že ani toto pravidlo nestačí za vůdce života a vědy, dokázal již starý *Aristoteles* krásně, an píše:

„Zvedení a rozumní lidé pokládají sobě začasto čest za účel jednání svého. Zdát se pak pro nejvyšší dobro býti cos neurčitého a vrtkého; neboť spočívá více v tom, kdo ji vzdává, nežli v tom, kdo ji přijímá. Dále se zdá, že lidé jedině proto baží po cti, aby měli pro sebe ujištění, že *hodnými* jsou. Neboť chtějí býti ctěni jedině od rozumných, od těch, jimž známi jsou, a to — *pro cnost.*“ — Z toho jde, že cnost je vyšší, nežli čest. Čest sleduje cnost, jako stín tělo. Nesmí však býti pohnútkou samojedinou cnosti, t. j. nesmí jedině proto dobře jednati, abychom od lidí za to čest měli; čest se nedá vynutit, nemá se mermomocí vyhledávati, nýbrž musí se samoděk vynajíti, a tehdáž člověka těší, co *následek* a *stín* a poněkud i pobídka ku cnosti.

A však tu se již klestí cesta z oboru více smyslného do oboru *duchového*.

IV.

Rozum, který nechce uznati jinou vůli za pravidlo vlastního jednání, hledí je všelijak nacházeti v *sobě*, nebo

aspoň v oboru pozemském, jedině aby nemusel uznati nad sebou soudce vyššího. Tudíž praví:

a) Mravní cit jest zákonem mravnosti. Na tom stupni povznášel se ovšem již člověk nad přírodu a nad účely pouze pozemské, a počíná tušiti mravní určení své, procituje u něho cit *práva* a *povinnosti*. Člověk zvláště v mládí jemně cítí, co sluší neb nesluší činiti. Vřelost *citu* i u dospělých druhdy vyvodí skutky na oko obdivu hodné, kdežto chladná úvaha zdá se býti váhavostí. Nicméně *mravní cit* nemůže býti sám o sobě vůdcem a hlavním pravidlem mravů, nebo to zjevně samo sobě odporuje: maje býti *svrchovaným poznatkem dobra, o poznání nechce se pokoušeti*; cit jest jen kořínek poznání, červánky budoucího poznání; poznání *světlé* musí k citu připojiti se, aby jím cit řízen a zbuzován byl. Kdo zakládá pravidlo jednání na citu pouhém, neví sám, čím se spravuje, a s jinými se dorozuměti nemůže. Odtud lidé pouze citem vedení kolosají se v krajnostech; jsou nestálí, nevrlí, a někdy i ztřeštění, majíce divné vrtochy, ant místo rozumských důvodů na cit jejich vplyv má pověrnost, obyčej a j. v. A proto pravidlo toto jest téměř stejné s onym: Hleď rozkoše své! jedině s tím rozdílem, že se tu rozumí *cit vyšší* (Gefühl), cit urovnalosti a shody vnitřní. Tedy *poznání je vyšší*, nebo bez poznání ani u dítěte (aspoň z vidění) mravný cit se nebudí.

V.

Tedy nikoli cit, nýbrž *rozum* lidí hlavním pravidlem dobrovědy a sice buď tak, jako *Stoikové* uznávali, nebo jako *Kant* učil. Stoikové učili tak: Co člověk za dobré uzná, toho ať se drží, a v tom ať důsledně setrvá bez ohledu na rozkoš, užitek a čest. To však, ať to nazvou důsledností, stálostí (fortitudo), či vážnou mužností (virtus), či netečností (ἀπάθεια) a bezpečností: je zpotvoření povahy lidské, ježto se tak drahý dar, jako je cit, zcela udušuje

a člověk stav se bezcitným stane se pyšným, samolibým. To však u Stoiků povstalo, že věřili v osud nezměnný. Je-li to, co mne očekává, nezměnné, tedy nejlépe bude, chladně se všemu poddati. Poněkud jinak smýšlel *Kant*, mudrc královecký. S podivnou nedůsledností tvrdil muž ten, že nikoli Bůh, nýbrž člověk sám sobě *zákon mravný* dává, jemuž se v nitru ohlašuje. Nazval to *samosprávností* (autonomie), jedině aby nemusel uznati *cizosprávnost* (heteronomii), t. j. že zákon mravný je vůle Boží, kdežto přece na jiné straně učil, že musí býti někdo, kdo nad tím zákonem bdí, a buď odměnou nebo trestem mu vážnosti pojišťuje. Odtud jeho pravidla mravná všelijak znějí: k. p. Jednej tak, jakbys přál, aby všickni jednali; či že by tak, jak ty jednáš, vůbec se jednati dalo; či, jak to všeobecný rozum schvaluje! — Ale kdo pak je ten *všeobecný* rozum? (neuzná-li se církev!) Tu bychom ale musili teprv osobu utvořiti, ve kteréž by se vtěloval rozum všeobecný, kterýž ještě na světě nebyl a nebude, nebo kolik hlav, tolik smyslů. Takové nejasnosti schopen byl mudrc onen! Výše ve mnohém ohledu nad něho stál pohanský mudrc *Pláto*.

VI.

Tedy někteří se domýšlejí, že pramen mravného života je cizosprávnost, jiná vůle, kteráž se vnáší do člověka *zvedeným vychováním a řízením občanským*. Co vychovatel a zákonodárce chtějí, to by pak bylo mravným. Odtud prý rozličnost rázů, národních zvyků a zákonů, sobě často na mnoze odporných. Onen náhled zastával *Montaigne*, a tento *Mandeville*. Odtud již Sofistové Řečtí chtěli, aby člověk z toho děckého poručnictví se vymknul a Mrzouš Rousseau dokonce radil, navrátit se zcela do stavu přírody, jako zvíře živo jest. *Odtud pochází také snaha nejnovějších osvícenců: každý býti sám sobě, knězem, králem a Bohem!* — Netřeba dokazovati, kam tento ná-

hled vede. Člověk by se tím během stal úplným *sobcem*. Tu teprvé se poznává, jak potřebno, aby člověku pojmy náboženské a mravné *odjinud* podány byly, a však od autority vyšší, nadlidské, božské. Člověk, zcela sám sobě zanechán, by snad ani ke chytrosti zvířat nedospěl; a pak arci nebyloby řeči ani o svobodě ani mravnosti. Bůh to tak zřídil, že člověk musí býti zveden a vychován, a sice v rodině, a tato ve státu. Příčinou tedy mravnosti je vychování a zvedení, ale ne původem a základem, ani zákonem jejím. Bába, kteráž pomáhá k porodu, není původem dítěte samého; zvedení jest jenom napomáhání, pobídnutí, náhod zevnější. Vedením může býti člověk mravným, ale i nemravným, návod může býti i svedením; zvedení může býti i jalová způsobnost zevnější (taneční poklonky, fifilenování, opičatění cizoty v jazyku a víře). Musíť zajisté býti vyšší měřítko, dle kteréhož i jednotci i národové vychovávati se mají k mravnosti. Uvažujíce to, musíme uznati, že *Pláto*, mudrc řecký, nejblíže stál u slunce pravdy, jen že je mhy pohanské mu ještě přitlumovaly. Onť učil: že, jak cíl člověka tak i zákon jednání nemůž ležeti v člověku, nýbrž musí *mně jeho* položen býti a nad člověkem býti v nějakém jiném předmětu. A však kde? Pláto praví: V pomýšlení (idei) *nejvyššího dobra*. Ale které by to bylo, to nemohl udati, neznaje Toho, jenž sám svrchovaně dobr jest. Proto nám jen udává, v čem ono nezáleží: že není ani rozkoš, ani užitek, ani čest atd. To ale nestačí. Jediné a plné pravidlo mravné podal nám *Ježíš Kristus*, Syn Boží, Pán a Vykupitel náš.

VII.

Nejvyšší pravidlo mravů křesťanské jest: *Vůle Boží*. A zajisté nejdříve jest povinnost naše přeptati se u Toho, jenž jest cesta a pravda. Ptejme se: „Mistře! které jest přikázaní veliké?“ On však praví: „*Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého a bližního jako sebe sa-*

mého.“ — Věru, jest k podivu, že majíce dobrovědci vyslovené pravidlo první, na tom nepřestávali, a schválně vyhýbali se jemu, že pro vědecké potřeby nestačí, vymlouvajíce Krista tím, že nebyla vůle Jeho, vyříknouti pravidlo vědecké, kdežto přece doložil: *Na těch přikázaních všecken zákon záleží.* — Jak tedy nyní všecky ty pravidla srovnáme? — Všecka se stanou *výkladem* křesťanského, v němž obsažena jsou. Nyní můžeme s *Kantem* říci: „*Jednej tak, jak bys přál, aby každý jednal,*“ to jest miluj bližního, jako sebe. Láska jest ona od Kanta žádaná spůsobnost vůle, ježto by mohla býti zákonem obecným. Ale křesťan ví též, v čem se ta láska jeví. Není to tedy pouhé pravidlo *tvárné* (formální), jak u Kanta; nýbrž i *obsahu* se mu dostává (věcného). Kdo miluje Boha a bližního, tomu nezůstane vůle Boží jako něco odjinud vnucené, zevnější (heteronomie), nýbrž stane se *jeho vůlí*, ant poznává, že tím zadost činí přirozenosti své a zdokonaluje sebe samého. A však není to dokonalost *Stoikův*, při kteréž hyne *cit* a člověk se stane bůžetem: nýbrž naopak. Láska k bližnímu jest ona pravá vazba společnosti lidské, kteráž sestavuje všecky národy, jako údy jednoho těla v církvi; pravidlo křesťanské obsahuje tedy v sobě i *poslušnost* správy občanské, ale nikoli jako libovolného, vnuceného poručnictví, nýbrž jako náměstné vlády Boží (odtud náboženský původ obcí). Láska k sobě křesťanská jest: pravidlem jak *citu* mravného tak i *pudů přirozených*, nebo všecky mají tak ukojeny býti, jak se to s vůlí Boží srovnává.

Rozvrh ku postním kázaním.

Stručný onen přehled pravidel životních dal by se prostonárodně provésti v cyklu *postních kázaní*, asi tak: A) *Lidé bloudí:* smyslnou rozkoší (I.), lakotou (II.), nesmírnou ctižádostí (III.), popudlivostí citu, hněvem (IV.), pýchou duchovní (V., VI.). B) Kristus přivádí na cestu: 1. ku pravé víře, a 2. k obětovné lásce (pod křížem) (VII.). *Redaktor.*

O Marii Magdaleně.

II.

A) Prvé pomazání Páně.

O prvém pomazání Páně vypravuje jenom sv. Lukáš (k. 7, 36—50), ostatní Evangelistové se o něm nezmiňují. Pomazání to vykonala Marie Magdalena v druhém roce veřejného působení Páně po Velikonoci; neboť sv. Lukáš mluví v předešlé k. 6, 1. *„o druhoprvní sobotě“* (*δευτεροπρώτῳ σαββάτῳ*); *sobota druhoprvá* byla bezpochyby sobota mezi prvním a druhým svátkem velikonočním. První svátek sloul *sobotou* (jelikož sabatem či sobotou všeliký zval se svátek) *prvou* (dne 14. nisana); poslední den velikonoční 21. nisana byl podobně zasvěcen a sloul *„sobotou druhou;“* ta *sobota* ale, která mezi prvním a druhým tím velikonočním svátkem připadala, jmenovala se *„sobotou druhoprvou“* (viz komment. k. ev. sv. Mat. p. Sušilův, pag. 155.). Stalo se tedy prvé pomazání po Velikonoci v druhém roce činnosti Páně.

Výklad (sv. Luk. k. 7. 36—50.)

V. 36. *„Prosil pak ho jeden z Fariseů, aby jedl s ním; a všed do domu Farisea, posadil se za stůl.“*

Jeden z Fariseů, byl to Šimon (v. 40.), pravdě podobno *Šimon malomocný* (viz druhé pomazání Páně). *Posadil se za stůl*, t. j. položil se dle tehdejšího obyčeje na lehátko či pohovku, podepřen na levý loket nohama k zadu.

„A aj žena, která byla v městě hříšnice“ t. j. která v městě hříšný, nečistý život vedla (*ἁμαρτωλός*) nebo: která v městě co hříšnice známa byla. Které pak *město* jest zde míněno? jedni míní *Magdala* neb *Nain* (v. 11.), jiní *Kafernaum* neb hlavní město *Jerusalem*. — *„Jakž zvěděla, že by seděl za stolem v domě Farisea, přinesla*

alabastrovou nádobu masti, a stojíc z zadu u nohou jeho, počala jeho nohy slzami smáčeti, a utírala je vlasy hlavy své, a líbala nohy jeho, a mastí mazala."

Jakž zvěděla; lehko o pozvání Pána Ježíše zvěděti mohla, poněvadž se Ježíš téhož času, kdekoliv se ukázal, více již skrýti a tajiti nemohl.

Hříšnice ta byla dle učení církve latinské Maria Magdalena, z nížto bylo sedm zlých duchů vyšlo (8, 2.); tímto dobrodiním a pak pohledem a řečí Páně pohnuta jsouc, pravé činila pokání, a nedbajíc na úsudky lidské, příležitosti této ku díků vzdání Ježíšovi mileráda se uchopila. *Přinesla alabastrovou nádobu. Alabastr* jest kámen bílý, perlového lesku. Nádoby na masti byly ovšem z počátku z alabastru, napotom ale každá nádoba s drahým olejem *alabastrovou* sloula, ač vezdy pravý alabastr měl největší cenu, poněvadž se domnívalo, že v alabastru se mast ta nejpřesněji zachová (viz komment. p. Sušilův pag. 310.). *A stojíc z zadu;* hosté, jak jsme svrchu podotkli, leželi podepřeni na levý loket na lehátkách nohama k zadu; *z zadu* stály nejnižší služky, kteréž ruce a nohy hostů před jídlem vlažnou vodou umývaly a na hlavu, druhdy také na nohy mast vylévaly. *Žena tedy Maria Magdalena* s největší uctivostí objavši nohy Páně, líbala je (rabbínům nohy líbati v obyčeji bylo) a tak hojně prolévanými slzami je smáčela, že je opět vlasy hlavy své utírati musela, konečně pomazání vykonala.

„*Mastí mazala,*" jako prolévánim slzí největší žel a lítost nad hříchy svými, tak pomazáním nejvřelejší lásku a vděčnost duchovnímu lékaři svému projevila. Nepromáší při tom pomazání žádná slova; avšak výmluvnější než všecka slova jsou hojné slze její a vroucí líbání nohou Páně.

V. 39. Necitelný Fariseus, neporozuměv zřejmým důkazům lásky v slzách se rozplývající ženy, trpké činí

Pánu výčitky, mysle sám u sebe: „*Kdyby tento byl prorok, věděl by ovšem, co a jaká jest ta žena, která se ho dotýká, že jest hříšnice.*“ Z toho tedy, že Kristus úctu od hříšnice přijal, soudí Fariseus, že Pán tuto ženu ani nezná, že není osvícený prorok, poněvadž se nevědomky od nečisté poskvrniti nechává. Na to však nepomyslil Fariseus, že Kristus právě proto na svět přišel, aby „hříšníky hledal a spasil,“ že On, ten nejsvětější, dotýkáním od hříšníků poskvrněn býti nemůže.

Že ale Kristus vševědoucím prorokem jest, *jenž srdce a ledví zkoušuje*, to dokázal, odpovídaje Šimonovi následujícím podobenstvím:

V. 41—42. „*Dva dlužníky měl jeden věřitel; jeden byl dlužen pět set peněz* (pět set denárů, asi 100 zlatých dle naší měny) *a druhý padesát* (asi 10 zlatých). *Když neměli, odkud by zaplatili, odpustil to oběma. Který ho tedy více miluje?*“ (vulgata: *diliget*, řecký text: *milovati bude*). „*Odpověděv Šimon, řekl: Mám za to, kterému více odpustil. A on řekl jemu: Právě jsi rozsoudil.*“ (v. 43.).

V podobenství tomto *věřitel* jest sám *Kristus*, *větší dlužník* jest *ona žena*, *menší dlužník* pak jest *Šimon Fariseus*, jemuž Kristus snad také nějaké dobrodiní prokázal.

V. 44. „*A obrátiv se k ženě, řekl k Šimonovi: Vidíš tuto ženu? vešel jsem do domu tvého, a nepodal jsi vody na nohy mé; ale tato smáčela nohy mé slzami, a vlasy svými vytírala. Nepolíbil jsi mne, ale tato, jakž vešla, nepřestala líbati noh mých. Nepomazals olejem hlavy mé; ale tato mazala mastí nohy mé.*“

Postaveny jsou tu důkazy něžné lásky Marie Magdaleny naproti chladnému jednání Farisea. Fariseus nezachoval ani obvyklý způsob *zdvořilosti*, totiž *umývání noh a políbení*, tím méně zachoval způsob *uctivosti*, totiž *pomazání hlavy*, domnívaje se v hrdosti své, že pouhým pozváním dosti velikou uctivost projevil chudému Ježíši.

Všickni vykladatelé nalezají v těchto slovech kontrast neb protivu: 1. *voda* a *slze;* 2. *políbení úst* a *líbání noh;* 3. *pomazání olejem hlavy* a *pomazání mastí* (*μύρῳ*) *noh.* Mastí (*μύρῳ*) vyrozumívá se vonný olej, kterýž dražší jest než obyčejný olej (*ἐλαίῳ*).

V. 47. Slova „*οὗ χαριν*“ musíme spojit s *ἀφέωνται αὐτῇ* . . „*protož (pravím tobě) odpuštěny jsou jí hříchové mnozí, poněvadž milovala mnoho;*“ *ἀφέωνται* jest dorické perfectum pass. místo *ἀφεῖνται* a znamená zde, že odpuštěni byli hříchové její dříve než jí Kristus absoluci neb rozhřešení (v. 48.) udělil. Odpuštění hříchův dosáhla, jelikož dokonalou lítost měla.

V svrchu uvedeném podobenství naznačena jest *láska* co *účinek odpuštění hříchů;* zde však v applikaci či upotřebení toho podobenství naznačena jest *láska napřed co příčina* a *pak co účinek odpuštění hříchů.* 1. *Láska* jest *příčinou odpuštění hříchů: „proto se jí mnoho odpustilo, poněvadž milovala mnoho.“* 2. *Láska* jest *účinkem odpuštění hříchů: „ona tím vroucněji miluje, čím více jí odpuštěno bylo.“* A není jináče. Chce-li člověk odpuštění hříchův dojíti, tedy musí, milostí Boží povzbuzen, především pravou vnitřní lítost nad hříchy svými projeviti a k Bohu opět se navrátiti (deserere creaturas et redire ad Creatorem); musí, seč síla jeho stačí, se vynasnažiti, aby hříchem přerušené spojení s Bohem opět obnoveno bylo. To jest jinými slovy: on musí aspoň *začáteční lásku k Bohu* míti (amorem initialem). Když jest srdce takto k Bohu obráceno, pak teprv Bůh, Nejsvětější, k němu se opět milosrdně nakloňuje a jemu milost ospravedlnění a posvěcení uděluje. Tato milost ospravedlnění (justificatio), jejížto původcem sám Duch sv. jest, rozhojňuje tím více lásku kajícníka k Bohu, čím více s milostí tou spoluúčinkuje a převeliké milosrdenství Boží ku kajícím hříšníkům uznává. Tak jest tedy *láska příčinou a spolu účinkem*

odpuštění hříchův. Dále v těchto slovech (v. 47) naznačeno jest učení církve katolické, že totiž dokonalá lítost (contritio charitate perfecta) shlazuje hříchy již před rozhřešením; neboť Spasitel praví: *„protož odpuštěny jsou jí hříchové mnozí, poněvadž milovala mnoho.“* Con. Trid. sess. 14. c. 4. „Docet praeterea, etsi *contritionem* hanc aliquando *charitate perfectam* esse contingat, *hominemque Deo reconciliare, priusquam hoc sacramentum actu suscipiatur;* ipsam nihilominus reconciliationem ipsi contritioni, sine sacramenti voto, *quod in illa includitur,* non esse adscribendam.“ Nyní následuje absoluce (v. 48.): *„Odpouštějí se ti hříchové,“* toto *rozhřešení* znamená zde zevnější vyjádření toho, co se již vniterně stalo. Katoličtí theologové uvádějí text v. 47. proti protestantům, jenž se domnívají *„že víra pouhá hříšníka spasí,“* a v skutku protestantští theologové, jakkoli tento text převracují, nevědí, co s nim započíti. Jasně a zřejmě praví tu Kristus Pán: *„protož odpuštěni jsou jí hříchové mnozí, poněvadž milovala mnoho,“* a ačkoliv hned ve v. 50. k ženě řekl: *„víra tvá tebe spasenu učinila,“* tak přece dle předešlého nevyrozumívá se tu víra samotná, nýbrž víra s láskou spojená (fides charitate formata).

V. 49. Řeč Páně učinila dojem na přítomné hosty, avšak Pán Ježíš nebéře ohled na myšlénky a úsudky jejich, nýbrž praví k ženě: *„Víra tvá tebe spasenu učinila,“* víra ženy byla tak živá, tak veliká, že hříšnici v kajícnici proměnila. Maldonat (com. in Luc. c. 7.) praví, že víra ženy té byla počátkem spasení jejího: „Fides enim ad Christum mulierem adduxerat et sine fide nunquam Christum ita dilexisset, ut pedes rigaret lacrimis, capillis detergeret, unquento ungeret. Fides salutem inchoavit, consummavit charitas.“

„Jdiž v pokoji,“ řecky: πορεύου εἰς εἰρήνην, což se shoduje s hebrejským: *„lechu le šalom“* znamená tolik

co: „*vejdiž v pokoj*“ t. j. vejdiž v stav blažený, účastna budeš pokoje, utišení a duše spasení. Vulgata má: „*vade in pace,*“ *jdiž v pokoji* (*ἐν εἰρήνῃ*), tím se na rozum dává, že v tom okamžiku, když odcházela, blahý pokoj duše měla. Účinek dokonalé, se slzami spojené lítosti jest dle výroku asketů: „*pax et serenitas animi.*“

B. Druhé pomazání Páně. Mat. 26, 6—13.

O druhém pomazání Páně vypravuje též sv. Marek k. 14 a sv. Jan k. 12. Druhé pomazání Páně musí se rozeznávati od onoho pravého u sv. Lukáše k. 7; neboť pozorovati tu sluší rozdílnost času, místa a osob, i jiných podstatných okolností.

1. Rozdílnost času; neboť *prvé* pomazání u sv. Lukáše k. 7 stalo se po Velikonoci (Luk. 6, 1. *δευτεροπρώτῳ σαββάτῳ*) v druhém roce veřejného působení Páně; *toto* však (u sv. Mat. 86, 6. . .) šest dní před čtvrtou Velikonocí v posledním roce činnosti Páně.

2. Rozdílnost míst a osob; neboť prvé pomazání stalo se *v městě Jerusalemě*; druhé pak v *Bethanii;* při prvém byla žena Maria Magdalena *hříšnice,* při druhém tatáž Magdalena, avšak *kajícnice.*

3. Rozdílnost podstatných okolností; neboť (u sv. Luk. 7.) *Šimon Fariseus* zle smýšlel o Pánu Ježíši, že co prorok neví, co a jaká jest ta žena, která se ho dotýká; při druhém však pomazání horšil se *Jidáš Iškariotský* nad vylitím drahé masti; při prvém i při druhém pomazání držel Pán Ježíš rozdílnou řeč. Rozeznávati tedy musíme pomazání u sv. Lukáše od onoho u svatého Matouše, jakož to nyní již skoro všickni vykládači písma sv. uznávají. Avšak *jednostejné* jest druhé pomazání (sv. Mat.) s oním u sv. Marka a sv. Jana, jakož to většina vykladačů uznává. Že někteří ze starších vykladačů (Origenes, sv. Chrysostom, sv. Jarolím) pomazání u sv. Jana za roz-

dílné považovali, *troje pomazání* přijímajíce, to pocházelo odtud, že se sv. Jan ve vypravování svém poněkud od druhých sv. Evangelistů odchyluje; avšak právě odchylky ty celý děj doplňují. Sv. Jan udává *čas druhého pomazání*: „*šest dní před Velikonocí*," sv. Marek a sv. Matouš udávají: „*dva dni před Velikonoci*," avšak není tu pravá, nýbrž toliko zdánlivá potýkavost (pugna apparens), neboť sv. Matouš a Marek, nešetříve přísně contextu chronologického, vypravují teprv nyní (dva dní před Velikonocí) to, co se šest dní před Velikonocí stalo, aby následující příběh o zrádném činu Jidášovu (v. 15) odůvodniti mohli. Při druhém pomazání byl hostitelem Šimon malomocný (Mat. Mr.), Marta posluhovala, bratr její Lazar byl mezi hostmi (Jan), žena, kteráž pomazala noh Ježíšových, byla Maria, sestra Lazarova a Martina (Jan. 11.)

Výklad (sv. Mat. 26, 6—13).

V. 6. „*Když pak byl Ježíš v Bethanii v domě Šimona malomocného, přistoupila k němu žena, mající nádobu alabastrovou masti drahé, a vylila ji na hlavu jeho, když seděl za stolem.*" Jmenovaný *Šimon* zdá se, že byl příbuzen Lazarovi, Martě a Marii Magdaleně, an Lazara za stolem seděti spatřujeme; v některých apokryfech čteme, že byl Šimon otcem Lazara, Marty a Marie; jiní opět se domnívají, že byl mužem Marty. „*Malomocným*" Šimon sluje, že druhdy malomocným byv, snad od Krista zdraví obdržel; tudy právě u něho jakožto muže sobě oddaného Ježíš se zdržoval. Někteří ale se domnívají, že někdo z předků jeho malomocenstvím poražen byl a že odtaď přijmění to na rodu potom utkvělo (viz komment. p. Sušilův pag 309). Jak jsme dříve podotkli, nádoby na masti byly z počátku z alabastru, napotom ale každá nádoba s drahým olejem *alabastrovou* sloula. „*Mající nádobu alabastrovou masti drahé*;" nádoba ta musela z nějaké křehké látky býti, poněvadž ji Maria Magdalena dle

sv. Marka rozlomiti mohla. *Sv. Matouš* zde nejstručnější vypravuje, *sv. Marek* tu praví, že byla mast ta „*z klasu nardového.*“ Nard jest bylina, která vyráží listí a klasy. Z obojího se vytlačuje vonný olej, ale ten z klasů jest výbornější a dražší. *Sv. Jan* vece, že celou libru z nardu pravého (*πιστικος*), drahého vzala. Tito poslední Evangelistové dotýkají se takových okolností, z nichžto vroucí láska Marie Magdaleny k Pánu Ježíši vysvítá; tak sv. Marek dí, že, místo aby voskem zapečetěnou nádobu otevřela a drahý olej po kapkách téci nechala, *zlomivši alabastrovou nádobu* všecku mast na hlavu Páně vylila.

A sv. Jan vypravuje, že i *nohy* Páně pomazala a vlasy svými vytřela. Nohy hostům mastí pomazati a vlasy vytříti, toť bylo největším vyznamenáním, největší uctivostí. Není zde žádný odpor mezi sv. Matoušem a sv. Janem; neboť první nevylučuje *pomazání noh*, a poslední neupírá *pomazání hlavy.*

V. 8. „*Vidouce to učenníci, rozhněvali se, řkouce: k čemu jest ztráta tato? neb mohla (ta mast) prodána býti za mnoho, a dáno býti chudým.*“ Sv. Matouš vece, že se rozhněvali *učenníci;* sv. Marek dí, že to byli toliko *někteří;* dle sv. Jana však rozhněval se nad tím *Jidáš*, lakomstvím nakvašen jsa, načež i druzí učenníci domnívajíce se, že věc ta Pánu obtížná jest a chudému, nenákladnému životu jsouce uvyklí, s ním snad, ani zlého nepomyslíce, nébrž o chudé skutečnou péčí pojati jsouce, shodovali se. Ovšem neprohlédali ani špinavého lakomství Jidášova, aniž pochopovali symbolického děje toho (komment. p. Sušilův).

Pozorovati tu můžeme následující kontrast: V útlé duši Marie Magdaleny jeví se nevýslovná uctivost k Pánu Ježíši, bolestný cit a smutné tušení smrti jeho, naproti tomu slyšíme zde úsudek lakotné a zrádné duše. Že Jidáš lakotný a zrádný úmysl měl, vysvítá ze slov sv.

Jana: „*To pak řekl Jidáš, ne že měl péči o chudé, ale že zloděj byl, a měšec maje, to, co do něho kladeno bylo, nosil.*“ „*Mohla ta mast prodána býti za mnoho.*“ Sv. Jan dí určitěji: *za tři sta peněz či denárů;* jeden denár asi 20 kr., tedy tři sta denárů asi 60 zlatých naší měny. Plinius N. H. 12, 26 praví, že byla libra nardy i také za 400 denárů.

V. 10. „*Věda pak to Ježíš, dí jim: proč jste obtížní této ženě? dobrý zajisté učinila skutek nade mnou.*“ Dobrý skutek učinila pro obzvláštní okolnosti zde se nacházející: „*nebo chudé máte vždycky s sebou,*“ tak že jim, kdykoliv chcete, ku pomoci přispěti můžete; *ale mne ne vždycky máte,* poněvadž se brzy od vás odloučím. *Vyliv-ši tato zajisté mast tu na tělo mé, ku pohřbu mému to učinila,* t. j. tělo mé vonnou mastí pomazavši, za živa ku pohřbu je připravila.

Mnozí vykladači myslí, že Pán Ježíš tento úmysl Marii Magdaleně podkládá, aby ji před učenníky rozhněvanými ospravedlnil, a že smysl těchto slov jest: Nechtějte ji proto kárati, že tolik drahé masti upotřebila; neboť já brzy umru a toto pomazání může ku pohřbu mému sloužiti. Avšak Maria Magdalena, vroucně milujíc Pána, z opětovaných slov jeho (Mat. 17, 22.) nepochybně soudila, aneb aspoň tušila, že nebude Pán Ježíš dlouho na zemi žíti; i chtěla tedy raději živému nežli mrtvému Ježíši tento důkaz lásky projeviti.

V. 13. Slavným způsobem a tónem praví Spasitel: „*Amen pravím vám, kdežkoli kázáno bude toto evangelium po všem světě, i o tom, co ona učinila, bude na památku její praveno.*“ *Toto evangelium,* slovíčko toto (τοῦτο) potahovati sluší na v. 11. a 12. na onu částku neb děj sv. evangelia „o smrti a pohřbu Páně,“ tedy: *evangelium o smírné smrti Páně.* Vyplňuje se ustavičně předpověď tato Páně; všady čte se o ženě té a o lásce její ku Pánu,

O mnohých velikých skutcích králův, knížat a vojvodů nemluví se, vece sv. Chrysostom, že ale žena tato mast na Pána u přítomnosti dvanácti učenníků v domě Šimona malomocného vylila, to všickni po světě velebí. Po tolika stoletích nezahasla památka její; Peršané, Skytové, Britani, Mouřeníni, Indové a Sarmaté ohlašují a rozšiřují, co žena ta soukromí učinila. Tak haně jednoho Jidáše, naproti staví Pán chválu všech národů a všech věků. Skutek ženy té v církvi svaté veliký vliv, obzvláště na okrasu chrámů, kapel a obřadů vyvírá; sic jinak by mnohý blouznivec mohl křičeti, že všeliká ozdoba věcí svatých a těch, kdež Kristus ve svátosti bydlí, chrámů, zbytečna jest a že ovšem raději člověk veškeren majetek, jehož se vzdáti může, toliko na chudé má vydávati, o okrasu domu Božího zhola se nestaraje. (Viz komment. p. Sušilův, pag. 310.). Dr. *J. Turner.*

Biskup Dupanloup o konvenci a encyklice.

Za posledních čtyř měsícův minulého roku překvapena jest Evropa dvěma listinami, či at lépe díme, dvěma úkazy, jež nezůstanou bez rozhodných účinkův v dějinách našeho věka.

Mínímet tu *encykliku* sv. Otce, ohlášenou dne 8. prosince a *konvenci* čili *úmluvu*, dne 15. září uzavřenou mezi Napoleonem III a Viktorem Emanuelem. Jak známo, ve smlouvě dotčené připověděl Napoleon, že chce vojsko francouzské z Říma povolati domů, a sice ve dvou letech, počítajíc od té doby, kdežto Viktor Emanuel z Turina sídlo své přeloží do Florencie, a usadí se tak, aby napotom mímo jiné chrániti mohl také sv. Otce v Římě. —

Co se dotýče encykliky, netřeba nám vykládati obsahu jejího a směru, ani šířiti slov o příčinách, jež pohnuly sv. Otce, v dotčeném listě obecném ke všem biskupům katolického světa vytknout pohromy a úpady, bludy a neřesti, za našeho věku hrozící záhubou křesťanstvu. — Novináři a politikáři, kteří snaží se o rozvrcení a podvrácení Církve, jedva se byla encyklika objevila, ihned udeřili na ni, mimo mnohé jiné tvrdíce na mnoze, že jest papežskou odpovědí na konvenci a útokem na svobodu, pokrok a blaho národův, na vzdělanost a osvětu našeho věku. Sv. Otec nejmenoval ve své encyklice nižádného panovníka, on se zejmena nedotknul nižádného národu; všeliké jeho stesky, žaloby a nářeky, výtky a důtky jsou obecné: avšak páni v Paříži rovněž tak jako v Turině dobře porozuměli; že nejedna žaloba čelí proti řádění lživé a křivé politiky jejich. Co divu, že Napoleon i Viktor Emanuel se státníky svými rozhořčivše se na sv. Otce, všemožně zasadili se o to, aby slovo papežovo, zlehčované časopisectvem a dělníky revoluce, nenabylo rozhodné moci a váhy u lidu křesťanského? Za tou příčinou ve Francouzích i ve Vlaších vydány jsou ministerské rozkazy, kterými zapovídá se biskupům, papežské encykliky ohlašovati věřícímu lidu. — Jet známo, jak málo zápovědi tyto vydaly obzvláště ve Francouzích. Biskupové francouzští, protříbení a otužení uprostřed zápasův s nevěrectvem a s úklady rozmanitých systémův politických i socialních, téměř všickni naučili se oné apoštolské statečnosti, již hned na počátku Církve kníže apoštolův naznačil slovy: „Si justum est in conspectu Dei vos potius audire quam Deum, judicate.“ Tací biskupové nerozpakovali se hrubě, vládě francouzské dokázati skutkem, že svědomí a povinnost váží u nich více než příze ň císařova, a sv. Otec že může spolehati na věrnou oddanost synův a bratří svých, i byt jim za to bylo

trpěti nátisk a pronásledování. Netřeba připomínati, kterak se téměř všickni biskupové tito zachovali. Jedni neohlížejíce se na zápověď ministrovu, ohlásili encykliku bez všeliké změny, jiní proti ministerskému listu ohradili se osvědčeními, jež ni Napoleonu ni p. Barocheovi nemohou býti po chuti. — Takovou měrou hoj vyvolaný vládou a násilí uvalované na Církev, patrně přispějí k prospěchu svaté věci, jež založena jest na pravdě a spravedlnosti.

Za těžkých okolností těchto ale proslulý biskup Orleanský, důmyslný, výmluvný a statečný p. Dupanloup uhodil na cestu, na kteréž vítězně potkal se s lichou politikou Napoleonovou v příčině Římské. Výtečný velekněz znaje dokonale veškerou situaci, a na posvátný úřad biskupský nechtěje uvaliti nehody, kterými zahrozila vláda biskupům, prohlašujícím encykliku, prohlásil se bez obalu, že ačkoli vděčně přisvědčuje rázným protestům druhých biskupův, sám *místo* pastýřského listu vydá toliko — *brošurku.* — „Zatracují nás, ač nás neslyšeli," tak piše řečený výtečník; „biji nás: a nechtí rukou našich sprostiti okovův. Otce našeho policejí: a nám není dovoleno, pospíšiti na obranu jeho. Uražen co biskup a syn, co občan a počestný muž, s těžkým srdcem táži se zákonův své vlasti, zdaž mi nezbylo jediného východu, jediného prostředku, abych říci a hlasitě provolati mohl, co mám na srdci a na jazyku. Jestit pak v skutku prostředek jeden jediný, a já se ho uchopím. *Nemohu sice vydati pastýřského listu, ale mohu napsati brošuru.* Sejdu tedy na novo do závodiště a na půdu publicistiky. Ježto užívám práva svého jako občan, sluší, abych zároveň mluvil o konvenci dd. 15. září a o encyklice dd. 8. prosince. — Pojednávaje o dotčených dvou aktech zároveň, učiním to, abych odhalil náležitě jistou až příliš průhlednou taktiku. Noviny a nepřátelé Církve hledí již co nejméně možná mluviti o konvenci a míti ji pohotově

k příznivé době jako zbraň uschovanou pod pláštěm. Zatím však vidím, kterak encykliku vyvěšují na veliký zvon; jak ji přehánějí, zpotvořují, papeže hanobí, obecenstvo buď unavujíce aneb k zoufalosti podněcujíce; a nechat vše vypovím slovem, vidím je, ani usilují Řím zbaviti poctivosti prvé, než se mu odejmou pluky. — Takovýmt počínáním nedám se šáliti. Promluvím o obou listinách. *O konvenci předložím otázky. O encyklice dám odpovědi.* Třeba mi poučenu býti a poučiti. — Co francouzský občan nenavykl jsem rozuměti zákonu aneb slavné smlouvě, leč by se mi byly vyložily veřejnou rozpravou mezi vládou a zástupci země. Co biskup katolický neuvykl jsem patřiti na to, jak se encyklika papežova vykládá sborem žurnalistův.“ —

A tak povstala brošurka, sepsána p. Dupanloupem, jež patrně mnohem více vydala i dále se dostala, než by se byl dostal pastýřský list biskupa Orleanského. V několika malo týdnech rozešlo se 90,000 exemplářův francouzského originálu. Mimo to knížka tak rychle na slovo vzatá, vyšla též v anglickém překladu, a v krátce prodáno jest 12000 výtiskův dotčeného překladu. Takový neobyčejný úspěch byl patrným znamením, že důmyslný biskup uhodil do živého, a to spůsobem uchvacujícím, porážejícím, drtícím. Ano, spis p. Dupanloupův padl jako blesk s nebe do čiré temnoty: co divu, že se po něm obrátily zraky přátel i nepřátel, věrných synův i neukrocených protivníků Církve? — Veškerá situace objevila se v pravém světle, politika turinského i francouzského kabinetu pozbyla své larvy, a císaři Napoleonu III. vytknuly se povinnosti, závazky, cesty s přepodivnou opatrností tak určitě, že těžko bude zpěčovati se ostnu pravdy, jakovouž naň doráží, jakouž mu káže neohrožený biskup. Ale vizme i slyšme raději sami, jak věc Boží vede a hájí rekovský velekněz.

Jak dotčeno, spis p. Dupanloupův jedná o konvenci vlašsko-francouzské a o poslední encyklice sv. Otce. Tím samým rozdělen jest na dvě částky: v první předkládá spisovatel otázky o konvenci, v druhé podává odpovědi o encyklice. — Povím, tak dí p. Dupanloup, nejprvé mínění své o konvenci dd. 15. září 1864, kterouž zavázala se Francie králi Viktoru Emanuelovi, že chce ve dvou letech opustiti Řím. — A jak jsme se my biskupové dozvěděli o této konvenci, jež týká se osoby a práv hlavy Církve? Kterak nabyl o ní vědomosti papež? — Neúplnými indiskrecemi několika journalův, napolo zasvěcených v dotčené tajemství. — Jednoho dne dozvěděli jsme se, že dva cizinci cestovali Paříží, i že zase odjeli, a ti že ve svém tlumoku odvezli s sebou list z národní naší historie, odvezli smlouvu, kterouž vázána jest Francie, o kteréž ale ničehož nezvěděla. — Smlouva ta obdržela podpis císaře, který se byl opětovanými přípověďmi zavázal, že chce hájiti papeže; ona opatřena jest podpisem ministra, kterýž se byl s týmž čestným úmyslem v úřad zase uvázal. — To musilo dostačiti k upokojení, ale nedostačilo k tomu, abychom pochopili jednání. — A v skutku nechápali jsme, jakému prospěchu k vůli Francie tak náhle proměnila svou úlohu. Nemluvím tu již o úloze Francie za Karla Velikého: a přece táži se pohnut bolestí: A což to jisto, že nyní již nikdo nesmí pomýšleti na onu velikoduchou úlohu? — Nemluvím také ani o úloze francouzské v roce 1849. — Bylať to méně krásná, vždy ale čestná úloha, kterouž od několika rokův byla Francie na se vzala. Císař, drže Řím pod svou ochranou, a v církevním, tak násilně ztenčeném státě zůstavuje nepatrnou posádku, vždy ještě čtvery měl z toho výhody: — katolická Evropa si ho vážila, on držel tudy revolučnou Italii na uzdě, docházel tudy vděčnosti francouzského duchovenstva, a posléze měl v rukou

důležité politické i strategické stanovisko. — A co získá Francie, ztratí-li tuto posici? Ale tomu já nerozumím ...; Jsa biskupem, přemlouval jsem se aspoň, že Francie odcházejíc z Říma, papeže nevydá v šanc a opatří rázná rukojemství proti Piemontu. Ručeno, že všecko to nalezá se ve smlouvě. — Posečkejme, pravil jsem, a vizme, co vyřknou slova i skutky. — A hle, slova i skutky mluvily. Již vím, na čem jsme. — Nuže, jak vykládá smlouvu tu Francie, jak ji vykládá Piemont? Ministr francouzský vyložil nám smysl úmluvy depešemi, úlohu Piemontu líče takto: „Italie se obrátí, stane se rozumnější, a možná jí věřiti. Nemohouc jíti do Říma, uspokojí se tudíž s Florencií. Onat chce hranice papežské hlídati a nikoli překročiti. Papeže odevzdáme pod stráž dobrého souseda. Italie jest dokonána, Řím zachráněn, úloha naše ukončena.“ — Ale Piemont vykládá si úmluvu jinak než francouzský ministr. A proto povím, co myslím o Piemontu, čehož se naději do Francie, co se žádá od papeže, a jaké odpovídání na sebe uvalujeme.“

Takovou měrou nazačen jest obsah celé první částky, a p. Dupanloup dí nám bez obalu, že Piemontu nevěří. „Věřím o Piemontu, co mi události káží věřiti. — Nemaje k Piemontu důvěry, nám za to, že mu Francie nemůže věřiti.“ — Slova u mne málo platí. Piemont ovšem po svém obyčeji vybral si krásná slova. Svobodná Církev ve svobodnému státu — mravní síly — pokrok civilisace — snahy národní — nové právo — tužby lidu. Než já táži se, jak počínal si Piemont, jaké držel se politiky od pěti let? Plány, o které usiloval, skutky, jež vykonal, vyloží mi smysl těchto slov.“ —

K otázkám vytknutým řadí se významné odpovědi, čili ať lépe díme dlouhé pásmo činův a událostí, vysvětlujících, co jest, oč usiluje Piemont. — Na ukázku stůj

zde piemontská illustrace prohlášené zásady: Církev svobodná ve svobodnému státu. — P. Dupanloup piše:

„Svobodnou Církví v Piemontě sluje od 15. rokův:
konfiskace všech statkův církevních,
potlačování duchovních řádův,
vyhánění jeptišek na ulici,
žalářování biskupův,
podrobení žákovstva duchovního konskripci,
osiřalost biskupských stolic,
zrušení úmluvy se sv. Stolicí,
odstranění duchovních immunit, vyhražených smlouvou,
Siccardiův zákon, uzavřený s pokřikem: Sláva Siccardiovi! smrt kněžstvu!

Zákon o manželství občanském, uzavřený d. 5. června 1852 na vzdor papeži, konkordatu, biskupům;

zákon dd. 25. listopadu 1854, kterým co do Církve zřejmě zrušen jest článek 29 národního statutu: „Všeliké zboží jest nedotknutelné bez jakovékoli výminky;“

zákon říjnový 1848, kterým ustanoveni jsou nekněží za rady, aby dohlíželi na vyučování v náboženství a katechismu, nýbrž i zpovědníky jmenovali v ústavech náboženských;

zrušení starobylé akademie *dalla Superga*;

zákon z roku 1851, kterým usilováno státní jakousi theologii založiti, bohoslovecké školy diecesánské dohlídce státní podrobiti a zavázati professory v semeništích, aby se drželi programu státu atd.

„Tak svobodnou byla Církev ve svobodném státu!“ —

A podobným spůsobem výmluvný a důmyslný Dupanloup doličuje tolikéž i druhé mnohoslibné, blahozvučné zásady politiky piemontské, poukazuje na to, kterak státníci piemontští strojili a podporovali převraty po veškeré Italíi, provedli pověstné annexe v Toskansku, v Modeně a Parmě, na Sicilii a v Neapoli; jak málo dbali na zá-

vazky a smlouvy, učiněné Napoleonem, jakým nectným spůsobem vtrhli do zemí papežských, potřelí vojsko, zmocnili se Mark i Umbrie, a „byli by Piu IX. ódňali všecko, kdyby byl p. Goyon posléze nebyl na hranice dědictví sv. Petra poslal desátníka se 4 muži.“ — Mimo to připomíná bystrý pozorovatel, jak nestydatá lež a bezohledné násilí byly hlavními pružinami celé piemontské politiky, jež provedši své záměry, přiznala se k zločinům spáchaným, a prohlásila veřejně: „Za hlavní město musíme míti Řím a v šesti měsících budeme tam. — A toť ta vláda, kteráž se několik měsícův později s vládou francouzskou dala u vyjednávání, jež vedly k úmluvě dd. 15. září!“ —

Pan Dupanloup nepřestal ale na vyložené dosud charakteristice vlády piemontské, jež vedle dotčené konvence má i chce býti ochranitelkou sv. stolice proti návalům ustrojené revoluce. Ukazuje na několikaleté řádění piemontských státníkův, generalův a vládařův nižších i vyšších v Neapoli; odkryl strašlivou osnovu lží a podvodův, úkladův, násilí, vraždění, jakýmiž vyznačilo se panování piemontské v opanované zemi. A svědectví, kterýmiž doličuje hrozné ty zločiny, nejsou vážena z holých domyslův; jsou to hlasy pronešené v samé sněmovně turinské, jsou to rozkazy, vydané piemontskými generály, jsou to mimo jiné též úřední výkazy, z kterých lze viděti, jaké množství lidí na mnoze nevinných postříleno a do žalářův uvrženo během několika málo let piemontského panování v Neapoli. — Maje pak na zřeteli všeliké tyto strašlivé doklady, vece: „Mluvívá se o mírnosti vlašských revolučníkův. V Neapoli možná je viděti. Vy Piemontci mluvíváte mi o svobodě Italie, a já vám ve jmenu svobody, pravdy a poctivosti odpovídám, že jste byli a že jste až dosavádc tyrany jejími. Já prozkoumal vše, cožkoli se tam přihodilo; a přesvědčení mé nezvratné

jest, že vše spůsobeno jest zradou, lží, nelidským násilím. Nedodělal bych se konce, kdybych zabrati se chtěl do podrobností tohoto strašlivého tyranství. — Svoboda municipií, svoboda tisku, svoboda mínění, svoboda osoby, nedotknutelnost domácího práva, svoboda spravedlnosti, slovem všecky svobody a všeliká práva zmizely . . . . .

A tak řekl jsem, co myslím o Piemontu: třeba, bych také řekl, čeho se naději do Francie.“ —

Při druhé otázce této, již výtečný pozorovatel naznačuje cenu konvence a připomíná císaři sliby a závazky, hříchy a povinnosti, nalezáme odpověď hned na počátku. „Čeho se naději do Francie,“ praví p. Dupanloup, „snadno se vyřkne. Každý Francouz, jenž pozorně stopoval řadu událostí, kterouž jsem musil uvésti na paměť, nyní již jasně vidí, na čem jsme s naším spojencem. — Protož mám pevnou důvěru, že Francie mimo všeliké okamžité poklesky a přeludy nedá se Piemontem ani obluditi ani učiniti spoluvinnicí jeho. Dále doufám, že což se nedávno dělo a mluvilo v sněmovně Turinské, úplně na nejjasnější světlo vyneslo vše, což Piemont páchal až dosavád a což si umínil ještě vykonati. Slovem, doufám, věřím a vím, že Francie má slovo, a že umí slovo držeti, že má čest, již umí chrániti. — Mám pak hluboké přesvědčení, že Piemont ustavičně hleděl zmařiti slovo to, a že při úmluvě s námi, kterouž byl podepsal, jiného účele neměl na zřeteli, leč aby zmařil na novo slovo naše. Při této smlouvě mysleli jsme my to a Piemont ono. My psali francouzsky: Piemont překládal vlašsky. My pravili, což jsme vždy říkali a chtěli: Piemont rozuměl, což vždy chtěl a říkal . . . . Naše čest nedovoluje nám, abychom dále kráčeli: od této chvíle nebyli bychom oklamáni, my bychom byli spoluvinníky. —

A co tedy po vše časy zamýšlela, říkala, chtěla Francie?

Povím to bez výkladův. Okamžení jest velebné. Přibližuje se nám hodina svrchovaného nebezpečenství, a proto přivolávám zase všecko na paměť. V coličké té posloupnosti velikých událostí jednomu divím se úkazu, totiž moci zapomněnlivosti, na níž bývá nám za jistých dob uhoditi v myslích a srdcích lidských. Zapomínat se na události sebe bližší a památnější, na přípovědi sebe počestnější. Piemont byl včera před obličejem naším učinil vše, což jsme si právě uvedli na paměť: dnes ale se na to nepamatuje. My se své strany, ačkoli jsme neučinili vše, což byli bychom mohli učiniti, mluvili jsme alespoň krásná slova. Nuže, doba nastala, bychom si slova ta uvedli na paměť; zapomněnlivost zajisté ničehož vlastně nevymaže, a vše, cožkoli bylo praveno, zůstane v svědomí, zůstane před soudnou stolicí historie.“ —

Netřeba tuším připomínati, komu vlastně hodlá biskup Orleanský na paměť uvésti všelijaká pěkná slova, pronešená v příčině Římské. Zapomnělivým tímto slibovačem byl totiž a jest sám císař Napoleon se svými důvěrníky ministry. A tak připomíná se tu ochablé paměti císařově, kterak se byl Napoleon r. 1849, tehdáž kandidát, ucházející se o důstojenství předsedy francouzské republiky, písemně osvědčil nunciovi apoštolskému, a což byl r. 1859 po čas italské vojny slavně ohlásil. Ano, biskup Orleanský uvádí na paměť císaři slova, pověděná po skončení války v Italii při zahájení zákonodárného sněmu, kdež řekl Napoleon: „Po jedenácte let již držím v Římě moc sv. Otce, a minulost rukojemstvím budiž za budoucnost.“ — K zřejmým výrokům Napoleonovým řadí pak se výklady, ohlašované hned cirkuláři a ústy ministrův císařových: pp. Roulanda, Barochea, Mornyho, Billaulta, hned zase úředními hlasy v novinách. Mimo to neopominul Dupanloup upamatovati císaře na vlastnoruční list, kterým r. 1859 připovězeno sv. Otci, že francouzské zbraně pa-

pežské panství v Romanii chrániti a hájiti budou. A hned na to vece výtečný biskup: „Zatím ale, když všeliká ta osvědčení docházela ohlasu ve Francouzích, v Římě, v Italii, nýbrž i po celé Evropě: Piemont, věren svým záměrům, stíhal nás ze lží. Po každém vítězství našem provedla se nová nějaká Piemontem připravená revoluce. Naše milliony, udatnost a krev našich vojákův pomáhaly mu toliko k tomu, že směl provozovati hru svou s našimi slovy. Král Viktor dal si nabídnouti diktaturu ve vojvodstvích i v Romagni a přijal ji. — Takovou měrou a podobnými způsoby po čas italské války jakož i po míru Villafranském a smlouvě Curišské, dokázal Piemont, jak málo dbá na slova císařova, na smlouvy podepsané Francií. Měl však ministr Billault přes to přese všecko dne 22. června 1861 osvědčiti: **Řím vydati**, *zapomenouti politiku, jíž Francie od věkův šetřila;* zapomenouti, že to jest císař, jenž sv. Otci navrátil Řím: — nikoli, to není možná! —

„Nuž tedy, všeliká tato šlechetná slova maje na zřeteli, táži se každého, kdož má svědomí, každého, kdož věří, že slovo lidské musí platiti; maje na zřeteli svorná ubezpečování tak mnohých hlasův, mluvících z tak vznešeného místa, táži se:

„Kdyby se bylo řeklo, že to vše povede k tomu, aby necháno Piemont dělati papeži, což dělal, aby směl do zemí papežských vtrhnouti, vojska papežova pobiti, před branami se rozhostiti a ohlásiti „Řím že přisluší jemu;“ aby směl po dokonání všech těchto věcí, Florencii udělati poslední štací svou na cestě do Říma, papeže zbaveného trůnu udělati poddaným Viktora Emanuelovým a Řím skutečnou hlavou revoluční Italie . . . . . nuže, na svou duši a na své svědomí netáži se již, ale prohlašuji, že bych byl nevěřil, aby možná bylo krvavější potupy

uvaliti na poctivost a čest vlády veliké země. Avšak takovou měrou nepohaním ani Francie, ani císaře. Jsem přesvědčen, že Piemont nemá jiného myšlení, leč aby usadil se v Římě a z Říma vyhnal papeže; rovněž tak mám nezvratné přesvědčení, že Francie a císař nebudou spoluvinníky Piemontu.“

Snadno jest se dovtípiti, kam čolí poslední tato slova, jimiž výtečný biskup na jevo dává, čeho se v příčině sv. Otce naděje do Napoleona, do Francie. — Aby pak tím lépe odůvodnil žádost, s jakouž dolehá na císaře, hned na to předkládá otázku: „*Možná-li pochybovati o zámyslech Piemontu*, čili o rozumu, s jakým v Turině konvenci vykládají, o úsilí, s jakovým chtí papeži vzíti Řím?“ — Odpověď na významnou otázku zní takto: „Puzen svědomím, abych bedlivě proskoumal konvenci tuto, pravý její smysl, konečný směr a všeliké výsledky její, opatřil jsem si z Turina officielní akty parlamentu. A když jsem pročetl všecko, což povědíno jest při rozpravách ve sněmovně a v senatě, což diplomatické depeše, což vlašské i francouzské noviny o této konvenci pověděly, nevěřím, že by se mohl kterýkoli poctivý muž sebe menším přeludem v příčině řečené klamati. Vyjednavatelé Piemontu, jeho vláda, jeho parlament, jeho jeneralové, jeho novináři, novináři všech zemí vykládají pomysl piemontský jednostejnou měrou. Vidělit jsme: Dne 29. března 1861 při slavném hlasování o návrhu p. Cavourovu: „*Za hlavní město musíme míti Řím.*“ Piemont stoje na právu, kterýmž si osobí Řím, žádal, aby sv. Otec svržen byl s trůnu; Piemont provolal Řím za své hlavní město i prohlásil nezvratný úmysl svůj, že se chce Říma zmocniti. A hle, Piemont jediné v tom smyslu, ku provedení tohoto programu podepsal konvenci. Již ale, porovnávám-li slova Piemontu se šlechetnými slovy císařovými, jež jsem byl právě připomínal: rozum mi vázne.“ — Aby však ne-

bylo nižádné pochybnosti, připojeny jsou na doklady hlasy, pronešené rozmanitými vládními orgány. Jsouť pak to mimo jiné vážné hlasy, kterýmiž státníci piemontští: Nigra, Pepoli, Lanza, Lamarmora, sněmovníci turinští: Ferari, Pessina, Copino, Buoncampagni, nýbrž i sněmovna bez obalu dali na jevo: že „přeložením hlavního města do Florencie nezavazuje se Italie Francouzům, aby papeži zůstal Řím; Florencie že jest toliko štací na cestě do Říma, Piemont že prý *má* i právo i *vůli nezvratnou*, Řím udělati pravým a skutečným hlavním městem svého panství.“ —

V dalším přirozeném postupu táže se důmyslný posuzovatel pověstné úmluvy: „*Kterak as Piemont cestou konvence dosáhne svého cíle?* — K otázce předložené odpovídá pak se opět spůsobem, jímž jde na jevo, že buď Napoleon obelstěn jest Piemontem, aneb že s Viktorem Emanuelem spojil se o dovršení převratu v Italii vyvrácením papežské vlády v Římě. Dupanloup, ukázav na *mezery*, v konvenci jako by na schvál zůstavené ku prospěchu politiky piemontské, vytknuv, jak snadno mezerami těmito strážce a soused takový, jakým jest Piemont, bude moci udeřiti na sv. Otce, právem dokládá: „Konvence nepředvídala, což měla předvídati; onať nepověděla, což náleželo povědíti, ona si nevyhradila, což třeba bylo vyhraditi; slovem při konvenci té jednalo se o věci na vysost důležité a situaci velmi kritické s opatrností tak chatrnou, že toho nelze pochopiti. Naproti tomu nalezá se v ní jiné opatření, jiné slovo, jiné vyhražení, které ovšem překvapuje. Piemont, jenž má asi tolik vojákův, co čítá papež poddaných, předzvídá, i pokryteckým spůsobem obává se, že by naň papež mohl udeřiti. Již ale praví-li konvence, že si má papež utvořiti vojsko, připojeno jest k tomu výslovně: vojsko to nesmí však býti „prostředkem k útoku.“ A kdo jest ustanoven za soudce o takém

nebezpečenství? — Piemont! — Konvence toho nepopírá. Možná-li ale zapomenouti, kterak již jednou uchopil se Piemont právě této záminky, chtěje vtrhnouti do zemí papežských? Piemont dělal, jako by malé vojsko jenerala Lamoricièra, rozptylené po krajinách papežských, nebezpečenstvím hrozilo Italii. A tehdáž byl to Piemont, jenž nevypověděv papeži vojny, s 70.000 mužův udeřil na hrstku Francouzův, Belgův a Irův; a za onoho času byli jsme v Římě my."

„Již ale tímto slovem: „prostředek k útoku"... dává konvence Piemontu do rukou zbraň, propůjčuje mu pohodlnou záminku k příštím obviňováním a mělo-li by se ozpoditi osnované zbourení s dílem svým, otvírá mu bránu, kterouž by pak ovšem i vojsko projíti mohlo. — To připravuje se papeži. — Teď vizme, co *se od papeže žádá.*

K důležité otázce této, kterouž dovršuje se mistrovské rozebrání osudné konvence vlašsko-francouzské, odpověď podaná čtyřmi větami, vyložena jest na několika listech, ale tak, že se úkladná politika objevuje v celé mrzkosti a nahotě. — „Žádat se od papeže" dí důmyslný spisovatel, „čtvero věcí." Káží mu:

Zjednej si vojákův; zjednej si peněz; dej opravy; a pak smiř se s Italií. —

Ale jak to? Či v pravdě mluví se o svobodě, zůstavené papeži, aby si ve dvou letech opatřil prostředkův na obranu? —

Papež má si opatřiti vojsko. Ale po šest let všemi spůsoby bráněno papeži zjednati sobě vojska. Bránili sbírati dobrovolníky, hrozili sborům verbířským; šli tak daleko, že dobrovolným jeneralům našim pohroženo ztrátou národnosti. Je to pravda čili nic? — Posléze s velikou prací utvořeno jest papežem malé vojsko, jehož velitelem stal se slovútný muž jeneral Lamoricière. Vojsko to ale nesmělo ani sv. Otci na stráži sloužiti a u Castel Fidardo

zdrceno jest přesilou desíti na jednoho. — A nyní pobízejí papeže, aby počal na novo a z Francouz, z Polsky, z Irska svolal statečnou mládˇ, by pak zahynula v nové nějaké záloze. . . A kterak si má papež utvořiti vojsko? Z Italianův-li? Takou měrou, řekli by, dějí se přípravy k občanské válce. Z cizozemcův-li? Rakušanův, Španělův, Francouzův, Polákův? Takovou měrou, řekli by, dějí se přípravy k zevnější vojně. A jeden z následovníkův p. Cavourových mluvil by opět „o papežských hordách pod velitelstvím ledajakéhos Lamoriciera.“ — Mimo to papež buď by se musil odříci vojska svého v příčině zbouření aneb útoku — i nač by pak mu bylo? aneb on by ho užil, a pak jest tyranem, prolévajícím krev svého lidu. — Nikoli! Vše, což řečeno papeži, není opravdu míněno. Radíť se mu nemožné věci. Rozumím, proč jemný a šlechetný Pius IX., ač spoléhá na zmužilé syny své, hotové umříti na obraně svého Otce, tak se rozmýšlí, prvé než utvoří nové vojsko.“ — . . . . . .

Podobným spůsobem vyloženy jsou druhé tři propositce, učiněné sv. Otci. Litujeme, že nám obmezenost místa nedovoluje vypsati a položiti tu vše, čímž důmyslný biskup odhalil a rozdrtil chytrácké úklady lícoměrné diplomacie, jež vědomky či nevědomky usiluje o vyvrácení moci papežské. Po našem rozumu diplomacie ta, kdyby nebyla počestnosti dala výhost, blednouti a rdíti by se musila studem, vidouc vlastní tvářnost svou v zrcadle skutečné pravdy. Na ukázku stůj zde toliko jedno druhé místo. Dupanloup, poukázav na patery projekty v příčině *oprav* žádaných od sv. Otce, a připomenuv, což byl papež učinil a hotov jest učiniti, o třetím z řečených návrhův píše takto: „Mluveno, aby Viktor Emanuel učiněn byl střídníkem papežovým. Ale při tom zapomněli na tré věci: 1. že není přirozeno moc svou sdíleti s člověkem, jenž nám odnímá stolec a že by těžko bylo vy-

jíti s takým střídníkem, jelikož by suveréna svého v krátce vyhodil ze dveří; 2. že slabé holubici špatnou ochranou jest zdrželivost krahujcova, leč by snad orel krahujce držel na uzdě; 3. posléze zapomíná se, že král Piemontský sám o střídnictví ničehož nechce věděti.“ ...

A krom toho všeliké návrhy tyto nebyly leč návrhy, záhadami, jež stály na papíře; nebyly leč slovy. Co mnedle činěno, touž dobou, když se mluvilo? — Odložme depeše a připomeňme si události.

Následkem vtržení vojsk francouzských do Italie ztratil papež legace;... On ztratil Marky a Umbrii bez našeho přisvědčení, ale s naším svolením; tehdy odvoláno sice z Turina vyslance našeho, kterýž se ale brzo zase vrátil. – Království Italie jest uznáno a všech ministerstev piemontských od oné doby heslem bylo vládnouti v Římě a dosíci, aby se Francouzi odtamtud vyklidili.

Již ale nyní následkem konvence Francie jde a Piemont nepřipovídá ničehož.

Papež ztratil nejprvé třetinu svých zemí, pak zase třetinu a třetí třetina svěřuje se slovu jistého souseda, kterýž byl krom slova svého první dvě třetiny vzal a vždy osvědčuje, že chce vzíti všecko.

A tu stojíme! — Já nezapomenul na jisté pověstné řeči. — Citováno sv. Bernarda, i sv. Kateřinu a žádáno na nás, abychom zpovídali se hříšníkům, kteříž se na tom pevně ustanovili, že nám neudělí rozhřešení. My však nenecháme se takovým roztomilým rigorismem voditi za nos. Jsou-li v Evropě, jež přeje Turkům živobytí a Polákům smrt, národové, kteří jsou svobodní a dokonalí, že by měli právo, římské vládě vyčítati nedokonalosti: nuže povstaňte a mluvte!

Ale kdo mnedle myslí opravdu na opravy? Nikoli! Oni nechtí, aby papež provedl opravy, ale aby šel! —

Rovněž tak rázně dovedl Dupanloup, že žádá-li se;

aby se papež smířil s Italií, ovšem i tu ozývá se klam. — Poukázav, že právem říci mohl kardinal Antonelli: „Mezi Italií a Papežem není sváry“ rovným právem dokládá: Kdo v Italii chce svrhnouti papeže? Ti, kdož r. 1849 stříleli na prápor francouzský a ti, kdož dnes trhají podpis francouzský. Ti zovou se dnes Italií, jakož se u nás Jakobini nazývali národem francouzským. Toť ti lidé, s kterýmiž se má papež smířiti! A chtí snad lidé ti smíření? Nikoli, leč půjde-li papež a zůstaví jim Vatikán! —

A jaké jsou *konečné výsledky* všelikých úvah o pověstné konvenci, kterouž patrně dána jest papeži dvouletá lhůta k připravování se na útok revoluce strojené, vedené, podporované Piemontem?

I na to jest odpověď v posledních listech p. Dupanloupových o konvenci. Pokusíme se, pokud lze, i tuto mluviti jeho slovy! Píšeť takto!

„Nechme již řeči na své míře a váze. Slova pominou, závazky, vzaté na sebe, ale zůstanou; zůstaneť slovo slavně dané, zůstane text konvence, zůstane čtyřmi články její. —

Z článkův těch vykonán bude toliko druhý. Francie má dvě leta, by se připravila k odchodu; Papež má dvě leta, by se podvolil svému osudu. Piemont má dvě leta k provedení svého záměru.

Celá konvence záleží z tohoto článku.

Ve dvou letech bude vše hotovo k výbuchu revoluce. Do té doby vedle přísného hesla panovati bude v Římě úplný pokoj. Všeliká záminka k prodloužení naší okkupace pečlivě se odstraní. Po našem odchodu vypukne revoluce. Bude-li se papež brániti: nazvou jej tyranem. Dopustí-li revoluci: jest ztracen. Dá-li vystřeliti z jediného děla, pospíší se na pomoc utiskovaným jeho poddaným; půjde-li ale z Říma spíše, než by dal prolévati

krev: tehdy vyčítati mu budou, že jest slabochem a pod zámínkou udržení pokoje osadí město.

Drvoštěp, chtěje poraziti století dub, oseká nejprvé hlavní větve, pak posekává strom při kořenu, a prvé než přijde ke konci, na vrcholku uváže provaz, načež ze vší síly dole chopí se provazu, táhne, odskočí stranou, opatří se, a velikán padne.

Konvence v rukou krále italského jest mi provazem v rukou drvoštěpových. Ale musil jsem u sebe doložiti, že drvoštěp tento, dokonávaje dílo své, dělá toliko s dovolením druhého, kterýž jest pánem. Oči mé se zalily slzami při pomyšlení, že konvence, již rozebírám, podepsána jest Francouzi. . . .

Co se mne dotýče, vždy měl jsem za to i věřím až dosavád, že slovo Francie zakročí na místo meče; — že přijde den, kdežto císař se všemi katolickými mocnostmi slavně řekne Italii:

Souverenitu papežovu prohlašujeme za neutralní a stavíme pod společné rukojemství. Ty na ni nesmíš nikdy uderiti; — nikdy, nikdy!

Slovo to mohlo býti pověděno ve Villafrance, v Curichu, v Gaetě, v Neapoli, v Paříži; ono mohlo býti zapsáno do konvence dne 15. září.

Slovo to v úmluvě nestojí, a p. Nigra řekl nám, že Piemont čte v ní naopak.

Služby, jež Francie prokazovala papeži, byly-li před vojnou vlašskou dobrovolné: od vlašské vojny staly se povinností, nebo jsme se zaručili papeži proti důsledkům našeho jednání: myť to slíbili.

Od té doby jestiť to stanovisko cti. Netáži se Vás, máte-li náboženství. Netáži se Vás, zdaž máte víru. Táži se, máte-li čest. Tak a ne jinak! Protož také nemůžete vyprázdniti Řím a papeže vydati v šanc.

Císař dobře ví, že jest cí svou zavázán, chrániti pa-

peže od nebezpečenství, jež rostla zároveň s jeho vítězstvími. V týž den, kdežto se žene útokem na pokoj papežův, doráží se na čest Francie. Papeže může potkati toliko neštěstí: Francie ale může se potkati s výčitky svědomí. —

A jaké tu odpovídání? Tomu, k němuž řečeno: Ty jsi Petr, a na této skále vzdělám církev svou! nelze násilí činiti bez pokuty. Jeden z nejudatnějších vůdcův našeho rekovského vojska, jeden z těch, kteří zbraní naší v Italii a jinde, nejvíce slávy zjednali, pravil nedávno: „Nechtěl bych, aby kámen z této budovy padl na něj aneb na jeho dynastii.“ — —

Měla-li by pozemská moc papežova skutečně býti vyvrácena, byloť by to událostí, jakouž vyznačují se doby v dějinách. Panovníci, kteříž by vyvrácení to provedli, po dlouhé věky byli by jmenováni a pro dotčený čin odsuzováni. — Buď si jinak běh života jejich jakovýkoli, nižádná událost, v kteréž by se účastnily, neměla by trvalejších následkův, za ně by před tváří dějin, před obličejem svých dětí, a před Bohem strašlivěji museli odpovídati.

Jak mile se Francouzi z Říma odeberou a Viktor Emanuel objeví se v Římě: co mnedle učiní papež? — Myslím, že odejde z Říma.

Jaká žalostná alternativa jeví se mi před očima! Buď bude papež jako propsanec od města putovati k městu, jako božský mistr, nemaje, kde by položil hlavy své.

Takové podívání kterak bude páliti na svědomí! Aneb některá katolická mocnosť poskytne mu sídlo s mocí svrchovanou; on tam bude přijat jako král! — Touto mocí ale nebude Francie, jež pohříchu byla přispěla k neštěstí jeho.

A tak bychom byli tolik úsilí, tolik krve, tolik peněz promrhali jediné proto, aby sv. Otec musil na vyhnan-

ství aneb abychom ho vlastníma rukama vytiskli k národu soupeři!

Tato úvaha, kteráž mne naplňuje hrůzou, dodává mi tolikéž naděje.

Papežská moc, a byť neměla déle spočívati na meči francouzském; spočívati bude vždy ještě na cti Francie. V týž den, kdežto by papež svržen byl s trůnu, an jsme ho my byli opustili: Francie zbavena byla na cti.

A to se nestane!“ — —

Tak Dupanloup. Podavše vybrané jádro z rozboru jeho, kterým vážena i náležitě oceněna jest pověstná konvence, nic nepochybujem, že se čtenářům neméně zavděčíme, sdělíme-li jim podobným spůsobem, jak důmyslně a rázně výtečný biskup hájí — encykliku. —

(Pokračování.)

Případ z pastýřského života, hledící k občanskému příbuzenství.

Matěj P..ko v T.....ni přijal za vlastního syna Josefa H..ra, avšak jen *sám o sobě*. Tak uznal okresní úřad co soud, v S....ch d. d. 12. měsíce října l. P. 1854 č. 4134 i zemský c. k. soud v B.....ch dne 17. října l. P. 1854 č. j. 6932. Na to zemřel Matěj P..ko a Josef H..r přijatý za vlastního syna jeho, splodiv dítko s ovdovělou manželkou po † M. P..kovi chtěl ji pojmouti za choť svoji. V jejich snubním protokolu neudal bývalý p. farář skutečný spůsob řečené této adopce; v protokolu bylo pouze napsáno: „Adoptivsohn,“ ale žádost jejich o dispens byla v smyslu psána, jako kdyby se byla v skutku učinila „adoptio perfecta vel arrogatio.“ Proto zamítla římská stolice prosbu jejich d. d. 21. měsíce září l. P. 1861 č. 592.

Domýšlím se, žeby učiněná adopce mezi Matějem P..kem a Josefem H..rem žádného vlivu neměla na ovdovělou manželku. Neb její manžel jen *sám o sobě* přijal Josefa H..ra za svého syna. Adopce řečená udála se l. P. 1854; konkordát v Rakousku nabyl teprv platnosti dne 1. ledna l. P. 1857.

Jedná se tedy o rozluštění dvojí věci:

1. Přijal-li manžel někoho za vlastního syna jen *sám o sobě,* má-li tato adopce také na manželku jeho vlivu, aby později ovdovělá nemohla pojmouti za manžela člověka, kteréhož přijal zemřelý její manžel *o své újmě* za vlastního syna svého?

2. Lze-li považovati příbuzenství občanské, kteréž se bylo událo prvé, než platnosti nabyl konkordát v říši Rakouské, nyní za církevní překážku platného manželství?

Přípis.

Veledůstojný pane, račte p. t. pány kanonisty laskavě vybídnouti, by své zdání podali o této dvojí věci a úsudek jejich račte uveřejniti v Časopisu katol. duchovenstva.

A. S.

Odp. Red. Činíme po vůli ctěnému p. zasílateli, a vyžádaná zdání o případu tomto zanímavém příštikráte uveřejníme.

Kronika.

O „upřímném katolíku“ v Pražském „Hlase“ č. 57. r. 1865.

V minulou neděli masopustní byl, jak inserát zmíněného čísla „Hlasu“ svědčí, v divadle novoměstském na večer maškarní ples. Avšak již ráno objevila se v témž čísle maškara s článkem nadepsaným: „Hlas upřímného katolíka.“ — Nač to pokrytství? Proč se ten „upřímný“ člověk stavěl, čím není? Že katolíkem není, dokazuje *vyznání* jeho; on *vyznává více* církví a sice *národních; katolíci* však vyznávají *jednu* a sice *všeobecnou* čili katolickou církev. Spisovatel „Hlasu“ je přesvědčen, že „zřízení církve samo sebou padne,“ a nazývá to „pověrčivým domněním, žeby v církevních věcech jediný kněz rozhodovat mohl a dovedl,“ a žádá, aby od „lidu byl dán popud k opravám v církvi.“ Naproti tomu *katolíci* věří, že církev Kristova a zřízení její základní potrvá až do skonání světa; a že vládu ve věcech církevních Kristus odevzdal jedině apoštolům v *jednotě* s Petrem, biskupům v *jednotě* s papežem. Na základě této víry *přestává* každá země, každý okres neb diecése *býti katolickou* od onoho okamžení, kdeby se odtrhla od *papeže*, kdeby se nazvala *církví národní*.

Článek onen v „Hlase“ *není* tedy psán od katolíka. Patříme-li na výrazy v ně užívané jako n. př. „ryzé křesťanství,“ „forma temnému středověku slušící,“ „jádro původního křesťanství,“ „blesky Říma,“ shledáváme, že jsou to oblíbené frase tak zvaných reformatorů německých, a mohlo by se tedy zdáti, že článek ten psal *nekatolík*, ač se divíme, proč by zapíral víru svou a katolíkem se nazýval, kdežto císařským patentem jest protestantům úplná svoboda a rovnoprávnost s katolíky pojištěna.

Než zůstavujíce tuto otázku: Je-li spisovatel pokřtěn mezi katolíky či nekatolíky — nerozhodnutou, popatřme k věci samé, již onen článek hlásá. Čtli jsme v „Blahověstu“ (1865. č. 2. 4. 7.) stručné úryvky ze spisu „Revoluce“ od slovútného *Segur*-a; jsou tam udány prostředky, jež *„vysoká venta“* v Italii vlašským spiklencům odporučila

co zbraň, jížto by vydatně *proti církvi Kristově* bojovati měli. Jsout pak mezi těmito prostředky i následující:

1. „*Svádění mládeže* a bouře proti národním školám *křesťanským.*“

2. „Svádění *duchovenstva* špatnými zásadami, zejmena pak *národním* blouzněním.

3. *Na cti utrhání* a neustálé *podezřívání* všech věrných *kněží;* duchovenstvo jest poctivé a plné důvěry; rcete lidu, že je potměšilé, falešné. Lid rád se skloní k nepravdě, podvádějte ho. Vždyť chce podveden býti.“

Podivná — a na polo nepochopitelná věc jest, že článek v „Hlasu“ č. 57. se zdá býti živou *illustrací* k těmto třem prostředkům.

ad 1. *Svádění mládeže.* „Upřímný katolík“ praví: „V krajích pokročilejších vlasti naší hyne katolictví vůčihledě nikoli odstupováním od něho, nýbrž nedbáním jeho učení, zvyků, obřadů, vůbec všeho toho, co se posud ku katolictví a náboženství vůbec počítalo. Ano již i *školní mládež* nepřijímá náboženské vyučování s tak ochotnou jako druhdy myslí.“ Pakli se hoch ve škole obecné neučí české mluvnici, a dostane trest, je to snad znamením, že mluvnice je špatná, aneb že řeč česká se úpadku svému blíží? A když na gymnasium neb reálce dostali dva neb tři žáci z matematiky dvojku, tedy má snad ministerstvo zavésti jinou školní knihu, neb dokonce celou vědu počtářskou zhola ze škol vzdáliti? Aneb jestliže z toho onoho přírodoskumce se stal nevěrec, je proto celá přírodní věda kacířstvím? Zajisté ne. Když ale ten onen žák se nerad náboženským pravdám z katechismu neb jiné knihy učí, aneb, byťby se jim byl přiučil, život svůj dle nich nezařídí, tu prý nejen kniha náboženská je chybná, i náboženství samo zastaralé! My bychom s tohoto stanoviska naopak již ze školních vysvědčení soudili, že je náboženství vědou nejlepší a žákům nejmilejší, jelikož z něho nejmíň dvojek na vysvědčeních napsáno bývá.

ad 2. Svádění *duchovenstva k národnímu blouznění* na půdě církevní. Tak činiti se zdá „upřímný katolík“ slovy: „Od obecné církve římské nedá se i při nejlepší vůli hierarchů římských náležitá oprava očekávati. Mát každý národ, každá země zvláštní své poměry, jež nerádno měřit podle míry obecní.“ (Škoda že není udáno, *které* poměry to jsou?) „Řím tu může jenom všeobecné udat zásady, jinak ale musí na místo centralisace církevní na-

stoupiti církve národní. Nežádáno tu nic nemožného ani nového. Sestávalat původně Církev obecná z partikulárních církví národnich;“ (důkaz na to zůstal „upřímný katolík“ dlužen; snad jej podá ve *své* historii církevní, pakli jakou sepíše), „a i když se Řím ovšem násilně“ (v čem to násilí záleželo, p. spisovatel asi sám neví, leda jestli *dogma*, které ovšem centralisuje církev katolickou, považuje za „násilí“) „zcentralisoval, vybavil se národ český vlastní silou“ (nebo raději: husitskými bludy) „z této centralisace, tvořiv až do svého úpadku samosprávnou církev národní,“ (t. j. do kompaktát Basilejských tvořila *část* národa českého *bludařskou* od Římského papeže oddělenou sektu; od polovice 15. století však až do začátku 17. století byli kališníci čili Utraquisté s Římem spojeni, vyznávajice víru *katolickou*, a na počátku 17. století byla velká část národu Českého *protestantskou*, nikdy však netvořil celý český národ v smyslu *katolickém* „samosprávnou církev národní“).— „Čeho sobě Češi vydobyli za dob, kdy se celý svět zastával římské hierarchie“ (má státi: Církve) „proti domnělým kacířům,“ („upřímný katolík“ nesmí nazvati „domnělým“ kacířstvím učení Husovo, jež výrokem obecného sněmu církevního co skutečný blud jest zavrženo) „proč by si nemohl národ český vydobýti téhož nyní, když již nikoli odpůrců“ (nikoli?) „nýbrž jenom následovníků na jiných národech“ (bezpochyby na vlašských spiklencích) „by poznal? Nemusíť se báti blesků Říma, neboť římské kletby více nepůsobí.“ (Za našich časů Řím těch „blesků“ mnoho nemetá, v poslední encyklice není vysloveua kletba, a přece tento list papežský po celém světě velmi znamenitě působí. Takový „upřímný katolík,“ jakým jest pisatel „Hlasu,“ ovšem si ani z kletby nic nedělá, jelikož se již víry čili dogmat odřekl; jinak ale katolíci, kteří nenosí toliko škrabošku víry, nýbrž opravdovými jsou syny církve, *podnes* se oněm „bleskům“ vyhybají, vědouce, že úd od těla oddělený jest mrtvý.)

Taktika těchto řádků „upřímného katolíka“ je chytrá, můžeme snad říci oulisná. Na každé téměř stránce politického tohoto denníku, opakují se bez počtukráte výrazy: *„Centralisace, samospráva, národnost* a t. p. Doposud však se výrazů těch užívalo jen k naznačení poměrů politických a zde mohou míti váhu, jelikož skutečné stává množství rozličných národů a ve vládní formě jejich se více méně centralisace neb samosprávy může

střídati. Církev Kristova však jest založena pro všecky věky; co se v ní nalezá centralisace a co autonomie, to musí v té míře, pokudž k udržení *jednoty* toho zapotřebí, potrvati na vždy a proto na základě *katolickém* je zřízení církví národních po přání „Hlasu“ zhola věcí nemožnou.

ad 3. *Na cti utrhání* a *podezřívání kněžstva* je prostředkem u některých spolupracovníků „Hlasu“ již tak obvyklým, že z toho konsekventního snižování katolických duchovních povstala pověst posud kolující, že „Hlas“ má subvenci od spolku Gustava-Adolfa aneb od jiných nekatolíků, a že tedy by bylo záhodno, aby se poctivým spůsobem prohlásil za orgán protestantský, a nezaváděl čtenáře nátěrem „upřímného katolíka.“ (Nám jest milejší upřímný protestant, než bezvěrec v kukli. Víme pak, s kým co činiti máme. *Red.*)

Pravda jest, co praví „Hlas,“ že „ani hierarchie“ (chtěl snad říci: biskupové), „ani kněží neučiní počátek oprav;“ *takových* zajisté, jakých aspoň „Hlas“ očekává. Hanebné však podezřívání jest to, když „upřímný katolík“ dí: „Hierarchie půjde jako povždy jindy za *vlastním* zájmem svým“ a podobně i kněz bývá prý poután „vlastním zájmem svým;“ neboť prý „veliké prebendy schlazují horlivost po včasných opravách.“ (Žel že „upřímnému katolíku“ posud nikdo tak velikou prebendu nedal, možná že by se byl také trochu ochladil!) Není to zajisté vlastní zájem sobecký, není to ziskuchtivost ani marná ctižádost, ale svatá *povinnost* biskupů i kněží, aby se opřeli „opravám“ takovým, kterýmžby se jen na ujmu víry křesťanské uskutečnily. Podezřívání kněžstva dále to jest, když se v „Hlasu“ praví: „Ač se těší jednotliví kněží (zvláště, kdož snad „Hlasu“ do rukou pracují) příchylnosti a lásce lidu: *celkem* jest kněžstvo, a to hlavně když ono musí zastávat nynější zřízení církevní, *úplně nedbáno.*“ (Co tím „upřímný katolík“ rozumí?)

„Vysoká venta“ nařizuje: „Podvádějte lid;“ to se děje v „Hlase,“ kdež se celý *stav kněžský* v křivé a neodůvodněné podezření uvádí. Či to není podezřívám a osočováním kněžstva, když „upřímný katolík“ praví: „K tomu pak kněžstvo samo bezradné stojí, nevědouc, jak sobě počínati.“ A tomu nevědomému a beznadějnému kněžstvu „upřímný katolík“ radí *národní synodu* neboli sněm, na kterém by seděla, hlasovala a rozhodovala většina svobodně volených laiků,

K tomu účeli navrhuje „upřímný katolík“ adresy k *biskupům* a *konsistořím* českým (!).

My sice nevíme, jakou biskupové by dali odpověď na takové žádosti. Tolik ale i „Hlasu“ bude povědomo, že *církevní sněmy* provincialní i diecésní se již v Čechách r. 1860 a 1863 odbývaly, aniž by se prvé adresy nekněží o to byly ujímaly. Taktéž jisto a od každého kněze uznáno jest, že synody tyto mnoho dobrého a především potřebného spůsobily a také mnoho přiměřených *oprav* učinily. (Všecko se nedá na jednou vykonati. Synody u nás teprvé obživly). *Red.*

Táže-li se nás ale „upřímný katolík,“ proč k synodám těm nebyli *nekněží* povoláni, dáváme odpověď tuto: Když v „temném středověku“ byl stát s církví úzce spojen, když byl státem *křesťanským*, tehdáž zasedali biskupové a opati na prvních místech ve sněmu *zemském;* za to však tento přátelský poměr vespolný i sama církev vděčně uznávala tím, že zvala a připustila k sněmům *církevním* také nekněží, králů, knížat, hodnostářů světských. Tak na všech sněmích všeobecných spatřujeme císaře, krále, knížata neb poslance jich; ovšem pak tito nekněží neměli v shromáždění církevním nikdy hlas rozhodný, nýbrž toliko *radou* svou prospívali biskupům a přispěli pomocí svou v takových záležitostech, kde vzájemné a svorné působení církevních i státních organů se vyhledávalo. Za našich časů však se státové prohlašují za *indiferentní*, biskupové a preláti nemají více zvláštních lavic na sněmu zemském a říšském, nýbrž jen „virilní hlas;“ s katolickými biskupy i protestantští superintendenti a židé v sněmech umístěni jsou. Nad to před několika lety, když se jednalo o volby do zemského sněmu v Čechách, většina novinářů radila obcím: „*Nevolte* kněze,“ („sic by jste nedostali kněžských statků,“ přidali k tomu leckteří kandidáti). Nyní pak žádáte, aby nekněží nalezli místa ve sněmech *církevních? Práv* k tomu neměli a nemají; a z *dobré vůle* církev na svých sněmech také sotva se bude raditi s těmi, kdož si církve ani neváží, léčky a nástrahy duchovenstvu strojíce a lživě je osočujíce a kdožby tedy i na sněmu nikoli jí raditi, nýbrž ji *zraditi* obmýšleli. Důvěra za důvěru. Poukazuje-li konečně „upřímný katolík“ ve smyslu protestantském vůbec na to, že se má opět zavésti „původní ryzé křesťanství,“ tedy mu na mysl uvádíme důležitá slova, jimiž slovútný dějepisec *protestantský* Jan von

Müller odpověděl Febronianům, kteří za věku císaře Josefa II. se také dovolávali „původního křesťanství;“ Müller na to praví (Reisen der Päpste str. 244): „Wenn Kaiser Josef sein wird, wie einer der Jünger, wird Pius VI. das Abendmahl halten, wie Christus unser Herr; zur selben Zeit wird auch der Mundkoch nicht mehr kredenzen.“

Dr. *Borový.*

Dopis. Od Šumavy.

Již lonského roku byl nám kalendář česko-římský od svaté Stolice potvrzen a vydán, a letošní directorium divini officii již jednotlivé mše na dní běžící podává. Než posud nevíme, kdy nový missal dle nejnovějších zákonů upravený vydán bude. Kýžby řádné síly v dílo toto se uvázaly, a zvláště také část rubrik v textu položená a část zpěvní opatrně se opravily!*) Známe dobře těžkosti zde se naskytující, a ještě lépe známy jsou nám rozepře, které v oboru tomto v jižním Německu knihtiskárna Pustetova v Řezně co typographia apostolica s jinými nakladately vášnivě vedla, když se tam o vydání díla tohoto jednalo. — Taktéž litujeme, že agenda tak dlouho nevychází, jejížto potřeba den co den více roste.**) —

Máte-li pak v Praze v hudebních kostelních sborech, když se chválozpěv sv. Ambrože „Tě Boha chválíme“ provozuje, veršík „Salvum fac populum tuum“ přiložený? Na venku, jak nám posud známo, hlavní tento verš celého zpěvu se na kruchtě vynechává.***) Památné jest, že k. p. v Prusích posud kněz zpívá, jako u nás obyčejem bylo, než že se slova ona v „salvum fac regem tuum atd.“ přeodívají, když se za panovníka mše svatá obětuje. —

V únoru byl v našich krajinách agent katolické firmy kněhkupecké z Ambergu, z Bavor, a sbíral předplacení na spisy obrázkové:

a) Erhard Grosses: Leben u. Leiden J. K.
b) Vogel: Legende der Heiligen.
c) Prugger: Exempelbuch.

První dva spisy stojí každý 5 zl. 4 kr. r. č. Vyjdou ve

---

*) O to se postaral nejd. arcib. Pražský ordinariát. *Red.*
**) Mějme malé ještě strpení, a dočkáme se. *R.*
***) V starých skladbách obyčejně verš ten vypuštěn, ježto sám kněz ta slova zpíval. Nyní bude potřebí toho vkladu. *R.*

12 měsíčních sešitech; a platiti se má měsíčně po 42 kr. r. č. a každý duchovní správce má přijímati peníze měsíčně přinešené, a dle toho také sešity vydávati. S radostí*) můžeme oznámiti, že při nynějších těžkých časech hojných spoluoudů získal.

Chodil s průvodcem od domácího kněze odporučeným od domu k domu, a sepsal v každé osadě 40—50 údů a více, a takto se pro dobrou věc hojná žeň zprostředkovala. Nemohloby i v českých krajinách něco podobného se zavésti, an by takto „Život Pána“ J. K. od Dr. J. Bílý-ho a Frenclovo „Písmo svaté“ ve lhůtách přeplacené se jednotlivým obcím podávala, a každý duchovní pastýř tuto nepatrnou práci na sebe vzíti mohl, a ve svém zájmu duchovním rukojemstvím byl? **)

Konečně musíme ještě oznámiti, jaké zmatky s novým výborem školním všady se dějí. Bolestně se nás dotklo, že úřad politický docela bez vědomí kněží volby tyto předsevzal. Avšak bolestnější jest, že lidé zvoleni se nyní do vnitřního a vnějšího ústrojí školstva pletou, zmatky všady plodí, a nad katechety a učitele co mentorové se staví, kdežto dříve ani o školstvu zdání neměli.

Přispívá k tomu ovšem také neznámost zákonů, které si každý dle své hlavy a svého rozumu vykládá. *H.*

Krátké odpovědi redakce na dopisy.

1. *T. p. V. M. ve V...* Sdělené návrhy k rodinným matrikám zdají se nám býti příliš komplikované a nedá se pomysliti, aby hlavy rodin všickni sami jich sestaviti dovedly.

2. *T. p. V. R.* Titulatury pp. farářů a kaplanů vznikají obyčejně ve školách a jsou častěji pouze lokální. Vzdělané obecenstvo jmenuje každého krátce příslušným charakterem, tedy: pan kaplan, pan farář, pan děkan, pan vikář, pan kanovník.

3. *T. p. V. H. ve V.* Naši bohoslovci v semináři nemají věru nazbyt prázdných chvil, aby se mimo své účelné povinnosti mohli vyučiti *stenografii* a *kněhovazbě*. Jedno i druhé musí se zůstaviti dobré vůli študentstva před vkročením do semináře anebo času prázdnin.

---

*) Osady tamější jsou německé. *Red.*

**) Cizinci nacházejí v Čechách účinnější podpory, než našinci sami. Na to naříkal již náš Balbin. Vzpomeňme si jen na žeň Belgických Trapistů! *Red.*

XXVI. Seznam

zakladatelů, údů a účastníků

Dědictví svatého Prokopa.

Vklady od 21. ledna až do 10. března 1865.

PP. Pánové:
Josef Petřík, kaplan v Záboří, posl. 10 zl.
Josef Šnep, farář v Tuchoměřicích, dalš. 10 zl.
Vojtěch Jordán Hašek, Vojt. Leo Schneedorfer a Michael Pavel z řádu Cisterc. ve Vyšším Brodě, po dalš. 10 zl., tedy dohromady 30 zl.
Josef Stifter, kaplan ve Veliši, dalš. 10 zl.
Josef Machačka, farář ve Velkých Maršovicích, dalš. 10 zl.
Matěj Marek, kancell. konsist. v Praze, dalš. 10 zl.
Ant. Jos. Müller, farář v Hořičkách, posl. 10 zl.
Ant. Lego, bohoslovec v Praze, dalš. 10 zl.
Josef Ehrenberger, děkan v Solnici, dalš. 10 zl.
Ferdinand Blecha, kaplan v Solnici, dalš. 10 zl.
Frant. Rys, admin. v Bílém Újezdě, dalš. 10 zl.
Pavel Juřena, kaplan v Ivančicích, dalš. 10 zl.
Florian Eichler, kaplan v Rosicích, dalš. 10 zl.
Václav Bezděka, kaplan v Bavorově, dalš. 10 zl.
Vinc. Šnaubelt, farář v Prosicích, dalš. 10 zl.
Jan Kříž, bohoslovec v Budějovicích, posl. 10 zl.
Jan Berkovec, kanovník na Vyšehradě, dalš. 10 zl.
Frant. Paleček, farář v Studnici, dalš. 10 zl.
Ferdinand Kalous a Frant. Herzog, bohoslovci v Praze, po dalš. 5 zl. dohromady 10 zl.
Jaroslav Štětka, kněz u sv. Augustina ve Vídni, dalš. 10 zl.
Ant. Brychta, kněz u sv. Augustina ve Vídni, dalš. 10 zl.
Dr. Jos. Vitvar, c. k. dvorní kaplan a professor ve Vídni, dalš. 10 zl.
Martin Říha, kněz u sv. Augustina ve Vídni, dalš. 10 zl.
Václav Konkl, bohoslovec v Praze, dalš. 5 zl.
Vincenc Švehla, exposita v Košíři, dalš. 10 zl.
Alois Wolf, kooperator v Krhově, dalš. 10 zl.
Prokop Dvorský, rektor piaristů v Praze, posl. 10 zl.
Frant. Žlábek, kooperator v Hluboké, posl. 20 zl.
Jos. Janský, kaplan v Hostouni, dalš. 5 zl.

Úhrnem 305 zl.

V Praze, dne 10. března 1865.

Eduard Tersch,
pokladník.

Zpráva od Dědictví sv. Prokopa.

Veledůstojný pan kanovník *Sušil* zaslal k tisku evangelium sv. Marka.

Starosta
Karel Vinařický.

Literární Oznamovatel.

Der Papst und die modernen Ideen. 2 Hefte. Wien 1864 und 1865.

Neblahých bojů žurnalistiky cizozemské za příčinou seznamu 80 bludů od Jeho Svatosti naznačených byli bychom se nikdy v té míře nenadáli, jelikož myšlénku sebrati veškerá poučení a vyvrácení bludů v listech papežských od r. 1848 až na dobu nynější, literatura německá dávno již před vydáním poslední této encykliky pojala. Dílo toto skvostné vychází ve Vídni pod názvem: Der Papst und die modernen Ideen. Zde se hlavní myšlénky každé bully rozebírají, a s vědeckého stanoviska posuzují, a aby i čtenář latiny neznalý jich použíti mohl, jsou vždy hlavní místa na půl sloupce oddělena a *věrným* překladem německým opatřena. Neštítiliť se nepřátelé církve i šeredného prostředku, že v překladu encykliky dle libosti smysl převrátili, a místa četná dle libosti vynechávali. *H.*

Zusprüche im Beichtstuhle nebst Bussvorschriften nach den evangelischen Perikopen und Festen des Kirchenjahres. Aus dem Nachlasse des Alois Röggl, inf. Abt des Prämonstratenser-Stiftes Wilten etc. — gesammelt und herausgegeben von Alois Lechthaler. II. verbesserte Auflage. Regensburg 1864 Manz. 8. str. XII. a 362, cena: $22^1/_2$ ngr.

Ohlášený ten spis je pravá rukověť, každému duchovnímu správci velmi příhodná. Jako lékař tak zvané „vademecum“ sebou nosí, kde pro jednotlivé neduhy rozmanité prostředky se udávají: tak jest i s touto knihou. Pan spisovatel se co pravý a zkušený zpovědlník a znatel srdce lidského na každé stránce osvědčuje. Podává zároveň hojnost látky k homiliím a thematickým kázaním.

Na důkaz, co páni spolubratři na vinici Páně očekávati mohou, přikládáme rozjímání

Na den neposkvrněného početí B. P. M.

1. „Kde se o hříchu jedná, — praví sv. Augustin, — tu chceme, aby se o Marii při tom nikdy zmínka nečinila.“ Avšak i ona také nechce nic o hřešení slyšeti, když o nás vede si řeč. Chceme-li tehdy praví schovanci neposkvrněně počaté matky býti, chraňme se pokáleti duši svou tím, od

čeho ona čista ostala, totiž hříchem. „Blahoslavení neposkvrnění na cestě: kteříž chodí v zákoně Hospodinově.“ Žalm 118, 1. Jestli polluta est via, tím více zapotřebí jest pozor dáti, — ne polluamur in hac via polluta. *Prach* nechť se usadí, než *bláto* nás nemá nikdy pokáleti.

2. Jest článek víry v církvi katolické: Maria ostala od hříchu prvotního nedotknuta. Velká výsada! Komu však jest za ní povinna? Nikoliv sobě, nýbrž Tomu, kteréhož sama bez hříchu počala a porodila. My jsme ve hříchu počati a narozeni, avšak skrze křest od hříchu očištěni. Také velká výsada! Avšak i my sobě tuto přednost nikoliv povinni nejsme, nýbrž Tomu, jenž nám svým životem, utrpením a smrtí tuto milost získal. Jak vděčná byla Maria za tuto ochranu od hříchu prvotního, — jak nevděční jsme my za naše očistění od hříchu prvotního! Pro budoucnost chceme tehdy býti vděčnějšími za tuto výsadu.

3. Maria bez poskvrny počatá žila tak *opatrně*, jakoby byla nikoliv bez poskvrny počata bývala, a každého okamžíku se obávala, hříchem pokálenu býti. A my děti hříchem pokaleny a z matky hříchem pokalené zrozeny žijem tak nepatrně, jakobychom byli bez hříchu prvotního na svět přišly, a jakobychom nikdy hříchem nějakým pokáleny býti nemohly. Učme se tehdy dnešního dne z tajemství N. P. B. P. M., abychom byli opatrnější. I Marii samou nebylaby její výsada chránila, kdyby byla činila, co my činíme. Čím více máme tehdy my příčinu, abychom byli opatrni, ježto nám tato výsada za podíl dána nebyla.

4. Potuit, — Decuit, — Voluit: V tom leží důkaz článku víry N. P. B. P. M. — *Potuit*, quia non est impossibile apud Deum omne verbum. — *Decuit*, nam non decuit filium Dei impeccabilem nasci ex matre maculata per peccatum. — Tak nenávidí Bůh hříchu, že by jeho Božský Syn tělo naše na se nevzal, nisi accepisset eam ab immaculata matre. *Ergo voluit:* Fecit ei magna, qui potens est, et sanctum nomen ejus. Obratme toto na naše skutečné hříchy: Possumus, — neboť milostí Boží posilněni můžeme ve ctnosti setrvati. Decet, neboť matka bez skvrny hříchu počatá má také dítky míti čisté a nevinné; tehdy *volunus:* Nam velle ad jacet mihi, perficere autem bonum non invenio. (k Řím. VII. 18.) — Invenies, si queris; querite et invenietis!

Poenitentia salutaris: a) Gratiarum actio pro gratia baptismi et renovatio voti baptismi. — b) Lytaniae lauretanae. c) Aliquot Ave per totam Octavam in honorem B. V. M. sine labe conceptae, pro inpetranda castitate. *J. Hausmann.*

ČASOPIS
katolického duchovenstva.

Ročník VI. 1865. Svazek III.

Závaznost formy tridentské.

Od Dr. **Františka Laurina**,
cís. král. dvorního kaplana a profesora na vysokých školách Vídeňských.

„Co já mám souditi,“ dí sv. Pavel ve svém I. listu ku Korintským (5, 12.), zřetel maje k pohanům, „co já mám souditi ty, kteříž jsou vně?“

Z těchto slov sv. apoštola následuje, že ti, kdož k církvi svaté nenáležejí, nikterak vázáni nejsou těmi nařízeními církevními, ježto se zakládají pouze na ustanovení církevních vrchních. Že tomu v skutku tak jest, to vysvítá z cap. 8. X. de divort. IV. 19., kdežto se uvádí odpověď, papežem Innocencem III. daná biskupovi Tiberiadskému na otázku, zdali smějí při sobě zůstati a po manželsku spolu obcovati manželé pohanští, navzdor tomu, že si jsou v druhém, třetím aneb dalším koleně pokrevní, — tehda, když dají se pokřtíti. Zní pak řečená odpověď takto *): Utrum pagani, uxores accipientes in secundo vel tertio vel ulteriori gradu sibi conjunctas, sic conjuncti debeant post conversionem suam insimul remanere vel ab invicem separari, edoceri per scriptum apostolicum postulasti. Super quo taliter respondemus,

*) Čtenářové našeho časopisu uznají sajisté *váhu* v důkladném tom pojednání uvedených citátů v jazyku původním. *Red.*

quod, quum sacramentum conjugii*) apud fideles (mezi osobami pokřtěnými) et infideles (mezi nekřtěnci) exsistat, — et in praemissis gradibus a paganis quoad eos matrimonium licite sit contractum, *qui constitutionibus canonicis non arctantur*, — quid enim ad nos, secundum Apostolum, de his, quae foris sunt judicare? — fideles hujusmodi, matrimonialiter copulati, libere possunt et licite remanere conjuncti, quum per sacramentum baptismi non solvantur conjugia sed crimina dimittantur. Že ale slovy: „sacramentum conjugii" na dotčeném místě nikterak nechce se říci, jakoby i manželství osob nekřtěných bylo svátostné (matrimonium ratum), to zřejmě vysvítá z cap. 7. X. de divort. IV. 19., kdežto uvádí se list téhož papeže Innocence III. k biskupovi Ferrarskému daný, v němž řečený papež o té věci dí, jak následuje: Nam etsi verum matrimonium (skutečné manželství) inter infideles exsistat, non tamen est ratum. Inter fideles autem verum et ratum exsistit, quia sacramentum fidei (svátost křtu) — ratum efficit conjugii sacramentum (srv. Trid. sess. XXIV. Doctrina de Sacram. matrim.).

Že však i osoby nepokřtěné (pohané a židé) zákony Božími vázány jsou, to se rozumí samo sebou; neboť vůli Boží, jakýmkoli spůsobem mu zjevené (srv. *Fagnani*, Jus canonicum. lib. IV. tit. 14. cap. 9. n. 31.), poddán a podřízen jest člověk veškerý, jakož vysvítá ze slov sv. apoštola Pavla, Řím. 2, 14—16. — Touto zásadou také církev svatá vždycky se řídí, kdykoliv udá se jí potřeba, aby o tom neb onom úkonu osob nepokřtěných úsudek

*) Slovem „sacramentum" tuto vyrozumívá se přísaha, v kterémžto významu slovo to přichází též v kan. 1. 2. 3. C. II. qu. 5. — Slovy: „sacramentum conjugii" tudíž se tuto míní přísaha manželská, čili smlouva manželská, přísahou stvrzená, a chce se tím říci, že manželství, co spolek přirozený neb tak zvané manželství přirozené (matrimonium legitimum), i u pohanů se nalezá, jakož o tom čteme též v cap. 4. X. de consangu. et affin. IV. 14. —

svůj pronesla. To dosvědčuje mezi jiným cap. 8. X. de divort. IV. 19., kdežto církev svatá pronáší své mínění v příčině mnohoženství, obvyklého mezi pohany, stanovíc o tom, jak následuje: Quia vero pagani circa plures insimul feminas affectum dividunt conjugalem, utrum post conversionem omnes, vel quam ex omnibus retinere debeant, non immerito (ne bez příčiny) dubitatur. — Verum absonum hoc videtur et inimicum fidei Christianae, quum ab initio una costa in unam feminam sit conversa (srv. Gen. 2, 21—23.) et Scriptura divina (Gen. 2, 24.) testetur, quod propter hoc relinquet homo patrem et matrem et adhaerebit uxori suae, et erunt duo in carne una. Non dixit: Tres vel plures, sed: Duo. Nec dixit: Adhaerebit uxoribus, sed: Uxori. — A o rozlučování sňatku manželského, obvyklém u židů, církev svatá, zřetel majíc ku Gen. 1, 27.; 2, 24., mínění své na témže místě takto pronáší: Qui autem secundum ritum suum (srv. Deut. 24, 1. sled.) legitimam repudiavit uxorem, quum tale repudium Veritas in Evangelio reprobaverit (Mat. 19, 8. 9.), nunquam ea vivente licite poterit aliam, etiam ad fidem Christi conversus, habere. Srv. Benedict. XIV. De Syn. dioec. lib. IX. cap. 3. n. 4.; lib. XIII. cap. 22. n. 4. — Mimo to chceme zde ještě uvésti, co v té příčině dí kanonista na slovo vzatý, *Schulte* (Das kathol. Kirchenrecht, I. 535.). Dí pak takto: Die Nichtchristen unterstehen in keinerlei Weise dem Rechte der Kirche (jus ecclesiasticum, jus positivum), weil keinerlei Verhältniss mit ihnen steht, sie in die Gemeinschaft der Kirche nicht aufgenommen sind. Wohl geht die Kirche von dem Satze aus, dass die göttlichen Gebote (jus divinum) jedem Menschen innewohnen, und deshalb auch der Heide, überhaupt der Ungläubige (Nichtchrist), zu deren Haltung verpflichtet sei. Wohl hält sie deshalb Akte, welche gegen das göttliche Gesetz laufen, für kraft-

los, versagt ihnen, sofern sie jemals *in ihrem Forum* zur Sprache kommen, die rechtlichen Wirkungen; wohl legt sie sich aus der Verpflichtung, nichts gegen das göttliche Gesetz zuzulassen, das Recht bei, wo sie dies verhindern kann, Abgötterei zu verhüten und dgl. mehr. — Niemals aber hat sie über Nichtchristen eine *rechtliche* Macht behauptet und dieselben ihrer Jurisdiction für unterworfen erachtet. — Ostatně sluší tuto ještě podotknouti, že církev svatá o úkonech osob nepokřtěných jen tehdáž soudí, když jí jde o to, aby se rozhodlo, má-li dotčeným úkonům v oboru církevním právní účinek se přikládati čili nic.

Za pokřtěné pak v této příčině se pokládají *jedině* ti, kdož jsou platně přijali křest *svátostný*, sacramentum baptizmi, nikoliv ale i ti, kdož přijali onen křest, jenž se zove: baptizmus flaminis, aneb: baptizmus sanguinis; o kterýchžto dvou spůsobech křtu viz: *Schwetz*, Theologia dogmatica cath. Ed. IV. Viennae 1864, vol. III., pag. 230 a sled. Že ale ti, kdož jsou přijali svátost křtu, skutečně k církvi svaté (rozumí se, viditelné) náležejí, to jde ze Skutk. apošt. 2, 41., kdežto udělení svátosti křtu na roveň se staví s přivtělením k církvi. Qui ergo, tak čteme na dotčeném místě, receperunt sermonem ejus (totiž: apostoli Petri), baptizati sunt, et appositae sunt (v původním znění: *προσετέθησαν*, v našem českém vydání Písma svatého od r. 1851 „*připojilo se*) in die illa animae circiter tria millia. Byl-li kdo takto pokřtěn od kněze aneb od člověka světského, pokřtěného neb nepokřtěného, k církvi katolické se přiznávajícího aneb od ní odloučeného, to v té příčině rozdílu nečiní, pokud jen ten a taký řečenou svátost platně přijal. To dosvědčuje Trid. sess. VII. de Baptizmo, can. 4., Katechismus Římský, Part. II. cap. 2. qu. 23.; can. 97. C. I. qu. I., *Schwetz*, na dotč. m. pag. 188—199. Neboť

jen jedna jediná jest pravá církev Kristova, ku spasení pokolení lidského Bohem zřízená, do které vchází a ku které po právu náleží jeden každý, kdožkoli platně pokřtěn jest, jakož o tom dí papež Bonifác VIII. v cap. I. de M. et O. I. 8. Extravag. comm., řka: Unam sanctam Ecclesiam catholicam et ipsam apostolicam urgente fide credere cogimur et tenere, nosque hanc firmiter credimus et simpliciter confitemur, extra quam nec salus est, nec remissio peccatorum, sponso in Canticis (totiž: v Písni Šalom. 6, 8.), proclamante: „Una est columba mea, perfecta mea. Una est matri suae, electa genitrici suae.“ Quae unum corpus mysticum repraesentat, cujus caput Christus est, Christi vero Deus (srv. I. Kor. 11, 3.). In qua unus Dominus, una fides, unum baptizma (srv. Efez. 4, 5.). „Die Kirche,“ dí o tom svrchu zmíněný Schulte (Handbuch des kathol. Eherechts, S. 228 f.), „ist ihrem Dogma zufolge die allein wahre, deren Gemeinschaft zur Erlangung des Heiles nothwendig ist, ausser der es kein Heil gibt. Weil es aber nur *eine* Kirche gibt, und diese nach dem Dogma die katholische ist, so folgt, dass jeder Mensch derselben rechtlich angehören solle, weil Christus will, dass Alle, um selig zu werden, in seine Kirche eintreten. Der Akt, wodurch der Eintritt in die Kirche *rechtlich nothwendig* geschieht, ist die Taufe, welche deshalb absolut unerlässlich ist. Wird sie in der von der Kirche vorgeschriebenen Weise gespendet, so ist sie, auch von Ketzern ertheilt, giltig. — Die Taufe bei den protestantischen Confessionen findet aber in der kirchlichen Form statt, also auch mit allen durch das Recht damit verknüpften Folgen. Würde dieselbe im einzelnen Falle nicht rite gespendet, so träte allerdings diese Wirkung nicht ein, weil ein Solcher — Heide wäre“ (srv. téhož: Das kathol. Kirchenrecht. II. 451 f.).

Ti, kdo takto pokřtěni jsou, nazývají se v církevním právu obyčejně: *fideles,* věřící, kdežto osoby nepokřtěné slovou: *infideles,* nevěřící, jakož patrno jest nejenom ze svrchu uvedených cap. 4. X. de consangu. et. affin. IV. 14. a cap. 7. X. de divort. IV. 19., nýbrž i z I. Kor. 7, 12—16., kdežto sv. Pavel přikazuje, kterakže manžel pokřtěný chovati se má k manželce své nepokřtěné a naopak.

Že ale ti, jenž skrze svátost křtu k církvi svaté připojeni jsou, skutečně jsou povinni, nařízení církevní plniti, to vysvítá již ze slov Pána Ježíše Krista, která jest pronesl, když knížeti apoštolů, Petrovi, uděloval moc, vázati a rozvazovati (Mat. 16, 29.), a opět, když tuž moc uděloval veškerému sboru apoštolů, majícímu v čele svém Petra (Mat. 18, 18.), jakož i tu, když apoštolům, do veškerého světa je vysílaje, přisliboval, že považovati bude neposlušnost, kteréžto by se kdo dopustil proti nim, tak jakoby se jí byl dopustil proti němu samému (Luk. 10, 16.); a opět, když údům, církvi svaté poddaným, poslušenství k téže církvi za povinnost ukládal, řka: Jestliže pak ani církve neuposlechne (bratr tvůj), budiž tobě jako pohan a publikán (Mat. 18, 15—17.). — Tudíž také církev svatá na sněmu Tridentském (sess. VII. de Baptizmo. can. 8.) slavně jest zavrhla učení to, jakoby osobám pokřtěným zůstaveno bylo na vůli, chtí-li nařízením církevním, oustně aneb písemně daným, se podrobiti čili nic. Si quis, tak zní dotčené ustanovení dogmatické, si quis dixerit, baptizatos liberos esse ab omnibus sanctae Ecclesiae praeceptis, quae vel scripta vel tradita sunt, ita ut ea observare non teneantur, nisi se sua sponte illis submittere voluerint: anathema sit. — Že pak totó neplatí pouze o církevních nařízeních v příčině víry, nýbrž o všech nařízeních církevních vůbec, to vyslovil týž sněm, řka (na dotč. m. c. 7.): Si quis dixerit, baptizatos per baptizmum ipsum solius tantum fidei debitores fieri, non

autem universae legis Christi servandae: anathema sit. Die Kirche hat, tak o té věci dí Schulte (Handbuch, S. 229), unbestreitbar das Recht, *auf ihrem Gebiete* Gesetze zu geben, welche sie will, denen zu gehorchen die unerlässliche Pflicht eines jeden ihrer Angehörigen ist. Somit verpflichtet die Taufe nicht nur zur Befolgung der Glaubenssätze, sondern des ganzen von Christus gesetzten Rechtes (srv. Mat. 16, 19.; 18, 18.), welches dasselbe mit dem der Kirche ist, so dass die Unterwerfung unter die Gesetze der Kirche, mögen diese geschriebene oder ungeschriebene sein, nicht von dem Willen und der freiwilligen Unterwerfung des Einzelnen abhängt. — A jelikož svátost křtu, platně přijatá, nikdy a nikterak zrušiti se nedá (srv. Trid. sess. VII. de Sacramentis. can. 9.; de Baptizmo. can. 11.), následuje, že ten, kdo jedenkráte platně pokřtěn byl, zůstává až do smrti právomocnosti církevní poddán a nařízeními církevními, jenž k němu se vztahují, vázán, nechať chce nebo nechce. Da nun, tak o tom dí Schulte (Handbuch, S. 229), der durch die Taufe eingedrückte Charakter unauslöschlich ist, somit die aus derselben hervorgehende Verpflichtung eine beständige bleibt, so folgt, dass auch diejenigen Getauften, welche von der Kirche sich losgesagt, ihre Lehren bewusst oder unbewusst läugnen und falsche befolgen, dennoch den Vorschriften der Kirche zu folgen verbunden sind. K čemu dokládá týž kanonista na jiném místě (Das kathol. Kirchenrecht, II. 452.), řka: Hieraus folgt, dass *alle* Getauften dem Rechte der Kirche *in deren Forum* unbedingt als unterworfen angesehen, und deren Rechtsverhältnisse, insoweit dieselben in den Bereich der Kirche einschlagen und in deren Forum zur Sprache kommen, nur nach dem Rechte der Kirche beurtheilt werden. Ostatně musíme i tuto podotknouti, že Církev svatá o úkonech křestanů nekatolických jen tehdáž soudí,

když řečené úkony oboru jejího se dotýkají (srv. Schulte, Das kathol. Kirchenrecht, II. 453.).

Ti a tací, kdož církvi vzdorují, dopouštějí se vzpoury proti zřízení Božímu, jak o tom dí sv. Pavel (Řím. 13, 1.), a uvalují na sebe kletbu Boží (Luk. 10, 16.); právního závazku ale, jenž je víže k církvi, rozloučiti a povinnosti, kterou s křtem svatým přijali, se zprostiti nikterak nemohou, jelikož věčně trvá slovo Boží (Mat. 18, 18.): Cožkoli svážete na zemi, bude svázáno i na nebi; a (Luk. 10, 16.): Kdo vás slyší, mne slyší; a kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá. — Mimo to církev svatá těm a takým, co trest za jejich vzpouru, odnímá ona práva a ony výhody, kteréžto propůjčuje dítkám svým, jí věrným a poslušným. Dít o té věci papež Benedikt XIV. ve svém nařízení: „*Singulari nobis*“ od 9. února 1749, §. 13. (viz: Magnum Bullarium Romanum. ed. Luxemburg. 1754, Tom. XVIII. pag. 7.) takto: Exploratum habemus, ab haereticis baptizatos, si ad eam aetatem venerint, in qua bona a malis dispicere per se possint, atque erroribus baptizantis adhaereant, illos quidem ab Ecclesiae unitate repelli iisque bonis orbari omnibus, quibus fruuntur in Ecclesia versantes; non tamen ab ejus auctoritate et legibus liberari. — K objasnění této věci dokládá se týž papež podobných ustanovení světských, totiž ohledně oněch poddaných, jenž jsou byli z vlasti své uprchli aneb velezrády se dopustili, jakož i ustanovení církevních, průchod majících v příčině duchovních, jenž se byli dopustili nějakého církevního přestupku. Dí pak řečený papež (na dotč. m. §. 14.) takto: Hoc quidem in transfugis ac perduellibus observatum videmus, quos leges civiles a fidelium subditorum (věrných poddaných) privilegiis omnino excludunt. Leges quoque ecclesiasticae privilegia clericalia iis clericis non conceduut, qui sacrorum canonum jussa negligunt. Nemo autem sentit,

aut perrduelles aut clericos canonum violatores suorum principum aut praelatorum auctoritati non subjacere. V té příčině ani ta okolnost ničeho nemění, že v tom neb onom státu křesťané nekatoličtí zákony světskými uznáni jsou; neboť dotčená ustanovení světská církvi svaté po právu nikterak zabrániti nemohou, aby v oboru svém, a u věcech, jí výhradně od Boha svěřených, jedině právem svým, od Boha jí vyměřeným, se řídila a spravovala. Stůjtež zde slova již častěji zmíněného kanonisty (Schulte, Handbuch. S. 230), jenž o té věci dí, jak následuje: Wenn einzelne Schriftsteller meinen, aus der gesetzlichen Anerkennung der Evangelischen in Deutschland und der durch die Reichsgesetze verfügten Suspension der kirchlichen Jurisdiction über dieselben folge, dass die katholische Kirche ihre Ansicht über die Verbindlichkeit der Ketzer zur Haltung ihrer Gesetze nicht mehr behaupten dürfe: so kann ein derartiges Argument schwerlich auf das Prädikat eines juristischen Anspruch machen. — Die katholische Kirche hat mindestens ein *gleiches* Recht, — totiž jako ony sbory křesťanské nekatolické, od vlád světských (hledí se zde zvláště k soustátí Německému) zákonně uznané, ježto smějí bez všeliké překážky svými náboženskými zásadami se říditi a spravovati, — die katholische Kirche hat mindestens ein gleiches Recht, zu bestehen, zu leben, zu wirken, *wie sie ist*, nach ihren Lehren, Sätzen, Gebräuchen *und ihrem Rechte*. Folglich entsteht daraus auch nicht die geringste Verpflichtung für sie, *in ihrem Forum, für ihre Zwecke* **nur ihr Recht** anzuerkennen und zu handhaben. Und liegt darin auch nur die geringste Unduldsamkeit, geschweige Ungerechtigkeit, gegenüber dem Andern, dass ein Jeder in *seinem Hause* nur nach seinem Willen lebt? Sie (totiž církev katolická) zwingt ja Niemanden, sich um ihre Hausordnung zu kümmern. Z toho, že v tom neb onom státu

sbory křesťanů nekatolických zákonně uznány jsou, jen tolik následuje, že církev svatá nemůže v dotčených státech k řečeným křesťanům nekatolickým žádnou *zevnitřní právomocnost vykonávati* a je k plnění zákonů svých *zevnitřní mocí* přidržovati; nikoliv pak z toho nenásleduje i to, jakoby církev svatá za tou příčinou i svého vnitřního úsudku se vzdáti musila. Srv. o tom: (Schulte, Das kathol. Kirchenrecht, I. 535, ff.).

Co svrchu pověděno o zavazující moci nařízení církevních vůbec, totéž platí zvlášť i o onom nařízení církevním, jenž jest na sněmu Tridentském (v sess. XXIV. de Ref. matrim. cap. I.) dáno bylo o spůsobu uzavírání sňatku manželského, čili o tak zvané *formě tridentské* (srv. Časopis katol. duch., r. VI., sv. I., str. 6. a sled.). I toto nařízení žádnou měrou nezavazuje osob nepokřtěných, nýbrž pouze osoby pokřtěné, tyto pak naskrze, ať se již přiznávají k církvi katolické nebo ne. Unzweifelhaft, tak o této věci dí týž Schulte (Handbuch, S. 232), ist nach dem strengen Rechte eine jede Ehe nichtig, wenn ein impedimentum dirimens entgegensteht, und dieses gilt auch in Beziehung auf die Form der Abschliessung. Es liegen ganz dieselben Gründe vor, als bei den Ehen der Katholiken. Somit sind in foro Ecclesiae solche Ehen nichtig, wenn sie an Orten, wo das Concil von Trient in Geltung ist, nicht vor dem katholischen Pfarrer abgeschlossen werden. Dies folgt aus den Worten des Tridentinums; denn dass unter dem parochus (totiž v dotčeném nařízení tridentském) nur der katholische zu verstehen sei, braucht wohl nicht weiters bewiesen zu werden, weil gewiss das ökumenische Concil von Trient keine protestantischen Pfarrer anerkannt hat. Diese Ansicht wurde auch von jeher in der kirchlichen Gerichtspraxis und den päpstlichen Erlässen festgehalten. Totéž o té věci smýšlí Knopp (Vollständiges kathol. Eherecht, III.

Aufl. Regensburg 1864, S. 307 ff.), jenž k dotvrzení té věci zároveň uvádí (na dotč. m. Note 82) rozhodnutí, kongregací kardinalů, pro záležitosti kacířstva se týkající, ustanovenou (Sacra Romana et universalis Inquisitionis Congregatio), v příčině jistého smíšeného manželství vynešené dne 29. listopadu 1852.

O sporu, který týž kanonista *Knopp* as před 10 léty v té příčině vedl s *Uhrig*-em, jenž tvrdil, že protestanté nikterak formou tridentskou vázání nejsou, jakož i o spisech za tou příčinou s obou stran uveřejněných, stručnou zprávu podává *Schulte*, Das kathol. Kirchenrecht, II. Thl. S. 453, Note 1.

Avšak aby dotčené nařízení tridentské i pro osoby, církvi vůbec poddané, skutečně zavazující moci nabylo, k tomu jest týž sněm Tridentský ustanovil zvláštní podmínku. Přikázal totiž, aby řečené nařízení v jedné každé farní osadě zvlášť, a to sice ve farním chrámu dotčené osady, se prohlásilo a ustanovil, že teprv tu, když jest bylo od téhož prohlášení třidcet dní uplynulo, má zmíněné nařízení pro dotčenou farní osadu míti moc zavazující. Má pak dle úmyslu téhož sněmu prohlášení to první rok před se vzíti se co nejčastěji, a to sice, jak samo sebou se rozumí, k tomu cíli a konci, aby řečené nařízení co nejdříve v obecnou známost uvedeno bylo; avšak dotčená třidcetidenní lhůta má od prvního prohlášení se počítati. Ne vero, tak o tom řečený sněm doslovně přikazuje, ne vero haec tam salutaria praecepta quemquam lateant, ordinariis omnibus praecipit, ut, quum primum poterint, curent hoc decretum populo publicari ac explicari in singulis suarum dioecesium parochialibus ecclesiis, idque in primo anno quam saepissime fiat, deinde vero, quoties expedire viderint. Decernit insuper, ut hujusmodi decretum in unaquaque parochia suum robur

post triginta dies habere incipiat, a die primae publicationis in eadem parochia factae numerandos.

Jestiť pak v té příčině nevyhnutelně třeba, aby řečené nařízení tridentské se prohlásilo co takové, t. j. co nařízení zmíněného *obecného* sněmu. Prohlásilo-li se pouze co nařízení toho neb onoho *diecésního* biskupa, aneb i toho neb onoho *provinciálního* církevního sněmu, takovéto prohlášení žádnou měrou k tomu nepostačuje, aby jím dotčené tridentské nařízení nabylo moci zavazující. Příčina toho jest patrná. Neboť žádný jednotlivý biskup, ani žádný provinciální sněm, nemá té moci, aby ustanovil požadavek, ku *platnosti* sňatku manželského potřebný, a tudíž také ani toho práva nemá, aby věřící, sobě podřízené, pod následkem neplatnosti sňatku manželského k tomu zavázal, by šetřili dotčeného požadavku, jím ustanoveného. *Ta moc a to právo přisluší jedině papeži a obecnému církevnímu sněmu.* Viz o té věci: Benedict. XIV. De Syn. dioec. lib. XII., cap. 5., n. 2, 3, 9—12; Sanchez, De Sancto Matrim. Sacram. lib. VII. disp. 1. n. 9.

O věci této uvádí papež Benedikt XIV. (na dotč. m. n. 7—9.) zajímavý právní případ. Hlavní obsah tohoto případu jest tento: Aby nerozjitřili odtrženců, v dotčených krajinách bydlících a již pouhé jmeno: *Trident* v nenávisti majících, vydali jsou, nejprvé arcibiskup Kyjevský na synodě diecésní r. 1619 v Kyjevě držané, a na to r. 1626 všickni biskupové provincie rusinské, na sněmu provinciálním shromáždění, pod jménem svým, avšak naprosto slovy sněmu Tridentského, tohoto však nikterak nejmenujíce, nařízení, že budoucně *každý sňatek manželský, ač má-li za řádné a platné manželství býti pokládán, uzavříti se musí před příslušným farářem a dvěma nebo třemi svědky.* Zároveň uloženo dotčeným farářům, aby nařízení to ve svých farních chrámech osadníkům svým náležitě, prohlásili, zcela tak, jak to bylo

předepsáno na sněmu Tridentském (sess. XXIV. de Ref. Matrim. cap. 1.). — Mnozí z dotčených věřících ovšem tohoto nařízení biskupů svých šetřili. Jiní ale nic na ně nedbali, manželství uzavírajíce pokoutně, tak jak se to v oněch krajinách až po onu dobu stávalo. Než dotčení biskupové manželství, proti jich nařízení pokoutně uzavřená, prohlašovali za neplatná, osobám, jenž takto se byly sňaly, ukládajíce, aby od sebe se odloučily, a dovolujíce jim, aby v nové manželství vešly. Věc ta konečně donesla se ku sboru kardinálů sněmu tridentského (S. C. C.), kdežto vzata jest v bedlivé uvážení. Bohoslovci a kanonisté, kterýchžto o dobré jich zdání v té věci žádáno, rozešli se na dvě strany, z nichžto jedna tvrdila, že zmíněné prohlášení dotčeného tridentského nařízení úplně postačuje, jelikož ono nařízení biskupské doslovně se shoduje s řečeným nařízením tridentským. Druhá strana ale opak toho zastávala, takto o té věci soudíc. Sněm Tridentský ustanovil, že dotčeným jeho nařízením jen ti mají býti zavázáni, v jichžto farní osadě nařízení to bylo nejméně před třídceti dny prohlášeno. Avšak ve farních osadách řečené provincie rusinské dotčené nařízení tridentské až posud prohlášeno nebylo. Nezbývá tudíž nic jiného, než aby sňatky, v řečených krajinách pokoutně uzavřené, mají-li vůbec býti neplatné, staly se neplatnými mocí a následkem nařízení, řečenými biskupy daného a jich jmenem prohlášeného. To ale jest po právu věc nemožná; neboť žádný jednotlivý biskup, ano i žádný částečný církevní sněm (synodus particularis seu peculiaris) nemá té moci, aby mohl něco takového ustanoviti. Nulla quippe, tak znělo doslovně dobré zdání strany této, nulla quippe peculiaris Synodus potest inducere novum impedimentum dirimens matrimonium, seu hujus contrahendi novam formam praescribere; sed est ad id necessaria suprema auctoritas vel Concilii

oecumenici vel Summi Pontificis (Benedikt XIV. na dotč. m. n. 9.). Toto mínění o dotčené věci přijal řečený sbor kardinálů a položil je za základ rozhodnutí svého, v té příčině učiněného. Vypravuje o tom papež Benedikt XIV. (na dotč. m. n. 10.) doslovně takto: Hanc postremam opinionem amplexata est sacra Congregatio, quae die 2. Decembris 1628 rescripsit, synodalia decreta ruthena, per parochias publicata, non potuisse firmitatem adimere matrimoniis, contra formam in iisdem statutam contrahendis, et propterea valida definivit matrimonia clandestina, inita post eorundem decretorum promulgationem, quodque hinc necessario consequebatur, redintegrari jussit conjugia, hoc tantum nomine rescissa, quod aliter essent celebrata, quam synodales exposcerent constitutiones, conjugesque ea de causa separatos ad cohabitationem instaurandam adegit, idque, etiamsi post separationem alias celebrassent nuptias, quarum validitati obstabant primae, jam legitime contractae. Totéž rozhodnutí vynesl dotčený sněm v sezení, dne 20. března 1629 držaném, kdežto rozhodnutí to i papežem Urbanem VIII. (1623—1644) potvrzeno jest.

Aby ale předce v provincii rusinské zamezily se sňatky pokoutné a nadešlo se neblahým následkům z nich pocházejícím, anižby z dotčeného opatření nějaké bouře povstaly, vznesl jest řečený sbor kardinálů na zmíněného papeže Urbana VIII. tu žádost, aby dal zhotoviti ve spůsobu *Breve**) papežský list, v němžto by slovy řečeného nařízení tridentského se přikazovalo, že budoucně sňatek manželský jedině před farářem a dvěma neb třemi svědky platně uzavříti lze; tento papežský list aby pak se zaslal k biskupům rusinským a těm aby

*) Co jest *breve* a jak se liší od *bully*, o tom viz: *Schulte*, Das kathol. Kirchenrecht, I. 72. ff.

se přikázalo, by týž papežský list v jednékaždé farní osadě svých diecési prohlásiti dali; — k čemuž také řečený papež i skutečně přivolil, ustanoviv k tomu cíli a konci dne 20. března 1629 zvláštní komisi a nařídiv jí, aby bedlivě uvážila, jakýmže spůsobem by zmíněný papežský list zhotoviti se měl. Komise ta držela za tou příčinou dne 20. dubna téhož roku 1629 zvláštní sezení, jehožto výsledek nám vypisuje papež Benedikt XIV. (na dotč. m. n. 11), jak následuje: Ea (totiž: congregatione) suggerente scripta fuere duo Brevia; alterum, in quo demandabatur publicatio decreti Concilii Tridentini expresse et nominatim, alterum, in quo ipsemet Pontifex, verbis tamen a Tridentino acceptis et facta insuper Tridentini mentione, nullius roboris decernebat nuptias, quae sine parocho et testibus in posterum fierent. Utrumque apostolicum Breve transmissum fuit ad Nuntium Apostolicum eique insinuatum, ut, nisi ab expressa publicatione Tridentini turbas et tumultus excitandos praevideret, uteretur primo Brevi; sin minus, urgeret promulgationem secundi per quamlibet parochiam, non tamquam decreti Tridentini, sed tamquam constitutionis Pontificiae, parochis autem injungeret, ut populo declararent, Pontificiam constitutionem vim habituram post triginta dies ab ejusdem publicatione, in parochia facta, numerandos, quemadmodum etiam Tridentinum in suo decreto cautum voluit. — Arcibiskupovi Kyjevskému pak zároveň dáno jest na srozuměnou, že byl, zmíněné nařízení čině, opovážil se věci, ku které neměl žádného práva. Tak papež Benedikt na dotč. m.

Z toho všeho jde, že *řečené nařízení tridentské nikterak moci zavazující nemá, ani pro osoby pokřtěné, v oněch farních osadách, kdežto nebylo dotčeným spůsobem prohlášeno, a že tudíž i ona manželství, ježto v osadách těch byla uzavřena policejně*, clandestine, t. j. *bez příslušného kato-*

lického faráře a dvou neb tří svědků, za platná a řádná manželství považovati se musí. Tak tomu chce, jak vidno, sám Tridentský sněm.

Zajisté ale bude každý soudný čtenář se tázati, proč as týž sněm v příčině řečeného nařízení tento zvláštní spůsob prohlášení předepsal, kdežto všecka ostatní obecná nařízení církevní nabývají moci zavazující, byť i byla jen v Římě, v sídle totiž nejvyšší hlavy církve, obvyklým spůsobem prohlášena, aniž k tomu třeba jest, aby byla prohlášena i v jednotlivých sídlech biskupských, tím méně, aby byla prohlášena i v jednotlivých farních osadách. (O prohlašování zákonů církevních vůbec, viz: Schulte, Das kathol. Kirchenrecht. I. 76 ff.). —

Nebylo pak zmíněné opatření nikterak zbytečné, ni libovolné. Svědčíť ono zajisté o mateřské pečlivosti a obezřetnosti, s kterou církev svatá, hledíc s jedné strany přispěti k duchovnímu blahu dítek svých, zároveň k tomu přihlíží, aby dotčené její namahání nespůsobilo s jiné strany pro duchovní blaho týchže jejích dítek škodlivých následků. Když totiž na řečeném sněmu Tridentském o vydání dotčeného nařízení se jednalo, totiž že budoucně každý sňatek manželský, ač má-li za platný se považovati, musí býti uzavřen před příslušným (katolickým) farářem a dvěma neb třemi svědky, mnozí biskupové a jiní duchovní na sněmu tom přítomní, zvláště pak generál řádu Jezuitského, *Jakub Lainez*, na to jsou poukazovali, kterak jest se co obávati, jaký nařízení to bude míti následek, jestli se od té doby žádné manželství, od křesťanů nekatolických uzavřené, nebude moci pokládati za platné a řádné, nýbrž jedině za pouhé souložnictví, za pouhý konkubinát; neboť toho že nelze se nadíti, aby dotčení jinověrci při tom záští, které proti katolíkům chovají, kdy k tomu se odhodlali, by své sňatky manželské před farářem katolickým uzavírali. — I pročež

týž sněm tridentský, uznávaje váhu této námitky, na tom jest se usnesl, aby k dotčenému nařízení přidala se onano podmínka, již častěji zmíněná. Tímto důmyslným opatřením byly jsou dotčené těžkosti úplně zdviženy. Neboť jakož s jedné strany snadno bylo předzvídati, že řečení jinověrci nikterak toho nepřipustí, aby zmíněné nařízení v jich kostelích a osadách se prohlásilo: tak i s druhé strany nebylo toho se co obávati, žeby sňatky manželské, jimi pokoutně uzavírané, před tváří církve katolické pokládati se musily za neplatné, za pouhé konkubináty. Vypravuje tu událost tu učený Jezuita a kardinál, Sfortia *Pallavicini* (nar. r. 1607, zemř. r. 1667), ve své, na základě původních pramenů, úředních listin a protokolů sepsané, historii téhož sněmu Tridentského (Lib. XXII. cap. 8. n. 10.) takto: Denique praecipiebatur, ut ea decreta singulos obstringerent post diem a prima promulgatione trigesimum, quod inter caetera commoda unum quoddam afferebat, tunc ab omnibus haud observatum, quia videlicet evitabatur id, quod Lainius et alii monuerant, nimirum, inter haereticos, qui huic decreto non parerent, nullum matrimonium in posterum verum fore nullamque prolem legitimam. Huic sane incommodo occurrebatur, quoniam illi suis in regionibus decreti promulgationem haud permisissent, adeoque non fuisset expleta conditio, sub qua Synodus imperabat, ut illud cunctos obstringeret (srv. Benedict. XIV. De Syn. dioec. lib. VI. cap. 6. n. 9.; Knopp, na dotč. m. S. 307, Not. 82).

By tudíž mohlo po pravdě a právu za to se míti, že manželství, uzavřené v jisté farní osadě pokoutně, jest neplatné a ničemné, *musí býti prokázáno, že v dotčené farní osadě zmíněné tridentské nařízení bylo předepsaným způsobem prohlášeno.* Není-li to prokázáno, nutno jest, ony sňatky, jenž jsou byly v dotčené farní osadě pokoutně uzavřeny, pokládati za pravá a řádná manželství

(srv. can. 2. D. LXXXII., jakož i Glossu: *Non probatur* k zmín. kánonu).

Není ale žádný zvláštní spůsob předepsán, jímžto by dotčený průkaz provésti se musil. Postačuje v té příčině, nechať se to stalo tím neb oným spůsobem, pokud jen důkaz ten úplně jest proveden. Za dostatečný spůsob téhož průkazu považuje se v právu církevním i to, když se dokáže, kterak v dotčené farní osadě osadníci již po delší čas sňatky manželské nejinak, než v spůsobu tridentském uzavírají, a to sice s tím přesvědčením a úmyslem tak jednajíce, že to jest obecným sněmem Tridentským tak ustanoveno. Po příčině toho netřeba dlouho pátrati; ležít na bíledni. Nebo kterak jest to věc možná, aby v jisté farní osadě vznikl obyčej, manželství neuzavírati leč dle dotčeného nařízení tridentského, a to z poslušnosti k témuž obecnému sněmu Tridentskému, kterak, táži se, to věc možná jest, aniž by bylo řečené nařízení v dotčené farní osadě co nařízení téhož sněmu řádně prohlášeno? Že ale tato právní důmínka v právu církevním skutečně se uznává, o tom svědčí nález sboru kardinálů sněmu Tridentského (S. C. C.), vynešený dne 26. září 1602, jímžto o té věci takto jest rozhodnuto: S. C. C. respondet, publicationem (praefati decreti) praesumi, ubi id decretum fuerit aliquo tempore in parochia tamquam decretum Concilii (sc. Tridentini) observatum. Rozhodnutí to uvádí se v úřední sbírce dotčených rozhodnutí, které vychází v Římě pod nápisem: *Thesaurus* resolutionum sacrae Congregationis Concilii, a to sice ve svazku. X. str. 47. Srv. Benedict. XIV. De syn. dioec. lib. XII., cap. 5., n. 6.

Osmdesát thesí znovu zavržených encyklikou Pia IX. od 8. prosince 1864.

(Pokračování.)

§. VI.

Errores de societate civili tum in se, tum in suis ad Ecclesiam relationibus spectatu.

Bludy o společnosti občanské samy v sobě i ohledně poměrů jejich k církvi.

39. Reipublicae status, utpote omnium jurium origo et fons, jure quodam pollet nullis circumscripto *limitibus*.

Alloc. *Maxima quidem* 9. Jun. 1862.

„Stát, jakožto původ a pramen všech práv, má jakési právo žádnými hranicemi neobmezené.“

Církev katolická od věků stejně hlásá s apoštolem národů: „Není mocnosti leč od *Boha*“; onat učí, že stát tak jako každá společnost lidská se musí říditi dle zákonů Bohem daných, protože státníci nikdy nepřestávají býti lidmi, Bohu Tvůrci svému podrobenými. Naproti tomu lidé v některých státech hlásají *absolutismus* čili svrchovanost státní moci, řkouce, že stát je nejvyšším rozhodčím, že jest pramenem a původem všelikých práv, a že se tedy nemá říditi ani podle zjevené vůle Boží, ani šetřiti dávno uznaných práv a majetků církve katolické; slovem je to náuka státu násilného a zároveň *indifferentního*, jemuž jest každé náboženství stejné, jelikož o žádné nedbá, podle žádného se neřídí a žádného nešetří v zákonodárství svém. Jak vysvítá z dalších slov Allokuce, již měl papež 9. června 1862 ku shromážděným biskupům, zavdalo obzvláště hanebné násilí spiklenců *Itálských* příčinu k větě svrchu zavržené. Chtělit oloupiti církev o statky její, chtěli prohlásiti církevní stát za jmění itálského lidu; — tomu ovšem protivila se církev,

tomu odpor kladl celý svět katolický slavnými protesty svými; jednání takové prohlásili katolíci za svatokrádež, za hrozný přečin proti Bohu; — ale státníci italští ukonejšili krále poctivce větou svrchu uvedenou, řkouce: Státní moc neuznává žádných mezí, ani Božským ani církevním zákonem nedá se stát mýliti, a to, co podle náboženství křesťanského se zdá býti loupeží, neoprávněným násilím, to se stanoviska státního je zcela dovoleno, ano „idea" sjednocené Italie prý takovou loupež nutně vyžaduje. — Z toho patrno, že s onou větou nikterak obstáti vůbec nemůže právo církve katolické a že tudy důsledně církev onu větu zamítá.

40. Catholicae Ecclesiae doctrina humanae societatis bono et commodis adversatur.

Epist. Encycl. *Qui pluribus* 9. Nov. 1846.
Alloc. *Quibus quantisque* 20. April. 1849.

„Učení církve katolické příčí se blahu a prospěchu společnosti lidské."

Tať jest omluva lidí, kteříž zavrhují zásady katolické a učení církve sv., a dle zásad novověkého liberalismu se spravují. Učení víry katolické prý na počátku bylo dobré a také napomáhalo k prospěchu státnímu, dokud panovala stará forma vládní, dokud národové byli teprv začátečníky v civilisaci; zatím ale národové dospěli k samostatnosti, k všestrannému pokroku, — a s tím pokrokem prý nesrovnává se, ano odporuje mu učení církve, anoť po všecka století zůstalo vždy *stejné*. Chce-li církev nabyti nyní ještě útulku u vzdělaných národů, musí prý se jim aklimatisovat, musí změniti tu onu zásadu, která se nesrovnává s proudem časovým, — jinak by neobstála. — Takovéto důminky zakládají se na nepravém pojmu o podstatě církve Kristovy. Co nazýváme proudem časovým, pokrokem, civilisací, to vše je dílo *lidské*, časné a časným proměnám podrobené; učení církve pak

je dílo *božské,* věčné a věčně nezměnitelné. Protož nemůže církev nikdy souhlasiti s těmi, kdož pravějí, žeby jí přišlušelo říditi se dle pokroku a proudu časového; ona naopak učí: že se *pokrok časový* má vždy říditi a opravovati dle zásad *učení katolického,* z kterýchž jak mile se vyšinul, přestává býti pravým pokrokem a přechází v proticírkevní liberalismus. Nemůžeť tedy nikdy církev škoditi opravdovému blahu národů, nébrž ona musí napomahati i *časnému* blahu lidí, poněvadž úkolem jejím jest starati se o blaho *věčné,* na jehožto základě jedině opravdové blaho vezdejší se vystavěti může.

41. Civili potestati vel ab infideli imperante exercitae competit potestas indirecta negativa in sacra; eidem proinde competit nedum jus quod vocant *exequatur,* sed etiam jus *apellutionis,* quam nuncupant *ab abusu.*

Lit. Apost. *Ad apostolicae* 22. Aug. 1851.

„Světské vládě i od nevěřícího panovníka provozované přisluší moc nepřímá, negativní co do věcí náboženských; jí tedy přisluší netoliko právo, kteréž zovou *exequatur,* alebrž též právo nazvané *appellationis ab abusu.*“

Pověstné jsou z časů gallikanských výrazy, jako: potestas indirecta, negativa *circa* sacra aneb *in* sacra; ve Francouzsku a jinde osobili si tehdáž světští vladařové jakousi velmi rozsáhlou dohlídku nad církví katolickou; tak n. př. správa jmění církevního, obsazování beneficií, stavby a okrasy chrámův, ano i pořádek služeb Božích, i samy svaté obřady podléhaly státnímu dozorství, tak že právo *circa* sacra vždy více přecházelo v usurpované právo *in* sacra. Jestliže pak církev, pokud se nalezala v přátelském poměru k státu, všeliká privilegia udílela mocnářům a pánům *katolickým,* tedy se pokaždé rozhodně opřela žádosti *nekatolíků,* kteříž podobné privileje dosáh-

nouti chtěli; tak podle obecného práva církevního nemá žádný protestant býti patronem beneficia: podobně nepřenechává církev vladařům nekatolickým právo jmenovati biskupy katolické; tak v Prusku katedrální kapitoly samy volí biskupa svého, a králi ponecháno jest toliko votum exclusivum osoby vládě nemilé. Odpírajíc práv těchto protestantům, tím více ovšem *nevěřícím* židům neb pohanům jich musila odepříti. Tudíž také nemůže vláda nevěřícímu panovníku podrobená mísiti se samochtě v záležitosti církve katolické ani nepřímě a negativně, t. j. způsobem takovým ne, kdeby překážky kladla církvi u vykonávání moci její. — Právo „*Exequatur*“ nazvané znamená tolik co tak řečené „*placetum regium*“, jakéž u nás před uzavřením konkordátu se vyžadovalo, a ve Francii a Italii aspoň fakticky posud se vyžaduje; každý zákon církevní, papežská bulla neb breve, usnešení sněmů církevních, dekret biskupský teprv tenkrát se smí veřejně *prohlásiti* a v *skutek* uvésti, když světská vláda k tomu přivolí, když dá své „exequatur“ neb „placetum.“ „*Appellatio tanquam ab abusu*“ bývá prostředek obyčejně spojený s placetem královským, a záleží v tom, že každý kněz neb nekněz, domnívá-li se, že se rozsudkem *duchovní* vrchnosti stala křivda, se může odvolati k soudu *světskému*, pod tou záminkou, že duchovní vrchnost *zneužila* moci své, a že úřad světský toto zneužívání musí napraviti. Obě tyto chybné zásady jsou okovy, jimiž nepřátelé chtí církev znovu spoutati, a tudy vším právem takové zásady církev rozhodně odmítá.

42. In conflictu legum utriusque potestatis, jus civile praevalet.

Lit. Apost. *Ad apostolicae* 22. Aug. 1851.

„V rozporu zákonův obou mocností předchází právo občanské.“

Převrácenost těch, kdož tuto větu hlásají, nahlídne

každý, kdo zná heslo sv. apoštolů: „Sluší *Boha* více poslouchati než *lidí*.“ Státní moc arci také od Boha pochází (viz větu 39); avšak provedení této moci v státě ponecháno jest od Boha lidem, vladařům a rádcům jejich; tito osnují a vydávají zákony lidské, a zákony ty často se mění; nemajíť vlády světské nižádného rukojemství sobě Bohem daného, žeby zákonodárství jejich bylo neomylné a nezměnitelné; to všickni uznávají a uznati musejí. Církev ale má nejen svoji moc a autoritu od Boha samého, nýbrž i základní zřízení její spočívá na vůli Boha, zakladatele jejího; církvi také dal Kristus *Ducha sv.*, jenž pomocí svou až do skonání světa jí přítomen zůstává a ji chrání, aby se od účele Bohem jí vytknutého nikdy neodvrátila, nikdy proti zákonu Božímu nepochybila. Kde se tedy zákon církve sv. staví na odpor zákonu vlády světské, tu sluší církev více poslouchati než stát, protože církev jest *autentickou* a *neomylnou* vykladatelkou zákona Božího, Boha pak sluší více poslouchati než lidí.

43. Laica potestas auctoritatem habet rescindendi, declarandi ac faciendi irritas solemnes conventiones (vulgo *Concordata*) super usu jurium ad ecclesiasticam immunitatem pertinentium cum Sede Apostolica initas, sine hujus consensu, imo et ea reclamante.

Alloc. *In Consistoriali* 1. Nov. 1850.
Alloc. *Multis gravibusque* 17. Dec. 1860.

„Občanská vláda má moc, slavné smlouvy (vůbec *konkordáty)* o vykonávání práv k svobodě církevní příslušných, uzavřené s apoštolskou stolicí, bez jejího vědomí, ano i kdyby odporovala, zrušiti, za neplatné prohlásiti a neplatným učiniti.“

Definici „konkordátu“ podávají obyčejně právníci v ten smysl: že jest to smlouva, kterou s papežem co

hlavou církve uzavírají panovníci světští k urovnání záležitostí církve katolické ve státech svých. A tu již učí tak zvané „právo mezinárodní," že smlouvy vůbec, a tedy i smlouvy, jež nazýváme konkordáty, mohou co do smyslu svého objasněny, změněny, zrušeny aneb za neplatné prohlášeny býti toliko usrozuměním *obou* kontrahujících mocností, nikoli pak libovůlí jedné strany, jedné mocnosti; jako tedy papež je vázán konkordátem, tak i panovník světský povinen jest tuto s papežem učiněnou smlouvu věrně zachovávati. Proto sv. Otec v allokuci 17. prosince 1860 ozval se zvláště důrazně proti vládě velkovévodství *Badenského*, kteráž konkordát jednostranně a tedy násilně měnila a rušila, následujíc v tom nechvalného příkladu *Bavorska*, které rovněž konkordát r. 1817 uzavřený ihned jinak vykládalo a měnilo dle vlastní libovůle státní vlády.

44. Civilis auctoritas potest se immiscere rebus, quae ad religionem, mores et regimen spirituale pertinent. Hinc potest de instructionibus judicare, quas Ecclesiae pastores ad conscientiarum normam pro suo munere edunt, quin etiam potest de divinorum sacramentorum administratione et dispositionibus ad ea suscipienda necessariis decernere.

Alloc. *In Consistoriali* 1. Nov. 1850.
Alloc. *Maxima quidem* 9. Jun. 1862.

„Světská vláda smí se míchati do věcí k náboženství, mravům a vládě duchovní náležejících. Tudíž smí souditi o rozkazech, jakéž pastýřové církve mocí ouřadu svého vydávají k řízení svědomí, ba smí též rozhodovati o přisluhování svatých tajemství a o potřebné k jejich přijetí přípravě."

V tom tedy záleží ona *„svoboda,"* již revoluce italská chce ponechati církvi! Nespokojilit se spiklenci tím, že

zevnitř sevřeli okovy všelikeré volné působení církve katolické, ale postoupili ve své nestoudné dotíravosti tak daleko, že státu indifferentnímu dávají právo, aby rozhodoval o věcech *víry* katolické (an sám nic nevěří), o *mravech* (an žádného mravního zákona neuznává), o *vládě* duchovní (an jest největším odpůrcem a hubitelem vlády této). Nejsouce spokojeni ještě tím, že o časné poklady oloupili církev a milióny věřících, usilují bezbožní lupiči italští i nejdražší poklad víry ze srdcí lidských vyrvati, a proto si násilně osobují dozorství nad úřadováním biskupů, proto uvěznili aneb do vyhnanství odvezli tolik věrných biskupů, kteříž hájili práva Bohem sobě odevzdaná, kteříž nechtěli v záhubu uvésti duše svěřené péči jejich. U věcech víry a tedy i sv. svátostí jedině *církev sama* může rozhodovati a nesmí nikdy připustiti, aby se vláda světská v záležitosti tyto mísila, jelikož by každé její ustanovení nejen hrozným *bezprávím*, ale i samo sebou zcela *neplatné* bylo.

45. Totum scholarum publicarum regimen, in quibus juventus christianae alicujus reipublicae instituitur, episcopalibus dumtaxat seminariis aliqua ratione exceptis, potest ac debet attribui auctoritati civili, et ita quidem attribui, ut nullum alii cuicumque auctoritati recognoscatur jus immiscendi se in disciplina scholarum, in regimine studiorum, in graduum collatione, in delectu aut approbatione magistrorum.

Alloc. *In Consistoriali* 1. Nov. 1850.
Alloc. *Quibus luctuosissimis* 5. Sept. 1851.

„Všecko vedení veřejných škol, v nichž mládež některého křesťanského státu se vzdělává, vyjmouce toliko v jistém ohledu biskupské semináře, může a musí se přiřknouti autoritě civilní, a sice tak přiřknouti, že žádné kterékoli jiné autoritě se nepřipouští právo míchati se do školní kázně, do řízení studií,

do udílení stupňů akademických, do volby a potvrzení učitelů.“

46. Imo in ipsis clericorum seminariis methodus studiorum adhibenda civili auctoritati subjicitur.

Alloc. *Numquam fore* 15. Dec. 1856.

„I v samých seminářích duchovenských methoda studií obraná k uvedení podrobena jest autoritě civilní.“

Nemůžemeť zkázonosný směr obou zde položených vět naznačiti lépe, než slovy sv. Otce *Pia IX.*, jež pověděl v listu svém k *Frýburskému* arcibiskupovi dne 14. července 1864, an dí: „Církev byla od svého *Božského zakladatele* sloupem a utvrzením pravdy na to ustanovena, aby všecky lidi náboženství Bohem zjevenému učila . . Pročež také bludných domněnek příznivci a roznášeči stůj co stůj církev o vážnost u lidstva připraviti usilujíce, chytají se prostředků všech k tomu spůsobilých, aby pravomocenství a dílo spasitelné, jež církev z ustanovení svého *Božského* vždycky vykonávala a z ohledu vyučování člověčenstva ve *školách* vykonávati povinna jest, pořád víc a víc bylo tenčeno a posléz z vyučovacích ústavů vytištěno.“ Tať byla snaha všech nepřátel církve v posledním čase, aby ji vytiskli ze *škol;* znalit oni předobře onen mocný vliv, jejž od nejstarších dob pomocí škol svých ve světě provozovala církev. Církev katolická byla první zakladatelkou škol, onať zřizovala školy všude, kde se ujalo símě evangelia Kristova. Při každé faře, při kapitolách kanovnických a klášteřích všude jsou založeny školy, a v těchto školách pěstováno jest netoliko náboženství, ale i jiné prospěšné vědy za oněch století, kde se téměř nikdo jiný o vědu nestaral. Církev založila také university, a nadala je právy a výsadami i jměním časným. — Za tyto velké zásluhy, jež si církev o vědu získala, usilují od Wittenberských reformatorů počínaje mnozí odměniti ji — úplným *ze škol vytištěním.*

Církev založila nejprv školy národní, pak studia klasická čili humanitní, a konečně školy vysoké čili university. Nepřátelé církve však si obrali v řadě opáčné za účel, vytisknouti církev *nejprvé z universit*; to se jim z většího dílu také podařilo; university dávno již podrobeny jsou výlučně vládě světské, ne pak duchovní, leda že biskup neb jiný hodnostář církevní zastává titulární hodnost „Kanclíře" některé z těchto universit. Febroniáni také i z theologické fakulty snažili se vytisknouti autoritu biskupa diecesalního a na nejvýš dovolili, aby biskup v *semináři* měl dohlídku na pořádek a vnitřní správu ústavu; jinak ale ustanovení profesorů a představených semináře, potvrzení plánu bohosloveckých studií ano i domácích stanov semináře ponecháno vládě světské. Po universitách přišly na řadu školy střední, *gymnasia* a *reálky;* tu sice uděluje se posud vyučování náboženské; náboženství také na vysvědčeních zaujímá první místo; ale ústavy ty přece ve všech zemích podřízeny jsou jedině dohlídce a správě úřadů světských; vyučování, jakéhož mládež v školách těchto nabývá, den ode dne více od církve katolické se odchyluje; o křesťanském vychování mládeže na školách středních nepatrné toliko stopy z lepších časů ještě pozůstalé poněkud svědčí. Kam takové vylučování církve z vyšších a středních škol vede, to každodenní zkušenost učí. Sv. Otec praví sám v listu svrchu zmíněném, že „na vyšších školách . . . od katolické víry a církevní správy odloučený způsob vyučování *jednotlivce i obecenstvo* hrubě *kazí a hubí;*" tak nazvaní vzdělanci, kteříž na gymnasiích a universitách vystudovali, staví se z velké části mezi řady nevěrců a nepřátel církve; lid obecný rád následuje příkladu osob vyšších; i jaký tedy div, pakli mravní náboženská zkáza z vyšších a středních škol poznenáhla i do lidu vniká a nákaza ta vždy více se rozšiřuje? „Kdož medle," pokračuje Pius IX. dále

v listu svém, „nevšimne si toho, že tím větší vzejde zkáza, bude-li týž spůsob vyučování i do *národních* škol uveden?“ A právě k tomu třetímu cíli, vyloučiti totiž církev i ze škol národních, směřují dvě these (47. a 48.) hned následující.

(Pokračování.)

O Římsko-Pražském ritualu.

Novým vydáním Římského missálu i s dodatkem, upraveným pro zvláštní svátky patronův a památek církevních v zemi České, jakož i vydáním breviáře českého (proprium Bohemiae), stal se zajisté nevšední vděk duchovenstvu v celém království. — Přede vším uznati sluší svědomitou píli, ježto se vedla o všestrannou vnitřní důkladnost, příslušející nejpřednější bohoslužebné knize v Církvi naší. Takouž svědomitou péči spatřujeme při novém vydání českého breviáře, jenž zároveň i zevnější úpravou svojí právem řaditi se může k nejlepším dotčeného druhu publikacím v Římě, v Němcích, v Belgii a ve Francouzích. — Jak známo, první svazek nového tohoto „proprii“ máme již v rukou; druhý, dle doslechu, vyjde co nevidět, načež bohdá během příštího leta celé dílo bude ukončeno.

Vyhověno-li obstaráním dotčeného nového breviáře českého citelné potřebě, nic nepochybujeme, že se to stane tolikéž v příčině *ritualu*. — Vědomot, co nám synodou provincionalní slíbeno. Nejdůstojnější vrchní pastýřové Církve svaté ve vlasti naší, připomenuvše rozkazy sněmu Tridentského vzhledem k posvátným obřadům při poslouchání svátostmi,*) hned na to praví: „Ut ritus quos

*) Významný kanon Tridentský zní takto: Si quis dixerit receptos et approbatos Ecclesiae Catholicae ritus in solemni Sacramento-

antiquus provinciae hujus usus tenet, et quos temporum indigentiae exoptant, obtenta eorum a Sede apostolica approbatione, in unum compendium redigantur : parabitur nova Ritualis Romani edito, ritibus hisce locupletata.“ Na témž místě zároveň připovězeno, že opatřeno bude vydání valné, aby se vyhovělo netoliko potřebám chrámův, nébrž i přáním kněží, žádostivých ritual míti po ruce k častějšímu čtení a rozvažování.

Přípověď tato tím jest každému knězi milejší, čím bolestněji a obecněji cítěno u nás potřebu nového vydání dotčené knihy posvátné. — Dosavádní náš ritual, v první polovici XVI. století upravený vedle ritualu Římského, ohlášeného za slavné paměti papeže Pavla V., prodloužilostí času tak zřídl a na mnoze i sešel, že duchovenstvo více méně nuceno jest, nejen pro pohodlí, nýbrž i z nouze užívati malé agendy.*) Dotčený Římský ritual vyšel r. 1614, náš

---

rum administratione adhiberi consuetos aut conteni, aut sine peccato a ministris pro libitu omitti aut in novos alios per quemunque ecclesiarum pastorem mutari posse, anathema sit. Concil. Trident., sess. VII., can. XIII.

*) Slavný papež Pavel V., vděčně připomenuv veliké předkův svých Pia V. i Klementa VIII. zásluhy o „*missale pontificale*“ a „*ceremoniale*“ vece: „His ita constitutis restabat, ut uno etiam volumine comprehensi sacri et sinceri Ecclesiae catholicae ritus, qui in Sacramentorum administratione aliisque Ecclesiasticis functionibus servari debent ab iis, qui curam animarum gerunt, Apostolicae Sedis auctoritate prodirent, ad cujus voluminis praescriptum in tanta Ritualium multitudine sua illi ministeria tamquam ad publicam et obsignatam normam peragerent unoque ac fideli ductu inoffenso pede ambularent cum consensu.“ — Hlavní práce v důležitém úkolu připadla slovútnému kardinalu Antininu, přijmím sv. Severiny, jenž, jak dí papež, longo studio multaque industria et labore plenissimum composuerat (rituale). — V bulle, kterouž ohlášeno řádný tento ritual, papež usilovně žádá vše patriarchy, biskupy a kněží „ut in posterum tamquam Ecclesiae Romanae filii ejusdem Ecclesiae, omnium matris et magistrae, auctoritate constituto Rituali in

ujmu velebné, utěšené a přežádoucí katolické jednotě, kdy by jednotlivé posvátné obřady provázeny byly výklady a modlitbami v řeči, kteréž lid věřící rozumí? — A který kněz upřímný směl a chtěl by k vůli jakovékoli choutce a libůstce hověti novotám, čelícím proti jednotě, jež právem pokládá se za neposlední známku pravé Církve Boží?

Tyto a podobné otázky přirozenou měrou sluší sobě předložiti a rozřešiti v příčině tak důležité, jako jest tato. Vímet, jak hluboký a mnohostranný význam do sebe má modlitba Spasitelova: „Rogo . . et pro eis, qui credituri sunt per verbum eorum in me, ut omnes unum sint.“ Podobně s všelikou svědomitostí umíme vážiti slova apoštela národů, an dí: „Solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis. Unum corpus et unus spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestrae: unus Dominus, una fides, unum baptisma.“ — Netřeba též osvědčovati, jak těmto a podobným hlasům rozumíme. Stojíce na pevném základě Církve, máme to za svatou povinnost, vedle rozkazův Páně upřímně a svědomitě usilovati, aby jednomyslnost u víře a bohumilá jednota v životě netrhala se ničím, nýbrž utužovala se všelikými obyčeji. — Netajíme a nesmíme si tajiti, že jak vše, což slove křesťanstvím, zakládá se na duchu a pravdě: rovněž tak v duchu a pravdě zakládati se musí ona žádoucí jednomyslnost a usjednocenost, ku kteréž Církev čelí, již káže apoštol, za niž Spasitel prositi ráčil Otce nebeského. Než kdo mnedle přičítaje duchu a pravdě cenu, kteráž jim náleží, směl by tělo a formu pokládati za nic? A protož také lze snadno pochopiti, proč Církev od dávných věkův pečuje o to, aby se ve všem a tudíž i u věcech zevnějších při bohoslužbě i v posvátných obřadech šetřilo a dosáhlo všemožné jednoty. — Čteme-li tedy v aktách provincialní synody naší: „Sacramenta admini-

strantes aut sacris ritibus peragendis intenti . . tamquam morigeri legati et fideles ministri, quemadmodum in exequendis rituum caeremoniis ritualis praeceptis adstringuntur: ita et ujus lingua uti jubentur;" slova ta sluší pokládati za ohlas dotčené důsledné péče, jakouž má Církev o žádoucí jednotu. Kdyby tedy svrchu řečené žádosti čelily proti spasitelné jednotě, právem pokládaly by se za nemístné, nechvalné a škodlivé libůstky a hříšné choutky.

Ale kdo směl by v žádostech šlechetných kněží, kteří dle přesvědčení a svědomité lásky své k ovečkám vyjevili cítěné potřeby, viděti a stíhati nechvalné a škodlivé choutky? Kdo zná ctihodné žadatele a důstojného řečníka jich, zajisté posvědčí naopak, že právě *k utužení živé sjednocenosti prohlédali*, žádajíce, aby v novém ritualu Římsko-Pražském při některých obřadech jazyk lidu přirozený u větší míře průchodu nalezl. Jeť známo, čeho si na mnohých místech přeje lid věřící: přeje si, aby rozuměl posvátným úkonům a modlitby své při nich co nejúžeji spojovati mohl s modlitbami kněze přisluhovatele. Rovněž tak není tajemstvím, že na nejedněch stranách při posvátných úkonech kněžských užívá se druhdy překladův a výkladův agendy naší, zhotovených od leckerého nepovolance: překladův a výkladův, jichž nelze nijakou měrou míti za věrný ohlas Římsko-Pražského ritualu. Nad to dosvědčuje zkušenost, jak dojat, pohnut, v jednomyslnosti a v jednotě katolické utvrzen bývá časem i nehrubě vřelý katolík, slyší-li kněze, an posluhuje svátostmi, významné modlitby latinské pronáší též jazykem srozumitelným. Nejsou-li tyto a podobné zkušenosti podstatnou a místnou příčinou žádosti, aby pokud lze, se svolením Stolice Římské, vyhovělo se pobožným tužbám pravověrného lidu, a tím snáze odstraněno bylo všeliké libovolné a neřádné samozvanectví? Podle skro-

mného zdání našeho pořídí se ale jedno i druhé, budou-li opatřením nejdůstojnějších vrchních pastýřův našich a se svolením sv. Stolice v příštím novém ritualu našem při jistých posvátných obřadech k latinským modlitbám připojeny také náležité, pravé, ať tak dím *authentické* výklady v jazyku přirozeném, čili stane-li se jazyk lidu „lingua vulgaris," kde toho potřebí, též v jisté míře jazykem ritualu, „lingua ritualis." — A k tomuto živému, srozumitelnému ohlasu svaté lásky, s jakouž se Církev modlí za své děti při každém důležitém kroku v životě jejich, služebníci a rozdavači tajemství Božích dle přední povinnosti své *doddvejtež řeč,* jíž rozumějí nebesa i země, *řeč pravé, nelíčené, srdečné pobožnosti:* oč že pak přisluhováním každé svátosti, vykonáváním každého posvátného obřadu činnost kněze ne *jedním,* ale *trojitým* spůsobem působiti bude posvěcení lidu Božího, utužujíc zároveň svatou jednotu mezi údy onoho jediného tajemného těla, jehož nejsvětější hlavou jest Kristus.

Avšak nebylo-liž by takové částečné uvedení jazyka lidu (linguae vulgaris) do ritualu hříšným útokem na jednotu bohosluţebního jazyka, jímž u tolikerých národův křesťanských jest a zůstati má latina? — Po našem rozumu „nikoli"! — Víme, že nepovolil sv. sněm Tridentský k žádostem těch, kdož chtěli, aby naprosto všecky obřady, anobrž i mše svaté vykonávaly se u každého národu jazykem jeho mateřským*). Avšak nejsou-li na řečeném sněmu zároveň vydána opatření a nařízení, aby ovečky Kristovy, jež nerozumějí latině, při službách

*) Výroky sněmu v této příčině zní takto: „Etsi Missa magnam consineat populi fidelis cruditionem, non tamen expedire visum est Patribus, ut vulgari passim lingua celebraretur." — K tomu dopadá pak kanon: „Si quis dixerit . . . lingua tantum vulgari Missam celebrari debere; anathema sit." Sess. XXII., cap. VIII. can. IX.

Božích a posvátných úkonech nelačněly a maličtí nežádali chleba nadarmo, nenalezajíce nikoho, kdož by jim ho lámal i podával? Jet známo, kterak dotčený sněm církevní v příčině mše svaté káže pastýřům a všem vůbec správcům duchovním, *„ut frequenter inter missarum celebrationem vel per se vel per alios ex iis, quae in Missa leguntur, aliquid exponant.“* (Sess. XXII. cap. XIII.). Podobně vzhledem k přisluhování svátostmi přikázáno jest na sezení XXIV. de reformatione, aby v mateřském jazyku vykládalo se lidu o svátostech, jakou moc do sebe mají, a kterak jich užiti sluší.*) Již ale tím samým patrno, že Církev z dobrých a důležitých příčin nemohouci dopustiti, aby se místo několika liturgických jazykův všeliké rozmanité řeči tolikerých národův a nárůdkův učinily jazyky bohoslužebnými, jinak ovšem dopouští, nýbrž i *přikazuje*, aby se k *poučení* a *vzdělání* lidu i při všelikých posvátných úkonech užívalo jazyka témuž věřícímu lidu přirozeného. Tomu-li tak, toť nepochybně i v ritualech, na základě obecného Římského upravených, dle potřeb jednotlivých krajin církevních mohou, ovšem bez ublížení společné podstatné jednoty, nalezati se alespoň některé částky, vyložené v řeči, jakoužto mluví a již rozumí pravověrný lid dotčených končin. Ano, zdá se

*) Nařízení to doslovně pronešeno jest takto: „Ut fidelis populus ad suscipienda Sacramenta majori cum reverentia atque animi devotione accedat: praecipit sancta Synodus Episcopis omnibus, ut non solum cum haec per ipsos erunt populo administranda, prius illorum vim et usum pro suscipientiam captu explicent, sed etiam a singulis parochis pie prudenterque etiam lingua vernacula, si opus sit et commode fieri poterit, servari studeant juxta formam a Sancta Synodo in Catechesi singulis sacramentus praescribendam, quam Episcopi in vulgarem linguam fideliter verti atque a Parochis omnibus populo exponi curabunt. — Sess. XXIV. de reform. cap. VII. Jak známo, právě toto nařízení připomíná se tolikéž ústavou sněmu provinc. našeho. Tit. IV. De Sacram. cap. I. Str. 116.

nám, že v některých stránkách jest to *potřebou neúchylnou*, založenou ovšem na zřejmém ustanovení samého Římského ritualu. Ritual tento celý, jak známo, sepsán jest latině. Avšak nařízeno-li v něm knězi, přisluhujícímu svátostí křtu svatého, aby se tázal katechumena čili zástupcův jeho: „Co žádáš od Církve Boží? Odříkáš-li se satanáše atd. Věříš-li v Boha Otce všemohoucího? atd. Chceš-li pokřtěn býti?“ patrno, že se *otázka* i *odpověď díti musí v jazyku přirozeném*. — Nejinak to při zavírání a požehnání stavu manželského; i tu jsou otázky, odpovědi a přípovědi, jež, ač ritual Římský klade latině, nemohou díti se jinak, leč v řeči srozumitelné snoubencům. — V ritualu Římském nařizuje se farářům, aby za příčinou velikonočního přijímání nejsvětější Svátosti vždy v postě, buď každý sám aneb skrze kazatele lidu ohlašovali ustanovení sněmu Lateranského za Innocencia III. Rozumíť se samo sebou, že nařízení to, jež v Ritualu položeno jest latině, lidu ohlásiti třeba řečí jeho mateřskou. Mimo to, má-li se vedle slov samého Tridentského sněmu při udělování svátosti před samým úkonem přijímatelům mateřským jazykem moc a užití jich vykládati „*juxta formam a sancta Synodo in Catechesi singulis sacramentis praescribendam*,“ slušno zajisté a spravedlivo jest, aby krátký, jasný a pravý tento výklad netoliko v přiměřené a v předepsané formě, nýbrž i u věrném překladu ritualem podán byl duchovenstvu přisluhujícímu. A tak ovšem jenom jako za příklad vytknuli jsme několik věcí, jež v ritualu každé katolické země mohou, nýbrž i mají se položiti v jazyku, jakýmž mluví, jemuž rozumí lid. — Že takým buď nutným neb žádoucím opatřením, kdekoli se stalo, netrpí ani liturgická, tím méně pak církevní jednota: toho tuším nikomu netřeba doličovati.

Než duchovenstvo, ježto na sněmu diecesánském r.

1863 projevilo své žádosti, žádalo i žádá více než právě naznačeno. Naznačeným potřebám vyhověl poněkud již kardinál *Harrach* v ritualu Pražském, připomenuv hned v předmluvě: *„Aliqua tamen eodem Rituali* (Romano) *concedente pro more Patriae maternis linguis inseruimus.“* — Jsou pak vklady těmito otázky při křtu svatém a slovo ke kmotrům po křtu svatém, ohlášky a řeč před sňatkem, otázky a přípovědi při oddavkách, přímluva k nemocnému před udělením posledního pomazání, vyznání víry od Pia IV., všem věrným křesťanům předložené, zřízení sněmu Tridentského proti manželstvu pokoutnému. — Vkladky ty nalezáme tolikéž v pozdnějších vydáních našeho ritualu; i budou bezpochyby v přiměřené formě vloženy tolikéž do nové knihy obřadní, již nám připověděli nejdůstojnější vrchní pastýřové naši. Žádá-li si ale duchovenstvo v novém ritualu něco více než bývalo, žádá-li, aby k. př. při křtu svatém jedna i druhá modlitba, jeden i druhý obřad *Římského ritualu* opatřeny byly výkladem a směly se pronášeti v jazyku přirozeném: i tato žádost po našem rozumu snáší se i s nařízeními sněmu Tridentského i s žádoucí jednotou Církve. — Budiž nám dovoleno, kratičko předložiti důvod, na němž opírá se projevené zdání naše.

Nejstarší ritual, jejž máme právě po ruce, a na nějž nemálo klademe váhy, jest dílem *sv. Františka Saleského*, velikého biskupa Genevského.*) Veliký světec sám praví, kterak povstalo toto dílo. „Variarum provinciarum ritualibus libris in medium allatis, ex solo quidem Ro-

*) Úplný titul vzácné knihy té: Rituale sacramentorum ad praescriptum sanctae Romanae ecclesiae jussu reverendissimi Patris Francisci de Sales episcopi et principis Gebennensis editum. Lugduni Apud Joannem Charvet 1612. — Jestiť pak v památném tomto ritualu též *obřad* svěcení vody o předslavnosti zjevení Páně téměř celý, jak se nalezá v našem ritualu Pražském.

mano omnia, quae ad ritum administrandorum Sacramentorum spectant, ad amussim excerpsimus: ex aliis, ac maxime ex antiquo Gebennensi plurimas benedictionum formulas accepimus, quarum usum inter populares nostros, pro laudabili recepta consuetudine retinendum existimavimus.“ Jak samo sebou zřejmo, ritual tento Genevský vyšel o dvě leta dříve, než byl Pavel IV. ohlásil své „Rituale Romanum.“ — Již ale v řečeném ritualu Genevském při čtyrech posvátných úkonech (při sv. přijímání, při navštěvování nemocných před smrtí, při zasnoubeninách a oddavkách) vytknuty jsou francouzské formuly, jichž by měl kněz užiti. — Mimo to položeno jest co do přisluhování pravidlo: „Sacerdos sacramenta ministraturus illorum vim et usum (si commode fieri possit) pro suscipientium captu prudenter etiam lingua vernacula explicet, ut decrevit sancta Synodus Tridentina.“ — Není-li tudy patrno, že veliký světec, sloužící za vzor biskupům, přirozeného mateřského jazyka naprosto nevylučoval z oboru posvátných úkonův církevních?

Vedle staršího tohoto ritualu Genevského klademe z nejnovějších jeden, jenž se nám dostal do rukou. Jest to ritual rozlehlé diecése Vratislavské. Vyšelť pod titulem: „*Rituale Vratislaviense Romano accomodatum,*“ opatřený ztvrzením a vyznačený jmenem nesmrtelného biskupa tamního, kardinala *Melchiora Diepenbrocka.* — Výtečný a právě apoštolský biskup, podávaje nový ritual, důrazně napomíná kněžstvo, aby nápotom již nižádného jiného neužívalo. Vyloživ rozkaz, slušně dokládá pak při konci: „Huic strictissimo mandato non solum ex obedientiae lege sed etiam eo lubentius propterea Clerum obtemperaturum esse confidimus, quod ejus desideriis, quantum quidem fieri potuit, hoc opere satisfactum fuisse arbitremur. Hinc unitati atque concordiae consuletur in

posterum, qua nihil antiquius, nihil sanctius magisque necessarium in Ecclesia est.“ —

A jak jest upraven řečený ritual Vratislavský vzhledem k otázce, o níž nám jednati jest? — Povíme, jak jsme věc shledali. Jak známo, v biskupství Vratislavském žijí katoličtí Poláci a Němci. Šlechetný Diepenbrock, žádaje býti všecko všem, aby vše získal Kristu, hleděl vyhověti jedněm i druhým. A takou měrou v ritualu svém předeslav latinský text Římského, modlitby a žalmy při některých obřadech vyložil *německy* i *polsky*. Tak zařízeno to při křtu svatém, úvodech a pohřbech, při zaopatřování nemocných, udělování svátosti posledního pomazání a svěcení stavu manželského. Podobným způsobem vyloženy jsou modlitby při skonání a generální absoluce, požehnání domovní o slavnosti zjevení Páně, požehnání nového kříže. Jediné po německu a po polsku nalezáme v jmenovaném ritualu dva obřady: svěcení nové školy a pobožnost zádušní při památce všech věrných dušiček. Mimo to při každé svátosti před početím posvátného úkonu nalezáme stručné, jadrné slovo (po německu i po polsku), jímž náležitě dle nařízení sněmu Tridentského poučují se přijimatelé „o moci a užití“ té svátosti. — Že pak posléze vyznání víry, ustanovené Piem IV. neschází, snadno jest dovtípiti se. Rovněž tak bylo by zbytečno doličovati, že příkladný biskup, jakýmž byl milovaný apoštolský Melichar, naznačeným zařízením svého ritualu nikterak nečelil k rozvrcení, nýbrž k oživení a utužení liturgické i církevní jednoty mezi ovečkami Páně. —

Než jak mnedle soudili o díle Diepenbrockově v Římě? Došel ritual jeho potvrzení Stolice apoštolské? K těmto dvěma otázkám nemůžeme zřejmě a zevrubně odpovědíti: ač není-li odpovědí důstatečnou připomínka, že šlechetný biskup Vratislavský dokonal život svůj co

kardinál Římské církve, a ritual jeho že jest po dnešní den ritualem diecese Vratislavské. — Nad to možná též doložiti, že zasloužilý, nyní již od několika let v Pánu zesnulý biskup Linecký *T. Ziegler* hrubě bez všelikých nesnází dosáhl r. 1838 u sv. Stolice approbací svého ritualu, v němž, ovšem u menší míře než ve Vratislavském, nalezají se mezi latinskými tolikéž německé modlitby a formuly obřadné. *)

A teď upouštějíce od dalších rozkladův, směle můžeme se nadíti, že žádost velebného kněžstva, objevená Jeho Eminencí nejdůstojnějšímu arcibiskupu našemu, s otcovskou svědomitostí a láskou bude oceněna i uvážena. Rovněž tak s plnou důvěrou smíme očekávati, že při novém vydání ritualu Římsko-Pražského padnou na váhu platné ohledy k touhám kněží, žádajících, bez porušení jednoty v podstatě, vyhověti žádostem věrných a srdce i mysl ujímati velebnou krásou modliteb a svatou

*) Bohoslovecký časopis „*Katholik*," jenž býval jmín za strážce pravověrnosti v Němcích, r. 1839 podávaje recensi o řečeném Lineckém ritualu, mimo jiné pronesl se takto: „Die Sprache, in der das Manual erscheint, ist fast durchaus die lateinische; nur hie und da sind ein Gebet, ein Psalm oder eine Formel, welche einen symbolischen Gebrauch erklärt, in deutscher Sprache gegeben. *Diese Verdeutschungen sind um so beachtenswerther, als sie in einem von Rom approbirten Ritual stehen, somit ein unverwerfliches Zeugniss geben, dass Rom einer partiellen Verdeutschung der Cultussprache durchaus nicht entgegen ist.* Dagegen wird Rom jene unbefugten Verbesserer mit aller Entschiedenheit abweisen, die meinen, es wäre nur dadurch das Heil zu erwirken, dass im ganzen Cultus überall die bisherige Kirchensprache durch die Landessprache verdrängt werde. Rom weiss sehr gut, dass ein starres Festhalten des Herkömmlichen, wo es veraltet ist, jener Erklärung des Tridentinum zuwider wäre, die es ein Recht der Kirche nennt „*pro rerum, temporum et locorum varietate*" im Cultus zu reformiren. Sess. XXI., c. 2.; darum bietet es auch dort, wo weise und heilsame Vorschläge gemacht werden, jederzeit seine willige Hand. —

bohomyslností našich obřadův. — Náš missal a breviář jsou patrným svědectvím, že svědomitá péče o zachování a utužení Římské jednoty nevadí ohledům na osoblivé svátky a památky naše. Jedna i druhá ta kniha, opatřená řádnou approbací sv. Stolice, plným právem nazývati se může „Romano-Bohemum.“ Nejinak bohdá to bude s ritualem. Netajíme, že bude při dotčeném díle uhoditi na leckteré nesnáze. Ale co jsou nesnáze, kde pracuje láska k Spasiteli a duším, povolaným ku spasení, provázená mateřskou rukou, proniknutá oživujícím duchem Církve? Z bohatých zásobnic svaté matky vyplní se ty některé mezery v dosavádním ritualu našem, dodají se některé obřady, kterých za nových časův nastala potřeba, opraví se, kde by co žádalo jisté opravy, a s náležitou rozvahou při některých obřadech dopustí se i „mateřským jazykům ve vlasti naší,“ aby vedle latiny staly se „jazyky našeho Římsko-Pražského ritualu.“ — Co se dotýče posléze Římské approbace, na níž nám velice musí záležeti, nepochybujem, že čehož neodepřeno před lety zasloužilému biskupu Lineckému, neodepře se J. Em. kardinálu nejdůstojnějšímu knížeti arcibiskupu našemu, a třem druhým nejdůstojnějším biskupům v Českém království. — Věrný strážce, jenž s příkladnou láskou bdí na Stolici sv. Petra, náš nesmrtelný Pius IX., maje srdce hotové, otevřené, přístupné hlasům a tužbám svých synův a bratří, nejedněmi skutky dokázal, jak umí a hledí národy rozličných jazykův milou vazbou poutati v jednotu víry. Svědomitá, právě apoštolská péče o východní církve a přesnost rozmanitých obřadův jejích, jest věru krásným a živoucím výkladem slov Benedikta XIV., jenž potvrzuje liturgické knihy glagolitské, napsal: „Ut omnes Catholici sint, non ut omnes Latini fiant est necessarium.“ — Taký papež vyhoví tužbám bratra i syna takého, jakým jest mu náš nejdůstojnější metropolita. —

Latina při výkonech liturgických.

Z konferencí Budějovických.

Upotřebení zvláštního liturgického jazyka, in concreto latinského, není žádné dogma, nýbrž věc pouze disciplinární. Anathema vyslovené ve sněmu tridentském (Sess. XXII. cap. 8. can. 9.) týče se vlastně nekatolíků, kteří latinskou řeč pro služby Boží bezvýminečně za zcela neschopnou prohlásili. Že však nicméně katolická církev jeden všeobecný jazyk pro svátostní obřady ustanovila a jej navždy zachovati chce, činí to z důležitých příčin. Nejdůležitější jsou následující:

1. Významná vlastnost katolické církve, jednota jak v učení tak i v disciplině, žádá vedle jednoty a stejnosti úkonů posvátných také stejnou řeč. Tato jednota jest tak vznešená a utvrzuje takým spůsobem katolické osvědomění, že se nikoliv v šanc dáti nemůže, dokud důvody nejnutnější toho nevymahají. Všecky ty rozmanité církevní obce, ve světě katolickém, třeba by sebe více se lišily národností, vzděláním a jazykem, spatřují se stejnými službami Božími a stejným jazykem spojeny v jediné rodině Boží, a uznávají se v tomto společenství co oudy těla Kristova. — Kdybychom chtěli při službách Božích mateřského jazyka užívati, nebylo by missionářům možno, v osadách křesťanských cizích zemí oběť novozákonní slaviti; anižby rovněž věřící jedné země ale jiné národnosti a jazyka při službách Božích k důstatečné pobožnosti povzbuzeni býti mohli.

2. Že ale naše svatá církev k dosažení této jednoty z bývalých třech starobylých jazyků právě latinský co liturgický vyvolila, stalo se z té příčiny, že město Řím, druhdy panovnice národů pohanských, sídlem se stalo viditelné hlavy církve katolické a středem, s kterým všickni věřící spojeni jsou. Z Říma vyšli prostředně

aneb bezprostředně blahověstové, kteří národy západní s málo výminkami na víru obrátili. Odtamtud se až posud titéž vysílají do krajin nejvzdálenějších; a tak jest jazyk starých Římanů mateřský jazyk katolické církve, v kterémž ona s těmi národy hovoří, jenž k ní patří. — Vyzdvihneme-li tento *jeden* a *jediný* jazyk při službách Božích a při veškerém ostatním spojení, odcizíme matku dítkám a dítky matce.

3. Nehledíce ani na dějepisné důvody, pro které latinská řeč pro služby Boží byla zavedena, jest ona také k účeli tomu řeč *nejprospěšnější*. Co mrtvý jazyk dostal již dávno své úplné zdokonalení a stojí co celek o sobě, nepotřebujíc dálšího vývinu a přetvořování. Jeho výrazy zachovají na vždy pevné pojmy, které na všecky časy a u všech národů již přijaty jsou; an zatím nynější národní jazykové neustálým změnám a tvarům podrobeni jsou. Mnohá slova povstávají, jiná se stávají nesrozumitelná, jiná konečně berou zcela jiný význam na sebe. Při této neustálé změně živých jazyků museli by se alespoň po každém století knihy mešní a obřadní (rituale, agenda) a to s velkým nákladem a těžkostmi překládati a znovu předělávati, a to nikoliv bez patrného nebezpečí, že se mnohý článek *víry* od prvotního smyslu a významu více méně odchýlil.

4. Konečně jest jazyk latinský také nejkrásnější a nejdůstojnější. Jeho úsečnost a rozmanitá plnost a líbezná lahoda v jeho mnohých a milostných samohláskách a dlouhých koncovkách hodí se nad veškeré jiné jazyky zvláště k službám Božím a ku starému zpěvu chorálnímu, rovněž jako upotřebením téměř dvoutisíciletým posvěcen jest, aby i dále patřičnou důstojností a velebností služby Boží odíval a zbožnou úctu a svatou bázeň před ními vštěpoval. Upotřebením jazyka lidu obecného také při službách Božích ovšedněly by tyto dacela a bylyby

vydány nesčíslnému zneuctění od surových a nevěřících lidí.

5. Námitka, že upotřebením latinského jazyka účel služeb Božích zcela se ničí, protože prý jim lid nerozumí a tudíž veškeré možnosti zbaven jest, nějaký užitek z nich čerpati, a odvolávajíce se na slova apoštolská (I. Kor. 14.), kdež káráno marné mluvení v cizých jazycích ve bohoslužebných shromážděních, jakovými se jeví při bližším rozjímání protivníci sami, ano osvědčují, že jim pravé poznání vlastní bytosti služeb Božích docela schází, ježto výkony liturgické z větší části více objektivné jsou, kdež nikoliv člověk, nýbrž církev a sice za vyšším rozkazem hlasu svého pozdvihuje, anobrž schází jim pravý rozum u výkladu písem svatých, ješto apoštol ve slovech vytknutých nemrav v Korinthu panující kárá, že se tam v jazyku nesrozumitelném kázalo, modlívalo a zpívalo, které liturgické výkony již dávno v národních jazycích se konají. *Jos. Hausmann.*

Obor jazyka národního při službách Božích katolických.

V politických listech českých ozývají se nářky, že církev katolická při službách Božích neužívá jazyka národního, a že tudíž zanedbává zbožného mravního vzdělání lidu, který pak při výkonech bohoslužebných nemá účastenství pro nesrozumitelné zvuky jazyka latinského. Kdo takové nářky vede, sám se v podezření uvádí, že je bezpochyby v chrámě katolickém vzácným t. j. málokdy vídaným hostem. Výčitky onyno dějí se patrně ku prospěchu sborů evangelických, v kterých jazyk národní jest výhradním živlem služeb Božích. Pohleďme chvíli na poměry církevní katolíků a zkusme, zdali je *obor ja-*

zyka národního při službách Božích katolických menší než u evangelíků?

Službami Božími rozumí katolík mši svatou, hlásání slova božího, cvičení křesťanské, požehnání a jiné pobožnosti veřejné ranní i odpolední. Mohou-li pak evanjelíci vůbec dokázati, že se u nich národním jazykem častěji káže, modlí, zpívá, než u katolíků? Toho tuším nedovedou. A mají-li pak evangelíci *oběť mše svaté?* Sami musí vyznati, že jí nemají; jejich reformátoři zavrhli věčně trvající památku oběti, kterou Kristus na kříži dokonal; zavrhli ji jako nepotřebnou vzdor slovu jeho: To čiňte na mou památku! — Postupem času zbavili se i těch církevních obřadů, kterých zachovávali evangelíci čeští ještě před třemi sty lety. Obřady ty byly ovšem zbytek forem liturgických, přenešených ze mše katolické. Máme před sebou agendu, již vydali r. 1581 „správcové církevní slovo Boží v čistotě kážíce v království Českém," nadepsanou: „*Agenda česká,*" to jest spis o ceremoniích církevních, kterak se slovem Božím a svátostmi Kristovými lidu v království Českém pravdu evangelium svatého majícímu a milujícímu posluhovati má." V knize té předepsán jest „pořádek *mše veliké,* kterýžby při posluhování velebné svátosti večeře Páně se zachovati měl." Čteme v ní sice na str. 23.: „Předkem v církvi, kdež posluchači jazyka latinského do konce neznají, a ani škol nemají, má všecko podle světlého poručení božského I. Kor. 14 (srov. časop. 1865, sv. III. str. 195) jazykem přirozeným a posluchačům známým a srozumitelným přečteno a zpíváno býti." Na str. pak 24. zřejmě připomenuto: „Ale však na těch místech, kde jsou latinské školy k vycvičení mládeže a pro jiné tolikéž, jenž latině rozumějí, aby *staré pobožné latinské písně, v kterýchžto obyčejně obzvláštní Ducha Svatého moc a obcování jest, a za tou příčinou ve všech školách dobře známé býti mají, ne-*

měly časem svým se zpívati, to se žádnému nezabraňuje.“ Mírná tato slova správců evangelických necht uváží onen samozvaný „upřímný katolík“ v „Hlase“ Pražském, který blouzní pro jakousi novou „národní církev,“ jejímžto živlem byl by výhradně jazyk národní. Hlasový ten reformátor jde tedy dále nežli první správcové evangelických sborů v Čechách. Horlivec pro „českou národní církev“ pro samé světlo nepomyslil bezpochyby na ono hranaté prisma mysli lidské, které světlý paprsek slova Božího již na více než sedmdesátero sedmero barev rozrazilo. České mše měli dle zmíněné agendy evangelíci v Čechách r. 1583 kus; žáci jejich pomahali zpívati „introitum, kyrie a Et in terra de tempore“ (str. 26, 27); kněz zpíval „Hospodin buď s vámi!“ a „Credo in unum deum, Věřím v jednoho Boha,“ a žáci „alleluja s veršem a prosou“ a „patrem“ a kněz „prefaci“ a žáci pak „Sanctus de tempore“ (str. 28, 29, 40, 42). Ale jak nestálé byly ty formy mešní na půdu národní přesazené! Kam se poděly během času u evangelíků?

Naši věrní katolíci spokojeni jsou tisíciletou liturgií církve latinské a mnohoby věru nezískali, kdyby kněz *česky* zpíval, co při veliké mši na hlas latinsky zpívá. Málokterý hlas by mohl proniknouti všecky prostory velikých kostelů tak, aby se všude slovům zpěvu rozumělo. Věrný lid náš ví, co se děje i při latinské mši, slýchaje jen notu zpívaných slov: „Gloria in eccelsis Deo! — Credo in unum deum! — Pater noster!“ Tridentským sněmem jest duchovenstvo zavázáno, aby liturgické výkony vůbec a zvláště mši svatou lidu bedlivě vykládalo. Mát náš lid téměř vůbec *knížky mešní*, v kterých má výklad zpívaných slov s příslušnými modlitbami. At se „upřímný v Hlase katolík“ poptá jen ve dvou kněhtiskárnách českých u p. Stýbla v Praze a u p. Landfrasa v Jindřichově Hradci, koliko set tisíc kněh modlitebních

vyprodali za jedno desítiletí? Tolik jest výkladů mši svaté v rukou věrných katolíků. Jak tedy smí kdo tvrditi, že lid náš nemá při mši sv. účastenství? Či nezpívá lid český při mši ve svém farním kostele, zvláště v kraji? Neobnovila-li poslední synoda pražská *bratrstva literatů* ku vzdělání zpěvu církevního? Nepěstuje-li se kostelní zpěv ve školách národních tam, kdež poněkud učitelové jsou horlivější? — Ten „upřímný v Hlase katolík“ neví bezpochyby *o mších pro lid* od kapelního mistra Škroupa vydaných, a vydání to stalo se na ponuknutí Jeho Eminence, arcibiskupa Pražského; nezmíňuje se aspoň o přemnohých *zpěvních knížkách*, a zvláště o *kancionálech* vyšlých nákladem Dědictví Svatojanského; neví ničehož o české zpovědi obecné při mši svaté, o českém *Pangelingua;* o českých *nešporách, litaniích*, o této formě pobožnosti, která nám obrazuje „obcování svatých.“ Kéžby si byl vzpomněl na *zpěvy* rorátní v adventě, na česky zpívané *pašije* v kostelích farních v květnou neděli a veliký pátek, na tolikeré rozmanité *oktávy* o výročních slavnostech svatých a světic Božích, které pobožnosti se vůbec v národním jazyku odbývají — a zajisté byl by se neodvážil vyřknouti výčitku, že katolická církev neposkytuje přirozeného práva jazyku národnímu při veřejných službách Božích. Aneb zanedbává kněžstvo katolické *hlásaní slova Božího?* Nečítá-li v každém farním kostele srozumitelným jazykem národním *perikopy nedělní a sváteční*, epištoly a evangelia? Nečiní-li totéž *každý den po celý postní čas* a na *výroční památky* mnohých svatých a světic Božích po farní mši? Nevykládá-li katolické kněžstvo v *ranních řečích* nedělních a svátečních přečtené částky písma svatého svým posluchačům? Nerozjímá-li ještě důkladněji u *velikém kázaní* zvolené texty ze čtení svatého? Nepoučuje-li mládež ve škole i v kostele postupem času o všech článcích víry a mravů křesťanských v tak

nazvaných *cvičeních křesťanských?* Nepřipravuje-li v čas postní dojemným rozjímáním lid ku kajicnosti na *křížové cestě*?“ Nemají-li horlivější katolíci v rukou český *výklad* všech dojemných obřadů v témdni velikonočním? Vede-li správu duší ve svaté *zpovědi* jinak než jazykem přirozeným? Kam cílí *kázaní postní* a *misionářská*, ¡než k obnovení mravnímu lidu? Kam *pobožnosti májové* a jiné soukromé pobožnosti bratrstev církví schválených?

Nechť uvážejí rozmrzelí naši lichokatolíci tyto otázky a ustanou žehrati na nenáviděnou hierarchii, jakoby vymezovala národní jazyk z oboru služeb Božích a mravního vzdělávání lidu! Kněžstvo české nezapomnělo na své vznešené povolání, a dovolá se bohdá svým časem u svých vrchností žádoucích ještě závodů ve smyslu stávajících zákonů církevních. K zavádění oprav není mu ale potřebí rady dennikářských samozvanců, kteří svou drzostí ničehož nezamýšlejí a ničeho nedovedou, leda veřejného pohoršení! *K. V.*

Biskup Dupanloup o konvenci a encyklice.

(Pokračování.)

Biskupu Orleanskému k sepsání knížky o konvenci francouzsko-vlašské prvotným podnětem nebyla vlastně řečená smlouva, nýbrž rozlícené útoky, ježto se rojily a řítily na encykliku sv. Otce. — Než protivníci a osočovatelé církve zúmysla prohlašovali, že jest encyklika odpovědí na kovenci. Za tou příčinou slavný obrance encykliky, chtěje v pravém světle vylíčiti útoky na sv. Otce, vyložil nejprvé, co jest pověstná smlouva z dne 15. září učiněná mezi Napoleonem a Viktorem Emanuelem. — Netřeba nám již připomínati, jak mistrovsky dostál své úloze, a jak důmyslně i šťastně odhalil záclonu, pod kte-

rouž se svou mrzkostí ukrývá se záhubná politika nové Italie. — Co divu, že taký biskup, jednaje o samé encyklice, dovršil mistrovství své při obraňování pravdy a Církve? —

Nuže, slyšme i vizme, jak si tu vede!

„Já prohlédl," vece jako v úvodu, „prohlédl jsem taktiku našich protivníkův, a nenechám se voditi za nos. — Já mluvím, neboť dle slov Písma jest čas k mluvení a čas k mlčení. Já mluvím. Nebo právě v takovém okamžení, když se na papeže dorážĕ spůsobem nejnehodnějším, pokládám si to za štěstí, že mohu na novo vydati svědectví o své úctě, své oddanosti, podrobenosti a synovské věrnosti k němu. —

Spisovatelé, kteřížto měli mlčeti, mluvili hned od samého počátku. Slušno, aby mlčeti přestali ti, kterýmž se hned z počátku dopustiti mělo, aby mluvili.

Jsout lidé, kteřížto říkají, slova papežova že jsou nepřiměřena. — Chybeno tu ve slově: *„nepohodlná"* chtělo se říci. Ano, vím to dobře, napomínání Církve jsou ovšem nepohodlná. Leč hned ode dnův sv. Petra i Pavla dána jest Církvi úloha, nepohodlnou býti a výčitky činiti světu. Přisvědčuji tedy, že slova papežova jsou vám nepohodlná; onať vás vyburácela, ona vás nepokojí, ona vás dráždí. Ale na které straně jest právo, pravda, rozum?

To třeba zkoumati."

Již ale Dupanloup, vydav se na takové zkoumání, výsledky důmyslné práce své podal v VII částkách. Ukazuje tu nejprvé *nesmysly* a *neporozumění*, jež vykladači mezi politikáři a novináři v příčině encykliky dali na jevo. — V druhé úvaze předkládá, v čem vlastně záleží a kam čelí listina i *čin papežův*. Po té staví podle sebe *„křivé výklady a pravé zásady,"* vyznačuje stanovisko, jež dle zásad katolických *rozum a filosofie* zaujímá vzhle-

dem k náboženství. Mimo to v ostatních třech částkách (V. VI. a VII.) probírá důmyslný biskup tři velika hesla našeho věku: *pokrok a modernou čili novověkou civilisaci*, *svobodu kultu* a *politickou svobodu*, jež prý papež encyklikou svojí potupil a ztížil klatbami. —

Naznačivše rozvrh celé apologie, vizme již, kterak výtečný obrance vede svou věc.

Slovútný biskup, jak praveno, přede vším poukazuje na *nesmysly a nedorozumění*, jež více méně všecky nevěrecké a protikatolické žurnaly francouzské na jevo daly při posuzování a zlehčování encykliky papežské. „Římské listiny," tak piše, „nesvědčily žurnalistům ani prostým věřícím, nébrž biskupům. — Zatím stalo se, že biskupům je vzavše, na zub hodili je žurnalistům. Ale kterak si hned od samého počátku z většího dílu počínali novináři? Překládajíce encykliku a syllabus, druh druha předstihovali v nesmyslech a nerozumech, a to netoliko *Siècle*, nýbrž i *Journal des Débats*, jenž se obyčejně v mluvnici lépe zná než Siècle. Napočítal jsem zajisté více než 70 nesmyslův v překladě encykliky a syllabu, podaném v „Journal des Débats." — Netřeba připomínati, jak ostrá důtka leží v několika těchto slovech p. Dupanloupových. A což teprva odváží-li se, jaké chyby a nesmysly vytýká řečeným vykladačům! Jsout to chyby takové, za něž by druhdy ustyděl se žák ve vyšších školách latinských. Vykázav celou řadu takových omylův a nesmyslův, dí pak důmyslný censor: „Ale řeknou mi redaktoři *Siècla* a mladí profesoři *Journalu des Débats*, proč mluví Řím řečí, které nelze rozuměti? — Možná, že nemůžete řeči té rozuměti vy; ale vy jste netoliko bohoslovný smysl porušili nébrž i doslovný a mluvnický, porušili jste slovník a mluvnici. Jmena měst bráti za jmena lidí, časoslova za jmena, tvrzení za popírání atd. atd., to jest snad příliš nápadného při lidech, kteří své školy studovali a

krom toho po ruce mají slovník Quicheratův a Bouilletův. Či by jste cosi takového prominuli chovancům svým ve 6. třídě? — —

A tak sběhly se věci: nedorozumění vždy více rostla. Kde encyklika pravila *Ano*, vykládalo se, že řekla: *Ne* a naopak. — I proč pánové ti právě, když tak hlasitě křičeli na neomylnost Církve, raději nepochybovali trochem víc o neomylnosti *Agence Havas* aneb leckteré jiné agence? Sebe špatnější žák byl by je uchránil mystifikace? jež byla by směšnou, by byla tolik strašlivé spousty na důších nespůsobila."

Nemohla-li však zasloužená tato důtka žurnalistům býti po chuti, jak asi příčiti se musila ministru spravedlnosti spravedlivá žaloba, již neohrožený biskup veřejně proneslproti němu. „Nechci," tak píše p. Dupanloup, „nechci rozebírati zákona, v jehožto jmenu p. ministr spravedlnosti biskupům oznámil zápověď, aby neuveřejňovali nevykládali encykliky: tolik ale pravím, že tudíž v zemi tak rozumné, spravedlivé a loyalní stala se anomalie nepromijitelná a nepříjemná, totiž ta, že toliko ti, kdož naprosto nebyli schopni, papežské listině dobře porozuměti, ji přeložiti a vyložiti, obdrželi svobodu, že to směli učiniti; těm ale, kdož k tomu ovšem byli schopni, a v příčině té mají nepopíratelné právo i povinnost, zapovězeno obírati se s tím. . . . .

Přiznávám se, že tu nesmírně žasnu. Žurnálistům dáno jest právo, kteréhož se jim obyčejně nepropůjčuje, právo s všelikou svobodou a všelikými spůsoby rozkládání a dovršování ohlašovati listinu, již p. ministr kultu prohlásil za útok na ústavu císařské říše. Vídáme ustavičně, kterak žurnaly obzvláště náboženské z nepatrnějších příčin bývají napomínány, zastavovány, udušovány aneb na hranicích zadržovány. A když biskupové chtěli povznésti hlasu, když svobody nepopírajíce žurnalistům,

posléze též se své strany chtěli mluviti, nedorozumění vysvětlovati, na nesmysly ukazovati a odvozovati nesmírný proud bludův, lží a útržek ženoucí se proti Církvi: oni jediní musí mlčeti. Jim nelze podati výkladův; oni nesmějí činiti, což smí každý advokat činiti v příčině sporného textu v zákoně aneboli při. — Přirození strážcové a vykladači učení křesťanského musí s nachýlenou hlavou vše slyšeti, vše snášeti, vše mlčky zažiti. — A to vše děje se v katolické zemi, děje se ve jmenu svobod a výsad galličanské církve! . . . . Jsou-li to svobody a výsady, z jakých váš liberalismus záleží, tehdy třeba mi vyznati bez obalu, že jsme rovněž tak málo jako papež hotovi, smířiti a snášeti se s ním. K tomu není duch náš dosti sprostácký a povaha naše dosti otrocká.“ —

„Než to není ještě všecko. Sočivé a vylhané deklamace novin protináboženských, ježto se shlukly na encykliku jako na kořist nějakou, pronikly do všech domův, kolovaly po všech vesnicích, všude nalezajíce ohlasu. Nesmírný zmatek opanoval duše; rázní katolíci odevšad přicházejí k biskupům, předkládajíce jim otázky. A biskupové nemají smíti odpovídati. . . . .

Pokud tak rozumíte svobodě svědomí: tehdy jsme rovněž tak málo jako papež hotovi, smířiti se s takovou svobodou.“

A po takém ukončení *první* úvahy, přikročeno k *druhé* o *listině* — *o skutku papežově*.

„Již ale co se tkne papežské listiny“ vece Dupanloup, „táži se všech poctivých lidí:

Jsou za dnův našich bludy ve světě?

Jsou bludy ty nebezpečné čili nic? —

Odpovězte mi! Obracíte-li oči na nebezpečenství, jež nás obklíčují, na tolikeré útoky, jež tu v skrytě plíží, tam zjevně hrozí ovšem i Církvi i veškeré společnosti; zajisté bude vám uznati, že encyklika není skutkem úto-

ku, nýbrž velikolepým činem obrany. — A jak, vy žasnete, že hlava katolické Církve smí naříkati, že není spokojen, že jsa obecným pastýřem duší, víru svou i naši a veliký řád mravní hájí proti útokům?

Přede dvěma lety z hlubiny pobouřeného svědomí vyrazil jsem nejbolestnější pokřik, jejž mi bída našeho věku vychvátila. Ve spisech, vysoce chválených a rozšiřovaných mezi mládeží, s hrůzou četl jsem, jak drze popírají se vše veliké pravdy, ježto jsou základem lidské společnosti rovněž tak jako náboženství. Není Boha, není duše, není svobodné vůle, není podstatného rozdílu mezi dobrem a zlem, mezi pravdou a nepravdou, není budoucího života: — takové věci odkryl jsem v oněch knihách a hlasitě oznámil jsem to „výstrahou podanou otcům rodin.“ . . .

— Tot jsou bludy, které okolo nás kolovaly, a které kolují dosavad.

Či chcete říci, že nejsou nebezpečné? —

Ale, pravíte, tolik klateb?

Proč nedíte raději s náležitým úžasem svědomí: ‚Jak, tolikeré bludy okolo nás; tolik jedovatiny ve vzduchu, v kterém žijeme, v němž naše děti dychají!‘ —

Rozumím ovšem, že ne každému z vás jest po chuti hlas papežův proti bludům. Ach, jsou lidé, kterým nelíbí se veliké povolání Církve, ježto jest ve světě sloupem a útvrzením pravdy. . . . Velikolepá tato moc, vznešený ten hlas jest jim nepohodlný. Ale co na plat? Třeba již na to uvyknouti. V té stránce my nepopustíme. A není-li patrno, kterak, by nebylo také bedlivosti a neústupnosti: dávno již bylo by veta po křesťanské společnosti, ježto by jako veliké jiné dílo člověčí byla podlehla pohromám času? Leč společnost tato žije neumírajíc. A slovo Boží nikdy neumře na rtech Církve a náměstka Kristova. . . . . .

Kdybych byl pouhým filosofem, jakož jsem křesťanem, biskupem, i tehdy shledával bych, že povznášející divadlo poskytuje tento kmet, jenž navštíven svrchovaným soužením, a více než kdy jindy sevřen nebezpečenstvím, uprostřed všech svých nepřátel, obklíčených jej v posledních sevřených hranicích, na všeliká nebezpečenství svoje zapomíná, jediné na to jsa pamětliv, kterak by pozdviženým hlasem božský řád, mravný řád a veškeré společenstvo evropské ubránil proti ohromným bludům, ježto hrozí, ubránil proti přeludům, křivým zásadám, bludným naukám; pozdvihuje proti nim hlasu, ač jinak předzvídá hluk, který se pozdvihne proti němu a proti nám.

Není-liž to velikolepé podívání? I kdo neobdivoval by se té neohroženosti u prostřed nynějších nesnází, té nevšímavosti ke všemu, co není věčnou pravdou?“

Po té rozbírá p. Dupanloup *křivé výklady* a *pravé zásady*. — Líto nám, že zde pro těsnou obmezenost místa nelze krok za krokem stopovati bystrého apologetu, an odhaluje a v nicotu poráží liché osočovatele významné encykliky. Slovútný biskup dokázal jim tu nejedním spůsobem, že, ať nic nedíme o theologii, neznají se ani v počátečných zásadách logiky, neumějíce šetřiti rozdílu mezi protivností *zápornou* a *odpornou;* on jim ukázal, jak podivné a křivé výklady pustili do světa o propovědích 68, 62, 89 a j. Na ukázku stůj zde jenom jeden kousek. „Papež,“ tak píše p. Dupanloup, „zavrhl proposici, Římský papež může i má se smířiti a vyrovnati s moderní civilisací.“ Tedy papežství prohlašuje se za nesmířitelného nepřítele novověké civilisace. . . Vše, což koli moderná civilisace v sobě zavírá, dle žurnalův sočících na Církev, zatraceno prý jest od papeže. — Takýto výklad jest naprosto — nesmyslem. Slova, na něž sluší klásti váhu, jsou: *smířiti a vyrovnati se*. V tom, což protivníci naznačují tak neurčitým obecným slovem „moderná civili-

sace," jest cosi dobrého, cosi lhostejného, cosi zlého. S tím, což dobrého a lhostejného má do sebe novověká civilisace, papeži netřeba smířiti se. — A přimlouvati mu o to, jest hanebností a urážkou právě tak, jako kdyby se chtělo říci muži poctivému: „Nechať se mi smíříš se spravedlivostí!" — S tím, což zlého jest, papež nemůže a nesmí se nijak smířiti a vyrovnati. —

A toť velice prostý rozum kletby, pronešené proti 80. propovědi.

Nejinak má se věc s druhými rovněž tak neurčitými a obecnými slovy *pokrok a liberalismus*. Ve slovech a věcech těchto co jest dobrého, papež nezamítá; co jest lhostejného, to se ho netýká; což jest zlého, zamítá. Toť jeho právo a povinnost.

Ostatně bylo věru již na čase, ano byl svrchovaný čas, připomenouti světu, jak jistí lidé šáli slovy blahozvučnými a špatně vyměřenými, v nichž mimo dobré věci ukrývají se tak mnohé neblahé bludy rozumu, bludy náboženské, mravné, politické a socialní." —

Podobným spůsobem probírají a odhalují se rozmanité šalby, jimiž křiveny a zostouzeny jsou výpovědi sv. Otce, naznačujícího bludy všelijak rozšiřované nýbrž i oslavované za dnův našich. Nejinak to ve IV. části, kdež výtečný biskup jasně dolíčil, že lhou, kdož křičí do světa: Hle papež encyklikou svojí zatracuje *rozum i filosofii*. Poslyšme, jak mistrovsky vede se věc i tuto!

„Papež že zatracuje filosofii, rozum člověčí? — Či v pravdě našli jste to v encyklice? — Činím vám svoji poklonu.

Kterak to, či mohli jste zapomenouti na čtyry propovědi, jež byl Pius IX. roku 1855 ohlásil? Aneb, připomínáte-li si je, kterak si můžete vykládati encykliku, jak si ji vykládáte?

Pius IX. prohlásil:

1. Shodu rozumu s vírou a společný původ jich z Boha: *„Oboje plynou z téhož nepromíněného pramene pravdy, ježto jest Bůh.“*

2. Bezpečnost rozumu a jakovou cenu mají do sebe důkazy z rozumu v příčině základných pravd, bytnosti Boží, duchovosti duše, svobody člověčí, t. j. jakou cenu má do sebe theodicea, psychologie, morálka i celá filosofie. *„Rozumem lze na jisto dokázati bytnost Boží, duchovost duše a svobodu vůle.“*

3. Uprvenost rozumu před vírou. *Užívání rozumu předchází víru.*

4. Papež hájil sv. Tomáše, sv. Bonaventuru i vše velké scholastiky, kteří vesměs rozum člověčí prohlašovali za jakési účastenství Božského rozumu, důvody z rozumu na to, což nazývali úvodem k víře, t. j. na vše veliké pravdy, z nichž filosofie záleží, berouce za základ důkazu o zjeveném náboženství.

Tak prohlásil se Pius IX.

A vy přišedše, pravíte, papež, který se takto prohlásil, papež, který tak zřejmě přisvědčuje k veliké filosofické tradici, tento papež, pravíte, zatracuje zdravý rozum a pravou filosofii! — Ale vy tomu sami nevěříte!

Víte-li, co zde papež učinil? Činí, což Církev po vždy činila. On hájí rozum i víru zároveň: rozum hájí proti mudrákům a víru proti bezbožníkům.

Kdo neví, že po vše časy bývali mudráci, kteří překrucujíce logiku nýbrž i rozum, za stěžejné axioma vyhlašovali propověď nesmyslnou, totožnost pravdy a nepravdy, tvrdíce, že není rozdílu mezi *ano* a *ne*. Můžetelíž toho popírati? A takové mudráky papež zatracuje. Po vše časy bývali domnělí filosofové, kteří nejen oprávněnost rozumu hlásali, nýbrž jeho všemohoucnost, neobmezenou svrchovanost a naprostou nezávislost, tvrdíce

netalike, že jest rozum něco, nébrť rozum že jest všecko a víra že není zhola nic. I to zatracuje papež.

Pravíte, že k tomu nemá práva. Jak, papež že nemá práva obraňovati nás proti vašim útokům, proti vašim záporům? On že nemá práva dotvrzovati evangelia, křesťanství, Církve, rozumu a smyslu obecného? Vyt se ovšem s přepodivnou drzostí děláte svrchovanými panovníky v oboru ideí. A hlava Církve neměl by práva, křesťanské a filosofické zásady postaviti naproti domněnkám vašim?

Umímeť rozdíl činiti mezi vámi a rozumem. Vy nejste rozumem, vy jste jen školou; i dokázali jste to takým spůsobem, že netřeba mi již dovoditi vám toho. — A proto Pius IX. obraňuje proti vám zároveň i rozum i víru, jež, vedle vyřčení téhož papeže osočovaného vámi, mají týž božský původ, a jsou dvě pochodně, zanícené na témž ohnisku.

Tak rozum zatracen jest papežem!

Ukážeme teď, kterak papež zatracuje pokrok a modernou civilisaci.“ —

Důležité věci té věnoval p. Dupanloup opět obzvláštní částku své rozpravy o encyklice. Jestiť to částka V. — I tu bez všelikých okolkův přikročiv k věci, hned na počátku zatíná do živého lichým a ošemetným osočovatelům papežovým. Píšeť takto:

„Říkáte, encyklou jasně a patrně jeví se antagonismus mezi Církví s jedné a mezi pokrokem a novověkou vzdělaností s druhé strany. — V piemontských novinách četl jsem, že prý papež jedním rázem zatratil všelikě nálezy novověkého průmyslu, železnice, elektrické telegrafy, fotografii atd. Tak psali v Turině. Poctiví lidé opětují to v Paříži, a předplatitelé Siècle tomu věří.

Než upustme od takých dětinství a promluvme s

lidmi, kterým záleží na tom, aby nesblížili, ale pou-čili se. —

I tážeme se, z kterého nálezu papežova novináři bo-hoslovci francouzští a italští mají moc vyvoditi také antagonismus?

Jestit prý to výrok v příčině propovědi: „Římský papež může i má se *smířiti a vyrovnati* s pokrokem, li-beralismem a novověkou vzdělanosti.“

Z toho usazovali: Papež prohlásil se, že jest neu-smířitelným protivníkem pokroku, liberalismu a novověké vzdělanosti.

Kdybyste se ale prvé, než jste cosi tak strašného přičtli papeži, byli, at nedím biskupa nebo faráře, ale-spoň některého žáka filosofie v našich seminářích byli otázali příčinu tohoto rozsudku; oč že by vám byl po-mohl z propovědi zavržené vybrati sobě zápornou pro-tivu; i byli byste poznali, že jest propast mezi dotčenou zápornou protivou a učením, jež vnucujete papeži.

Jak, vy se domníváte, že papež zatracuje to, což má do sebe pokrok dobrého, novověká vzdělanost opravdu užitečného, liberalismus skutečně svobodomyslného a křesťanského?

Ale to není leč šílené zdání. Jmenovitě pak, mluví-li se o Piu IX., jestit to svrchovanou křivdou, svrchovaným nevděkem.

Či snad jste zapomněli, co Pius IX. roku 1847 a hned od svého ustolení chtěl činiti a co vše byl učinil? Ne-byl-li právě on ten nejdůvěrnější a nad jiné velikomysl-nější panovník? A zdaž právě on s sebou nepozdvihl na trůn všeliké oprávněné naděje Itálie? A za všeliká dobrodiní jeho či jste se mu neodsloužili nevděkem?

Pokud jste ale zapomněli vše, cožkoli učinil Pius IX., můžeme-li zapomenouti my, což jste učinili vy?

Vy, buďtež si již politikáři, učenci, dějepisci, vědci,

zdaž jste vy neobvinovali náboženství, že jest na odpor všemu na zemi, zdaž jste nechtěli zahnati ho do říše bájek a hypothesí? Nepraví liberalníci ve Francouzích, v Angličanech, v Němcích, v Belgii, obzvláště pak vy buřiči v Italii, či jste nenadužívali těchto krásných slov, těch spanilých klenotův lidské řeči: svobody, pokroku, civilisace? Nestala-li se slova ta heslem a válečným pokřikem vašich rot revolučných a ustavičným refrainem všech vašich dorážlivých myšlének a bezbožných řečí? — Popatřte na datum allokucí, z kterých sv. Otec hlídy vaše vybral, chtě je na novo zatratiti . . a uzříte, že všeliké jeho slovo není leč poukázkou na vaše činy, překážkou proti vašim podnikům, odpovědí na vaše drzosti. Papež ničehož nevymýšlí; on neútuje; nedorážíí, ale odráží.

Nikoli, papež nemá i nemůže smířiti a vyrovnati se s pokrokem, s liberalismem a s novověkou vzdělaností, jak vy jim rozuměti ráčíte. — Na opak, spíše ony měly by se k papeži přiblížiti a se spravedlivostí shodnouti se. —

Ale vy chcete své formulky vnutiti papeži a Církvi. — Nuže, papež vás vyzývá, by jste se zřejmě vyjádřili. Pokud se nevyslovíte, má právo i povinnost nedůvěřovati jim. —

Mluvíváte o pokroku, liberalismu a civilisaci, jako bychom my byli divochy a zhola nic nevěděli o těchto věcech. Ale my vás učili vznešeným těm slovům, jež zpotvořily jste vy. — Mníte, že se štítíme slov těchto, poněvadž zdráháme se přijímati je od vás a bráti je v řeči vaší. — Nikoli! Křestanství před obličejem pohanův a divochův dělalo si z toho čest, mohouc se nazývati pokrokem. Onot nazvalo se svobodou, když odklízelo otroctví, když na vyšší stupeň pozdvihovalo ženu, děti, stavě lidi, chudáky a vše nuzáky, jež tyranství silných po dva tisíce let šlapalo nohama; nazvalo se svobodou,

když všelikým způsobem bojujíc proti despotismu, obraňovalo hned národy proti tyranstvu knížat, hned knížata proti tyranstvu národův. Křesťanství nazvalo se, nazývá se, a pokud Bůh neráčí kletbou stížiti Evropu, až do konce nazývati se bude evropskou civilisací. — Jestiť to zajisté pravdou nepopíratelnou, že velikým zákonem pokroku, svobody a civilisace jest — evangelium!“

A jaký jest tedy onen pokrok a liberalismus, proti němuž se papež prohlašuje, s kterýmž se nemůže smířiti? —

P. Dupanloup, maje na mysli takovou otázku, vece: „Myť nechceme nic věděti o nebezpečných formulích, jimiž se ve světě všecko vylíčuje a dopouští: dobré i zlé, pravda i blud, světlo i temnota, pokrok i záhuba. My se své strany nechceme býti ani blázny ani spoluvinníky. —

Pokrokem slove u nejznamenitějších spisovatelův *Revue des deux mondes* i jiných listův popírání nadpřirozenstva, popírání Boha, vykořenění víry v Ježíše Krista. Pokrokem u některých jiných slove to, kdyby katolická Církev posléze změnila své vyznání víry, a tak řečeným moderným ideám a emancipaci lidského rozumu obětovala své články víry, jeden po druhém, dnes inspiraci sv. Písma, zjitra autoritu svoji učitelskou, pozejtří božství svého zakladatele. Církev buď musí svá dogmata změniti aneb vezme za své. Toť jest jich pokrokem. A vy od nás žádáte bez obalu, aby pokrok takový byl též pokrokem naším?

A opět jiné škole pokrokem slove po prostu blahobyt na tomto světě s vyloučením „*sobecké péče o věčné spasení*,“ jakouž prý se duše upodlují. Ráj neleží prý za námi, ale před námi.

A toť onen pokrok, s kterým dle vašeho domnění smířiti a vyrovnati se mají papež a biskupové. Odstup to!

Náš nezvrátný úmysl a naše věčná čest záleží v tom, že se nikdy čím takovým nesmíříme a nevyrovnáme.“

(Dokončení budoucně.)

Zdání o případu,

hledící k občanskému příbuzenství,

jenž jest uveden v předešlém svasku Časopisu katol. duch. na str. 149 a sled.

Pan zasílatel dotčeného případu žádá odpovědí na tyto dvě otázky:

1. Přijal-li manžél někoho za vlastního syna jen *sám o sobě*, má-li tato adopce také na manželku jeho vlivu, aby později ovdovělá nemohla pojmouti za manžela člověka, kteréhož přijal zemřelý její manžel *o své ujmě* za vlastního syna svého?

2. Lze-li považovati příbuzenství občanské, kteréž se bylo událo prvé, než platnosti nabyl konkordát v říši Rakouské, nyní za církevní překážku platného manželství?

Ad 1.

Co se týče této otázky, jest jisto, že po právu církevním *naprosto žádné* překážky platného manželství nepůsobí adopce ta, jižto byl někdo předsevzal *o své ujmě*, nešetřiv totiž při té věci zákonů a formálností občanských, v oné říši, ku které ten a taký náleží, v řečené příčině průchod majících. Nebo za kterou příčinou jest církev svatá v oboru svém učinila adopci překážkou platného manželství? — Za tou příčinou, že z dotčené adopce pochází *příbuzenství občanské*, t. j. že na základu řečené adopce jisté osoby v oboru práva občanského spolu vcházejí v poměr, podobný onomu poměru, jenž stává mezi osobami sobě *pokrevnými*, nabývajíce tou měrou v oboru občanském týchže práv a přijímajíce na se téže povin-

nosti, jakové k sobě vespolek mají zplozitelé a zplození tělesní, jmenovitě moci otcovské, práva k službě, výživě, práva dědití ze zákona atd. (srv. fr. 2. §. 2. fr. 15. pr. fr. 23. Sig. de adopt. I. 7.; §. 3. Instit de patria potest. I. 9.; Obecný Zákon. obč. cís. rak. §§. 139 a slod., a §. 183.; srv. Časopis kat. duch. roč. V. sv. 7. str, 485 a sled.; sv. 8. str. 562.). Uznávajíc totiž církev sv. mravní povahu příbuzenství občanského, chtěla mu i se své strany váhy dodati, a tudíž ustanovila, že osoby v něm postavené nemohou spolu v platné manželství vejíti, podobně jako osoby pokrevenstvím spřízněné (srv. Časopis kat. duch. roč. V. sv. 8. str. 562).

Již ale dotčených právních účinků občanských neměla a nemá adopce leč tehda, když byla předsevzata dle zákonů občanských dotčené říše, a spůsobem, předepsaným zákony občanskými téže říše (srv. fr. 2. fr. 4, fr. 5. fr. 36. Sig. eod.; srv. Obec. zák. obč. §. 181; §§. 257—262.; cís. pat. od 9. srpua 1854, Zákon. říš. od r. 1854 čísl. 208; Časopis kat. duch. roč. V. sv. 8. str. 570, a sled.). Pročež také našemi rakouskými zákony (§. 262 cís. patent. od 9. srpna r. 1854. a §. 181 Obec. Zák. obč. císařství rak.) nařízeno jest, že soudní dvůr, potvrdiv adopci, má to do soudního protokolu zapsati a listiny, od účastníkův o tom vzdělané, v soudní opatrování vzíti, aby totiž, kdyby toho třeba bylo, mohla adopce se prokázati, a právům a závazkům, z ní vzešlým, průchod se zjednati. Nebylo-li při adopci šetřeno dotčených zákonů občanských a formálností, jimi předepsaných, nemá adopce ta před právem občanským dle zřejmého vyjádření téhož práva občanského naprosto žádné moci a váhy a nepůsobí žádného příbuzenství občanského. Dí o tom §. 257 zmíněného cís. patentu od 9. srp. r. 1854 takto: Když chce někdo dítě za vlastní přijmouti, může se to státi *toliko* písemným aneb soudním umluvením

mezi přisvojitelem aneb přisvojitelkyní a přisvojencem anebo jeho řádným zástupcem (srv. Časopis kat. duch. roč. V. sv. 8. str. 571). — Tudíž nestalo-li se mezi dotčenými osobami takovéto umluvení, nemůže o adopci, zákonem uznané, ani řeči býti. Aniž pak již pouhým takovým umluvením vzchází adopce; nýbrž k tomu zákon občanský první instance (krajského soudu), aneb soudního dvoru ještě nevyhnutelně žádá potvrzení se strany soudního dvoru druhé instance (vrchního zemského soudu); tak tomu velí §. 259 a 260 dotčeného cís. patentu od 9. srp. r. 1854 (srv. Časopis kat. duch. na dotč. m.). Ano i toho žádá řečené právo občanské ku platnosti adopce, aby potvrzení téže adopce stalo se ještě za živobytí přisvojitele; nebyla-li řečená adopce potvrzena ještě za živobytí dotčeného přisvojitele, jest dle výroku téhož práva — neplatná. Tak o tom stanoví nařízení dvorní od 28. března 1838, čísl. 209 J. G. S. (srv. Časopis kat. duch. na dotč. m. str. 571 a sled.).

Již ale když adopce ani v oboru práva občanského žádné moci a váhy nemá a žádného příbuzenství občanského nepůsobí, kterak může táž adopce jaké moci a váhy míti v oboru práva církevního, ježto církev svatá v oboru svém jediné adopci, právem občanským uznanou, uznává a za překážku platného manželství považuje? — Si qua, tak o tom dí cap. un. X. de cognat. legat. IV. I., per adoptionem mihi soror. esse coeperit, — inter me et ipsam nuptiae consistere non possunt. Z čehož následuje, že „si qua per adoptionem mihi soror. esse *non* coeperit," — a to má místo tu, kde právo občanské adopci neuznává, — „inter me et ipsam nuptiae consistere possunt" t. j. že tu adopce platnému manželství nikterak nebrání. Srv. Benedict. XIV. De syn. dioec. lib. IX. cap. 13. n. 5.; Časopis kat. duch. na dotč. m. str. 562.

Ca. jsme tuto o té věci pověděli, to dosvědčuje valný

počet kanonistů, v církvi svaté vysoké vážnosti požívajících. Sem patří mezi jinými

1. *Jindřich ze Susy* (Henricus de Segusio), profesor církevního práva na vysokých školách v Bononii a v Paříži, r. 1261 od papeže Urbana IV. (1261—1264) na kardinála biskupa v Ostii povýšený a tudíž také obyčejně zkrátka *Ostiensis* aneb *Hostiensis* nazývaný († 1271 v Lyoně). Srv. o něm: *Sarti*, De claris archigymnasii Bononiensis professoribus. Bonon. 1769 tom. I. pag. 389 seqq.; *v. Savigny*, Geschichte des Römischen Rechts im Mittelalter. II. Ausg. Bd. V. S. 107 ff.

Jak vysoce muž tento vynikal známostí církevního práva, to vysvítá již z toho, že jej nazýváno „fons et splendor juris" a že slovy: „Hostiensem sequi" vyrozumíváno tolik co: právo církevní študovati. Srv. Phillips, Kirchenrecht. Bd. IV. S. 327.; Jöcher, Allgemeines Gelehrtenlexikon. I. Thl. col. 822. pod článkem: *de Bartholomaeis*,

Řečený kanonista již ve svém výkladu na cap. un. X. se cognat. legat. IV. 11. n. I. (viz: Henrici de Segusio, Cardinalis Hostiensis in Quartum Decretalium Commentaria. Venet. 1581 fol. 25) v příčině adopce takto dí: „Per adoptionem, i. e. per actum civilem, puta, quando pater meus naturalis et legitimus coram magistratu veniens aliquam puellam extraneam in filiam suam recepit et ipsam affiliavit, sicut vulgariter dicitur, in pueritia, *ipso judice hoc approbante et authorizante*, ff. 2. eod. (t. j. fr. 2. Dig. de adopt. I. 7.). Quid ergo, si haec forma servata non est, sed in domo *per se* vel coram vicinis pater meus hanc puellam in filiam receperat, sicut fit nimis saepe? — Non puto ex tali affiliatione aliquod impedimentum afferri matrimonio etiam contrahendo (a tudíž tím méně matrimonio jam con tracto), nec tali filiae aliquod jus (t. j. nějaká právní výhoda, pocházející z

adopce) acquiri, quia deficiente forma ac solemnitate deficit adoptio sive filiatio; — nam haec solemnitas est de substantia (t. j. dotčená právní formálnost jest požadavek nevyhnutelně potřebný ku platné adopci), qua deficiente non valet, quod agitur.

2. *Joannes Andreae*, jenž narozen jsa okolo r. 1270 v Toskánsku, zemřel dne 7. července 1348 v Bononii co profesor církevního práva na tamějších vysokých školách (srv. v. Savigny na dotč. m. Bd VI. S. 102 ff.), vyučoval církevnímu právu po 46 roků věku svého (v. Savigny na dotč. m. S. 108). Jak veliké kanonista ten, i co učitel i co spisovatel, vážnosti požíval, o tom píše v. Savigny (na dotč. m, S. 110) takto: Durch seine Vorlesungen und durch seine Commentare über die verschiedenen Decretalensammlungen erwarb er einen solchen Ruhm, dass kaum ein anderer Canonist hierin mit ihm verglichen werden kann. Auch hat sich von seinem ungemeinen Ansehen ein ehrenvolles Zeugniss in den Statuten der Universität (Bologna) erhalten, welche den Mitgliedern der Universität gewisse Verbindungen mit den Stadtbürgern untersagen, zugleich aber den Johannes Andreä und seine ganze Nachkommenschaft von diesem Verbot befreien. A na jiném místě (S. 112) dokládá o něm týž v. Savigny takto: Papst Johann XXII. war sein besonderer Gönner und Wohlthäter. Má tudíž mínění řečeného kanonisty u věcech, církevního práva se týkajících, do sebe veliké váhy. Již ale muž ten v příčině otázky, o kterou nám jde, ve svém výkladu na cap. un. X. de cognat. legat. IV. II. n. 2. (viz: Joannis Andreae in Quartum Decretalium Librum Novella Commentaria. Venet. 1612 fol. 39.) totéž, co svrchu zmíněný Henricus de Segusio dí, řka: Quid ergo, si haec forma servata non est, sed in domo per se, coram vicinis pater meus hanc puellam recepit in filiam, sicut fit saepe? — Non puto ex

tali affiliatione fieri praejudicium (překážka) matrimonio etiam contrahendo, nec tali filiae aliquod jus aquiri; quia deficiente forma atque solemnitate deficit adoptio sive filiatio.

3. *Tomáš Sanchez* (S. J. nar. r. 1551 v Kordově zemř. r. 1610 v Granadě ve Španělích), muž to nábožnosti a učenosti nad jiné věku svého proslulý. O jeho hluboké známosti církevního práva svědčí sám papež Klement VIII. (1592—1605), jenž o právu manželském, od téhož Sanchez-a sepsaném pod titulem: „De sancto Matrimonii Sacramento disputationum libri X" — v ten smysl se vyjádřil, že nezná spisu, jenž by v dotčené látce tak obšírně a tak důkladně jednal, jako řečený spis Sanchezův (srv. Wetzer und Welte, Kirchenlexikon. Bd. IX. S. 617 ff. v článku: Sanchez.) Kterak ale Sanchez soudí o věci, o nížto zde jednáme, povědíno jest v tomto našem Časopisu v roč. V. sv. 8. str. 569. Na dotčeném místě týž Sanchez zároveň uvádí ještě mnoho jiných kanonistů, jenž téže mínění zastávají. — Rovněž o té věci smýšlí i *Schulte* ve svém díle: Handbuch des kath. Eherechts, Giessen 1855. S. 186 f. — Že téhož mínění o té věci jest i *Knopp*, pověděli jsme již v předešlém ročníku tohoto Časopisu na místě svrchu uvedeném (sv. 8. str. 569).

Máme tudíž za to, že tím, co tuto uvedeno, jest nade vší pochybnost prokázáno, kterak po právu církevním *pražádné právní moci a váhy* do sebe nemá ona adopce, kterou byl kdo *sám o sobě* předsevzal, t. j. nešetřiv při tom zákonních nařízení, v onom státu, ku kterému náleží, v té příčině průchod majících.

Již ale, nemá-li adopce, takto předsevzatá, do sebe *pražádné* právní moci a váhy, jest patrno, že adopce ta, byla-li předsevzata od manžela, ani na jeho manželku žádného vlivu míti nemůže, a že jí tudíž nikterak nebrání,

aby později ovdovělá nemohla pojmouti za manžela onoho člověka, kteréhož byl její nebožtík manžel o své ujmě přijal za vlastního syna svého.

Ad B.

Po výsledku, s kterým rozluštěna jest otázka první, není již v příčině sňatku, o kterém se zde jedná, vlastně ani zapotřebí, s rozluštěním otázky této se obírati. Jelikož ale p. zasílatel dotčeného případu i na tuto otázku žádá odpovědi, budiž i o ní zde zkrátka promluveno.

Jestiť pak nade vší pochybnost jisto, že musí v říši rakouské nyní, kde totiž platnost má konkordát, za církevní překážku platného manželství se považovati ono příbuzenství občanské, které se bylo událo prvé, než platnosti nabyl konkordát v říši Rakouské. Neboť není příbuzenství občanské teprv řečeným rakouským konkordátem učiněno církevní překážkou platného manželství; ono jí bylo již dříve, a to sice nejenom pro veškerou církev vůbec, nýbrž i pro Rakousko zvlášť. Co se v té příčině týče církve obecné, o tom pojednáno v Časopisu tomto roč. V. sv. 8. str. 562 a sled. — Ovšem před konkordátem zákonodárství říše rakouské neuznávalo pro obor svůj této církevní překážky, nýbrž považovalo za platné a řádné manželství i onen sňatek, jenž byl s dotčenou církevní překážkou uzavřen (srv. Helfert, Handbuch des Kirchenrechts. III. Ausg. Prag 1846 S. 474.). Avšak toto počínání státu u věci té pro *obor církevní* žádného právního účinku nemělo, jelikož církev svatá pro obor svůj a u věcech, jí výhradně od Boha svěřených, jedině právem svým, od Boha jí vyměřeným, se řídí a spravuje, a od těch, kdož jí poddáni jsou, plnění zákonů svých žádá, nic se neohlížejíc na to, že tu neb tam neposlušnost a vzpoura proti ní z té neb oné strany nalezá podpory. Nach katholischem Dogma, tak o té věci dí Schulte (Handbuch des kath. Eher. S. 26), hat nur die

Kirche das Recht und die Macht, über die Sacramente Bestimmungen zu treffen. Die Lehren der Kirche sind unfehlbar. Es ist nun aber durch ein Dogma (totiž Trid. sess. XXIV. de Sacram Matrim. can. 4. 12.), somit für den Katholiken unveränderlich und unfehlbar festgestellt, dass das Recht, Ehehindernisse aufzustellen, kurz, die Ehesachen, soweit sie die Kirche angehen, zu behandeln, nur der Kirche zustehe (srv. Schulte, Das kath. Kirchenrecht. I. Thl. S. 384 Note 40; S. 387 ff.; II. Thl. S. 483 ff., S. 593 f.; srv. též svrchu str. 169.). — Tohoto plnění zákonů svých, v příčině manželství daných, mohla církev svatá od věřících, v říši rakouské žijících, vším právem žádati, ježto jim se strany vlády rakouské nikterak nebylo zabráněno, při uzavírání sňatku manželského nařízení církevních šetřiti, aniž jim bylo od téže vlády *přikázáno*, aby v manželství vcházeli s osobami, s nimi adopcí spojenými, nýbrž jen *dovoleno* bylo jim se strany řečené vlády a na svobodě zůstaveno, že směli, ač chtěli-li, s dotčenými osobami se sníti a s nimi v oboru občanském po manželsku obcovati. — Konkordátem rakouským dd. 18. srpna 1855, jmenovitě článkem X. téhož konkordátu a občanským zákonem manželským dd. 8. října 1856, na základě řečeného konkordátu (čl. X.) vzdělaným, v té příčině jedině ta změna učiněna jest, že ode dne 1. ledna 1857, kde řečený zákon platnosti nabyl, počínajíc, všecky požadavky, k uzavření platného manželství církví svatou ustanovené, i od vlády rakouské se uznávají, tak sice, že od té doby v říši rakouské není více žádnému katolíku dovoleno, aby manželství uzavřel, na dotčená nařízení církevní nedbaje. Znít §. 3. zmíněného zákona takto: Es ist keinem Katholiken erlaubt, sich im Kaiserthume Oesterreich anders zu verehelichen, als mit Beobachtung aller Vorschriften, welche das Kirchengesetz über die Giltigkeit der Ehe enthält.

Že pak dle mínění a oumyslu církve svaté všecky církevní překážky platného manželství, jmenovitě příbuzenství občanské, v říši rakouské i před konkordátem ve své moci a váze byly, o tom svědčí mezi jiným i papežské breve: „Quisquis vestrum“ dd. 17. března 1856, ke všem biskupům rakouským dané, v němžto papež řečeným biskupům uděluje moc, od kořene napraviti (in radice sanare; v čemž to záleží, o tom viz: Schulte, Handbuch des kath. Eher, S. 388 ff.; Binder, Praktisches Handbuch des kath. Eherechtes für Seelsorger im Kaiserthume Oesterreich, 5. Heft. Linz 1863 S. 205 ff.) ony sňatky manželské, ježto byly v Rakousku až do té doby, co jim týž papežský list byl doručen, uzavřeny s některou z oněch církevních rozlučujících překážek (impedimenta dirimentia), jichžto vláda rakouská pro obor svůj prvé neuznávala. Mezi těmito překážkami Svatý Otec výslovně jmenuje i příbuzenství občanské. Zní pak důležitý list ten, pokud sem náleží, doslovně takto: Quisquis vestrum optime noscit, Dilecti Filii. Nostri, ac Venerabiles Fratres, quomodo in amplissimo isto Austriaco Imperio canonicae sanctiones circa matrimonia ad suam observantiam fuerint revocatae ex Conventione inter Nos et carissimum in Christo Filium Nostrum, Franciscum Josephum, Austriae Imperatorem et Regem Apostolicum, inita. Cum autem praeteritis temporibus ob ejusdem Imperii adjuncta et leges, Vobis notissimas, evenerit, ut, nonnullis praesertim canonicis impedimentis plane posthabitis, matrimonia sine necessaria Apostolica dispensatione in aliquibus potissimum ejusdem Imperii Dioecesibus fuerint contracta, quae idcirco nulla et irrita sunt, tum Nos pro Pontificia paterna Nostra de omnium fidelium bono sollicitudine ejusmodi malo occurrere atque opportunum remedium adhibere statuimus. Itaque hisce Litteris necessariam et opportunam Vobis singulis — concedimus ac tribuimus facultalem, ut

usque ad diem, quo hae Nostrae Litterae ad unumquemque Vestrum pervenerint, in Vestris Dioecesibus, Auctoritate Nostra Apostolica confirmare et in radice sanare possitis matrimonia, — quae contracta fuere sine hujus Apostolicae Sedis dispensatione, obstante impedimento cognationis spiritualis et *civilis*, affinitatis ex copula illicita, justitiae publicae honestatis, ex matrimonio rato non consummato sive ex sponsalibus proveniente, etc. (viz: *Aichner*, Compendium Juris eccl. cum singulari attentione ad leges particulares vi conventionis dd. 18. August. 1855 in Imperio austr. vigentes. Brixinae et Leontii 1862, Appendie pag. 41. sq.).

Ostatně tu budiž ještě podotknuto, že konkordát nenabyl v Rakousku platnosti teprv dne 1. ledna 1857, jak p. zasílatel řečeného případu (na dotč. m. str. 150) myslí. Dne 1. ledna 1857 jedině občanský zákon manželský, na základě článku X. téhož konkordátu vzdělaný a cís. patentem dd. 8. října 1856 prohlášený, platnosti nabyl (viz Říš. Zákonník od r. 1856 čísl. 185.). Konkordát samý byl v říši rakouské již dříve v moc zákona vešel. To vysvítá z cís. patentu ode dne 5. listopadu 1855 (Říš. Zákonník od r. 1855 čísl. 195), jímžto řečený konkordát se strany císařské vlády se prohlašuje následujícími slovy (článek III.): Im Uebrigen, totiž vyjmouc ustanovení v příčině katolických národních škol (čl. I.), jakož i v příčině katolických sňatků manželských (čl. II.) smluvená, haben die Bestimmungen, welche in dem, von Uns mit dem päpstlichen Stuhle abgeschlossenen Uebereinkommen enthalten sind, in dem ganzen Umfange des Reiches, von dem Zeitpunkte der Kundmachung dieses Patentes an in volle Gesetzkraft zu treten. Totéž jde i z papežského Breve: „Optime noscitis", daného dne 5. listopadu 1855 ku kardinálům, arcibiskupům a biskupům císařství rakouského, kterýmžto listem papež řečeným duchovním vrchním uzavření dotčeného konkordátu oznamuje. Papežský list tento nalezá se mezi jiným v časopisu: *v. Moy*, Archiv für kath. Kirchenrecht I. Bd. Innsbruck 1857, str. XXV. a sled.

Prof. Dr. Laurin.

Kronika.

Blouznění po národní církvi.

Redakce novin „Hlasu“ velice se pohoršila článkem našeho ctěného spolupracovníka v Kronice „o upřímném katolíku“ (v II. sv. Časop. katol. duch.). V č. 81. svých novin zle doráží na toho „jakéhosi p. Dra. Borového,“ že s „rozechvěnými čivami“ napsal „*celé tři listy*“ (v skutku jen $2^1/_2$ listu, odpověď na 2 veliké sloupce v „Hlasu“) proti článku: „Kterak domoci se oprav církevních.“

Nezahalený program našeho časopisu zní: *hájiti zájmy církve a duchovenstva katolického.* V tom směru a na vybídnutí naše ozval se p. Dr. Borový proti urážlivému článku samozvaného „upřímného katolíka“ v „Hlase“ (č. 57.), jenž metal jizlivými frasemi, čerpanými ze spisů proticírkevních, jaké jsou: „Český ultramontán — tisícletý spor církve s pokrokem a blahem lidstva — středověké křesťanství, podpora jeho v pověrčivých myslech — zlořády v církvi — práva člověčenstva od hierarchie římské zneuznávaná a šlapaná — očištění náboženství od škvár středověkých — náboženská forma temnému středověku slušící — ryzé křesťanství — jádro původního křesťanství, — nátěr stoletími na něm nashromážděný — blesky Říma“ a t. d. — Z těch frasí Dr. Borový důsledně dovodil, že spisovatel jejich nemůže býti „upřímným katolíkem,“ ale že nosí jen škrabošku katolíka. „Nač to pokrytství?“ vyvolal a dokázal pak citáty z „Hlasu“ „na cti utrhání, podezřívání a snižování kněžstva katolického.“ A hle v č. 81. táže se „v souhlasu“ s upřímným katolíkem redakce „Hlasu“: „Kde a kdy bylo „v Hlasu“ nějaké na cti utrhání a podezřívání kněžstva neb snižování katolických duchovních?“ — Nemáme při ruce starých listů „Hlasu“ — (zastihuje jich obyčejný osud efemerid): než nechceme ztrácet chvíle dlouhým hledáním. Církev katolická, středověká, jest dle „Hlasu“ vůbec přežilá; hierarchie liberálně tam propsána — a i nižší duchovenstvo po kavalírsku odbýváno, ačkoliv se „Hlas“ všude ryzým demokratem býti prohlašuje. — Přistoupíme ale k důkazům z původního pramene útržek na církev římskou a duchovenstvo katolické.

Samozvaný „upřímný katolík“ (v č. 57.) se prohlásil: Není téměř nikoho, kdoby se oprav církve a očištění náboženství od škvár středověkých ujal. *Hierarchie* neučiní

v ohledu tom ani nyní počátek; půjdeť jako povždy jindy *za vlastním zájmem svým*. Taktéž nelze tak snadno očekávat počátek oprav od *kněžstva*. . . . Ale i *kněz*, není-li poután *vlastním zájmem svým* — a i tu *veliké prebendy shlazují horlivost* po včasných a jinak za nutné uznaných *opravách*, — tož (!) ho vlastní bezpečnost zdržuje od projevení snah takových. Neboť, ač se těší jednotliví *kněží* příchylnosti a lásce lidu, celkem jest *kněžstva* (sic!) a to hlavně, když ono musí zastávat nynější zřízení církevní, *úplně nedbáno*. . . . Mají-li se tedy opravy v církvi uskutečnit, nezbývá, než aby *od lidu* dán byl popud. . . . *Kněžstvo* samo *bezrádné* stojí, nevědouc, jak sobě počínati. Napohledná *netečnost mnohých kněží* za našich dnů i v náboženských věcech má původ svůj jen v *beznadějnosti* nynějšího stavu.“ Nuže onyno *vlastní* (sobecké) *zájmy hierarchie a kněžstva*, onano *bázeň o veliké prebendy*, onano tesklivá péče o *vlastní bezpečnost, úplné zanedbávání* kněžstva (bezpochyby obecné opovržení), jeho *bezrádnost* (vysvědčení chudoby duchovní), jeho *netečnost, beznadějnost:* — to je všecko pochvala! tu není stínu utrhání, podezřívání, ponižování! Ptáme se: Souhlasí s tím slavná redakce „Hlasu?“ Pochopila tatéž důmysl a logickou důslednost „upřímného“ katolíka hlásajícího: Oprav náboženských zapotřebí netoliko kněžím, alebrž i laikům, jichž jest většina „(ovšem na jednoho kněze ve správě duchovní počítá se 1200 duší v Čechách!),“ *z kteréžto většiny poměrně jen nemnozí dostoupí k výši pobudek humanistických.* (K té dospěl jen veliký neznámý bez kleriky). „A již *proto* sluší *na laiky, aby o opravy církevní se zasazovali.*“ (Slyšte!) K tomu je lid povolán; „proto že nemnozí z té většiny k výši pobudek humanistických nedostoupili.“ Dále horlí: „Od obecné církve *římské* nedá se i při nejlepší vůli hierarchů římských náležitá oprava očekávati.“ (Ovšem ale od hlasu „Hlasu“!) Celý svět — poslouchá hlasu „Hlasu“! Za „Hlasem“ stojí celý národ český!

Opravu očekává „upřímný katolík“ jedině od *církve národní*. „Mát každý národ, každá země zvláštní své poměry, jež nerádno měřit podle míry obecné. Řím tu může jenom *všeobecné* udat *zásady;* jinak ale musí na místo *centralisace* církevní nastoupiti *církev národní.*“ — Kéž by byl tu uznal náš reformator — kéž by byl uznal v oněch „všeobecných zásadách“ *katolickou,* nezměnitelnou povahu článků víry a kázně mravův křesťanských pro všecky národy a věky! Kéž by se byla v té nutné *centralisaci* obecné církve našemu reformatoru objevila zároveň také *soustava*

federativní všech patriarchátů, archidieces a dieces katolických pod jednou viditelnou hlavou! Snad by byl ku svému potěšení právě v církvi katolické našel pravzor *centralisované federace!* Či má býti jen *jazyk* poutem a živlem církve národní? A jaká bude pak naše národní církev v Čechách? Či budou pak dvě církve u nás, česká a německá, státi vedle sebe a snad dokonce proti sobě? A co se stane s městy, osadami, kde se oba živly jazykové vespolek pronikají? Budou-li pak *obce sjednocené* a *církve oddělené* — jazykem?

Náš horlivec zabloudil od pravého středu. On dělí, kde by se jednotit mělo.

On bezpochyby smýšlí jako spisovatel článku v „Národních Listech“ č. 102, kde se velmi rázného hesla dočítáme: *„Čeho si kdo dobude, to má. Buďme všickni jako druhdy Žižkovci a dobudeme si všeho!“* — Vari dobývavý, ohnivý bratře! národní církve tvé: *pod obojí* — *Táborská* — *bratrská* vyhynuly: chceš-li okusiti po druhé proměny a strasti jejich? Vzpomeň si, co jsi málo výše (v č. 102 „N. L.“) psal: „Léta panování Ferdinanda I., Maxmiliana, Rudolfa II. a Matiáše nazývají se *zlatým* věkem jazyka českého a řeč česká požívala tehdáž větších práv a většího rozšíření než na př. za Václava IV. A přece *doba ona jest smutným úkazem klesání národa.* Šlechta vyšší i nižší a města, t. j. právě ta část národa, která dle řádův tehdejších byla strážcem práv národních, libovala si v rozkoších všeho druhu, hověla osobním svým choutkám a vlastenectví všeho byla s malými výmínkami prázdna. Nestatečnost tu illustruje nejlépe událost r. 1547, kde *stavové pod obojí* (tedy ti, kdož se přiznávali k *národní české církvi*) „učinivše mezi sebou zápis na obhájení zemských práv proti Ferdinandu I., když se dozvěděli, že tento v říši zvítězil, místo aby se bránili, větším dílem se rozutíkali. *Není se pak při té shnilotě co diviti, že bělohorská bitva, která by za jiných poměrův vypadala co bouřka ve sklenici vody, rozhodla osud národa.*“

Mistryně života — přivádí nám na paměť dvě katastrofy; r. 1420 vítězství Husitů před Vyšehradem, a dvě stě let později r. 1620 — porážku žoldnéřů protestantských stavů českých na Bílé Hoře. Dvě stě let panovaly *národní církve* v Čechách. Vychovanci mladé národní církve vydrancovali v Praze librář universitní — spálili množství klášterů s drahocennými bibliothekami a poklady uměleckými, rozřezali téměř celý královdvorský rukopis na opeření šípů a t. d. Symbol svobody jejich byl — cep, a osvěty — paličská pochoděň. A jakých kněh později spisováno za náhradu v lůně

té národní církve? Nenávidění Jezovité zachovali nám téměř všecky spisy, které jsou vyznamenány „v klíči zapovězených kněh“ — v tom temném nymbu české osvěty za zlatého věku. — A mohou-li se tyto výstřelky ducha národního vyrovnati literárním dílům katolických Vlachů, Španělů, Portugalců, Dubrovničanů, Poláků téhož věku? Jakými světlými hlavami mohla se honositi církev reformovaná v Čechách na konci 16. věku, když sami správcové té očištěné církve v agendě své vydané r. 1581 si stěžují, že musí své dělníky na vinici Páně brátí „z werštatů“ aneb „z kancelářů.“ Touží správcové evangeličtí na pány — patrony, — říkouce: „Běda pak těm, kteříž ubohých svých poddaných lidí duše takovým voslům, jenž sami sebe spravovati neumějí, k spravování poručejí a svěřují.“ —

Jak dlouho protivníci církve římské v Čechách zůstali samým sobě věrni? —

Sto let později chodili pak na učení — do Wittenberku a Švýcar ku svým sousedům, kterých dříve z Prahy vyhnali — a na konci 16. století přetvořily se hlavy národa českého pod obojí v stoupence Luthera a Kalvína; vyhnali Jezovity, kteří první české drámy (ovšem biblické) v kolejích svých provozovati počaly a kterým i mnozí možní bratří čeští svých synů na vychování svěřovali; čeští stavové povolali od Rejna ideál svého krále; ten se Skultetým reformoval chrám sv. Víta — sekyrou, — až se Praha chvěla — stoloval tam se svými 12 německo-českými apoštoly — vysmál se staré gardě Táborské, která mu ku poctě přišla do Prahy — a neminul rok, proslavení Žižkovci pochovali „národní církev“ na Bílé Hoře. Takovou máme před sebou *výstražnou historii!*

Ale náš „upřímný katolík“ myslí pořád na národní církve! Píše dále (v č. 57. „Hlasu“) a to velmi chlubně: „Čeho sobě Češi vydobyli za dob, kdy se celý svět zastával hierarchie proti domnělým kacířům, proč by si nemohl národ český vydobyti téhož nyní, když již nikoli odpůrců, nýbrž jenom následovníků na jiných národech by poznal?“ (Vůkol sebe známe Čechům málo příznivé národy!) Srdnatý náš katolík v „Hlase“ dále našemu národu dodává srdce: „Nemusíť se báti blesků Říma, neboť římské kletby více nepůsobí.“ (Jen ta encyklika vrtí posud mozkem velikánů a — trpaslíků.) „Třeba jen,“ rozumuje „hlasitý“ katolík dále, „třeba jen *zákonným způsobem* (slyšte!) *o to žádat*, (jaká to náhlá poníženost!) — a když se tak učiní, (opět hřebínek roste kohoutkovi) *neodváží se česká hierarchie a pak ani Řím, býti proti*

vůli národa.“ Zase vyvolený, svrchovaný národ v církvi! Než: Parturiunt montes — exit ridiculus mus, t. j.:

Říp se do kouta čeká a z kouta vyběhne, hle — řípa!

Sebevědomý, bezejmenný výtečník národa dříve trním korunoval hierarchii a najednou zabočuje na cestu zákonní, dokládaje velmi skrovně: „*Až posud jsou naši biskupové a jejich konsistoře zákonné úřady, jimž řízení církevních záležitostí svěřeno.*“ (Díky za toto uznání.) Ale ještě více! Ctitel našich dosavadních pp. biskupů a jejich konsistoří vybízí dále: „*Nuže obraťme se nejprv na tyto* (biskupy) *četnými žádostmi za svolání církevního shromáždění, v němž by i nekněží svobodnou volbou přiměřeně zastoupeni byli. Biskupové ať vymohou potřebné povolení vyšší, neb i sami se o ně ucházejme a neustaneme-li žádati, zvítězí hlas náš!*“ —

Nepochopujeme, jak věhlasná redakce „Hlasu“ strpěti mohla takový obrat drzosti v pokrytskou podlízavost. Dříve prohlašuje samozvanec *svrchovanou vůli lidu* i ve věcech církevních, — a na konci — zanáší *žádost ku konsistoři*, prose, aby sama zřídila národní církev lidu, o kterém — nastojte! dříve pravil: „že se *všeho náboženství zhošťuje*, — že v *pokročilejších krajích* hyne katolictví vůčihledě, nikoli odstupováním od něho, nýbrž *nedbáním jeho učení.*“ Odůvodní-li ale tak svou žádost u bisk. konsistoře, pochybujeme, že vyšle biskupská kancelář hned volební certifikáty do těch „pokročilejších krajů,“ kamž byl „Renan“ s rekomendací od našeho osvíceného dennikářstva kolportován.

Paměti hodno ale vždy zůstane, že náš někdy sbrklý ale přece vždy dobromyslný ctitel bisk. konsistoři sám se ujímá církve křesťanské proti novověkým stoupencům „pouhého náboženství humanity“ — tvrdě, že „pravý humanismus není než původní křesťanství,“ sno dokládá doslovně: „*Nemůžeme ale vyhlásiti za věhlas, rozmetá-li kdo staré pevné základy, ježto pak znovu na témž místě bude nutno stavěti.*“ Kdoby se nadál po takových hierarchii udělovaných zášijkách, že náš katolík s věhlasem uzná *staré pevné základy*, na nichžto znovu bude nutno stavěti. Kéž by byla tato myšlenka nitkou bývala našemu horlivci po opravách! snad by se byl z labyrinthu svého blouznění na pravou cestu vrátil.

Jistý protestantský historik prohlásil se nejednou: „žeby katolická církev dávno byla zahynula, kdyby neměla tak výborné zřízení!“ Nuže bude-li pak zamýšlené zřízení „národních církví,“ ta veliká idea hlasu v „Hlasu,“ ještě výbornější? — Než co pak se za naší paměti stalo z Rongovské národní církve? A naši „Žižkovci“ nesmoudří? My voláme na vý-

strahu k ním: „Budete-li Žižkovci, aneb jim podobní, zahynete jako oni.“ Litujeme věhlasnou redakci „Hlasu,“ že tak zmotanému článku, jakým jest onen o národní církvi, ve svých listech popřála místa. Obecenstvo čte a čte tu pořád o potřebě oprav církve, a nikdež se neudává, co se opravovati má. Pořád samé nářky na zlořády církve vůbec a nevyslovuje se, kde a jaké zlořády to jsou? Samý oblak a mha!

Nám ještě zbývá, abychom se ze dvou nařknutí ospravedlnili před soudem veřejnosti, jejímžto návladním je „Hlas.“

Spisovatel článku „Hlas v žoldu protestantském“ (č. 87) shledává v ozvání se p. Dra. Borového v Časopisu katol. duchovenstva *„nátěr policejního udavačství.“* S domnělým udáním ale byli bychom přišli pozdě. Asi čtyry dni po vyjití č. 87. „Hlasu“ čtli jsme v „Pr Z.“ úsudek o článku upřímného katolíka v ten smysl: „žeby ve zmatek uveden býti musel i stát i církev, kdyby se principie takové provésti měly.“ Věděliť tedy o tom článku slavní úřadové dříve, než my: uznávali ale článek ten býti „neškodným;“ vždyť na konci zabočeno „na zákonní cestu“ — na „žádost ke konsistoři.“ Tento obrat proměnil docela situaci. O existenci článku „upřímného katolíka“ dověděli jsme se teprvé z novin úředních, p. Dr. Borový nemohl tedy býti policejním udavačem. Při té příležitosti shledáváme ale v redakci „Hlasu“ velikou, ostrovtipnou kapacitu, podobnou oné v Paříži, která se chlubila: „Řekni mi tři slova — a já tě přivedu pod gylotinu.“

Duchaplný feuilletonista a kreslitel „bláznovství aprilového“ v č. 107 „Hlasu“ s velikou oblibou našeho „upřímného katolíka“ nazývá „hlasitým belzebubem“: my o něm tak zle nemyslíme: než máme jej za stoupence onoho člena „akademie Atlantidů“ ve „Sněmech Zvířat“ (str. 37), jenž po nápovědi Ježkově o sobě pravil: „Trochu větru jest můj duch, mozek pára — srdce puch.“

A proti tomu puchu zdravá jest věru pryskyřicová „borovice,“ o kterou také vtipný feuilletonista v č. 107. zavadil. Zanímavé jest i přiznání redakce „Hlasu,“ kdež veřejně ubezpečuje, žeby jí Dr. Borový „u samých katolíků hůře byl posloužil, kdyby vtipem svým (!) byl dal podnět pověsti, že „Hlas“ má *subvenci od kterého katolického biskupa neb arcibiskupa,* a „žeby se byla proti rozšiřování této poslední pověsti co nejdůrazněji ohradila.“ — S druhé strany s velikou šetrností mluví o spolku Gustava-Adolfa.“ — My proti té lásce a proti onomu záští ničehož nenamítáme. „Hlas“ je svým neodvislým pánem, zvláště následkem nehody „Nár. Listů.“ My máme svou subvenci, jak vůbec je známo, od pp.

Rohlíčka a Sieverse; oba páni pohechali ale redakci úplnou svobodu. Odkud subvenci béře „Hlas," jest nám lhostejno. Víme, že jest v říši rakouské protestantům rovné právo s katolíky pojištěno a že tudíž mohou míti svůj vlastní orgán; ano mohl by tím orgánem býti také i „Hlas."

Uvykli jsme poznávati a jmenovati strom podle ovoce jeho. — Že jsme se odvážili říci: „Znám tebe, pěkná maškaro!" nechť věhlasná redakce z toho nesoudí, že s naším velectěným druhem p. drem. Borovým „do Novoměstského divadla chodíváme na maškarní plesy." Je-li neb není-li článek „o národních církvích" maškarádou, objeví svým časem očekávaná monstrosní *adressa* k bisk. konsistoři. Velebná konsistoř potěší se bezpochyby, že se ztracení synové, kteří „se všeho náboženství dříve zhostili," zase kajícně k autoritě církevní navracují a podáním té adresy ipso facto její oprávněnost církevní uznávají. — Synody obživlé a porady vikariátní zajisté klestiti budou cestu k opravám v mezech zákona. I „nekněží" projevují své přání při kanonických visitacích.

Svobodomyslný „Hlas" nám nezazlí, že jsme se opovážili objasniti otázku o *národní církvi* s historického stanoviska.

„Sám svobody kdo hoden, svobodu zná šetřiti každou."

K. Vinařický.

XXVII. Seznam

zakladatelů, údů a účastníků

Dědictví svatého Prokopa.

(Vklady od 12. března až do 25. dubna 1865.)

P. T. Pánové:

Frant. Haizler, bohoslovec v Králové Hradci, dalš. 10 zl.
Frant. Tesařík, kaplan v Eyvanovicích, dalš. 20 zl.
Cyrill Napp, prelát u sv. Tomáše v starém Brně, dalš. 20 zl.
Vilém Kralík, farář v Rudolfově, posl. 10 zl.
Vilém Thomas, farář v Kožlanech, posl. 10 zl.
Václav Kuděj, kaplan v Borošově, dalš. 10 zl.
Frant. Reimann, farář v Uhelné Příbrami, dalš. 10 zl.
Frant. Micka, farář u sv. Kiliána, dalš. 10 zl.
Jan Stifter, kaplan v Hronově, posl. 10 zl.
Václav Honejsek, kaplan v Mrtníku, dalš. 10 zl.
Frant. Řezáč, kněz arcid. Pražské a redaktor, dalš. 20 zl.
Frant. Kouřílek, farář v Hnatnikách, posl. 10 zl.
Václ. Čermák, kaplan v Škramníku, dalš. 5 zl.
Ant. Šubrt, farář v Lulči, posl. 10 zl.
Christian Sohn, kaplan v Lulči, posl. 10 zl.
Jan Rutta, kaplan v Litoměřicích, dalš. 10 zl.
Frant. Kreisinger, kaplan ve Vořechu, dalš. 10 zl.
Frant. Vávra, bohoslovec v Praze, dalš. 5 zl.

Úhrnem 200 zl.

V sešitu prvním b. r. Časopisu bylo mylně udáno: Pan Jan Maier z Chotovic 10 zl., místo toho mělo státi: Pan Václav Majer, kaplan v Chotovinách, dalš. 10 zl., což se tímto opravuje.

V Praze, dne 25. dubna 1865.

Dr. *Ed. Tersch,*
pokladník.

Literární Oznamovatel.

Kronika práce.

Dostala-li se Vám už do rukou p. Jahnova „Kronika práce?“ Jako mne, podobně i Vás bezpochyby nejvíce zajímalo p. Jahnovo vzhlédání na původ všehomíra, obzvláštně pak člověka a jeho postavení v přírodě. Nu, co se nám tu podává? Chatrné drobty geologické a odránky ethnografické bez ladu a skladu — tohu vabohu — porozházené. Pouhý vědec jich sobě nevšímne, lečby chtěl vytýkati ostře jejich zlomkovitost a rozdrobenost; vzdělaného křesťana dovedou leda nasmíšiti: avšak prostého, vědeckých výstřelkův neznalého člověka zajisté pohorší a do náboženské jeho mysli rozpaků a pochybností nasypou. To se nemá státi! I nám povědomy jsou výstřelky přírodozpyteckého badání a nejznamenitější autority v té příčině dosvědčují, že kosmogonie Mojžíšova jest posud to nejrozumnější, co kdy o těchto věcech podáno. — O Bohu tvůrci, toť se rozumí, v p. Jahnově „Kronice“ nikde ani zmínky, sem tam straší jakýsi „velduch“ bez barvy, bez určitosti, jemuž po člověku nic není a tomuto po onom jakby smet. Člověk (prý) jest pouhé děcko, jemuž co poutníčkovi u prostřed ohromujících zjevův přírody se stýská, až pak k žalostivým jeho prosbám se mu dostalo věrné družky — potřeby; vyšší živel, ona „mens divinior,“ nadpozemská touha a toucha, naprosto tu zbytečna — potřeba stačí, aby z děcka konečně, arciže asi po 50000 letech teprvé, vyklubal se osvícenec našeho věku. Ač tedy člověk byl z lůna přírody co prosté děcko se vynořil, tož má za to mohútného blížence — Gorillu, opičáka, jak známo, tak vzteklého, že dle popisu jistého angličana, jenž ho viděl v pralese africkém, nám může sloužiti za obraz zběsilosti za-

tracencův. U tohoto bližence svého postůjme na chvíli a obádejme základy této příbuznosti!

P. Huxley, angličan, napsal knihu a p. Carus, němec, přeložil a vyšperkoval ji četnými obrazy, aby dokázal, že člověk bližší jest nejdokonalejší opici, nežli tato opici druhu nejnižšího — a tato náuka vešla nyní v módu u všech, jimž hrozně mnoho záleží na tom, aby veškeren podstatný rozdíl mezi člověkem a tou němou tváří se smazal, setřel a zmizel. Zasloužilý a ctihodný Dr. *Veith*, chtěje tomu brániti, vydal právě spis: „*Die Anfänge der Menschheit*," v němž všechno snešeno a pořádně sestaveno, z čeho qualitativný (podstatný) rozdíl mezi opem a člověkem vysvítá. Záslužnát to zajisté práce, již tuto snažně poroučíme všem, kdož víru a vědu ve svém vědomí upřímně smířiti hledí. Ale což kdybychom přece připustili, že podstatného rozdílu tělesného mezi opem a člověkem nestává, že tělo lidské co do ústrojí skutečně zvířecí jest a že opovi v té příčině nad míru se podobá? Což bude pak člověk pouhé zvíře? Což bude pak všechno ztraceno, křesťanský názor všehomíra se zahodí do mythologické haraburdovny? Dejme tomu ale přece, že tělo lidské velmi, velmi se podobá opičímu — co z toho následuje? Tolik, *že nepatrný tento rozdíl mezi oběma tvory zhola není s to, aby vyložil, vyplnil aneb překlenul nesmírnou, neskončenou propast mezi oběma co do duchových mohutností. Následuje z toho, že zvíře nemá duše a co v něm duchovým úkonům se podobá, že to vše jest pouhý účinek organisující síly — v člověku ale že vládne osobný duch, dále, že materialisté a jejich následovníci, čím úžeji spřihají člověka s opem, tím hlubší mezi oběma vyrývají propast. Neboť komu tu nenapadne: když člověk-op k tak vysokému stupni vzdělanosti dospěl, proč jeho bližený Gorilla-op za 50000 let přece zůstal takovým surovcem?* Čím se to dělo? Mám za to, že toto rozumování každému křesťanu vyhoví a stačí, aby se nelekal déle svého „bližence." — A nyní sobě zažertujme! Člověk-op byl tedy šťastnější, nežli jeho bližený, Gorilla-op; nyní však, když vzdělaní, osvícení a učení opové, na svůj původ konečně rozpomenuvše se, prudkou láskou k pokrevníku svému zahořeli, nyní, pravíme a doufáme pevně, outlá tato láska jinak nedá, nežli aby šťastnější tito bratří se sestoupli v missionářský spolek a, vyvolivši mezi sebou údy obzvláštní láskou a horlivostí a obecnomyslností opo-příbuzenskou vynikající, do pouští afrických je poslali, oni zajisté držíce v rukou Micheletovu „biblí člověčenstva" ubohé opozdilce Gorilly co nevidět uvedou v chrám pokroku, pravdy

a svobody — věrná družka „potřeba“ nebude se zajisté oštídati se svou pomocí. A jakmile se jim podaří probuditi Gorillovce k čisté humanitě, pak za nimi valem se pohrnou srodní Urang-Utangovci, nebudou pak otáleti ani bratránci Šimpansové. Až pak těmto anthropoidům (tak jim už říká nyní outlá šetrnost osvícených bližencův) se řádně vysvětlí, podmínka Darvínova a kromobyčejné příznivé poměry a okolnosti přírodní se shluknou a konečně až uplyne a vyprší těch několik málo milionův let Büchnerových: kdož se opováží potom pochybovati, že některý Urang-Utang, jenž už teď umí jísti jako v hostinci à la carte a telecí řízky zakusuje chlebem a zapájí čájem (zdali to nepoukazuje ku stkvělé budoucnosti?), že některý Urang-Utang, dím, se neproslaví co lučebník, jemuž se konečně podaří chemickým pochodem rozpustiti a zničiti jádrový zbytek křesťanské mythologie, jenž našim materialistickým hudlařům až posud tak urputně vzdoruje? Zatím se některý Šimpansovec vrhne na aesthetiku a pro toho zřídí se zvláštní stolice k výkladům, novou epochu ve vědě a umě stanovícím, že totiž „myšlenka jest pouhé vyměšování mozku.“ Všechno pak zakončí některý genialní Gorillovec Kronikou práce, a namahání, ježto bylo podnikati plemenu jeho dříve, nežli dospělo k nynějšímu stupni osvěty, pravdy a svobody, Hallelujah! —

Dr. *Xav. Škorpík.*

Právě takové Urang-Utangy líčí humoristicko-mravokárná bájka: „Sněmy Zvířat.“ Druhé rozmnožené vydání. Nákladem kněhkupectví *I. L. Kober.* Stránek 172. Cena 70 kr.

Posvátná kazatelna. Vydává B. Math. *Kulda.* Ročník druhý. Svazek 5. (dubnový) a 6. (květnový). V Olomouci a Prostějově 1865. Sklad Bedřicha Grosse.

Kulminace sbírky té leží patrně v kázaních postních III—VII. p. kaplana Vysokomýtského *Jos. Krejčího,* jejichžto themata jsme v předešlém svazku vytkli. Zvláště nás dojaly úvody a přechody V. a VI. kázaní. Řada ostatních výkladů a kázaní dosahuje až do VI. neděle po Velikonoci, a jsou mezi nimi také sváteční: v pondělí velikonoční, o slavnostech nalezení sv. kříže, sv. Jana Nepomuckého a na den na nebe vstoupení Páně. Kratičká promluva při pohřbu panny, zhusta rýmy propletená, zdá se nám příliš květnatá a hledaná. Varujeme před podobným ujišťováním, že zemřelá „nejmladší“ sestra byla „strážným anjelem“ sester svých starších. Varujem i před prosepopejou: „Bohumilá duše, oroduj za nás!“

ČASOPIS
katolického duchovenstva.

Ročník VI. 1865. Svazek IV.

Církev a vlast.

Motto: Církev a vlast — ty v mojich milují sesterky se ňádrech,
každá půl, každá má moje srdce celé.
Sušil.

Církev a vlast, náboženství křesťanské a národnost naše česko-moravská in specie, v jakém k sobě vespolně stojí poměru, budiž naším času vhodným rozjímáním.

I.

Obě mají jeden a týž původ: Boha — avšak s tím toliko rozdílem, že náboženství křesťanské přímo, a národnost, jelikož vyrůstá z půdy přírody, nepřímo „s výšiny pošla nebes!“ — Že náboženství a církev křesťansko-katolická odvozuje svůj původ přímo od Boha, na to máme tolik důkazů, že bychom příliš známých věcí opakovati, a tudíž vody do Vltavy navážeti se podjímali. Avšak i národnost, třeba z půdy přírody vyrůstá, má téhož původce Boha. Národové jsou ratolesti na stromě člověčenstva. Ptejme se: Kdo pak ten velikánský strom zaštípil a na tolik ratolestí rozprostranil? A odpověď zní: Bůh.

Národnosti jsou školy člověčenstva. Kdo je jich zakladatel, ředitel a učitel? — Bůh! *Mouřenín* miluje svou palčivou vlast, jako *Grončán* svou vlast věčných ledů,

a oba jako my Čechoslované svou, ač v každém ohledu nejlúznější. Kdo to spřádal? — Pán všech pásem a podnebí: Bůh.

Nejznamenitější vtělení národnosti je řeč; od koho také ustrojen jazyk náš, že schopen jest dáti výraz myšlenkám a citům? — *Zajisté řeč jazyka pochází od Hospodina.* (Jerem. 37, 16.).

Národnost nevyrůstá přes noc, jako houba z půdy, onať zraje stoletími, majíc minulost a budoucnost: kdo jí přeje vývoje a přerozování? — Ten, před nímž je 1000 let jako jeden den — Bůh (I. kap. sv. Petra). Národnost závisí od osudů (vojen, vítězství, zkušeností smutných a radostných). Pomněme jen, jaký obrat u nás způsobila porážka*) na Bílé Hoře? — V čí rukou ty osudy jsou? V rukou *Božích.*

II.

Víra křesťanská i národnost ujímá se jen ve **šlechetnějších povahách.**

Rolník a rozsévač je jeden, ale půda je rozdílná. Jiskra nebeská zažehne se a hřeje jen v útrobách šlechetnějších. Když tato dcera nebes — víra křesťanská — uhostila se zde na zemi: tenkráte krvavou cestou musela sobě klestiti průchod a vymahati platnost a právo občanské ve světě. Krutý zápas křesťanstva s pohanstvem a židovstvem zňal se, jakový za našich dnů pozorujeme mezi národnostmi. Ti, co dovedli život dáti, krev vyceditl pro ideu křesťanskou, byly ovšem povahy ušlechtilé, a proto jich ctíme co mučedlníky. Vedle nich byli

*) Na Bílé Hoře nebojoval národ česko-moravský, leda jen hrstka stoupenců německých protestantů. Pražané pod obojí nehnuli se, aby uhájili krále cizáka, jenž hodoval, když za něho se bili žoldnéři nazvíce cizí pod cizími vůdci. *Red.*

nevěrci, lhostejnáci, rouhači, vlažní, obojetníci a jiné sorty lidé. Tak podobně idea lásky ku vlasti ujímá se jedině ve šlechetnějších útrobách. „Nikdo slušněji se nehonosí, nežli vlastenec, jenž v svém srdci celý národ nosí.“ Sobec má těsné srdce, tam se celý národ nevměstná. Lakomec se ptá: Co mám z toho? Rozkošník nemá té síly a obětivosti; nerozhodný nemá té odvahy; větroplach nemá vytrvalosti, aby se vlastimilem stal. Nevzdělanec o ní netuší; úlisný chlebař povídá: Ubi bene, ibi patria! mladý hrdopýšek zvatlá raději cizou řečí, v pohrdání svou vlastní jakousi vzdělanost nacházeje.

My – co jsme jako vlastenci rostli, u naší kolébky budila se národnost — my víme, jakých obětí jsme jí museli přinésti; v první době si nás ani nevšímali, v druhé se nám smáli, nyní se durdí, později snad přijde — *uznání* rovnoprávnosti. Takových obětí, jimiž se zde chlubiti nechceme, dovede přinášeti jen člověk šlechetnější.

III.

Obě se vespolek doplňují, podporují a tím svou vysokou cenu osvědčují.

Víra křesťanská praví: Má-li býti *vlastenectví* ctností, musí se zakládati na pravidle: „Milovati budeš bližního, jako sebe;“ i cizinec je bližní, nejbližší ale rodák. Proto své milujme, ale cizými nepohrdejme, aniž jich nenávidíme! Kde toho se nešetří, tam je vlastenectví pohanský pych, jako u *Římanů* cizinec byl *hostis*, u *Řeků* *βαρβαρος*, u *Turků* je giaur (pes), u Maďarů ještě nedávno: *Sloyan není člověkem!* (Tot nem ember).

Víra křesťanská dává výstrahu, že „hřích bídné činí národy“ (Přís. 14, 34.), třeba měli nejkrásnější vlast. U nás Husité provinili ve jménu národnosti na církvi; toho potom sama postrádala národnost potlačená. Víra křesťanská dodává utlačenému národu, jemuž se křivda

děje, naději, že bude lépe, a povstane-li národ pro svá práva, vleje mu víra odvahy hrdinské, ač nikdy neradí ku *zbouření*.

Dějiny křesťanské učí nás znáti naše dobrodince (sv. Cyrilla, Methoda a t. d.), a velicí mužové vyznali, že chtějí-li se modliti *upřímně*, jedině ve vlastní řeči to mohou.

Naopak zase se odměňuje *národnost* za to svojí službou, slouží za žlab a nástroj, jímž víra ze srdce přechází do života. K náboženským slavnostem posílá vlast své syny a dcery. Co může býti vzdělanějšího, než viděti národ náš česko-moravsko-slovenský shromážděný o sv. *Janě* v Praze, o sv. *Cyrilla* a *Methoda* na Velehradě, kterak ve své řeči oslavují Boha a svatých Jeho?

Národnost vychovává církvi své syny za kněze a učitely, a víme, že každý nejraději a nejzdárněji působí mezi „*domácími víry*;“ ona staví církvi chrámy a školy, pěstuje rodinu a obec.

Národní historie varuje nás, abychom nechtěli náboženským drobením a třeštěním (jako za dob husitských) národ *oslabovati* a zbědovati.

Národnost naše česko-slovanská a polská nadšena vírou, již dvakrát zachránila osvětu evropejskou před barbárstvím, a sice Čecho-Moravané vítězstvím nad Tatary (r. 1241), a Poláci zapuzením Turků od Vídně (r. 1683).

I ta příroda, vlasteneckými památkami ozdobena, jest ostnem náboženství. *Hory* naše vlastenecké (Radhost, Hostýn, Vyšehrad, Říp atd.) uvádějí nám na mysl dějiny našeho pokřesťanění; doly a údolí jsou nám ráje, kde odpočívají kosti našich otců; pole, role, luka, řeky jsou nám ustavičným podnětem, chváliti Toho, který nám přál tak krásnou vlast, blahořečiti dobrotě Jeho! —

IV.

Obě jsou matky krásných cností.

Víra zajisté beze skutků jest mrtva (Jak. 2, 17.). Nenadarmo chovají národové víru křesťanskou jako dceru nebes v lůně svém, nenadarmo ji stavívají chrámy a oltáře; ona vylévá celé potoky štěstí a požehnání na všecky stavy, stupně a strany života, a mimo ni nestačí ostatní prostředkové — knížata, vojska, úřady, průmysl a obchod, úroda polní — k oblažení národů. Ona není, (jak píše „*Politik*“ „die Hingabe an ein Unbekanntes“), není nějaké patření do něčeho nekonečného, prázdného, modrého (jako sedí v Indii fakír na stromě, a kouká do prázdného), ani nějaký mámivý cit, v němž bychom se chtěli v Bohu rozplynouti, a kdesi v povětří a světle zmizeti: ale jest následování Boha a plnění jeho vůle v životě, a tím pramen cností. Myslíce sobě víru křesťanskou jako matku stojící u prostřed, uzříme celou rodinu dítek a dcer vůkol ní (pokoru, tichost, milosrdí a dobročinnost, stud a nevinnost, mírnost, trpělivost, svornost i pobožnost ke všemu užitečnou.

A podobně že i národnost je plodnou na cnosti, o tom skvělé svědectví vydává národ náš. Kdo se mužně na půdě zákona zasazuje, aby se všem kmenům národním stala spravedlnost? Kdo zplodil ty *užitečné spolky* po vlastech našich k vydávání kněh českých (Dědictví sv. Jana, Cyrilla a Methoda, sv. Prokopa, Dědictví Maličkých, Zlatou knihu), kdo hospodářské a umělecké spolky?

To jsou ovoce, které rostou na stromě naší národnosti. A kdo zná poměry naše, ví, že to všecko k místu přivedeno beze škol, bez pobízení, bez podpory — anobrž právě naopak pod nátlakem poměrů nám nejméně příznivých. Nyní teprv, an s trůnu vyrčeno slovo rovnoprávnosti národní, nebude možno nám odepříti po právu toho, čeho mají ostatní čelní národové rakouští Němci,

Maďaři, Vlachové. My žádáme o spravedlnost a té se nám bohdá dostane!

V.

Obojí mají jeden cíl, totiž vezdejší oblažení a zdokonalení člověka, avšak s tím důležitým rozdílem, že jedna z nich (národnost) dokončí úlohu svou již zde na zemi, jakož sama vyrostla z půdy přírody; druhá pak, náboženství, člověka převádí a sprovodí na jiný svět, kde víra (nadějných věcí podstata a důvod neviditelných) přejíti má ve spatření; naděje pak ve vyplnění, kdežto *láska* nikdy nevypadá, jak o tom krásně piše sv. apoštol (I. Kor. 13, 1.).

Národnost jest toliko zemská nádoba člověčenstva, která zmizí, když zemský život přestane. Národnost jest toliko cesta, po které jistý počet lidstva ku vzdělanosti kráčí, která se ztratí po dojití cíle. Co o vlasti a krajině, o celém našem zemském přebývání platí, že nemáme zde místa trvalého, ale onoho budoucího hledáme, to platí i o národu.

Kmen, národ, byť byl jakkoli velký, vzdělaný a slavný; řeč, mluva jeho, byť byly jakkoli libozvučné a bohaté; dějiny a letopisy, byť byly nejslavnější; národní obyčeje a spůsoby, byť byly nejutěšenější: jsou přece jen formy pomíjející; nebo z oné strany věčnosti nepochybně v jiných řekách plynouti bude život člověčenstvu.

Dr. *Bílý*.

O žalmech.

Jak důležitý obsah žalmy v sobě chovají, pozná snadno každý, kdoby jen poněkud do knihy žalmů nahlédnul. Co sv. Basilius Veliký v homilii I. k žalmům na str. 125 o sv. Písmě vůbec praví, to i říci se může

o žalmích a tím více, poněvadž kniha žalmů všestranný poskytuje užitek. Nebude od místa, pakli tohoto Otce církevního slova, z kterých nejen důležitost a vznešenost žalmů Davidových, nýbrž i jejich poměr ku knihám ostatním, to jest, ku knihám proroků, jakož i ku knize Mojžíšově, ku knihám dějepisným i moudrosti poznati můžeme, zde obšírněji uvedeme. Praví následovně: „Omnis scriptura divinitus inspirata et utilis, propterea a Spiritu Sancto conscripta est, ut ex ea tanquam e communi quapiam curandarum animarum officina medelam suo quisque morbo salutarem atque accommodatam queat seligere. Medicina enim, inquit, sedabit magna delicta. Alia proinde nos ipsi Prophetae erudiunt, alia Historici, alia Lex, et rursus alia species proverbialis exhortationis. Psalmorum vero liber omnem ex omnibus utilitatem complectitur: futura praedicit, historias in memoriam revocat, leges sancit vitae, cuique agenda praescribit, utque semel omnia expediam, commune quoddám promptuarium (zásobárna) est omnis bonae doctrinae, providam ac solerti curam suam excogitans, quid cuique nostrum maxime conducat.“ — V žalmech nalezáme v zrnkách zlatých pravdy jak do věrouky tak i do mravouky sahající. Zvláště ale kněz katolický, který každého dne zavázán jest breviář se modliti, může v žalmích mnohou útěchu v trapných dobách nalézti, může posilniti víru, upevniti naději a roznítiti lásku svou, pakli mu jen poněkud na dobré vůli neschází. Tak n. př. trefně popisuje *modly pohanské* a jich nicotu žalmista Páně v žalmu dle Vulgaty 113 (v hebrejské bibli 115), když praví: „Bůh zajisté náš jest na nebi; všecko, cožkoli chtěl, učinil. — Modly pak pohanů jsou stříbro a zlato, díla rukou lidských. Ústa mají, a nemohou mluviti: oči mají, a nemohou viděti: uši mají a nemohou slyšeti: chřípě mají, a nemohou voněti. Ruce mají, a nemohou makati, nohy

mají a nemohou choditi, nemohou křičeti hrdlem svým. Nechat jsou jim podobni ti, jenž dělají je: i všickni, kteříž doufají v ně.“ — Anebo jak pevná jest královského pěvce víra, když v žalmu 17., 32. provolává: „Kdo jest Bůh kromě Hospodina?“ anebo: „Kdo jest Bůh kromě Boha našeho?“ — Jak nezvratná jest *důvěra* jeho v moc Hospodinovu, když praví v žalmu 17., 4.: „Hospodin tvrz má a útočiště mé a vysvoboditel můj, spomocník můj, a v něho doufati budu;“ a v žalmu 90., 2. 3.: „V tebe Hospodine jsem doufal, nechť nejsem zahanben na věky! Nakloň ke mně ucha svého, pospěš, abys vytrhl mě.“ — A zas na jiném místě krásně popisuje žalmista Páně *odměnu důvěry* své, když uvádí Hospodina takto mluvícího: „Poněvadž ve mne doufal, vysvobodím jej, ochráním ho, nebo poznal jméno mé.“ Žalm 90., 14. — Podobně popisuje sv. Basilius, jakého užitku zvláště nám kniha žalmů přináší, když praví: „Vetera enim animarum vulnera persanat, sc. liber psalmorum, et recens vulnerato celerem affert correctionem, et morbo affectum pristinae asserit valetudini: quod vero incolume et integrum, id tuetur interim ac conservat: denique omnem prorsus vitiosae affectionis intemperiem, quoad ejus fieri potest, tollit, quae variis animis in vita hominum imperat: idque cum quadam animi oblectatione moderata et voluptate honestas menti inserente cogitationes.“ Po několika větách pokračuje sv. Basilius o žalmech takto: „Psalmus est tranquillitas animorum: arbiter iucundae pacis, tumultus et undas cogitationum sedans, ac compescens. Nam animae partem irascibilem mollit, protervam vero castam facit. Psalmus amicitiae est conciliator, unio dissidentium, pacis inter hostes stabiliendae sequester est . . Psalmus daemones fugat, angelicam tutelam conciliat, scutum est inter timores nocturnos, diuturnorum requies laborum, infantibus securitas, in aetatis flore constitutis

decus et ornamentum, senibus solatium, mulieribus mundus convenientissimus. Psalmo sequestri et velut parario ipsae incoluntur solitudines: forenses strepitus moderatur psalmus ac temperat. Incipientibus erudiri primum, elementaris institutio est psalmus, proficientibus augmentum, perfectis suffulciendis stabile firmamentum: vox est Ecclesiae. Psalmus Angelorum opus, coelestis respublica, spiritualis suffitus (podpora). O sapiens Doctoris inventum, qui simul canere et utilia discere nos excogitavit!“ Jak hlubooe musel sv. Basilius vniknouti ve smysl písní Davidových, když v těchto rázných větách vznešené nám vypisuje myšlénky své.

Čemu se ze žalmů učiti zvláště můžeme, těmito otázkami nám před oči staví: „Quid porro non hinc possis edoceri? Nonne fortitudinis magnificentiam? nonne exactam servitutem justiciae? nonne temperantiae gravitatem? nonne absolutam prudentiae perfectionem? nonne poenitentiae modum? nonne patientiae mensuram? nonne quidquid dicere possis bonorum? Hic reconditus est perfectae theologiae thesaurus, praedictio adventus Christi per carnem, minae judicii: resurrectionis spes: terror intentati supplicii, promissiones gloriae: mysterium revelationis. Omnia velut in magno quodam et communi promptuario in Psalmorum libro reposita sunt.“ Opera S. Basilii Homilia I. in Psalmos. str. 125, 126 a 127. Srovnej též Joh. Caspari Suiceri Thesaurus Ecclesiasticus, Amstelaedami 1728, tom. II. str. 1567 a 1568. — Mohl bych zde i jiných sv. Otců a spisovatelů církevních výroky o žalmech nahromaditi, jako sv. Jana Zlatoústého homilii 23., hom. 104. a hom. 105., sv. Athanasia jedno psaní Marcelinu v dílech sv. Athanasia tom I. pag. 959 et sq. a jiných; mám ale za to, že ve věci tak patrné podobných výpovědí třeba není, kdežto se o pravdě té snadno každý přesvědčiti může, kdož se jen do žalmů byl

podíval. Tak na příklad učení *o milosti Boží a obrácení hříšníka* na mnoha místech předkládá nám nadšený pěvec. Kněz „ad Nonam“ končí ranní modlitbu svou žalmem 118, 176: „Zbloudil jsem jako ovce, která se ztratila: hledej služebníka svého, neboť na přikázání tvá jsem nezapomněl.“ Může-li pak krásněji učení o obrácení hříšníkově naznačeno býti! Člověk z cesty zblouditi, svou nesmrtelnou duši o milost Boží připraviti, a věčnou záhubu na sebe snadno uvaliti může; by však se obrátil a pokání činil, to v moci hříšníka není, jak i sněm Tridentský praví (sess. VI. cap. V.). A za touto příčinou kněz v hodinkách se modlí: „Hospodine, hledejž Ty milostí svou toho, jenž byl zbloudil a se odchýlil od cesty Tvé.“ — Když tedy žalmů tak bohatý jest obsah, a hluboký mnohých slov i smysl, stanovili jsme se na tom, některé úryvky k lepšímu a snadnějšímu jednotlivých žalmů vysvětlení podávati čtenářům časopisu. Především ale *o počítání a seřadění žalmů*, jakož i o *jejich nápisech* všeobecně promluvíme!

Co se týče počítání žalmů, liší se poněkud od počítání v textu původním čili hebrejském. Žalm totiž 9. a 10. jest v překladu řeckém, latinském i českém v jeden žalm stažen, a odtud pochází, že nyní v hebrejské řeči dle počtu jednotku odtáhnouti musím, bych týž žalm s Vulgatou čili překladem latinským porovnávati mohl, a takové počítání trvá až po žalm hebrejský 113., který je ve Vulgatě 112. — Naproti tomu splývají hebrejské žalmy 114. a 115. ve překladech v jeden a sice v 113. — Opět hebrejský žalm 116. jest rozdělen na dva a sice 114. a 115. v řeckém, latinském i českém překladu. A nyní od žalmu 117—146. v textu hebrejském opět o jednotku počet žalmů pokulhává. Žalm hebrejský 147. zase ve dva se dělí, totiž ve 146. a 147., a nyní teprv souhlasí žalm 148—150. ve překladech. Pakli to, co se

posud řečeno bylo, zaznamenáme, podá se nám počet žalmů jak následuje:

V textu hebrejském:	V překladu řeckém, latinském a českém:
Žalm 1.—8.	Žalm 1.—8.
„ 9. a 10.	„ 9.
„ 11.—113.	„ 10.—112.
„ 114. a 115.	„ 113.
„ 116.	„ 114. a 115.
„ 117.—146.	„ 116.—145.
„ 147.	„ 146. a 147.
„ 148.—150.	„ 148.—150.

Toto musí míti na zřeteli, kdoby žalmy v překladech s textem původním porovnávati chtěl.

Jak velikou váhu církev katolická na žalmy klade, poznati lze i z toho, že v církevním officium týdně v breviáři se nalezají všechny rozdělené. Při ranní modlitbě, tak zvaném „Matutinum a Laudes" jsou žalmy od 1.—108. závěrečně všechny; od žalmu 109. počínaje nalezneš opětně rozdělené při večerních modlitbách kněze čili při vesperách. Vyjmuto jest žalmů sedm, a sice dle Vulgaty žalm 117.: „Confitemini Domino, quoniam bonus," recituje se ad „Primam" v nedělním officium; žalm 118. v textu původním 119. dle abecedních liter sepsaný, žalm to ze všech nejdelší, přichází při hodinkách ranních „ad Primam, Tertiam, Sextam et Nonam," celý dle Vulgaty vytištěn. Počíná slovy: „Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini" — a má 176 veršů; an v hebrejském vždy osm veršů toutéž počíná písmenou, vypadne při 22 písmenech naznačený počet veršů od hebrejské první litery Alef, až do litery poslední Tau. Mimo to žalm 133.: „Ecce nunc benedicite Dominum omnes servi Domini" najdeš při Completorium co žalm poslední. Žalm 142.: „Domine exaudi" jest při Laudes

feria VI. Poslése žalm 148.—50. věte se při Laudes každého dne.

To co úvod předesíláme, a nyní též něco o *nápisech* žalmů povíme. Co se týče nápisů čili titulů žalmových, o těch rozličná až po dnešní dobu panují mínění; mnohé z nich jsou takovou temností obestřeny, že sotva se podaří roušku tu odhaliti, bychom určitějšího a světlejšího o nich nabyli pojmu. Jak důležité ale nadpisy jsou, vysvítá již z toho, že sv. Jarolím je klíčem nazývá, když praví: „Quid est titulus nisi clavis? In domum non ingreditur, nisi per clavem: ita et uniuscujusque psalmi intellectus per clavem, hoc est per titulum intelligitur.“ Podobně sv. Augustin k žalmu 139. praví: „Titulus psalmi tamquam praeco psalmi est;“ a sv. Hilarius k žalmu 119. praví: „Titulus et psalmus duo sunt, quorum alter ab altero minime divellendus; sibi enim invicem authoritatem praestant: debilis est sermo, si de aliquo eorum absque altero disseratur.“ Nadpis tedy jest vůdce, který cestu ukazuje ku vysvětlení a protož i bylo by k přání, bychom nápisům lépe rozuměli, tu by i mnohem snadnější bylo vniknutí do smyslu v žalmu obsaženého. V tom ohledu dobře smýšlí sv. Augustin, když k žalmu 53. praví: „Si quis cognoscat, quod in domus fronte positum est, securus intrabit. Nec cum intraverit, errabit: hoc enim in ipso poste praenotatum est, quomodo interius non erretur.“

V jaké vážnosti nadpisy žalmů vždy byly, poznati lze z následujících úvah. U židů jsou a bývaly vždy u veliké ceně, což nejen z toho vysvítá, že je s tou největší horlivostí otisknouti až po dnešní den dávají, nýbrž i z toho, že jich ve svých synagogách zpěvem oslavují. Podobně i vysvědlovatelé sv. písem nápisy vykládají s tou největší obezřetností. Z toho patrno, že nápisy žalmů nejsou lhostejné. Béreme-li ohled na překlady nejstarší,

shledáváme, že nápisy nejen v řeckém a latinském písmě sv. se nacházejí, alebrž i v chaldejské paraphrasi, v syrském překladu i v arabštině. Jsou mnozí učenci, kteří tvrdí, že nadpisy v žalmech Duchem svatým nadané anebo inspirované jsou. Na př. Theodoret in Praef. ad Psalmos praví: „Quoniam inscriptiones Psalmorum quidam falsas esse dixerunt, necessarium puto etiam de his pauca percurrere. Mihi quidem temeritas videtur, invertere inscriptiones, quae a prima origine usque ad Ptolomaei tempora delatae sunt, qui post Alexandrum in Aegypto regnavit: quas inscriptiones Septuaginta omnes Seniores in graecam linguam transtulere, sicut alias omnes scripturas. Supra centum et quinquaginta ante annos interpretationem Ptolomaicam mirabilis ille Esdras edidit in lucem libros coelestis gratiae plenos, qui quidem cum propter Judaeorum incuriam, tum vero ob impietatem Babyloniorum diutius deprávati permansere. Si igitur Esdras divino numine afflatus horum voluminum memoriam illis hominibus renovavit: etiam hi Septuaginta viri non sine S. Spiritu haec opera in graecum sermonem converterunt. Inter caetera vero sacra volumina etiam inscriptiones interpretati sunt. Rem quidem nimiae temeritatis et confidentiae plenam arbitror falsas illas existimare, et nostras rationes vi S. Spiritus sapientiores judicare.“ A na jiném místě praví: „Facile est cognoscere, quod antiquitus apud Hebraeos, qui invenerunt inscriptiones et divinas Scripturas interpretati sunt, eas in linguam graecam transtulerunt; hunc enim Psalmum et eum, qui proxime sequitur, sine inscriptione reliquerunt, *non audent a se ipsis aliquid adjungere verbis Spiritus Sancti*“.

Rovněž i za novější doby upozorňuje i Bossuet, biskup Meldenský, na důležitost titulů žalmových, když se vyjádřuje: „Psalmorum titulos divinitus inditos conserva-

tosque dicimus, ut psalmorum autores et argumenta nos-cerentur;“ ..... kdež dále dokládá: „Neque vero ulla ratio sinit, ut Titulos a reliquo Scripturarum corpore amputemus, cum eodem tenore legantur cum reliquis, atque in Textu pariter et in omnibus versionibus positi legantur.“ — Však smýšlení otců jednotlivých aneb i spisovatelů, kteří za to měli, že i *jednotlivé* nápisy Duchem sv. podány byly v péro, a tudy že část slova zjeveného jsou, církev katolická nikdy si zřejmě a zcela neosvojila, což na druhé straně dobře nám známo jest, co sněm Tridentský praví ve sezení IV. dne 8. dubna 1546: „Si quis autem libros ipsos *integros, cum omnibus suis partibus*, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt, et in veteri vulgata Latina editione habentur, pro sacris et canonicis non susceperit, anathema sit.“ Ovšemť není žádné pochybnosti, že se nadpisy čili tituly v žalmech v staré vulgatě latinské nalézaly, a tudy i za svaté a kanonické považovány býti musí.

Při tom nesmíme ale opomenouti, že svolaný sněm v městě Tridentském nikdy neschválil chyby, které znalci opravdově byli vynašli; a protož i důležitá jsou slova, která o dějinách sněmu Tridentského nám zaznamenal Ondřej Vega, který sezením přítomen byl, *de justificatione*, lib. 15, c. 9. vydání Coloniae 1572, pag. 692: „Synodus non approbavit menda, quae linguarum periti, et in sacris literis mediocriter versati, in ea deprehendunt. Approbavit duntaxat vulgatam editionem repurgatam a mendis, quae vitio scriptorum, vel chalcographorum in ea obrepserant. *Nec eam tanquam e coelo delapsam adorare voluit.* Interpretem illius, quisquis ille fuerit, sciebat non fuisse prophetam, nec nos meruisse hactenus quemquam, qui eodem in omnibus spiritu sacras literas a propria, et nativa lingua in alienam linguam transfuderit. Ac proinde nec cohibuit, nec cohibere voluit studiosorum linguarum

industriam, qui *aliquando* docent melius potuisse aliquâ verti, et unâ eodemque verbo vel plures nobis suggessisse spiritum sanctum sensus, vel certe alios commodiores, quam e vulgata editione possent haberi.“ Dovoleno jest tedy do textu původního čili hebrejského se podívati, ano v některých pádech to skorem nevyhnutedlně potřebné, abychom smyslu v jednotlivých částech žalmů úplně porozuměli. V týž způsob i *Salmeron*, kněz z tovaryšstva Ježíšova, též onému Tridentskému přítomen, v prolegomenech bibl. III. píše: „Liberum reliquit omnibus synodus Tridentina, qui scripturas profundius meditantur, fontes graecos et hebraeos, quatenus opus sit, consulere, quò nostram vitio librariorum vel temporum injuria corruptam emendare valeant, quo etiam eam (vulgatam) *dilucidius explicare* atque *illustrare possent*.“ Na tyto výroky upozorniti čtenáře Časopisu katolického jsme potřebnými býti uznali zvláště při titulech čili nadpisech u žalmů, které i později vysvětlovati jsme si umínili; neboť u vysvětlování jich rozličná též uvedeme smýšlení jednotlivých učenců, což důkazem, že v původním textu aneb i v překladech nejstarších mnohý mnohé významné věty a slova nalezati se domýšlel, a tím k hlubšímu vniknutí v písmo sv. nápomocným býti hodlal. Naproti tomu slušno i někdy nahlédnouti též do překladů nejstarších, z textu původního uspořádaných, jako nazvíce do parafrase chaldejské, do biblí řecké čili Septuaginta, anebo do překladu syrského, který pochází z druhého století doby křesťanské, a do podobných, bychom tomu, co se zdá na první okamžení různým býti, při hlubším a všestranném porovnání lépe vyrozuměli a tak i smysl slov zjevených poněkud úplně pochopili. Nebo někdy se v překladech udává již i při nadpisu nějaký přídavek, jak již sv. Jeronym praví ad Psalmum 90. (dle sedmdesáti tlumočníků): „Psalmus David in Hebraico non habetur hanc habente

Scriptura sacra consuetudinem, ut omnes psalmi, qui cujus sint, titulos non habent, his deputentur, quorum in prioribus psalmis nomina continentur.“ Nižádným spůsobem schvalovati se nedá počínání si *Theodora Mopsvestenského*, který všechny nadpisy při žalmech co podružené byl zavrhnul, jak o něm praví *Leontius Byzantinus* contra Nestor. et Eutych. lib. III. n. 15. takto: „Inscriptiones hymnorum et Psalmorum et canticorum penitus rejecit.“ Jakou váhu nadpisy již i v starších dobách měly, vysvítá i z toho, že sv. *Athanasius* sám psal o nadpisech žalmových „*περὶ ἐπιγραφῆς ψαλμῶν*.“ Upozorniti zde musíme, že nápisy v překladech mnohdy se nalézají, a v textu originálním, t. j. v hebrejské bibli nejsou. Jsouť totiž v textu původním žalmy beze všech nádpisů, též „žalmy osiřelé“ zvané následující: 1., 2., 10., 33., 43., 71., 91., 93.—97., 99., 103.—107., 111.—119., 135.—137., 146.—150. —

Mnohé z těchto mají v překladech rozličných nadpisy. V takém pádu třeba dokázati, že skutečně taký nadpis právo má za starý se považovati, a že skutečně i v originálu by státi měl, ovšem i ponechati se může, ant mnohdykráte ku vysvětlení žalmu mnohý podává užitek. Míníme zde zvláště nápisy žalmové v řeči chaldejské a syrské, kdež mnohé ke čtení jsou. Jsouť především v překladu syrském nadpisy v žalmech se nacházející mnohem rozvláčnější, a na první pohled viděti jest, že z doby křesťanské pocházejí. Několik nadpisů ze syrského překladu, *Pešito* zvaného, zde podotkneme. Tak na př. žalm I., který jest v textu původním bez nadpisu, má v syrské řeči nadpis, kterýž v latině zní: „Narratio concionis, quae de bonis moribus (habetur), in canone novem beatitudinum secundum Matthaeum versuum 14.,“ z čehož poznáváme, že překladatel syrský měl na zřeteli sv. Matouše kap. 5., v. 3—11.

Žalm II. v hebrejské řeči bez nápisu, má v syrském překladu slova: „De vocatione gentium. Innuit prophetiam de passione Christi, versuum 28.“ co nadpis.

Žalm III. má nadpis: „Psalmus III. dictus a Davide de bonis futuris.“ Versuum 17.

Žalm IV. „Psalmus IV. Davidis de ira, quae perpessus est.“ Versus 20.

Žalm V. „Psalmus V. Davidis. Oratio ex persona Ecclesiae, quum mane adiret domum Domini.“ Vers. 27.

Žalm VII. „Psalmus VII. Davidis, conversio gentium ad fidem et confessionem Trinitatis.“ Vers. 27.

Žalm VIII. „Psalmus VIII. Davidis. Prophetia, quod laudaturi essent infantes, pueri atque adolescentes Dominum.“ Vers. 18.

Poznámka. Při tomto žalmu VIII. podotýkám, že v původní řeči, to jest hebrejské, akrosticky psán se mně býti zdá, a sestavíme-li litery hebrejské každého verše v jednu průpověď, nalezneme hluboký žalmu smysl „Humiliat se moriendo, refloret Deus;“ a tu shledáme, že na Ježíše Krista tento žalm se především vztahuje, a že sv. Pavel k Filip. II. 8—11. totéž praví, když o Ježíši Kristu takto piše: „*Ponížil sebe* samého, učiněn jsa poslušným až *k smrti*, a to k smrti kříže; protož i Bůh povýšil ho. a dal jemu *jmeno, kteréž jest nad všeliké jmeno* . . . . .“ I v listu svém k židům sv. Pavel též uvádí žalm osmý v druhé kapitole od verše 6—8. o Ježíši Kristu, který Bůh i člověk jest a ve kterém božství i člověčenství v plné přebývalo míře, a který zvláště tím, že se ponížil až k smrti, k smrti to kříže, nám spasení vydobyl a tu na kříži Božství zajisté slavně se ukázalo, a protož v žalmu osmém, akrosticky psaném, by byl smysl: „Pakli se poníží až k smrti, pakli smrt podstoupí, tu především zastkví se co Bůh ve své slávě.“

Mohlt bych ještě více nadpisů v syrské řeči zde

uvésti, jak se čtou v polyglottě *Briani Waltoni* čili jinak vůbec známé polyglottě Londýnské ve třetím svazku, ale doufám, že postačí výše uvedené, kteréž nám ukazují, že jsou z časů křesťanských zajisté a že i tudy v skutku i k snadnějšímu slouží vysvětlení písem svatých.

Dr. *Jos. Vitvar.*

Osmdesát thesí znovu zavržených encyklikou Pia IX. od 8. prosince 1864.

(Pokračování.)

47. Postulat optima civilis societatis ratio, ut populares scholae, quae patent omnibus cujusque e populo classis pueris, ac publica universim instituta, quae literis severioribusque disciplinis tradendis et educationi juventutis curandae sunt destinata, eximantur ab omni Ecclesiae auctoritate, moderatriae vi et ingerentia, plenoque civilis ac politicae auctoritatis arbitrio subjiciantur ad imperantium placita et ad communium aetatis opinionum amussim.

Epist. ad Archiep. Friburg. *Quum non sine* 14. Jul. 1864.

„Nejlepší zřízení občanské společnosti žádá, aby národní školy, otevřené všem dětem kterékoli třídy lidu, a vůbec veřejné ústavy, určené pro vědecké a vyšší vzdělání a vychování mládeže, ode vší autority, řídící moci a vplyvu církve vyjmuty a zcela podrobeny byly vedení autority civilní a politické po libosti panujících a vedle míry běžných náhledů toho věku.“

48. Catholicis viris probari potest ea juventutis instituendae ratio, quae sit a catholica fide et ab Ecclesiae potestate sejuncta, quaequae rerum dumtaxat naturalium scientiam ac terrenae socialis vitae fines tamtummodo vel saltem primaris spectet.

Epist. ad Archiep. Friburg. *Quum non sine* 14. Jul. 1864.

„Mužové katoličtí mohou schváliti ten spůsob vzdělání mládeže, jenž by se uchyloval od víry katolické a od moci církve, a jenž k pouhé známosti věcí přirozených a k snahám společenského života pozemského jedině neb alespoň hlavně čelí.“

Národní školy jsou ústavem pro církev i stát stejně důležitým; neboť ve školách těchto uděluje se *základ*, zárodek budoucího vzdělání u těch, kdož se pak ještě na jiné vyšší školy ubírají; ve škole národní se ale spolu uděluje všeliké a *jediné* vzdělání těm, kdož po odbytě škole národní ku hroudě jsouce poutáni, aneb ku hmotným pracem vůbec vedeni, nikdy již nenaleznou příležitosti k důkladnějšímu svému vzdělání. A těchto posledních zajisté jest velká většina. Tudíž také právem dí Pius IX., že „národní školy se toho vším právem vždy domáhaly, aby o ně církev pilnější a opatrnější měla *péči*, nežli o ostatní ústavy vychovací.“ V jiných ústavech, školách vyšších a středních, osobuje si stát nadvládu a úplnou právomocnost pod záminkou, že se na těchto ústavech obzvláště *vědy* pěstují, v kterýchžto prý církev nemá co rozhodovati. Nenahlížíme však, jakým as právem si stát smí osobiti nadvládu a svrchovanou právomocnost i ve škole *národní*, o jejímžto účeli hlava církve se takto pronáší: „Zvlášť v národních školách mají všickni z všelikých tříd obecného lidu záhy zjeveným pravdám našeho přesvatého *náboženství* a tomu, což ono velí, pilně býti vyučováni a řádně vedeni k pobožnosti, mravnosti a k hodnému mezi spoluobčany životu; a v týchž školách má učení o víře a bohulibých cnostech nad ostatními předměty všeho vyučování a pěstování *vrch míti*, as tak, jak *domácí pán*, jenž *příchozím* své hospody přeje.“ Liberalníci novověcí však naobrat hodlají „domácího pána“ vystrčiti, aneb mu poslední v domě koutek povykázati, za to však mají příchozí „moderní idey“ nezna-

božství a hrubého materialismu i náboženského indifferentismu ve škole vévoditi. Proto zařídilo freimaurovské ministerstvo Lamey-ovo v *Bádensku* takové národní školy, v nichž by se toliko jedna neb dvě hodiny týdně náboženství vyučovalo, jinak ale v ostatních vědomostech by se pražádný ohled na zjevené pravdy nebral; tudíž také školy ty zcela podřízeny jsou dohlídce orgánů státních, nazvíce protestantů; církev katolická má dle toho školního zákona jedině k vyučování sv. náboženství přihlížeti, jinak ale jsou učitelové národních škol zcela od katolické církve neodvislými a vyučují jen podle státních paragrafů. Tak křiklavému rušení církevní právomocnosti statně se opřel hrdinný obhájce církve *Herman Vikari*, arcibiskup Fryburský, an protestoval slavně proti podobnému zřízení škol a v případě, pakliby vláda státní setrvala ve svém úmyslu, nařídil duchovenstvu, aby všem katolickým rodičům na srdce kladli, neposílati dítek do těchto Bohu a církvi odcizených škol, nébrž aby dítky tyto ve *zvláštních* školách *katolických* vyučovány byly. A tento náhled a rozkaz arcibiskupův potvrdil sám Pius IX., an ve zmíněném listu dokládá tato slova: „V případu tom, žeby kdesi . . řádná moc církve ze škol vypuzena i mládež v nebezpečí stržena byla pozbyti katolické víry, musila by církev nejenom s napnutím veškeré síly své mládež tu *křesťanským* vyučováním a vychovávánim ji nevyhnutelně potřebným *dostatečně opatřiti*, nébrž i pravověřících napomenouti a poučiti, žeť takových katolické církvi odporných škol *bez hříchu navštěvovati nelze.*“ Konečně by si všickni, jichž se týká, měli bedlivě povšimnouti *výstražných* slov papežových, jež vzhledem k 48. větě pronáší řka, že „vyučování, jež pouze k známosti věcí přirozených vede a jenom k dosažení účelů pozemského života společenského se nese, nad to i od pravd Bohem zjevených odstupuje, uběhne jistojistě v

blud a klam; a vychování, které zbaveno jsouc pomoci křesťanského náboženství a kázně, jemnou mysl a chytlavé srdce mládenečkův porušuje, nadržujíc jich křehkosti, *zvedeť mužstvo*, jež spravujíc se toliko zlými žádostmi a pravidly svými, uvalí na *rodiny* i na veškerou *obec zemskou pohrom strašlivých!*" Zdaž i doba přítomná není smutným stvrzením tohoto papežova výroku?

49. Civilis auctoritas potest impedire, quominus sacrorum Antistites et fideles populi cum Romano Pontifice libere ac mutuo communicent.

Alloc. *Maxima quidem* 9. Jun. 1862.

„Občanská mocnost může překaziti svobodnou a vzájemnou sdílnost církevních přednostů a pravověrných národů s Římským papežem."

Primát papežův jest dogmatem, a sice netoliko zdánlivý primatus *honoris*, jejž gallikánci papeži uštědřují, ale skutečný primatus *jurisdictionis;* zajisté však by tato právomocnost nejvyšší papežova se musela považovati za pouhou ironii, kdyby papeži nebylo volno trvati v životním spojení netoliko s biskupy a kněžími, ale i s každým neknězem katolíkem, ješto všickni stejného práva požívají utíkati se k němu co Otci křesťanstva o radu a pomoc ve všech záležitostech blaha duchovního. Přerušení tohoto vzájemného spojení hlavy církve s údy jejími je tolik, co spoutání církve okovy otrockými a protivení se přímé vůli *Boží* a *věro-uce* křesťanské.

30. Laica auctoritas habet per se jus praesentandi episcopos et potest ab illis exigere, ut ineant dioecesium procurationem, antequam ipsi canonicam a S. Sede institutionem et apostolicas literas accipiant.

Alloc. *Nunquam fore* 15. Dec. 1856.

„Světská mocnost má sama v sobě právo navrhovati biskupy a může je přiměti, aby nastoupili správu diecési

dříve než byli přijali od sv. Stolice kanonické ustanovení a listy apoštolské."

51. Imo laicum Gubernium habet jux deponendi ab exercitio pastoralis ministerii episcopos, neque tenetur obedire Romano Pontifici in iis, quae episcopatuum et episcoporum respiciunt institutionem.

Lit. Apost. *Multiplices inter* 10. Jun. 1851.
Alloc. *Acerbissimum* 27. Sept. 1852.

„Vláda světská má dokonce též právo, složiti biskupy s vykonávání úřadu pastýřského, a není vázána poslušností Římskému papeži v těch věcech, které se zřízení biskupství a ustanovení biskupů týkají."

Právomocnost *církevní* pochodí jedině z autority *církevní*, nikdy ze státního ustanovení. Světská vláda nepožívajíc sama nijaké moci v záležitostech správy církevní, nemůže správu tu jiným svěřovati. Mají sice *katoličtí* mocnářové právo navrhovati či presentovati biskupy; ale toto právo zakládá se v *privileji* čili *koncessi od papeže jim udělené*, nikoli v státním právu samém; a proto církev posud vždy toliko mocnářům *katolickým* udílela ono presentační právo biskupů, nikdy však mocnářům protestantským, a proto se papež různými slovy ozval proti bezpráví, jež činily r. 1856 církvi některé krajiny jižní *Ameriky*, jichžto vlády nekatolické si osobily samy o sobě, bez papežova svolení právo dosazovati biskupy katolické. Papež jedin vykazuje jednotlivým biskupům diecési, již by měli spravovati, a pokud on biskupa nepotvrdil, *institucí* čili *konfirmací* kanonickou moc listin apoštolských (bully papežské) jemu neudělil, potud *neplaten* jest každý zákon, neplatno všeliké jednání právomocenské, jehož by snad v diecési podniknouti se odvážil. Ještoť pak nepřísluší světské vládě právo *ustanoviti* biskupy, nemůžeť ona ani *složiti* či ssaditi je s vykonávání úřadu pastýřského, a všeliké podobné počínání

se strany vlády zemské jest hrubým toliko *násilím*. Takového násilí se dopustila vláda republiky v *Nové Granadě*, kteráž tamějšího *arcibiskupa* se chtíc zbaviti, jemu rozkázala, aby svůj biskupský úřad jinému knězi odevzdal, čemuž se ovšem protivil arcibiskup, dokládaje, že biskupský úřad mu od *Boha* a *Stolice apoštolské* byl svěřen, nikoli od vlády světské. Mimo to v témž Novo-Granadském státě byl r. 1845 vydán zákon, že jakmile některý *biskup* jest u soudu *obžalován*, musí ihned pod trestem vězení neb vyhnanství svůj úřad na jiného kněze přenésti. Proti obojímu násilí nespravedlivému sv. Otec Pius v allokuci 27. září 1852 držané rázně pozdvihl hlasu svého a jednání takové co nezákonité a blahu církve nejvýš záhubné prohlásil.

52. Gubernium potest suo jure immutare aetatem ab Ecclesia praescriptam pro religiosa tam mulierum quam virorum professione, omnibusque religiosis familiis indicere, ut neminem sine suo permissu ad solemnia vota nuncupanda admittant.

Alloc. *Nunquam fore* 15. Dec. 1856.

„Vláda může vlastním právem změniti stáří církví předepsané k skládání řeholních slibů tak u ženských jak u mužských, a všem řeholním společnostem rozkázati, aby bez jejího svolení nikoho nepřipustili k složení slibů slavných.“

53. Abrogandae sunt leges, quae ad religiosarum familiarum statum tutandum, earumque jura et officia pertinent; imo potest civile gubernium iis omnibus auxilium praestare, qui a suscepto religiosae vitae instituto deficere ac solemnia vota frangere velint; pariterque potest religiosas easdem familias perinde ac collegiatas Ecclesias et beneficia simplicia etiam jurispatronatus penitus extinguere, illorumque bona et reditus civilis potestatis administrationi et arbitrio subjicere et vindicare.

Alloc. *Acerbissimum* 27. Sept. 1852.
Alloc. *Probe memineritis* 22. Jan. 1855.
Alloc. *Cum saepe* 26. Jul. 1855.

„Zrušiti třeba zákonů, čelících k ochraně řádů náboženských společností, jejich práv a povinností; ba světská vláda smí pomocí přispívati všem těm, kdož od přijatého stavu řeholního života odstoupiti a slavné sliby zrušiti chtějí; a rovněž smí tatáž řeholní společenstva, jakož i chrámy kollegiatní a obročí jednoduchá, byt i právu patronatnímu příslušná, na dobro zrušiti, a jejich statky a přijmy správě a vůli mocnosti občanské podrobiti a přiřknouti.“

Složení slibů řeholních jest výkonem *náboženským*, *církevním;* a proto zákonodárství všeliké vzhledem skládání těchto slibů *církvi* jedině přisluší, jakož také sněm *Tridentský* v 25. sezení zákony takové stanovil a v kap. 15. nařídil, že *neplatně* skládá řeholní slib ten neb ta, kdož nemají 16 roků stáří, a kdož předepsaný noviciát náležitě neodbyli. A podobně n. př. vzhledem Rakouského mocnářství r. 1848 a 1857 nové zákony řeholí se týkající byly od římské Stolice vydány. Nikde však církev se při tom neodvolává na zákony státní, z čehož patrno, že stát sám o sobě tu nemá co rozhodovati.

Nad míru záhubná jest 53. these, již hlásaly od r. 1845 některé státy *Americké*, jako nová Granada; pak ale nazvíce vláda *Piemôntská* od r. 1850 počínajíc; proti těmto ozývá se Pius IX. v allokucích od 27. září 1852 a 26. července 1855. Podle zákonů církevních jest jedin *papež* oprávněn uděliti dispensaci od řeholních slibů; ti však, kdož bez této dispense samovolně řeholi opouštějí, podle Trid. sess. 25. de reg. et mon. kap. 4. a 19. vinni jsou zločinem *odpadlictví* a mají přísnými tresty býti stíháni. Nemůžeť tudy žádná moc světská jich v zločinu

takovém podporovati. Odstavec druhý 53. these prohlašuje konfiskaci čili *sekularisaci* statků církevních t. j. *svatokrádež* za věc úplně dovolenou. Již před r. 1855 vláda Piemontská začala olupovati kláštery i chrámy kollegiatní a zrušovati jednoduchá beneficia, aby tudy obohatila státní pokladnici, a jak známo, posud král poctivec neustál od zlořádu toho, ačkoli Pius IX. v allokuci „*Cum saepe*“ zřejmě prohlásil, že všickni tací lupiči statků církevních *upadají v tresty církevní*, naznačené Trid. sess. 22. kap. 11.

54. Reges et principes non solum ab Ecclesiae jurisdictione eximuntur, verum etiam in quaestionibus jurisdictionis dirimendis superiores sunt Ecclesiae.

Lit. Apost. *Multiplices inter* 10. Jun. 1851.

„Králové a knížata netoliko jsou vyjmuti z právomocnosti Církve, anobrž v rozporu o otázky právomocnosti stojí oni nad církví.“

První polovice této věty zavírá v sobě učení Gallikanismu, dle něhož panující knížata nejsou zavázáni papeže poslouchati ve věcech církevních; naproti tomu učí církev katolická, že ani králové nepřestávají býti syny církve svaté, a že tedy v *církevních* záležitostech ovšem povinni jsou poslušnost církvi zachovávati. Odstavec druhý, že králové i *nad* církví stojí, jest jen další vývodek z těch gallikanských idei, jak jej podal r. 1848 španělský spisovatel Frant. *Vigil* ve spisu svém „Obhájení autority vládní a biskupské proti přechmatům římské Kurie,“ kteryžto spis r. 1851 od papeže jest zavržen a zapovězen. Ohledem na lichost věty svrchu položené srovnati přijde, co při 42. větě jsme podotknuli.

55. Ecclesia a statu, statusque ab Ecclesia sejungendus est.

Alloc. *Acerbissimum* 27. Sept. 1852.

„Odtrhnouti sluší církev od státu a stát od církve,“

Váhu hlavní zde dlužno klásti na *nutnost* vyslovenou v passivném „sejung*endus est.*“ Nelzeť učení církevní mysliti si na ten způsob: že stát *musí* s církví *spojen* býti; to nikdy neučila církev; po staletí byl odloučen stát od církve za dob pohanských; po staletí byli státové s církví úzce spojeni a sloučeni v středověku; a zase již po několikeré století odtrhuje se jeden stát po druhém od církve, a v zemích protestantských stát úplně jest odloučen od církve katolické; v takových státech nepropůjčuje se vláda ochranou svou církvi katolické, snad ji spíše utiskuje rozličnými způsoby. Nicméně poznáváme, že nejen pod vládou *pohanských* mocnářů církev katolická utěšeně rozkvétala, nébrž že také pod žezlem panovníků *protestantských* jako na př. v Anglicku a mnohých Německých zemích se katolická církev vždy více rozšiřuje a den co den stoupenců jí přibývá. Avšak s druhé strany bývá přece vývoji církevního života překáženo oněmi nástrahami, jež n. př. v Badensku neb v Italii vláda církvi katolické činí. Proto církev sice *snáší* to rozdělení a odtržení se státu od církve, poněvadž je snášeti musí, ale ona si takového rozdělení *neždá*, přesvědčena jsouc, že jen harmonické, přátelské spolupůsobení moci světské s církevní úplně odpovídá účeli, ku kterémuž Bůh obojí autoritu pro blaho lidské společnosti ustanovil.

§. VII.

Errores de Ethica naturali et christiana.

56. Morum leges divina haud egent sanctione, minimeque opus est, ut humanae leges ad naturae jus conformentur aut obligandi vim a Deo accipiant.

Alloc. *Maxima quidem* 9. Jun. 1862.

„Zákony mravní nepotřebují Božského potvrzení, a nikoliv není potřebí, aby zákony lidské byly ve shodu uve-

dený s právem přirozeným, aneb aby moc zavazovací obdržely od Boha."

57. Philosophicarum rerum morumque scientia, itemque civiles leges possunt et debent a divina et ecclesiastica auctoritate declinare.

Alloc. *Maxima quidem* 9. Jun. 1862.

„Filosofie a mravouka, jakož i zákony občanské mohou a mají se různiti od Božské a církevní autority."

Tyto dvě za našich časů do živlu státního života hluboce sahající zásady jsou vývodkem z oněch bludných theorií, jež se v Syllabu pod čísly 10. 11. 14. poznamenány spatřují. Filosofie novější racionalistická zcela se zhostiti touží všeliké zjevené pravdy, žádného na ni při svém bádání ohledu neberouc, a tudíž není jinak, než že filosofie ta v klam ubíhá a zjevenému náboženství se protiví. Již pak *zákonodárství* občanské za našeho věku obyčejně a z velké části na tomto základu nepravé filosofie spočívá; onoť *prakticky* provésti se snaží celou tu theorii, kterouž novověká filosofie hlásá; a při tomto praktickém provedení ovšem začasté valný spor mezi vůlí Božskou a zákony státními se naskytá. Kterak si z nesnáze té pomoci? Byli tu právníci mnozí ihned pohotově s odpovědí, takovou: Státní a lidské zákony vůbec sluší upravit podle zásad humanity, podle náhledů časových a t. p., ať již se zákony ty s vůlí Boží srovnávají čili nic. Načež podotknouti sluší, že stát každý záleží z *lidí;* panovník tak jako poddaní jeho nepřestávají býti lidmi, oni tedy jsou povinni Boha nejen v náboženských úkonech ale i v celém ostatním jednání života svého poslouchati, protože Bůh jest pánem celého života jejich a všeliká právomoc státní od Boha pochází. Všeliká mravopočestnost mezi lidmi, a všeliký řád občanský jedině na přesvaté a nejvyšší vůli *Boží* se zakládati má

a může, a proto nikdy se ustanovení lidská zákonům Božím nadsazovati nesmějí.

58. Aliae vires non sunt agnoscendae nisi illae, quae in materia positae sunt, et omnis morum disciplina honestasque collocari debet in cumulandis et augendis quovis modo divitiis ac in voluptatibus explendis.

Aloc. *Maxima quidem* 9. Jun. 1862.

Epist. Encycl. *Quanto conficiamur* 10. Aug. 1863.

„Jiných sil nesluší uznávati kromě spočívajících ve hmotě, a všecka mravní kázeň a počestnost má se zakládati v shromáždění a množení bohatství jakýmkoli spůsobem a v hovění rozkošem.“

V Encyklice své od 10. srpna 1863 poslané k biskupům *Italským* popisuje sv. Otec mimo veliké útrapy a pronásledování, jež církvi jest zakoušeti, i některé bludy valně rozšířené, kteréž rozhlašují lidé ziskuchtiví a nenasytní, jenžto všude hmotného prospěchu svého pílejí, na bližního zcela žádný ohled neberouce. Jet to zajisté politování hodná skleslost lidského ducha, pakli tak hluboko zabřednul v mamoně, že ji za cíl života svého považuje a že nezná vyššího štěstí nad množení pokladů vezdejších. Trefněji nikdo nemůže ohavný blud ten odsouditi, než jak to učinil Pius IX. slovy Spasitelovými (Mat. 16, 26): „Co prospěje člověku, byť celý svět získal, ale duši svou ztratil?“ a slovy apoštola Pavla (I. Tim. 6, 9. 10): „Kteříž chtějí zbohatnouti, upadávají v pokušení a v osidlo ďáblovo, a v žádosti mnohé neužitečné i škodlivé, kteréž pohřižují lidi v zahynutí a zatracení. Kořen zajisté všeho zlého jest žádostivost; již někteří puzeni pobloudili od víry a uvedli se v bolesti mnohé.“ Jet arci zapotřebí každému, aby buď hmotnou neb duševní prací, uměním, řemeslem, v úřadě svém, v obchodě a jinak si hleděl potřebné výživy opatřiti, ale tato starost o věci pozemské má býti jen *prostředkem*

k cíli, ne pak cílem samým, jímž jest jedině Bůh a spojení naše s ním ve světě nadpozemském, v životě budoucím.

59. Jus in materiali facto consistit, et omnia hominum officia sunt nomen innane et omnia humana facta juris vim habent.

Alloc. *Maxima quidem* 9. Jun. 1862.

„Právo záleží v hmotném činu, a povinnosti lidí jakékoli jsou prázdné slovo a všecky činy lidské mají moc práva.“

60. Auctoritas nihil aliud est nisi numeri et materialium ~~vi~~rium summa.

Alloc. *Maxima quidem* 9. Jun. 1862.

„Autorita není nic jiného, než souhrn počtu a hmotné síly.“

Věty zde položené od 59. až k větě 64. jsou tak jasně vyřknuty, že při prvním na ně pohledu sezná každý, oč tu vlastně běží. Allokuce od 9. června r. 1862 ozývá se obzvláště proti bludným doměnkám tehdáž v Evropě vůbec, především pak v *Italii* se rozvinuvším; panovníci a pravomocní měli býti zbaveni trůnu svého, oloupeni o majetek svůj; tu se stavělo arci revolučníkům v cestu *právo*, nahlíželi oni předobře, že po právu nejednají. Jako pak v písmě svatém čteme, že „řekl blázen v srdci svém: „*Není* Boha“; tak řekli i revolučníci a liberálníci novověcí: *Není* práva; to co se nazývá právem, je pouhou smyšlenkou, prázdným slovem, jež za našich osvícených dob nemá pražádné platnosti. A proto řekli dále: Na místo posavadního „práva“ se musí zavésti ve světě zásada pěstního práva: „Kdo s koho, ten s toho“; to jest: když se nám podaří, panovníka vyhnati, tedy jsme to učinili právem; jsme-li silnější než nepřítel náš, tedy musíme býti v právu. *Autoritu* si každý musí zjednati silou svou; kdo druhého přemůže, jej porazí, nad ním zvítězí, ten

si získá autoritu. Dle těchto zásad bychom arci dospěli k oněm počátkům středověkého rytířstva, kdežto hmotná síla a zručnost rozhodčím byla ve všelikých půtkách a kde silnější vítěz mečem a kopím, patrně bezpráví směl v právo přeměniti. Jak záhubné jsou další konsekvence těchto bludův, ukazuje věta hned následující.

61. Fortunata facti injustitia nullum juris sanctitati detrimentum affert.

Alloc. *Jamdudum cernimus* 18. Mart. 1862.

„Nespravedlnost zdařeného činu nic není na ujmu svatosti práva.“

Porovnáme-li to, co zde vyřknuto, se starožitností, tedy v jazyku Spartánském se slova ta překládala asi v následující smysl: Jestli Spartán něco ukradl a uměl zločin zatajiti, byl považován za hrdinu; za člověka podlého, za slabocha jen tenkrát, pakli pro neopatrnost svou postižen jest při krádeži. Tak i zde. Nezdaří-li se čin, tedy se může říci: Nebyl k tomu ještě čas, nechme to ještě při starém. Zdaří-li se však zločin, loupež, revoluce, pak nikdo proti ní nenamítej, že by to křivda byla; co se stalo, je vše dobré. Nazývají tuto zásadu obyčejně *principium facti completi* nebo: *„fait accompli“*; a znamená ta zásada tolik: Kdyby se to teď mělo teprv státi, křivé, nepravé jednání by to bylo; že ale se už stalo a odestáti se nemůže, uznáváme to za právo. Kdyby nebyl král Piemontský oloupil Rakouského mocnáře o část Lombardsko-Benátského království, dobře by byl jednal, neměl žádného práva na toto území; že pak fakticky onu část země si přivlastnil, je to fait accompli, musí to tak zůstati, aby se nerušila „evropejská rovnováha“ neb „evropejský mír“; takto vyjádřily se ve smyslu onoho fait accompli veškery vlády, které doposud *uznaly* nové království Italské; a proto není divu, že *Rakousko* nemohlo toto království z loupeží snešené uznati za legitimní

vládu, ještoby tímto uznáním bylo prohlásilo loupež proti Rakousku samému spáchanou za skutek dobrý a dovolený. A tudíž ani *papež* nemůže s onou zásadou facti completi srozuměn býti, jelikož by tím oloupení církve sv. o Dědictví Petrovo prohlásil za skutek dovolený a tou měrou by podvrátil základy veškeré mravnosti a dvéře by do kořán otevřel všelikému vandalismu a všeobecné revoluci.

62. Proclamandum est et observandum principium, quod vocant de *non-interventu*.

Alloc. *Novos et ante* 28. Sept. 1860.

„Rozhlašovati a zachovávati sluší zásadu, kterouž nazývají *nezakročováním*."

Kdožby tisíckrát a častěji za posledních let nebyl zaslechl z úst diplomatů na oko lahodné slovo „*nezakročování*"? Jest to jako čarovný zámek, jímž diplomacie si ústa zavírá, kdykoli jiným spůsobem *poctivým* z nesnází se jí vybaviti nelze. Pakli dva mocnářové proti sobě válčejí, může každý z ostatních panovníků buď k té, buď oné straně se přidati, vojskem a penězi jednoho ze soupeřů podporovati; aneb se může prohlásiti za *neutrálního*, t. j. nepřidávati se ani k té, ani k oné straně. Tuto neutralitu nazývají nyní zásadou *nezakročování*. Když v poslední italské válce Rakousko podle stanov spolkových se na Prusku a ostatních státech německých dožadovalo pomoci, odpověď Německa zněla: My se držíme zásady „nezakročování", t. j. Německo se z povinností spolkových vzhledem Rakouska vymknulo pláštíkem zrádné neutrality. Když papež Římský, král Neapolský, vévodové Toskanský a Modenský se proti loupeživým rotám spiklenců italských dovolávali pomoci panovníků Evropejských, všude téměř odbyti jsou slovy: My se musíme držeti zásady „nezakročování." A tudy se stalo, jak dí sv. Otec v allokuci od 28. září 1860, že *celá Evropa* se po-

kojně na to dívala, kterak loupežívé roty nepřátelsky vtrhnuvše do rozličných zemí, pravomocné panovníky odtamtud vytiskly. V takových případech jest zásada nezakročování nejvýš záhubna z té příčiny, že poskytuje takřka ochranu všeliké zpouře a loupeži, jelikož revolučníci vidouce, že s nijaké strany se jim není trestu obávati, tím smělejšími se stávají a tím hroznějších zločinů se dopouštějí. Jak smutný to úpadek právního sebevědomí v Evropě, když se mnohé státy zásady *nezakročování* přidržují tu, kdežby pro utlačení revoluce a pro ochranu práva mezinárodního měly zakročiti, a když naproti tomu ten onen stát *zakročuje* k tomu cíli, aby revoluci rozdmychal a obhajoval, jak to v italské válce učinil mocnář Francouzský.

63. Legitimis principibus obedientiam detrectare, imo et rebellare licet.

Epist. Encycl. *Qui pluribus* 9. Nov. 1846.
Alloc. *Quisque vestrum* 4. Oct. 1847.
Epist. Encycl. *Noscitis et Nobiscum* 8. Dec. 1949.
Lit. Apost. *Cum Catholica* 26. Mart. 1860.

„Zákonitým knížatům poslušnost odpírati, ba i odboj proti nim zdvihnouti, dovoleno jest.“

Slovy podobnými ukonejšiti se snaží revolučníci svědomí těch lidí, kdož k záhubným piklům jejich napomáhati se zpěčují, odvolávajíce se na křesťanskou náuku, kteráž knížatům a panovníkům poslušnost prokazovati velí. Naproti tomu spiklenci Italští rozhlašovali, že z jistých ohledů, na příklad z „lásky k vlasti“, pro „osvobození národů“ a jakkoli jinak ta prázdná pořekadla zněla, mohou poddaní odepříti poslušnost králi a panovníku svému. Tak soudí lidé ti, kteříž pravomoc panovníkovu neodvozují z autority Boží, jak to se sv. Pavlem církev katolická činí, nébrž kteří za to mají, že králové „z vůle národů“ vládnou, a po vůli a choutce národů tedy usazeni a zase svrženi mohou býti. Proto

se ve Francouzsku a v Italii tázali *lidu*, koho prý si chtějí za krále zvoliti? Zavedeno jest tak zvané *všeobecné hlasování* (suffrage universelle), kdežto několik tisíc buřičů tak dlouho terrorizovalo pokojné a míru milovné občany, až se jim oklamati a jimi se ku vlastní záhubě podvésti dali. Jelikož pak toto „všeobecné hlasování" nic jiného není leč pláštěm revolučních tendencí, na upokojení krátkozrakého lidu obecného vymyšlený, tudy Pius IX. několikráte se ráznými slovy ozval proti nekřestanské zásadě té. Kdyby všickni panovníci byli dobře porozuměli Encyklice a Syllabu od 8. prosince 1864, zajisté by tím jen svému vlastnímu blahu byli nejlépe posloužili, jak 63. věta jasně to doličuje. Když se celý svět bouří a proti autoritám povstává, když revoluce do bezedného jícnu svého pohltiti hrozí jednu říši po druhé, když Damoklesův meč, nazvaný teď „suffrage universelle", hrozebně nad hlavami knížat evropejských se vznáší, tu jediný Pius má odvahy a síly dosti, aby se na odpor postavil všeobecné zpouře, aby k poslušnosti napomenul všecky národy, aby chránil pravomocnou vládu panovníků, a tudíž zasloužil sobě papež neskončených díků se strany vladařů světských; ovšem pak popudil proti sobě vládu dvojí říše, Francouzska a Italie, kteréž obě říše toliko na revoluci spočívají.

64. Tum cujusque sacratissimi juramenti violatio, tum quaelibet scelesta flagitiosaque actio sempiternae legi repugnans, non solum haud est improbanda, verum etiam omnino licita, summisque laudibus efferenda, quando id pro patriae amore agatur.

Alloc. *Quibus quantisque* 20. April. 1849.

„Jak porušení každé i nejsvětější přísahy, tak činění jakkoli nešlechetné a ohavné i zákonu věčnému odporné netoliko není hodno zamítnuti, nébrž jest naprosto do-

volené a nejvyšší pochvaly zasluhuje, stalo-li se to z lásky k vlasti.“

„Láska k vlasti“ a osvobození jí od „tyranů“ bylo heslo spiklenců italských, když začali trůny káceti a vyháněti pravomocné panovníky. Ovšem tu nedbáno slibů ani přísahy věrnosti, kteráž poutala poddané k posavadnímu panovníku; na tisíce přísah zrušeno, ale křivopřísežníci uchlácholili svědomí své slovy: Vždyť to činíme jen z lásky k vlasti. Nalezalit se ovšem mnozí věrní, kteříž nikterak nechtěli napomáhati snahám buřičů; ti byli ze země vypovězeni aneb na místě uvězněni i odpraveni, a opět hlodající červ svědomí jest ukonejšen omluvou: Činíme i to z pouhé lásky k vlasti. Tak dalece v allokuci pokročili lidé ti v bezbožnosti své, že, jak dokládá papež „*Quibus quantisque*,“ se veliké poctivosti, cnosti a spravedlnosti úplně zhostivše s neslýchanou nestoudností i samo zlolajné počínání lotrů a vrahů zastávali a vychvalovali. Mohl tak mluviti Pius IX., jenž z vlastní zkušenosti neblahé konsequence věty 64té na sobě pocítil, an od nevděčné luzy z Říma vypuzen u vyhnanství meškal v Gaetě právě tehdáž, když (20. dubna 1849) psal svrchu uvedenou allokuci. (Dokončení.)

Biskup Dupanloup o konvenci a encyklice.

(Dokončení.)

Již ale důmyslný biskup, vypověděv upřímně, proti jakovému pokroku a liberalismu, proti jaké civilisaci papež jest a býti musí, v *šesté* úvaze své vykládá propověď o *svobodě kultu*. Papež přirozenou měrou prohlásil se proti zásadě, kterou nevěrci stanoví, že prý se nemá nižádného rozdílu činiti mezi rozličnými soustavami náboženskými, a stát že prý má jednostejnou měrou hověti

všem, aneb nevšímati si žádné, pouštěje jim úplnou ve všem všudy svobodu. —

Biskup Orleanský usiluje provésti, jak velice lid šálen a mámen jest od novinářův, papeže prohlašujících za úhlavního protivníka svobody svědomí. Píšet takto: „Či třeba stokráte touž věc opakovati? — Církev a papež zamítají toliko indifferentismus v náboženství — nesmysl, jejž ve všelikých tonech bývá nám slyšeti, tvrdí-li se totiž, že náboženství, Bůh, duše, pravda, ctnost, evangelium aneb alkoran, Buddha či Ježíš Kristus, pravé či nepravé, dobré či zlé; to vše že jest — jedno.

A cosi takového, chtěli by, má papež za dobré uznati, s takými bezbožnostmi smířiti se má on, máme smířiti se my!

Ale toho bohdá nebude, na věky věkův toho nebude! Bůh, duše, ctnost, pravda, budoucí život, rozdíl mezi dobrým i zlým, Ježíš Kristus a evangelium — nebudou nám nikdy věcmi lhostejnými.

Ale sluje to zamítati snášelivost vzhledem k lidem a občanské svobodě kultu: zamítáme-li šílený a hříšný indifferentismus a důsledky, vyplývající z neobmezené nevázanosti? — Cos takého nikdy se neřeklo a bohoslovci vesměs tvrdí naopak. — Papežové pak nikdy na to nepomyslili, zatracovati vlády, jež dle potřeb časových mněly, že třeba toleranci čili svobodu tuto přijmouti do svých zřízení. Než, co to dím? — Papež sám šetří jí v Římě. — „Blud jest cosi zlého, nikoli zákon, jenž z dobrého úmyslu trpí blud“: tak čtu v knize, jež nedávno vytištěna jest v Římě před obličejem kongregace indexu.“ — — Po té dolíčeno patrnými příklady, kterak jest Pius IX. a předchůdci jeho jak byli snášeliví, načež vece: „Zamítá-li se rovnoprávnost vzhledem k náboženství, nezamítá se tudíž politická svoboda kultův; zavržením učení nezatracují se osoby. A má snad Církev prohlá-

siti mravní odpovědnost bludu? Odstup to! Kdyby to Církev učinila, sama filosofie, sám prostý a obecný rozum ozvaly by se proti tomu. Šetření rozdílu mezi pravdou a nepravdou, mravní povinnost hledati pravdu, přidržeti se pravdy a vyhybati se nepravdě jest právě tak znamením ducha filosofického a povinností filosofie, jako ovocem ducha náboženského a povinností náboženskou. V tom smyslu jest náboženství pravé výlučným i samovládným a musí jím býti, jinak zajisté nebylo by — pravdou.

Bohoslovci, pravdě pojišťujíce práva i svrchovanost její, káží-li každému člověku, že jest zavázán hledati ji a podrobiti se nalezené, kde třeba opětují slova Fenelonova k Jakubu II.: „Propůjčte toleranci, ne snad jako byste vše lhostejně schvaloval, nýbrž jako trpělivě snášející, což trpí sám Bůh. Hleďte pak lidi jemným přesvědčováním zase nazpět přivésti k pravdě.“

Než jsou lidé, kteří neobmezenou svobodu kultu vynášejíce za obecný, svrchovaný a zavazující ideal každého století a národu, rádi by všem i papeži a Církvi zmatek duší a rozmnožení sekt vnutili jako nejlepší stav společenstva, jako pravý náboženský a společenský optimismus. — Naproti tomu papež nevěří, že by takový ideal byl tím nejlepším. Jemu a Církvi jiný kyne ideal. Idealem papeži a Církvi není změtěnost ale shoda duchův, není roztržka nýbrž usjednocenost duší. Idealem Církvi a papeži jest podivné slovo Páně: *Unum sint, unum ovile unus pastor* — usjednocenost duchů v pravdě a usjednocenost srdcí v lásce, toť jest idealem papežovým, idealem Církve.

Ku poctě mnohých vrstevníkův mohu pak dodati, že snahy Církve i u našich odtržených bratří nejšlechetnější duchové a největší, nejlepší duše sdílejí. Nabažiti se roztržky, vidouce, kterak z ní pochází toliko neplodnost

a boj; nabažilit se zmatkův, jež jsou nad jiné výdatnějším rušivým živlem všeliké víry, každého vyznání, zároveň pak též příčinou naší slaboty a mdloby, pokud činiti jest o tolikerých pohanských národův přivedení k pravdě, ctnosti a křesťanské vzdělanosti.

Ach, kdyby se indifferentismus v náboženství prohlásil zásadou: plamen křesťanské lásky k bližnímu a horlivosti o spásu duší zledovatěl by ve srdcích: pak by ani jediného missionáře, ani jediného apoštola nebylo na zemi. Cítíte-li to? — Ale jak veliká byla by naše moc, kdyby všickni za jedno byli při ohlašování pravdy evangelia těm, kdož jí neznají. Polovice lidského pokolení zůstává v temnostech, poněvadž jí přinášíme evangelium popírané, rozdělené, na kusy roztrhané. O, kdyby Anglie, Francie a Rusko usjednoceny byly v pravdě a tudíž i v lásce i v horlivosti apoštolské, východ a veškeren svět jiné nabyly by tvářnosti. Vyť říkáte: jednota v náboženství patří minulosti; a já ze vší síly duše své pravím vám, že jí náleží budoucnost, ježto jest spasením a slávou světa. Toť má pevná víra, má nezvratná naděje. Začasto již řekl jsem bratřím odtrženým slovo, na něž mi nikdy neodpověděli. Já se tázal: Ježíš Kristus přišel-li založit roztržku? — Odstup to! Roztržka tedy nepochází od Něho. Dnes ale dodávám: papež tedy, Kristovým jsa náměstkem, nemůže za to míti, že by roztržka byla věcí nejlepší, pročež také nemůže za princip povznésti to, což na jisto není věcí nejlepší. Nejlépe bylo by, kdyby Židé a nevěrci stali se křesťany a protestanti katolíky. Toho si přeje papež, a kdyby si toho nežádal, vy sami právem byste ho nemohli míti v poctivosti! —

Ale tím není řečeno, že vám chceme víru svou vnutiti násilím! Nikoli!“ — —

Poslední průpovědi své výtečný biskup neostavil bez důkazův a zřejmých dokladův. — Ukázav, že víry ná-

silím vynutiti nelze a dle zásad křesťanských vynucovati nesluší, připomíná též příčiny, proč usiluje Církev zachovati práva i moc, kterých nabyla víra ve státech křesťanských. Nemohouce položiti tu všeho, což a jak byl důmyslný apologeta pověděl, klademe aspoň následující slova: „Netřeba nám, abychom přestali býti křesťany, chtějíce býti dobrými občany. V minulosti není nám ničehož zapírati a na příští časy čeho se děsiti. Jsouce synové našeho věku, nezapíráme velikých století křesťanských. A vy chcete, aby papež zapřel křesťanství . . jež nejkrásnější socialný pomník vzdělalo — křesťanskou Evropu? Jak, vy chcete, aby papež, až ho za příštích časův některá monarchie v Asii aneb některá republika v Americe požádá, aby křesťanství uvedl do zákonodárství a mravův jejích, viděl se odsouzena odpověditi: Líto mi velice, ale včera, chtěje vyhověti jistému hluku Vlachův i Francouzův, podrobil jsem se závazkům, ježto mi váží ruce. Já ustanovil aneb dopustil jsem, že ve jmenu mém ustanoveno zásady, zakazující mi, abych se přidružil k vašemu dílu. Anobrž já prohlásil, že pilně potřebí jest, aby již křesťanství nemělo místa ve zřízení kteréhokoli křesťanského národu. Vzdělávejte, zlepšujte mravy vašich národův, pokřesťaňte je, pokud můžete: mně ale po tom nic není.“ —

Netřeba tuším připomínati, jak mnoho nevývratné pravdy leží v trefné této applikaci zásad, kteréž by lidé bez víry tak rádi živou mocí vnutili papeži. — Posléze pak obrátil se vítězný obrance proti lživým osočovatelům, vytýkaje jim, že oni sami snášelivosti neznají. — „Já se své strany“ vece, „neznám učitelův nesnášelivosti znamenitějších a plýtvačův kletbami podivnějších nad tyto pány. Obviňujíť nás, jakobychom své *Credo* vnucovali svědomím; ale nevidíte-li, s jakým velitelským hlasem

by nám své Credo vnutiti chtěli? Kdo jest tedy inquisitorem a koho chtí vésti na hranici?

Inquisitory jsou onino učitelé moderného světa, tak nesjednocení mezi sebou ale svorní v jedné věci a sice v té, že třeba katolíky vždy osočovati, hyzditi a zatracovati. Mně bývá do smíchu, slyším-li, že prý se blud na světě pronásleduje. Vidím, který blud slaví své vítězství, zatím co pravda všude násilí trpí. Papež obmezuje se na pouhé výstrahy a obrací se toliko k věrným křesťanům. Páni ti ale metajíce kletbami, chtí celému lidstvu předpisovati zákony. Ve jmenu svého špatně vyloženého *Credo* káží v Italii revoluci, ve Francouzích, v Belgii, v Rakousku a jinde vyloučení a útisk. Buď křesťanem aneb občanem! Vol jedno neb druhé, nikoli ale oboje zároveň: tak to žádají. Chtíce, abychom zpronevěřili se buď přísaze své občanské aneb své víře, našli nový skřipec na svědomí poctivých lidí.“ — Tak p. Doupanloup! A slova jeho nejsou-liž i tuto hlasem živoucí pravdy? Nepočínají-liž sobě i u nás jistí hlásníci, nesvědomití a krátkozrací osočovatelé, hyzdící papeže i Církev, právě tak, jak to vytýká Doupanloup francouzským, vlašským i německým druhům jich? — Ach, a lidé ti chtěli by ještě, abychom zlatili a zvelebovali bič, kterým nás tepou! Bůh to naprav!

Ale čas, kvapiti ke konci. Nezbývá, leč poslední částka, věnovaná úvahám o *politické svobodě*. — Papež nemá prý se míchati do politiky, praví protivníci. Důmyslný obrance encykliky, odpovídaje na to, vece: „Příliš krátkozrakými politikáři jsou ti, kdož nevědí, že se politika kořeny a vrcholky svými styká s dobrovědou, a že jest to právem, povoláním a slávou papežovou, poučovati svědomí, povinnost kázati před obličejem panovníkův i národův, a ve světě povznášeti hlasu pro pravdu i spravedlnost. —

Papež dává prý se do politiky. Ale činí to, aby otřásl společností aneb aby utvrdil základy její? . .

Po té s přepodivnou stručností vykázav jádro a směr politických zásad naznačených encyklikou i syllabem, poukazuje p. Dupanloup na zjevné faktum, že Církev, přijímajíc všeliké formy vládní, pokud jsou spravedlivé, zůstavuje to synům svým, aby si politické formy svobodně zvolili sami. . . „Bylo[t] pak by to dětinstvím, domnívati se, že taká rozsáhlá snášelivost Církev donucuje, zasvěcovati zlořády, zapovídati pokrok a potřebné opravy u věcech, jež v také vysoké míře schopny jsou zdokonalení.“ — Nedarováno pak ani tu lichým liberalníkům, chtějícím svobodu výhradně pro sebe, aby tím spíše a tím neobmezeněji dusiti mohli vše, cožkoli jim není po chuti a smyslu. Leč nesmíme již vybírati, což výborně a pádně řečeno: musilit bychom i tu vypsati několik listův. Mimo to káže nám povinnost aspoň slovy několika obrátiti zřetel na — *konec* památné knížky.

K nadpisu: *„konec“* připojil Dupanloup velebné *Sursum corda!* — Učinil to právem. Vše, co tu na několika listech řečeno, uchvácí mysl, povznáší srdce, jest hymnou, proudící z duše, odchované na srdci Kristovu. Mistrovským perem nakresleny jsou tady bídy a útisky, na kteréž toužíme. „Novinářstvo a literatura, zákony a mravy porušené jsou proti nám. A kterou mocnost možná porovnati s tou, o níž mluvím?“ tak dí biskup. „Dejte zvoniti klekání ve vsi, kdež v hospodě čítají *Siècle* a *Opinion nationale* i *Život Ježíšův* (od Renana), i uzříte, kolik čtenářův asi uposlechne hlasu osamotnělého zvonku. — Do kostela chodívá se na hodinu a na dvě za týden. Do školy a školou do kostela chodívá se od 8 do 11 let. Jinak veškeren ostatní život uchvácen bývá pečováním o vezdejší potřeby a chatrnou čtvrt hodinku, trošku pozornosti, jež denně vybývají člověku k obecným

důležitostem, pohlcuje žurnalista, jenž z hlavního města, z ohniska osvěty čtenářům svým ve všech novinách opětuje: Papež jest tyranem, kněz jest podvodníkem, Ježíš Kristus jest bájkou.

Tak to u novinářstva. — Proti nám jest ale také zákon. Trpíme jako všickni občané, trpíme více než oni, neboť úlohou naší jest, spojovati lidi, rozšiřovati učení, zakládati ústavy. Trpíme tedy za příčinou všelikých překážek, jež vadí svobodě spojování a vyučování, svobodě tisku, přenášení zboží a spolkování. — Ale ještě víc! Nižádný článek ve starém řetězu, kterýž nesnášelivost národův a králův ukula proti nám, není propilován časem, není zlomen spravedlností. Nás pronásledují tím, což zovou *Appel comme d'abus* právě tak, jako za časův dřevních pletek gallikanských. Šat náš uvozuje se v podezření jako za časův proskripce, naše domy podhlídají se jako za časův konfiskace.

Proti nám jsou též mravy!

Moda shání se po rozkoši . . moda shání se po penězích, i pravím pouhou pravdu, zaznamenávaje, že za této doby mravy jsou porušené a ctnost bývá pronásledována. Po příčinách nechci pátrati.

Již ale, jakmile neřest slaví své vítězství, dějí se útoky na víru. Lakomci, vy naříkáte na náboženství, ježto žaluje na vás. Prostopášníci, vy zatracujete víru, jelikož vás víra zatracuje. Zločin zločečí spravedlnosti, nepravost, chtějíc lépe hověti chtíčům, usiluje zhanobiti morálku. Pachtění po bohatstvích a otročení chtíčům tělesným, toť jsou dva schody děsné propasti, na nichž — s bolestí musím to říci — od několika let již oběma nohama stojí část francouzského nébrž i evropského společenstva. Co divu, že pak společenstvo nemiluje již Ježíše Krista; ont zajisté byl pokorný, byl chudý, byl čistý. —

Nic však méně na vzdory strašlivým útokům nevinářstva, na vzdory žalostným závadám se strany zákonův, na vzdory rostoucí porušenosti mravův, na vzdory našim nedokonalostem a křehkostem smím tvrditi, křesťanství že není v nebezpečenství.

Možná, bohužel, že tisícileté světské panství papežovo klesne na jistou dobu. Která lidská moc vzdorovala po tak dlouhý čas takým strašlivým útokům? A co stane se po tom?

Mát se za to, pak že po všem veta. — Naopak, tehdy vše vezme svůj počátek.

Nesnáze nastanou mocnostem pozemským. Hlava křesťanův, jsa méně v nesnázi než lhostejní aneb vítězně jásající svědkové jeho pádu, na novo dokáže světu, že se Církev snáší se všemi spůsoby vlády, anobrž i s pronásledováním.

Za těchto časův již probouzejí se vůkol pronásledovaného Ježíše věda, horlivost, svědomí. Protivníci, chtějíce proniknouti až k samému božskému srdci, musí prvé spustošiti roli filosofie spiritualistické, musí zapříti Boha, duši, prozřetedlnost, rozdíl mezi dobrem i zlem, musí poslední paprsky světa zhasiti a opět uvésti noc. Praví milovníci moudrosti tudíž navrácejí se k nám. —

K nám navrácejí se také státníci. Pohlížejíce na rostoucí proudy demokracie, cítí dobře, že budoucnost uvidí hnutí, jež bude strašlivé, ač nebude-li křesťanské.

I vidím též umělce, ani se skroušeností přicházejíce k nám, ve stínu chrámův našich hledají místečka, kdež by jim přáno bylo nastíniti něco jiného než nemotorné mátohy a chlipné obrazy.

Ano i průmysl navracuje se k nám. Touž měrou, jakouž rodinný duch v dílně nastupuje na místo nelidského ducha spekulačního, tolikéž i krucifix navracuje se do dílny. — —

Ano, vězteż zaslepení nepřátelé naši, dorážejíce na Ježíše, dokázali jste na novo, jak právě Ježíš jest drahý a jak mnoho váží v osudech lidstva. Den po útoku na vládce a pána světa, šlechetnější díl pokolení lidského chápe se na nohy, uděšený, rozhorlený a studem naplněný. — Ano, již vidím, kterak uprostřed tolikerých pronásledování počet navracujících se jest větší než býval kdy.“ —

Na důkaz uvádí pak uchvacující apologeta své zkušenosti, kterak bývalo před 40 lety a ukazuje, jak jest nyní. Nepopíratelná fakta řadí se mu tu na svědectví. Po té vece: „O katolická pravda nalezla ohlasu v každém svědomí. Z hlubin všech srdcí tohoto věku vystupuje otázka až k samému Ježíši Kristu. Lidé koří se aneb bojují pod božskou jeho pravicí. Lidé jej buď milují aneb nenávidí; není ale těch, kdožby o něm nechtěli věděti. Jmeno jeho jest nad všeliké jmeno. Jeho evangelium jest první potřebou duše. Hle, protivníci Boží, vy sami bezděky stali jste se spojenci ohlašovatelův jeho. — O, vy ubozí protivníci; vy mocnosti jednodenní! Nechať si obořite stolec papežův: tím ještě neodklidíte ani Církve ani papeže.“ — —

A teď ještě několik slov na závěrku. Jsouť to slova, jimiž Dupanloup sám práci svou zavírá; slova to, patrně věnovaná samému císaři pro upamatování. Apoštolský biskup, připomenuv osvědčení sv. Otce, kterak se modlí k Bohu, aby císaři a všem panovníkům dal spravedlnost a soud, praví:

„Pokud nemají biskupové svobody, ohlásiti slova hlavy Církve, zpotvořená v žurnalech, není to spravedlivé.

Pokud Piemont, podporován ve svých výstředních záměrech, staví se na místo, jež Francie se cti zaujímá: není to spravedlivé.

Pokud mluví se o reformách, ježto se žádaly v

Římě, a mlčí se o útocích, které nařízeny jsou v Turině: není to spravedlivé.

Pokud dovolují zakládati četné žurnály, které dorážejí na Církev, a zdráhají se povoliti takové, jež by ji hájily: není to spravedlivé.

Pokud vidí se v posledních slovech papežových něco jiného než oprávněné prohlášení neproměnné pravdy, než nutné zavržení nevázané svobody: není to spravedlivé.

Pokud zapomíná se, že víra Kristova byla, jest i bude božskou dobroditelkou lidstva, utěšitelkou a obnovovatelkou světa: není to spravedlivé.

Ty Bože můj, Ty jsi spravedlivý: Tobě poroučím své útrapy, své snahy a své nezvratné naděje.

Tak ukončil výtečný biskup výtečné dílo!

V. Štulc.

Dar jazyků.

Promluvíme zde napřed o tom, co darové Ducha sv. vůbec jsou, pak učiníme výklad o daru jazyků zvlášť.

A) O dařích Ducha sv. vůbec.

Co se týče darů Ducha sv. vůbec, podotknouti sluší, že význam těchto darů, kteréž se řecky *χαρίσματα*, latinsky *spiritualia* jmenují, úzce souvisí s ideí o církvi, a že toliko v církvi katolické pravý pojem o charismatech nalézti jest možno.

Církev jest, dle nauky sv. Pavla, „*tělo*“ (Kor. 12, 13; Efes. 4, 16.) a sice „*tělo v Kristu*“ (Řím. 12, 5.), aneb zrovna „*tělo Kristovo*“ (Kor. 12, 27; Efes. 4, 12.), ano církev jest „*Kristus*“ (Kor. 12, 12.), v jehožto učitelském, kněžském a královském úřadě církev pokračuje a pokračovati bude až do skonání světa. Jednotliví údové tohoto těla jsou ti, kteří v Krista věří a ve jmenu

jeho pokřtěni jsou, „*mnozí jedno tělo jsme v Kristu, jedni druhých údové v Kristu Ježíši Pánu našem*“ (Řím. 12, 4.).

Oživující princip, takřka *duše* tohoto těla jest *Duch svatý*, kterýž veškeré živé údy *spojuje* a jim nadpřirozený život a sílu bez ustání uděluje. Tato v zdravých údech ustavičně se proudící *síla života nadpřirozeného*, nazývá se *milost* (χαρις). Míra a hojnost milosti té není ve všech údech jednostejná, nýbrž dle vůle Boží a dle spolupůsobení jednotlivců rozdílná (Jan 3, 8.). V Kristu pak co hlavě celého těla jest milost ta v plné míře (Jan 3, 34.). Od této milosti, již theologové *gratiam gratum facientem* jmenují, rozeznávati dlužno dary Ducha sv. *gratias gratis datas* (χαρίσματα, spiritualia). Darové duchovní (χαρίσματα) jsou, dle nauky sv. apoštola (Kor. 12.), docela *zvláštní* milosti a dary, jichžto Duch sv. jednotlivým údům *k prospěchu a blahu církve* uděluje. Rozličnì pak jsou darové tito dle postavení jednotlivců v církvi a dle přirozených vloh a schopností jejich; ovšem může Duch sv. tyto dary tvořit i tam, kde té přirozené schopnosti není; neboť *rozděluje jednomu každému, jak chce.* (Kor. 12, 11.) Avšak přečasto jsou přirozené vlohy a schopnosti základem darů duchovních. Pouze přirozená vloha, byťby byla i nejskvělejší, není-li tu zúrodňující milosti a síly Boží, přináší málo aneb žádný prospěch církvi; avšak když jest Duchem Božím oživena a posvěcena, teprv se ona vloha stane *charismem*, teprv se stane užitečnou a prospěšnou ku vzdělání království Božího.

Co tedy v přirozeně sociálném, měšťanském životě talent (vloha) platí, to platí ve vyšším církevním životě charisma neb dar duchovní.

Jest tedy *charisma* jednakaždá převládající uspůsobilost a dovednost, jižto Duch sv. jednotlivcům ku blahu církve uděluje. Theologové nazývají tyto dary duchovní „*gratias gratis datas,*“ avšak ne v tom smyslu, jakoby

posvěcující milost (gratia gratum faciens) nebyla též *gratia gratis data*, nýbrž v tom smyslu, že dary duchovní ne tak ku vzdělání jednotlivců, jako spíše ku vzdělání celku, ku prospěchu církve se udělují. Darové tito nesmí se smísiti s tak zvanými dary Ducha svatého, jichžto se dle Iz. 11, 2, 3. sedm počítá, kteréž patrně do řady *gratiarum gratum facientium* náleží.

B) O daru jazyků zvlášť.

O zázračném *daru jazyků* (*χάρισμα τῶν γλωσσῶν*) vede se řeč v písmě svatém a sice: v I. Kor. 14., pak v Sk. Ap. k. 2. k. 10. k. 19, a konečně u sv. Mr. 16, 17.

Že tento zázračný úkaz, kterýž se na první slavnost seslání Ducha sv., pak později v domě setníka Kornelia a v Efesu některým učenníkům Janovým objevil, jednostejný jest s tím, o němž sv. apoštol v prvním listu ku Kor. 14. mluví, nebude popírati žádný, kdož tato souběžná místa bez předpojatosti porovnává. Jelikož se zázračný dar jazyků v prvotní církvi, zvláště pak v Korintu, zhusta objevoval, tehdy ani sv. Pavel, ani sv. Lukáš nevysvětlují, v čem tento dar pozůstával; psalit zajisté takovým čtenářům, jimž toto charisma ze zkušenosti známo bylo a tudíž dalšího, určitějšího vysvětlení nepotřebovali.

Nám se však v tomto zhledu zkušenosti nedostává, pročež poukázáni jsme na jednotlivé poznámky v I. Kor. 14 a v Sk. Ap. 2, z nichžto sobě poněkud pojem o tomto daru jazyků učiniti můžeme.

Uvažme nejprvé rozličná vyrčení písma sv. o tomto daru. Naznačuje se toto charisma jmenem: „*γένη γλωσσῶν* *rozličnost jazyků*“ (Kor. 12, 10.), jindy opět singularem: „*γλώσσῃ λαλεῖν jazykem mluviti*“ (Kor. 14, 2, 4, 13, 18), jindy opět pluralem: *γλώσσαις λαλεῖν jazyky mluviti.* (Kor. 12, 30; 13, 1; 14, 5, 6.) Sv. Marek (16, 17) přidává adjectiv: „*καιναῖς, novými jazyky*“ a sv. Lukáš přidává: „*ἑτέραις rozličnými jazyky*“ (Sk. Ap. 2, 4.). Slovo *λαλεῖν*

znamená: „něco vysloviti“ „mluviti.“ Slovo pak γλῶσσα má tři hlavní významy 1. *jazyk co úd lidského těla*; 2. *řeč*; a 3. znamená plural γλῶσσαι u pozdnějších Řeků od časů Aristotelových *„zastaralé poetické výrazy neb idiotismy.“* Dle těchto třech významů, jichžto slovo γλῶσσα má, jest též trojí výklad daru jazyků.

I. Výklad uvádíme zde jen proto, bychom poznali, jaký nesmysl tak řečený racionalismus obecný (vulgaris) na světlo vyvedl. Tito racionalisté, upírajíce zázraky v písmech svatých, berou slovo γλῶσσαι zde v třetím významu, domnívajíce se, *že dar jazyků záležel v tom, že řečník zastaralé, poetické, mnohým nesrozumitelné výrazy do řeči své přimísil!* Tak vykládá Bleek. Proti tomuto výkladu, kterýž vlastně ani vyvrácení nezasluhuje, mluví singular: *„jazykem mluviti;“* neboť kdožby mohl s jediným zastaralým výrazem, s jediným idiotismem mluviti? Dále příčí se tomuto výkladu adjectiv: *„novými jazyky;“* což jsou zastaralé výrazy *nové?* Konečně nesrovnává se tento výklad se zázračnou událostí svatodušní Sk. Ap. 2., nesrovalost tu cítil sám Bleek, domnívaje se, že v Sk. Ap. 2. obsažen jest mythus historický, že totiž zázračný svatodušný děj teprv postupem času byl utvořen a okrášlen.

II. Výklad, původce druhého výkladu byl *Bardili* a *Eichhorn*, s několika proměnami přisvojil si ho *Neander*, *David Schulz* a j. Tito vykládači berou slovo γλῶσσα zde v prvním významu, domnívajíce se, *že dar jazyků záležel v tom, že řečník v nadšeném stavu pronášel neartikulované zvuky a hlaholy jazyčné. „Jazykem mluviti“* bylo prý účinek nejvyššího enthusiasmu, nejvyššího pocitu křesťanské blaženosti, kterýžto pocit s výstředním modlením, zpíváním a díkůčiněním, s horujícím plesáním a jásotem na jevo se dával. Přirovnán byl tento stav nadšení s prorokováním Saula (I. Král. 19, 23.), ježto s vzteklostí, svlékáním šatů, s ležením na zemi spojeno bylo. Při-

rovnán byl tento stav nadšení též s dithyrambami Řekův, s nejsmělejšími a nejvyššími lyrickými zpěvy k uctění Bakcha, jež se snadno v přepjaté a fantastické zuření proměnily. Porovnán byl tento stav enthusiasmu konečně s podobnými úkazy u starých Montanistů a novějších Methodistů a Irvingianů. Avšak tomuto výkladu odporuje 1. plural *γλώσσαις*, kdež o jedné osobě řeč jest I. Kor. 14, 18, a ve verši 19. dí apoštol: *„v církvi chci raději pět slov ze smyslu svého promluviti, abych také jiných poučil, než deset tisíc slov jazykem“*, tedy darem jazyků opatřený mluvil *skutečná* slova a nebyly tu zvuky a hlaholy neartikulované; 2. přídavná jména: *καιναῖς ἑτέραις* u svatého Marka a Lukáše; 3. dotčený výklad nelze srovnati se zázračnou událostí svatodušní v Sk. Ap. 2; neboť jestliže *„jazykem mluviti“* vyrozumívají se pouze zvuky a hlaholy nesrozumitelné, kterak pak mohli zde posluchači říci: *„Slyšeli jsme jedenkaždý jazyk svůj, v kterémž jsme se zrodili;* 4. jak mohly takové hlaholy neartikulovaných tónů srozuměny a vykládány býti? a přece požaduje sv. apoštol (Kor. 14, 13, 27.), aby při tom daru jazyků byl též vykládač (*ἑρμηνεία γλωσσῶν*). I také *„rozličnost (druhy) jazyků“* (*γένη γλωσσῶν*) příčí se dotčenému výkladu. — Podobným spůsobem vysvětluje dar jazyků *A. V. Mayer*, že totiž v stavu nadchnutí ve výstředním modlení, zpívání a dobrořečení záležel. — Jelikož toto mínění se zázračnou událostí svatodušní nesouhlasí: tehdy Mayer s toutéž libovůlí, jako Bleek, se domníval, že v Sk. Ap. 2. obsažen jest mythus historický, že totiž nábožná pověst postupem času toto faktum utvořila i okrášlila! *Wieseler (Stud. und Krit.)* myslí, že dar jazyků (*γλῶσσαις λαλεῖν*) pozůstával *v tichých, sotva srozumitelných slovech, tónech a hlasech a sice neartikulovaných.* Ale jak pak tu byl možný výklad (*ἑρμηνεία γλωσσῶν*)? jak mohlo takové tiché

mumlání jazykem co zvláštní dar Ducha svatého považováno a jmíno býti?

III. Výklad. — Dle Origena vykládali přemnozí starší interpreté, že *dar jazyků záležel v tom:* ti, jenž tento dar obdrželi, *mluvili v cizích řečích, jimž se nikdy nebyli učili,* tak že mohli s Latiníky latinsky, s Řeky řecky, s Araby arabsky mluviti.

Hlavní účel daru řečí byl: všeobecné rozšíření víry křesťanské mezi rozličnými národy. Výklad tento, s nímž mnozí sv. Otcové souhlasí, byl v novějším čase *od Engelmanna* (v korunovaném spisu jeho v Řezně 1848) velmi ostrovtipně hájen. Souhlasí s ním oba výrazy: *„jazyky“* a *„rozličnými jazyky mluvit;“* avšak nedá se s ním srovnat singular: *jazykem mluviti,* tím méně *„novými jazyky;“* nebo *cizí řeči* nebyly *nové.* Dále vypravuje se o sv. Pavlu (Sk. Ap. 14, 11.), že, dle výkladu sv. Chrysostoma, likaonicky nerozuměl, a přece praví týž apoštol (Kor. 14, 18.), že darem jazyků nad ostatní Korintčany vynikal. Dále mluví proti tomuto výkladu poznámky, kteréž se o daru jazyků v Sk. Ap. 2. činí; neboť v k. 2, 4. stojí psáno: *„naplněni jsou všickni Duchem Svatým a počali mluviti rozličnými jazyky (ἑτέραις), jakž Duch Svatý dával jim vymlouvati;“* potom jest zde vypočtěno osmnáctero národností, z nichžto posluchači tu přítomni byli, i vypravuje se o nich, *že se děsili všickni a divili, řkouce: „odkudž to, že jsme slyšeli jedenkaždý jazyk svůj, v kterémž jsme se zrodili?“* Kdyby tedy apoštolé tehdáž na den Letnic v některé cizí řeči byli mluvili, tak by z toho následovalo, že jeden apoštol v jedné, druhý apoštol v druhé řeči a. t. d. mluvil, anebo že jedno kázaní do osmnáctero řečí překládáno bylo, což připustiti nelze. A dále, jestliže apoštolé některým cizím jazykem mluvili, proč pak se posluchači tak děsili a divili, proč někteří z nich myslili, že apoštolé sladkým vínem opojeni jsou? Vždyt

pak mluvení některým cizím jazykem není ještě znamením opilosti. Mimo to nesrovnává se tento třetí výklad 1. s Kor. 14, 10., přirovnává se tu dar jazyků s mluvením v cizí řeči: avšak dvě věci, které se přirovnávají, nemohou totožné býti. 2. Dar jazyků záležel v tom, že jím obdařeni v ekstatickém stavu se modlili, zpívali, dobrořečili (Kor. 14, 14—16) a veliké skutky Boží mluvili. (Sk. Ap. 2, 11). Co pohnulo ale věřící v Korintu k tomu, aby v nesrozumitelné některé cizí řeči chválu Boží zvěstovali, jemu děkovali a k němu se modlili? 3. Dle Kor. 14, 14 vzdělával tímto darem opatřený toliko pouhý temný cit svůj a ne také mysl (*νοῦς*), ano „*mluvení jazykem*“ mohlo dle v. 23 bláznovstvím neb šílenstvím se zdáti. To však se nemůže říci o mluvení v cizí řeči. 4. Často bylo „*mluvení jazyky*“ úplně nesrozumitelné (Kor. 14, 2), bylo tu zapotřebí *obzvláštního daru*, totiž *výkladu* (v. 28). Všecko toto nedá se vysvětliti, jestliže „*jazykem mluvit*“ tolik znamená co „*v cizích řečích mluvit.*“ Zůstává nám ještě čtvrtý výklad.

IV. Výklad, kterýž již od starších exegetů, zvláště *od sv. Cypriana (serm. de Spiritu sancto)*, byl naznačen, v novějším pak čase přisvojil si ho *Oswald* (Kath. Magaz. Bd. II. pag. 209 a 279.). Výklad Osvaldův jest následující: Pro pýchu lidskou rozptýleni byli jazykové, avšak vykoupením Kristovým a seslánim Ducha sv. byla původní jednojazyčnost na čas obnovena. *Dar jazyků pozůstával v jedné centrální a universální řeči, kteráž s prvotní pařeči buď totožná aneb aspoň jí podobná byla.* K lepšímu porozumění výkladu tohoto dodati sluší následující: Dle vidy Boží mělo pokolení lidské jedným úzce spojeným celkem býti, mělo spojeno býti *vnitřní* páskou lásky a *zevnitřní* páskou jedné a tétéž řeči, jižto Bůh prarodičům uděliti ráčil. Řeč zajisté jest *zevnitřní* páska, jež lidi vespolek víže. Avšak hřích prvních rodičů to

byl, jenž přerušil *vnitřní* pásku lásky; neboť hřích dle vniterné povahy své není nic jiného, než pýcha a sobětnost, hřích jest tedy úplná protiva lásky, princip lidi od sebe rozdělující. Nevyhnutelný následek hříchu byl, že i *zevnitřní* páska totiž původní řeč rozštěpena a zmatena byla, a to právě tehdáž, když Bohu vzdorující pýcha při stavění věže Babylonské nejvyššího dosáhla vrchole (1. Mojž. 11.).

Že se řeč po pádu rajském hned nerozštěpila, toť působil Logos t. j. Kristus, před svým vtělením. Kdyby byl Logos hned po pádu rajském v prvních lidech byl neúčinkoval, takby bylo povstalo tolik řečí, kolik tu lidí bylo. Když však vykoupení na kříži bylo vykonáno, když na slavnost Letnic Duch Svatý lásku Boží v srdcích prvních křesťanův rozlil, když je touto *vnitřní* páskou lásky úzce spojil, tak že množství věřících bylo jedno srdce a jedna duše: tuť se v některých okamžikách, v nichžto Duch Svatý obzvláštně účinkoval, prvotní jednota jazyku zpět navrátila. I také příkré rozdělení statků pochází od hříchu, i toto rozdělení statků bylo působením Ducha Svatého u prvních křesťanů na čas přerušeno. Dar sjednocení jazyků jest, jakž to sv. Otcové učí, úplná protiva zmatení jazyků v Babel. „Pokuta jazykův rozptýlila lidi, dar jazykův rozptýlence v jeden lid shromáždil" (Sv. Jan Zlatoústý hom. 2. in Pentecost.)

Jako tehdáž, při stavění města a věže Duch Boží s nebe sstoupil a ku pokárání pýchy lidské jazyky zmátl, tak že se v národy rozptýlili: taktéž na den Letnic v přicházejícím prudkém větru s nebe sstoupil a rozptýlené jazyky v jednotu shromáždil. Aug. serm. 271 in Pentec. V. „Sicut post diluvium *superba impietas* hominum turrim contra Dominum aedificavit excelsam, quando *per linguas diversas* dividi meruit genus humanum, ut unaquaeque gens lingua propria loqueretur, ne ab aliis

intelligeretur: sic *humilis fidelium pietas* earum *linguarum diversitatem* ecclesiae *contulit unitati*; ut quod *discordia* dissipaverat, colligeret *charitas*, et humani generis tanquam unius corporis membra dispersa ad unum caput Christum compaginata redigerentur et in sancti corporis unitatem dilectionis igne conflarentur.“ — Jakož pomatení jazyků z ducha pýchy vznik vzalo: tak sjednocení jazyků z Ducha lásky pocházelo. — Sv. Aug. in psalm. 54 n. 11: „Per *superbos* homines *divisae* sunt linguae, per *humiles* Apostolos *congregatae* sunt linguae; *spiritus superbiae* dispersit linguas, *spiritus sanctus* congregavit linguas. Quando enim Spiritus sanctus venit super discipulos, omnium linguis locuti sunt, ab omnibus intellecti sunt; *linguae dispersae in unum congregatae sunt.*“ — A v čem pak pozůstávala tato universální řeč? jaká byla podstata její? — úplně jasný pojem o této zázračné řeči nemůžeme míti; avšak myslíme, že byla podobná neb totožná s řečí Adamovou před pádem rajským, s onou řečí, kteroužto Adam všecky věci dle vniterné podstaty jejich pojmenovati mohl. (Genes 2, 19—24). —

Vizme nyní, kterak dle tohoto čtvrtého výkladu 1. všecka vyrčení písma sv. o daru jazykův lehce a jasně vysvětliti se dají. Časté užívání singularu a pluralu: „*jazykem*“ a „*jazyky mluviti*“ ospravedlňuje samo sebou, když považíme, že tato centrální řeč podstatně jedna všeobecná řeč byla, řeč *κατ' ἐξοχήν*, z nížto historické řeči národův po rozptýlení jich se vyvinuly, k nížto všecky ostatní řeči co zlomky k celku se mají. Byla to tedy *řeč* a spolu *řeči*; neboť všecky jednotlivé řeči více méně v ní se poznati daly. Rovněž vysvětluje se vyrčení „*γένη γλώσσων rozličnost (druhy) jazyků*;“ neboť centrální řeč obsahovala v sobě rozličné druhy jazyků. Konečně co se týče přídavných jmen: „*ἑτέραις* = *rozličnými a καιναῖς* = *novými jazyky*“, tut odpovídáme, že

byl centrální jazyk ovšem *rozličný a rozdílný* ode všech tehdáž panujících jazyků a u přirovnání s nimi byl to *nový* ačkoli *starodávný*, *prvotní* jazyk. — Obratme se nyní 2. ku zázračné události na slavnost svatodušní v Sk. Ap. 2., tuť pravíme, že se dle čtvrtého výkladu vše dostatečně vysvětliti dá. Vypravuje se tam, jak Duch svatý s nebe sstoupil *„i stal se rychle zvuk s nebe, jako přicházejícího prudkého větru, a naplnil všecken dům, kdež byli sedíce. I ukázali se jim rozdělení jazykové, jako oheň, a posadil se na každém z nich: a naplněni jsou všickni Duchem svatým, a počali mluviti rozličnými jazyky (ἑτέραις γλώσσαις λαλεῖν), jakž Duch Svatý dával jim vymlouvati.* Dar jazyků byl tedy účinek Ducha Svatého. Tímto zázračným úkazem byvši pohnuto veliké množství lidu hrnulo se k apoštolům *„i slyšel každý, ani mluví jazykem jeho* (ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ). Z *jedné* řeči apoštolů slyšel jedenkaždý mateřský jazyk svůj; jazyk apoštolů byl tedy universální jazyk, kterýž všecky rozličné druhy jazyků obsahoval. *„I děsili se všickni*, vypravuje dále sv. Lukáš *a divili se, řkouce: Aj, zdaliž nejsou tito všickni, kteříž mluví Galilejští? a kterak jsme my (od nich) slyšeli jedenkaždý jazyk svůj? Partští, a Méďští a Elamitští . . . slyšeli jsme je, ani mluví jazyky našimi veliké skutky Boží“ . . . Jiní pak posmívajíce se, pravili: mstu plni jsou tito t. j.* jsou opilí sladkým vínem. Abychom zázračnou událost svatodušní lépe sobě představili, musíme upozorniti na to, nač již starší vykladatelé upozorňovali, že totiž dar jazyků zde nečiní toliko u apoštolů, *nýbrž i u posluchačů* hledati slušÍ. Duch svatý, jenž se tehdáž apoštolů dotknul a je v stavu ekstatickém uspůsobil, by universálním jazykem velebili veliké skutky Boží: týž Duch Svatý dotknul se i srdcí posluchačů, vyvýšiv je též do stavu blaženého vytržení, uspůsobil je, by onomu universálnímu jazyku rozuměli. Jenom některé chladné a zarputilé duše nebyly

všeobecným působením Ducha svatého dojaté, myslíce, že apoštolé sladkým vínem opojeni jsou; slyšeli však apoštoly jazyky mluviti, avšak nerozuměli jim. —

Dar jazyků nevyhynul v církvi katolické; neboť v pozdějších časech skvěli se jím mnozí svatí jako k. p. *sv. Angelus Karmelita, sv. Antonín Ollissiponenský, sv. František Xaverský, sv. Vincenc Ferrerský.* Vypravuje se o sv. Vincenci Ferrerském, že kázal v dialektu valenciánském v městě Genua, poslouchali ho Řekové, Sardové, Němci, Maďaři a jiní, a všickni slyšeli mateřský jazyk svůj i rozuměli každé slovo. (Görres Mystik Bd. II. p. 170.) Ku konci tohoto pojednání, jež jsem z kommentáru Bispinga (I. Brief an die Korinther) vyňal, musím se ještě zmíniti o výkladu *Sylveiry Act. Ap. p. 53.*, jenž třetí a čtvrtý výklad nahoře uvedený v jeden sloučiti se snaží. Slova jeho jsou: „Videtur mihi in bona concordia de sensu *utraque sententia vera;* nam loqui in *una lingua* et audiri a diversis nationibus diversarum linguarum est prima et magna excellentia inter eas, quas habet dictum linguarum . . . Cum hoc tamen stat, quod etiam Petrus aliique Apostoli loquerentur *aliis etiam linguis.*“

Dr. *J. Turner.*

Odpovědi k otázkám konferenčním.

Redakci těchto listů zaslány jsou od vel. p. Václava Rothbergera, kaplana v Ratajích, následující tři otázky, o nichž prý na poradách duchovenských se náhledy různě rozcházejí, s připojeným přáním, abychom v našem Časopise otázky ty rozřešili. Činíce po vůli ctěnému p. zasílateli, požádali jsme p. Dr. Borového, aby nám objasnění případů tuto položených podal; kteréž nyní uveřejňujíce opět vyzýváme vel. duchovenstvo, aby nám podobné praktické otázky i dále zasílati si neutěžovalo, je-

likož tím spůsobem prospěšnosti a zanímavosti těchto listů se znamenitě poslouží.

I. Zdali dovoleno žehnati lidu na cestě s nejsvět. Svátostí, když jde kněz k zaopatření nemocných? (Rituale rom. o tom zmínky nečiní, aniž synoda provincialní, ni diecésní.)

II. Jistý katolík (jsa poběhlíkem, vagabundem) hlásí se o křest dítěti, které zplodil s osobou židovskou, a žádá i zapsán býti co otec do matriky. — Co medle přijde tu činiti faráři?

III. Zdaliž oba, totiž osoba mužská i ženská, vcházejí v duchovní příbuzenství při křtu sv., co kmotrové, aneb jen levans toliko, jenž na rukou drží dítě?

Odpověď na I. otázku.

Rituale Romanum (de communione infirmorum) rozeznává dva případy:

a) Když kněz vezme *jedinou* toliko partikuli nejsv. Svátosti in pyxide seu parva custodia; tak se obyčejně u nás děje, ačkoli Rituale praví, že se to má státi jen tehdáž, když je k nemocnému cesta daleká neb neschůdná (si longius aut difficilius iter sit faciendum). Tu praví rubrika, že když byl kněz nemocnému vel. Svátost podal, má se pomodliti versikul „Panem de coelo" a orace: „Deus, qui nobis", načež *rukou* toliko uděliv požehnání se domů ubírá (Quodsi . . sumta fuerit una tantum particula, tunc ea in forma administrata Sacerdos, praedictis precibus recitatis, cum manu benedicit et una cum aliis . . . ad Ecclesiam vel domum suam revertatur.)

b) Pakli však celé *Ciborium* s mnohými partikulemi kněz ssebou vzal, jak se n. př. ve Vídni děje a v jiných krajinách, tu přikazuje Ritual: α) aby kněz, když byl již vel. Svátost podal *nemocnému*, jemu ještě s ciborium

in signum Crucis benedikci udělil nihil dicens; načež se do kostela s nejsv. Svátostí navrátiv uloživ Ciborium na oltáři, pomodlí se versikul a oraci de ss. Sacramento a *lidu* (těm, kteříž vel. Svátost doprovázeli) s Ciborium požehnání udělí (cum Sacramento in pyxide velo cooperta faciat signum crucis super populum, nihil dicens).

Budeť sice mnohý duchovní správce namítati: Což nemá zbožný lid za svou úctu k vel. Svátosti žádné jiné odměny dosáhnouti? a nemá kněz na cestě lidu s nejsv. Svátostí žehnati?

Na to odpovídáme: Rozeznati sluší *dvojí* druh lidí, kteříž při takovéto příležitosti nejsv. Svátosti úctu svou vzdávají:

1. Ti, kdož *potkají* kněze jdoucího k nemocnému, a kdož obnažením hlavy a pokleknutím náležitě uctějí Tělo Kristovo. O těch Ritual žádné zmínky nečiní, a tudy nemůže jim kněz žádné benedikce uděliti. Kdyby se v liturgii pokládalo za pravidlo, že každému jednotlivci před vel. Svátostí poklekšímu se má benedikce udíleti, tuť by n. př. v diecésích těch, kdež jsou chrámy po celý den otevřeny, musel ustavičně kněz jeden u oltáře čekati, aby jakmile někdo v kostele poklekne, jemu honem s nejsv. Svátostí požehnal. Tot by bylo nedůstojné zacházení s Tělem Kristovým. Vždyť i synoda provincialní i diecésní patrně k témuž cíli směřují stanovami svými, aby totiž příliš častým vystavováním a žehnáním tento nejdražší poklad Eucharistie nezevšedněl, nébrž nám vždy stejně vzácným zůstal. Žehnání se děje ve jmenu církve; kde ale církev žehnání toho nedovolila, tam ho sluha církve udíleti nemá. Co se však duchovního prospěchu dotýče, tent pro každého jednotlivce z části již ze samého vel. Svátosti uctění vyplývá, jakož i návštěva vel. Svátosti ve chrámě pramenem přehojných milostí se křesťanu stává, byť i vel. Svátost ve stánku ukrytá se chovala.

2. Ti, kdož *doprovázejí* kněze nesoucího Tělo Kristovo k nemocnému. Toto doprovázení vyžaduje větších obětí se strany věřících a proto církev obzvláště průvodčím těmto bohatě uděluje pokladů svých duchovních: a) Nejprvé, jak jsme pověděli, má jim po návratu do chrámu kněz uděliti požehnání s *nejsv. Svátostí.* Mimo to ale b) přikazuje Ritual: Deinde annúnciat *Indulgentias* a Summis Pontificibus concessas Sanctissimum Sacramentum comitantibus.“ Jsou pak to odpustkové následující*):

α) Kdo s hořící *pochodní* neb *svící* doprovázejí vel. Svátost k nemocnému, stávají se dle bully „Debitum pastoralis officii“ Innocencia XII. ze dne 5. ledna 1695 účastnými odpustků 7 let a 7krát čtyřiceti dní.

β) Kdož *bez* pochodně neb svíce vel. Svátost provázejí, dosahují odpustků 5 let a 5krát čtyřiceti dní, dle též bully Innocencia XII.

γ) Ti, kdož sami zaneprázdněni jsouce místo sebe *pošlou* jiného, aby s pochodní vel. Svátost provázel, dosahují odpustků 3 let a 3krát čtyřiceti dní.

Papež Benedikt XIV. ustanovil dne 13. září 1749, že se tyto řečené odpustky také *zemřelým* přivlastniti mohou. Mimo to Benedikt XIV. a Leo XII. ještě ustanovili, že svrchu uvedené odpustky, také v *jubilejním* roce mají platnost svou podržeti (kdežto jiného druhu odpustkové pro vivis concessae v dobu jubilejní platnosti své obyčejně pozbývají).

δ) Konečně ti, kdož nemohou osobně sami provázeti vel. Svátost, ale aspoň v stejnou dobu na úmysl sv. Otce se pomodlejí *Otče náš* a *Zdrávas Maria*, získají odpustků 100 dní; tak ustanovil papež Pavel V. dne 3. listop. 1606 a Klement X. dne 23. dubna 1676.

*) Čerpali jsme z *autentického* vydání Římského.

Dobré zdání k II. otázce.

„Disparitas cultus" jest překážkou manželství zrušující (dirimens) a tudy dle *církevního* práva sňatek křesťana s židovkou nemůže připuštěn býti; pročež i smilný skutek, jehož se křesťan dopustil s židovkou, tím více trestuhodným jest, čím menší naděje budoucího manželství tu stává. Nadto v Rakousku i *občanský* zákoník uzavření takového manželství posud zakazuje. A právě v tom sluší hledati příčinu, proč v případu zde naznačeném doposud zvláštních předpisů nestává a tudy spíše ex analogia juris nežli na základě positivném se spolehlivá odpověď dáti může. Tu již podotýkáme:

1. Nemanželskému *otci* se nemůže připsati nijaké právo, aby dal dítě takto splozené pokřtíti, protože žádný zákon jemu takového práva nepřipisuje.

2. Rozhodný hlas tu přináleží *matce* židovce: nechce-li ona dáti dítko pokřtíti, nesmí ji otec nemanželský nutiti; protože je zásadou i kanonického i občanského práva: že dítky, pokud sedmi let ještě nedosáhnuly, nesmějí *proti* vůli rodičů nevěřících pokřtěny býti.

3. Pakliby však matka sama *svolila* a *žádala*, aby dítko bylo pokřtěno, může je farář křtíti a ovšem i matku i nemanželského otce do matriky zapsati. Spolu však se musí starati o garancii, aby dítko to opravdu křesťansky bylo vychováno, což se ovšem od matky židovské očekávati nemůže. Tudíž nejlépe učiní, když celou věc nejdůst. ordinariátu neb konsistoři oznámí, aby cestou c. k. místodržitelství o křesťanské vychování dítěte postaráno bylo. Přijde se tu obzvláště faráři o to vynasnažiti, aby matka židovka sama víru křesťanskou přijala a s nemanželským otcem dítka v sňatek manželský vstoupila.

To naše dobré zdání, jímž nikterak rozhodnutí církevní autority v podobném případě předuchvátiti nehodláme.

Odpověď na III. otázku.

Sněm *Tridentský* (sess. XXIV. cap. 2. de ref. matr.) praví: „Ut unus tantum, sive vir sive mulier, juxta sacrorum canonum instituta vel ad summum *unus et una* baptizatum de baptismo suscipiant, inter *quos* ac baptizatum ipsum et illius patrem et matrem . . . spiritualis cognatio contrahatur.“ Plural „inter *quos*“ jasně značí, že *oba*, unus et una, kmotr i kmotra v duchovní příbuzenství s křtěncem vcházejí; toť obecný výklad kanonistů.

V známém versikulu: „Levans, levatus levatique parentes“ neznačí slovo „levans“ toliko onoho, jenž skutečně dítko na rukou drží, nébrž Tridentinum samo parafrási toho slova podává, ještoto faráři nařizuje, aby se v každém jednotlivém případu zeptal, „*quem* vel *quos* elegerint, ut baptizatum de sacro fonte suscipiant, . . . doceatque *eos*, quam cognationem contraxerint,“ ačkoli zajisté sněm nechce slovem „de fonte suscipiant“ říci, že oba, kmotr i kmotra by museli dítě na rukou držeti. Taktéž Tridentinum a Rituale Romanum nepřipouští *dva* kmotry neb *dvě* kmotry právě za tou příčinou, aby se duchovní příbuzenství příliš nerozšířilo; neboť když unus et una jsou „levantes,“ mát toto duchovní příbuzenství vzhledem na *dítko* pokřtěné přece jen s *jedné* strany praktický následek: chlapec nemůže s *kmotrou*, děvče s *kmotrem* v platné manželství vstoupiti. Že chlapec s kmotrem, děvče s kmotrou v duchovní příbuzenství vchází, to in praxi nerozmnožuje překážky manželství, tak jako i příbuzenství duchovní mezi knězem křest udělujícím (baptizans) a křtěncem i rodičemi jeho (baptizatus baptizatique parentes) při bezženství kněžském lhostejnou překážkou zůstává.

Dr. *Borový*.

O domácích pobožnostech.

(Dle konference Budějovické.)

Domácí pobožnosti nejsou nic jiného, než společné služby Boží v kruhu rodiny. Obraz kněze při nich nese otec rodiny, obrazem osady jest rodina. V domácí svatyni střídají se rovněž modlitby, zpěvy, čtení a rozmluvy.

Domácí pobožnosti hluboko vnikají v život nábožensko-mravní; vštěpují bázeň Boží, udržují kázeň křesťanskou, působí, že celý rodinný život vroucnější jest, podporují účinnost veřejných služeb Božích, i jsou k nim opět nejlepší přípravou. I sama čeleď se svazkem tím k rodině připoutává, pořádku přivyká, k věrnosti vede, od túlek nočních odvracuje.

Pohříchu nezachovávají se za dob našich bývalé pobožnosti domácí! Hyne autorita, hyne smysl církevní. Duch světa rozerval již čeládku i rodinu. Zaniknul život prvotní obce křesťanské, o které se píše ve Skutcích apoštolských: „Multitudinis credentium erat cor unum et anima una.“ S odtržením se od onoho původního ducha rodiny křesťanské počalo soběctví, počala rozervánost, vzrůstala nevěra, vlažnost u víře, bujněla nevázanost, množili a množí se hádky v rodinách, trhají se svazky manželské. Bezvěrá kultura vyšších stavů za neslušné považuje modlitbu konati před jídlem a po jídle. Sedají, aby jedli, a vstávají, aby hráli.

Která cesta povede tu k nápravě? „Remedia sunt tardiora, quem mala.“ Polepšení půjde zvolna. Cvičení snoubenců nechť tu klestí cestu. Příležitostně se dá získati nejeden otec rodiny. Z far ať vychází příklad. Světlo domácí pobožnosti zasvitne i v sousední domy. Ostatek spůsobí povzbuzování příhodné na kazatelně, přímluvy ve zpovědlnici, ve škole, poučování dle stavů v době postní, katechése v kostele a po vesnicích.

Přežádoucí je věc, aby se věřícím poskytlo úplné navedení k domácí pobožnosti. Často mají lidé dobrou vůli, avšak nevědí, jak by ji skutkem osvědčili; nevědí, jak by si při tom počínati měli. V tom směru působí mnoho dobrého missie; při nichžto se lidu navrhuje pořádek denní a spůsob, jak se mají pobožnosti domácí vykonávati, jak svědomí zpytovati a vůbec jak se ve všech dobách života věrný křesťan chovati má.

Dodatek redakce. Při zavádění pobožností domácích nechť se především pravidla šetří, aby pobožnosti takové neodbývaly se jednotvárně i přílišně se neprodlužovaly: jinak by omrzení a ospalost spůsobily a nedošly by tudíž cíle spasitelného. V předčítání by se mohli střídati spůsobilejší čtenářové domácí. Zponenáhla by mohly k tomu vedeny býti také školní děti asi 10—12leté, pokud dobře a srozumitelně čísti by dovedly aspoň jednotlivých menších modliteb a rozjímání. Střídání čtenářů bylo by vůbec prospěšné a pro mládež povzbudivé a rodičům utěšené. — Než které knihy by se k domácí pobožnosti nejlépe hodily? Nákladem dědictví svatojanského vyšel: Svatodenní pořádek a pravidla života náboženského katolíka, aneb základové pravé pobožnosti. Z něm. p Dra. Sch—a. přeložil Fr. Dobromil *Kamarýt.* 8. str. 33. V Praze 1838 a po druhé 1839. Na Moravě snad ještě známé jsou: Příkladové neb křesťanské mravní učení v příkladech na každý den v roce od *Poláška.* 8. 1807. Oboje naše dědictví Sv. Janské a zvláště Svatocyrillské poskytuje ve svých vydaných a velmi rozšířených spisech mnoho vzdělavatelných částek. Samo sebou se rozumí, že se na př. v postylách pausou — naznačené části výkladů sv. evangelií téměř po celý týden kus po kusu čísti mohou. Přáli bychom, aby se někdo pokusil o katolické zpracování Sturmových: „Unterhaltungen mit Gott in den Morgenstunden auf jeden Tag des Jahres, které vyšly v dvou dílech r. 1768, a Betrachtungen über die Werke Gottes im Reiche der Natur und der Vorsehung auf alle Tage des Jahres (1785), v kterých se po pozorování stále měnivých zjevů v přírodě připojují dojemné pravdy náboženské k oživení zbožného smyslu. Jestli by se kdo v práci tu uvázati mínil, nechť ohlásí svůj úmysl redakci tohoto časopisu. Snad by se pak jedno neb druhé dě-

dictví odhodlalo spis takový slušně honorovati a na světlo vydati právě k oživení pobožností domácích. A však nejedno knihkupectví by podniklo rádo vydání takového díla, pokud by bylo psáno dobrým a prostonárodním slohem.

Případ taxovní.

„F. N. stal se roku 1857 farářem v M., kteréžto fary přiznané příjmy obnášejí 420 zl., štola 10 zl. a 40 zl. obydlí. R. 1865 dostal se na faru S . . skou, jejížto příjmy udány jsou též na 420 zl. ale štola na 31 zl. a 40 zl. ceněn byt. R. 1857 platil za faru M. taxu prebendní 15 zl. Letos bylo mu od c. k. úřadu berničného za faru S. uloženo zaplatit taxu 31 zl. 25 kr. bez ohledu na zaplacenou již taxu za předešlou faru. — V instrukci, kterouž vydala c. k. zemská finanční direkce na dotaz v. arcib. konsistoře Pražské, dne 2. a 18. dubna 1863 zřejmě ale stojí: Im Falle der Versetzung des Beneficiaten auf einen andern Posten ist nach Maasgabe der Anmerkung 3 zur Tarifpost 40 des Gesetzes vom 13. Dec. 1862 diese Gebühr nur von dem *Mehrgenusse* zu entrichten. A poznámka dotčená zní: Falls der Bedienstete von demselben Dienstgeber oder seinem Rechtsnachfolger eine andere, gleich oder höhere dotirte Bedienstung erhält, so ist im ersten Falle nur die fixe Stempelgebühr von 50 kr., im zweiten Falle die Gebühr nur von dem *Mehrgenusse* zu entrichten. — V přítomném pádu jest patron týž samý (co službu dává) s nejd. p. biskupem.

Na základu tohoto nařízení rekurroval farář S—ský k okresní finanční direkci — maje za to, že poněvadž na předešlé faře M — příjmy obnášely o 21 zl. méně — a následovně na faře S—ské o tolikéž více, že by dle škály III. jen 2 zl. 50 kr. platit měl. Okr. finanční direkce osvobozuje jej však jen od zaplacení 15 zl., ale ukládá mu za větší výnos druhé formy (o 21 zl.) příplatek 16 zl. 25 kr.“ — Po tom udání požádán jsem byl, abych, poně-

vadž v Praze u prameně, sedím (p. dopisovatel myslil bezpochyby, že redaktor bydlí na Hradčanech) se přeptal, „jaká praxe v Praze v tom ohledu panuje, zdali se pouze od taxy, která se nyní platit má, předešlá (již dříve dle *dřívějších zákonův* zaplacená) pouze jen odrazí, a neb zdali se nyní jen z toho taxa platí, *což má* nyní farář více, protože to v dotčeném pádu nepatrný rozdíl činí.“

Odpověď redaktorova. Nemaje zkušenosti v té věci finanční, ptal jsem se na dvou místech na starém městě: Quid juris v té věci? I odpovědělo mi: aby p. farář S — zaplatil jak mu c. k. berniční úřad uložil, a však u své veled. konsistoře o blahosklonné poučení žádal. Příležitostně se ještě přeptám na patřičném místě a odpovím důkladněji, zdaliž a kterým nařízením taxa dotčená snad byla zvýšena; pravím příležitostně, protože bydlím plnou hodinu vzdálen od sídla v. arcib. konsistoře.

Přání.

1. „Žádoucí byla by věc, kdyby se v našem časopise uveřejňovala důležitá pojednání při kněžských poradách. Tak se na př. při vik. poradě v Č. o několika velmi důležitých případech zpovědlních rokovalo.“

Odpověď. Redakce mileráda přijímá i uveřejnuje ji zaslaná důkladná a praktická pojednání.

2. „Apologie papežské encykliky p. kanov. *Štulce* zasluhovala by zvláštního otisku, aby se dostala mezi lid.“

Odpověď. Redakce se domnívá, že ctěné odbíratelé našeho časopisu rádi sdělují časopis náš vzdělaným laikům, kdykoli se v něm času příhodné pojednání nachází. Proti encyklice hučely dříve proticírkevní noviny; brojení takové málokdy trvá déle, než hemzání denních mušek. Rýpání proti encyklice již pominulo; novinami rozkřičované tirády buď přehnanými neb lživými se býti okázaly. Chce-li vel. duchovenstvo zaručiti náklad na žádoucí otisk oné apologie, nakladatelstvo zvlášť ji otiskne.

Kronika.

Svoboda víry a svědomí v Čechách za věku XV. a XVI.

V úvodních článcích našich novinářů, feuiletonistů a kachních písálků potkáváme se často s výrazy „Svoboda víry a svědomí“ naproti „otroctví ducha a inkvisici.“ První se pohledává výhradně u reformátorů, druhé u starověrých katolíků. K oněm se počítají také herpové našeho národu, kteří prý osvětě klestili cestu u Táboritů, strany pod obojí, českých a moravských Bratří. Naši denníkáři, pracujíce za denní chleb, nemají kdy čísti listiny a památky historické, ale píší tím více, aby přes noc naplnili svou lacinou pragmatikou sloupců, za denní neb noční úkol sobě vykázaných. Tu musí pomáhati fantasie, aby se všecko dle zámyslu okrouhlilo, uhladilo. I klasická bible musí sloužiti k osolení vtipů a ku blasfemickým ironiím. Takový tón žádá nynější věk, a tím se projevuje u nás svoboda. Klerikální časopis náš nedostává se ovšem do rukou mladého světa; naši novináři umlčují i oznámení vyšlých svazků, a nemáme naději, že bychom svým hlasem pronikli leda snad někde po farách. Než myslíme, že nicméně je svatou povinností naší, abychom čas po čase sdělovali svým pánům bratřím, na vinici Páně v potu tváří pracujícím, články historické, kterými by v čas a v hod k mlčení přivésti mohli nestydaté hyzdiče svaté církve. K tomu cíli míníme čas po čase podávati obrázky ze života našeho národního z onoho zlatého a blahoslaveného věku, když prý ta „svoboda víry a svědomí“ kvetla.

Jakou *svobodu víry a svědomí* páni patroni za věku husitského a za velebené svobodné národní církve kněžím a osadníkům ponechávali, svědčí příběh v starých letopisech českých, sestavených od p. historiografa Františka Palackého a vydaných r. 1829 péčí a nákladem král. české společnosti náuk. Na str. 23. čteme:

I.

„Léta Božieho 1417, pan *Oldřich z Rosenberka* a pan *Čeněk* poručník jeho v ochtáb božieho těla na tě stolici, kdež svátost okazují v *Krumlově*, kázali knězi Janovi řečenému Biskupec, kaplanu svému, mluviti tak po kázaní:

Páni přikazují, aby všickni kněží, což jich jest pod mocí Páně, kteříby nechtěli rozdávati lidu obecnému těla božieho a krve božie pod obojí způsobú, aby směnili se o fary své s těmi kněžími, kteříž rozdávají pod obojí způsobú, že jim toho páně milost přeje a to v určeném času; pakli by toho kteří nechtěli učiniti, že budú far zbaveni." „A sezval byl všecky ty své faráře k vobědu na hrad." (Jak to pěkně navlékli tito milostiví páni! doufalit břichem překonati ducha.) „A když bylo po stole, tehdy páni kázali kněžím blíže přistoupiti. I některaký pan Lopata, sestřenec panuov z Rosenberka, k kněžím tu řeč mluvil, kterúž kněz Jan Biskupec mluvil ráno *panským kázaním.* Opat Třebonský, potázav se s kněžími, mluvil ote všech kněží, aby jim páni dali dálšie toho prodlenie. K tomu jim páni svolili, avšak mistra *Višni,* faráře z Svínov, vystrčili a dali tu kněze Mníška . . . Též Velešína faráře vyhnachu, a na jeho miesto kněze Martina Sovu vsadichu, i po jiných kostelích též jsú učinili po mnohých, ale však ne všudy." — Hle jak se o více než sto let dříve povznesli naši páni z Rosenberka a pak i jiní páni k pozdnějšímu heslu panujících knížat německých: Cujus regio, illius religio! A to je prý svoboda svědomí.

II.

Na sklonku XV. století povstala ve Španělích státní *inkvisice,* pověstná stíháním a krutými tresty skrytých kacířů, Židů a Mohamedánů. Sami papežové protivovali se soudu tomu výminečnému, rušícímu pravomocnost biskupů. Bývalý první sekretář inkvisice ve Španělích *Don Juan Antonio Llorente* († 5. února 1823) vypočítal, že od r. 1481—1808 inkvisicí ve Španělích odsouzeno bylo 341.021 lidí, a sice 31.912 spáleno osobně, 17.659 v obraze, a 291.456 potrestáno rozličnými přísnými pokutami. (V. Allg. d. Real-Encyklopedie. Leipz. Brockhaus 1830 V. p. 544). V liberálních spisech za doby naší obyčejně se velebí co předchůdcové svobody a osvěty naši *kališníci* (pražští republikáni), *Táborané* a *Sirotci* (čeští socialisté a kommunisté XV. věku). Ti ovšem neužívali inkvisičních řádů ani proti starověrým katolíkům ani vzájemně mezi sebou, ačkoliv často proti sobě stáli tito sebe titulující „bratři a hájitelé pravdy Boží:" než *spalovali a utopovali, stínali a zabíjeli šmahem a bez inkvisičního procesu.* Výtisky starých letopisů českých, Palackým z 17 rukopisův snešené, počínají býti řídkými, pročež uvádíme z nich krátká data v paměť obecenstvu, aby samo se

ohlédnulo na smutné ale výstražné zjevy v lůně osamělé a rozervané církve české za věku hrdinského, na který „s hrdostí" pohlíží nejeden ultrademokrat našich dnů.

Kněz *Václav Koranda*, kazatel v Plzni a hlavní průvodce „sebrání na křížkách" s procesí s tělem Božím r. 1419, fanatismem se vyrovná pověstnému mnichu španělskému řečenému *Fernan Martinez Nuněz*. Děčínský rukopis kroniky české o těch poutnících z Plzně, Klatov, Domažlic a ze Sušice podává zajímavou zprávu (Čeští letop. str. 30): „*Věrní bratří*" poznenáhlu s holmi chodili na křížky za Prahu. A když jsú je protivníci (t. j. královsky smýšlející katolíci) s hraduov (za příčinou rušení míru) hubili, tehda kněz Václav Koranda stoje u křížkuov řekl: Bratří! věztež, žeť jest vinice zakvetla, ale kozlové chtí ji sniesti; protož nechoďte s holmi, ale *s braní*. — A tu vozy strojili a *Žižka* byl haytmanem." — Na druhé strance 31. česk. letop. čteme: „Prvé než tento lid do Prahy přitáhl, Pražané staroměstští i novoměstští tu sobotu po všech Svatých vpadli a útok učinili na Malou stranu . . ; *dvór arcibiskupóv vypálili a jiné na Malé straně* . . . A tu Žižka vzat jest od lidu na slovo." — Dále str. 35 „Item na den sv. Urbana obec Pražská a Táborská *zbořili klášter* sv. panny Kateřiny . . . str. 36: „Item v pátek před sv. Vítem *spáleny* jsú *kláštery sv. Anny a sv. Thomy*." Str. 37 „Pan Krušina sebrav lid k Třebechovicům, a tu také byl kněz Ambrož, Matěj Lúpač a jiní, i táhli spolu k *Mnichovému Hradišti* i dobyli jsú toho kláštera šturmem a *vybravše* a *spáliveše* i táhli ku Praze na pomoc Pražanóm proti králi Sigmundovi." Str. 39. A Pražané majíc Vyšehrad, zdi od města, věže a *domy kněžské i královské paláce a pokoje zbořili jsú, i také kostelóm neodpustili*." Str. 41. líčena bitva před Vyšehradem, a vyčteni zejmena mnozí padlí páni a rytířové, dle rukopisu Děčínského a praveno pak: *Z rozkazu kněžského, leželi nepochovaní, aby byli psuom, vlkuom u ptákuom ku pokrmu**) *a vidúcím k strachu*, kteréžto však věrní a milostiví někteří nočním časem pochovávali jsú v příkopích." Str. 42. „Téhož léta (1420) na den sv. Martina Žižka dobyl jest *Prachatic*, a pohříchu *mnoho lidí tu zbito a spáleno, téměř všickni měšťané;* neb sehnavše *je do tří jisteb, a do kaply i zapálili v nich*, a kteréhož potom živého nalezli, *toho v studnici vwrhli*." Str. 43. „A tu (před Příbenicí) nalezše *kněze Heřmana biskupa*, člověka dobrého, kterýž byl farářem dříve v Miličíně, i *utopili* ho. *Ten bi-*

*) Komu tu nenapadnou dojemná Homérova slova na počátku Iliady!

skup před tiem *mnoho kněží Táborských světil* na Lipnici, *připuzením páně Čenkovým*, a potom se jim zprotivil, tak mluvě, že *jsem všecko lotry světil.*" „Téhož léta před tiem málo zlezli *Rabí* hrad, a *pobravše zbožie i zapálili hrad a kněží spálili* . . . Téhož léta Žižka a Pražané dobyli *Říčan* na panu Divišovi, a *Žižka vyved sedm kněží do jedné jistby i spálil je všecky.*" Str. 44.: „A potem v *první neděli v poště* vytáhli z Chrudími s vozy a puškami ku klášteru sv. Jakuba u *Strádova*, a tu šturmovali a *zapálili klášter.* Téhož léta (1421) v *neděli na květy*, Žižka a Pražané dobyli *Chomutova* města a *mnoho panoší, kněží, měšťanů, řemeslníkuov zbili a spálili*, jakož obecně pravil, že jest tu *sešlo lidu dva tisíce a čtyři sta.*" Str. 45. „Téhož léta ten úterý po provodě město *Berán* od Pražan a Žižky jest dobyto; v němžto *urození a slovutní Čechové* a ritieři, pan Jan Kobylín, pan Bohuslav Dúpovec s otcem, a jiní *ritieři, panoší, kněží, konšelé a druzí měštři i jiní obecní lidé jsú spáleni v jedné jistbě před městem.*" — „Téhož léta brzo potom dobyto jest město *Brod Český* od Pražan, v němžto *pohřiechu mnoho lidu zbito jest.*" . . . „Tiem *zhrozivše se* jiná města, totižto *Kouřím, Nimburk, Kolín, Hora, Čáslav a Chrudim* dala jsú se a smluvila, a která se zprotivila, ta jest potom brzo *dobyta*, jakožto *Jaromíř, Mýto, Turnov, Dvůr, Polička* a v nich *množství lidu zbito u spáleno jest.*" . . . „Pak těchto klášterov dobyli té chvíle: *Sedlce, Vilémova, Podlažici, Skalice*, a co jest při *těch zámcích a městech lidu zbito, sám buoh to najlép ví.*" Str. 48. „Téhož léta *Žižka spálil mnoho vsí* okolo *Červené Hory a okolo Opočna.*" — Str. 51. Kr. 1422 „Novoměstští . . (za příčinou stětí fanatického kněze Jana Želivského) vyskočí na rynk, *hledají konšelův staroměstských a domy jim vybíjejí, a berou všem napořád* i podruhóm; a kteréhož konšele nalezú, toho neb jmú aneb *zabíjí.* Na novém městě ten den *dva setnú* mincmeistra (Mikuláše) a Bohunka krajčieře. Potom se *oboří na židy* a *poberú jim všecko.* A když tu neměli co bráti, *oboří se na všecky kolleje a vytepí je a kniehy mistrov i jiných učených lidí a kniehy obecné v libráři některé pobrali a jiné zkazili a ztrhali.*" „Potom se oboří na všecky domy knížské a vytepú je; a mistry, kteříž neutekli, ty zjímali a vsázeli na rathúz. *Tu mistr Rokycan také utekl z Prahy.* (I ten byl reakcionář!) *Ten den stala se jest v Praze většie škoda, než když jest král Sigmund ležel okolo Prahy. maje lidu viece nežli sto tisíc* . . . Ve středu potom *stali pět znamenitých konšelův a měšťan*, totiž pana Prokopa Jidáška, pana

Jana *rytieře* Mandina muže, pana Jakuba Helměře *mudrého člověka*, pana Johánka od Vola přestého, a Antoniše kuchaře, *velmi nábožného a šlechetného člověka.*“ — Dále se píše o rozkmotření se Táborských s Pražany. V boji u Strachova (str. 57) „šla archa proti arše. A Pražané utekú poraženi jsúce od Žižky . . a *toho kněze, ježto nesl archu z Pražské strany, Žižku zabil ko palcátem* (1423). Str. 64. Léta božieho 1425 po Žižkově smrti stalo se veliké *roztržení mezi Tabořany a Sirotky* že jsú se městy dělili, kteří mohli k kterým přijíti, osazujíce je proti sobě I zvolili sobě haytmany obojí: Sirotci Welka a Táborští Jana Bzdinka. Ten (V. Jan Hvězda) přijev do *Nimburka, kázal spáliti kněze Jiříka* (b. Jindřicha) *a kněze Klimenta pro svátost svatého oleje.* Téhož léta město *Litomyšl* a *Mýto* od Táborův jest dobyto. Téhož léta v masopustě dobývali *Zachrašťan, Chlumec, Hořiněvsi, Holohlav,* (**kněze Sovu z praku vrhli**), *Litomyšle, Richenburku, Lanšperku, Slaného,* a tu *zbili dvanie lidí.* V kterémžto městě Slaném *zabit jest osicený kněz a slovutný kazatel Křišťan* s knězem *Václavem Tředníkem,* kteráž *oba rozdávali jsú pod dvojí způsobú tělo a krev Pána Ježíše.*“ „Téhož leta tvrz *Švihov, Obořiště* (kdež *Kolmana s čeledí upálili*), hrad *Flaškov, Richenburk a Michalovice a mnoho jiných* hradóv dobyto jest *od bratří Táborských a Sirotčích.*“ . . .

Nechceme dále vypisovati podobných ukrutností kališnických inkvisitorů, kteří osobovali si svrchovanou autoritu, určovali počet a spůsob svátostí, a spalovali co kacířův těch, kdož jim nebyli po vůli. Postačí těchto výpiskův z *prvních sedmi let* bouří náboženských. A vybízíme nyní mladých počtářů, aby se ohledli na tu hnusnou inkvisici španělskou, která *v zemi* více než *devětkráte* větší za 327 let obětovala ohni inkvisičnému 31912 lidí. V menším poměru Čech bylo by tam na jeden rok 11 osob pro víru spálených. Nechť naši počtáři z oněch dát letopisných posoudějí, *kdo více životů lidských poměrně obětoval plamenům pro náboženské vyznání víry — španělští inkvisitoři anebo hajitelé českého kalicha? A kdo z nich byl milostivější: ten, kdo formu soudního processu zachovával,* aneb ten, *kdo nedělal žádného rozdílu,* leč držel se zkřiveného výkladu slov Kristových: „Kdož se mnou není, proti mně jest.“ Takové bývají následky osobních — domněle svobodných — výkladů písma svatého! — Co jest lepší: usnešení obecné církve, autorita — aneb domněnka — osoby. Španělé závrhli již inkvisici: a naši „Žižkovci“ jsou hrdi na tisícerá ty plameny! *K. V.*

III.

Jakého násilí si páni pod obojí proti katolickým kněžím dovolovali, podává nám příkladu následující list císaře Ferdinanda I., sdělený nám p. Alex. Dundrem. Týká se našeho kronikáře *Václava Hájka z Libočan*, jemuž strana pod obojí mnoho vzdorů nadělala.

Ferdinand etc.

Urozenému Vilémovi Ilburkovi z Ilburgku na Ronově, věrnému milému.

Urozený věrný náš milý, věz, že jest náš poctivý kněz *Václav Hájek z Libočan, děkan Karlštaynský*, nábožný věrný náš milý žádal, abychom tebe před osobú naší královskú obeslati ráčili, viniti tebe chce z toho, jakož jest statek svuoj dal schovati Šimonovi synu Maříkovu ve vsi Budhosticích na gruntech Jiříka Borše měštěnína Starého města pražského, na ten čas, když jest on kněz Václav byl farárem na Chržíně, na gruntech a zboží urozeného Jana Mičana z Klinštejna, a tu u toho Šimona ten statek jemu knězi Václavovi jest pobrán podvodně a nectně od služebníka tvého Hynce Saydlice mimo pořad práva, kdež ty pak osobně stoje před urozeným Zdenkem Lvem z Rožmitála, na ten čas nejvyšším purgkrabí pražským a radú úřadu jeho (k tomu si sie), že si temuž Saydlicovi to pobrati rozkázal, přiznal, protož my tobě toho rok a den pokládati ráčíme, aby ty konečně před námi a radami našimi na hradě pražském, ten pátek po Novém letě najprv příštím, stál, a jemu knězi Václavovi z toho, jakž sie na hoře píše, práv byl, jináče nikoli nečiné.

Dán na hradě pražském ve čtvrtek po panny Marie početí. Létha 1533 a království našich římského třetího, uherského sedmého a českého osmého.

(Vypsán z knihy královské hřebičkové znamenané t. J. Folia. 1 p. v.)

IV.

Kollatura Bzenská (v Boleslavsku) r. 1535—1543.

Zbožím Bzenským vládlo v první polovici 16. století více pánů, z nichž jeden měl v Bezně při faře a při kostele právo podací. V tu dobu na tom mnoho záleželo, *kdo* byl z držitelů kollatorem, protože pánové, majíce předkem *své* smýšlení a chtění na zřeteli, přáním svých poddaných opovrhujíce, zhusta kněze takové na své zboží vodili, kteří hověli vrchnosti a novotám lute-

ranským do Čech se troucím. Kromě toho byl kněz v ty doby považován za panského čeledína, najímaného od Jiřího k Havlu, a nebyl-li pánu po chuti, bývala mu dávána půlletní výpověď, aneb i jinak býval z panství vypuzen. Dobře tedy i po Čechách mohlo se říci o mnohých kollaturách: Cujus regio, ejus religio. A na Bzensku šel kollator *Petr Bzenský z Prorubí* také za tím pravidlem, jen že vlažností náboženskou a zneuctíváním věcí posvátných jiné kollatory převyšoval. Býval proto od jiných držitelů Bzenských poháněn před soud *komorní*, ne před soud duchovní, protože podací považováno bylo jako jiný plat neb užitek ze zboží jdoucí, a bývaly-li důchody farní a kostelní od kollatora jinam obráceny, nežli na věci a osoby církevní, což krátce „neužíváním" slulo, patřilo takové neužívání před soud komorní.

R. 1535 stál Petr Bzenský před soudem komorním, pohnán byv Janem Vančurou z Řehnic, že od lidí v Bezně plat na kněze bera a sám k své ruce podacího užívaje, fary knězem neosazoval, ačkoli na faře v Bezně vždycky od starodávna kněz držán býval. Osadníci mnohokráte Petra Bzenského žádali, aby jim kněze na faru dal, ale Petr prodlévaje toho nechtěl učiniti, vymlouvaje se, „že ti lidé jsou tak pyšní, že nechtějí z úmysla toho, což on jim učiniti chce a podává, přijíti." Podával prý jim kněze Václava, Jiříka a Vondřeje, a nechtěli jich přijmouti. Ovšem že jimi kněze podával; „než chtěl jest na nějaký spůsob jiney dáti mimo obyčej starodávní, měv s knězem srozumění." A tak se stalo, že v Bezně po tři léta kněze nebylo. Stal se tedy nález soudní: „kdyžby osadní té fary požádali, aby jim (Petr Bzenský) kněze řádného podle řádu křesťanského a podle pořádku toho, jakž se kněží na fary uvozují, podal kdyžbykoli toho požádali." Stala-li se zatím jaká škoda na faře, na škole neb na špitále, měl toho Petr svým nákladem napraviti. Že pak Petr Bzenský i jinak pohoršlivě se choval, „některá slova rouhavá proti pánu Bohu i také církvi svaté mluvil," „Luterem se spravoval, v pátek maso jídal a zvony od záduší prodávati chtěl": měl z toho odpovídati králi, až by král do země přijel. — Nález ten stal se r. 1535 ve středu před sv. Janem Křtitelem.

Ale Petr Bzenský se nepolepšil. Proti soudní výpovědi fary knězem neosazoval, nýbrž když který kněz v Bezně chvilku byl a něco pohospodařil, vytiskl ho odtud.

Proto utekli se lidé k Bzenskému podacímu přislušící k pánům hejtmanům krajským, načež Albrecht Klusák, hejtman krajský rozkázal: „aby bylo zvoněno, chtěl-li by kto knězi moc činiti.“ Rozkaz hejtmanův byl brzy vykonán. Když Petr Bzenský kněze obilí bral, dal naň Pavel Bzenský k šturmu zvoniti. Když pak r. 1543 Petr Pavla z toho zvonění před soud poháněl, bylo dáno Pavlovi za právo, že dobře tak mohl učiniti. Ale při tom při všem Petr Bzenský mnoho na čest dbal: Jan Šturm z Eiferštorfu musil 1542 dvakráte dáti po 20ti kopách pokuty, jednou, že Petra Bzenského nazval lhářem a po druhé šibalem.

(Příspěvek ten k historii církevní a kulturní sepsán jest dle register soudu komorního: Žlutých damaškových J20—K2: Papouškových půhoných Q. 6—7; Papouškových obeslaných O 14.) *Fr. J. Zoubek.*

Dopisy.

Z Moravy. O missálech a breviářích.

Dosaváde musíme my Čechoslované kupovati *missály* a *breviáře* z ciziny a od jinud, kde na potřeby našich diecésí neberou ohledu. Proto jest žádoucno, abychom pro veškeré diecése české a moravské (a snad i slovenské) měli společný missál a společný breviář, v němž by každá z dotčených diecésí každé festum proprium na místě patřičném nalezla.

Stran missálu třeba podotknouti, že i při missálech nejnověji vydaných vtírá se otázka, jsou-li dosti příhodně a prakticky sestaveny. Já aspoň mám po ruce missál r. 1861 vydaný. Jest to dílo skvostné, mnohými obrazy ozdobené, jenž s vazbou stálo přes 70 zl. r. m. Pravda ovšem, že darovanému oři na zuby se nehledí, leč upříti se nedá, že gotický švabach není v latinském missálu nic příjemného. Velmi nepříjemné jest však v missálu tak skvostném ono oblíbené rozkouskování i takových mešních formulářů, ježto starý missál v celosti podává. Podám tu na ukázku jen několik příkladů nepraktického kouskování.

In festo S. S. Gordiani et Epimachi M. M. Missa: Sancti tui, de Comm. cum Epist: Post haec ego, ut in festo S. S. Soteris et Caji, fol. 409; et Orationionibus quae sequuntur: Oratio, Secreta, Postcomm.

In festo S. Ludovici C. Missa: Os justi, de Comm.; cum Epist: Justum deduxit, de Comm. unius Martyris; atque Orationibus et Evangelio, quae sequuntur.

In festo S. S. Chrysanthi et Darie M. M. Missa: Intret, de Comm.; cum Epist. Exhibeamus nosmetipsos, ut in festo S. S. Abdon et Sennen fol. 484; Evangel. ut in festo S. S. Marii et Marcelliani fol. 445; et Orationibus, quae sequuntur.

Takové skládání formulářů ze 3 neb 4 různých kousků, jakož ponhé i číslování 2 neb vícero roztroušených kommemorac působí roztržitost a nepohodlí. Mohlo býti raději méně obrázků, a mělo se více na to dohlídnouti, aby velké prostory nezůstaly zbytečně nepotištěny. Skoro na 2 celých stránkách jsou naznačeny: Addenda et corrigenda. Toť aby v nákladném tom missálu, jenž bez diecesalného „Proprium" na Moravě nedostačí, ještě tužkou bylo napomáháno!

Jelikož nejd. arcib. *ordinariat Pražský nový missál vydati chce*, jest velmi žádoucno, aby v novém missálu byla veškerá festa propria diecési česko-moravských podána, a to vždy na místě patřičném.

Festa „mobilia" nechť jsou vložená tam, kam „de tempore" náležejí, jako n. př.: Feria 6. post Cineres — S. S. Spineae coronae D. N. J. Ch.; festa „propria Sanctorum" buďtež dle kalendáře vřaděny do oddílu: Proprium Sanctorum s poznámkou, že jest to Prop. té neb oné diecése česko-moravské. Kdyby však některé festum proprium v rozličných diecésích připadlo na dny neb doby rozličné, nechť jest položeno tam, kde nejdříve připadá, a u dát pozdějších budiž pouze citováno, k. p. Fest. S. — Prop. diec. Olom. fol. Tak by odpadly všeliké dodatky, a každý hledal by s jistotou dle kalendáře vlastní diecése propria připadající, a byl by prost nemilého a matného vyhledávání dle abecedy a dle číslic římských i arabských. Praktické toto uspořádání missálu jest tím snadnější, čím větší jest shoda diecésí česko-moravských v oboru Propria.

Taktéž bylo by lépe, aby nový Pražský missál byl o nějaký ten arch silnější, než aby různé commemorace pouze číslovány byly. O skládání formuláře ze 3 neb 4 kousků nebude v něm tuším ani stopy.

Missál tak úplný a tak vhodně sestavený najde zajisté v diecésích česko-moravských účastenství co největší.

Co tu pravено stran společného missálu, platí také o *breviáři*. Jest nám v diecésích česko-moravských třeba takového breviáře, jenž by podával festa propria všech diecésí našich na patřičném místě jak v oddílu „de tempore" tak i v onom „de Sanctis" v tom samém spůsobu, jako žádoucí nový missál. Pak by odpadl každý Appendix, odpadlo by též diecésální proprium co zvláštní nepohodlná kniha. Že

jména naše *Proprium moravské* jest velmi nepříhodné, ježto má přes půl šesta sta stran velké osmerky, a z husta pouhým číslováním úlohu svou odbývá. Nejmrzutější jest však, že se odvolává i na docela jiné čtvrtletí Brev. Romani, ačkoli hlavně čtverdílové breviáře jsou v užívání.

Žádoucí diecésím česko-moravským společný breviář mohl by býti pouze *dvoudílový*. Jelikož by tak dvojí žaltář, dvojí Commune Sanctorum a celou polovici officcií, ve čtverdílových breviářích nazvíce opakovaných, bylo lze ušetřiti, mohl by i *formát* býti zručný, t. j. asi takový, jako u malého jednodílového *breviáře Mechlínského*, a tisk byl by pak dosti velký a dosti zřetelný pro každého.

Takový úplný a při tom pohodlný a praktický breviář byl by ve všech diecésích česko-moravských radostně uvítán, a náklad na něj dobře by se vyplatil. A věru byloby velmi záhodno, aby na konci tisíciletí cyrillo-methodějského naše česko-moravské diecése se zmohly na domácí, v každém ohledu úplný a praktický missál à breviář. Spojenými silami všech diecési českomoravských nebylo by asi těžko dostati se k cíli žádoucímu. *x.*

Zpráva o XV. schůzi výboru Dědictví svatého Prokopa dne 28. dubna 1865.

I. Po přečtení protokolu minulého sezení předložena jest zpráva páně pokladníkova o *jmění* Dědictví, kteréž do té doby vzrostlo na 22060 zl. 86 kr. r. č.

II. P. jednatel oznámil, že „*Matice Slovenská*“ zaslala Dědictví sv. Prokopskému diplom a dva spisy péčí Matice vydané; načež výbor uzavřel, aby se Matici zaslal diplom, jakož aby i knihy Dědictvím vydané se jí na vzájem posílaly.

III. Výbor se na tom usnesl, aby zaslané p. prof. Sušilem Výklady evangelií sv. *Marka* a sv. *Lukáše* ihned byly tisku odevzdány. Výklad sv. Marka bude dán za podíl oudům Dědictví pro rok 1864 co II. číslo, a Výklad sv. Lukáše za podíl pro rok 1865 co III. číslo spisů nákladem Dědictví vydaných. Obojí výklad bude v kněhtiskárně p. Karla Bellmanna vytištěn v 1050 exemplářích, v témž formátě a písmě jako „Evangelium sv Matouše.“ — Katechismus Římský od vel. p. Herčíka bude vydán co podíl údův pro rok 1866.

IV. Na místě p. kan. Küffera zvolen jest za úda výboru vel. p. Vojtěch *Neumann*, katecheta na c. kr. vyšším akad. gymnasiu v Praze.

XXVIII. Seznam

zakladatelů, údů a účastníků

Dědictví svatého Prokopa.

(Vklady od 26. dubna až do 11. června 1865.)

P. T. Pánové:

Jan Michálek, bohoslovec v Budějovicích, dalš. 15 zl.
Vojtěch Neumann, katecheta gymn. v Praze, dalš. 10 zl.
Frant. Vinklář, bohosl. v Praze, dalš. 10 zl.
Jos. Fr. Krška, farář v Heřman. Městci; dalš. 10 zl.
Jan Kopečný, kaplan v Svinčanech, dalš. 10 zl.
Josef Král, vikář a farář v Lužci, dalš. 10 zl.
Jan Kořínek, farář v Osenicích, dalš. 10 zl.
Václ. Čech, studující v Bohusudově, dalš. 10 zl.
Jan Havlů, kaplan u sv. Štěpána v Prave, dalš. 5. zl.
Karel Karlas, kaplan u sv. Petra v Praze, dalš. 10. zl.
Frant. Liebner, kaplan v Brunšperku, dalš. 10 zl.
Lukáš Brenza, kooper. v Jevíčku, dalš. 5 zl.
Alois Potěhník, kaplan v Malenovicích, dalš. 10 zl.
Jan Pochyba, kaplan v Proseči, dalš. 10 zl.
Jan Ješina, děkan v Českém Dubu, dalš. 10 zl.
Karel Šmídek, prof. v Brně, posl. 10 zl.
Jos. Hausmann, far. v Dešnici, 10 zl.

Úhrnem 165 zl.

Pan Jan Raška, bohoslovec v Budějovicích, vložil již 15 zl. r. m.

V Praze, dne 10. června 1865.

Dr. *Ed. Tersch*,
pokladník.

Literární Oznamovatel.

Der selige **Petrus Canisius** aus der Gesellschaft Jesu. Aus den Quellen dargestellt von *Florian Riesz*, Priester derselben Gesellschaft. — Freiburg im Breisgau, Herder, 1865.

Der selige **Petrus Canisius**. *Hirtenschreiben* Sr. Eminenz des hochw. H. Cardinales Fürst-Erzbischofes von Wien. — Wien, Sartori 1865.

Canisiusbüchlein von P. Melchior *Hausherr*, S. J. Freiburg, Herder, 1865.

1. Dne 20. listopadu 1864 byl v Římě za blahoslaveného prohlášen slovútný jesuita Petr Canisius, jehož jméno i v naší vlasti jest povědomo pro katechismus od Canisia vydaný a proto, že týž učenec Pražskou kollej jesuitů založil a co rektor po nějaký čas i spravoval. Spis na prvním místě

uvedený od *Riesza* jest velmi obšírný, na 576 stránkách líčí v pateru knih, rozpadajícím na množství hlav působení Canisia v Německu vůbec, v Bavořích, Rakousích, v Praze, dále vědeckou činnost jeho se zvláštním ohledem na bludná učení protestantů; konečně založení kolleje ve Frýburku Švýcarském, kdež i Canisius život svůj dokonal a kde sv. ostatky jeho se posud nalezají. Riesz použil mnoho pramenův, z nichž některé již dříve tištěny se nalezají, jiné však dosti pracně v archivech bavorských shledávati jemu bylo. Od str. 125—142 vypisuje se založení kolleje jesuitské v Klementinum v Praze. Důležité jest i vylíčení podílu, jejž měl Canisius v polemice proti protestantům, jakož i zásluh, jež si získal přítomností svou na sněmu Tridentském a horlivým se zasazováním o všeobecné uznání a přijetí téhož církevního sněmu. Spisovatel použil nad to každé příležitosti k stručnému vylíčení časových, zvláště náboženských poměrů tehdejších, což biografii této ceny a zajímavosti dodává.

2. Pastýřský list p. kardinala *Rauschera* v příčině památky blahořečení Petra Canisia vydaný jest arci mnohem kratší, než Rieszovo dílo historické; čítáť pastýřský list ten v osmerce 56 stran, na nichž proslavený věhlas tohoto učence a knížete církevního podává věřícím svým nástin života bl. Canisia, jenž od r. 1552 blahodárné působení své ve Vídni započal, ano r. 1554 od papeže Julia III administrátorem biskupství Vídeňského jmenován byl. Spolu vetkány jsou do listu pastýřského i mnohé zajímavé zprávy historické o diecési Vídeňské ze 16. století.

3. Na třetím místě uvedený spis *Hausherrův* odporučuje se pro populárnost a láci (23 kr.), ač vědecká cena jeho u přirovnání k listu kard. Rauschera a ke spisu Rieszovu skoro zmizí. Čítá 144 str. a jest čerpán z větší části ze spisu *Rieszova* neb z týchže (některých aspoň) pramenův, z nichž i Riesz biografii bl. Canisia sestavil. Na prvních stránkách položen jest překlad Breve, jímž Pius IX. Petra Canisia za blahoslaveného prohlásil. V druhém oddělení se klade život blahoslavence, ne však v chronologickém postupu, nébrž dle hlavních některých cností sestavený, n. př. víra, důvěra, láska, poslušnost bl. Canisia. Pochybil však spisovatel, že velmi zřídka připojil den a rok, kdy se to ono v životě blahoslavence událo. V třetí části připojena jest zvláštní *pobožnost* ze spisů blahoslaveného Canisia vybraná, sestávající z modliteb a kratičkých rozjímání, kteráž mohou vhodně k uctění a následování téhož blahoslavence upotřebena býti.

Dr. *Borový*.

Selbsttäuschungen aufgezeichnet und zur Beförderung der Selbsterkenntniss ans Licht gestellt von Dr. *Joh. Bapt. Hirscher*. Freiburg. Herder 1865 str. 92.

U vysokém stáří svém nemůžet sice proslulý moralista více ústně vědu bohoslovnou přednášeti, ale pérem jeho doposud vládne duch bujarý a brožůrka právě vyšlá skvěle o tom svědčí, jak hluboce bývalý profesor mravovědy vnikl u zpytování tajných záhybů srdce lidského. Ve 112 praktických příkladech líčí mistrovská ruka spisovatelova, jak snadno člověk sám sebe šálí a oklamává, an chybu svoji přikrývá, ano i za cnost ji vyhlašuje, a jak velmi toto šálení sama sebe překáží pravé dokonalosti křesťanského života. Jen na některý příklad chceme poukázati; číslo 44: „Eine Milchfrau gibt zu geringes Mass. Darüber hält sich die Käuferin auf. Die Milchfrau aber ist erzürnt in ihrem Herzen und denkt: wie eine so wohlhabende Frau auf solche Kleinigkeiten sehen kann! Das ist eine recht eigennützige Person. — Merkwürdig. Die trügliche Verkäuferin ist nicht eigennützig, sondern die Frau, welche fordert, was ihr gehört.“ Číslo 50: „Ich will beten. Aber um es recht zu können, darf mich nichts inkommodiren. Ich muss bequem knieen, mich anlehnen u. s. w. Möglich, dass ich betend mich recht selig fühlen werde. — Aber ob ich so mit meiner Andacht vielleicht nichts weiter als den Genuss suche?“ atd. Spis tento z mnoholeté zkušenosti čerpaný zajisté každému jej čtoucímu k dokonalejšímu sebe poznání platnou službu prokáže, pročež jej co nejvřeleji odporučujeme. Dr. *Borový*.

Nedělní zábava rodin křesťanských, čili rozjímání o důležitých pravdách sv. náboženství. Od P. *Frant. Černohorského*. Nákladem Dědictví Svatojanského. V Praze, Bellmann 1865.

Údové Dědictví Svatojanského, byvše za posledních let uvyklé dostávati knihy ve formátě Postylly a Kancionálu, nemálo žasnou, že se jim letos dává za podíl knížka malého formátu o 196 stranách. Omlouvá to v důst. redakce Dědictví tím, že peněžité síly Dědictví potřebují zotavení, a že budoucně vše nahraženo bude. Důvodu tomu všelikou váhu přičítati dlužno: neboť Dědictví opravdu monumentální díla v posledních letech vydalo, tak že peněžitá vydání přesahovala běžné příjmy. Nicméně ačkoli knížečka velmi skromně se do světa nese a „hlavně s ohledem na lid starší a vesnický“ sepsanou se býti praví, obáváme se, že ani všem potřebám lidu vesnického úplně nevyhoví. Porovnáme-li ji s podobnými spisy, jako Filotheou, Tomášem Kempenským, s Bo-

naventurou, „s duchovním bojem“ od Skupuli-ho atd., pohřešujeme v „Nedělní zábavě“ především *celistvost*, kteráž v meditační knize jest nejvýš potřebná, má-li se lid vůbec v rozjímání cvičiti a z něho prospěch duševní těžiti. Není žádné vládnoucí *ideje*, ku které by jako ku vláknu jednotlivé částky či kapitoly přiléhaly; a proto spisovatel n. př. o hříchu velmi málo pověděl, a kapitolu „o hříchu“ až na konec knížky postavil, an by přiměřeně na prvém místě státi mohla (via purgativa předchází); o přípravě k sv. svátostem (zvlášť pokání a Sv. oltářní), o duchovním přijímání, o návštěvě vel. Svátosti oltářní, o vnitřní a zevnitřní modlitbě, o zpytování svědomí atd. mohly a měly právem zvláštní kapitoly položeny býti; že se tak nestalo, je nyní kniha kusá a některé částky, na př. str. 63 a 69, 86 a 91, 98 a 102, 108 a 114, 183 a 189 jako deus ex machina neočekávaně a bez spojitosti po sobě následují. Největší zásluha p. spisovatele jest, že hojně vetkanými *příklady* historickými čtení „nedělní zábavy“ zajímavým učinil, tak že se knížka ta aspoň z části s účelem vzdělání nemine, ač přejeme, aby příště údům Dědictví byt i časem příliš mnoho (non multa) podáno bylo, aspoň to, co se podá, pokud možná úplným a dokonalým (multum) se nazvati mohlo. Dr. *Borový*.

Cursus vitae et certamen martyrii *B. Josaphat Kuncevicii*, Calamo *Jacobi Susza*. Editio nova emendatior et auctior curante *Joanne Martinov*, presb. S. J. Parisiis Victor Palmé, bibliopola-editor, via sancti Sulpicii, 22. 1865. Osm. Str. XVI a 230.

Hagiografickými pracemi proslulý vydavatel, jehož osobně jsme v Praze poznali, laskavě nám zaslal dotčený obšírný životopis nedávno v Římě za blahoslaveného prohlášeného mučenníka ruského „*Josafata Kunčeviče*,“ arcibiskupa Plockého, biskupa Vitepského a Mstislavského ze řádu sv. Basilia. Spis ten podává po úvodě vydavatelově a původcově v pěti odděleních důkladné zprávy o vychování, řeholním stavu, působení na stolici arcibiskupské i o mučennictví blahoslaveného Josafata, s VI přílohami. Důstojně se řadí ku svatopisným dílům Bollandistů

Acta judiciaria archiepiscopatus Prag. sub hon. Duo *Joanne Pomuk*, Vicario in. Spir. Gener. conscripta etc. Opera et sumptibus P. *Francisci Ant. Tingl.* Pragae 1865.

V řadu našich ohlášení klademe ochotně z vetchého archivu vynešený spis ten, velmi bohatý na data pro historický obraz života církevního za věku generalního vikáře *Jana z Pomuk*, a nemůžeme dosti oceniti vytrvalou pilnost pana vy-

davatele, který neohlíkeje se na zdraví a zvláště na zachování zraku, podnikl práci na nejvýš namáhavou pro vybledlost a částečnou nečitelnost rukopisu. Pro nedostatek prostory poukazujeme na návěští na konci 1. svazku časop. našeho položené, doličujíce uznání své bohatosti obsahu pouhým podotknutím, že na konci přidaný „Index Personarum“ naplňuje plných devět dvousloupcových stran, z nichžto každá průměrem 50 jmen osobních obsahuje. Nachází se tu tedy zpráv o 9000 osobách, kterým v nejrozmanitějších případech činiti bylo se soudem arcibiskupským. Že p. vydavatel původního psaní spůsobu v rejstříku tom zachoval, přičítáme věrnosti, s kterou se rukopisu držel. *K. V.*

Posvátná kazatelna, časopis kazatelský. Vydává *B. M. Kulda*. Ročník II. Svazek 8. (červencový). V Olomouci a Prostějově. Sklad *Bedřicha Grosse*.

V čele svazku toho nacházíme krátkou ale církevně poeticky provedenou řeč p. kapl. *Josefa Kouble o studánce Mariánské* na slavnost navštívení blah. Panny Marie, horlivé řeči p. Dra. Jana Bílého o zásluhách sv. Cyrilla a Methodia a naše vděčnost k nim, a o důvěře pravého křesťana na den sv. Jakuba Většího, i přiměřená kázaní o slavnosti sv. Máří Magdaleny a sv. Anny, a výklady od neděle IV. až po ned. VIII. po sv. Duchu od v. p. Vavř. Sigmunda, Pr. Obdržálka, Em. Doležala, J. Ehla, Jos. Škopana, Vinc. Hemzala, Jos. Krejčího a Ant. Krejčiříka s řečí před oddavkami od v. p. Fr. Černohouze.

Obšírný Život a utrpení Vykupitele našeho *Ježíše Krista* a panenské matky Boží *Marie*. Křesťanská domácí kniha. K vzdělání nábožných, k útěše trpících a k obraně proti nevěřícím podle dvanácti článků víry vzdělali *A. Schanzenbach* a *J. N. Stützle*, faráři. Přeložil *Fr. Poimou*, učitel náboženství a ředitel hlavní školy v Slavkově. Nákladem *H. Kolcka v Opavě*. 1856.

Život a utrpení Ježíše Krista a přeblahoslavené Panny Marie popsali již muži nejzasloužilejší. Jakož ale nelze moře vyčerpati a hvězdy spočítati, tak i nemožno veliká a útěchyplná tajemství, která v životě a utrpení Ježíše Krista a Panny Marie ukrytá spočívají, zúplna vyskoumati. Každýť, kdo s věřící myslí a pokorným srdcem před Ukřižovaným nebo před bolestnou Matkou svá rozjímání zavádí, zajisté vždy na nové věci přichází, které zasluhují, aby všem křesťanům k srdečnému uvážení předloženy byly. Rozličná vydání *životů svatých* v řeči naší potkala se s velkým a vřelým účastenstvím v Čechách, na Moravě, ve Slezsku i na Slovensku, a

čtou se s obliboú i mnohým duchovním užitkem. Dát se očekávati, že tím většího účastenství a tím větší obliby dojde obšírný popis života a utrpení Vykupitele našeho Ježíše Krista a panenské matky Boží Marie; an tato křesťanská domácí kniha, dle dvanácti článků víry vzdělaná, spolu pokračováním všelikých životů svatých býti a s nimi jeden veliký celek tvořiti má. Neboť jako země a všechno, co se na ní nachází, jedině od slunce světlo, teplo a život obdržuje, tak také svatí a světice Boží bez výjimky od Ježíše Krista, tohoto slunce spravedlnosti, obdrželi osvícení, milost a život. A jako měsíc, druhé světlo světa, svůj jemný lesk na tmavou, tichou noc vylévá, a všechno v mírnějším světle objevuje, tak i všichni svatí u laskavé panenské matky Boží v temných hodinách svého života podivnou útěchu a povznešení nalézali. *Vůbec nebude nikdo s to, aby život svatých dobře pojal a mu rozuměl, kdo prvé nevnikl do hlubokých tajemství života a utrpení Ježíše Krista a jeho milosti plné matky,* poněvadž všechno žití a snažení svatých nebylo nic jiného, nežli stálé a hrdinské následování oněch dvou nejvyšších a nedostíhlých vzorů ctností. Katolické upovědomění utěšeně se zmáhá a do života vstupuje, avšak také nevěra se na novo vzchopuje a hledí lidi dostatečně nepoučené o jejich nejlepší poklad, o jejich nejsvětější, o jejich svatou víru katolickou připraviti. V tom směru sepsané, a záští proti svaté církvi a proti víře katolické prodchnuté knihy se bohužel i v naší po otcích zděděné řeči vydávají a zhoubně rozšiřují. Není ale, pokud nám vědomo, popsání života P. Ježíše a Marie Panny, v němž by důkladně a jádrně ukázáno bylo, jak se může proti obyčejným rouhavým nájezdům na rozličné udaje a okolnosti v životě Ježíšově a proti hanebným potupám na Pannu Marii vítězně vystoupiti. Tomu pak aby se odpomohlo, o to se toto dílo všemožně snaží. Také rozličné obřady o největších slavnostech Pána Ježíše a Panny Marie se zevrubně uvádějí a vysvětlují.

Rozdělení celého díla jest velmi přehledné a jasné, neboť se řídí dle pořádku katolického vyznání víry, které každé dítě na zpamět umí. Nad každým oddělením stojí potřebné poznamenání, který den a v kterém dobrém nebo zlém čase jest ono k čtení. Spůsob vypravování jest velmi srozumitelný a lákavý, jadrný a zábavný, též zajímavým, mocným a náboženským vypravováním rozjímáním a modlitbami protkaný. Německé vydání došlo schválení arcibiskupského ve Freiburku (v Badensku), Solnohradě a Ostřihomě, biskupského pak v Rottenburku, Štrasburku, v Brně, v Linci, v Špýru, ve

Würzburku, Trieru, v Českých Budějovicích a Sv. Havle. Ještoť pak takové obliby tato křesťanská domácí kniha u Němců došla, že první vydání nestačilo, muselo se i hned druhé obstarati, tak že v 60.000 výtiscích tištěna býti musela: dá se očekávati, že toto nákladné dílo i v českém překladu příznivě uvítáno a povšechně rozšířeno bude, tak že v každé nábožné rodině katolické se udomácení a dědictvím na dítky a vnuky přecházeti bude. Zvláště rodičové, kteří svou úlohu provdávají, neměli by opominouti tuto *křesťanskou domácí knihu* jí s ostatním vybytným s sebou dáti, a ona bude duchovním kapitálem, kterýž v nové rodině hojné úroky ponese. *Tisk* se obstarává novými, zřetelnými literami, aby se i starším lidem dalo pohodlně v této knize čísti. At tedy kniha tato, požehnáním Božím sprovázená, hříšníky z cest temností nazpět přivádí, zarmouceným pak útěchu, nemocným trpělivost a chudým radostnou naději přináší. At duše všech, kteříž s věřícím srdcem a shromážděnou myslí v ní čtou, vzdělává a od pozemských k nebeským věcem povznáší! Každý hledíž ji podle své možnosti rozšiřovati!

Celá kniha vyjde v 33—36 měsíčních sešitech pětiarchových po 36 krejcařích rak. čísla; s posledním pak sešitem obdrží p. t. odběratelé velmi krásnou premii, představující Matku Boží s dítětem, nebo modlící se Panu Marii, dle volby odběratelovy, v barvách na černé půdě zdarma.

Památky archaeologické a místopisné, vydávané od archaeologického sboru Musea království Českého. Red. *K. Zap* a *Fr. Zoubek*. Díl VI. sešit 5.

Litujeme, že pro obmezenost místa nemůžeme důkladně uvážiti spisy ty k ocenění starožitností našich velmi důležité. S církevního stanoviska pozoru hodné jsou zvláště články: Mistra Jetřicha tabulové obrazy na Karlšteině. Městečko, Čechtice a Krivsoudov. Benediktinský klášter s kostelem sv. Vavřince v Opatovicích. Malby na skle v biskupském chrámu sv. Ducha v Hradci Králové.

Kronika Českomoravská Karla Vladislava Zapa. Nakl. Kober. Sešit XIX. Cena 64 kr.

Vypisuje děje za císaře Karla IV. od r. 1363 až do jeho úmrtí 1378. Z illustrací zanímavých zde nacházíme mimo jiné: Poprsí: 1. Alžběty, čtvrté manželky Karlovy, 2. arcib. Arnošta z Pardubic, kanovníka Beneše Krabice z Veitmile. Kaple sv. kříže na Karlštejně. Kázaní kněze Miliče — chrám na Karlově v Novém městě Pražském.

ČASOPIS
katolického duchovenstva.

Ročník VI. 1865. Svazek V.

O zákonitém uvedení křesťanstva v císařství římském.

Úvodní řeč důstojného kněze a kanonisty Bourreta.

Pánové! Program vyučování našeho oznamuje, že se toho roku zanášeti budeme *porovnáním práva církevního s právem římským.* Poměr obou může býti považován s rozličného stanoviska. U dvou věd, jež po sobě následují a ze všad v společnost lidskou sahají, nalezá se posloupnost historická i chronologická, kterouž vynajíti a dokázati vzdělanost sobě oblibuje. Mohly by se tedy určiti při obou právech poměry doby i postoupnosti. Ale pochybuji, že by podrobné porovnání to času a původu mělo do sebe také dosti zajímavosti obecné a plné pro ducha přesvědčitelnosti.

Mohlibychom také to dvojí zákonodárství jedno s druhým porovnávati, zkoumati rozdíly i podobnosti, pozorovati ustanovení jeho pro tu neb onu okolnost v právu, a pátrati, kterak oba zákonodárcové vespolně se snášeli o Bohu, o moci, o věcech i o osobách. Hlediště to zcela praktické není bez důležitosti a porovnávající studie ty byly jindy nutné u nás, když se právo církevní uznávalo a přijímalo právem státu, jakož posud nutné jsou v zemích, kde toto právo nebylo, jak se říká, zcela sekularisováno neboli státem přijato.

Mudrc, pozná-šeje porovnání toto od litery k duchu, hledati bude za zevnějším sdělením textu vidu, kteráž příčinou byla jeho sepsání, a myšlénku, kteráž jej vnukla; prostředkem tím přijde k vznešenému přemýšlení o vespolné ceně theorie křesťanské a theorie pohanské ve všech věcech, v nichž byly obapolně působily; ale výsledek jest již napřed příliš znám, závěrečný úsudek příliš jasný, než aby mohl sloužiti za předmět poučitelný k bádání a zevrubnému zkoumání. Všickni musíme vyznati, že křesťanství jest pokrok nad pohanstvem, a nevím, zdali by se člověk považný a vášně prostý opovážil, v celku přednost dáti učení tomu, jež zbožňovalo hmotu a zneuznávalo části práv člověčenstva, před učením onim, jež postavilo Boha na své místo a navrátilo člověku čest i důstojnost jeho.

Zbývá hlediště, kteréž bude naším, zkoumati totiž působení práva nového na právo staré, neboli dějiny převratu starého práva a staré civilisace římské skrze křesťanství. Hlediště to upíráno a zlehčeno bylo od některých duchův předpojatých, jako od dějepisce německého *Hugona*, a jest posud zavrženo školou rationalistův, která, zcela odhodlaná, nechtíti z křesťanstva ničeho, neviděla v právech, jakéž zavedli císařové křesťanští v zákonodárství předkův svých, než pouhé vyvinutí ducha civilisace a pokroku, a vítězství přirozené pravosti nad partikularismem starého práva. Že by to snad platilo o některé věci, možno jest: ale vezmeme-li dějepis do ruky, s dobrou věrou v srdci, doznáme, že většina oných proměn stala se působením křesťanstva. To jest zde ta jedna z velikých skutečností historických, ta jedna z těch událostí vynikajících a horujících, kteréž samy sebou staví se před oči všech při sblížení se dvou společností. Nechť si kdo řekne cokoliv, *působení křesťanstva na právo římské bylo veliké, hluboké, až ke kořenům jeho sahající.* Ono

přejinačilo zcela starý pořádek ve všech jeho odvětvích, ve všech jeho oddílech. Ono se dotknulo náboženství, moci, správy, majetku, spůsobu jednání právního i hrdelního, opravilo a znovu uspůsobilo to vše mocným dchnutím svým, jímž přicházelo nový vlíti život v svět. Dokonalý převrat udál se u vnitřku i zevně, svět římský rozvalil se ve svých mravech a obyčejích, sesul se ve své jednotě politické, aby znovu se zrodil co mravný v síle a svěžesti větší, nežli byla ona zevnější v národech mladých, jenž přicházeli, aby kořenův svých založili na jeho zpuchřelých zříceninách.

Až posud, zdá se mně, obmezovala se ta otázka, aneb aspoň bývala pojednána jen se strany jedné, snad s té, která, ačkoliv měla býti nejvíce, přece byla nejméně objasněna paprsky křesťanstva. Spisovatelé v skutku započavše dokazovati a popisovati toto působení vědy křesťanské na řízení římská, obmezili se skorem všichni na právo civilní, jus privatum, vyložené v knihách *Justiniana.* Ve smyslu tom bylo vzato a porozuměno *Roehrem* v učeném díle vydaném v Groningu na konci předešlého století; *Em. z Meysenbugu,* vydavším r. 1828 v Göttingu pojednání o tom samém předmětu, a za dnův našich učeným presidentem *Troplong-em,* a professorem protestantským *Schmidtem.*

Tato stránka otázky nesmí se zajisté zanedbati. Jak výborně poznamenal *Montesquieu,* dalo křesťanstvo svůj ráz civilnímu zákonodárství říše, proměnilo, určilo, zdokonalilo je; toť skutek nevyvratný, jenž ostatně přehojně dosvědčen jest na všech stránkách souvěkých památek písemních. Pod spasným vlivem tím dosáhly stav civilní, manželství, právomocnost otcovská, postavení žen, odevzdání neb odkázání majetku a zakročení právní, značných oprav a někdy i ouplného přetvoření. Seznáním věro- a mravo-učení evangelického postupně umírněno

bylo otroctví, manželka nabyla opět sobě náležitého a důstojného postavení, otec rodiny nebyl více považován jen za pána, pravé vyjádření myšlénky nemuselo se více obětovati formalismu kabalistickému v smlouvách, odkazech a závětech, a idea mravní zaujala při výslechu i trestání zločincův širšího místa nežli naskrze hmotná myšlénka učiněné škody. Slovem, kde o právo privátní třel se zákon křesťanský, byloť znamenati zlepšení, zdokonalení, pokroky. Nic není pravdivějšího, nic nemůže se méně popírati; ale ještě jednou připomínám, že to jest toliko jedna stránka, jedno hledisko otázky naší.

Vedle práva civilního a před ním má své místo také právo posvátné a právo politické. Tato činí dohromady první oddělení kodexu římského, právo veřejné, jus publicum, a i na tato zcela tak jako na předešlé působilo křesťanstvo, a dalo pocíti mocný svůj vliv.

Již jest tomu drahně času, co se lidé nekloní Jovišovi, co Olymp přešel do našich museí jakožto dílo umělecké neb památka starožitná. Jsouť ale, kdož praví, že se opět tam navrátíme, a jenž také tvrdí, že se to brzy stane. Úcta Bachusa, úcta Venuše a tajemství její přišly by vhod takovým podlým tvorům, kteří hlásají rehabilitaci těla; než i při očekávání, že se zase seškrábe rez se železných podstavkův těch starých bohův, a že opět vykopány budou zapadlé jejich chrámy, přináleží přece jen dějepisu, dokazovati, že při vzejití křesťanstva počaly modly zacházeti, a že za zmahajícího se vzrůstu jeho vzaly za své, sestoupivše se svých trůnův a oltářův. Křesťanstvo stalo se znenáhla věrou panující, bohoslužbou státní; bohověděctví jedno muselo se brzy nahraditi druhým, liturgie stará novou, i musela se utvořiti kázeň přiměřená obsahu víry, kteráž tehdáž nalezala přízně. List po listu byl tedy posvátný kodex Římanův roztrhán rukou zákonodárce křesťanského, a učiněn nový. To se

nestalo bez nesnáze a bez těžkostí, neboť bohyně nechtěly hned sestoupiti s oltářův svých. Poslední, kteráž vyšla z Říma, byla bohyně Vítězství, ona milovala lid ten, jenž jí dobře sloužil, a opouštěla ho s těžkostí: ale posléz podepřená o rameno senatora *Symmacha*, skončila jako předešlé, vzavši cestu do vyhnanství. Ona, která až doposud zvítězovala, skončila tím, že se nad ní samou zvítězilo. Další odpor žádný se nezdařil. Oheň Vesty vyhasnul; augurové zanechali pozorování svých, flamínové obětí svých, nové ohně byly rozsvěceny, nová orakula (bohozvěsty) se ozývala, nové modlitby povznášely se k nebi očištěnému a vzývaly Boha, jenž v pravdě úcty hoden byl. To vše bylo dílem křesťanstva, účinek pravého působení ustanovení i zákonův jeho na náboženský stav Římanův, a to není zajisté malým vítězstvím aniž málo skvělým výsledkem práce jeho v přetvoření světa pohanského.

Co se týká práva politického, práva ústavního a administrativního, kteréž zachovalo obzvláště v řeči právníkův jméno práva veřejného, bylo-t na totéž působení křesťanstva a zákonův jeho zcela tak opravdivé jako na právo posvátné a na právo soukromé. Právomocnost obdržela odtud nový ráz, nové směry, a ve všech stupních hierarchie administrativní pokračuje se dle jiných základův a zásad. Veliký jest rozdíl mezi císařem křesťanským a Caesarem starodávním, mezi císařem, rozumějmež, jak si jej představuje a činí theorie křesťanská, a ne jak skutečnost životní jej příliš často okázala. Idea nová o rozkazování, o auktoritě, o poslušnosti zcela rozdílna jest od ideí někdejších v těch samých předmětech; poslání knížete není to samé, nejvyšší vláda jeho má jiný cíl, a poddanost, v kteréž k němu stojíme, nemá více nic pokořujícího pro povahu sebe hrdější a na svou čest sebe žárlivější. Úřady podřízené berou po-

dílu na té změně, stávají se důstojenstvím i službou, místo co by jako druhdy byly potravou přepychu aneb příležitostí k získání velikého jmění. Daně se spravedlivěji vypisují a přestávají býti lupem neb vydíráním. Všudy konečně jeví se oprava, pokrok, přetvoření.

Toto mnohonásobné přetvoření práva římského ve všem odvětví a ve všech odděleních jeho, rád bych vám vyložil, a před očima vašima od článku k článku, od částky k částce rozvinul, kterak smýšlení i zákonodárství křesťanské postupovalo na místo prvé zaujaté smýšlením a zákonodárstvím pohanským. Aspoň k tomuto bádání velikému chci obrátiti snahy vaše, nebo netajím sobě, že na poli, kteréž zůstalo z větší částky nezpracované, nalezá se to nebezpečenství, zůstati nedostatečným a neúplným.

Zdaliž pak ale nalezneme název neb formuli, jenž by ve významu svém obsahoval souhlas ideí, které se vztahují na to trojnásobné přetvoření práva posvátného, veřejného a soukromného Římanův událé skrze křesťanstvo? Myslím, že ano. Spojení tří práv těch, nečiní-liž to, co nazýváme civilisací (vzděláním) národu, země? Co jest civilisace? Jakou v duchu myšlénku vzbuzuje slovo to, jemuž lehčeji se rozumí, než by se dalo vyjádřiti, pakli ne jakési společenství smýšlení a obyčejův v pořádku náboženském, politickém i civilním, jakýsi soujem náhledův stejných o Bohu, státu, rodině, o těch třech věcech, jenž jsou vazbou sociální. Představiti vám tedy obraz působení křesťanské víry na celý obsah zákonodárství římského jest tolik, co vyložiti a popsati vám zjinačení civilisace starověké způsobené civilisací novou, vniknutí idey evangelické v společnost pohanskou a přetvoření mravův i přesvědčení její. Aneb jinými slovy jest to, podati vám *dějiny zákonitého zavedení křesťanstva v císařství římském.*

Zákonité zavedení křesťanstva! Užíváme-liž zde slova dosti určitého a přede vším pravověrného? Křesťanství a zavedení jeho ve světě jest skutek zázračný, skutek prozřetelnosti Boží, při němž se podobá, že lidé a síly přirozené jejich malého měli podílu, tak jako ve všech našich knihách bohosloveckých počítáme zavedení to mezi nejpatrnější důkazy jeho Božství. Zavedení zákonité! Nesnižujeme-liž zde křesťanstvo, nečiníme-liž zde z jeho zázračného rozšíření skutek lidský, skutek politický? Nikoliv, pánové, užívajíce slova toho krátce obsahujícího myšlénku naši, nechceme považovati křesťanstvo v ohledu hmotném, aniž jako by bylo původu lidského. Onoť zůstává zajisté vždy skutkem Božským, dílem zázračným a nadpřirozeným apoštolstva opatřeného pomocí s hůry; také nezbavujeme církev koruny její, aniž umenšujeme důstojnost její, jakoby byla založena moudrostí lidskou, rozšířena a obhájena zákony mocnosti světské. Poslyšte mne. Není-liž v zevnitřních skutcích Božích, přede vším v těch, jenž se dotýkají života člověčenstva, vedle činu Božského také lidský čin, přijetí jeho, čin svobodný a osobní, když jednotlivci i společnosti zřizují svá jednání a svá díla dle pravidel víry, kteráž je předpisuje? Zákon pochází od Boha, ale upotřebení jeho, zřízení života dle něho nepochází-liž od člověka? Bůh hlásá pravdu s výsosti Sinai neb s výsosti Kalvárské, to je skutek Božský: já si ji přivlastňuji činností mé vůle tak, že přechází v život můj náboženský, v život můj občanský, v život můj soukromý; a jsem-li zákonodárcem, ukládám ji jiným. Jest zde řada činův a skutkův přináležejících člověku neb mocnosti, jež ho řídí, a z řady předpisův na takové zevnitřní skutky se vztahujících pozůstává kniha zákonův a lidských ustanovení. Mluviti tedy o zavedení zákonitém křesťanstva v říši Cesarův, není nic jiného, než vypravovati o té řadě předpisův a skutkův vnějších, jež

daly činu Božímu existenci a zákonitého zasvěcení; nic jiného než vyložiti ono opatření, kteréž dalo stát civilní církvi, a kteréž zákon sv. evangelia i rozkazův jeho položilo za základ nového pořádku společenského.

V skutku, od té doby, co byli císařové a zákonodárci křesťanští přijali víru novou, nastalo zmenšení a pozbytí některých starodávných práv a příznakův mocnosti jejich. Oni neměli, aniž mohli více míti v rukou svých vládu a správu záležitostí náboženských, nemohli dále míti tuto přední a základní mocnost, kteráž sloula „imperium.“ Zřízení nové a jedině oprávněné, církev, měla míti od nynějška mocnost tu, ale kníže zemské, vzdavši se „imperia,“ již bylo pohanstvo bezprávně vřadilo mezi přednosti panovnické, podržel napotom právo i povinnost, podporovati církev, a upraviti zákony a ustanovení společenská dle její víry i mravovědy; z příčiny pak, že vezdejší určení národův má se zcela podrobiti cíli jejich duchovnímu, jest povinností toho, kdo činí zákony, aby je činil v srovnalosti s pravidly a zásadami k cíli tomu vedoucími.

Jelikož povinnována jest mocnost občanská (sociální), chrániti církev (advocatio), a zříditi zákony dle Božského vzoru spravedlnosti věčné, čehož již přirozeným během každý zákonodárce lidský šetřiti má; usilovali císařové křesťanští zákony a nařízeními všeho druhu k tomu, by naplnili tu dvojí povinnost, chránili církev a uvedli společnost, nad kterouž vládli, životně na cestu onu, kteráž souhlasila s rozkazy i zákazy církve. „Čím více se křesťanstvo rozšiřovalo a sesilovalo na zříceninách pohanstva,“ tak praví jeden*) z mužův, jenž o těch věcech nejmoudřeji za našich dnův byli promluvili, „tím méně

*) Gosselin, Pouvoirs du pape au moyen âge, p. 64. (Gosselin, Mocnost papeže v středověku p. 64).

spokojovali se císařové toliko tím, že chránili veřejné vyznání víry křesťanské, ale nad to potvrzovali vynešeními svými také zákony církve ohledně dogmat, mravův a disciplíny. Tak byl sněm obecný Nicejský potvrzen vážností (auktoritou) Konstantina, sněm Cařihradský Theodosiem Velikým, onen v Efesu Theodosiem mladším, Chalcedonský Marcianem. Ano usnešení těch čtyř sněmův byla Justinianem vřaděna mezi zákony říše. Jiná nařízení císařská potvrzovala obzvláště jisté články z dogmatiky, morálky neb disciplíny, jako ony o primátu sv. stolice římské, o svěcení neděl a svátkův, o bezženství duchovenstva, potvrzovala pravidla týkající se volení biskupa, jeho sídlení, svatokupectví, trestův kanonických ustanovených od církve na přestupníky zákonův jejích; tak že časem svým nebylo ani jediného důležitého článku učení a kázně v církvi, jenž by nebyl potvrzen býval ustanoveními císařskými."

Ovšem nedrželi se císařové vždycky v pravých mezích moci své; mnoho, až příliš mnoho obíravše se po jednou se záležitostmi náboženskými, vmísili se někdy v to, co se jich netýkalo, brzy zase přáli bludu a odporovali pravé víře. Tak jsou ale dějiny člověčenstva, i nejlepší věci bývají z části zneužívány. Přece však byl obecný směr zákonodárství vždy pokračující, i přihodilo se, co se často přihází; nastal-li nějaký ruch veřejný, bývát podporován theorií a skutky zjevnými, v životě soukromém ale nedbá se naň. V takovém případu jest mnohý u veřejnosti přívržencem jiných, řídě se dle náhledu panujícího, nechtěje býti vyhlášen za zpátečníka na vlastní oučet svůj, a protož se chrání osobními skutky svými veřejně projeviti skutečné smýšlení své.

Kterak pak ale počínali sobě císařové, by zákonitě uvedli křesťanstvo v říši, kterak pak se konalo toto dílo

přetvoření a uvedení do všech oddílův civilisace starověké? Spůsobem trojím, trojím rozličným působením.

Nejprvé vydána byla celá řada zákonův bezprostředních a positivních, řada nařízení povyšujících křesťanstvo k důstojenství náboženství národního, udělujících jemu množství výsad a přiřknuvších dogmatům i morálce jeho sankci zákonní. Tak se muselo ovšem díti. Se zásadami novými souhlasí výjevy nové, pro nová práva, pro nové povinnosti jest třeba nových formul k naznačení jich, nového spůsobu mluvení, nových zařízení upravujících. Bylyť věci k přidání a bylyť i věci k odvržení. Zákon posvátný celý musil se přejinačiti, staré právo posvátné odstraniti, právo veřejné a též právo civilní, nesoucí na mnohých místech stopy náhledův i mravův pohanských, mělo býti zlepšeno. Naproti řadě zákonův positivních, o kterých mluvíme, musela povstati řada zařízení takových, jenž čelila k zničení a vyhoštění všeho, což se příčilo křesťanstvu, co uráželo jeho víru neb morálku; zákonodárce musel bořiti rukou jednou, an stavěl druhou. A to také činil. Zakonité zničení pohanstva šlo zároveň se zákonitým pokročením učení soupeřného. Konečně, jakkoliv zákonodárství římské ouplně se neprotivovalo vyučování a zásadám křesťanské mravouky, nalezalo se přece zvlášť v právu civilním množství obyčejův, množství předpisův a opatření, jež se dosti neshodovala s duchem pravosti a svatosti její. Taková byla k. p. ustanovení, týkající se stavu otrokův, stavu manželského, pravomocnosti manželské a otcovské, postoupení majetku, propadlost v trest. Z ohledu všech věcí těch, pakli se neměly společně a ze základu vyvrátiti, bylo aspoň třeba, aby do nich vniknul duch křesťanský. Možno, že nemuselo býti všecko zničeno, překoceno; ale na každý pád bylo mnoho k umírnění, k zlepšení a k rozšíření. Vedle zákonův positivních, jichž křesťanstvo požadovalo co doplňku nového pořádku

společenského, vedle nařízení zrušujících, jimiž zmizeti mělo, co bylo špatného, bylo ještě třetí práce, třetího působení třeba, zlepšení toho, co se bylo podrželo, ve smyslu křesťanském; odtud celá řada zákonův, oprav a zlepšení, jenž činí velikou část díla císařův křesťanských.

Ejhle, pánové, kterak sobě počínali ředitelové státu římského po dobytém vítězství křesťanstva, by zavedli to, co nového bylo, na místě starého, civilisaci novou na místo staré, aby civilisaci křesťanskou převedli v smýšlení a mravy národův podřízených v říši.

Vyložení této veliké události, hledíme-li k ní spůsobem tímto, dosáhne nového světla a nové jistoty důkazův, a bude obsahovati v sobě, jak se mně zdá, přesnost vědeckou. Ctíme neskončeně dějepisce, jenž událost tu popisovali a ji popisují neustále; ale jak mnoho deklamac, nejistot a osobního procenění nalezá se ve zprávách jejich. Podávají-liž nám vždy pravdu? viděli vše, čtli vše, uvážili vše zdravě a nestranně? Nevím o tom ničeho, a vy o tom nevíte více. „Vy ještě věříte dějepiscům," pravil mně jednoho dne mladý učenec, jenž mnoho měsícův byl strávil na zříceninách Babylonu a Ninive. „My ostatní, my nevěříme než kamenům, cihlám, nápisům vyrytým v mramoru, neb v zlomených štítech starých chrámův. Jen ty nelhou, aniž mění barvy." Láska k staroznanství zavedla příliš daleko mladého orientalistu; musíme věřiti zprávám dějepiscův těch, jenž viděli neb zkoumali události, o kterých vypravují; než můžeme-li míti svědectví současných a pravých, živé svědky toho co bylo, o tot se přidržuji náhledu svého mladého učence, nic nepřevýší tento spůsob psáti dějiny, nic nevyrovná se podobným pramenům, podobným archivům. Dějepis z pomníkův, z nápisův, a přede vším z knih zákona jest takřka dějepis učiněný na místě, jest civilisace jistého století a jisté země jako znovu povstalá

na té samé půdě, kdež byla zaznamenána. Také s jakou horlivostí prohledávají se nyní staré archivy, staré diplomy, s jakou trpělivostí zkoumají se všecky zříceniny, všecky pozůstatky, všecky zlomky, slovem vše, co nám může vypravovati o minulosti. Naše pokolení pochybovačné a zvědavé nechce ničemu věřiti, krom sobě samému; všecko se musí teprv dáti do díla, hotové knihy omrzely je, ono chce dělati své, a psáti je na základě důkazův nevyvratných. Nechť jde, nechť kráčí toto pokolení hrdé na své dosavádní vynálezy a nedočkavé k zkušení nových. Jest-li je upřímné v svém bádání, důsledné v svém úsudku, čímž na neštěstí vždy není, tedy tato dychtivost u pátrání a toto neustálé prohledávání starožitností nemůže než prospěti víře křesťanské, a ujistiti nevěřících o dobrodiních, jakýmiž obdařila svět.

Tedy na základě původních listin, památek studených a bezbolestných chtějme společně znovu sepsati dějepis největší události, kterouž člověčenství zaznamenalo v knihách svých. Tyto listiny, tyto památky, jež nenosí více na sobě znaku úklonnosti, aniž nadšení, jsouť zákony, odpovědi a příkazy císařův křesťanských. Nebudeme kráčeti leč s textem v ruce, a na jisto dokážeme z listin úřadných společenský pokrok civilisace křesťanské, a její zajetí starého světa. Na štěstí jsou tyto památky mnohočetné a nebudeme míti zapotřebí, jak se děje mnohým skoumatelům starožitností, jichž nálezy bývají nedostačitelné, stěsnati aneb až příliš roztahovati smysl některých velevzácných listin, bychom v ně snad nekladli mnohem více, než v nich obsaženo jest. Dějepisci současní: Eusebius, Socrates, Sozomenes, Zozimus, Philostorg, Otcové čtvrtého a pátého století a akta prvních sněmův zachovali nám veliký počet listův a nařízení císařských. Novější zkoumání *Niehburem*, ze *Savignym*, kardinalem *Maiem*, *P. Theiner-em*, *Lenormant-em*, a novým kardinalem *Pitrou*; no-

vější vynalezení několika učenci anglickými a německými v klášteřích na východě a přinešení několik rukopisův arabských, koptických a armenských do Evropy rozmnožily zásobu listin dosud známých, ale nejpodstatnějším pramenem té práce, ku kterémuž se nejčastěji vraceti budeme, jestit *Codex Theodosianský*.

Vy víte, pánové, že Codex Theodosianský jest snešení zákonův a nových ustanovení učiněných císaři křesťanskými o všech předmětech práva od Konstantina až na Theodosia mladšího, jenž sbírku tu dal zhotoviti Antiochem, osobou znamenitou, kteráž v práci té plnila úkol Tribonia v snešeních, kteráž zhotoviti dal několik rokův později marnochlubný Justinian. V této sbírce rozdělené na šestnácte knih, sledujeme krok po kroku dílo vyměšování starého práva, které křesťanstvo vymohlo, a proměny, kteréž mravy a přesvědčením novým spůsobeny byly v státu římském. Prvních šest knih, jenž byly doplněny vynálezy novými, *Amadea Peyrona* v Turině a *Clossia* v Miláně, jedná o právu civilním, následní o právu veřejném, administrativním a vojenském; poslední o osobách a věcech církevních. Jedny jak druhy, zvláště pak tato, budou nám veleužitečné. To bude jako naše zbrojnice a veliké skladiště, kamž každou chvíli se obrátíme pro vysvětlení a důkazy, jenž opodstatňují vliv křesťanský na rozličné věci právnictví římského. Codex ten měl také to štěstí, býti prozkoumánu zcela od právníkův výtečných, jenž nejen vysvětlili stránky práva, kteráž mohla býti nejasná a pochybná, ale také pilně sledovali současný historický ruch, na nějž se ty stránky práva vztahují a jímž svého jistého objasnění nabývají. Takovými jsou učené komentáry *Jakuba Godefroy*, zkoumání dodatečné od Daniele *Ritter-a*, Antonína *Marville* z Pikardie a Gustava *Hoenel-a*,

který za dnův našich poslední přičinil ruku svou k namahavým poznámkám předchůdcův svých.

Co mám nyní říci o půvabnosti a prospěšnosti, jež se s podobným studováním spojují? Jako všecky veliké otázky, pánové, podává i tato zanímatelnost mnohostrannou a rozdílnou. Ona se dotýká více neb méně nejtěžších kontroversí a jedné stránky duševního ruchu našeho století. A kdyby i hned otázka ta byla pouze historická, zdála by se mně dosti veliká a dosti důležitá, by vzbudila pozornost všech těch, jenž mají ještě nějakou touhu, seznati život světový a vysvětliti sobě přítomnost z minulosti. Jak jsem právě řekl, my jsme zde takřka přítomni jedné z velkých událostí člověčenstva, převratu nejrozsáhlejšího zajisté, jenž kdy přeměnil lid a zjinačil podmínky k dalšímu trvání společnosti; jsme zde v přítomnosti převratu způsobeného křesťanstvem. Slušelo-li by se, nevěděti o něm ničeho, slušelo-liž by se, jednoduše toliko dotvrzovati událost tu a nepřihlédnouti hlouběji, nesledovati vývin a chod její? myslím, že ne, a vy též tak myslíte. Tyto výjevy vnitřního života společenstva bývají za dnův našich pozorně zpytovány, trpělivě zkoumány, sestupuje se až k počátkům jejich, a to právě, poněvadž obsahují pravý život, pravdivou původnost národův, odznak civilisace jejich. Stará methoda dějepisná již unavila. Ty neustálé zprávy o válkách, bitvách, porážkách a vítězstvích nestačí více zvědavosti naší. Věděti chceme o nich, neb jsou důležitou částkou dějin, svědectvím chrabrosti a slávy národův; ale na tom není dosti, poněvadž to není vše. Vedl-li nás dějepis jako nějaký bubnující tambor skrze oheň a střelbu z děl od staletí trvající a řadou celých dynastií, přicházíme pak zcela bez dechu na konec, majíce hlavu plnou od upomínek na slavné hrdiny, a srdce pohnuté válečnými činy jejich; ale neseznali jsme lid, neseznali národ. Vedle takových dějin, které

zapisují vítězství, smlouvání o mír, vypočítání krajin vydobytých, jsou také jiné, které ještě před nedávnem málo byly známé, ale nyní cestu sobě razily, jsout vnitřní dějiny o mravech, o řeči, o obchodu, o umění, o civilisaci, a nad to vše o víře i náboženské přesvědčenosti. Dějinám těm dává století naše přednost, a jestliže mnozí ještě sobě oblibují, vraceti se k hrdinství rekův, obírá se jich ještě mnohem více tím, by po dávné zašlosti opět na světlo uvedli ustanovení stará a obyčeje, z nichž naše pocházejí. — Z té strany, pánové, vyzývám vás, abyste přemýsleli o zákonitém převratu světa jednoho skrze druhý. Jest zde, opakuji to, veliký skutek k seznání, hluboký převrat k rozjímání. Jste-li milovníci práva a dychtivi, pohroužiti se v jednu z velikých period, hned od počátku její mocně puzeni budete, započíti studie ty, a v nich pokračovati s vůlí statnou i vytrvalou.

Právo římské obsahuje dva díly, dobře oddělené, dvě doby života, dokonale rozdílné: dobu před i po *Konstantinu*. Nalezáte ve svých knihách obyčejně toto rozdělení: právo před i po *Justinianovi*. Rozdělení to jest nedobré. Po Justinianovi již není římského práva více t. j. kompilac a zařízení nových, jež by za to stály býti uvedeny po něm. Následovně právo císařem tím vydané daleko nemůžeme pojmenovati hlavou řady, hlavou oddělení. To samé právo jest to, co ono ve sbírce Theodosianské, poslední výrostek idey křesťanské; Justinian nepočíná, ale jen pokračuje v díle daleko před ním pokročilém. Ale u Konstantina nalezá se v pravdě čára mezní: právo *Gaja, Ulpiana, Modestina*, kteréž dle zvyku nazývá se právo staré — vzalo za své, by udělalo místo jinému, právu římsko-křesťanskému, pravověstvu zkřesťanštilému. *Gregorias* a *Hermogenes* uzavřeli starou dobu práva římského; *Konstantin* započíná novou, kterouž ukončuje

a zdokonaluje *Justinian*. Toť oddělení rozumné a pravé rozvržení práva římského.

Toto předpokládaje, připouštím ovšem, že při studiích, které jsme si umínili, málo nám bude záležeti na známosti práva doby první, doby pohanské. Předce však nemyslete, že je při tom neužitečná. Stává se často, že teprv při bourání lépe se seznávají díly stavení, odhalují se takové zákryty a zákoutí, které byste nikdy nebyli viděli, kdyby ruka bořitelova jich nebyla odkryla. Taktéž nabudete zastaralosti nějakého zákona, obyčeje, neb ustanovení hlubší známosti o tom samém zákonu, tom samém obyčejí, tom samém ustanovení. Zrušením té neb oné věci, nesrovnávající se s obyčeji křesťanskými, vysvětlí vám císařové věc tu. Právo posvátné na příklad, právo to, o němž se nám posud tak málo řeklo, a kteréž se musí zase sestaviti ze spisův starých autorův a z vynálezův epigrafistův a archeologův novějších, právo posvátné může studiemi našimi nabýti zvláštního vysvětlení. Vyhledávajíce, kterak se stalo odstranění starého ustanovení náboženského zavedením nového, a kterak obřady a kázeň křesťanstva nastoupily na obřady a kázeň pohanstva, nalezáme více než jednoho spůsobu, více než jednoho obyčeje staré bohoslužby, kterýchž bychom jinak neseznali. Zákony, jenž předpisují klanění, oběti, nařízení, jež zavírají chrámy a proměňují stav starého kněžstva, povědí nám jistým spůsobem, jaké byly ty spůsoby klanění, jaké ty oběti, ti kněži a jich výsady v době proměn, jenž přicházely přetvořiti starý pořádek ve prospěch nového.

Co se týká doby druhé práva římského, práva počínající Konstantinem a běžící středověkem až na nás, strany té ujišťuji vás, že z ní neporozumíte ničemu, že bude listem zavřeným a nevyložitelným, nebudete-li studovati křesťanství a míti zákony jeho po ruce. Právo

toto není skutečně více čistým právem římským, ale jest to právo z polovice civilní, z polovice náboženské, kde se setkáváme při každém kroku s živlem církevním, jevícím se opravami a obnovami zvláštními. Všecky práce dodatku i zlepšení, kterým podlehlo staré právo, měly určitě za účel, přispůsobiti jej mravům novým. Čím dále postupuje, tím více béře na sebe ráz křesťanský, jest to znenáhlé vytracení se ducha starého a oblečením se v nový. Vezměte všecky kompilace jak římské tak i národův jiných, jenž se honosí míti podílu na společenském vítězství křesťanstva, a shledáte, že byly zhotoveny v tom samém smyslu, tím samým nadchnutím, ano často jsou to byli mužové církevní, jenž jich redigovali. Tomu nasvědčují codex *Theodosia* i *Justiniana*, breviarium *Alarika*, písemné památky starých *Burgundčanův*, zákony *Frankův*, západních *Gothův a Lombardův*. V těchto textech prvotných naleznete zřídka spůsob a uspořádání římské, neboť napořád byly znovu přehlíženy a opraveny ve smyslu kanonického práva; z čehož soudím, že známost tohoto vám nevyhnutelně třeba k porozumění onoho.

Vím, pánové, že jistí spisovatelé jen povrchně a lehkovážně dobu tu popsali, a že za dlouhý čas bylo to dobrým vkusem, neviděti v díle císařův křesťanských nic jiného, jak pravil vážný předseda Favre sám, než ořezání a zkusatění krásných spisův právníkův starých. To možno, a nechtěl bych zatemniti ani jediný paprslek slávy Paula, Gaja, Afrikána, Pomponia, Papiniana, aniž ostatních jmen doby Antonínské; ale nad to, vždyť to nejsou tito, jenž by byli zůstali v platnosti, jenžby nám z anechali svých myšlenek a ustanovení, ale ovšem ono právo, kteréž nazváno jest ořezáním a zkusatěním, ono právo opravené, zlepšené, přetvořené přežilo je v kompilacech římsko-kanonických; ono vytrvalo, bylo vštípeno v naše mravy a obyčeje, panuje v *Německu*, v *Španělsku*, v *Italii*

a panovalo též ve *Francouzsku* ještě před půlstoletím. Ve všem musíme rozeznati ducha systému. Vidíme kolkolem lidi, opojené myšlenkami svými, jenž odvozují naše pravovědectvo francouzské, naše ustanovení z práva římského, ze starých obyčejův místních, od přenešení z Německa. Ale, pánové, ona nepochází zcela ani odtud ani odtamtud. Pravý původ zákonitých ustanovení, obyčejův a zvykův našich pochází od toho práva římsko-náboženského, jenž se počíná s Konstantinem, a pokračuje, vyvinujíc se spůsobem více neb méně rozsáhlým, uprostřed postupu staletí a království křesťanských. Tato smíšenina práva římského, opraveného ve smyslu křesťanském, ve smyslu kanonův sněmovních, vynešení královských, řádu církevního i státního, učinila z nás, co nyní jsme. Přidejte k tomu, že smýšlení a zásady revoluční od 60 let přicházely, stavěly (i bouraly) na všem tom; a budete míti pravdivé prameny, pravdivé počátky zákonův i nových ustanovení našich.

Obmezujeme-li se výhradně, jak se neprávě děje, ve školách našich na dobu starou; nenalezáme, čeho vlastně studováním římského práva hledáme, totiž původ neboli otcovství práva našeho. Jenom studování práva římsko-křesťanského může vésti k cíli našemu; neb kdež pak vzalo právo to svůj počátek a také největší část svého rozvinu, pakli ne za císařův, jejichž dílo zákonodárné z ohledu církve křesťanské prozkoumati chceme? Soudím také, že z takového si představení pohanstva a křesťanstva, jako by byly před očima našima, že z vespolného jim v čelo hledění a z vyložení toho, co jedno od druhého bylo se vypůjčilo, může vzejíti výborný spůsob *apologie náboženské.* Toto *porovnání dvou civilisac,* toto uvážení vespolných oučinkův jejich v pořádku myšlení a činův jest snad cesta nejpřesnější, nejsoudnější, nejsrovna

lejší s kritikou, kteréžto cesty užíti lze k *obhájení víry křesťanské proti útokům a obviňování od nepřátel jejích.*

Co jest právo římské? Není vykladače, jenž by v předmluvě k němu nepřipomenul vám slova, nevím, kýmž zasvěceného, že ono jest ratio scripta, t. j. rozum psaný neb zákon přirozený. To ale není pravdou, neb bohudíky, rozum pravý a zdravý nikdy nezasvětí tvrdosti, nestejnosti, nespravedlnosti patrné tohoto starého práva kviritálního. Otroctví, podřízenost ženy, rozlučitelnost manželstva, zakázání veškerého vlastnictví jedné části společenstva, to nejsou city kázané rozumem; než konečně, bych vše řekl, to jest zajisté to, co nejlepšího nalezá v starověkosti pohanské; zákonodárství to, jakkoliv nedokonalé ještě, jest předce jeden z nejkrásnějších výtvorův moudrosti lidské, nesmírný pokrok nad jiné. Přisvědčujeme tomu rádi. Považujmež je tedy za to nejvyšší vyznačení rozumu, za kriterion jeho mocnosti ve věcech práva i civilisace.

Hle, řekl bych člověku upřímnému, jenž by mně svých pochybností o křesťanstvu vyjevil, hle, co se mohlo spůsobiti bez něho! Nalezáte, že *Petr, Pavel, Jan, Lukáš* nedali světu dosti zásad svobodných, že církev, kterouž rozšiřovali, neuměla z těch zásad odvoditi pravidel zvláštních, dosti bohatých a pokročilých ponaučení o Bohu, o člověku, o rodině, o společnosti státní, o svobodě. Vizte tedy, co se mohlo docíliti bez ní; vizte sbírku Gaja, Ulpiana, Marciona, co zde ti velmoži rozumu, moudrosti staré, učenníci Plátona, Zenona; co řekli tito, což pak spůsobili? co ustanovili? Mluvili lépe o všech věcech? Pochopili lépe člověka, odůstojnili více ženu, vzali věk dítěcí více pod ochranu, a ujímali se účinlivěji slabých? Pojmy jejich o svobodě, o mocnosti, o právu a spravedlnosti pořádající (de aequitate distributiva) jsou-liž pak

rozsáhlejší, ouplnější? Skoumejte, pozorujte, porovnávejte, a pak povězte, vypravujte, vyhlašujte.

Eihle, pánové, toť ta cesta, kterou nastoupiti by měla apologetika křesťanská, ona nemá sledovati toliko nepřátele církve v jejich křiklavých řečech, v jejich neustálých přezdívkách, ale předvolati je na půdu zákonův. Zde bude míti pevný základ rozumování; protivníci pak nebudou se moci více vrhnouti za některá zvláštní zneužívání, za některé skutky osobní, by obviňovali vše. Na koho ženete útokem? Vizme učení, jež slouží za základ a theorii k zákonům těm! Pohlédněte na své! Máte náhledů zdravějších, hlediště šlechetnějšího? Ba nikoliv! Vy jste mnohem chatrnější a couváte! Vaše dekrety, vaše zákony, vaše nařízení zapáchají lhostejností, užitkem pouze hmotným, soběctvím, smyslností: a to má býti pokrokem? Zanechám mravovědcům, pronesti se o tom. Na co ještě vrčíte? Na svatost církve? Ach ovšem, ve vašem novém přelívání společnosti, ve vašich záměrech lidumilných, ve vašem snění hospodářském a politickém chcete ji považovati za nějakou mocnost škodlivou člověčenstvu, za zlého ducha světa, vy to pravíte, píšete, rozhlašujete a mnoho se vám věří. Než činte cokoliv, život a ustanovení jsou zde; vy se nevyrovnáte nikdy ctnosti její, aniž kdy převyšíte mravoučení její! Otevřte raději knihy její, prohledněte v nich zákony a nařízení, nežádá-liž pak, stůj co stůj, čistoty duší, neúhonnosti na svých služebnících, spravedlnosti na věřících? Umí se ona zastati cti a jmění bližního? Umí chrániti domácího krbu, opatrovati nevinnost mládeže, dobrou víru smluv, úctu před přísahou, svatost manželstva? Ukažte nám o tom myšlenky a pravidla starověká, ukažte o tom náhledy a myšlenky novověké, lišící se od idey křesťanské, a řekněte sami, kde se pak nalezá, co jest lepšího a dokonalejšího?

Zdá se mi, že kdybychom užívali tohoto navržení, dělo by se hájení církve s větší mocí a usilovností. Ale v šlechetné práci té děje se často jinak. Nepřítele pronásledujeme na půdě činův soukromých, kteréž nemohou býti vždy omluveny, a zabíráme se do podrobností tak, že se někdy z toho boje ani vítězně navrátiti nemůžeme. Činy osobní a soukromé! Jsouť mezi nimi takové, kterých vám dobrovolně zanechám, ano prvních haněti budu. Což pak se nezneužívalo již všeho? nevyskytuje-liž se všudy nějaký vadný člověk? Na poli tedy zákony obsazeném bijme se! Přineste sebou vaši moudrost a já přinesu svou; přineste sem vaši morálku a rozhodne se, zdali je pravá u přítomnosti oné, kterouž církev zasvětila, přineste vaši politiku, a my ji posoudíme dle naší, přineste vaše zásady lidumilné, a my je podrobíme zkoušce zároveň s těmi, které křesťanstvo utvořilo; okažte theorie vaše o blahoslavenství, o pokroku věd a umění, o štěstí. A vizte ty, kteréž církev má. Pak mluvme, uvažujme, vyšetřujme, suďme, a snad přijdeme k tomu, že sobě porozumíme.

Konečně, pánové, doufám, že v studiích těch nalezneme také počátky k rozluštění mnohých velikých otázek, jež zaměstknávají společnost novou a jí pohybují v rozličném směru. Jedna z nich, ta, která snad nejživěji nyní se pojednává, jestit otázka poměrův církve k státu. Jest zapotřebí spojení těch dvou mocností, aneb jest potřebí rozdělení jich? V jaké mezi, v jakém poměru jedno jak druhé? Má se stát spokojiti, býti dobrým sousedem církvi, má ji podporovati v díle jejím? má s ní souhlasiti v usilování jejím o zlepšení světa? jakým prostředkem může toho učiniti? kde se má zastaviti? Hle otázky, o nichž se pojednává každodenně na jevišti veřejném a o kterých daleko ještě není žádného rozhodnutí.

Do středu všech těch hádek nebude neužitečno, uvesti veliký příklad, řekneme-li, jaké byly o tom všem

náhledy a jednání za časův minulých. Od toho dne, co se Konstantin obrátil, postavila se otázka o poměru církve k státu ve vší své rozsáhlosti a ze všech svých stran na jeviště světové; ona musela býti rozhodnuta, a v skutku také se rozhodla. Neměli bychom žádati minulost o některé vysvětlení pro přítomnost? Vždycky jest dobře věděti, kterak se snášela staletí uplynulá v otázkách, jež se vrací, aby hýbaly časy běžícími. Byť by i rozluštění jejich nemohlo býti vždy takové, může přece vědomost ta býti užitečna stran odvozování následkův a stran ustanovení se v konečném náhledu.

Vidíte, pánové, kterak ta otázka ohledně vlivu křesťanstva na právo Římanův, kteráž na první pohled mohla se vám zdáti otázkou jednoduchou, technickou, pojednou se rozšířila a sestoupila v hloubi dějin politiky a filosofie křesťanské. My ji studovati budeme z rozdílných jejích stran! nikoliv, buďte ujištěni, abychom ospravedlnili nějaké předpojaté hledisko: ale abychom hledali světla a pravdy ohledně nejsvětější události v dějinách, ohledně totiž smrti starého a narození nového světa.

Jako já, pánové, budete při ukončení toho bádání obdivovati se zvláštnímu určení města toho Říma, na něž všecky přednosti kol kolem snešeny jsou byly, a jehož úkolem býti se zdá, říditi povždy kroky člověčenstva jakákoliv moc by je ku předu popoháněla. V době starověké, v době vlády člověka přirozeného, vystupovaloť v čelo jiných měst mocí, právem a velduchem svým; onoť poroučí světu ve jméně trojnásobného veleslavenství své moci, svého řečnictví a svého soudnictví, jež jsou zastoupeny Cesarem, Ciceronem a právníky. Mnohem později, když vláda ducha nad hmotou uvedena bude skrze *Krista*, když člověk nadpřirozený a skutkové člověka nadpřirozeného se objeví a vyžadovati budou svého postavení v společnosti, budeť to opět *Řím*, z něhož se rozšíří duch nový

po světě, budeť to ještě on, jenž vydá zákony světu a osvítí cestu jeho. V civilisaci křesťanské jako v civilisaci předešlé, jest Řím, jenž jeví svůj vplyv, a má co jest nejvyššího: „svého papeže, své zákony, svého Rafaela.“ O Říme! slovo tvého básníka bude přece věčně pravdivé; ty budeš přece vždy středem, z něhož vzejdou všecky paprsky, vnukatel všech velikých věcí, veslo světa! ano, proto že k náhodnému slovu básníka tvého pojí se zaslíbení, jež nikoliv neklame, slovo, jež nepomine, slovo Krista, jenž tobě přislíbil s věčností zkoušení, věčnost slávy a věčnost panování.

Přeložil *Petr Maťák*,
administrator v Slušticích.

Království nebeské.

Evangelista sv. Matouš k. 3, 2 udává s málo slovy hlavní předmět kázaní svatého Jana Křtitele. Sv. Jan napomíná ku pokání a ukazuje na blízký příchod Messiášův řka: „*Čiňte pokání, nebo se přiblížilo království nebeské.*“ Pokáním rozumí netoliko lítost a žel pro spáchané zlo, nýbrž jak zvláště slovce řecké *μετανοεῖν* naskýtá, proměnu ve smýšlení či usmyslení sobě, obnovení mysli (*νοῦς*), obrození duše.

Posavádní hříšné myšlení a bažení člověka musí se tedy zjinačiti (*μετανοέω* i. e. mentem muto, poenitentiae sensu tangor); mysl a srdce kajicníka musí se k Bohu navrátiti, od něhož se hříchem odvrátil.

Bellarmin (de poenitentia) praví: „*μετανοεῖν nihil aliud significare potest, nisi corde simul et corpore aversari peccata praeterita et vindictam de illis a semet repetere.*“

Proč by činiti měli pokání, toho důvod a pohnútku jim výslovně udává: „*Přiblížilo se království nebeské*, do

něhož hříšný člověk toliko pokáním vstoupiti může. Zde se nám ponejprv objevuje vyrčení: *království nebeské* (*βασιλεία τῶν οὐρανῶν*). *Genitiv οὐρανῶν* jest genitiv povahy a původu, ne pak genitiv místa. Rozumí se tu tedy království, jenž nebeské povahy jest, jenž po svém původu s nebe pochodí a opět k nebi vede. *Plural οὐρανῶν* pochází odtud, poněvadž v písmech svatých *troji* nebe se rozeznává (viz II. Kor. 12, 2.):

1. *oblakové nebe;* takové jest míněno, když o ptactvu, o oblacích nebeských řeč jest, na př. *„pohleďte na ptactvo nebeské“* . . .

2. *hvězdnaté* nebe: *„rozmnožím símě tvé jako hvězdy nebeské“* (I. Mojž. 22, 17);

3. *duchovní nebe*, sídlo Boží, příbytek blažených duchův, pozdnější theologové nazvali je *„coelum empyreum,“* jest o něm řeč v modlitbě Páně: *„Otče náš, jenž jsi na nebesích — buď vůle tvá jako v nebi tak i na zemi.“* Vyrčení to *království nebeské* u jediného Matouše přichází k. 13.), druzí píší buď *království Boží βασιλεία τοῦ θεοῦ*, buď *království Kristovo βασιλεία τοῦ Χριστοῦ*, buď *království Syna Božího βασιλεία τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ*. buď *království Syna člověka βασιλεία τοῦ υἱοῦ τῶν ἀνθρώπων*, buď jen holo *království βασιλεια*. Všem těmto vyrčením slouží za základ jedna a tatáž idea, rozdíl jest jenom ten, že někdy Bůh Otec, jindy Bůh syn, co panovník neb vladař království se uvádí. Proč se jmenuje někdy *království Otce βασιλεία τοῦ θεοῦ*? proč *království Syna βασιλεία τοῦ υἱοῦ*? to hodláme nyní vysvětliti. — Doslovní vyrčení: *„regnum Dei“* *„regnum coelorum“* v starších knihách starozákonních nenalezáme, až teprv v knize Moudrosti k. 10, 10, kdež se výraz *„království Boží“* nachází; v pozdějších pak knihách židovských velmi často *„o království Božím“* hebrejsky: *„malkut hiélohim“* *„malkut hašamaim“* řeč jest. Ačkoliv se však doslovné takové výrazy v nejstarších

knihách St. Z. nenaskytují; táhne se přece co červená nit celým Starým Zákonem *„idea o království Božím,“* a sice zvláště tam, kdežto Bůh co stvořitel nebe a země, pán a král všeho stvoření se nazývá. Kdo v osobního Boha věří, kdož vyznává, že Bůh svobodnou vůlí svou svět stvořil; ten tím samým již *„ideu o království Božím“* vyslovil; neboť jakmile Bůh svobodné bytosti stvořil, již tím samým vzdělal sobě království, jehožto hlavou a panovníkem sám se stal. — Čisté a nezkalené bylo *toto království* (*βασιλεία τοῦ θεοῦ*) v ráji před hříchem prvotním; veškeré stvoření neb příroda byla člověku poddána, a člověk svobodně byl poddán a poslušen Bohu; Bůh Otec byl nade vším panovníkem, a co panovník byl od prvních rodičů též uznán a veleben; avšak jináče se ta věc měla, když Adam zhřešil od Boha se odvrátiv, poslušnost mu vypověděl; tuť vzešlo mnohonásobné zlo na svět, proniklo člověka i veškerou přírodu a kdyby nebyl Logos t. j. Kristus před svým vtělením milostí svou hned účinkoval: bylo by se dosavádní *království Otcovo* proměnilo v království ďáblovo. An tedy Syn Boží hned po pádu rajském milostí svou působil: tedy hned v ráji při prvních rodičích povstalo *„království Syna Božího βασιλεία τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ,“* a původní království Boha Otce na čas ustoupilo. — *V první periodě* bylo království Synovo pouze *vnitřní* t. j. ve svědomí lidském působil Logos. *V druhé pak periodě* vystoupilo království Synovo též *zevnitř* t. j. v úmluvě Boží s lidem israelským. Lid israelský, lid Hospodinův stal se lidem Jehovy a královstvím jeho (2 Mojž. 6, 7. 19, 6. 5 Mojž. 7, 6). Jehova byl král lidu vyvoleného (1 Sam. 8, 7), Jerusalem bylo sídlo jeho (Zalm 131, 13), chrám jerusalemský byl palác jeho, archa úmluvy byla trůn jeho Tato zevnitřní bohovláda byla jenom přípravou k úplnému vyvinutí *„království Kristova,“* kteréž vtělením a zje-

vením se Syna Božího počátek svůj vzalo a posud v církvi svaté se nalezá. Církev, v níž Kristus veškery poklady milosti své složil, jest ustavičné „*království Kristovo*," církev jest ustavičnou prostřednicí mezi Bohem a lidstvem, *a to jest třetí a spolu poslední perioda* království Vykupitelova. Ve všech třech periodách trvalo a posud trvá vedle *království Kristova* též *království zla a hříchu* (*τοῦ πονηροῦ, τῆς ἁμαρτίας*). První říše, totiž království Kristovo, vyvinuje se ustavičným potýkáním a bojováním proti říši ďábla. A bojování to bude trvati až do posledního soudu, t. j. až do toho času, když Kristus zničí království Satanovo, „*když zničí všeliké knižatstvo, i moc i sílu zlého nepřítele; nebo musí to býti, aby On kraloval, dokudž nepoloží Otec všech nepřátel pod nohy Jeho; nejposlednější pak zkažena bude nepřítelkyně smrt*" (Kor. 15, 23.). Potom, když i tělo lidské bude vzkříšeno a v Kristu oslaveno, když veškerá příroda všeobecným ohněm (dum veneris judicare saeculum per ignem) bude očištěna a slávy dítek Božích účastna: potom teprv odevzdá Kristus království své Otci; „*když pak jemu (totiž Otci) všecko poddáno bude: tehdy i sám Syn poddán bude Tomu (Otci, dle svého oslaveného člověčenství), kterýž jemu všecko poddal, aby byl Bůh všecko ve všem*" t. j. *království Vykupitelovo neb Synovo* přestane a ono *původní*, v ráji založené *království Otcovo* opět nastane, i nebude více Vykupitelem zprostředkované, nýbrž bude to bezprostředné království Otcovo.

Z řečeného vysvítá: proč se v N. Z. království nebeské někdy „*království Otce*," jindy pak „*království Syna*" jmenuje. Z řečeného též poznáváme, proč se nám to království někdy co „*budoucí*" (Mat. 13, 43. Mr. 9, 47. Luk. 13, 29.), jindy co „*zevnitřní*" (Mat. 16, 19.), a opět jindy co „*vnitřní*" (Luk. 17, 21.) představuje.

Vnitřní jest to království, když se v jednotlivých

údech skrze víru a lásku vyvinuje: *„ecce regnum Dei intra vos est“* Luk. 17, 21. *Zevnitřní* jest to království, kteréž všecky národy a veškerý svět obsahovati má, a v úplnosti své při posledním soudu se ukáže. Zevnitřní, *viditelná* církev Kristova jest ustavičnou na prosto potřebnou, nevyhnutelnou prostřednicí nyní ještě *neviditelného* království Otcova. Chce-li člověk v království Boha Otce právo měšťanské obdržeti: tehdy musí napřed v říši Kristové t. j. ve viditelné církvi katolické měšťanem se státi. A to jest také smysl učení katolického: *„extra ecclesiam nulla salus“* t. j. jedině v církvi Kristově jest řádná cesta k spasení a k životu věčnému.

Po výkladu tom můžeme nyní lehce pochopiti slova svatého Jana Křtitele: *„Čiňte pokání; nebo se přiblížilo království nebeské.“* S Kristem Pánem přiblížilo se nebe k zemi, nebe vstoupilo takořka na zem, aby všecky lidi vnitřním ospravedlněním a posvěcením do sebe přijalo.

Dr. *Jan Turner.*

Ďábelníci v N. Z.

Ďábelníci *δαιμονιζόμενοι* jsou lidé ďáblem posedlí aneb od ďábla osedlí, jichž se ďábel skutečně zmocnil a dopuštěním Božím nad nimi vládu svou provozoval. Dříve než o této posedlosti promluvíme, slušno jest vyvrátiti výklad starších racionalistů, domnějících se, že *ďábelníci v N. Z. toliko přirozeně nemocni byli*, ku př. padoucnicí neb náměsíčnictvím, trudnomyslností aneb šíleností sklíčení lidé. Starší racionalisté měli za to, že tehdejší židé nápadné takové nemoce ďáblu co původci připisovali, místo co by je měli chorobnému organismu aneb porušené soustavě čivů přičítati; dále tvrdili tito rozumáři, že Kristus Pán toto všeobecné židův mínění sobě přisvojil, ‘e se bludům židovským akkomodoval. Avšak takou

akkomodaci nemůžeme se strany Pána Ježíše připustiti; neboť nedovoluje to přesvatá povaha Páně co Boho-Člověka a učitele pravdy (Jan 8, 46), ano písmo sv. mluví s takovou určitostí o ďábelnících, že *na pouze přirozeně nemocné* mysliti nám nelze; neboť

1. *δαιμόνια* rozeznávají se v písmě svatém od nemocí a neduhů „i dal jim moc uzdravovati neduhy *a* vymítati ďábly“ (Mr. 3, 15. Mat. 10, 8. Mr. 16, 17.).

2. *δαιμόνιον* uvádí se co *osobná bytost* a rozeznává se od člověka posedlého. Mr. 9, 25 . . *„pohrozil Ježíš duchu nečistému, řka jemu: duše hluchý a němý — vyjdi z něho a nevcházej více do něho.“*

3. *δαιμόνια* mají takou známost o Kristu, jakovouž učenníci jeho tehdáž ještě neměli. Mat. 8, 29; ďábelníci znali již Ježíše co Syna Božího, *neboť zkřikli řkouce: „Co jest nám a tobě Ježíši, Synu Boží? přišel jsi sem před časem trápit nás?“* —

Δαιμόνια nejsou tedy nemoce a neduhy, nébrž jsou to zlí duchové, *a posedlost není tedy pouhá nápadná nemoc, nébrž nadobyčejné těla ďáblem ovládnutí.*

Zbývá nám ještě, abychom odmítnuli od sebe výklad mythických vykladačů, kteří rovněž jako starší racionalisté domnívali se, že ďábelníci v N. Z. toliko přirozeně nemocni byli tak na příklad, že obadva ďábelníci gadarenští (Mat. 8.) v stavu šílenosti své tu podivuhodnou utkvělou ideu (ideam fixam) měli, jakoby velikým množstvím ďáblův posedlí byli. Touto ideou pojati prosili Pána, aby ďáblové z nich do vepřů byli vehnáni; Pán Ježíš dle předsudku jejich prý se řídil a slovy: *„Jděte!“* onu utkvělou ideu jim odňal a tím prý je uzdravil. Další vypravování o utonutí vepřů jest prý později přidáno a co zázrak vystaveno.

S výkladem tímto, písmo svaté za souhrn bájek vyhlašujícím, nemůžeme nikterak souhlasiti; neboť všickni

sv. Otcové měli za to, že ďábelníci v N. Z. byli lidé, jichžto tělo skutečně ďáblem bylo ovládnuto, a tomu se nebude diviti žádný, kdož hrozný a strašlivý tento úkaz hlouběji zpytuje. —

První člověk Adam měl přírodu vzdělávati, nad ní panovati a ji ostříhati (I. Mojž. 2. 15.), aby zlo nemělo žádného přístupu k ní. Když však Adam od Boha odpadnuv, poslušenství jemu vypověděl: tuť i příroda nebyla více prvním rodičům poddána, a ďábel se svými stoupenci zmocnil se násilně vlády nad přírodou, jižto Adam pádem rajským ztratil. Od toho času přišlo mnohonásobné zlo na svět a ďábel vystoupil co kníže tohoto světa (Jan 12, 31. 14, 10.); od tohoto času jest veškerá příroda více méně ďáblem posedlá a vlivem jeho nakažena. Proto říká svatá církev katolická nad každou věcí, jižto k posvátným úkonům svým beře, k. př. nad vodou exorcismus a benedikcí, aby totiž věc tato od vlivu diabolického byla osvobozena, očištěna a posvěcena. *Exorcismus a benedikce* jest ve světě hmotném totéž, co *ospravedlnění a posvěcení* ve světě duchovém jest.

Teprv na konec světa, až tělo lidské bude vzkříšeno a oslaveno, pak i příroda od posedlosti ďábelské, v nížto nyní ještě úpí a lká (Řím. 8, 22.), úplně bude osvobozena. —

Tělo lidské náleží též přírodě a může tudíž, zvláště dokavadž člověk není křtem svatým posvěcen, pod některými okolnostmi dopuštěním Božím úplně ďáblem posedlé býti. Pravíme: pod některými okolnostmi může tělo lidské satanem posedlé býti; neboť musíme u takýchto nešťastných lidech nějakou duchovní i tělesnou disposici ku vlivu diabolickému předpokládati. Vůbec může se říci, že k posedlosti disponují či uspůsobují hříchové, jenž seslábnutí tělesného organismu, zvlášť porušení soustavy

čivů za následek mají, jsouť to tehdy čelní hříchové chlípnosti a smilstva.

Oddá-li se člověk nečistému pouze tělesnému životu stane se tím otrokem přírody, i může se snadno státi, že duch přírody, kníže tohoto světa ďábel se ho zmocní a docela ho opanuje.

Zvláštní zlomyslnost neb zlou vůli u posedlých předpokládati není zapotřebí. Oddá-li se však člověk úplně a rozhodně hříchu a sice *více duchem* než tělem, toho ovládne ďábel *dle ducha* ne však dle těla, a takový nejmenuje se *ďábelník δαιμονιζομένος* nýbrž *πονηρὸς*, zlý, zlomyslný; o zrádci Jidášovi dí sv. Jan 13, 27: „*a po té skyvě všel do něho ďábel,*“ a předce se Jidáš nikdy nejmenuje „*δαιμονιζομένος*“ a nesmí se tak jmenovati. Tímto během vysvětluje se nám, proč mnozí ďábelníci, nejsouce zlomyslní, když jim nastaly lucida intervalla, po vykoupení toužili, v uzdravení a spasení doufali. — Díme-li, že k posedlosti disponují či uspůsobují hříchové, jenž seslábnutí tělesného organismu zvlášť porušení soustavy čivů za následek mají, tuť se nám opět vysvětluje, proč u mnohých ďábelníků v N. Z. naskytují se takové chorobné úkazy, které na příliš napnutou činnost nervovou poukazují, ku př. lomcování tělem, padoucnice.

Činnost nervů jest úzce spojena s činností ducha, tehdy může seslábnutí nervové činnosti vlivem diabolickým lehce přivoditi nelad a neshodu s činností ducha, kterážto neshoda, přidají-li se k ní výhrůžky svědomí, i v šílenost a vzteklost vyvinouti se může. Obyčejně ustoupí u ďábelníků lidské vědomí a posléze stotožňují tito nešťastníci povědomost svou s povědomostí ďáblovou, ze stanovíska ďábla mluví, aneb lépe řečeno, ďábel mluví skrze ně. Parallelu či souběžnost toho ualezáme v ekstatickém stavu, kterýž se mohútným působením Ducha svatého v prvotní církvi zhusta objevoval. I u těch, kteří

v Korintu dar jazyků obdrželi (I. Kor. 14, 14.), ustoupila přemocným působením Ducha svatého lidská povědomost, mysl *νοῦς*, tak že se těm, jenž Duchem svatým nebyli dojati, blázni a šílenci býti zdáli (Kor. 14, 23.). Tyto křesťany v stavu ekstastickém postavené můžeme *„Duchem svatým osedlé“* jmenovati a naopak stav ďábelníků můžeme *„daemonickou ekstasí“* nazvati.

Nejčelnější námitka proti biblickému vypravování o ďábelnících jest, že prý nyní žádní ďábelníci nejsou a že nynější pokročilou vědou lékařskou všecky úkazy posedlosti docela přirozeně vysvětliti se dají. Výroku tomuto musíme odporovat; neboť v každém čase byli ďábelníci a dojista jsou ještě zde i onde. Ještě nyní naskytují se čas od času takové úkazy, kdežto by mnohem více prospěl církevní exorcismus než pokročilá věda lékařská. Že nyní posedlost nevystupuje tak často jako za časů Krista Pána, toť právě důkaz jest, že Kristus nad ďáblem zvítězil a že církev katolická, mocí Kristovou vymýtati ďábly obdařená, *pravou* církví jest. Satan nemá takové moci nad tělem pokřtěných, v církvi katolické se nacházejících (Kor. 5, 3.).

Docela jináče by to vyhlíželo, kdyby i nyní jako za času Krista Pána pohanstvo v úplné moci své bylo a vládlo: tuťby dojista i více ďábelníků se nalezti dalo. Dále má se to s daemonickou posedlostí tak jako s božskou ekstasí. Jako na počátku církve zjevovala se přemocná činnost Ducha svatého v zázračných úkazech, které se napotom jen zřídka opakovaly, avšak nikdy úplně v církvi nezanikly: tak také tehdáž při založení církve ďábel všemožně síly své naparoval, aby království svého nad lidmi neztratil, ano naopak Kristovo království hned při zakládání podvrátil; tudy bezpochyby ona za Krista Pána tak četná ďábelnictví. V Apok. 12, 12 praví se, že *„ďábel velikým hněvem rozžehl se, věda, že krátek*

jest čas jeho.“ Konečně jak zhusta se ďábelnictví v prvních stoletích křesťanských objevovalo, viděti lze ze spisů sv. Irenaea, sv. Justina, Tatiana, Origena, sv. Jarolíma a sv. Augustina. Všickni sv. otcové odvolávají se v boji proti pohanským bludům na moc církve ďábly vymítati co zřejmý důkaz pravdy víry křesťanské. (Viz koment. Bispinga evangel. sv. Mat. pag. 196 a koment Arnoldi pag. 138.) Dr. *Jan Turner.*

Osmdesát thesí znovu zavržených encyklikou Pia IX. od 8. prosince 1864.

(Dokončení.)

§. VIII.

Errores de matrimonio christiano.

65. Nulla ratione ferri potest, Christum evexisse matrimonium ad dignitatem sacramenti.

Lit. Apost. *Ad apostolicae* 22. Aug. 1851.

„Na žádný spůsob nelze snésti, že Kristus povýšil manželství na důstojnost svátosti.“

Bludy tuto o manželství uvedené skoro vesměs čelí proti dogmatickým neb disciplinárním výrokům všeobecného sněmu Tridentského sess. XXIV. „de sacramento matrimonii“ a „de reformatione matrimonii.“ Tam zní první věta dogmatická: „Si quis dixerit, *matrimonium* non esse vere et proprie unum ex septem legis evangelicae *sacramentis a Christo Domino* institutum . . . anathema sit.“ Čelí tedy věta svrchupoložená proti zjevnému dogmatu, jelikož církev katolická od prvopočátku učila, že Kristus svátost stavu manželského ustanovil. Tudíž apoštolská Stolice v listu „Ad apostolicae“ zavrhla dva spisy Jana Nuytze nadepsané: „Juris ecclesiastici Institutiones“ a „In jus ecclesiasticum universum tracta-

tiones", v nichž tento spisovatel zhola upíral manželství býti svátostí.

66. Matrimonii sacramentum non est nisi quid contractui accessorium ab eoque separabile, ipsumque sacramentum in una tantum nuptiali benedictione situm est.

Lit. Apost. *Ad catholicae* 22. Aug. 1851.

„Svátost manželství není leč jakýsi přídavek k smlouvě, od níž se odděliti může, manželství pak samé záleží toliko a jedině v požehnání sňatku."

Také toto pobloužení se ve spisech řečeného Nuytze nalezá, a nejedni právníci světští se k jeho náhledu přidali. Smyslili oni dvé od sebe zcela se dělících částí v manželství, a sice *svátost* manželství, a tu prý církev uděluje požehnáním sňatku od kněze vykonaným; druhá věc pak a od svátosti manželství zcela rozdílná jest prý *smlouva* manželů vespolná, kteroužto smlouvou manželé vlastně manželský svazek uzavírají; o této smlouvě prý přináleží právo zákonodárství nikoli církvi, nébrž státu, kterýž vůbec v uzavírání smluv zákony dává. Naproti tomu učí církev, jak to z 1. canonu XXIV. sess. (viz nahoře) jasně plyne, že se smlouva manželství od svátosti nikterak různiti nedá; kde osoba mužská s osobou ženskou smlouvu manželskou podle církevních předpisů platnou uzavírají, tam eo ipso manželský sňatek jejich *jest* svátostí (Si quis dixerit, *matrimonium* non *esse* unum ex septem *sacramentis* etc.), aniž by benedikce kněžské k tomu zapotřebí bylo. Naopak církev ku př. při smíšených manželstvích někdy zapovídá udělení této benedikce, a přece manželství za platné a svátostné pokládá; a jest to obecný náhled kanonistů novějších, quod „contrahentes ipsi sint ministri matrimonii," kterémužto náhledu i mnohá rozhodnutí církve samé nasvědčují, ač posud za dogma prohlášen není.

67. Jure naturae matrimonii vinculum non est in-

dissolubile, et in variis casibus divortium proprie dictum auctoritate civili sanciri potest.

Lit. apost. *Ad apostolicae* 22. Aug. 1851.

Alloc. *Acerbissimum* 27. Sept. 1852.

„Dle přirozeného práva není svazek manželský nerozlučitelný, a rozvedení v pravém smyslu může v rozličných případnostech pravomocností světskou stanoveno býti.“

Bludné toto mínění pronešeno jest r. 1852 v *Piemontsku,* kdež téhož roku předložen jest návrh zákona o zavedení „civilního manželství.“ Chtělat vláda světská vyrvati církviveškerou moc zákonodárnou vzhledem manželství, omlouvajíc počínání své tím, že prý filosofové tvrdí, že dle přirozeného práva není svazek manželský nerozlučitelný (ač nejvýtečnější filosové nového věku učení církve katolické zastávají). Naproti tomu církev katol. vždy učila a zastávala *nerozlučitelnost* svazku manželského, ještoť ani pro cizoložství některého z manželův svazek manželský zrušen býti nemůže (Trid. XXIV. de sacr. matr. can. 7.), nébrž nanejvýš rozvedení od stolu a lože se dovoluje. Avšak ani toto rozvedení, a tím méně úplné zrušení svazku manželského nemůže stanoviti moc světská, protože jest dogma katolické, že o záležitostech manželství se týkajících jedině soudce církevní rozhodovati může (svrchu can. 12.).

68. Ecclesia non habet potestatem impedimenta matrimonium dirimentia inducendi, sed ea potestas civili auctoritati competit, a qua impedimenta existentia tollenda sunt.

Lit. Apost. *Multiplices inter* 10. Juni 1851.

„Církev nemá moci, uváděti překážky manželství zrušující, nýbrž toto právo přináleží vrchnosti světské, kteréž i překážek stávajících odstraniti sluší.“

Již svrchu (při 54. větě) jsme zmínili, že papežským

listem z 10. června 1851 zavrženo jest dílo španělského spisovatele Frant. de Paula Vigila; v témž díle i věta 68. se nachází, kdež Vigil připisuje knížatům světským právo zrušující překážky manželství uváděti, a dokládá, že církev katolická si toto právo nespravedlivým způsobem přivlastnila, a tudy že slušno jest, aby vláda světská právo to nazpět obdržela. I zde máme jasné rozhodnutí dogmatické sněmu Tridentského, jenž zní (sess. XXIV. can. 4. de sacr. matr.): „Si quis dixerit, Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta matriniomum *dirimentia*, vel in iis constituendis *erasse*, anathema sit;“ slova ta jsou tak jasná, že nepřipouštějí nižádné pochybnosti.

69. Ecclesia sequioribus saeculis dirimentia impedimenta inducere coepit, non jure proprio, sed illo jure usa, quod a civili potestate mutuata erat.

Lit. Apost. *Ad apostolicae* 22. Aug. 1851.

„Církev v pozdějších stoletích jala se uváděti překážky zrušující, nikoliv právem vlastním, ale toho práva užívajíc, které od mocnosti světské byla převzala.“

Jako Vigil, tak i Nuytz ve spisech svých tvrdí, že církev teprv pozdější dobou počala uváděti zrušující překážky manželství, a to sice nikoli z vlastní moci, nýbrž jmenem vlády světské, která prý tehdáž delegovala čili splnomocnila církev, aby ve věcech manželství se týkajících platná nařízení vydati mohla. Pravda sice, že jako ve všech jiných oborech církevního života, tak i vzhledem na manželství nebylo zákonů tak mnoho, jako nyní, protože jich nebylo tolik zapotřebí. S druhé strany však historik také vděčně musí uznati, že mnohé překážky zrušující, ku př. příbuzenství pokrevní i duchovní, švakrovství atd. až do Innocencia III., ano z části do sněmu Tridentského mnohem častěji se naskýtaly, než nyní, kdež mnohé překážky manželství znamenitě jsou obmezeny.

Neznaj tedy dějin církevních, aniž ústrojí práva církevního ti, kdož sobě smyslili, že církev překážky manželství teprv před nedávnem stanovila, aneb že si milostivého povolení světské vlády k tomu vyžádala.

70. Tridentini canones, qui anathematis censuram illis inferunt, qui facultatem impedimenta dirimentia inducendi Ecclesiae negare audeant, vel non sunt dogmatici, vel de hac mutuata potestate intelligendi sunt.

Lit. Apost. *ad Apostolicae* 22. Aug. 1851.

„Ustanovení sněmu Tridentského trestem vyobcování stíhající ty, kdož se osmělují upírati církvi právo uváděti překážek zrušujících, buď nejsou dogmatická aneb mají rozuměna býti o té pravomocnosti převzaté.“

Často jmenovaný Nuytz to dobře cítil, že učením svým odporuje zřejmým výrokům sněmu Tridentského ve 24. sezení pronešeným. A tudy se omlouvá a vytáčí z nesnáze řka, že onen 4. canon není dogmatický, nezměnitelný, nýbrž toliko disciplinární, jenž změně podlehá jako i jiná zařízení, týkající se kázně církevní. Leč to naprosto nepravdivé jest; nebo sněm Tridentský ve víceru sezeních obzvláštními nápisy od sebe dělí učení *víry*, n. př. doctrina de Sacrificio Missae, doctrina de sacramento matrimonii a ustanovení *kázně*, na př. decretum de reformatione, de reformatione matrimonii. Nad to pak anathematismi, začínající formulí: „Si quis dixerit,“ a končící kletbou: „anathema sit,“ pokaždé v sobě dogma zahrnují, a není tedy ani nejmenší pochybnosti, že také 4. canon de sacr. matr. jest dogmatický. Aniž pak může rozuměn býti o jakési pravomocnosti od státu převzaté, protože se o delegaci takové pražádná zmínka nečiní.

71. Tridentini forma sub infirmitatis poena non obligat, ubi lex civilis aliam formam praestituat, et velit hac nova forma interveniente matrimonium valere.

Lit. Apost. *Ad apostolicae* 22. Aug. 1851.

„Tridentská forma sňatku nezavazuje pod trestem neplatnosti, kdekoliv zákon občanský jinou formu předpisuje, a tomu chce, aby manželství platnosti mělo, zachovává-li se tato nová forma.“

Forma Tridentská v tom záleží, že snoubenci u přítomnosti vlastního svého faráře a nejméně dvou svědků sňatek uzavříti povinni jsou. Ježto církev obecná má vůbec právo stanoviti překážky manželství zrušující, tedy také mohla impedimentum „clandestinitatis“ za takovou zrušující překážku prohlasiti, jak se i stalo na sněmu Trid. sess. XXIV. caput 1. de ref. matr. Kdekoli toto nařízení sněmovní bylo veřejně prohlášeno, tam forma Tridentská požívá úplné platnosti své, a každé manželství, jenžby jinak bylo uzavřeno, jest neplatné. Jen tam, kde ono nařízení posud prohlášeno není, platná jsou také matrimonia clandestina. Světská moc nemůže nahraditi formu Tridentskou tak nazvaným „*manželstvím občanským*“ (Civilehe), protože by manželství to neplatné bylo, jelikož státu o manželství vůbec zákonodárná moc nepřisluší, a tudy sňatek dle zákonů církevních neplatný výrokem vlády světské nikdy se platným státi nemůže. Kde civilní manželství to již zavedeno jest, musí je arci církev katolická strpěti, poněvadž jinak si pomoci nemůže; ale tu aspoň věřících napomíná, aby se nespokojili s podmínkami, kteréž jim klade stát při uzavírání manželství, nýbrž aby i zákonů církevních bedlivě šetřili, protože sňatek jejich jen tenkráte bude považován co platný a svátostný, pakli dle předpisu církve svaté uzavřen byl. Kde však doposud „občanské manželství“ zavedeno není, musí církev o to dbáti, aby stát církevní požadavky i se své strany uznal a právomocnost církve v tom ohledu neobmezoval.

72. Bonifacius VIII. votum castitatis in ordinatione emissum nuptias nullas reddere primus asseruit.

Lit. Apost. *Ad apostolicae* 22. Aug. 1851.

„Bonifác VIII. první tvrdil, že slib čistoty učiněný při vyšších svěceních sňatek manželský neplatným činí.“

Kanonisté učí, že již na všeobecném sněmu *Lateranském II.* r. 1139 (za Inocencia II.) vyšší svěcení od subdiakonátu počínaje prohlášena jsou za překážku manželství zrušující (dirimens); Bonifác VIII. však byl papežem o půldruhého století později, od r. 1294—1303; jest tedy 72. věta historickou lží.

73. Vi contractus mere civilis potest inter christianos constare veri nominis matrimonium; falsumque est, aut contractum matrimonii inter christianos semper esse sacramentum, aut nullum esse contractum, si sacramentum excludatur.

Lit. Apost. *Ad apostolicae* 22. Aug. 1851.
Lettera di SS. Pio IX. al Re di Sardegna 9. Settembre 1852.
Alloc. *Acerbissimum* 27. Sept. 1852.
Alloc. *Multis gravibusque* 17. Dec. 1860.

„Mocí pouhé občanské smlouvy může stávati mezi křesťany pravého manželství, a křivé jest, že buď smlouva manželská mezi křesťany vždy jest svátostí, aneb že neplatná jest smlouva, vyloučí-li se svátost.“

Jinými slovy se v této větě totéž praví o občanském manželství, co svrchu v 71. větě naznačeno jest. V allokuci z 27. září 1852 zřejmě to vyslovuje Pius IX. na základě učení sněmu Tridentského, že se *smlouva* od *svátosti* manželství nikterak oddělití nedá, řka: „Nemo ex Catholicis ignorat . . . . matrimonium esse vere et proprie unum ex septem Evangelicae legis sacramentis a Christo Domino institutum, ac propterea inter fideles matrimonium dari non posse, *quin uno eodemque tempore sit Sacramentum*;“ načež dokládá vzhledem na pouhé *občanské* manželství: „Atque idcirco quamlibet aliam inter Christianos viri ac mulieris praeter Sacramentum conjunctio-

nem, cujuscunque etiam *civilis legis* vi factam, nil aliud esse nisi turpem atque exitialem *concubinatum* ab Ecclesia damnatum.“ Tato slova v sobě zahrnují odsouzení „občanského manželství,“ jakéž r. 1852 v Piemontsku bylo ponavrženo a po kterém se i jinde nerozvážným lidem a církve protivníkům stýská. Katolík ale nikdy nezatouží po zákonu, jenžby státní sankci udělil takovému spojení muže se ženou, jež hlava církve katolické nazvala hříšným *souložnictvím* či kuběnstvím od církve zavrženým.

74. Causae matrimoniales et sponsalia suapte natura ad forum civile pertinent.

Lit. Apost. *Ad apostolicae* 22. Aug. 1851.

Alloc. *Acerbissimum* 27. Sept. 1852.

„Záležitosti manželské a zasnoubení náležejí přirozenou měrou před soud světský.“

V návrhu zákona o občanském manželství předloženém vládě Piemontské vyslovena jest i zásada tato, aby všecky záležitosti manželské a tudíž ovšem i zasnoubení rozhodovány byly od vlády světské. Odvolávají se obzvláště na to, co již svrchu jsme podotkli, že totiž zasnoubení a uzavírání sňatku manželského jest občanskou smlouvou toliko, o kteréž jako vůbec o smlouvách jedině světská vláda zákony může vydávati, kdežto církev katolická co učení víry na sněmu Tridentském prohlásila, že záležitosti tyto před soud církevní náležejí.

Co dodatek tohoto §. následují slova:

N. B. Huc facere possunt duo alii errores de clericorum coelibatu abolendo et de statu matrimonii statui virginitatis anteferendo. Confodiuntur, prior in epist. encycl. *Qui pluribus* 9. Nov. 1846, posterior in lit. apost. *Multiplices inter* 10. Juni 1851.

Ač se bezženství kněžské zakládá v disciplině církevní, a nikoli v dogmatu samém, tedy nicméně zavržen jest náhled oněch lidí, kteří o to usilují, aby se kázeň

církevní v tom ohledu změnila tak, že by zákon coelibatu úplně zrušen byl. Podobně zavrhuje papež v listu z 10. června 1851 blud obsažený ve spise Španěla Vigila, jakoby manželství výše stálo nežli stav panický, kdežto církev sv. učí, že panenství jest bonum *melius* a tudíž předmětem evangelické rady.

§. IX.

Errores de civili Romani Pontificis principatu.

75. De temporalis regni cum spirituali compatibilitate disputant inter se christianae et catholicae Ecclesiae filii.

Lit. Apošt. *Ad apostolica* 22. Aug. 1851.

„O spojitelnost panství světského s vládou duchovní jest spor mezi syny církve křesťanské a katolické."

Opak této věty není pro žádného katolíka více pochybným od r. 1862, kdežto *biskupové* církve katolické v počtu 300 jsouce shromážděni v Římě, vyslovili jednohlasné přesvědčení svoje, že „*vezdejší* panství sv. Stolice jest nutnou potřebou, že povstalo vedle zřejmých záměrův *Božské Prozřetelnosti*; neváháme vysloviti, že za nynějších okolností jest vezdejší toto panství *naprosto nutné* ku prospěchu církve a k svobodnému spravování duší. Jestiť naprosto třeba, aby Římský papež, hlava veškeré církve, netoliko nebyl poddaným, alebrž ani hostem kteréhokoli knížete, nýbrž aby sedě na svém stolci a jsa pánem ve své zemi a říši, nikoho neuznával nad sebou a při ušlechtilé, pokojné a mírné *svobodě* mohl býti *záštitou katolické víry*, mohl křesťanskou společnost brániti, spravovati a říditi." Tudy všech 300 biskupů zavrhli jednomyslně věty pod číslem 75. a 76. tuto v Syllabu položené, a pakli strážcové víry, apoštolové Kristovi, takto se pronesli, tu nemůže více stávati sporu o té otázce, dá-li se srovnati světská vláda papežova s vládou duchovní. Pius IX. taktéž jasně to vyslovil v několika

allokucech a listech svých, že „podle zvláštního soudu *Božské Prozřetelnosti* Římský papež, od Krista za hlavu a střed celé církve ustanovený, dosáhl *pozemského panství.*“

76. Abrogatis civilis imperii, quo Apostolica sedes potitur, ad Ecclesiae libertatem felicitatem que vel maxime conduceret.

Alloc. *Quibus quantisque* 20. April. 1849.

„Zrušení světského panství, které Apoštolská Stolice má v držení, co nejvíce by přispělo k svobodě a k blahu církve.“

N. B. Praeter hos errores explicite notatos alii complures implicite reprobantur, proposita et asserta doctrina quam catholici omnes firmissime retinere debeant, de civili Romani Pontificis principatu. Ejusmodi doctrina luculenter traditur in Alloc. *Quibus quantisque* 20. April. 1849; in Alloc. *Si semper antea* 20. Maji 1850; in Lit. Apost. *Cum catholica Ecclesia* 26. Mart. 1860; in Alloc. *Novos* 28. Sept. 1860; in Alloc. *Jamdudum* 18. Mart. 1861, in Alloc. *Maxima quidem* 9. Jun. 1862.

„Mimo tyto výslovně zamítnuté bludy zavrhují se nezřejmě přemnohé jiné vyloženým a utvrzeným učením o světském panství Římského papeže, kteréhož všickni katolíci co nejpevněji držeti se mají.“ Atd.

Vyplývá tento blud z předešlého (č. 75), jsa praktickým jeho upotřebením vzhledem státu církevního. Poukázali jsme v předešlé větě, kterak jednomyslně se Episkopát církve katolické prohlásil o naprosté nutnosti světské vlády papežovy. Tuto se nám připomíná množství pramenův, z nichž náhled a učení hlavy celé církve, *papeže Římského*, o té věci seznati můžeme. Tak v allokuci od 20. dubna 1849 vyjadřuje Pius IX. totéž učení, které v allokuci 9. června 1862 opět pronesl a jež biskupové i výrazem vlastního jich přesvědčení býti v adresse r. 1862 papeži podané slavně osvědčili. Pravít

Pius IX. v svrchu uvedené allokuci z 20. dubna 1849: „Obzvláštním řízením *Božské prozřetelnosti* se stalo, že když říše římská se na vícero království a rozdílné kraje rozpadla, papež Římský .... světské panství z té zajisté příčiny dosáhl, aby ve spravování církve a k zachování jednoty požíval úplné svobody, jakáž jest žádoucí k naplnění nejvyššího úřadu Apoštolského.“ V dálejších slovech poukazuje sv. Otec na onu dobu žalostnou v dějinách církevních, jakáž slove „*zajetím Babylonským*“ papežů. a zahrnuje dobu přebývání jich v *Avignonu*; praví vzhledem na takové smutné doby allokuce takto: „Jestit vůbec povědomo, že křesťanští národové, kmenové a království nikdy s úplnou důvěrou a poslušností se nebudou blížiti Římskému papeži, kdyžby jej spatřili v poddanosti některého knížete neb vlády cizí a nikoli svobodného. Neboť by národové křesťanští a království neustáli chovati podezření a báti se, aby snad papež jednání své nezařídil po vůli onoho knížete neb oné vlády, v jichž poddanosti by se nacházel, a pod tou záminkou by častěji nařízením papežským poslušnost odepřeli.“ Konečně co „*argumentum ad hominem*“ dokládá sv. Otec vzhledem na ty nepřátely, kteří jej r. 1849 vypudili z Říma do *Gaety*, sami veslo vlády v městě pověčném ujavše: „Rcetež i vy sami nepřátelé světského knížetství sv. Stolice, kteříž nyní vládnete v Římě, s jakou as důvěrou a poslušností byste *vy* přijali napomínání a rozkazy i listy papežské, pakli by jste jej spatřovali podrobeného moci ktoréhokoli knížete neb vlády, obzvláště pakliby stál pod mocí knížete, jenž by s vládou Římskou nekonečnou vedl válku?“

§. X.

Errores, qui ad liberalismum hodiernum referuntur.

77. Aetate hac nostra non amplius expedit, religio-

nem catholicam haberi tamquam unicam status religionem, ceteris quibuscunque cultibus exclusis.

Alloc. *Nemo vestrum* 26. Jul. 1855.

„V tomto našem věku více neprospívá, aby náboženství katolické bylo považováno za jediné náboženství státu, vylučujíc ostatní jakákoli vyznání.“

Církev katolická jest církví jedině pravou, od Krista založenou, samospasitelnou; tudíž považuje za účel svůj přivésti všecky lidi vesměs k poznání pravdy a k jednotě ovčince Kristova. Ideálem církve jest tedy ovšem snaha, aby *všickni* lidé byli údy jejími a tudíž aby každý stát sestával *toliko z katolíků*. Tato ideální snaha církve nesmí však stotožněna býti se skutečným životem, a nesmíme odtud jakousi mohamedánskou nesnášenlivost katolické církve odvozovati. V skutečnosti žijí i v katolických státech jinověrci i nevěrci; ano v *Římě* samém přebývá množství židů, a mají tam synagogu svoji, jak i protestanté, anglikánci a rozkolničtí Rusové v témž městě služby Boží konají a mají vlastních hřbitovů. Nechce tedy církev zavržením 77. věty říci: žeby *státní mocí* měli vyznávači jiného náboženství býti *přinuceni*, aby katolickou víru přijali, aneb žeby měli trestáni a ze země vypovězeni býti. Aniž toho vyžaduje církev, aby protestanté, židé atd. v oněch zemích, kde požívají *práv občanských*, těchto zbaveni byli. Tu, kde světská vláda jinověrce a nevěrce na roveň s katolíky postavila, tu že i církev katolická snáší a všemožnou svornost (toleranci) k nim zachovává.

Jinak ale se má věc ve státech *posud* ještě *katolických*, kde se náboženství katolické považuje za náboženství *státní*, a kde jinověrci teprv se usaditi chtějí. Tam církev hájí všemožně své posavadní právo, poněvadž jednotu víry ve státě považovati musí za obzvláštní dobrodiní Božské, kdežto různost víry snadno i k politic-

kým roztržkám vede, jak se n. př. po reformaci v Německu stalo, že následkem náboženské různosti byl úpadek veškeré říše. Nikdy to nemůže církev katolická chváliti, pakli katolická vláda dopouští lidem jakéhokoli vyznání bez rozdílu, aby se do země přistěhovali a veřejnou bohoslužbu zde zařídili, protože odtud i pro katolíky veliké nebezpečí věčného blaha pochází. Že ostatně doposud ani státu samému lhostejna není otázka: Jakým náboženským vyznáním poddaní jeho přináležejí, toho důkazem jest ta okolnost, že v každém téměř spořádaném státu jen *několikeré* vyznání prohlášeno bývá co *státně dovolené*, ne pak každé bez rozdílu, tak že n. př. Rongiani, Freikirchlerové, Illuminati atd. jen v některých menších územích Německa se zdržovati smějí, kdežto návrh nedávno předložený sněmovně *Pruské*, aby všem vyznáním a sektám (jichž asi 30 v Německu mimo protestanty) bylo uděleno státní stvrzení a dovolena veřejná bohoslužba, návrh ten pravíme od *protestantského* ministerstva zkrátka a rázně byl odmítnut. Uznává tedy stát, že ta ona sekta nejen zjevenému náboženství křesťanskému se protiví, ale že také mnohé z nich nebezpečím hrozejí *státnímu pořádku* a proto jich připustiti nechce. Pakli však takové sekty by připuštěny byly od světské vlády, snáší je i církev katolická, jíž ovšem tudy nastává u větší ještě míře povinnost obhájiti syny své proti útokům z rozličných těch stran na víru Kristovu se dobývajícím.

78. Hinc laudabiliter in quibusdam catholici nominis regionibus lege cautum est, ut hominibus illuc immigrantibus liceat publicum proprii cujusque cultus exercitium habere.

Al loc. *Acerbissimum* 27. Sept. 1852.

„Pročež chvalitebně v některých krajinách, které se katolickými zovou, zákonem postaráno jest o to, aby při-

stěhovalci veřejně směli tam vykonávati jedenkaždý vlastní své náboženství.“

I v této větě sluší obzvláštní důraz položiti na slova: „*veřejně*“ a „*jedenkaždý*,“ kterýmiž slovy se hříšný indifferentismus naznačuje, jakéhož se dopustila vláda v *Nové Granadě*, jenž každému náboženství veřejné bohoslužby dopřála, bez rozdílu, srovnává-li se aspoň s hlavními zásadami křesťanství aneb aspoň s Monotheismen čili nic. Takový zákon prohlásil Pius IX. za rušení práv katolické církve, poněvadž předseda republiky Granadské tu cosi nebývalého a nového ke škodě a k velkému nebezpečí katolických obyvatelů Nové Granady zavedl.

79. Enimvero falsum est, civilem cujusque cultus libertatem, itemque plenam potestatem omnibus attributam quaslibet opiniones cogitationesque palam publiceque manifestandi conducere ad populorum mores animosque facilius corrumpendos ac indifferentismi pestem propagandam.

Alloc. *Nunquam fore* 15. Dec. 1856.

„Neb křivé jestiť, že státní každého vyznání svoboda, jakož i všechněm udělená plná moc, jakékoli domněnky a náhledy zřejmě a veřejně pronášeti, vede k brzkému porušení mravů a myslí národův a k rozšíření moru náboženské lhostejnosti.“

Tak pravějí indifferentisté, lidé neteční u věcech víry a spásy. „Svoboda *svědomí*“ a volnost „*myšlének*“ staly se heslem lidí těchto, a „*svoboda tisku*“ toliko konsequencí obého hesla onoho. Jsou to výrazy nad míru slibné a krásně znějící; ale když do skutečného života popatříme, shledáváme bohužel, že liberálníci, kteříž o svobodu takovou nejvíce se nasazují, pokaždé jen *sami sobě* tuto svobodu svědomí a tisku co nějaký privilej osobují; rádi by sami nad ostatním člověčenstvem pomocí tisku vévodili. Ale jakmile se náhledům jich někdo protiví, pou-

živaje i pro sebe tutéž svobodu tisku, jíž se naň se všech stran hrnou, náhledy jeho za matné a nebezpečné vydávajíce, sami pak za neomylný stolec Pythie se prohlašujíce. Pius IX. v allokuci z 15. pros. 1856 uvádí zajímavý příklad, jak nepřátelé církve jen sobě svobodu, jiným všem otroctví chystají. Republikánská vláda v *Mexiku* tehdáž prohlásila novou konstituci, jejížto mnohé články čelily přímo proti církvi katolické; kněžstvo vzneslo na sněmovnu *žádost*, aby aspoň článek o „svobodě každého vyznání náboženského“ nedosáhl zákonné platnosti. A výsledek této *žádosti* byl, že generální vikář spolu s velkým počtem věrného kněžstva Mexikanského jest ze země vypovězen. Mimo to překazila vláda Mexikanská též všeliké spojení biskupů s lidem věřícím, zapověděvši uveřejňování a čtení pastýřských listů ve chrámech pod přísnými tresty, tak že biskupové a veliké nesnázi a tísni té nemohli ani věřících poučiti a k statečnosti povzbuditi. — Podobně nejnovější zkušenost i v jiných zemích a to Evropejských dosvědčuje neblahé následky svobody tisku, o nichž tedy netřeba slov šířiti.

80. Romanus Pontifex potest ac debet cum progressu, cum liberalismo et cum recenti civilitate re reconciliare et componere.

Alloc. *Jamdudum cernimus* 18. Mart. 1861.

„Římský papež může a má s pokrokem, s liberalismem a novověkou civilisací se smířiti a shodnouti.“

Toť jest jako nějaká „ceterum censeo“ našich novověkých Catonů, že na omluvu církve: „Non possumus“, — nemohu od pravdy zjevené, od vůle Kristovy ustoupiti, — ustavičně odpovídají: To je právě hlavní chyba papežova, že se pořád drží starých věcí, nehodících se pro liberální pokrok věku nynějšího. — Avšak tažme se: Skutečně-li církev nepřeje pokroku, osvětě, civilisaci?

Na lživém snad základu a na pouhé báchorce spočívá výrok dějepisců všech národů, že církev *katolická* nejvíce přispěla ku vzdělání, k civilisaci národů ve všech světa končinách? Nikoli; s *pravým pokrokem*, s *pravou osvětou* vždy kráčela církev, s onou civilisací, kteráž v 80. větě se rozumí a o níž mluví papež v allokuci z 18. března 1861; s civilisací takovou, jenž hlásá nenávist proti církvi, jenž především káže: Nebudeš věřiti v Krista, nenáviděti budeš církev jeho a bojovati proti ní. Končíme přilehajícími sem slovy kan. Štulce (Časopis Duch. 1865. 1. sv.): „Nechať obrátí se civilisace, liberalismus a pokrok ke *Kristu* a pokoří se pode jho milé zákona Božího, nechať ustane svoboda tisku káleti a bořiti dílo Paně: oč že uzříte papeže, an *žehná* práporům *takého pokroku, takové osvěty* a *svobody;* ano, tehdy porozumíte, kam vlastně čelila Encyklika z 8. pros. 1864.“

Dr. *Borový.*

Žalm 67.

Archa úmluvy přenáší se do Sionu; Kristus Pán vstupuje na nebe.

V. 2. Povstaniž Bůh, a rozptýleni buďte nepřátelé jeho: a nechť utekou od tváři jeho ti, kteří nenávidí Ho.

V. 3. Jakož pomíjí dým, ať pominou: jako se rozplývá vosk od ohně, (tak) ať zahynou hříšníci od tváře Boží.

Slova tato vedou nás na poušť arabskou, v tě době, kdy táhl lid izraelský z Egypta. Povolání jeho do země zaslíbené bylo těžké, klopotné. Vzdorné, krvožíznivé národy bránily mu vejíti v dědictví jeho, na cestě útoky naň činíce. A však s lidem byl Bůh, ve viditelném

znamení sloupu ohnivého, který se zvlášť nad archou úmluvy snášel. Kdykoli pozdvihli archu, aby ji nesli *dále*, říkával Mojžíš: „Povstaniž Hospodine, a rozptýleni buďte nepřátelé tvoji, a ať utíkají před tváří tvou, kteříž nenávidí tebe (Numeri 10, 35). Onen oblak ohnivý sloul doslovně *„tvář Boží“* (Exod. 33, 14), jelikož jí Hospodin lidu poznávati se dával. Jako vosk před ohněm se rozplyne a dým před skvělosti ohně se ztrácí: tak Bůh porážel nepřátely lidu israelského.

Co se lid israelský modlíval u pohledu na zápasy své a na ochranu Boží, na poušti táhna do země míru a pokoje: totéž se modlí křesťan prohlédaje jednak k přislíbení Vykupitele: „Já jsem vždy s vámi!“ a jak pohlížeje na tolikerá pokušení a protivenství, která na poušti vezdejšího života z každé strany číhají na poutníka křesťanského.

Tím více těmi slovy volá k Bohu katolík v těchto trudných dobách, kde *hlava* církve, náměstek Kristův, největším snížením a protivenstvím vchází do slávy své a vymáhá církvi sv. vítězství proti nepřátelům, podvracujícím nejčelnější články víry katolické a zakládajícím pokrok a osvětu domnělou na úplné vyvrácení soustavy katolicismu.

A však rozplynou jako vosk, potratí se jako černý dým, až se pozná majestátnost náuky katolické. —

V. 4, 5. *A spravedliví ať hodují, a poskakují před obličejem Božím: a ať plesají radostí. Prozpěvujte Bohu, žalmy zpívejte Jménu Jeho: cestu čiňte Tomu, kterýž vstupuje po západu, Hospodin jméno Jeho. Plesejteť před obličejem Jeho, zděšeni budou (nepřátelé) od tváře jeho.*

Průvod, který král David zařídil, byl slavný; 1 Chr. 13, 15. archa úmluvy nesena od západu na horu *Sion;* neboť přicházela od Kirjath-Jearim několik hodin západně od Jerusalema vzdáleného, a jelikož nešena s ple-

sáním, s prospěvováním *chvalozpěvu*, tudíž pěje Žalmista: že *Pán vstupuje po západu.* Věřící zatone v Boha, v nebeské poznání; a to je jako západ slunce; a však jelikož na takové zatonutí rozumem a citem následuje tím horoucnější pozdvižení mysli a horování citu ve chválozpěvu, tudíž jest, jakoby Bůh zase ze západu vycházel.

A však Pán vystupuje též ze západu, *ze zdánlivého snížení a potupení náměstka svého na zemi:* a jako tam pěvec korunovaný mohl říci, že *zjevením Božím* (které se skrývalo v arše úmluvy) zděšeni budou nepřátelé (t. j. moci pohanské), ant lži nemožno obstáti na dlouho před pravdou; tak opravdu zděšeni byli nepřátelé zjevení křesťanského, když sv. Otec známou encyklikou bludy věku našeho odsoudil. Tenkráte Paříž a Petrohrad, Londýn a Turín, Berlín a Vídeň, absolutisté a demokratisté podali si ruce, a vše se sřítilo na encykliku sv. Otce, slovem a obrázky hanlivými ji zohavujíce. A však i my katolíci můžem tím jisti býti, že *dokonalá tvář Boží* — J. K. — ve svém náměstku na zemi všecken blud přemůže; proto i nám zní povzbuzení pěvce S. Z.: *Plesejteż před obličejem Jeho.* (Jenž jest) *otec sirotků, a soudce vdov, Bůh na svatém místě svém! — Bůh, kterýž osazuje jednomyslné v domě, kterýž vyvádí vězně moci, také i způrné, kteříž bydlejí v hrobích.* Ont (Hospodin) zajisté osiřalé dítky israelské s archou v čele uvedl do vlasti, ovdovělou synagogu nezanechal v zajetí babylonském opuštěnou, nýbrž právo jí zjednal, vysvobodív ji z vyhnanství a potrestav Babylon Cyrem.

Taková sláva přísluší Bohu, jenž archou úmluvy přebývá u prostřed Israele ve stánku posvátném. Stejná sláva náleží P. Ježíši, Vykupiteli, sedícímu na pravici Boží, přebývajícímu ve sv. stánku chrámů našich, neboť On svých neopouští, nýbrž posílá jim svého Ducha sv.,

aby se nezměnila náuka Jeho ve zmatcích a převratech časových.

Židé, jichž mravy vesměs se řídějí dle zákona Božího z hory Sinai, vedením Božím archu před sebou nesouce nalezli krásnou vlast v zemi Canaan, byvše vysvobozeni mocí (Boží) z temného žaláře otroctví egyptského. Rovně tak křesťané, zákonem sv. evangelia jednomyslní, usazeni jsou v církvi, křestem sv. vysvobozeni byvše mocí milosti Boží z otroctví hříchu, a majíce pravou vlast v nebesích, ač k ní putují po poušti života pozemského.

A však nejen Israelité, přebývající v krásné kvetoucí zemi Canaan, nýbrž i *pohanští* národové, kteří přebývají vně, na poušti, kde je jako ve hrobích smutno, pusto a neúrodno (Edomité a j.), mají a mohou najíti tu vlastní pravou zemi zaslíbenou; nebo, pakli jen rovně tak ostříhají zákon, psaný do srdcí (svědomí) jejich, jako nábožní Židé zachovávají přikázání, jež v sobě zdržuje archa.

A tak mají se k Bohu obrátit; ti způrní, kteří bydlejí v hrobích, t. moderní vědcové, církvi odcizení, jichž řada počala rationalismem Lutrovým, a prošedši všecky fáse až do pantheismu Heglova, nyní na poli vědeckém udělala úplné fiasco, v praktickém pak oboru plodí zkázonosné soustavy *socialismu*, *kommunismu* a *atheismu*. Tito vědcové jsou *„obílení hrobové,“* vzdělanost jejich je firnis vědecký, pod kterým se nachází zhnilina hříchu, bezúzdnost myšlení, ustavičná říje, labužnost a konec — zoufalství. Tito všickni byvše ztíženi encyklikou Pia IX. mají býti uvedeni v pravé koleje, ze kterých se vyšinuly věda a život církvi odcizené.

A však vraťme se k Žalmistovi, jenž se zastavil při vzpomínkách, které se poutají na archu úmluvy pro lid židovský.

V. 8—11. *Bože! když's vycházel před obličejem lidu svého, když jsi kráčel po poušti: země se třásla, též i nebesa rozplývala se před tváří Boha,* (i ta hora) *Sinai před tváří Boha israelského* (třásla se). —

Déšť milostivý dal jsi, Bože, dědictví svému: a když zemdlelo jest, tys jich posilnil. Živočichové tvoji přebývati budou v něm: připravil jsi v dobrotivosti své (*pokrm*) *chudému, Bože!*

To, že kráčel Hospodin před obličejem lidu svého, vztahuje se na onen sloup ohnivý, který sloužil Židům za vůdce při východu z Egypta, při chůzi červeným mořem a na horu Sinai. Tento oblak ohnivý nazývá Bůh sám „tváří svou," jelikož jím se poznávati dával. Jelikož tento oblak nad archou úmluvy se snášel: tudíž s archou se probouzí i vzpomínka na ohnivý úkaz tento. Tento sloup ohnivý byl oznakem *milosti Boží*, která zprovází člověka každého, jenž následuje hlasu, vyvolávajícího jej ze země egyptské — otroctví *hříchu*. Veškery milosti, ježto se udělují v Zákoně novém, nejsou leč rozvětvování slavnosti Svatodušní na jednotce. Jako však v den Letnic sestoupil Duch sv. na Sion ve viditelných znameních, an země se otřásla, prudký vítr přímo s nebe burácel, a ohnivé jazyky se snášely: tak přišlo i Zjevení S. Z. na hoře Sinai u prostřed zemětřesení, hromu a blesku (Exod. 19, 18. Soudc. 5, 6.).

Bůh lid israelský, lid, jejž nazývá „svým dědictvím," nejen z Egypta vyvedl, nýbrž zachovával ho zázračně na poušti, když byl zcela chudý, slabý a zemdlený, tělesně i mravně zanedbaný. Sdělení manny bylo dovršením a naplněním dobrodiní Božích. Manna ta sestupovala s nebe ve způsobu deště, a však takového, který se nezakládal v nutnosti přírodní, nýbrž v milostivé Boží vůli. Byl to déšť milostivý, zázračný. Dle starožidovské pověsti přicházely gazely pouště, když se rozpouštěla manna

na slunci ranním, a napájely se z potůčků, a na to vztahovali staří Židé slova: „Živočichové tvoji přebývají v něm“ (v tom pokrmu zázračném, v té manně), t. j. v ní nacházejí potravy své, aby mohly přebývati na blízku Israele. Pakli ale, jak tomu nejmnozší vykladači chtějí, to „v něm“ směřuje na dědictví (zemi Kanaan): tenkráte by se muselo říci: v zemi zaslíbené zástupové tvoji (lid tvůj) přebývati budou, jelikož lid Boží častěji pod názvem „pastvy Boží, stádce Božího“ se naskýtá.

Potrava, jižto Bůh skýtá katolickému křesťanu po křtu svatém duchovním, to projití červeným mořem, při tažení na poušti tohoto života jest *nejsv. svátost oltářní.*

V. 12—15. *Pán dal slovo zvěstujícím dobré věci, mocí mnohou: „král mocností milého miláčka!“ a okrase domu* (náleží) *děliti kořisti. Když spíte u prostřed lesů* (jste jako) *holubice* (mající) *křídla postříbřená, a jejížto zadek hřbetu* (stkví se) *bledostí zlata. Když rozptyluje Nebeský krále v ní,* (jako) *sníh zbíleni budou na* (hoře) *Selmon.*

Nový pohled otevírá se před očima pěvce svatého, který posud rozjímal Israele, kterak kráčeje za sloupem ohnivým archy úmluvy, od Boha veden byl po poušti. Nyní pozírá na vojny, ve kterých, přítomností archy úmluvy žehnán a nadšen, vítězně obstál. Živé střídání myšlenek a citů korunovaného pěvce unáší nás v dobu po vydobytém nějakém vítězství. — Radostná zvěst ta byla sdělena od Boha pannám, kteréžto slavějí vítězství tancem a zpěvem, tak jako to vidíme, že se stalo, když David přemohl Goliáše. To se děje mocí mnohou t. j. hlasitým, hřmotným plesáním. Jak to zvěstují tyto věštkyně? — Slovo jejich jest více výkřik nenadálou radostí nad vítězstvím překvapeného *citu*, nežli pořádné zvěstování toho, co se bylo stalo, „Král mocností miláčka, miláčka!“ To jest, jako když se volá: „král!“ místo: král přichází.

Miláček přemilý znamená to opětované slovo a jest

lid israelský; mocnosti miláčkovy jsou právě ta vojska jeho, jež panny vítají u vítězoslávě se vracující. Král těchto mocností jest Bůh, zvláště pokud se svou symbolickou přítomností nad archou úmluvy lidu co jeho milostivý Pán a ochránce osvědčoval. Celý ten výkřik znamená tedy tolik jako: Eihle! tu so ukazuje Bůh co věrný plnitel svých přislíbení; zde se ukázalo, kterak miluje Israele. Vítězství jesti dílem Jeho! Budiž Jemu chvála! *Okrase domu* (t. j. paní domácí) náleží nyní, aby rozdělila kořist domů přinesenou mezi dítky svoje.

Pohled na tuto kořist, jakovou vítězné vojsko sebou přináší, utvrzuje to přesvědčení, že Bůh miluje lid svůj. Když totiž vojínové sobě odpočívají *u prostřed losů* t. j. když si polehnou v ležení na těch prostorách, zevrubným pořádkem vojenského ležení sobě vykázaných: tu mohou vedle sebe tolik stříbra uložiti, a tolik zlata na sobě podržeti, že to vypadá, jako by tam seděly holubice o postříbřených křídlech a s hřbetom zlatoskvoucím. Tedy má choť vítěze rozdělovati kořisti! —

Takové obrazy se namanou pěvci posvátnému, kdykoli o tom přemýšlí, kterak Bůh chrání ve vojnách lid svůj. Pohlédá-li však na to, *kterak tresce nepřátely lidu svého:* tu se mu naskytuje obraz děsný! Vidíť na bojišti kosti vybílené, když *rozptýluje Nebeský králе v ní* t. j. když Bůh zlomí moc králů těch, ježto sobě umínili, čeliti lidu israelskému odporem pevně umluveným. *Selmon* jest známý co hora u Sichem (Soudc. 9, 48). Proč bojiště právě sem se klade, nemůžeme s jistotou udati. Jak se podobá, nepoukazuje se na jistou bitvu, nýbrž má se jen všeobecně velebiti moc Boží: když Bůh rozptýlí krály nepřátelské, tehdá že hora Selmon zbělá kosti umrlčími.

Tak popřál i Pán církvi své, dědictví svému v N. Z. vítěziti vždy nad nepřátely: ona přemohla nepřátelskou

synagogu; podnikla vítězný zápas proti pohanství; řada kacířů musela skloniti šíji přemoženou pod jarmo její neomylné nauky; reformacie a z ní pošlá revolucie očistily ji od živlů zkažených, od větví uschlých; úžasný zápas nevěry a revoluce proti Kristu a Pomazanému Jeho, Piu IX., jakkoli na oko zdá se tento podléhati, též vezme konec svůj k oslavě církve Kristovy (viz Časopis katol. duch. 1861, str. 103 a t. d.).

Tak dalece rozvažuje Žalmista Páně pomoc, jakovou Bůh poskytuje ve válkách lidu svému. Nyní přechází na to, *že zvolena byla hora Sion, aby na výšině této postavena byla na vždy archa úmluvy.*

V. 16—19. *Hora Boží jest hora tučná. Hora ssedlá, hora tučná: Proč podzírdte na hory ssedlé? Hora (jest to), v kteréž zalíbilo se Bohu, aby přebýval na ní: a jistě Hospodin přebývati bude (na ní) na věky. Vůz Boží deset tisíců mnohondsobný; tisícové veselících-se: Hospodin mezi námi! (jako) Sinai ve svatyni! — Vstupuješ na výsost, jaté vedeš vězně: béřeš dary pro lidi: ano i pro ty, jenž nevěří, že bydlí (zde) Hospodin Bůh.*

Snadno se dá pomysliti, že povstati mohly nepřízeň a řevnivost, když David ustanovil *Sion* za sídlo archy, a tudíž za symbolický příbytek Boží. Dříve stála archa severněji; kmen Efraim ostříhal ji, a chtěl jí snad míti na hoře Selmon na blízku Sichem, u hrobu Josefova, u prostřed Kanaan v západním Pojordání. Sion je vrch neúhledný; mohlo se poukazovati na krásnější a úrodnější. Jak nerad pozbyl Efraim archu z okolí svého, vidíme ze Žal. 78, 9. 67. Pěvec však odvolává se na rozsudek Boží, jemuž se zalíbilo, zvoliti Sion za sídlo přítomnosti Boha mezi lidmi. Milostmi této přítomnosti stalť se jest Sion horou tučnou; horou pak ssedlou proto, že tam náplň všeho požehnání k nalezení jest. Pakli se

dí, že jistě Hospodin *zde přebývati bude na věky*: nepostačí žádný způsob přítomnosti, jakových staré úmluvě přáno, na to, aby se naplnilo tohle přislíbení; neboť archa Boží zmizela, když byl Jerusalem od Nebukadnezara zbořen (r. 588 př. K.); a od té doby, co bylo město sv. vyvráceno od Tita, nebyl už žádný chrám židovský vystavěn ani na Sioně, ani na poblízké hoře Moria.

Na proti tomu ale *Kristus P.* v Jerusalemě, a sice — dle podání — právě tam, kde stávala archa, ustanovil nejsv. *Svátost oltářní*, ve které s námi přebývá až do konce. — Dále tentýž Pán náš předpověděl o *skále* (o Petrovi), na které vzdělal církev svou, že brány pekelné (žádná moc) nepřemohou jí, a jsme jisti, že jakož se to potvrdilo za *Napoleona I.*, ztvrdí se i slovo Páně za *Napoleona III.!* —

Když David přenášel archu úmluvy na horu Sion: tenkráte byl shromážděn veškerý lid israelský. *Vůz Boží* byl bohatě obklopen myriadami; tisícové jásali: Pán jest mezi námi! Jelikož posvátná skříně v sobě zdržovala *desky zákona* a byla sídlem zjevení Božího: tudíž se mohlo říci: ta archa je jako malý Sinai, Sinai nositelný. Když byla postavena ve Svatyni, mohlo se říci: *Sinai je ve Svatyni!* Tak tomu jest v N. Z. s nejsv. *Svátostí* v svatostanu. K. J. světlo světa, zákonodárce a ochránce věřících přebývá v nebi i ve svatostánku (tabernáklu), jenž může slouti „nebem na zemi“, jako archa sloula „Sinai ve Svatyni.“ — Jako archa v slavnostném pochodu byla provázena na horu Sion: tak na *Boží Tělo* kráčejí tisícové věřících za monstrancí, ve které vtělený Bůh J. K. přítomen jest nejen obrazně, nýbrž opravdu, bytně a skutečně. Takový průvod jest spolu obraz a vypodobnění *slavného Nanebevstoupení P. Jezu Krista a Jeho Vzkříšení*, a proto sv. apoštol Pavel obrací slova žalmisty Páně v listu k Efesským 4, 8. na vstoupení Páně.

Průvod s archou úmluvy dospěl na vrchol hory Sion. Jelikož posvátné nářadí vypodobňuje přítomnost Boha: tudíž mohl nyní Bůh osloven býti: „*Vystoupils na výsost* (na horu Sion), *jaté vedeš vězně*, za *kořist vedeš lidi* i ty, *kteří odporovali tomu, aby Hospodin přebýval zde na Sionu.*“

Dříve, nežli David vydobyl tvrz Sion, přebývali zde nepřátelé Boha a lidu jeho, a Bůh musel tak měř meškati v nížině. Hned po vydobytí hradu Sion ale přenesena sem archa Boží. Proto nedivíme se tomu, když nám pokynutím korunovaného pěvce ku vědomosti se dává, že při tom slavnostním pochodu ti, kdož v symbolickou *přítomnost Boha ve Svatyni nevěřili* (Jebusité), jako přemoženci byli s sebou vedeni co zajatí u vítězoslávě, a *Bohu byli darováni*, t. j. sluhy (otroky) chrámovými byli jsou učiněni. (srv. Josua 9, 21. atd.)

Tak i K. P., když vstupoval slavně na nebesa sebou vedl *duše*, jichž teprv vydobyti musel milostí svou; duše, kteréž prvé v to nebyly věřily, že se Slovo stalo tělem a přebývalo mezi námi. Ont sebou vedl do nebe *jaté* t. j. praotce z limbu, dávno na jeho smrt vykupitelskou čekající; on *dal dary lidem* (jak to místo volně uvádí sv. Pavel), jelikož několik dnů na to seslal Ducha sv. a obdařil sv. apoštoly, a skrze ně věřící zázračnými *dary Ducha sv.* — Tak až dosaváde ubírají se na slavnost Božího Těla, zvláště ve velkých městech, v průvodu mnozí, kteří posud a dříve tomu nevěřili, že Tělem učiněné Slovo jest mocné dosti, proměniti chleb ve vlastní bytnost svou. A však mnohé z takových duší láskou svou K. J. zajal, tak že se darovaly jemu. Takový úžasný příklad čteme o blahosl. *Stefáně.* (Viz: *Legenda 30. Říjen str. 1042.* Dr. Bílý-ho). K. P. ale také jim se daroval; nebo když se člověk Kristu oddá, tenkrát ve pravdě samé ten obdařený není tak Kristus, jako raději ten člověk. A na

to bezpochyby též pomyslil apoštol, když zde volně citoval slovo Žalmu toho (Efes. 4, 8.) *Dal dary lidem*!

Nyní, an stanuli s archou úmluvy na vrcholku hory Sion, *rozjímá sv. pěvec dobrotu Boží, jakovou prokázal lidu svému Israelskému.*

V. 20—24. *Požehnán budiž Hospodin každého dne: šťastnou cestu učiní nám Bůh spasení našeho. Bůh náš jest Bůh, kterýž (nás) spaseny činí; a u Hospodina, u Hospodina (jest) ujíti smrti. Zajisté, že Bůh setře hlavy nepřátel svých: vrchol vlasů těch, jenž se procházejí v hříších svých. Řekl Pán: Z Básan obrátím (je), obrátím (je) od hlubokosti moře. Aby zbrocena byla noha tvá v krvi: jazyk psů tvých v téže krvi z nepřátel.*

David vyslovil nejen přání nábožné: „Chválen budiž Bůh každého dne!“ nýbrž on zařídil i ústavy, aby se chvála Boží ve Svatyni denně mohla rozléhati, ještoť četných zpěváků při Svatyni ustanovil, a o písničky a nápěvy se postaral. Také církev sv. se o to postarala, aby bez přestání chválena byla láska P. J. Krista za to, že ač bez přivažčivosti mohl se octnouti mezi námi ve slávě Boha, nic méně pro nás způsobu služebníka na se přijal, ponižující zákon plnil a poslušen byl až k smrti kříže. A skutečně o této lásce mluví *oběť mše sv.*, *denní hodinky kněžské*, o ní tisícerá obrazy a obřady vydávají svědectví. V' něm se stalo zřejmo lidem, že Bůh jest pomocník a spása naše (odtud jméno Ježíš = Spasitel, uzdravitel), a zvláště že vysvobodiv ode všeho zla, jež hřích za sebou táhl, přemohl i posledního nepřítele — smrt, tak že máme naději ujíti smrti a volati: „Kde jest o smrti vítězství tvé?“ — Teprv od té doby, co Pán *vstal z mrtvých*, nabyl verš úplné pravdivosti.

Po přemožení *Jebuzitův* bylo se ukázalo, že odpor proti božským plánům, těm, kdož vzdorují, samým vypadne ku záhubě. Proto připojuje pěvec ku radosti nad vyzna-

menáním Israele *výhrůžku* proti nepřátelským národům. Ať se jakkoli spoléhají na *zevnější* (vojenskou) moc svou, ať se objaví v děsných, hřívě lví podobných hlavách pačesatých: chovají-li *zámysly bezbožné*, od Boha trestem postiženi budou.

A totéž vážné rozjímání tane nám na mysli při slavném *Vstoupení* Páně, neboť On přijde *soudit* živé i mrtvé. A tímže vážným pomyšlením těšíme se, vidouce náměstka Kristova podnikati tuhý zápas se zapeklitými nepřátely, z nichž jedni (v Italii) jemu území sv. Petra odníti, druzí (ve Francouzích) čelní základ víry kř. — Božství Jesu Krista — vyvrátiti usilují. A však ať jsou silni *vojskem* a *vědou*, že chovají zámysly *hříšné* zahanbeni budou. Tak těší pastýřové — biskupové — lid svůj.*)

Pán dí: *Byť bývali na hoře Básan* (k východu), *byť bývali na břehách moře hlubokého* (na západě): *sečenu nepřátele tvé, lide můj! abych jich potřel před očima tvýma!*

Básan jest tučná, horní pastva sv. země východně od jezera Genezarethského. Tam se mohly držeti nejlépe nepřátelské tlupy arabské. Ale pakli se tam některé z nich uhnízdily, toho svého proti lidu Božímu úkladného číhání a nepřátelského podniknutí želeti budou, pomstou

---

*) Tak v listu pastýřském biskupa brněnského od 27. ledna 1865: „A však papežství nesestárlo se, aniž činí jakého kroku ku svému skonání. To právě opětně osvědčila encyklika Pia IX.: takové ráznosti v odsouzení bludův, jichž svět za nové evangelium vyhlašuje, neočekáváno více; odtud hněv ten a rozhořčenost nepřátel církve, odtud jich usilování, aby se neprozradili se svým hořkým sebeklamem, a raději jej zakryli pod stálým pokřikováním a hlomozením. Encyklika veškerým zrakům učinila zřejmo, že vědomí své povinnosti, odvaha a síla z dob v církvi nejoslavenějších až dosud přebývá při hlavě církve, a že až dosud má svou platnost přípověď Páně církvi, že se nikdy nebude nenedostávati nepřátelů, a však že brány pekelné nepřemohou jí, a t. d.

krvavou stíženy budoucě. V historii israelské snad jedině *Midjanité* poskytovati mohou prokaz historický k verši tomuto (Soudců 7. a 8.).

V. 25—28. *Patřit na vcházení tvá, Bože! vcházení Boha mého, krále mého, kterýž jest v Svatyni. Napřed jdou knížata spojena s prozpěvujícími u prostřed mladic bubnujících. Ve shromážděních dobrořečte Bohu Hospodinu,* (kteříž jste) *ze studnic israelských. Tuť jest Benjamin mládeneček u vytržení mysli, (tu) knížata, vůdcové jejich: knížata Zabulon, knížata Neftalim.*

Pohaně mohli dobře poznati po těch vítězných bitvách, kteréž Israelité majíce palladium své, archu Boží s sebou, byli podstoupali, jak mocný jest ten Bůh, jehož zákon ona nádoba, ono nářadí zdržovala v sobě. Již při *vcházení* do země svaté, když Jordán rozdělil vody své, viděli zázračné *předcházení* Boží. Aby toto předcházení před celým světem osvědčil, zařídil David onen pochod slavnostný, jenž v hoře uvedených dějepisných místech zevrubněji doličen jest. Při pohledu na tento pochod volá horující pěvec svatý: *Ve sborech* (in Ecclesiis) *chvalte Boha Hospodina, kteří jste z pramenů*)* (pokolení) *israelských.* Nemá býti popsán celý průvod ten, David nepěje jako dvorní básník, který doličuje pochod knížat a pánů při korunovaci císaře, a žádného hraběte sv. *římsko-německé* říše vynechati nesmí. David pěje co básník, a sice co *prorocký* básník. Bubnující panny a paničky náležejí k vítězoslavnému průvodu. Ve shromáž-

*) *In Ecclesiis benedicite Dominum Allelujah, de fontibus Israel, Allelujah,* to je antifona tohoto žalmu, jenž se s 2. odříkává co úvod do *obřadu Svěcení vody* v svatvečer Zjevení Páně, kterýžto obřad co drahocenný pozůstatek liturgie slovanské, od našich ss. apoštolů Cyrilla a Methoda uvedené, v našich agendách moravských a českých se nachází.

děních (in Ecclesiis) mají židé zpívati, t. j. ve *sborech*, ježto dle rodů a stavů odděleny jsou. Napřed v čele kráčejí pohlaváři kmene *Judského*, neboť nemá odňato býti žezlo od *Judy*, až přijde *Šiloh* (zaslíbený). Že z ostatních pokolení právě jen ještě *Benjamin* se připomíná, má v tom svou příčinu, že Jerusalem ležel těsně při hranicích kmene Benjaminova. Vystupuje-li zde Benjamin „*u vytržení mysli*," tu ovšem se tím vyjádřuje více, než že Benjamin jest bez sebe samou radostí, a můžeme za to míti, že prorocky zde poukázáno na sv. Pavla, který pocházeje z kmene Benjaminova, *vytržen byv* (2 Kor. 12, 1. 2.) *v mysli* své, do nebe Božských tajemství udůstojněn byl, a potom jako nejmladší apoštol svými úžasnými pracemi apoštolskými na to se připravoval, aby s ostatními svědky P. Jezu Krista, s duchovními hlavami kmenů israelských (Luk. 22, 30.) za Pánem skutečně do nebeských sídel mohl následovati.

Zabulon a *Neftalim* tuším proto se zejmena uvádějí, jelikož v území jejich se nacházel *Nazaret a Kafarnaum*.

Katolík mysliž při těchto verších na slavné průvody, které se konají v tomto roce od biskupů, kněží a lidu křesťanského, v tom milostivém letě, od sv. Otce Pia IX. vypsaném na ten úmysl, aby Bůh hlavu církve sv. ochránil proti nepřátelům svatokrádežným, a nauku katolickou proti bludům rouhavým. Začaly tyto pobožnosti v *Římě*, a konaly se po celém oboru katolickém na svědectví, že Bůh často skrze nejnižší snížení vede církev svou k oslavě jako i Kristus, hlava, musel trpěti a tak vejíti do slávy své.

V. 29.—36. *Přikaž Bože! moci své: potvrdiž to, o Bože! což spůsobil mezi námi, z chrámu svého v Jerusalemě, Tobě obětovati budou králové dary. Kárej zvěř (ve) tŕtí, sebrání býků (jest) v kravách národů: aby vypudili ty, kteří jsou zkoušeni jako stříbro. Rozptyl národy žádostivě válek, (ať)*

přijdou vyslaní z Egypta: mouřenínská země napřed ruce své vztáhne k Bohu. Království země, zpívejte Bohu, žalmy zpívejte Hospodinu: zpívejte Bohu, kterýž vstupuje nad nebesa nebes, k východu. Hle, dá hlasu svému zvuk mocnosti: Vzdejtež slávu Bohu nad Israelem, jehož velebnost a moc spatřuje se v oblacích. Podivný (jest) Bůh ve Svatých svých Bůh israelský; on dá moc lidu svému: požehnán (budiž) Bůh! —

K díkům za dosavádní požehnání připojuje se vhodně prosba o další ochranu, o dokončení díla božské milosti. Bůh ať nedá budoucně dříti moci své, nýbrž ráčiž ji vysílati s rozkazem, aby k dokonalosti dovedla Israele. Střed, pramen této milosti, k dokonalosti vedoucí jest *Svatyně Jerusalemská.*

Tak se má a musí i *křesťan* modliti, když se byl dosti obdivoval tomu, čeho již Bůh vydobyl svým dílem vykupitelským; neboť dokud zde na zemi žije, nepřišlo ani pro jednotce ani pro veškeru církev dokončení. Onoť má vycházeti odtud, kde Kristus, na pravici Boha Otce, od světsmiřujícího Spasitele, který v *chrámech našich přebývá.* Proto se odříkává tento verš: *Confirma hoc Deus, quod operatus* in nobis po udělování ss. svátostí, k. p. sv. biřmování.

Jerusalem obdržel mnoho *darů*, jež byly obětovány od králů cizozemských. Tak i *církev* svatá byla jest ozdobena nábožnými dary od mocnářů a bohatýrů, z nichž je dar nejvzácnější a církvi nejpotřebnější *Dědictví sv. Petra*, o které nyní ukládají nepřátelé, hledíce, aby sv. Otec se odstěhoval buď na *ostrov* (Malta?), nebo pod moc jistého mocnáře, a tak pozbyl samostatnosti, k řízení církve potřebné.

Králové pak, kteří zůstali neskrocení, jako krokodílové v rákosí Nilu (zvěř ve dřtí): egyptský, assyrský, chaldajský, byli potrestáni za to, že chtěli vytlačiti lid

boží, který v ohni mnohých utrpení jako stříbro zkušen byl. — Tak byli i trestáni *římští* císařové a jiní mocnáři, že bezbranné vyznávače sv. Evangelia ze světa vyhladiti usilovali. (Lactant. de mortib. persequent.) Onit stáli mezi národy svými tak mocně a tyransky sobě počínajíce, jako *býci mezi kravičkami.* Tak potrestá Bůh i ty, kdož okrádají a tyranyzují sv. církev a vznešenou hlavu její.

Smysl tohoto *nejtěžšího* verše jest: Přemoz mocnou říši egyptskou a podmaň ji lidu svému: kárej spolek mocných knížat v národech, usilující, aby vypudili nás zkušené sluhy tvé.

Nežli se Boží ruka vztáhne, aby potrestala Ethiopčana (mouřenína), že se spojil s Egyptem, aby vedle jiných utiskovali lid židovský: má Ethiopie sepnouti ruce před Bohem a prositi o milost. Žalmista P. tedy nepřeje smrt hříšníka, nýbrž aby se obrátil a živ byl. *Egypt* i *Ethiopie* dosáhly té milosti, a staly se *zeměmi křesťanskými.*

Nyní dokončuje Žalmista píseň svou velebnou radostným vybídnutím všech národů, aby se podrobili Bohu, pozíraje tudíž na dobu, kde *katolická církev* obsahovati bude v sobě *veškeré národy* oboru zemského. Vy národové! — dí on — podrobte se tomu Bohu. Co zde vidíte na Sioně, není jeho pravá přítomnost, — jehož ani nebesa nemohou obsáhnouti. Jeho říše není z této země. Proto až se zde zjeví v podobě lidské, tenkrát (dokonav své dílo) vstoupí na nebesa k východu (nad horu olivetskou). Ale slovo zvěstování o jeho vítězství z níti, rozléhati se bude po světě neustále, a všecky nabízeti, aby sobě vyvolili, jestli chtějí s ním panovati, nebo zhrdše jeho majestátem, od něho býti trestáni! —

Zjevení ohnivé Boží jest zahaleno před očima smrtelnýma; nehřešte na svědectví vašich očí mdlých; Bůh svou majestátnost nad archou zastřel, neboť nade *velikým ma-*

jestátem jest zastření (Isai. 4, 5). Tak i nyní dokud *věříme*, nevidíme Krista v Svátosti skrytého, a svět smyslný, hříšný, rouhavý bývá pokoušen, vzdorovati Jemu: ale tu se mu uvádí na um, že Kristus je zastřen v oblacích nebo že přijde na oblacích nebeských, soudit živých a mrtvých. Těm pak, kdo věří, odhaluje již zde Bůh své divy ve Svatyni. Tak ve Svatyni na Sioně, tak u stolu Páně křesťanovi, ačkoli tam oblak zastíral ohnivé zjevení, a zde spůsoba chleba obestírá nám jako hustá mlha a brání a zaclání, že nemožno nám tváří v tvář spatřovati Krista Pána.

Jediná cesta, kterou se zde zjevuje *pravidelně* Božská sláva a velebnost, jsou svatí Jeho, ony velebné charaktéry, v nichž se jeví světu, coje božského, jimi co božského, jako okny do světa prozírá, a nutí každého, kdož je vidí, volati: Požehnán budiž Bůh! — Amen.

Dr. J. Bílý.

Odpovědi k otázkám konferenčním.

Redakci byly poznovu od vel. p. Václava *Rothbergera*, kaplana v Ratajích zaslány, některé otázky, jichž rozluštění tuto spolu klademe.

I.

Zdali hoden rozhřešení, kdo se pro časný zisk aneb k vůli přátelům chce odebrati do Ameriky a neví a) zdali bude moci času nedělního tam přítomen býti *službám Božím*, a b) zdali *dítky* jeho tam užijí školního cvičení ve sv. náboženství?

Odpověď: Především musíme podotknouti, že otázka ta jest příliš povšechná, a že k rozhodnutí by bylo zapotřebí udati okolnosti do podrobna. Neboť dle našeho mínění arci přemnozí lidé do Ameriky se stěhující vydávají se úhlavně v nebezpečí *fysické*, a tím se prohřešují, jmění a životy své i svojinců lehkovážně v šanc dávajíce. Nebezpečí v *mravním* a *náboženském* ohledu není tak veliké, jak se zdá; neboť indifferentismus tak dobře u nás jako v Americe se rozšiřuje; naopak ale v Americe církev katol. očividně se rozmahá a kde nejsou posud fary a školy založené, aspoň excurrendo obstará-

vají misionáři správu duchovní a také o vyučování dítek jest nazvíce postaráno. Na základě kasuistických spisů tedy soudíme, že *není* žádné příčiny, proč by in hoc *remoto* periculo zpovědník odepříti měl takovému kajícníku rozhřešení. Tím není vyloučeno *poučení*, jež duchovní správce neb zpovědník vystěhovalci uděliti povinen vzhledem křesťanského života vůbec; zkušenost učí, že poučení to nalezá volnějšího sluchu, než pouhé přemlouvání, jelikož zde vystěhovalec mylně se domýšlí, že farář jen ze ziskuchtivosti aneb jiných časných záměrů brání osadníkům, aby se pryč nestěhovali.

II.

Zdali katolický křesťan v ty dny, kdežto podle direktáře se propůjčují plnomocné odpustky „pro *docentibus et discentibus* doctrinam christianam", chce-li jich sobě získati, musí vykonati sv. zpověď a přijímání? A jaký jest *rozdíl* mezi odpustky takovými a odpustky milostivého léta?

Odpověď. Odpustky „pro docentibus et discentibus doctrinam christianam" jsou odpustky *plnomocné*, indulgentiae plenariae; odpustků plnomocných však lze toliko dosáhnouti in statu gratiae; proto zní pravidlo: Kdo chce dosáhnouti plnomocných odpustků, musí vykonati sv. zpověď a Tělo Páně přijmouti. „Congregatio Indulgentiarum" dekrétem z 9. pros. 1763 dovoluje toliko, že ti, kdož v každém *týdnu* jednou uvykli sv. zpověď vykonávati, mohou odpustků dosáhnouti i bez obzvláštní zpovědi k tomu cíli předepsané, pakli sobě žádného těžkého hříchu povědomi nejsou. Také podotýkáme, že vlastně toto slovo „docentes et discentes" se vztahuje na *laiky*, nekněze, kteříž n. př. v Italii, v Anglicku, Americe (tam se nazývají „Katechisté") v neděli aneb i všedního dne si vezmou několik dítek na starost, a je ve sv. náboženství vyučují; sami pak tito „docentes" častěji do roka se u faráře sejdou, jenž jim užitečná pokynutí vzhledem vyučování náboženského uděluje. Není nám povědomo žádné positivní vynešení, jímž by se tyto odpustky také našim katechetům a dítkám jim svěřeným přivlastňovaly.

Rozdíl mezi těmito odpustky a odpustky jubilejním záleží v tom, že 1. v jubilejním roce *suspenduatur* t. j. na čas ztracejí svou platnost skoro všecky jiné pro *vivis* udělené odpustky; 2. že zpovědníci dostávají zvláštní

moc od *zadržaných* pádů rozhřešovati kajícníky; 3. že papež obyčejně k dosažení jubilejných odpustků předpisuje návštěvu některých chrámů, vykonání dobrých skutků a jisté modlitby, kdežto jinak k dosažení odpustků postačí modliti se na úmysl papeže a celé církve sv., za vykořenění bludů a dosažení jednoty mezi knížaty křesťanskými.

III.

Farář jde pokříti dítě a vše dle agendy patřičně vykoná. Na to chvátá zaopatřit nemocného a opět vykoná vše dle ritu, načež se domu navrací. Avšak svědomí ho znepokojuje, že snad dnes *neplatně* uděloval sv. svátosti, ješto nevzbudil zevrubně *intenci*, kteréž nevyhnutelně třeba před udílením svátostí. Zdaž tu bloudí svědomí jeho?

Odpověď dává morálka; sv. Alfons na základě Tridentského a jiných sněmů učí, že jest udělovateli svátosti zapotřebí aspoň intentio *virtualis*, t. j. intence taková, kde jedná kněz *následkem* intence *aktualní* dříve učiněné; třeba že v tom neb onom okamžení, při té oné ceremonii nemá již zřejmý úmysl uděliti tuto svátost. Máme za to, žádost na kněze vznešená o křest, o zaopatření atd. v něm tuto virtualní intenci vzbudí, a třeba jí kněz nevyslovil, tedy ji aspoň uvnitř vzbudil, k čemuž poukazuje *výsledek* (effectus permanens), že totiž *jde* do kostela neb k nemocnému, koná modlitby atd., při čemž dle výroku sněmu Tridentského (sess. VII. can. 11. de Sacramentis) jen toho se nutně vyhledává, ut habeat „intionem faciendi, *quod facit Ecclesia.*“

IV.

Stává se někdy, že se žalm 112. „Laudate pueri Dominum“ zpívá i při pohřbu chlapce *9 neb 10 letého*, jenž byl zaopatřen sv. svátostmi umírajících. Zdaliž to dle Ritualu dovoleno?

Odpověď. Rituale Romanum v části „de exequiis parvulorum“ jasně praví: „Infantes, qui *ante annos discretionis* obierunt“ a hned o něco doleji: „Cum infans baptizatus defunctus fuerit *ante usum rationis.*“ Podle analogie vzaté z církevního práva znamenají tato slova stáří před *dokončeným sedmým rokem;* neboť jest praesumtio juris, že dítko sedm let staré již má rozum, že rozeznává

dobré od zlého, a stává se schopno skutků dobrých i hříchů. Nezřídka arci se stává, že dítě již v šesti letech k tomuto rozeznání (discretio) přichází, a naopak dítě na polo blbé snad ani v 10 neb 12 letech svého stáří nemá ještě rozum. Pakli však dítko již *bylo u sv. zpovědi*, tedy muselo rozeznati dobré od zlého, jam habet annos discretionis, a tedy se na hrobě jeho *nemohou* vykonávati „exequia parvulorum" aniž se smí říkati žalm „Laudate."

V.

Chybuje-li zpovědník, jenž *každému* kajicníku uděluje rozhřešení *sub conditione* „si dignus es," a to proto činí, aby nebyla spáchána zpověď svatokrádežná, kdyžby snad hříšník z ostýchavosti byl zamlčel smrtelný hřích. Ovšem že týž zpovědník patrně *nehodnému* neudílí rozhřešení ani sub conditione.

Odpověď. Kasuisté učí, že se má svátost jen tehdáž udíleti „sub conditione," si *justa causa* adsit. A vzhledem na přítomný pád praví sv. Alfons: „Si quis judicans poenitentem *esse dispositum*, eum sub *conditione* absolveret, dicens: „Ego te absolvo, si dispositus es," non peccaret mortaliter, sed non excusaretur *a culpa veniali* cum hoc esset contra ritum Ecclesiae."

Dr. *Borový.*

Kronika.

Řím a Italie.

Vyjednávání vlády Italské se svatým Otcem započaté na konci minulého měsíce června, ačkoliv přerušené a nedokončené, zdá se nám býti symptomem prvního smířlivého se přibližování Hlavy církve ku králi Italskému a skutkem tak důležitým, že nelze toho mlčením pominouti v kronice naši. Ještě naše Římu nehrubě příznivé denníky jen kusých zpráv o té věci podaly, vypíšeme běh její z polského *Tygodnika katolického*, vycházejícího nákladem a redakcí důstojného kněze *Prusinowského* v Grodzisku (Hradisku Poznaňském). Z čísla 28., vydaného 14. července, sem přenášíme:

„Papež, piše *Giornale di Roma*, odkládaje na stranu všeliké ohledy politične, a daje se vésti jedině srdcem a citem svým napsal list Viktoru Emanueli, vyzývaje ho,

aby poslal do Říma osobu důvěrnou k usnešení se o prostředcích, kterými by se odstraniti daly stávající překážky a opatřilo obsazení oprázdněných stolic biskupských.“ Již minulého roku psal sv. Otec ještě z Gandolfo v témže směru Napoleonovi III., aby mu dopomohl k obsazení uprázdněných diecésí ve Vláších. Místo odpovědi zavřeno konvenci z 15. září. Nyní teprvé, když Pius IX. sám se obrátil na krále Viktora Emanuela, zavedlo se vyjednávání. Vyslán do Říma pan *Vegezzi*, který byl tu velmi mile přijat. Celé jednání točilo se o čtyry hlavní punkty:

1. Jak by si počínati měla vláda piemontská, vzhledem na biskupy ze země vypovězené;

2. jak mnoho biskupství mělo by se naznačiti, kolik by jich vystačilo potřebám obyvatelstva;

3. jakých forem slušelo by šetřiti ohledem na jmenování biskupův a potvrzování jich vládou;

4. zdaž mají biskupové zavázáni býti k složení přísahy věrnosti vzhledem k vládě piemontské.

O přední dva punkty shodnutí bylo snadné; vláda italská svolila k návrhu biskupů ze země vypovězených; Stolice svatá za to přivolila ku zmenšení počtu biskupských stolic.

Tím větší těžkosti naskytlo se při rozřešení dvou ostatních otázek. Za čas prvního pobytu p. Vegezziho v Římě živěno naděje, že se žádoucí shoda docílí. U prostřed těchto nadějných vyhlídek p. Vegezzi opustil Řím a odjel do Florencie, předstíraje potřebnou instrukci k dalšímu rokování. Zatím naděje ty sklamaly. Po druhé přibyv p. Vegezzi do Říma přinesl instrukce, na které kurie Římská beze zvrácení zásad svých nejpodstatnějších svoliti nemohla. *Giornale di Roma* piše, že „p. Vegezzi po návratu svém z Florencie přinesl sice jiné zásady, kterými rušily se prvnější; načež uznal sv. Otec, že shoda žádoucí byla nemožná.“ Podobá se, že se hlavně ministerium italské pod nátiskem strany ruchu přičinilo o rozervání toho, oč se vyjednávalo. V Turině i v jiných městech nastraženy metingy lidu, ohlašovány manifesty, které s největší zuřivostí se stavěli proti započatému vyjednávání.

Dne 24. června p. Vegezzi očekával odpovědi kabinetu Florenckého na *ultimatum* Stolice svaté. Pius IX. požádal jej, aby k němu došel toho večera. P. Vegezzi přijav opovězené depeše od generala Lamarmory pospíšil

do Vatikanu. Před večerem přijal biletu od kardinala Antonelliho, kterou jej státní sekretář k sobě požádal, aby s ním se odebral k sv. Otci. Když byl přišel, osvědčil mu Jeho Eminence kardinal Antonelli, že sv. Otec jest velmi unaven a zaneprázdněn toho večera, že jej ale očekává na zejtří mezi dvanáctou a první hodinou. P. Vegezzi vypravil se druhý den do Vatikánu. Přijat byl s poctou, jaká se vzdává velvyslancům. Pius IX. přikázal proň přinésti křeslo, pokynul mu, aby seděl, což toliko panovníkům činívá; neb žáden vyslanec nemá práva zasedati vedle Nejvyššího Pastýře, v jehožto kabinetě nenachází se křeslo neb sezení jiné kromě křesla papežského. Doposud zahaluje se v tajemství dvouhodinná rozmluva Sv. Otce s p. Vegezzim. Vědomo jen, ze kromě odročeného ultimatum od italské vlády posavadné úmluvy nebyly přerušeny, alebrž jen odloženy na jistý čas. P. Vegezzi měl oznámiti svatému Otci, že se 39 biskupů bez všelikých výminek vrátiti smí do svých diecésí mocí udělené jim amnestie. Je to jediný výsledek, jenž započatých úmluv provázel; vzhledem ostatních punktův, jmenovitě počtu diecésí, formy nominace a přísahy všecko zůstalo neurčené. Vláda italská zamítla sice ultimatum, než polovičnou a dvousmyslnou odpovědí nezavřela sobě cesty k dalšímu příštímu rokování. Král Viktor Emanuel rozkázal prý Vegezzimu, aby chraňbůh jednání to nebylo zmařeno a zámluvy aby se nepřetrhly. P. Vegezzi doufá každou chvíli změny ministeria ve Florencii. Zatím nežby to nastalo, vláda italská očekává, že ustane bouření strannictva revolučného, zmatky a intriky masonerie (svobodných zedníků). Z druhé strany také se zapříti nedá, že i v Římě okolo sv. Otce našlo se mnoho takových, kteří se protivili všelikým podnikům z Florencie. Pro usnešení se s vládou italskou osvědčily se jedině vyslanstva francouzské, španělské a portugalské. Hr. Sartiges odjel do Neapole, aby odvrátil od sebe všeliké podezřívání. Diplomacie bez ustání pracovala, přebíhala a vysýlala a odbírala noty. Od rakouského vyslanstva téměř každého dne vysýláno kurýrův. Někteří avšak bezpochyby předčasně tvrdí, že po odbytí záležitostí duchovních hned se přistoupí k úmluvám poštovským a obchodním. P. Vegezzi hodlal pobyti v Římě až do Sv. Petra, aby byl účastným výroční té slavnosti: zatím ale dne 25. června dostal zprávu z Florencie o nebezpečné chorobě blízké příbuzné. Bezděky co nejrychleji opustit pak Řím,

anižby byl ujednal zamyšlené shody. Sv. Otec soudí“ končí *Giornale di Roma*, že vyplnil svou povinnost, usilovav učiniti vše, cokoliv v okolnostech obecných bylo možným.“ —

N. L. oznamují z Madridu 22. července: Skoro veškeré hlavní denníky španělské mluví o depeších došlých z Říma v příčině uznání království italského od Španělska. Sv. Otec dle těchto depeší je docela srozuměn s krokem vlády španělské.

Nově jmenovaný metropolita katolický v Angličanech.

Nástupcem v Pánu zesnulého kardinala Wisemana, jejž právem nazývati sluší obnovitelem církve anglické, stal se na arcibiskupské stolici Westminsterské kněz *Manning*. Výtečný tento kněz, druhdy duchovník anglikanské církve, narodil se r. 1809. Záhy oddán na studie učil se nejprvé v pověstné koleji Harrow. Později odebral se na vysoké školy Oxfordské, kdež r. 1830 stal se doktorem. — Učeností a nevšední výmluvnosti zjednal si přízeň svého biskupa anglikanského a v málo letech povýšen jest za arcijahna v Chichestru (1840). Tehdy pracuje neunaveně proslavoval se netoliko kázaními, nébrž i bezúhonným životem svým v té míře, že mezi anglikanskými kazateli onoho času zaujal první místo. Na kázaní jeho hrnulo se, jimi honosilo se panstvo. Řeči jeho jedva že byly pronešené na kazatelně, ihned vycházely na světlo tiskem a rozcházely se po celé Anglii. Tak to bylo až do r. 1851. Zatím výtečný bohoslovec a svědomitý duchovník čím upřímněji miloval pravdu, tím lépe poznával, že jedinou pravou učitelkou pravdy Boží jest Církev katolická. Nabyv takého přesvědčení, nechtěl a nesměl déle sloužiti bludu. Odřeknuv se výnosné prebendy a kynoucích mnohoslibných nadějí, 1851 učinil vyznání, víry katolické a stal se katolíkem. Mámeť v dobré paměti, kterak se za onoho času pobouřilo Anglikanstvo, vidouci předního nad jiné proslulého kazatele svého, an koří se církvi římsko katolické — vine se k papeži. — Tím vděčněji vítali katolíci nového bratra, nového dělníka na vinici Páně. — Bohomyslný obrácenec odebral se nejprvé do Říma, kdež po 7 let učil se sloužiti Bohu vedlé víry pravé, již po dlouhém hledání a badání našel,

poznal, zamiloval. Vysvěcen na kněžství a navrátiv se do vlasti, od r. 1858 jal se pracovati v Londýně — po boku přítele svého, nesmrtelného kardinála Wisemana. Sv. Otec, poznav a dobře oceniv nevšední dary Boží, jimiž vyniká slovútný konvertita, nyní sám o své ujmě jmenoval jej arcibiskupem Westminsterským a metropolitou katolické církve v Angličanech. Netřeba dokládati, jak povděčni jsou tomu katolíci angličtí. Rovněž tak rozumí se samo sebou, že anglikanci na čele katolického táboru neradi vidí muže, jenž silou ducha, příkladností života, horlivostí apoštolskou a výmluvností Zlatoústa vynikaje hotov jest dovršovati veliké dílo velikého předchůdce svého. Noviny „Times“ nemohouce utajiti nevole své, bezděky nasvědčují, jakým výtečníkem jest nový arcibiskup Westminsterský. „Jsou-li“ tak piše o něm dotčený denník, „jsou-li přesvědčující výmluvnost, vědomosti bohoslovecké a neuprositelná nenávist k naší církvi anglikanské nejpřednějšími vlastnostmi, jež má míti metropolita katolický v Angličanech: to málo jest lidí, kteřížby dotčenými vlastnostmi vynikali v té míře jako bývalý arcijahen Chichsterský.“ — Times zamlčely sice té nejpřednější vlastnosti, jíž vyniká dotčený výtečník: ony nechtí věděti o vzorné pokoře, obětovnosti a lásce jeho - avšak i to, což pověděly, při patrné strannické jizlivosti ke cti slouží novému metropolitovi.

V. Št.

Dopis.

O středních školách.

Dne 17. dubna t. r. byl rozeslán od c. k. místodržitelství království českého pod č. 19314 přípis všem ředitelstvím gymnasialním a realním, v němž ministerstvo státní okazuje, jak by se mělo na tak zvaných středních našich školách vyučovati sv. náboženství, a stěžuje sobě zároveň na nedůstatek řádných vyučovacích kněh. Ač tato záležitost vlastně do oboru bisk. ordinariatů náleží, přece je v listu tomto mnoho povědíno, co by skutečně jinak upraveno býti mělo. Čekal jsem dosti dlouho, domnívaje se, že se někdo z pánů katechetů našich středních škol té věci ujme, avšak marně. Budiž mi tedy teď dovoleno vysloviti se v něčem, čemuž snad jiní jinak rozuměti budou a proto i jich také vyzývám, aby

své náhledy o věci té pronesli, by se dobré věci, možno-li, v čas ještě posloužilo. Prozatím chci se vysloviti pouze *o nižších gymnasiích a reálkách.* V gymnasiích jest předepsán v první třídě Deharbé-ův *Katechismus*, v druhé *Liturgika* Frenclova, v třetí *Starý zákon*, v čtvrté pak *nový*. Kdo se jen na toto seřadění podívá, musí uznati, že tu jest *pořádek zcela převrácený*. Chce-li kdo s prospěchem vykládati katechismus, musí položiti *základ biblický*. V katechismu samém přicházejí tu i tam poukázání na biblickou dějepravu: než kde pak se jí byl až posud žák gymnasiální přiučil, aby jí poněkud porozuměl? V hlavních školách? Tu o biblickou dějepravu na mnoze málo dbáno; nechci tvrditi, že se všude tak dělo, ale na mnohých místech. Znám to ze zkušenosti krátké sice, ale dosti kruté. Z toho tedy následuje, že by měla biblická dějeprava starého i nového zákona předcházeti, má-li se vyučovati s prospěchem a má-li se probrati v tak odměřeném čase celý katechismus. A kterak porozumí žák v druhé třídě gymnasialní liturgice, nenaučil-li se znáti obřady starozákonní a pak přede vším obřady první církve katolické? Tu musí svědomitý katecheta brzy tu a zase jinde pomáhati, vysvětlovati a vypravovati, čímž ovšem mnoho času stráví a také buď žádných, anebo pramalých vědomostí žákům o Liturgice podá a přede vším srdce zanedbá.

Z toho všeho vysvítá, že známost biblické dějepravy, jak starého tak nového zákona, jakož i jakás takás známost počátků dějepisu církevního k řádnému a vydatnému prospěchu v katechismu a liturgice na nejvýš jest potřebná. Tolik co do posloupnosti vědomí.

Ale i vývin duševný mladíka studujícího vyžaduje této změny. Sv. Pavel podával věřícím napřed mléko, pak teprvé stravu silnější. A co mám říci o mistru našem nebeském Ježíši Kristu? Kterak asi ten sobě počínal? Myslím, že vezme-li se biblická dějeprava v třetím a čtvrtém roku nižšího gymnasia, že si tu počínáme, jako onen ženich při svatbě v Kaně Galilejské, jemuž správce svatby pravil: „Každý napřed dobré víno dává, tys ale je nechal až na posled.“ Domnívám se, že mi tu porozuměno, co tím řečeno býti má. Napřed nutíme myslí méně zkušených ku práci těžké, napotom jim teprv podáváme dílo lehounké. Tu mi zajisté každý přisvědčí, že by záhodno bylo, aby se v oboru náboženského vyučování co nejdříve jakási změna stala. Potřebí nastou-

piti cestu praktickou a katechismus a liturgiku studujícím učiniti záživnějšími a prospěšnějšími. Mělo by se tedy vyučovati v prvním roce biblické dějepravě starého zákona, v druhém biblické dějepravě nového zákona s udáním rozšíření církve mezi pohany a vyvinutí bohoslužby.

Co se má před se vzíti třetího roku?

Liturgika má studujícího seznámiti s obřady církve svaté při bohoslužbě, při svátostech a svátostninách a má mu konečně vysvětliti postup roku církevního. Nemá-li výklad oběti mše svaté, svátostí, žehnání a svěcení atd. při Liturgice dělati těžkostí, musí nutně předcházeti známost katechismu. V katechismu se podává část věro- a mravoučná, tedy jádro; v liturgice pak se vykládá, v jakém obalu, v jaké slupině se nám milosti Hospodinovy udělují. Záhodno tedy jest, aby v třetím roce se probral katechismus a v čtvrtém roce teprvé liturgika, při které se pořád naskytuje příležitosti opakovati, co v katechismu řečeno bylo.

Takovýmto chodem bylo by mládeži naší velmi posloužено. Vcházejíc do vyššího gymnasia, měla by ještě v paměti katechismus, znala by liturgiku a pochopila by tudíž snadněji jak apologetiku, tak i věro- a mravouku, a i dějepis církevní by ji pak více zajímal.

Dle toho, co posud řečeno, měli bychom pak jakýsi celek na gymnasium. Než, jak to vyhliží na *reálce* přede vším *nižší?* Tu se má učiti katechismu a liturgice. Katechismus zaujímá dva ročníky, kdež mu na gymnasiu poskytnuto pouze jediného roku. Mají snad gymnasisté většího vzdělání než realisté, když tak zvané hlavní školy opustí? Myslím, že stojí na rovni. Protož i tu zapotřebí jakési změny. To co béře se na gymnasiu ve čtyrech letech, mohlo by se vzíti zde ve třech a sice tak, že by prvním rokem stručně a jasně přednešena býti mohla celá biblická dějeprava, co základ ku výkladu katechismu; na to se prober katechismus a pak liturgika. Jak vidno, nebylo by tu přílišné změny zapotřebí a věda náboženská by měla přirozenější postup a lehčí a snadnější příchod do srdcí mladistvých.

Rok školní spěchá ku konci. Bylo by tu záhodno, aby za dob prázdnin ujali se této věci ti, jimž náleží, a vše bez předsudku řádně uvážili. Náboženství má býti vědou nejpraktičnější, praktičtější než počtářství, silozpyt, lučba atd., ještě dle pravidel křesťan svůj život

časný i věčný zaříditi má a proto se mu vyučovati má také spůsobem praktickým. Všude ve všech odvětvích jeví se jakýsi ruch, všude přeje a provádí se změna k lepšímu; nezůstaňme my katecheti v tomto tak důležitém oboru na rozcestí státi, ale volme kráčeti za Kristem ku předu, a veďme k němu ty, které On krví svou vykoupil, aby již jednou u nás přestala nešťastná netečnost, nechuť a zmalátnělost náboženská. *H.*

Literární Oznamovatel.

Nový Misál v provincii České.

Od měsíce března již vydává se ve skladě synů Bohumila Haase aneb u nejdůst. konsistoře Pražské dlouho očekávaná kniha: „*Missale Romanum* ex decreto SS. Concilii Tridentini restitutum, S. Pii V. Pontificis maximi jussu editum, Clementis VIII. et Urbani VIII. auctoritate recognitum. Accuratissima editio cum additamentis novissimis. Cum Approbatione Reverendissimi Domini, Domini Archiepiscopi Ordinarii. Pragae 1865.“ Tato od církve samé aprobovaná kniha liturgická nepřipouští nižádné kritiky, a musíme tedy kromě ohlášení o konečném vydání jejím jen s některými *zevnějšku* se týkajícími poznámkami tuto se spokojiti. Dle předpisů církevních podáno jest nejprvé v neporušené celosti své „Missale *Romanum*“; načež teprv následuje „Proprium *Bohemiae*“; vše 246 archů folio se šesti ocelorytinami. Kdo má pouhé „Missale Romanum“ ku př. ono, jež nedávno vyšlo u Pusteta v Řezně, může toliko přikoupiti za 3 zl. „Supplementum pro Bohemiae.“ Mimo to ve mnohých chrámech se nalezá posud Missál vydaný v Praze r. 1845 (tak nazvané Romano-Bohemicum); k tomuto Missálu se musí zakoupiti aspoň Appendix neboli Supplement, jenž v sobě zahrnuje nejnovější od r. 1845—1864 vydané a při revisi českého kalendáře 1. září 1864 od kongregace Rituum pro Čechy dovolené neb nařízené slavnosti.

Tisk jest velký a nad míru zřetelný, papír pevný. Jinak ale jsme očekávali, že dvorní knihtiskárna bude závoditi s podobnými pracemi ve Vídni a v cizozemsku na světlo vycházejícími a že s jakousi obzvláštní úpravou

dílo to do světa vyšle, což se nestalo. Ocelorytiny jsou tytéž, jaké byly v Misále z r. 1845, a nepatrné iniciálky vynikají jen tím, že na nich černidla nešetřeno. Zdá se nám, že by při nevelkých obětech nakladatelstvo bylo docíliti mohlo iniciálek významuplných, jakéž n. př. Řezenskému Misálu tolik ozdoby přidávají a že by byl takovouto úpravou Misál Pražský i v jiných provinciích valnějšího rozšíření došel, než jakého se nyní nadíti lze.

Zprvu podotknuté *uspořádání* Misálu se ovšem nesrovnává s přáním, jež vyslovil ctěný p. dopisovatel „*z Moravy*“ v tomto Časopise (4. svazek, str. 311—313). Shodujemeť i my se s jeho přáním, aby pro česko-moravské diecése se byl vydal společný Misál i breviář; k tomu cíli však by oba nejdůst. Ordinariaty Moravské se byli museli dorozuměti s provincií. Pražský sněm provinciální r. 1860 *nařídil* nové vydání Misálu i breviáře, a proto máme v Čechách společné obě tyto knihy. Dokud naše Calendarium nebylo z Říma ještě stvrzeno, mohla se k nám Morava přidružiti; nevíme, zdaž se kdo o to zasazoval, ač i my soudíme, že není mnoho Světců, jež by Moravané nectili s námi společně, a žeby ani objem Misálu ani Breviáře se byl přes míru nezvětšil.

Pan dopisovatel však dále si přeje, „aby každá diecése každé *festum proprium* na místě *patřičném* nalezla“, aby tudy Proprium diecése neb provincie (n. př. Proprium Bohemiae) zcela odpadlo. Neupíráme, že jest to nad míru *pohodlné* urovnání, jakéž i v Missale Romano-Bohemicum z roku 1845 nalezáme, kde vedle slavnosti předepsané Misálem Římským ihned položena jest obzvláštní slavnost provincie české. Pohodlno jest to, ale *není to dovoleno*, ježto positivní výroky *papežův* to zakazují. Když dle nařízení sněmu Tridentského Pius V. r. 1570 poprvé vydal „Missale Romanum“, dokládá v předeslané bulle, že tento Misál všude má přijat býti: „Ut . . ubique *omnes* amplectantur et observent“, a že se v něm nic měniti nemá: „Ac huic Missali nostro nuper edito nihil unquam *addendum*, *detrahendum* aut *immutandum* esse decernendo“. Papež Klement VIII. pak bullou ze 7. července 1604 pod trestem *excommunicationis latae sententiae* Papae reservatae zakázal, aby nikdo netiskl a tisknouti nedopouštěl Misál jinak, leč by se s autentickým exemplářem *Římským* úplně srovnával a *biskupskou* approbací opatřen byl. K tomuto „Missale Romanum“ se arci s povolením *Kongregace Rituum* mohou v jakémsi přídavku (appendix, sup-

plementum přivázati formuláře mešní jednotlivých krajin, ale in corpore ipso Missalis Romani se vsunouti nemohou. Proto Missál v Praze r. 1845 vydaný *nesrovnává* se s předpisy církevními, ježto v něm jsou ihned „in Corpore Missalis“ vytištěny formuláře mešní, které mají státi na konci teprv v Appendixu. Tudíž Synoda *provincialní* Pražská r. 1860 slíbila požádati apoštolskou Stolici, aby se nedostatečných těch Misálů aspoň tak dlouho použiti smělo, pokudž se nespotřebují (pag. 75); a následkem toho povolila Congregatio Rituum dne 3. července 1862 (viz Syn. *dioecesana* pg. 71), aby v Čechách chudší chrámy mohly na čas užívati těch „Missalia *vitiata*, . . in quibus inter cetera adnotantur in *Corpore* quamplures Missae, que locum tantum habere possunt *in fine* inter Missas pro *aliquibus locis*.“ O toto povolení žádati kázala opatrnost, ježto v posledních letech některé Misály s Římským se nesrovnávající byly od apoštolské Stolice zapovězeny, což kdyby se i s naším starším Misálem od r. 1845 bylo stalo, již by arci nebylo lze ani z nouze ho při službách Božích použiti. Táž pravidla mají svou platnost i vzhledem *breviáře;* a proto „Proprium Bohemiae“ jak při Misále tak i při breviáři není věcí zbytečnou, ale nutnou.

Dr. Borový.

Dějiny církve Christovy pro vyšší gymnasia. Z Dr. Jos. Fesslera přeložil *Matěj Procházka*, c. k. gymn. učitel v Brně. Díl II. Cena 1 zl. 60 kr. V Praze. Nákl. knihk. I. L. Kober.

Náš milý přítel a neunavný pěstitel národní, zvlášť katolické literatury, p. prof. Matěj *Procházka* Brněnský potěšil nás dílem, z něhož mládˇ nadějná čerpati může nadšenost pro sv. církev katolickou. Opravdu musíme štěstí přáti našim studujícím, že takové vůdce a učitely ve školách mají v té nejčelnější nauce, v *náboženství*, a v druhé po ní pro život nejdůležitější, t. v *dějepisu*. My za našich dob byli jsme v tom ohledu k politování; naše školní knihy vyznamenávaly se suchopárnou bezcharakterností, a kdo z nich čerpal, nebral na se žádné barvy, ani náboženské ani národní. O Číně a Indii, o hrdinách římských a řeckých jsme se učili, o Slovanech nebylo řeči. I posud má-li kniha jinojazyčná pro naši mládˇ býti spasitelnou a vhodnou, musí dle naší historie změněna býti.

Původní dílo pana Fesslera, již samo dle obsahu a formy klassické, získalo tím, že opraveny jsou *některé poklesky historické*, k. p. Fessler klade rok úmrtí Methodova k r. 892, kdežto dle důkladných badání našich historiků sv. Method

r. *885* 6. dubna na Velehradě svůj velkolepý život apošt. dokonal. Fessler dí, že se držel při tom listů papeže Jana VIII. V těch ovšem o roku úmrtí Methodova ničeho nalézti nemohl, jelikož Jan VIII. již r. *882* sešel. — Založení biskupství olomúckého klade Fessler na r. 1052, kdežto mezi námi jisto, že se to stalo r. 1063. My pak ještě osmělíme se, opraviti v českém překladu str. 131, že ten biskup, který první na Moravě výroční slavnost ss. Cyrilla a Methoda ustanovil, nebyl *Jan ze Středy*, aniž se to stalo na sněmu v Kroměříži r. 1380. My jsme se též toho drželi, až nás diplomatář mor. poučil, že dotčená listina vydána jest již r. *1349*. Biskup olom. *Volek* (1333—1351) s *Arnoštem* arcibisk. pražským sestavili stanovy kostela olomúckého, a v těchto stanovách nachází se též ustanovení o svěcení svátku našich ss. apoštolů Cyrilla a Methoda. (Viz: *Codex diplom. et epistol. Mor. VII., 2. odělení str. 691).*

V překladu našeho pilností slynoucího přítele učiněny jsou pro mládež slovanskou dodatky veledůležité. Tak n. p. obšírněji podáno pokřesťanění Moravanů, Čechů, Poláků a Jihoslovnů; a dle pravdy líčeny děje obrácení *severních Slovanů* k víře Kristově.

K ocenění náležitému *dob husitských* vystaven před Husem utěšený obraz šťastných časů v Čechách a na Moravě zvláště za doby *Karla*, otce vlasti, kde život katolický i národní slavil svůj *zlatý věk* v těchto zemích, kteryžto zlatý věk velkolepého výrazu svého dosáhl v překrásných chrámeoh, ve vysokých školách pražských, v znamenitých učencích (jako Tomáš Štítný), slavných kazatelích, umělcích i ve všeobecném posud nevídaném blahobytu, kteryžto blahobyt následujícími válkami husitskými docela byl zničen. A tu již probírá se zevrubněji a důkladněji nežli ve Fesslerově historii nešťastného mistra *Janu Husi*, aby liché náhledy, které o ní do naší mládeže odjinud se epou, v nicotě své se objevily. Mládež naše má si pomysliti: jako *protestantské* učení nemůže za to, že nám vzteklí jinověrci upálili v Olomúci *Jana Surkandra*, tak za to nemůže katolická víra, že zbloudilý mistr skonal na hranici zapálené. — Příležitě opravuje se nepravé udání Fesslerovo, že prý *Husité byli poraženi „zbraněmi německého císaře Sigmunda,“* kdež na jisto postaveno jest, a sám papež Pius II. ve své historii české to tvrdí, že u *Lipan* toliko Čechové proti Čechům stáli, a že tam mírnější strana kališníků proti přepiatým Táborům zvítězila.

Náš láskou k církvi planoucí přítel nepřipustí, aby se *ujma činila zásluhám naší národnosti.* Při výpravách k. p.

křižáckých do země svaté vypravuje se také účastenství, jež měli Čechové a Moravané v nich, o kterém účastenství německé dílo Fesslerovo nic nevykládá.

Při velikých papežích *Innocenciovi III.* a *IV.* přidáno líčení velikých zásluh, kterých sobě slavní papežové tito o Čechoslovany a také o jiné Slovany dobyli, aby mládeži ozřejmělo, že v církvi *platí Němec jako Slovan.*

Zvláštního díku zasluhuje náš učený spolubratr, že při popisování křesťanské *umy* a *vědy* ve středověku přidáno v notách (poznámkách) dole pod čárkou mnoho pro žáky velmi potřebných vysvětlivek, a v textu hořejším uvedeni jsou též vědcové a umělcové, z krve československé pošlí, upozorněno též na díla umělecká (k. p. chrámy, kláštery . .) a spisovatelská mezi Slovany, zejmena mezi Čechoslovany, aby tak československý mladík zvěděl, že k. p. může též *slohy stavitelské církevní* studovat i na Moravě, n. př. v *Třebíči* v *Bráně nebes* a t. d.

Zbožný kněz při líčení *křesťanské lásky a pobožnosti* ve středověku připojoval též *vzory pobožnosti a hrdinné lásky z našeho národa*, aby mládež naše slavnými příklady svých předků tím více ku podobným skutkům podnícena byla. Zejmena vytknut příklad a vůbec celý život sv. *Jana Nep.*, začež p. Procházkovi tím více povděčni jsme, čím více v nejnovějším čase v rozličných časopisech, jako v německé „*Gartenlaube*" a v české *kronice Zapově* jsoucnost sv. Jana Nep. popírána jest byla. Zde již podle přesných, zcela věrohodných listin v archivu konsistoře pražské uložených a současně s úmrtím Jana Nep. vyhotovených sestaven krátký, zcela potvrzený životopis světce Božího a dokázáno, že český kronikář *Hájek*, jenž v XVI. století svou českou kroniku psal, veliký zmatek v té věci zavinil, an z jedné osoby, totiž z Jana z Pomuku (či Nepomuku, což jedno jest) udělal 2 Jany, jednoho z Nepomuky, který prý r. 1383 utopen jest, a Jana z Pomuku, který mučen a utopen r. 1393, ježto v pravdě podle podotčených listin jenom *tento* žil a pro hrdinské ostříhání pečeti zpovědlnické mlčenlivosti smrti mučedlnické došel (r. 1393).

Při dějinách novotářů náboženských v XVI. století přidán též zevrubný popis šíření-se protestantismu mezi Čecho-Slovany, kterýžto popis se uzavírá stručným životopisem blahosl. *Jana Sarkandra.* Uvedeni též výteční biskupové moravští a čeští, kteří zátopě bludů v ten čas se rázně opírali, jakož vůbec ve všech důležitých dobách výteční biskupové čeští a moravští zejmena uvedeni.

I při *klášterských řádech* udáno, *kdy* a *kým* do našich zemí zavedeny jsou, a jak hned z počátku u nás (na Moravě i v Čechách) blahonosně působily. Také do přehledu časového (tabulky chronologické) vtaženy všecky znamenitější děje užší vlasti naší. Takovým během přidáno k původnímu dílu Fesslerovu všecko, čehoby československý jinoch v dějinách církevních s bolestí a na ujmu duchovního prospěchu svého postrádal. A jelikož jako všecko, co z péra Procházkova pochází, i v tomto díle mluva je klassická, tudíž těmito opravami a dodatky nabývá dílo to značné ceny, a jelikož i dějiny sv. katol. církve, od zasilatele těchto řádků sepsané, na mnoha místech studujícím na paměť uvádí: tudíž jsme za clo díků svých neméně přemoženi uznalostí tak velikých zásluh o národ náš toto dílo velebnému duchovenstvu našemu též v Časopise schváliti neopomenuli.

Dr. *B.*

Věnec homilií Jelínkových pro celý církevní rok. Vydávají Jan *Šavel*, děkan budějovický a Jan *Rosypal*, farář Pečivský. Sešit III. V Budějovicích. Nákladem L. E. Hansena 1864.

V č. 16. listů ordinariátních Budějovických ohlašuje se vyjití třetího svazku homilií Jelinkových těmito slovy: Pilní pp. vydavatelové výborných homiletických prací Jelínkových horlivě v díle pokračují, v kteréž se byli s nevšední obětivostí uvázali. V tomto sešitu podávají svým milým bratřím na vinici Páně pracujícím homilie a kázaní zvěčnělého děkana Klatovského od neděle 5. po velikonocí až do neděle 10. po sv. Duchu, kterýmiž, jak víc nepochybujeme, se zajisté všem slova Božího hlasatelům velmi zavděčíme.

Nový zákon Boží dle nejlepších starších výkladů k tisku připravil *Fr. S. Bezděka.* V Praze. Nákladem I. L. *Kobr.* Formát 32. Str. 702. Cena 1 zl. 50. kr.

Zvěčnělý vydavatel na zřeteli měl, časté v jiných vydáních naskytující se hebraismy podati přesně českým mluvení spůsobem. Aprobace ordinariátní výklad ten nedosáhl.

Výklad svatých obřadů a modliteb *na křížové dny.* S povolením duchovní vrchnosti. Vydal kněz Vojtěch *Polanecký.* V Praze 1865. Nákladem kněhk. *Stýbla.* Format 48. Str. 78.

V předmluvě (XIII. str.) vypravuje *původ této pobožnosti.* Obsah knížky jest: Mše svatá slovy sv. církve. Průvod k IV stacím s církevními modlitbami (od str. 35—63). Písně o dnech křížových.

Život sv. Margarety Kortonské. V Opavě 1865. Nákladem Kolka. Formát mal. 24. Str. 118.

Jak název knížky napovídá, obsahuje zevrubné vypsání života této sv. kajicnice.

Rozjímání kazatelské. Podává P. Otto *Kröpfel*, kněz řádu Františkánského. Sv. VI. a VII. Po 10 kr. V Jindř. Hradci. Tiskem *A. Landfrasa* a syna.

Sv. VI. obsahuje: Spasitelné rozjímání v den narozenin. Sv. VII.: Léky spasitelné proti nepravé truchlivosti.

Štědré nadělení. Vánoční dárek pro milou mládež obojího pohlaví. Cena 6 kr.

Z valného množství českých a německých knížek vydávaných známou firmou oznamujeme onen spisek, a přejeme, aby v rozšiřování národních spisů odedávna a velmi přičinlivá knihtiskárna vždy dobře volila spisy jí k vytištění podávané.

Pokračovací spisy.

Topograficko-statistický slovník Čech. Sešit 7. Lištice — Mníšek. Sestavili J. Orth a Fr. Sládek. Cena 40 kr.

Názorný Atlas ku Slovníku naučnému. Red. Dr. Fr. Lad. *Rieger* a Václ. *Zelený*. Část druhá: Národo- a dějepis. S výkladem Jak. *Malého*. Sešit XIII. a XIV. Tabule II. 1—4. a 5—8. Po 56. kr. Rytiny umělecky vyvedl Henry Winkles.

Schödlerova kniha přírody. Díl II. Sešit 7. Obsahuje ukončení zoologie, a ukazovatele celého díla. Cena 72 kr.

Česko-Moravská Kronika *Karla Vl. Zapa*. Sešit XX. Formát čtvereční. Cena 64 kr.

Sešitem tím přistoupil spisovatel kroniky česko-moravské ku počátku panování Václava IV., a později i k prvním ruchům náboženských hádek počatých knězem Matějem z Janova. Nedivíme se, že p. Zap rozdíl činí mezi sv. Janem Nepomuckým r. 1383 a Janem z Pomuku r. 1393 na rozkaz králův utopeným. Tak to činí i akta kanonisační na základě kroniky Hájka z Libočan, do které se, nevíme zdali vinou Hájka samého aneb tiskaře a redaktora kroniky jeho, vloudilo rozdílné datum utopení stejnojmenné osoby, což pak podalo příčinu mysliti na dva Jany z Pomuku neb z Nepomuku, na místě aby se bylo řeklo: Jan z Pomuku, generální vikář a oficiál arcibiskupa Jana z Jensteina, hajitel

neodvislosti církve vůbec a pečetě zpovědlní zvlášť, utopen na rozkaz krále Václava IV. dne 20. března 1393.

Sakrystánská literatura.

Pod tímto jmenem znám jest v Paříži novomodní ale již vadnoucí druh románů protiklerikálních, jejichž osnovy jsou očividně vymyšlené a přehrané škandály. Pařížský věstník (dopisovatel) našich Národních listů v č. 108 píše: „V literatuře mistrovská díla stávají se vzácnými a knihy spíše *fabrikují* se než piší. Spisovatel „Proklatce," kněz * * * (?) vydal nový román nazvaný „Mnich," který nevzbudil velké sensace a jehož obecenstvo mnoho nevšímalo si; počíná již nuditi se touto *sakrystánskou literaturou* a anonymitou, v kterou posud zahaluje se pater * * * (?). Činí snad nedobře tak pro svou slávu: až řekne nám své jméno, budou romány jeho zapomenuty. Ti, kdož četli po sobě „Proklatce," „Jeptišku," „Jezovitu" a „Mnicha" praví, že tato tři díla činí pravé *decrescendo*, po nichž nelze nic velkého očekávati."

Také u nás našly tyto stvůry výstřední romantiky svých pěstitelů ne sice původních — k tomu není dosti mladých talentů — ale přelívačů z počtu těch tvorů, kteří se nazývají „výskoky jakési praopice." My máme čtenářstvo lehčího druhu, které se velmi snadno napáliti dá, jako mušky a komáři o noční kahánec. A však máme již i také bledou fotografii sakrystánské literatury na „Žirotickém faráři."

Madonna

ze sádry ulitá, 40″ vysoká, shotovená od žáka průmyslové školy *p. Želízky* z Volyně. —

Umělecká práce tato vystavena jest k obecnému povšímnutí v *ředitelně na průmyslové škole* v Praze a potěšila nás i za tou příčinou, že vedle četných prací i *na umění křesťanské* na průmyslové skole zdejší ohled se béře. Poněvadž při práci té žádné špekulace není, přišel by odlitek velmi lacino — jak se dovídáme, podlé počtu přihlášek asi za 15 zl. Byla by to pravá okrasa zvláště pro školy dívčí.

Oznámení.

Před revisí tohoto archu zaslaná redakci došla:

Posvátná kazatelna, časopis kazatelský. Vyd. B. M. *Kulda*. Ročník II. Sv. 9. červencový — 10. srpnový a 11. pro měsíc září 1865.

ČASOPIS

katolického duchovenstva.

Ročník VI. **1865.** **Svazek VI.**

Pismák materialista.

Nikdy bych byl nemyslel, že vnikl za našich dnů tak zvaný materialismus i do nižších tříd obecenstva; teprvé nedávno jsem bohužel měl příležitost o tom se přesvědčiti. Když jsem totiž letos z Prahy od promoce domů se navrátil, navštivil mne v neděli na to člověk jakýsi z jedné vzdálenější sousední vesnice. Šla o něm pověst daleko široko, že je výborný řemeslník, spolu ale, jak lidé pravili, náramný pismák, neznaboh a nevěrec; proto mně také hned napadlo, jak mile jsem jej spatřil, proč asi ke mně tak dalekou cestu byl vážil.

„Neračte se horšiti, p. d.“, započal přichozí po krátkém pozdravení, „přicházím k vašnosti strany jisté věci, která mně ustavičně v hlavě leží, a prosil bych, by jste mne ráčil poučiti a věc tuto náležitě vysvětliti!“

Dobře, příteli, odvětím na to, sedněte, mám to rád, když lidé ku knězi mají důvěru a ve svých pochybnostech k němu se utíkají a o radu jej prosí.

„Nevím nevím,“ odvětí na to onen muž, „zdali budete z toho míti radost, nebo jiní mne pro to vyhlašují za nevěrce a neznaboha a praví, že prý se mnou nic není.“

Jestli takým jste, odvětím mu, pak ovšem i já vás za takého uznám: pakli ale poučení hledáte, tedy se mně

jen, jak se říká, bez obalu a otevřeně sdělte; máte-li skutečnou dobrou vůli, dáti se poučiti, jsem ujištěn, že se pak v dobrotě rozejdeme.

Když jsem mu byl takto dobré mysli dodal, započal nyní činiti svoje námitky a to tak vážně a poněkud i logicky, jak bych to byl nikdy od něho co řemeslníka neočekával. Nechci nyní obšírně uváděti jeho námitky; pro krátkost podávám jen jejich jádro. Stěžoval si, že se tak mnoho řeči nadělá o té lidské duši; „co jest to, prý, tato duše? Dítě jest malé, má i duši i tělo, toto ovšem nevyvinuté; dítě to vyroste, duše tatéž jest v něm a přece neví ona nic o letech prvního mládí. — A opět člověk jest zdráv, najednou ale se jemu něco v mozku pokazí, a hle ona vyhlášená duše mluví hned blbě a bláznovsky. — Jindy opět na člověka přijdou mdloby a mrákoty, paducina, křeče neb jiná nemoc, on upadne a tři i čtyry neb více hodin leží bez sebe, opět pak procitne a ona velebená duše, ač v něm byla, neví o tom všem nic.“ Z toho odvodil, že prý s tělem zachází i duše a nebo spíše to co duší nazýváme; a smrt že není nic jiného než takovéto věčně trvající mdloby, síly že ustavičně ubývá, mdloby a slabosti přibývá, až člověk ztrativ prý sebevědomí usne — usne, ale bohužel prý na věky. Poslední slova pronesl hlasem povýšeným a jaksi bolestně; já nechal jej patřičně se vymluviti a ani dost málo jsem jej nevytrhoval.

Nahlížel jsem hned, že mně jest co dělati s člověkem materialistou, který za to má, že duše s tělem hyne. Propustiti jej od sebe co nevěrce a zkaženého člověka, bylo by bývalo velmi nemoudré, nebo tím bych byl jej nezískal. Dále jsem dobře již od jinud věděl, že to nemá žádného účinku, takovéto lidi za našich dnů odkazovati na věrouku a positivní učení sv. církve; domnívají se totiž, že si kněz takto jenom pomáhá, nevěda jich, jak oni

praví, vyvrátiti z rozumu a přesvědčiti. Soudil jsem tedy, že nejlépe pochodím, pakli mu ukážu, že to, co tuto tvrdí, jest nedůstojné toho, kdož dobře a spravně myslí a soudí a že se to niktérak nesrovnává ani s rozumem ani se zkušeností. Že ale vše, co se Bohem zjeveným pravdám (mezi tyto patří i ta, že duše člověka do smrti sebevědomí podržuje) příčí, spolu také co lidskému rozumu na odpor dokázati se dá, zjevně z toho vysvitá, poněvadž jeden a tentýž Bůh i rozumu i zjevení jest původcem. A toto jest právě nejhlavnější úlohou tak zvané fundamentální theologie; a poněvadž ty a podobné námítky proti pravdám zjeveným během času ustavičně se mění a poněvadž nemusí vždycky právě ten, kdo s touto vědou se zabývá, učiněnou námitku co nejúplněji a nejzdařileji vyvrátiti, právě odtud to pochodí, že úloha této vědy během času se mění a věda sama ustavičného zdokonalování schopnou se nám objevuje. Jelikož tedy materialismus za našich dnů hohužel i do nižších vrstev obecenstva se vtírá a to co se mně tuto přihodilo opět a opět přihoditi se může pp. spolubratrům, zvláště těm, kteří na vinici Páně pracují, předsevzal jsem sobě, byť i ne obšírně vyložiti, alespoň krátce nastíniti předmět rozmluvy, která se rozpředla mezi mnou a tímto člověkem, bych jej z jeho bludu přivedl na dobrou cestu.

Přede vším jsem jej pochválil a řekl jsem jemu, co mne u něho těší, že jest to, že přece jak sem spozoroval, myslí; to byla voda na jeho mlýn, ano opakoval, v tom leží právě důstojnost člověka, aby hezky přemýšlel a úsudky dělal; ovšem doložil jsem já, jen že musí též pilný na to pozor míti, aby vždy myslel správně, by úsudky a závěrky jeho dobré byly a pravdivé. To jej poněkud zarazilo a tázal se, zdali snad nejsou takové jeho závěrky. A nyní počal jsem as následovně. Co jste z předu propověděl, v tom všem vám rád přisvědčuji a opakuji

s vámi, že duše člověka odrostlého nic neví o letech prvního dětství, i v tom vám dávám za pravdu, že když se něco v mozku člověka pokazí, on blbě a bláznovsky mluví, aniž mně napadá to upírati, že mohou mrákoty a mdloby na člověka přijíti, z nichž on po kolika teprva hodinách se probuzuje, aniž by co věděl o tom, co se s ním bylo dělo. V tom tedy se shodujeme, tak tomu učí zkušenost; a však tomu se nemohu dost vynadiviti, jak jste z toho všeho při vší své sečtenosti a zběhlosti v rozumování mohl tak nepravou ano nejapnou učiniti závěrku. „Jak to?“ vpadl mně do řeči. Slyšte jen, příteli, odvětím jemu pokojně. Když člověk v dobách pozdějších neví ničeho o letech svého mládí, když uškození jeho mozku k tomu ho přivádí, že bláznovsky mluví, a když konečně paducina nebo jiná nemoc mdloby a mrákoty na něho uvodí, z nichž po delší teprva době se probírá, aniž co ví o tom, co se s ním dělo: z toho všeho, pakli totiž správně mysliti a souditi chceme, smíme jenom uzavírati, že stává v životě člověka takých dob, ve kterých tělo jeho nemocné tak škodlivý vplyv jeví na duši s ním spojenou, že tato pro kratší nebo delší dobu buď částečně nebo zcela ztrácí sebevědomí. Toho druhu škodlivý vplyv jest k. p.. jak jste dobře ze zkušenosti podotknul, těla nevyvinutost, důležitější poškození nějaké části mozku, paducina a jiné mdloby a nemoce mrákoty na člověka uvádějící. Poněvadž ale vy jak jsem zpozoroval na zkušenost tak velikou kladete váhu, dovolte, bych i já se na ni odvolával. Řekněte mi, co se medle stává, pakli ten nebo onen škodlivý vplyv těla, jako jsou k. p. nevyvinutost jeho, zkažený mozek, paducina a těm podobné, pakli pravím, tyto škodlivé vplyvy těla přestanou a se odstraní, co se stává pak se sebevědomím duše, jen se vyjádřete otevřeně, co se stává pak? „Pak“ zněla jeho odpověď, „se duši sebevědomí opět navracuje.“

Tedy dejte nyní pozor, odvětím já na to, nyní budeme dělati závěrku a to sice závěrku dobrou a pravou. Poněvadž, jak sám jste vyznal a jak tomu též zkušenost učí, sebevědomí duše se navracuje, jak mile byl pominul na ni oučinkovati ten nebo onen škodlivý vplyv, přijde nyní na to, co jest smrt a zdali není nic jiného než nějaký takový škodlivý vplyv, k. p. nevyvinutost těla, zkažený mozek, paduci na a těm podobná nemoc. A však myslím to že mně přece budete moci říci, co jest to smrt.

On: Smrt jest rozdělení duše s tělem.

Já: A tak tedy to jest smrt, když duše tělo odloží, odvrhne, — když z něho vykročí — jej opustí a zanechá, viďte!

On: Ano, ano.

Já: Na ten spůsob tedy ani těla nevyvinutost, ani mozku zkaženost, ani paducina ani jaká jiná nemoc těla po smrti na duši více oučinkovati nemůže, an tato vše spojení s tělem přetrhla a z něho odešla. Zpomeňte si ale, že jste před chvílí se vyjádřil, duše sebevědomí že se opět vrací, jak mile škodlivý vplyv těla na ni oučinkovati přestal. Spojte tedy jenom tyto dvě sady a udělejte z nich závěrku rozumnou a ta bude as následovně zníti. Zkušenost učí, že stává tak škodlivého vplyvu nemocného těla na duši, pro který ona sebevědomí na kratší nebo delší dobu ztrácí, jak mile ale vplyv tento přestal, vrací se opět sebevědomí duše; poněvadž ale ve smrti duše těla zcela se sproštuje a tudíž i jeho všech škodlivých vplyvů, musíme s jistotou očekávati a uzavírati, že duši ve smrti všech takých škodlivých vplyvů těla sprostěné co nejúplnější a nejjasnější sebevědomí za podíl se dostává. Tak musíme souditi, chceme-li rozumně a právě uzavírat. Nyní nahlednete, proč jsem se prvé divil, jak jste jen mohl

při své sečtenosti a zběhlosti v rozumování tak falešný ano nejapný učiniti úsudek a závěrku.

Pamatujte si již, staří trefně porovnávali tělo s žalářem, — v němž duše jest zavřena. Je-li žalář nečistý, vlhký, t. j. je-li tělo trpící, nemocné, trpí i ten, kdo v něm jest zavřený, trpí i duše; pakli ale žalář se zboří a vězen přijde na svobodu, pak jemu dobře a blaze a bláznovství by to bylo domýšleti se nyní, když se žalář nezdravý a vlhký sbořil, že uvězněnému v něm bude ještě hůře — — rozumíte mně.

Takovýmto as rozumováním hleděl jsem tohoto člověka vyvésti z jeho bludu; že se mně to podařilo, uzavírám z toho, že mně velmi děkoval za naučení a se přiznal, že falešně rozumoval a soudil. I to mně sdělil v další rozmluvě, že jemu přišly do ruky knihy tištěné v jakémsi Hirschbergu v Prusku a v těch že se podobných věcí dočetl. Když jsem viděl, že ke mně zvláštní jeví důvěru, propustil jsem jej konečně s naučením následujícího as obsahu.

Vidíte, příteli, pravil jsem jemu, dobře jest to, když člověk něco čte, jen si musí dáti pozor na to, co čte. A dostane-li katolický křesťan knihu do ruky, v níž by se něčeho jinak dočetl, než jak jej učí jeho sv. víra, pak jeho jest povinností, tázati se sama sebe: jak pak to povídá Kristus Pán, světa Vykupitel, jak to učí p. Ježíš? A kdyby tisíc třeba mudrlantů volnými ústy a sebe učeněji něco tvrdili, praví-li Kristus Pán, že jest to jinak, dost mám na tom míti a říci sám k sobě: Tak učí syn Boží, toho se chci držeti; a buďte ujištěn příteli, když dobře a správně budete o tom přemýšleti, rozumovati a souditi, vždycky shledáte, že to, co učí Božský spasitel, s rozumem lidským úplně se shoduje, a co jeho učení odporuje, to že také odporuje i lidskému rozumu. Myslím tedy, když jste v oné bohaprázdné knize ta rouhavá slova, že duše

s tělem hyne, četl, měl jste as takto rozumovati: Vykupitel světa Kristus Ježíš, sv. apoštolové a milionové svatých a světic Božích, ti všickni jednou tvrdili, co i nyní pevně věří milionové pravověřících křesťanů katolických, mezi nimiž se nalezají nesčíslné řady mužů nejosvícenějších všech stavů a všeho stáří, ti všickni jistí a věří, že duše člověka po smrti sebevědomí podržuje, a tento písálek zde praví, že tomu tak není. Komu tedy mám věřiti? Tomu písálkovi zde a nebo ale světa Spasiteli, sv. apoštolům a nesčíslné řadě svatých a nejosvícenějších mužů? Vidíte, kdyby byl jste takto rozumoval, čtení této bohaprázdné knihy by vám bylo neuškodilo, vy by jste snad byl dále o těchto věcech přemýšlel a sám na to přišel, že tato rouhavá slova jsou nejen na odpor učení Krista Ježíše, ale že se příčí i rozumu i zkušenosti.

Tak asi znělo moje poučování; viděl jsem, že je jím pohnut, slíbil mi, že bude po druhé při čtení prozřetedlnějším a tak jsme se ve vší dobrotě spolu rozešli.

Poznamenání. Chci ještě podotknouti, že v takých a podobných pádech, ač ne pro vědu, přece pro život dobře se odporučují tak zvaná argumenta ad hominem. Takový pád mi nedávno sdělil příležitostně veledůstojný p. vikář. Jistý pismák v jeho osadě učinil jemu tu námitku: Jestli pak je věčnost? vždyť tam odtud žádný ještě nepřišel. P. vikář, který má ve všem dobrou, jak říkáme routinu, hned mu odvětil: Ale člověče, co myslíte, byla před Kolumbem Amerika nebo nebyla? — byla, zněla odpověď. No vidíte a přece tam odtud před Kolumbem žádný nepřišel. Důkaz ten ouplně postačil pro tohoto člověka, ač mohl ovšem namítnouti: Inu arci, ale do času Kolumba také žádnému nenapadlo, žádati na někom, aby věřil, že jest jakási Amerika.

Dr. Petr Hyrek.

Sluší-li knězi, jdoucímu zaopatřovat nemocných, žehnati po cestě lidu s nejsv. Svátostí?

K otázce této přináší 4. letošní svazek tohoto časopisu na str. 295 sled. odpověd od ctěného pana Dr. Borového v ten smysl, že ono žehnání jest nedovolené a nemá se díti. Já maje jiné o předmětu tom náhledy, nerozpakuji se, pronésti se o tom a odůvodniti své mínění. Ctěný pan doktor nebude rozpravy mé považovati za polemiku proti sobě; tím zajisté má slova býti nechtějí, a já za to mám, že neškodí o věci sporné slyšeti také druhou stranu.

O tom, co ritual římský předpisuje o žehnání nemocného a při návratu do chrámu o žehnání všeho lidu, netřeba déle mluviti; to jest patrný a jasný zákon, ačkoli se nevšude celý zachovává. Nám jest tázati se, smí-li dále trvati obyčej starodávný, vedle něhož uděluje se požehnání s nejsv. Svátostí těm, kdož na cestě potkávajíce kněze, klanějí se té Svátosti? Ctěný pan Dr. Borový naprosto jest proti tomu obyčeji a má jej za nedovolený i neslušný ze dvou příčin: že ritual římský o potkávajících nezmiňuje se jakož ani koncil pražský z r. 1860 a synoda diécese pražské (i budějovické) z r. 1863, a potom, že by žehnání takové bylo „nedůstojné zacházení s Tělem Kristovým," jehož nás i koncil prov. i synoda diécesní chce vyvarovati, obmezujíc přečastou výstavu Velebné Svátosti i přečasté žehnání s touže Svátostí. Já pak troufám sobě dovésti toho, že ono žehnání i vedle ritualu římského i vedle synod našich, nižádné zmínky o něm nečinících, dobře státi a dále trvati může.

Dím-li, že onen starobylý obyčej i vedle rubrik ritualu římského státi může, tož leží u výroku tomto, že ritual římský nemá se považovati za jediný kánon úkonů

liturgických, a že tedy nehned musí a má vše za křivé a neslušné držáno býti, čehož v ritualu římském nenalezáme. Ve praxi církevní má velikou váhu a důležitost také *obyčej* (consuetudo). Ovšem že ne každý skutečný obyčej jest už také právo; odporuje-li zajisté zákonu přirozenému neb božskému, anebo zavrhují-li jej platní zákonové lidští (církevní), tož potom nejen že není právním obyčejem, ale jest zlořád (abusus), kterýž má se ukliditi, anebo — žádají-li toho vážné okoličnosti — může na čas trpěti se; avšak pokud odporuje jasný zákon, moci právní nabyti nijak nemůže. Nestojí-li pak jistý obyčej u patrném odporu s právem přirozeným a božským a nestojí-li proti němu opačný zákon lidský, tu nejen trpen býti může obyčej, ale nabývá až i moci právní. Může tedy právní obyčej býti po zákonu (secundum legem), pakli s platným zákonem souvisí, jej vykonává anebo tam, kdež nejasný jest zákon, jej vykládá; může dále právní obyčej býti mimo zákon (praeter legem), vztahuje-li se ku věcem nerozhodnutým ve právě obecném; může konečně býti proti zákonu (contra legem), pakli zákona buďto nikdá neuvádí ve skutečnost, anebo když přijat byl zákon, jej ruší častými výkony opačnými. Obyčej proti zákonu může míti moc přímou nebo nepřímou (může zavazovati přímo neb nepřímo) vedle toho, jakž buďto nastupuje na místo zákona, anebo — v jistých okoličnostech a jim k vůli — aspoň do času trpí se; spočívát to konečně na vůli zákonodárce člověka, kterýž může svoliti, aby zákon jeho obyčejem opačným buď naprosto byl zrušen anebo aspoň aby v jistých pádech zastaven byl a nezavazoval, jmenovitě tehdáž, když u provedení zákona veliké obtíže naskytají se.

Obecné tyto věty platí též o liturgii, pokud tato jest juris humani; a protož může nějaký obyčej dobře státi, třeba by o něm v ritualu římském nebylo řeči, ano někdy

ještě, třeba by zřejmým zákonům liturgickým odporoval. Jednotě s římskou církví nemá se tak rozuměti, že by v celém dalekém světě katolickém vše právě tak a nic jinak býti muselo, jakož ukazuje ritual římský, a že by vše za křivé mělo a muselo se pokládati, což nařízeno a předepsáno není v ritualu římském. Vždyt učí dosti patrně církevní dějepis, že nejvyšší zákonodárcové u věcech liturgických, papežové, veždy šetřili obyčejů místních, a že jich šetří i oni i sv. kongregace ritů až posud; dalot by se znamenité množství dekretův oné kongregace shledati, jimiž se k otázkám na ni vznešeným odpovídá: „servetur consuetudo," a to i u takých věcech, ježto se nesrovnávají s autorizovanými knihami liturgickými a rubrikami jejich.

Co se tkne ritualu římského, víme, že ho vydal r. 1614 papež Pavel V.; v bulle výhlašné nedí se, že by četní a rozmanití rituálové tehdejší celkem se vylučovali a zapovídali jakož se stalo s missály a breviáři za časův Pia V. A ten ohled ne pro jinou, nežli pro tu příčinu zachovával se, že v církvi latinské u rozdávání sv. svátostí, při žehnáních, veřejných modlitbách atd. přerozliční obřadové v obyčeji bylí, a že se nahlíželo, kterak by násilné a kvapné rušení jich musilo spůsobiti v lidu věřícím pohoršení, v duchovenstvu pak nespokojenost a reptání. Sám veliký sněm tridentský uznal tu rozličnost obřadovou aspoň v některých kusech, za skutečnou i za oprávněnou; čteme zajisté Sess. XXIV. cp. 1. Ref. . . . „parochus — — vel dicat: Ego vos in matrimonium conjungo in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, vel aliis utatur verbis, juxta receptum uniuscujusque provinciae ritum"; a dále v též kapitole stojí slova: „Si quae provinciae aliis, ultra praedictos, laudabilibus consuetudinibus et caeremoniis hac in re utuntur, eas omnino retineri S. Synodus vehementer optat." Jmenovaný už ritual

římský opakuje Tit. VII. de Sacramento matrimonii cp. II. 2. a 5. právě uvedené ode mne úchvaly sněmu tridentského, i sám ještě na mnoha místech ukazuje k místním obyčejům; tak na př. Tit. III. de sacramento poenitentiae Cp. I. 9. rce: „Superpelliceo et stola violacei coloris utatur, prout tempus, vel locorum feret consuetudo.“ Tit VI. de Exequiis přicházejí častěji slova: probata consuetudo; loci consuetudo; ritus, qui in eo loco fieri solet; ecclesiarum consuetudo; quantum fieri poterit; ubi fieri potest; quantum commode fieri potest; pro temporis opportunitate. Nelze tedy nijak mysliti, jako by papež Pavel V., vydávaje římský ritual, ten úmysl byl měl, aby od těch dob ihned vše za nedovolené jmíno bylo, čeho by v témž ritualu nebylo. Bulla výhlašná (bulla publicationis), ježto se nalezá v čele všech vydání toho ritualu, zní v posledním odstavci v tato slova: „Quapropter *hortamur* in Domino venerabiles fratres Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, et dilectos filios eorum Vicarios, necnon Abbates, Parochos universos ubique locorum existentes, et alios, ad quos spectat ut in posterum, tamquam Ecclesiae Romanae filii, ejusdem Ecclesiae, omnium matris et magistrae, auctoritate constituto rituali in sacris functionibus utantur; et in re tanti momenti, quae catholica Ecclesia et ab ea probatus usus antiquitatis statuit, inviolate observent.“ Slovo „hortamur“ vykládalo se vždy v ten rozum, že staří ritualové a obyčejové diécesní nebyli vůbec vyhlášeni za neplatné, ale že aspoň trpí se i na dále a nikdo nemá pro ně kárán býti, pokud neodporují zřejmě základním řádům a jasným pravidlům liturgie římské. Na důkaz toho uvádíme dva nenepatrné spisovatele z první poloviee století 17., současníky Pavla V. Jesuita Filliucius, papežský poenitentiar, piše v mravouce vydané r. 1621: „Quae caeremoniae servandae sint ante baptismum? Resp. Hae-

quae sunt communes toti Ecclesiae; hae autem duodecim sunt. Dixi: communes toti Ecclesiae; quia hic non agimus de propriis alicujus ecclesiae vel provinciae. De quibus illud tantum dicendum est, standum esse consuetudini regionis, licet laudabile sit, Episcopos et Visitatores curare, ut *quoad ejus fieri potest*, toti Ecclesiae conformes sint.“ — Jesuita Musart dí ve svém Manuale Parochorum vydaném brzy potom, když byl vyšel Pavlův ritual římský: „Hortatus est tantum Pontifex, non praecepit, ut opinor, eam ob causam, quod locorum omnium diversitas non permittat ubique eadem omnino praecipi, praesertim in solemnitate publica sacramentorum, quod quibusdam in partibus a primis christianae religionis initiis instituti quidam ritus, sine gravi offensioue populi, non videntur aboleri potuisse; maluit igitur supremus sacrorum antistes relinquere Episcoporum prudentiae, ut ipsi, quod satius esset, pro suis dioecesibus statuerent.“ Nikdo však netvrdil podobných věcí o missalu římském, jelikož bulla výhlašná papeže Pia V. výslovně zapovídá všecky odchylky od ritu, kterýž udán a vyměřen jest v témž missalu římském. „Mandantes,“ praví se tam, „ac districte omnibus et singulis Ecclesiarum praedictarum Patriarchis, Administratoribus aliisquae personis quacunque ecclesiastica dignitate fulgentibus . . . . in virtute sanctae obedientiae praecipientes, ut caeteris omnibus rationibus et ritibus, ex aliis missalibus quantumvis vetustis, hactenus observari consuetis, in posterum penitus omissis ac plane rejectis, Missam juxta ritum, modum ac normam, quae per missale hoc a nobis nunc traditum, decantent ac legant; neque in Missae celebratione alias caeremonias vel preces, quam quae hoc missali continentur, adere vel recitare praesumant.“ — Kdybychom tutéž závaznou moc, kterouž mají rubriky missalové, přičítati chtěli nebo museli také římskému ritualu, tož bychom nutně říci

museli, že obvyklý u nás spůsob, nositi nejsv. Svátost k nemocnému, jest nedovolený a hříšný, že svěcení vody u vigilii zjevení Páně, svěcení zrna obilního na den sv. Štěpána a některá ještě jiná svěcení neřádně se dějí a že třeba, zastaviti je a zakázati; neboť neví o nich ritual římský.

Ale snad by nám někdo namítnouti mohl, že svěcení vody tříkrálové ospravedlňuje se ritualem pražským a že by žehnání potkávajících kněze na cestě k nemocnému, vedle toho, což posud povědíno bylo, na nejvýše tehdy zastávati se mohlo, kdyby v našem velikém ritualu pražském aneb v manuali se dovolovalo neb nařizovalo; ano však ani toho není, čím bude možné hájiti jeho? Já ale stojím na tom, že třeba by který od římského ritualu odchylný obyčej ani v ritualech diecésí a provincií neměl místa, přece ještě pro tu příčinu za neřádný jmín býti nemůže a nemá, a zvláště tehdy ne, pakli jest pouze mimo zákon (praeter rubricas et decreta) a ne přímo proti zákonu (contra rubricas et decreta). Že ale to žehnání, o kterémž nám tuto řeč jest, není proti zákonům liturgickým, že neodporuje výslovným nařízením řádné autority, uzná každý, kdož připomene sobě, že ani papežové, ani kongregace ritův, ani biskupové našich diecésí nezakázali jeho. Rubrika ritualu římského, kteráž mluví o žehnání Velebnou Svátostí za příležitosti návštěvy nemocného a kteráž stanoví, aby ciboriem dáno bylo požehnání nemocnému a potom při návratu do kostela také lidu či těm, kdož Velebnou Svátost doprovázeli, nic neobsahuje o bývalých nebo budoucích obyčejích, ani jedním slovem jich nezakazuje; a z toho soudím, že se vůbec vyvinouti směl obyčej praeter legem, totiž udělovati požehnání také potkávajícím kněze jdoucího s Velebnou Svátostí, a že tedy obyčej tento není na urážku daným zákonům aniž jim odporuje přímo. Byl by contra legem

odporoval by zákonům liturgickým a duchu liturgie obyčej náš, kdyby ritual římský a zákonové liturgičtí vůbec nepřipouštěli žádného požehnání s Velebnou Svátostí a zcela je zavrhovali; toho pak, jakož dobře víme, vůbec není.

Pravím tedy, že obyčej náš dobře dá se hájiti, an jest praeter legem, nikoli ale contra legem. A toho se tím snáze odvážiti mohu, poněvadž mi známo, že jsou ctihodné a vážné autority v literatuře liturgické, kteréž rozumnými důvody doličují, že v jistých okolčnostech může obyčej až i contra legem, tedy obyčej patrným zákonům odporný držán (zákon tedy odročen) býti beze hříchu a bez porušení povinné úcty ke stolici apoštolské, poněvadž neodkladné v život uvedení zákonův odporných obyčejům jest druhdy naprosto nemožné duchovním, druhdy pak urážkou i pohoršením lidu věřícímu. To pak platí zvláště o těch bohoslužebných obyčejích, kteréž se v lidu zakořenily, kteréž lid sobě oblíbil, a které nad to ještě snad i takové jsou, že nejen nic neškodí duchovnímu vzdělání věrných, ale jemu i prospívají. Any se věci takto mají s obyčeji patrným zákonům odpornými — a to ne snad po mém pouze, ale i po zdání znamenitých učencův katolických, ano i podle učení sv. Alfonsa, jehož nikdo viniti nebude z laxismu — zdaž není oprávněna tím šetrnost k obyčejům, kteří nestojí v odporu se zákonem? Sám Gardellini, k němuž táhnou se i rigoristé in liturgicis, ujímá se obyčejův, rovně tak Bouvry, papež Benedikt XIV. a j. v., ano mohli by se uvésti četní dokladové toho, že papežové vždy dalecí toho byli, aby se šmahem a jako na překot rušili obyčejové, nesnad jen takové, jakéž praeter legem zoveme, ale i obyčejové contra legem; připomínáme jen shovívavost a mírnost římské stolice, jakouž jevila naproti liturgii gallikanské, zavedené v 17. a 18. století samozvaně; vědělit a vědí

v Římě dobře o slovech sv. Ambrože řkoucího: „Mutatio consuetudinis, etiam quae adjuvat utilitati, novitate perturbat.“ Tolik o tom, že nesluší hned všeho za neslušné a scestné pokládati, což nalezá se v ritualu římském.

Avšak v otázce naší ani to nic nevadí, že concilium Pražské a diécesní české synody o žehnání tom nic nepraví; ano mně zdá se, že právě toto mlčení jest podpora mému náhledu. Otcové shromážděni na konciliu pražském r. 1860 dobře museli věděti, jaký obyčej od nepamětných časův ve vlasti naší se zachovává, kdykoli nese duchovní k nemocnému Tělo Páně; věděli o něm aspoň tak dobře jako věděli o ne tak dávném a obecném obyčeji uváděti matky nemanželské, o častých průvodech s Velebnou Svátostí, a j. v. Jelikož ale koncilium pražské odstraňuje a zapovídá jisté obyčeje výslovně, o obyčeji pak, udělovati na cestě k nemocnému požehnání těm, kdož kněze potkávajíce, Velebné Svátosti uctivě se klanějí, o tomto obyčeji, řku, ani slovem se nezmiňuje: co jiného můžeme z toho souditi, nežli že obyčej ten nikým není zakázán a že tedy právem i dále trvati a státi může? Kdyby ho byli ctihodní Otcové koncilia pražského dále trpěti nechtěli, dojista byli by jej výslovně zapověděli, jakož učinili s jinými obyčeji. — Biskupovi každému náleží právo, aby soudil, zda by lepší a užitečnější bylo, aby se ponechal obyčej, kterýž by se s rubrikami nesrovnával sice, ale jim také přímo neodporoval, jehož však odstranění mohlo by lid pohoršiti neb uraziti. Není ovšem biskup (ani koncilium provinciální) nejvyšší autoritou ani u věcech liturgie, ale jest přece nějakou autoritou, a netřeba jemu, o každou věc v Římě tázati se; on má vedle sněmu tridentského Sess. XXI. cp. 8. Ref. pečovati o bohoslužbu ve své diecési („quaecunque in dioecesi ad cultum Dei spectant, ab ordinariis diligenter curari atque iis, ubi potest provideri aequum est“), od

biskupův očekává stolice apoštolská *povlovné* odstranění všech obyčejův, které se *naprosto nesrovnávají* s církevními zákony liturgickými (list papeže Pia IX. liturgovi a rubricistovi Maierovi), a ač nemůže biskup soudcem býti, jenž by konečně rozlušťoval pochybnosti o svatých obřadech povstalé, přece jest on strážce a vykonavatel (executor) zákonův církevních o liturgii, on potřeby stáda svého nejlépe znává a jemu od nejvyššího pastýře obyčejně jenom se nařizuje, aby vhodnými prostředky hleděl vydané dekrety uvésti v život. Z toho pak patrně jde, že kromě biskupa a synody, a jedná-li se o celou provincii, kromě koncilia provinciálního, nikdo ani práva nemá, aby na svou ruku odstraňoval obecné obyčeje, ale že každý má, pakli ne čekati nařízení biskupova, tedy prvé poraditi se s ním a bez něho nic neměniti, jelikož biskup může dostatečné důvody míti, aby nejen obyčej vůbec, ale někdy až i zlořád patrný do času trpěl, anebo se o něm tázati bude kongregace ritův (pakli by věc vážná i skutečně pochybná byla), anebo vymůže diecési své privilegium, kterýmž by obyčej došel formálního stvrzení a oprávnění. Činí-li pak někteří členové osadního duchovenstva svojí volí jinak, rušíce totiž bez výslovného nařízení obyčeje starobylé, nemůže z toho leč jenom zmatek pojíti a různost babylonská; jedni zajisté budou odstraňovati, jedni při starém zůstávati, a tak budeme v jistých kusech na dvou nebo třech sousedních osadách dvojí i trojí rozličnou praxi míti, jako u nekatolíkův bývá.

Od těchto vět obecných obraťme se opět k naší otázce; máme toho jisté doklady, že obyčej, žehnati na cestě k nemocnému ty, kdož potkávajíce kněze, klanějí se Velebné Svátosti, trpí ano i schvaluje se od duchovní vrchnosti, a že tedy také u nás netřeba jeho za zlořád považovati. Linecké Manuale rituum výslovně praví v částce o za-

opatřování nemocných: „In itinere populum pie obvium cum ciborio benedicit nihil dicens.“ Ve chvalně známé Instructio pastoralis Eystettensis čteme cap. VI. §. 2. „Consuetudo benedicendi comitantes ante domum infirmi vel populum retrocedentem cum Ss. Sacramento extra portam civitatis, oppidi vel pagi, quando defertur Ss. viaticum ad infirmos in agris, retineatur“ a cituje k tomuto výroku svému dekret sv. kongregace ritův od 7. dubna 1832. — Ritual řezenský má tuto rubriku: „Si deferenti ad infirmum Viaticum obviam fieret atque illud de curru seu de equo descendens devote adoraret aliquis princeps, praesertim territorii, vel alia persona in ecclesiastica aut laica dignitate praeminenti existens, ejusmodi reverenti cultori liceret omnino (cum) Sanctissimo benedicere.“ Hle tu máme příklady, že biskupové, ano i sama kongregace ritův nemyslí, jako by vše už samo sebou nedovolené bylo, čeho ritual římský nenařizuje výslovně.

A dojista nemýlím se, řku-li, že v otázce, kdy a kde smí se udělovati požehnání s nejsv. Svátostí, biskupové zrovna tolik moci mají, kolik jim přísluší vzhledem k výstavě téže Svátosti. Tu pak i jednoho rubricisty a liturga není, kterýž by tvrditi chtěl, že biskup tak obmezen jest rubrikami rituálných knih anebo dekrety sv. kongregace obřadův, až by mu nad ně nic neslušelo nařídíti neb dovoliti. Jakou by ale vzhledem ku výstavě Velebné Svátosti moc měl biskup a čím by se tu spravovati měl, vyslovil veliký papež Benedikt XIV. v konstituci Accepimus, dané k biskupovi z Varmie; praví: „Qui praesens isthic versaris et animarum curae ac gubernio praepositus es, omnem operam studiumque impendere debet ut populus cultu, quo decet ac veneratione divinam Eucharistiam prosequatur. Quod si pro re consequenda opportunum existimes frequentes Eucharistiae expositiones diminuere, ea prudentia consilioque hoc negotium ad mi-

nistres, ita ut pusilli nullum scandalum et offensionem patiantur, rectores ecclesiarum convoces, cum quibus tempus idoneum constituas, quo sacra mysteria exponenda in qualibet ecclesia sibi videantur; ipsas divinae Eucharistiae expositiones ita distribuas, ut in singulis urbis regionibus sacra mysteria publicae venerationi *quotidie* exhibeantur, *ne populus cultum deserat*, quem sacrae Eucharistiae *praestare consuevit.*" Také příklad téhož Benedikta XIV. učí, že u věci této netřeba biskupům, aby tuze bázlivi byli a úzkostlivi, ale že jim tu dosti svobody přáno; nařídiltě Benedikt, jsa ještě arcibiskupem v Bologni, aby v jednom téhož města kostele byla Velebná Svátost každého dne vystavena od 9 hodin ráno až do hodiny před západem slunce, a udává za příčinu toho nařízení: „ut in eadem templa frequentes conveniant, Deumque pro Ecclésiae utitilate magnopere exorent." (Srovnej: Conc. prov. Prag. pg. 128.) A nikdá neviděli ani slyšeli jsme, že by se byla apoštolská stolice nepříznivě vyslovila o častějším vystavování Velebné Svátosti a je naprosto a vůbec zakazovala; ví ona, že poněvadž výstava vůbec není proti řádu bohoslužebnému, bližší a určitější disposice „quoad modum" biskupovi náleží. Mnohonásobná zkušenost pak učí, že biskupové i svatostí i učeností rovně proslulí nebývali ve svých nařízeních a povoloványch úzkoprsými skrupulanty.

Jest ovšem pravda, že nižádný biskup u věci tak vážné nemá se dáti pouhé libovůli a rozmarům vésti; pravidlem tu veždy jest a zůstati musí rozmnožování úcty a pobožnosti k Velebné Svátosti, tak že výstavy obmeziti se mají, trpí-li častým jich opětováním ona úcta, a naopak. Jelikož pak, jakož se aspoň mně zdá, o žehnání Velebnou Svátostí totéž dá se říci, co o výstavě, musím souditi, že biskupové oprávněni jsou, obyčej náš, vedle něhož uděluje se požehnání potkávajícím kněze na cestě

k nemocnému, aspoň trpěti, nezlíbí li se jim, výslovně ho schváliti.

Konečně ještě myslím, že obyčej ten tím snáze nedotknutý nechán býti může, any se na něm naleznouti dají dobré stránky, ježto by shovívavost nejdůstojnějších biskupův, ne-li přímo velely, tedy aspoň ospravedlňovaly. K doličení toho třeba jest uvážiti, prospívá-li duchovnímu vzdělání a podporuje-li ono žehnání úctu a pobožnost lidu k nejsvětější Svátosti, anebo jí zmenšuje a ruší? O tom nepochybně nebudou všickni jednostejně souditi. Já pak myslím, že kdo aspoň za několik let konal duchovní službu na osadách, mohl seznati a dojista i seznal, s jakou horlivostí a nábožností lid věřící tu z domův vybíhá, tu zase oráč pluhu státi nechávaje blíže k cestě pospíchá, tam zase jiný od jiné práce ustana, vrha se na kolena i nábožně v prsa se bije, když kněz jda nebo na voze jeda, Tělo Páně k nemocnému nese. A všickni dělají tak proto, že očekávají požehnání s Velebnou Svátostí, jehož dobrý katolík vysoce sobě váží, tak že i říci můžeme o něm, že kdykoli udá se mu zříti Velebnou Svátost, volá k Bohu svému s Jakobem patriarchou: „Nepustím tebe, leč mi požehnání dáš.“ 1. Mojž. 32, 26. A rceme-li, že časté toto žehnání jest „nedůstojné zacházení s Tělem Kristovým,“ tož myslím, že jest to jenom náhled subjektivný. Vždyť víme, že Pán Ježíš, pokud v lidském těle přebýval viditelně mezi námi, rád a často žehnával zástupům i jednotlivým, a slovo „benedicat, benedixit Deus“ jest jedno z těch, ježto se v písmech svatých nejčastější opakují. A třeba se tomu někdo i zasmál, já přece nebudu se tím tajiti, že se mně vždy líbila v životě sv. Blažeje věta: In montis Argaei specum secessit, ad quem omnis generis ferae agminatim confluebant, et nonnisi percepta a viro sancto benedictione recedebant“ (Propr, Bohem. Pars hyem); často mi při těch

slovech na mysl přišel zbožný náš lid, kterýž sobě vždy za zisk a štěstí pokládá, kdykoli se mu dostane požehnání s Velebnou Svátostí, a potom jaksi utěšeněji vrací se k robotám svým. Kdyby se na cestě k nemocným jednomu a témuž člověku asi desetkráte dalo požehnání, tu snad mohlo by se státi, že by zevšednělo, ač ani toho netroufám sobě tvrditi určitě a na jisto. Vmysleme se v city a pomysly věřícího lidu a porozumíme, proč povstal a tolik u lidu oblíben jest obyčej, o němž ve článku tomto mluvíme. Přestane-li se však udělovati to požehnání, bojím se, že nepokleknou a neuctí Velebné Svátosti aspoň ti, kdož dále jsou od cesty, kterouž se kněz béře, a nepospíší sobě před obydlí ti, kdož u světnicích budou, to pak sotva kdo nazve rozmnožením uctivosti a pobožnosti. A že obava ta není zcela ničemná, toho doklad jest na snadě; stává se nezřídka, že lid, věda že kněz po přijímání věřících uděluje požehnání pouze rukou, na mnoze odchází hned, jak mile rozdávání svaté večeře přestalo, na ono požehnání ani nečekaje, kdežto prvé, ano se požehnání s ciboriem udělovalo, neodcházel až teprvé po obdrženém požehnání. Také slyšel jsem nenehodné kněze osadní tvrditi, že theoforické procesí naše, jmenovitě pak odbývané na bílou sobotu, nehrubě získalo nařízením v instrukci liturgické, připojené k dekretům diécesní synody pražské a budějovické, vedle kteréhož nesmí se dáti požehnání leč jenom jednou a to na konec té krásné a lidu tak milé slavnosti; a kdo, táži se, nebyl dojat a radostným citem naplněn, když o slavnosti radostného vzkříšení Páně kněz, vykročiv ze dveří chrámových, žehnal s Velebnou Svátostí na vše strany a lid veškeren vrhajíc se na svá kolena a zraky sklopené majíc, bil se v prsy aniž povstal dříve, nežli umlkli zvonkové znějící radostně a vesele tak dlouho, dokud neustáno od žehnání? Kdo ví, zdaž i tuto nemají

aspoň nějaké platnosti slova: Litera occidit, spiritus autem vivifikat? Avšak zde mluví synoda určitě a zřejmě, a protož třeba, uposlechnouti jí.

Abych pak na konec ještě dotknul důvodu páně Borového, kterýž má za to, že odstranění obyčeje často jmenovaného zcela odpovídá duchu synody provinciální a diécesní (pražské i budějovické), pravím, že ani to mnou nemůže hnouti, abych od náhledu svého ustoupil. Jsoutě o tom hlasové četní a dosti vážní, jižto se v ten rozum pronášejí, že právě oním velikým obmezením výstavy Velebné Svátosti a bývalého častějšího žehnání, nařízeným synodami diécese budějovické a pražské z roku 1863 nejen nic nezískalo pravé uctění Velebné Svátosti, ale že i ztratilo nemálo. Říká prý lid tuto: Darmo připláceli jsme na vyzlacení monstrance, když ji tak zřídka máme spatřiti; a jinde zase, že bohoslužba naše bude cele protestantská, ano se již tak málo požehnání dává s Velebnou Svátostí a výstavy tak řídké jsou atd. Nechválím já těchto námitek, aniž myslím, že zcela rozumné jsou, uvádím je pouze za důvod, kterak lid nerád upouští od obyčejův starobylých. Aniž dím, že se vše při starém ponechati mělo; ale toho náhledu jsem přece, že by dojista bylo neškodilo šetřiti nějak hlasu velebného duchovenstva osadního, kteréž na synodách diécesních velmi horlivě přimlouvalo se aspoň za částečné ponechání obvyklých výstav Velebné Svátosti při slavných mšech. Vím, že nejdůstojnější episkopat neodhodlá se k tomu snadno, aby dekrety nejnovějších synod přejinačil zase; ale toho přání vroucného přece potlačiti nemohu, aby nabytá zkušenost učila nás míti se šetrněji k obyčejům starobylým a lidu drahým, a nerušiti hned všeho, což na vlas nesrovnává se s ritualem římským; bude-li jen „in necessariis unitas," děkujme z toho Pánu Bohu. —

Prof. Ant. Skočdopole.

Připomenutí redakce. Předloženou zpornou otázku rozhodne bezpochyby ohled na obyčej, jaký se posud v určitém místě zachovával. Kde se nosí ciborium s mnohými partikulemi k nemocnému — jako na př. ve Vídni — tam si nemůže kněz jinak počínati, leč „more romano“ jak to udáno v časopise našem str. 295. — Kde se nejsvětější ve *skryté burse* k nemocnému donáší — jako v některých farních obvodech v Praze — tam se rovněž požehnání na cestě k nemocnému udělovati nemůže. V předloženém pojednání má ctěný p. prof. Skočdopole na zřeteli donášení velebné svátosti k nemocnému *v neskrýté burse*, jak se děje vůbec v osadách a místech, kde kostelník předcházeje kněze se svítilnou zvonkem dává znamení, které z pozdálí slyšíce zbožní katolíci z domu chvátají, a klekajíce nejsv. svátosti se klaní, v prsa se bijí a za nemocného „Otče náš“ a „Zdrávas“ se modlívají. Těch a takových ctitelů nejsv. svátosti sluší snad přiřaditi k oněm, kteří dle ustanovení papeže Pavla V. a Klementa X. (viz čas. 1865, str. 297) získají odpustků 100 dní, a kterým k útěše dle starobylého zbožného obyčeje u nás kráčející kněz uděluje vážným tažením sv. kříže požehnání. Spěšné takové křižování bylo by ovšem nedůstojné a co pravý „abusus tollendus.“ Takové měl náš první pan pojednavatel o té otázce na zřeteli. Přejeme si, aby se naši nejdůstojnější ordinariaty „zřejmě a ovšem souhlasně“ prohlásily, má-li se dáti zbožné minulosti absolutní dementi zakázáním, aby se ctitelům nejsv. svátosti na cestě k nemocnému nedávalo požehnání. Pochybujeme, žeby duchovenstvo osadní radilo k zápovědi takové. Při té příležitosti projevujeme též důvěrné přání, aby se bez potazu a rady duchovenstva osadního na budoucích synodách neděly změny obřadů, zvláště takových, které takořka srostly se srdcem a nábožným citem osadníků. Podobné přání vztahuje se i na změny liturgických úkonů a kroje rouch církevních. Vidí-li se ale jinak církevním vrchnostem, nemůžeme leč příkazu podrobiti se.

O trápení a křižování lidské duše.

Vyňatky z řečí duchovních Mistra Jana Příbrama. *)

I.

Kříž Kristóv mnoho křižóv v sobě zavírá, kterýmiž duše věrná bez přestání bývá křižována a trápena a roztahována, a jako pravým ostnem bodena a mrskána, a kteréž jest povinna z milosti nésti, a vždycky je nesúc statečně vítěziti.

První kříž a nejnebezpečnější jestiť *od těla* vlastního, nepřítele všech duchovních věcí ustavičného, a protivníka duše i Pána Boha samého, který ustavně proti duši bojuje, a dobrú duši rozličnými žádostmi a hnutími tělesnými křižuje, a přetěžce zarmucuje. Jako dí sv. Pavel: Tělo vždycky žádá proti duši. A Pán Kristus dí: Nepřátelé člověka domácí, to tělo a žádosti jeho. A že ty žádosti jsú hodná a spravedlivá pokuta, muka a pomsta od Pána Boha pro hřich člověka v něm ostavena. Protož povinen jest člověk je trpěti, a od nich rány a křižování přijímati, jako od nepřítele jiného křivdy všecky brátí a přemahati, a ji pod rozum i pod duši i pod zákon boží podrobovati. A to jest řekl sám Buoh, a řka: Pod tebú budú žádosti tvé, a ty jim budeš panovati. Jako v arše byla jsú hovada rozličná v najnižší příhradě, to znamenávají hovadné žádosti, jichž jest v člověku tak mnoho, a tak jsú rozličné, jako všecka hovada na světě, kteréž kto

*) Z rukopisu od r. 1490 *Pavla ze Sedlčan* z nova přepsal J. A. *Dunder.* — Nemohouce rukopis ten pro rozsáhlost jeho (53 archů) celý přijmouti v tyto listy, podáváme zde první výňatek: částku X—XIX, nepochybujíce, že zpovědlníci v nich najdou bohatý pramen ku poučování, napomínání a potěšování kajících. Pravopis jsme obnovili. — Red.

má pod sebú v své arše, ten neutone, ale zachován bude. Ale komuž panují ty hovadnosti, tiť zhynú v povodni všickni. A jako jest těžko všecka hovada všeho světa silú přemoci, jakožto lvy, nedvědy, vlky, ostrovidy, hady, draky, koně, svině, krávy, lišky i střihavky: tak jest těžko v svých se žádostech ukrotiti. Anoť jednak vyskočí na duši silná žádosť jako lev; někdy mstivá jako nedvěd, nebo hltavá, jako vlk; někdy lizavá a sladká jako štír, ale jedovatá jako drak; někdy smilná jako kráva nebo klisna neb psina; někdy hrdá jako orlice, rádaby nade všecky vletěla; někdy veselá a zpěvavá jako slavík a jiné ptactvo; někdy nečistá jako svině, kteráž v blátě své libosti vede; někdy netrpělivá jako pes; někdy utrhavá jako vězník; někdy štípavá jako hadice neb střihavka (str. 154 b.), po jejímž uštípení všudy oteče; někdy lživá a lstivá jako liška. A tak pomysli na které chceš hovado, zvíře na světě, a věz jistě, že je máš ve svém těle jako Noe v arše. A toho jest dóvod Genesis písmo, když jest Pán Buoh zemi stvořil a to že země tělo: tehdy jest natvořil v té zemi všecka hovada, všecky šelmy, všecky ryby i potvory, a některé z nich velmi veliké, jako hory ryby, jakožto velryby, jenž znamenávají silné a veliké hovadnosti, a všecky zeměplazy, a cožkolivěk život má v sobě a hybá se, toť jest v zemi těla člověčího, o nichž tudíž dává moc člověku, aby nad tím nadevším panoval, jako také připomíná v žaltáři prorok řka: Všecky věci, Pane, podrobil jsi pod nohy člověka, aby všecky ty žádosti jako nohú potlačoval, a pod se je podroboval. A jakož mezi těmi šelmami některé písmo nazývá domácí a krocené a pitomé, a některé divoké: a tak jsú žádosti v člověku některé pitomé, ježto jich člověk dobře požívá, které jemu netak škodí, ačkoli jich smrad a lejna často musí trpěti na svém dvoře, ale pomoc z nich má velikú, když jsú

pod rozum přivedeny. Ale některé jsú divoké, ježto jich žádný rozum nemóž okrotiti jedině, leč když jsú mladí. Ale když se divoké žádosti ostavují v člověku, již jich nemóž ižádný ukrotiti, než vždycky, a budú svých hovadných mocí a vášní poznávati. Ale blaze tomu člověku (155), který jako Noe všecka zvířata i pitomá i divoká, ptactvo i zeměplazy má v své arše, to jest v svém těle okrocené, krotké, tiché a nebujavé. Bez překážky člověka všelikého to rádo bývá, a nejspíše, když povodeň veliká na archu tepe, to jest, když strasti smrti, veliké nebezpečenství, zámutky světa a rozličné búře a nesnáze na člověka tepú, tehdyť se k ní obracují v tu dobu. Ale když jest člověk u pokojt bez bázně smrti, tehdyť všecky šelmy jemu nepřejí, a proti němu, kdež mohú, povstávají a vnitřního člověka, jenž Bohem v nás stvořen jest, rozličnými škodami a trápením bez přestání křižují. A z té řeči máš, kterak mnohé a silné protivenství dobrá duše s tělesnými žádostmi musí vésti, a kterak úsilně musí je krotiti, a od nich mučena a křižována býti, a zvláště ta duše, která ještě svých všech žádostí jako Noe neukrotila, ani pod se všech podrobila, než snad jednu nebo dvě, a nebo několik jich. A že jest již nelze jich jinak zniknúti, proto udatná duše žádá s nimi se potýkati, a je přemahati, jako lovec se zvěří žádá se potýkati, buďto s nedvědem nebo se lvem, a nad ním zmužile svítěziti a z toho čest a chválu rekovú míti. A kto tak udatný jako Samson, jenž obkročiv lva roztrhl čelist jeho, a nebo David, ješto nedvěda a lva sám zadávil a (155 b.) ty nejukrutnější a žravé šelmy jest podstúpil. A ten zavěrně bylby silnější, nežli ten, kto lvy i nedvědy dáví, ktožby zlé žádosti na svém těle dobře skrotil. Neb dí písmo v přísloví v šestnácté kapitole: Lepší jest trpělivý silného, to jest: lépe jest pro Buoh trpěti, než největší moc a sílu vésti, a ktož panuje

úmyslu svému lepšíť, než kto města a hrady sám vybojuje. A ten jest slovútný a udatný před Pánem Bohem, ktož statečně bojuje proti všem tělesným žádostem, netoliko přemahaje je, ale i jich nápady a křižování a bičování statečně nese, jako sv. Pavel, jehož osten pekelný často křižovaše, a více mučiše, nežli ukrutné kamenování, bičování a kyjování, a protož více proti němu k Bohu volaše. Ale nedáno jest jemu oblehčení pro udatné bojování. A poněvadž tak veliký svatý, tak plný Ducha svatého i síly jeho, tak veliké trápení od těla trpěl, taká zašijkování silná, a tak statečně volal k Bohu i ovšem i my hubení máme na pomoc velmi proti tělu volati, a řkúc s Davidem v žaltáři: Vytrhni neb vysvobod mě, Pane, od člověka zlého, to jest od člověka starého našeho, jenž jest pravá zlosť, od člověka nešlechetného vysvoboď mě Pane! A veliký David měješe v sobě člověka zlého a nešlechetnosti plného a bojovníka silného, jenž jest jeho trápil, a jímal (156) a zachvacoval, a proto jest od něho vytržení i vysvobození žádal, řka jinde: Vstaň rychle, Pane, at nepřevalí mne člověk. To jest ten Kajn mordéřný, ježto nevinnú duši jako Abele morduje. Toť jest Ezau, ježto dobrého Jakuba až do smrti křižuje. Toť jest Izmahel, ježto Izakovi vždy se protiví, a tím častěji a nesnadněji. Nebo jsú bratří nedílní, tělo a duše, jako z jedné máteře pošlí, jako Ezau a Jakob, Izmahel a Izak, to je tělo někdy jako Izmahel křivý. Neb jako dí sv. Pavel: Hraše s jazykem, toť lahodnými a utěšenými věcmi duše se protiviše, a ji zavodiše. Aj z těchto příkladóv máš, že poněvadž jsú svietí velicí, a Bohu velmi milí, tak i boj s tělmi mívalí, taká trápení a křižování od něho trpěli, že i tobě nelze jest jich zniknúti, musíš je mívati a trpěti a statečně přemahati. Ne poněvadž jsú nejsvětější pústeníci, jako svatý Anthon, Hilarian, Machar, a jiní mnozí, a téměř všichni, o nichž

píše svatý Jeroným, ač jsú kolivěk ve čtyridceti, a někteří u padesáti letech na púšti, masa, ani vína, ani které krmě lahodné neokusili, než ovocem palmovým, a vodú živi byli, že ani v tolik letech druzí ani člověka nevídali, a však přehrozná i přenásilná trápení jsú od těla mívali, tak že jsú nižadným trápením těla, ani modlitbami (156 b.), ani pláčem horkým, ani krutým postem toho zniknúti nemohli. Ne že mnozí jsú již na stará kolena i s púště zbíhati chtěli, druzí tesknosti zbíhávali, a v hříchy vpadali; a opět se na lepší život dávali. Což my pak hřišní, ježto v tisíc osidláeh vzdycky chodíme a bez čísla překážky míváme; i není div, že huoře a těžká pokušení a trápení trpíme, a nestatečněji jim se protivíme. Neb jistě toť jest ten veliký Goliáš silný, a oděný, ježtoť vždycky proti duši ve všem zlostném oděvu svém vychodí, a ježto téměř všichni lidé před ním ustupují, a s ním se potýkati bojem nesmějí. Ale byloť jest šťastnému Davidu, kterýžť jemu dá v čelo ránu, a prvním potkáním jej porazí, a s ním mnoho nezachází, ani dlouho bojuje, ani se s ním dlouho točí. Neb kohož již on v ruce uchopí, a s ním pohnúti se ujme, to jest, kto prvního vnuknutí těla neporazí, a než k němu síla pokušení přistúpí, že jeho nepovalí a neumdlí, potomť nikoli nestojí; jistě divnět duši jeho Goliáš ztočí, divně zmece i poráží. Chceš-liž tehdy s Davidem získati, musíš s ním pokušení nedati k sobě přistúpiti, než z daleka potkati, vnuknutí pilně máš přemahati, a k sobě jich nedopúštěti: pakli jich dopustíš, tehdy spíše boj ztratíš než obdržíš. A to statečně záleží nesvolení k hříchu neb ke zlému skutku, neb svolení v líbezná myšlení, neb kochání bez skutku dokonání. Ktož tedy tak přemóže udatně (157) tělo své ode všeho poskvrnění, tomu dí Pán Buoh (Apokalipsis III): Ktož přemóže, tak bude oblečen u bílé rúcho a neshladímť jmena jeho z knih živých, a velebiti budu

jeho, před otcem mým nebeským a před angely jeho; nebo ti, kteří jsú nepoškvrnili rúcha svého, budú se mnú v bílém rúše choditi, nebo hodni jsú. A když takový vítěz umře jako David po zabití Goliáše do věčného Jeruzalema pojde, tehdy proti němu vyjdou kůrové svatí vítězství jeho zpěvajíce a chvály nebeské. Amen.

II.

Druhé pak křižování duše bývá *od hříchóv*, a od zlého svědomí, o němž dí Pán Buoh skrze Jeremiáše v druhé kapitole: Bude tě tresktati zlost tvá, a odvrácení tvé bude tobě láti. A to jest hořké a krutě kúsaní a hryzení v srdci, kteréž bývá pro hříchy nynější neb minulé. Nebo té povahy jest hřích každý, že činí strach a trápení v duši, a úzkost, súžení a tesklivost, nechuť a pálení. Jako dí prorok v žaltáři: Oheň a síra stránka jich kalichu, to jest jich muk, a toť jest částka muk pekelných, kteréž se zde počínají pro hřích, a jest jako závdavek pekelných muk. A tak pro každý hřích i hned povede částka muky pekelné, jako částka ohně, částka zamúcení, částka síry a smradu pekelného, částka temností pekelných, a i neznání Boha svého, částka zatvrzení, částka božího opuštění, a tak částka a závdavek každé bídy pekolné, kteráž (157) se v pekle naplní. A též pro každú ctnost dobrý člověk zachopuje zde částky radosti utěšení, osvícení, svobody i všeho dobrého, které jest a bude v království nebeském. A tak dušem zlým to křižování pekelné zde začíná, jako Pán Buoh dí sám v žaltáři: Tresktati tě budu, a postavím tě, zlosyne, proti tváři tvé, to jest: proti svědomí tvému tak mrzkému a ohyzdnému, a k spatření hroznému a strašlivému; jako dí Sapientie v první kapitole, že najhorší věci zanepraždnější svědomí, a zlosti trestané; nebo když jest každá zlost sama v sobě bázlivá, dána jest zlým na jich potupení,

to jest, jako dí výklad: na svědectví jich ztracení. Nebo zarmúcené svědomí, vždycky ukrutné pótky sobě předkládá, rozuměj pro své provinění, boje se zatracení, a tak trpí v sobě vždy křižování, ačkoli neplatné, neb jest nedobrovolné. Ale dobrým dušem ta trápení od svědomí a ta křižování pro hříchy minulé neb přítomné jsú přezdravá lékařství, neb jsú jim dobrovolná, to jest: že oni je rádi trpí, a jim se neprotiví, než raději je rozmahají, a jich k veliké pokoře své múdře požívají.

Nebo jako dí sv. Pavel: To v nich učiní velikú bázeň Boha svého, velikú snažnost všeho dobrého, žádost života svatého, obranu silnější ode všeho zlého, popuzení na ďábla lstivého, horlivé milování všeho spasitedlného a pomstu, cožkoli jest v nich bohu protivného. Mnoho činí dobrého svědomí duši dobré to její hryzení a trápení, a ještě mnoho více jim dobrého (158) činí, kdy dobrú duši svědomí trápí. Činí řku v duši veliké upokoření, a před Pánem Bohem ponížení, naplňuje veškeren život bázní boží, vyražuje lenost, a omylné do sebe doufání. A jest pravé napomínadlo, a jakés ke všemu dobrému nabádání, nebo napomíná, aby ruče veškeren člověk se zkusil, zdaby co v něm bylo, ještoby se Bohu nelíbilo. Napomíná, aby člověk ode všeho marného se odvrátil, a ku Pánu Bohu aby se navrátil, aby k němu snažně volal. A doníž jest to hryzení, aby neoblevoval, dokavadžby milosti boží v sobě nepoznal. O kterak jest nevýmluvné to duše křižování, kterak nesnesitedlné její trápení, kterak jest božské, a kterak hrozné, a druhdy ačkoli člověk ižádného hříchu do sebe nečije, nemusím to povědíti, že čím jest ušlechtilejší a Bohu milejší, svědomí tím jim bývá citelnější bolest a hryzení, a hroznější tváři boží a hněvu jeho okorování, zlého života jich těžší vážení a od zákona božího hroznější tresktání a odsuzování, tím věčší lekání, a před hněvem božím třesení a užasování. A to někdy

trvá a množí se až blíž do zúfaní. A toho Pán Buoh z veliké milosti dopúští na své milé a volené, všecko činí pro jich zachování, dávaje jim hrozná křižování. A taková trápení často trpěl svatý David. A ktož je trpí, má s ním říkati, co jest on říkal v žaltáři řka: I proč jsi truchlivá duše má, i proč zarmucuješ mě? Doufaj v Boha, žeť já ještě budu jej vyznávati spasení tváři mé, a Buoh mój ke mně samému, duše má zarmúcena jest; neboť všecka vysokost vlnobití tvého na mně se jest stavila. A proto u mne jest modlitba Bohu života mého, řkúť já Bohu: Přivinutel mój jsi ty, i proč tehdy zapomenul jsi se nademnú? A protož zarmúcen vždy chodím, ano mě mrská mój nepřítel. A když mi troskotají se kosti mé, žehrali jsú na mne, kteříž mě zarmucují nepřítelé moji říkajíc mi na každý den: Kde jest Buoh tvój? Doufaj v Boha, žeť já jej ještě budu chváliti, neb on jest spasení mé, a Buoh mój!

Aj znamenaj, což mluví svatý David, a což trpí sám od svého svědomí, řka: Ke mně samému duše má zarmúcena jest, a dávaje příčinu jí a dí: Proto se jest zarmoutila, že všecky nesnáze vysoké a vlnobytí přelévalo jest mě. Ale v tom se na modlitbu rádi utíkati, a v pevném doufání státi, a z naděje nikoli nevypadati, ani od počatého dobrého proto oblevovati, ani odpadati, ale říkati: Proč jsi smutná duše má, doufaj v Pána Boha svého, žeť ještě já jej budu velebiti.

A to jest proti těm, že když na ně ta trápení od svědomí tak těžce a náramně připadají, že se i hned ve všem dobrém rozpakují, řkúc: Ano se nám v duchovenství nedaří (159), téměř lépe se jest o jiný stav, neb o jiný život pokusiti. A to jsú hubení a vrtkaví, Pána Boha i všeho dobrého nehodni, v boží naději velmi umdleni, kteréž nazývá písmo, že jsú jako trest na blátě

vichrována, a na všecky strany kolébána. Ale volení boží majít statečně ta křižování snésti, a v naději boží zuostati, a z ní nevypadati. Také tuto znamenitě máme věděti, že dobrých duší a nevinných svědomí, i žádná muka na světě ne tak mútí a trápí, jako hřích; nebo skutek dušc, který se jim zdá proti Bohu, aneb která koli příhoda, z níž se domnívají, je jsú Boha rozhněvali, z kteréžkolivěk lehkosti, nebo neopatrnosti, tak že z toho budú trpěti ukrutnější bolest, nežli tělo trpí, kterú muku neb kterakkolivěk velikú; neb volilby člověk takový všecky muky na těle trpěti, a raději mnohokrát ukrutněji umříti, nežli jediný hřích smrtedlný na sobě trpěti; proto, že se tak náramně hříchu bojí. Někdy bývá to, že se často domnívají, by již zhřešili, a ač tak nebude, i budú se tú teskností příliš křížovati a mučiti. A ta bázeň hříchóv jest jisté znamení, že jsú ti lidé v milosti boží, u že jsú v Bohu živi, protože tak silně čijí rány i škody své duše, a že jich svědomi jsú anebo byli jsú. Jako v zrcadle se snadně každá poškvrna zná, zná se jasně ohavnosť hříchu i mrzkosť i škodlivosť, ježto (159 b.) toho všeho duše hříšná a zatmělá nemóž mívati. Nebo jako na škaredé plachtě není tak poškvrna ohyzdná ani tak jasná jako na najčistší rúše, draze a pracně vyčistěné a draze dobyté: tak rozuměj o svědomí čistého, těžce vyčištěného a člověka zlého, o svědomí temného a ještě nikdy právě od hříchóv nevyčistěného, kterýž stokrát věcší hřích učiní, netak se jeho bojí, ani sobě tak z něho tesklí, jako dobrý člověk maličko proviní, a druhdy nic neproviní, však nevýmluvná i hned trpí mrskání, a křižování a Boha svého lekání i třesení nápodobně k oné svaté Hester, která před svým Asverem králem, jakž jest jeho rychle tvář hněvivú opatřila, tak se rychle ulekla, tak náramným strachem poražená, že jedva sotně v ně duše strachem

zuostala, bojecí se, by k němu nelibě a nevděčně nepřišla.

Takt jest u pravdě každá dobrá ušlechtilá duše, že pro každú nelibost boží až do smrti se zamutí, netoliko pro svú zlost, ale pro každú cizí, když ji na jiném vidí, nebo která duše miluje svého bližního, jako sama se, tehdyž na něm tak nerada vidí všeho zlého jako sama na sobě. A jakoby raději sama na svém těle všecky muky i škody a ohavy viděla, než jediný hřích na své duši, tak i na každém svém bližním, radějí by všecky muky na svém těle trpěla, nežli na svém bližním jediný hřích viděla (160), vědúc dobře, že pán Kristus neraději vidí hřícha na jejím bližním, nežli všech muk na jejím těle. A proto sjednává se s ním v tom, vědúc že jedna duše dražší jest nežli všecka těla na světě. A proto cizími hříchy jako svými se vždy křižuje, a za ně se ustavičně modlí a pláče. A jakož Pán Kristus chot její raději jest na sobě viděl všecky strasti, bolesti i ohavnosti na svém těle, nežliby na nás hřích viděl: též po něm každá ušlechtilá duše raději by na sobě a na svém těle hrozné muky trpěla i psoty, bídy všeliké podstúpila, nežliby na kterém svém bližním jediný hřích viděla. A z té řeči máš, kterak každá ušlechtilá duše trpí přílišná křížování pro své hříchy i pro cizí, i pro nedostatky rozličné od svého svědomí, kteréž kto strpí a snese statečně, dí jemu Pán Bůh v zjevení sv. Jana v druhé kapitole: Tyto věci dí První a Poslední: Vímť já zármutky tvé. Budiž věren až do smrti, a dámť tobě korunu života, a ktož přemóže, nebude urazen od druhé smrti. Amen.

III.

Ale že každý hřích z sedmi hlavních a smrtedlných, zvláštním obyčejem dobrú duši napadá a trápí a křižuje;

proto dotknu každého hříchu zvláště, a jeho trápení, kteréž činí hříchové někdy zjevně a otevřeně, někdy přikrytě a lstivě, kryjíce se pod tvárností a spůsobou svatosti, ctnosti a dobroty, tak že hříchové častokrát zdají se ctnosti, a zlosti zdají se dobroty a člověk věda hříchy a zlosti (160) bohu je obětuje, za ctnosti. Nebo jako ďábel proměňuje se v angela světlosti, tak jeho všichni skutkové, to jest: hříchové proměňují se v dobroty a v ctnosti, a toť jest nejškodlivější trápení a soužení duše dobré, a zavedení její, tak že se jí druhdy zdá by zlé bylo dobré, a dobré zlé, to jest, žeby, co jest pýcha byla dobrota, a že co činí zlost každá jiná, žeby to činila dobrota a ctnost, a tak druhdy zdá se, že lakomství byloby dobré pečování, a obžerství žeby bylo potřebné krmení, a hněvivost že se zdá laskavá milost. A tak všichni hříchové, když napadají duši, tehdy k ní přistupují pod spůsobami ctnosti a ne pod spůsobú zlosti. Nebo by hříchové přicházeli na mysl pod spůsobú zlosti, to jest tak zjevně, jakž jsú zlí, ohavní a škodliví, nižádný člověk nemohlby nižádného hříchu dokonati. A proto přicházejí pod spůsobú dobroty a ctnosti, to jest: aby se zdáli velmi dobří, užiteční, milí a rozkošní, a jako nic neškodliví. Jakožto ženky vnitř nečisté a mrzuté ukazují se zevnitř poctivé a vší poctivostí ozdobené, a tudy táhnú k sobě milovníky své. A toť jsú ty děvky a ženky Madianské, synům izraelským, kteřížkoli jdú do země slíbené, na cesty vystavené, jenž se zdají jim velmi krásné a vší rozkoší ozdobené, vysokého urození a hodny milování a od duší dobrých objímání. Tak činí všickni hříchové duši dobré. Divnět ji táhnú k sobě, divnět jí lahodí a druhdy násilně táhnú a svodí, trápíce, lákajíce (161) a křižujíce. Jako dí David v žaltáři v osobě hříšného: Pane, netresci mne v prchlivosti tvé, nebo střely tvé uvázly jsú ve mně, a ty tepa potvrdil jsi ruky tvé nade mnú.

A tak není zdraví v těle mém od tváři hněvu tvého, není pokoje kostem mým od tváři hříchův mých, nebo nepravosti mé vzešly jsú nad hlavu mú, a jako břímě těžké obtěžovaly jsú mě. A o témž trápení dí pán Buoh v knihách Mojžíšových v 77. kapitole: Když přejdete Jordán, zkažte (rozuměj v sobě) všecky nepřátely kananejské, to jest hříchy a obyčeje na sobě pohanské. Pakli jich nezhubíte, ale rozuměj, něco jich příčin, nebo kořena v sobě zuostavíte, a zkořen všeho nevyplejete, budúť vám jako hřebíci v očích, a kopí v bocích vašich, to jest: že ti hříchové staří neúplně vyplením. Budúť vás potom hrozným pokušením trápiti, a nepřátelně na vás přivstávati; protože jste jich z sebe dobře nevykořenili, ani právě vypleli. A proto polezúť vám vždy na mysl a na oči vnitřní vaší duše; budúť vás ukrutně bósti, to jest: takú žalosť pokušením vám činiti, jakoby hřebíkové bodli zřítedlnici očí vašich. A budúť vaše boky jako kopími svírati, což jest: velikú nesvobodu v duši činiti budú, tak že kamž se koli obírátí, a cokoli počne činiti, tam ji budú jako kopím v boky bósti a krvaviti a trápiti, užiece duši tu, aby se nemohla (161 b.) jako bok mezi kopími nikam bez vazu a bez bolesti hnúti. A toť jest hrozná pokuta na všecky kající, kteříž po hříchův odpuštění příčiny rozličné těch hříchův v sobě ostavují, a jich se nevystříhají, anebo kořena těch hříchův v srdci některak nechávají. A proto dí pán Buoh tudíž dále: A budúť se vám protiviti v zemi, to jest v těle přebývání vašeho. A což jsem jim mínil učiniti, to vám učiním. A z té řeči máš, kterak hříchové náramně dobrú duši křižují, ustavně se jim a očima i bokem se protivuje krvavíce. A též se piše v knihách Judicís v druhé kapitole, kdež dí angel: Jáť jsem vás vyvedl z Egypta, to jest: z hříchův, abyste zahladili všecky nepřátely, to jest: zlé obyčeje i skutky v sobě

a že jste toho neučinili, budúť vám nepřátelé a bohové na pád. A doleji dí v třetí kapitole: Ty národy ostavil jest pán Buoh, aby v nich zkusil Izraele, bude-li věrně poslúchati přikázání božího. A aby se učili bojovati duchovních bojův všichni, kteříž jsú v bojích svých otcův nabývali, a aby měli obyčej bojovati proti nim, to jest, aby neprázdnili, než vždycky s hříchy a s ďábly ústavné boje vedli a vytěžili.

IV.

První hřích a nejhorší jest *pýcha*, kterýž jest: žádost neřádného pozdvižení svého v skutcích (162 a.) nebo dařích božských, tělesných, nebo duchovních. Jakož jest bylo na luciperovi najprv najsvětějším angelu, najkrasším a bohu najmilejším a najzdařilejším. A tento hřích trápí duši dobrú, někdy pod spůsobem dobré horlivosti, pod kterúž druhdy jme se jiných trestati, a skutky jich nebo řeči, nebo obyčeje horlivě tupiti, jako jest učinil zákonník zjevnému hříšníku na znamení, že tím hříchem velmi hřeší nábožníci nad světskými, potupujíce je v svém srdci, a horlivě je trestají, a své hrdé trestání za svaté a za velmi užitečné majíce, ano jest neřádné, nečasné, bez lásky, bez víry, bez lítosti, ne těmi slovy, jako by mělo býti. Ale proti tomu trápení má člověk znamenati oné větší hříchy a Bohu mrzutější a lidem škodlivější, pro něž jest hoden ostřejšího tresktání, nežli ten, jehož tresce. Také jiným obyčejem tento hřích (pýcha) trápí duši dobrú, *pod spósobem prospěchu svatého.* Nebo když kdo co dobrého kdy učiní, i hned se oň pýcha pokusí, a sama sebe libování a svých skutkuov nad jiné vážení. A tak pudí jej pýcha, aby to dobré kteréž činí neb má, aby se jemu zdálo, žeby to sám od sebe měl, aneb pro své zaslúžení od Boha hodně měl, aneb žeby se jemu zdálo, by měl to dobré a nemaje jeho,

a pak pudí jej, aby jinými všemi pohrdal, proto aby sám nad jiné vzácen byl. A proti tomu má člověk znamenati a ustavičně se za své skutky styděti a jako ohavných a mrzkých želeti, jako dí Izaiáš, že všecky skutky naše jsou před Bohem krvavé, nečisté, jako roucho ženy krvotokné, a tak ohavné, kteréž se nám zdají velmi zdařilé a bohumilé, a církvi svaté velmi užitečné.

Také jiným obyčejem pýcha trápí duši, *pod spósobem pokory*, a zvláště *dobroty a svatosti*. A to když kto pozdvihá se z pokory své a z potupy světa, a ze zlého rúcha, a všeliké trpělivosti, nebo z modliteb vážných, a nadýmá se z dobrot svých, neb z prospěchóv lidem užitečných, nebo z toho, že jeho mnozí více váží a věčší zřetel k němu mají nežli k jinému. A také mnohokrát trápí jej pýcha a pudí, aby jiné potupoval, aby jich dobroty i skutkóv nevážil, aby se sám i své skutky nad jiné velebil a vážil, sám se sobě v nich líbil, a měl se za velikého a cti a milování od jiných hodného, a za toho, jenžto má jiné spravovati, jiným rozkazovati a jinými vlásti. Také pudí jej, aby jiným poddán býti nechtěl ani jiných poslúchati, ani aby chtěl k nim zření míti. Pudí jej, aby menší býti nechtěl, ani nižší, ani horší, ani nemúdrejší, ale lepší, zdařilejší, vážnější i opatrnější. A tak často pýcha trápí jej marnú chlúbú, aby pravil ty věci o sobě, kterýmiž by byl od lidí odiven, nebo chválen, nebo vzácen. Také aby se zveličil svými skutky a honosil všudy, a rád viděl, když o něm dobré věci praví, a když jej chválí a velebí. A tak ktožby se proti těm věcem protivil, kteréž on miluje, chválí, neb jistí, neb velebí, pudí jej pýcha, aby se o to svářil, rozdráždil i popudil, a aby se netrpělivě měl, a mstivě a tesklivě ve všem protivenství a ve vší odpornosti. Také pudí jej pýcha, aby *zpupný byl proti jiným v svých výtržcích*, a ve všem úrupný, a zvlá-

ště aby byl všetečný, nalezatel nových věcí u víře, nebo v jiných obyčejích, úrupný, aby staré věci a obyčeje potupoval, ale nové, neobyčejné aby nalezoval, a v tom aby chtěl viděn býti, a poznán jakožto nový učitel.*) Pudí jej pýcha, aby *zvláštnost ve všech věcech miloval*, aby v množství zvláštní byl, a v zvláštnosti obecný, a v obyčeji obecném neobyčejným, ani lidu obecnému svolný, než výtržný, úrupný, křikavý, nadutý, fukavý, netrpělivý, aby ani tresktání přijímal hodného, ani napomínání přijímati chtěl, ani naučení, ani kde opravení.

A tak proti tomuvšemu trápení pýchy má člověk znamenati, kterak Kristus, jsa Pán celého světa, pro něho se ponížil a v největší ponížení a ohavení, jehož ponížením každé duše nadutí má uzdraveno býti. A také to, kterak člověk jest v sobě velmi mrzký, nečistý, pytel lajnový a smrdutý, vší nečistoty plný, ano z něho teče mrzkost prameny mnohými. A kteraký pak bude po smrti? že mrcha smrdutá, krmě červova a hadova. A tak dí Micheáš: Pokoření tvé u prostřed tebe jest. Také má znamenati velikých svatých skutky a životy, a k nim se přirovnávati, nebo když se k nim přirovná, tedy jeho všecky ctnosti budú se zdáti zlosti hodné, žalosti — ne radosti. Nebo dí svatý Řehoř: Což jest bylo zápal všeho pozdvižení, když jsi hleděl na horší, toť budiž výstraha pokory, když budeš hleděti na lepší.

Také *obývání s pokornými* veliká jest pomoc proti trápení pýchy. Nebo dí písmo Ecclesiastica v 1. kapitole: „Jako ktož přebývá s hrdým, obleče se v hrdost tak kto obcuje s pokorným, obleče se v pokoru.“ Také *poznání běd a psot našich*, kterým musíme poddáni býti, jakožto hladu, žízni, zimě, horkostem, nemocem, bolestem, mdlobě. Tak že myšlení hubenému ani slovu móžem

*) Příbram tu patrně čelí proti pyšným reformátorům svého věku. Red.

odolati, ani nejmenšímu pokušení ďáblovu mózem ostati, ani se hubeným blechám aneb hnidám neb vším obrániti. Také to, že hubenú nemocí, zimnicí neb jinú musíme se rozvaliti, a v prach a popel se obrátiti, a proto nemáme čím se pozdvihati, ani velebiti, ale ustavně pokořiti.

Ale díš, co jest pokora? Odpovídá sv. Bernard a řka: Pokora jest potupení všeho povyšení, a nebo jest ctnost, kterúž člověk z svého poznání sám se sobě mrzí. Amen.

V.

Potom druhý hřích trápí věrné, to jest: *závisť*, jenž bývá, když kto neřádně nenávidí cizího štěstí, aneb když rád vidí cizí neštěstí, to jest, že mu bývá žalostno, když se komu dobře vede, a milo, když se komu zle vede. A tak závisť pudí, aby se člověk z dobrého na svém bližním mútil, a ze zlého radoval. A to jest ďáblov obyčej a povaha jeho, o níž dí písmo: Že závistí ďáblovú hřích všel jest na tento svět, neb jest ďábel záviděl člověku, že má nad ním povýšen býti, a proto jej chtěl v hřích vraziti, a po něm každý závistník ďábelný.

Také trápí druhdy pod spůsobou dobroty a dobré horlivosti, neb zdáti se bude člověku, aby nenáviděl hříchu člověka, an bude nenáviděti člověka: snad pro některé první nechuti, ježto jich jest v sobě neovšem udusil; aneb proto, že jemu chce se vrovnati v tom, ježtoby on sám na sobě, a ne na jiném rád viděl. Aneb že jej přemahá a převyšuje v chvále a v přízni a v moci, v štěstí rozličném. I bude se zdáti, by ten člověk toho hoden nebyl, a žeby toho někto jiný hoden byl; a proto nebude jemu toho dobrého přáti, tak jakoby sobě toho rád přál, nebo jinému sobě příznivému.

Také jiným obyčejem trápí závisť pod falešným milováním bližního svého; nebo když koho tělesně miluje,

tedy jemu dobrého všeho přeje. A když se to dobré jinému děje, jemuž není přichýlen, tehdy jemu toho dobrého nepřeje. A tak také i věcí dobrých pohyzduje na těch, jimž není přichýlen; nebo vidí a bojí se, by odtuď neměl ujmy a škody, když se těm dobře děje, kterýmž on není přichýlen, a to jest přijímání osob škodné. Také pod milováním falešným bližního, když někdo toho dobrého není hoden, a že jest v tom proti Bohu, a že to nehodně vede, nebo nehodně toho požívá, neb k sobě přijímá.

Také věz, že ne každé nenávidění jest závisť, hřích smrtedlný; nebo někdo muož nerad viděti na druhém dobrým rozumem a z dobré příčiny, jakožto kdy to dobré na bližním bylo k obecnému zlému, anebo žeby bylo k zatracení toho člověka, neb mnoho jiných, toť nemá řečeno býti, že želíme neb nenávidíme než dobré. Ale proti tomu trápení má člověk znamenati nesmírnú přízeň a milost Pána Ježíše ku každému člověku, a podlé té, kterak i on má míti přízeň velikú k každému člověku. A tak jej milovati, a jemu všeho dobrého přáti, jakoby všecko to jeho dobré i čest i chvála i moc na tom bližním jeho závisela, a jakoby cizí všecko dobré jeho bylo. A tak se z toho veseliti, když se co dobrého jinému děje, nikoli se jemu samému dálo, a tak všeho zlého nerad má na něm viděti, jako sám na sobě neradby toho viděl. A tak aby jako v nebi jeden každému všeho dobrého přeje a přáti bude, raduje se ze všeho jeho dobrého, jakožto právě svého, aby zde k témuž mířili, a též se k každému svému bližnímu míti volili, pamatujíce, že jsme jednoho otce, Boha a jedné matky býti máme bratří vlastní, milostní a přízniví. Ale díš, co jest láska, kteráž jest závisti odporná? Odpovídám, že láska jest ctnost, kterúžto člověk žádá všeho dobrého nade všecko Bohu a jako sám sobě každému svému bližnímu.

VI.

Třetí hřích jest *hněv*, jenž jest neřádná žádost pomsty, nebo neřádné hnutí s žádostí pokuty. A ten hřích povstává na člověka rozličným trápením, někdy pod dobrotú, to jest: jako pod dobrým a jako pod hodným horlením na svého bližního, a jako pod spravedlivým žehnáním jeho, ano bude z nenávisti, nebo z netrpělivosti, a z tělesných vášní, nebo z popuzení a rozdráždění svého. A tak není člověk, by se v něm spravedlivost hněvala, ano se zlobivosť hněvá, a což zpurnosť a ukrutnosť činí, zdá se žeby dobrota činila. A tak zdá se mnohým, by láska jimi i k hněvu hýbala, ano tělesnosť a netrpělivosť a ďábel hýbá. A protoť říkají, že se nehněvají, jedně na zlosti, kteréž jsú proti Bohu, a hněvajíce se na člověka, a druhdy pro svú křivdu a pro své bezpráví. A proto druhdy jako pro dobré veliký svár zajímají popuzení v duši zbúřené, žádost pomstění. A není div toho, že tak je hněv klamá, nebo jako ve vodě zakalené tváři nemóž viděti, také v mysli zarmúcené pravdy i lásky nemóž člověk spatřiti. A to věda ďábel, i zakalí mysl člověka proti druhému, jako rybář vodu, aby mohl uloviti a osedlati duši věrnú. Takéž pod túž dobrotú trápi ji hněv vášněmi častými, a zlým domníváním, snadným zlobením, rúháním, posmíváním, křikáním. Taktéž pod tú dobrotú trápeni bývají a zacházejí v mysl nadutú a zpupnú, nebo v mysl protivnú, tak že nechce se s člověkem obcovati, ani jeho rad potkati, ani viděti. Ale milo jest o tom člověku zle mluviti a jej tupiti, hanbu jeho oznamovati a jemu utrhovati, jej často súditi, proti němu raditi i poňúkati, a nemilo jemu jest o tom člověku dobré na něm viděti, ani jeho mluvícího slyšeti, ani jemu věřiti.

Také někdy hněv trápí člověka *neřádným mlčením*,

a to se druhdy děje, jako pod spósobem dobroty, nebo mnozí mlčí jako pro trpělivosť, a však mlčí ze zlosti a hněvivosti, snad chtíce se mlčením mstíti, a svého bližního trápiti nebo mstíti, anebo jeho více zarmútiti, anebo užitečnú pravdu, nebo užitečnú ochotnosť od něho odtáhnúti, a tak mlčením jemu více poškoditi. Ale v tom má znamenati, proč mlčí člověk, z dobroty-li, čili ze zlosti, lepší-li jest to pravdě a člověku, že mlčí, než kdyby mluvil, a znamená-li, že z toho bližní se nehorší ani sníží, tehdy dobré jest mlčeti. Pakli jinak vidí, jinak má činiti, to jest: má laskavě a pokorně promluviti, a sladkú řečí popuzeného bližního udobřiti, a nemóže-li jinak, ale pokorně jeho prositi, a k tomu najprv čas a místo vyhledati, nebo v čas popuzení, ne vždy hodí se prošení, ani mluvení. A ktož to učiní, že bližního z hněvu vytrhne, mnoho učiní, jako by svět tento získal. A to má učiniti *trpělivostí*, jenž jest ctnosť, kterúž člověk nehýbá se ku pomstě ani k zlosti pro nižádné bezpráví. Ale proti tomu trápení má člověk se na paměti míti, aby nikdy netresktal bližního, poněvadž čije v sobě hněvivosť, neb nechuť, neb popuzení, aby najprv svoj hněv přemohl, a hřích opravil, než jím počne opravovati. A tak má času čekati, a donidž svého hněvu nepřemóže, jiných netrestati. Tak řekl jeden pohan *Archyta* svému sluze, když jest jemu poškodil: „Bilbych tě, bych se nehněval; ale radějit nebudu tebe bíti, nežli bych měl od svého hněvu měl zabit býti.“ A též *Pláto* a jiní mudrci jsú činili, že poněvadž jsú se hněvali, vinných jsú v tu dobu netresktali, aby od svého hněvu nezhynuli. A proto poznáš, kdy u vuoli již není nechuti hněvivé, ale želení bez zarmúcení.

Také má člověk znamenati, co dí Spasitel: „Co vidíš v oku bližního drastu, a v svém břevna nevidíš?“ A tak dí svatý *Řehoř*, že jako oheň vodu hasí, tak kdy

se kto na své viny právě rozpomene, co jest proti bohu promluvil, hned jemu udusí. Také na ukrocení hněvu cizího má proti hněvu umlknúti, jako dí v žaláři prorok. A potom to bude široce pověděno, kterak jest to najlepší, aby mlčel proti hříšnému, a jemu dobře činil. Také má člověk pamatovati na Pána (166 b.) *Ježíše* umučení, trápení, lání, rúhání a umrtvení. A také na to, že to všecko trápení jest člověku trpělivému pravé a přeužitečné a spasitedlné odplaty hodné.

VII.

Čtvrtý hřích, ježto trápí duši, jest *lenivosť*, a ta jest v *dobrých skutcích* a v *službě boží zmařilosť*, nebo o své spasení, meškání, nebo zvlažilé a nedbalé dobrých skutkuov plnění, a ve všem dobrém oslabení, a slabé vedení, o němž dí sv. *Jan*: „O by byl chutně horký nebo studený!“ to jest: nebo chutně milovník horlivý, nebo hříšník zjevný, a od lásky ovšem ustydlý! „Ale že jsi vlažný, proto jmu se tebe z úst svých vyvraceti.“ Nebo jako člověk múchy nebo cvrčka, nebo chrústa v hrdle nemóž pro ošklivosť držeti a pozříti; tak já Pán Buoh zmařilého člověka nemohu pro ohyzdu, ohavnosť a nechutnosť v křesťanství trpěti. Proto jmuť se tebe mrzce trápeními z těla mého a z úst svých vymítati, neb tebe v těle duchovním, v mé církvi nemohu zachovati. Toť jest ten hřích, o němž dí sv. *Pavel*, že nastanú lidé nešlechetní při víře, to jest, ježto se nehodně, ne tak pilně a žádostivě, a ne tak poctivě a horlivě obírají s velikými věcmi duchovními, ale zmařile, lenivě, nedbale a nepoctivě.

A tak lenivosť člověka že se nehodně v duchovenství obírá, a že se nesmí o veliké a užitečné věci pokusiti, jako o pokání pravé, o postě, o modlení, o vstaní na modlitby, o almužen svatých dávání, o rozličném nu-

zným prospívání, jako jest: hříšného navedení, smutného utěšení, (lačného) nakrmení, (žíznivého) napojení. Ale že obmeškává na všecku hodinu, nebo lepší dobré vésti, nebo dobrého nevésti, a to pro nedbalost svú, kterúž nedbá spasitedlných věcí vésti, ani z hříchuov sebe vyvésti, a k dobrému, k kterémuž by mohl se přivésti. A to jest ten sluha lený, o němž dí *Spasitel*: „Sluho lený a zlosynu, proč jsi ode mne dary vzal, a jimi jsi netěžil? Proto svížíce ruce jeho, vrtež jej do ohně věčného!“

A to trápení děje se někdy jako pod opatrností, a jako pod dobrú rozšafností. Nebo říkají: Snadbych se zachlubil, snadbych počnane setrval, snadbych v tom Boha rozhněval, snadbych bližním poškodil, nebo je proti sobě zbudil, snadbych počna dobře i neprovedl, aneb se v hříchy zavedl!

Ale proti tomu má člověk znamenati, že mnozí mdlejší a nestatečnější: však o mnohé věčší věci se pokúšejí. Někdy se děje jako *pod pokorú nebo bázní dobrú*; nebo říkají: „Nejsem hoden o to se pokusiti, a bojím se; budu-li to dobré činiti (z) marné chvály, anebo lidské přízni, nebo svélibosti, a tak aby v tom svoděni nebyli, netbají se o veliké dobré pokusiti.

Také lenost přechází a trápí člověka někdy *teskností a zarmúcením*, kteréž pohřižuje druhdy rozum, i doufání k Bohu, a udušuje žádost ke všemu dobrému. Také že se dobrého vésti nechce, ani Boha milovati, ani se s ním obírati, a ta tesknost bývá od ďábla, a někdy od světa pro zlé příhody tělesné, neb duchovní, kterúž sv. *Pavel* nazývá teskností světa, kterúž smrt činí.

Také přichází lenost někdy pod *spůsobú pravého náboženství*. Nebo mnozí říkají: Rádbych prospíval svým bližním, ale musím modliteb pilen býti, a v tom sobě nepřekážeti. A tak pro modlení opúštějí mnohá boží při-

kázání a veliká bližním prospívání, a mnohých ctnostných skutkóv plnění, bez nichž za nic nestojí jich modlení. A proti tomu mělby člověk rozděliti sobě celý den v jisté hodiny, a v jisté skutky, aby pro jediné druhých nemeškal, a jedny věda druhých neopustil, a zvláště těch, ježto jest k nim zákonem zavázán.

Také přichází *lenost pod potřebí tělesní.* Pro nic aby je neopustili, mnohé duše své opúštějí, a pro tělesné časné a hubené věci, druhé nebeské a spasitedlné opuštějí, a tak na všaký den v opuštění mnoho dobrého se nalezají. Také někdy trápí lenost duši, a přichází v rozpuštění mysli, o tělesných věcech smutných nebo utěšených.

Ale proti lenosti a všemu obmeškání měli bychme pamatovati na budúcí ohnivé pomsty pekelné, které mělyby námi hnúti, abychme jich mohli utéci, a život a radost věčnú, které máme dojíti, budeme-li statečně Bohu slúžiti, a zvláště, abychme pamatovali, co dí *Jeremiáš:* „Zlořečený, kdo z léně skutky boží činí.“ A jinde dí písmo: „Synu, cožkoli muož ruka tvá, to rychle čiň;“ nebo ani bude díla, ani rozumu, ani umění, kam ty tihneš — do pekla. O bychme živú vírú v ten život věčný a v tu radosť nebeskú, v tu odplatu nesmírnú měli: toť bychme vší pilností a veliké dobré se pokúšeli, a nic dobrého nezmeškali. A toho máme dojíti jinú ctností, což slove *hotovosť*, jenž jest ctnosť, kterúžto člověk jest hotov a spósoben ke všemu dobrému bez meškání svého spasení.

VIII.

Pátý hřích jest *lakomství*, jenž jest neřádná žádost k jmění a zboží. A jako dí sv. *Pavel*, že lakomství jest modlám slúžení, nebo neřádní milovníci boží tu pilnosť a milosť a starost přidávají k stvoření, kterúžby měli Bohu dávati a tak jsú ďábelníci a modlosluzebníci, ježto

více váží ženu nežli nebe, a více peníze nežli Boha. A tento hřích trápí člověka najprvé pod tělesnú potřebu, táhna pod ni člověka, aby jakožto potřebných věcí sobě dobýval, a o ně stál i usiloval, pečoval i robotoval, a proto aby je rozmnožoval, jich choval a ostříhal, a skúpě aby jich požíval, a jich se hříšně přidržel.

Ale proti tomu má člověk pamatovati, kterak jest Pán Buoh štědrý a štědře se nám vydal, a vždy se vydává. I kterka tehdy úředník jeho má býti državý, když jest pán jeho štědrý. Také kterak má hubené věci proti němu chovati, an jemu tak veliké a tak drahé dává.

Druhé trápí člověka, aby dobýval *pod spósob dobroty*, to jest aby měl odkudby nuzným pomáhal. A proto druhdy vydávají se na neřádné dobývání zboží, a dobudúc neřádně jeho, požívají roztržně jeho, odbývají na rozkoši, a na svú vuoli je nakládají, a někdy chtíc míti musí věrovati, lstivě cizího zadržati, falešně prodávati, úkladně kupovati. Ale tuto má člověk znamenati, co zlého sobě člověk učiní, kterýž i pro dobré po zboží stojí, co tu bude neřádného pečování, co dobrého meškání, co zlého dokonání a bezpráví lidem učinění.

Třetí lakomství trápí člověka, jako pod řádnú štědrotú, jakož když pro některé osoby láskavé činí kto náklady, ne tak potřebné, jako nakládaje na jídlo neb hodování neb čtění jiným nepotřebné, nebo neřádné rozdávání. Ale tuto má člověk znamenati, kterak jest škodná, i ohavná věc lakomě zboží milovati. Najprv že (zboží) najlepší dobré, svého Stvořitele, pokládá, o hubený peníz více pečuje, a miluje více stvoření než stvořitele. A proti tomu hříchu jest *štědrota*, jenž jest ctnost, kterúž člověk řádně statku svého užívá.

IX.

Šestý hřích jest *lakota*, jenž jest neřádná žádost jedení, a zvláště kdy jest nesmírnost v krmení sebe. A to bývá, když kdo míru svého přirození přebéře v jedení aneb když hledá lahodných krmí, a nebo drahých, svému přirození nepotřebných; anebo když s velikú snažností krmě sobě pripravuje, a nebo když před časem jí bez potřebí, nebo núze, aneb když hledí chuti a rozkoši více, než užitku i jí. A těmit obyčeji často lakota trápí i podtrhuje mnohé duše, a nadto v krmích a na hodech, zavozuje v neřádné veselé, a také v řeči mnohé a prázdné, a druhdy i v řeči i v skutky oplzlé, a někdy v nezřízenou těla žádost a nečisté zapálení, života obtížení, i někdy až do tracenie; a někdy do mysli ohlúpení, kteréž z krmě pochází.

A tento hřích trápí člověka *pod neřádnú potřebú tělu* a jeho posilnění, a nebude proto ale pro labužení, nebo pro chutné okušování, a líbezné v tom jedění kochání. A to bývá, když co člověk jí, ano jemu toho potřebí není, než proto, že mu to jídlo jest chutné okušení.

Ale proti tomu svatý *Augustin* dí: Že člověk má přijímati pokrmy jako lékařství, aby nikdy nenajedl se jich do sytosti, neb do naplnění, než aby žádost po jídle jestě zuostala a krměmi aby udušena nebyla. Ktož jinak jí, ten hovad více, nežli střízlivosti následuje, kteráž do sytosti jedí a pijí, a ty má ctnosti ovšem člověk převýšiti. Také trápí člověka lakota jako pořádnú a od Boha pojčenú svobodú; nebo říkají: poněvadž Buoh dal jest nám všecko ku požitku, proč by tehdy hodně jich nepožíval, a své potřeby těmi věcmi sobě nekonal? Ale proti tomu má člověk znamenati, kterak přirození lidské muož měti dosti na mále, jako dí písmo, že počátek života jest chléb a voda. Ale že zlá navyklosť, ta věci zbytečné činí a nazývá potřebné.

Také trápí lakota *pod zdrželivostí*, nebo pod spósobú skrovnosti, a to když člověk zdrží se a nebo postí se, aby potom tím lépe pojedl. Nebo kdyby měl se postiti a jísti krmě postní druhdy dosti hubené, tehdy neřádnú chtivostí a lakotně na něž se vylévá žádostivěji, nežli druhdy na krmě rozkošné. A tak *Adam* věčší jest ukázal lakotu na jablce než *Eliáš* na mase. A kto jest z nás ze všech zdařilý, aby řekl s apoštolem: Ját umím se nasititi, umím lačněti, umím hojnosti požíti, umím psoty potříti, všudy jsem naveden, nebo v tom v čemž já jsem, umím já sobě dostatečen býti, to jest: kto jest z nás, ježtoby si uměl všech těch příčin lakoty vystříhati, jakožto všech krmí, na kterýchž by mohl lapen býti některým kusem lakoty, jakážto jest rozkoš, žádost, chut, přílišnost, krmí rozličnost, a tak se i místa i stolóv takových varovati, na nichž jsú krmě rozkošné, rozličné a připravené. Nebo dí sv. *Řehoř*: Nesluší hleděti na to, co nesluší žádati. Také proti lakotě sluší pamatovati na Pána *Ježíše* žízeň a lačnění, a tím se odtrhnúti od líbezného jedení. A proti tomu hříchu jest *skrovnost*, jenž jest míra v užitečném jedení.

X.

Sedmý hřích jest *smilství*, kteréž jest z nečistých žádostí, chlipné mysli těla pokušení. Jakožto *čistota* jest ctnost, kterúž člověk zachovává svú mysl a tělo bez poskvrnění. A to smilstvo trápí člověka někdy pod ochotným jednoho s druhým rozmlúváním, a ochotným dobrovolenstvím. Ale to bývá, když jeden s druhým s velikú ochotností rozmlúvá, aneb když se jemu ochotně vydává, a s ním mile se obírá, druhdy veda vesele v řeči, nebo dvořenství, nebo ryčnosti, nebo kumštíky, nebo směšlivé chechtkosti (chechtavosti), nebo směšná přísloví a popúzavá.

A proti tomu má člověk věděti, že znamená-li, že z těch ochotností přichází jemu náchylnosť k nečistotnosti, nebo k vilnosti a k vilné žádosti, tehdy má ji uřezati, a raději všecku vážnost tomu člověku okazovati, aby v sobě nebo v druhém nezbuzoval neřádných žádostí. A ještě proto sluší k každému tu vážnost míti aby ani sebe, ani jiného mohl v zlú žádosť zavésti. Také tento hřích smilný často trápí dobré lidi *pod spósobú čisté a svaté lásky a přátelství.* A to, když se jim zdá žeby se pro své spasení milovali, a že proto jediné jsú sobě náchylni a přívětivi, aby sobě ku Pánu Bohu pomáhali. Ale pod tím bývají častá a zlá o sobě myšlení, a neřádná jednoho o druhém rozmyšlování, a v duši nečistá obírání, druhdy až do hříchu dokonání. Ale tutoť má se člověk opatřiti, že jestliže porozumí, že s takovú osobú, kterúž pro její spasení miluje, v něm nebo v ní ta žádosť se vzbuzuje, a on jí nemóž snadně odolati, bezpečněji jest tu ochotnosť i s prospěchem budúcím uřezati, nežli se nebo ji v hříchy zavoditi, a v čistém svědomí sobě nebo jí překážeti. Pakli jeden v druhém z toho obcování duchovní prospěch vidí, a že snadně ty zlé náchylnosti v sobě hubí, tehdy nemá pro ně té osoby odpadnúti, ale na péči se vždycky pilně proti těm náchylnostem míti, a je v sobě mořiti.

Také tento hřích trápí člověka pod spósobem *svatosti a dobrodinství*, to jest, když se jeden druhému zdá svatý, a když jemu dobře činí, duchovně neb tělesně, tehdy jeho miluje, jakoby jeho lásku a svatý život miloval, a jakoby jeho následovati v dobrém žádal, a z dobrodinství vděčnosť ukazoval. Ale že ďábel z každé věci najlepší sobě lapadlo i osidlo chytře činí, proto i pod tím milováním často neřádné líbosti bývají, a pod nimi se kryjí. Nebo dí sv. *Augustin:* Čím jest žena nábožnější, tím více tú svatostí chlípnosti jest popúznější, a čím se

zdá světější, tím její obcování a přívětivost jest nebezpečnější. Než bývá to také, čím jest žena, dívka nebo muž nábožnější, tím bývá libosti neřádných plnější, a tak k chlípnosti spósobnější; nebo čím více se nečistému ďáblu protiví, tím naň on lítěji čelí a ústavně jej nečistotú trápí a pálí. A tak ten člověk nábožný více toho ohně nečistého v sobě čije, více jej než jiného zaněcuje, čím se statečněji proti němu postavuje. A protož když kto s tím člověkem mile ochotně obcuje, tím více jeho tím ohněm zapaluje, a jako dřev na oheň přikladuje. A proti tomu všemu sluší pilně se všech příčin vystříhati, a všech věcí, skutkóv i řečí, které v ten hřích vedú a popuzují, varovati; jakož jsú líbezná o tom myšlení, neřádná slyšení i neřádná vídání neb zhlédání, neřádná mluvení, ochotnosti i obcování, dárkuov podávání i ochotné psaní i poselství slání.

Rozvrh kázaní na čtyřicátý výroční den svěcenin kněžských.

V Týně nad Vltavou 30. srpna 1865.

Text: Toť jest den, kterýž učinil Hospodin: veselme se a radujme se v něm. Žalm. 117, 24.

Těmi slovy zplésal král David, rozpomenuv se na den vítězství, jehož mu propůjčil Hospodin. Podobné dny, památné králům i národům, zaznamenány jsou v letopisech. Sv. církev vyznačuje každý den památkou Svatých a Světic Božích. Mezi těmi vynikají v kruhu ročním hody Boží. V životě každého člověka významný jest den narození — křesťanu zvlášť významný jest výroční den jeho duchovního znovuzrození — den sv. křtu, a prvního přistoupení k stolu Páně (Napoleon I.) — proměna stavu: den zasnoubení (stříbrná, zlatá svatba) —

kněžím památný jest výroční den svěcenin — prvotiny — druhotiny. Nejistota dočkání se plného padesátiletého jubilea. —

Stojíme zde po 40leté práci na vinici Páně jako Izraelité po čtyřicetileté pracné pouti na poušti — hledíce — bodejž — v blahoslavený Kanaan — stojíme na hraničním vrcholu svého života a kněžského povolání — majíce za sebou vědomou minulost — neznámou budoucnost. I my máme příčiny s korunovaným žalmistou Páně zvolati: Toť jest *den, kterýž učinil nám Hospodin!* — 1. výroční den vážných a blahých vzpomínek — 2. den díků — 3. den proseb.

Zvolen býti tlumočem citů vašich, drazí bratři v Kristu Ježíši — a však vědom ochabující síly své, důvěrně vzývám pomoc Boží: Duchu svatý, osvěť rozum — oživuj a posiluj paměť — a řid jazyk můj, bych mluvil, co se srovnává s pravdou Tvou — a co by pozdvihnouti mohlo srdce i mysl zbožných zde přítomných posluchačů slova Božího. —

I. Dnes *jest výroční den vážných a drahých vzpomínek na den našeho zřízení k úřadu kněžskému.* Jak tklivý a svatý byl ten den! —

Srdce naše živěji tlouklo, když ozval se hlas archidiakona: „At přistoupí, kdož na úřad kněžský zřízeni býti mají“. — a po vyjmenování nás když prosil biskupa: „Žádá sv. církev, abyste, nejd. Otče, tyto jáhny na úřad kněžský posvětil.“ — Když biskup vážně se ptal: „Scis illos dignos esses“ — a onen odpověděl: „Pokud křehkost lidská dopouští, doznávám a svědčím, že spůsobilí jsou ku snešení toho úřadu.“ — Jaké city pronikaly srdcem naším, když nad námi říkány litanie — když biskup žehnal nás slovy: „Abys tyto vyvolence požehnati, očistiti a posvětiti ráčil“ — když na nás biskup a přítomní kněží ruce vzkládali — když nás biskup obkládal štolou, řka:

„Přijmi jho Páně; jho jeho sladké jest a břímě jeho lehké“ — když na znamení lásky vložil na nás složené roucho mešní — když prosil Hospodina, aby požehnal nás — když biskup nás napomínal, „abychom ve dne i v noci přemýšleli o zákonu božím, abychom co čteme, věřili, co věříme učili, co učíme skutkem dokazovali“; — když vzýval nad námi Ducha Svatého — když sv. olejem ruce naše mazal, aby cožkoliv bychom žehnali, požehnáno, a cokoliv bychom světili, posvěceno bylo — když nám podával kalich s patenou, dávaje nám moc obětovati Bohu mši svatou za živé a mrtvé — když nám po vyznání víry apoštolské uděloval plnomocenství, odpouštěti aneb zadržovati hříchy — když po slibu věrnosti žehnal nás řka: „Požehnání všemohoucího Boha, Otce i Syna i Ducha svatého stoupiž na vás, abyste posvěceni v řádu kněžském obětovati mohli smírnou obět za hříchy lidu.“ — Jakými city proniknuto bylo srdce naše, když jsme při prvotinách slovy Syna Božího posvěcený a proměněný chléb a víno poprvé pozdvihovali? —

Zdaliž nebyl den našeho zřízení na kněžství jakož i den prvotin našich dnem, jejž učinil Pán? — A čtyřicátý výročný ten den zdaliž nás mocně nevybízí veseliti a radovati se v Pánu — a obnovovati sliby Bohu samému učiněné? — Než dnešek jest i

II. *den díků.* Vyslaní na vinici Páně nesli jste, bratří milí, čtyřicet let břímě dne i horka: a Pán pomáhal vám v nesnázích — řídil vás v pokušeních — potěšoval v zármutcích. — Než nesluší, abychom sami oceňovali dílo své. K vám se odvolávám, přítomní synové a dcery sv. církve! Vy sami nazýváte kněze — duchovním otcem — a tím jest: opatřuje vám obživu duchovní — kněz udělil vám i uděluje dítkám vašim svátost duchovního znovu zrození — živí je ve škole mlékem svatého učení — v chrámě podává chléb — slova Božího — i

pokrm, jejž Kristus Pán nazval chlebem živým — živícím k životu věčnému. Kněz jest vychovatelem a učitelem dítek vašich: učí jich ctíti, milovati poslouchati vás dle přikázaní Božího — jest ustavičným vůdcem vaším, vykladatelem zákona Božího, vzdělavatelem mravů; všecky zbuzuje k lásce Boží a bližního — služebníky a chasníky zbuzuje ku pracovitosti a věrnosti — mládence a panny k čistotě — manžele k obapolné věrné lásce — sousedy k svornosti — starce k trpělivosti — hříšníky ku pokání a napravení života; — soudí a kárá zatvrzelých ve zpovědi — ukládá náhradu škůdcům — žehná sňatky manželské — nesvorných míří — nemocných navštěvuje, těší, duchovně hojí a léčí — zesnulých věrných až ku hrobu doprovází — oběť smírnou za živé i mrtvé obětuje. — Zdaliž to nejsou úkony spasitelné? — Zdaliž není kněz jmenem a moci Krista Ježíše prostředník a smírce mezi Bohem a člověkem? — Zdaliž tedy nemají věrní křesťané sami příčiny děkovati Kristu Spasiteli svému za zřízení kněžského úřadu? — To dokazuje vaše přehojné živé účastenství při dnešní pobožnosti! — Spojte se s námi v díků činění Hospodinu! — Dnes je den díků za požehnání prací našich — za posilu v čas mdloby — za útěchu v čas zármutku — za nepočetné milosti nám prokázané! — Pročež velebí duch náš Boha spasitele našeho; neb veliké věci učinil nám! — O kéž bychom mohli říci se sv. Pavlem: Milost Boží v nás zmařena nebyla!

III. Ohlédli jsme se na pouť minulou — a cítili jsme se povinni k díkům: pohledněme nyní do budoucnosti — pouť jsme ještě nedokonali. Počínáme býti starci — síly ubývá — neduhů přibývá. — Než netraťme důvěru v Pána! — Těšme se slovy sv. Pavla: Všecko mohu v tom, který mne posiluje. — Prosme, aby Bůh nám zdravé smysly zachoval — zrak — sluch — paměť. — Modleme se za sebe vespolek; jsme souvěcí pracov-

níci na vinici Páně — bratři v Kristu. — Bůh nás dochoval k tomuto dnu — radujeme se, veselme se v něm! Tato útěcha zotaví a posilní nás i ku pouti další. — Než zpamatovavše se na skoro současné posvěcení naše — nechtějme zapomenouti na naše světitele — vy na zvěčnělého biskupa Arnošta Konstantina — já na arcibiskupa Václava Leopolda. — Vyplňme po druhé žádost jejich, když nás vysvěcovali — modleme se za ně — modleme se za nástupce jejich, biskupa Jana Valeriana a arcibiskupa — kardinala Bedřicha. Modleme se za svatého otce Pia IX. — za císaře pána Františka Josefa a celý rod rakouský — modleme se za rady jeho — za všecky představené obcí — za všecky osadníky naše — zvláště kterých jsme pokřestili, rozhřešovali — žehnali — pochovali. — Nás pak Bůh zachovej, dokud budeme moci užitečni býti sv. církvi — vlasti — a osadám svým! a dej nám milost věrných služebníků Božích, aby jeden každý z nás na konci života svého zvolati mohl: Běh svůj jsem dokonal, víru zachoval atd. Amen.

K. V.

O plýtvání přísahou při soudech.

Že velkou důležitost přísaha do sebe má, každý křesťan uznává. Jest to spůsob nejslavnější veřejného vyznání víry v Boha všemohoucího, všudy přítomného, vševědoucího, nejvýš spravedlivého.

Přísaha jest jediný prostředek k dokázaní pravdy. kde žádného jiného svědku není. Pro svatost přísahy měla by se připouštěti jen při věcech velmi důležitých a to jen tehdá, když jiným spůsobem nemožno pravdy se dopíditi. Jindy platívalo slovo a podání ruky. Když se pak později slovu pouhému uvěřiti nemohlo, nastou-

pila přísaha. Než přísaha pozbývá docela své váhy, povážíme-li, jak se jí častěji při soudech užívá.

Udám tu několik případů ze své kněžské zkušenosti.

1. V N . . . byl požár. Po ohni byli občané povoláni, aby udali škodu ohněm způsobenou. Občané udali povrchně, raději více než méně, nevědouce k čemu to vlastně úřad potřebuje. Až, když to udali, řeklo se jim: „Nyní musíte na to přísahat.“ — A lidé přísahali bojíce se trestu, že křivě udali, a mnohý přísahal falešně, udav jen povrchně a na nejisto škodu svou.

2. Šátkáři v T. ukraden kus kanafasu, Zloděj chycen, kanafas nalezen byl u něho. Šátkář má přísahati, je-li ten kanafas jeho. Je-li svědomitý, nepřísahá, neboť neví jistě, je-li jeho, nemá-li na něm zvláštní známky, an jeden kus druhému docela jest podoben. —

3. Syn jest otci výměnkáři dlužen 120 zl. — 80 zl. mu dal a 40 mu zůstal dlužen. Otec je na něm úřadně žádá, syn mu je dáti nechce; praví při soudu, že je otci již dal, a chce na to přísahati — a přísahá křivě k vůli 40 zl. —

4. Oloupen byl kněz. Věci některé po čase byly nalezeny. Kněz je poznal za své i lupiči se přiznali, že jsou jeho — a kněz musil výpověd svou ztvrditi přísahou.

5. Paní byla okradena. Udala na žádost ukradené věci i cenu jejich, musila hned přísahou ztvrditi, že udání její jest pravdivé, a věci ty ani hledány ani nalezeny nebyly.

6. Člověk byl dlužen obchodníkovi židovi 500 zl. Dal do psaní 200 zl. a na obálce však udal 500 zl. Věřitel u přítomnosti 2 svědků otevřel psaní a nalezna tam navzdor udání na obálce jen 200 zl., žádal dlužníka o ostatních 300 zl. — neudal ale, že *u přítomnosti svědků* v listu nalezl jen 200 — až když člověk onen přísahal,

že do psaní dal 500 zl., vytasil se obchodník s důvodem svým. — Na to byl člověk onen co křivopřísežný žalován — po několika měsících ale nalezen byl polomrtvý na svém poli a zemřel, aniž mohl svátostmi býti zaopatřen. V den pohřbu přišel rozsudek, že jest pro křivou přísahu na rok odsouzen k tuhému žaláři. —

7. Ženština M. porodila nemanželské dítě. Za otce dítěte toho udává jistého ženatého D., a žádá úředně alimentaci pro dítě. D. upírá a přísahou stvrzuje, že otcem toho dítěte není, kdežto předce ženská ona tvrdí, že s ní nedovoleně obcoval. —

8. Člověk učinil u úřadu výpověd nevěda, že ji bude muset přísahou stvrdit, a neřeklo se mu to dříve. Když doznání své učinil, p. aktuar dá rozsvítit svíce a diktuje — často i beze všech příprav přísahu, a člověk přísahá boje se trestu pro slova svá. —

Takovýmto jednáním ztrácí přísaha své vážnosti a nesčíslným křivým přísahám se příležitosti dává a takřka se vynucují. — Jak tomu pomoci? Jak přivésti přísahu k bývalé důstojnosti? —

Pomoc se mi zdá jedině ta: aby se s patřičného místa zákon vyvolal, jímžby stanoveno bylo, že se přísaha jen zřídka kdy a jen v čas nejvyšší potřeby při věcech nejvýše důležitých ukládati má — a pak aby se ku přísaze nepřipustil nikdo náhle, nýbrž aby se mu dalo aspoň 3 dni na rozmyšlenou — a pak aby byl povinen jíti ku knězi před přísahou k poučení, a přinésti si od něho vysvědčení, že byl o přísaze a o důležitosti její poučen.

Než ať se to stane tím aneb jiným spůsobem, potřebí jest, aby se jednou soudní řád, co se přísahy týče, změnil, aby přísaha své svatosti a vážnosti opět nabyla.

Jan Švéda.

Co činiti má duchovní pastýř, aby svatost přísahy zlehčována nebyla?

Z pastorální konference budějovické podává *Jos. Hausmann.*

Přísaha jest zřejmé, ze živého vědomí Božího pocházející odvolání se na Boha všemohoucího, vševědoucího a spravedlivého, aby se pravda jakéhos výroku o věci pochybné před soudem vyšetřila. Odvolání to zahrnuje tedy prostřední vyzývání Boha, aby přísahajícího dle míry viny trestal, v tom pádu, kdyby nepravdu mluvil; nechť je přísaha ujišťovací aneb slibná (juramentum assertorium vel promissorium). Přísaha v podstatě své jest:

a) *náboženská;* neboť předpokládá vzájemné spojení mezi Bohem Stvořitelem a mezi přísahajícím co tvorem;

b) jest *úkon mimořádné bohoslužby*; neboť vystupuje co vyznání víry se strany přísahajícího a co obnovení víry pro všecky přítomné; jest upomínka na nejdůležitější pravdy svatého náboženství, na vševědoucnost Boží, jeho všemohoucnost a nejvyšší spravedlnost, připomínka na závazek s Bohem. Přísaha vystupuje co odvolání se na Boha Stvořitele, Vykupitele a Posvětitele. Právě proto skládala se přísaha po všecky časy pod jistými náboženskými obřady.

c) Přísaha může též co *modlitba* považována býti; neboť jádro modlitby jest obcování, rozmlouvání s Bohem, a totéž jest jádro přísahy. Přísaha a modlitba stojí tehdy společně v nejužším spojení; neboť přísahající se modlí za odmítnutí nepravdy a za potvrzení pravdy a chce touto modlitbou i jiných přesvědčiti o pravdě toho, zač se modlí.

d) Konečně jest přísaha také *slib* — Bohu učiněný slib, kterýmž se k dobru dokonalejšímu zavazujeme (promissio Deo facta de bono meliori). Předmět přísahy jest pravda a věrnost, tehdy dobro, k jehož plnění člověk již

bez přísahy zavázán jest. Uznává-li se tento závazek ku pravdě a věrnosti od přísahajícího zřejmě a slibuje-li kdo mluviti pravdu pro Boha, stane se tím dobro lepším, než by jinak samo sebou bylo, stane se bonum melius, a protož jeví se přisaha skutečně co slib.

Přísaha patří tedy zvláště v obor správy duchovní a můžeme s právem se tázati: *Co má duchovní správce činiti, aby svatost přísahy byla neporušena zachována?*

Především musí každý duchovní pastýř starati se, aby svědomitou péčí o positivní křesťanství, o nábožnost a mravnost ve své osadě zvýšil. Tím se prameny zneuctění přísahy ucpou, které vesměs v bezbožnosti a nemravnosti svůj základ mají, a když jednou živá víra ku pravdám křesťanským všady se rozšířila, nebude již tak snadné zneuctění přísahy, poněvadž potom každý dle pravdy, práva a spravedlnosti přísahati bude. (Jurabis in veritate, judicio et justitia.) Zvláště však má kněz ve škole a při křesťanském cvičení, jednaje o druhém přikázání Božím bedlivě probírati učení o přísaze a mládež i lid co nejdůtklivěji napomínati, aby jméno Boží povždy jen s nejvyšší úctou vyslovovali, a návyku dušování se, klení a přísahání všemožně se střežili. Při výkladu osmého přikázání Božího upozorniž mládež na hanebnost každé lži, a napomínejž ji důrazně ku pravdomluvnosti a věrnosti vždy a ve všech případech, třebas i ve všech nepatrných, aby jejich řeč byla: Ano, ano; ne, ne; t. j. aby nezapírali, vědí-li, jak se co stalo, a vypověděli, co s jistotou vědí. —

Také i dospělých poučiti hleď při každé se naskytující příležitosti a jednou každoročně a důkladně ve zvláštním kázaní o významu a svatosti přísahy, varuje jich před křivou přísahou, kteráž jest nejvyšší urážkou proti Bohu a velmi těžký hřích, na který církev v prvních stoletích doživotní ztrátu cti ukládala a mimo to

ještě po sedm let veřejné pokání a 40 dní postu při vodě a chlebě. Napomínej jich, aby vůbec a vždy mluvili pouhou pravdu i kromě přísahy, a kdyby měli před úřadem aneb soudem skládati přísahu, aby ji skládali dle nejlepšího vědomí a svědomí a ve svaté bázni, o které Hospodin praví: „Dominum Deum tuum timebis ac per nomen illius jurabis.“ Deut. VI. 13.

Poněvadž přísaha dle své podstaty výhradně věc náboženská jest a stát ji pouze od církve si vypůjčil, měliby také při skládání přísahy služebníci církve přítomni býti. Byloby tehdy žádoucno, aby nikdo ku přísaze připuštěn nebyl, kterýžby od duchovního pastýře vysvědčení nepřinesl, že potřebného vyučování účasten se stal. Protož by přísaha nikdy in flagranti skládaná býti neměla, nýbrž měloby se přísahajícímu vždy tolik času ponechati, aby patřičné ponaučení buď od svého vlastního duchovního pastýře, aneb alespoň od faráře onoho místa obdržel, v jehož osadě přísahu skládati má. — Dále pak nemělaby přísaha příliš často a pouze jen ve věcech co nejvíce důležitých požadována býti.

Ku přísaze neměl by nikterak připuštěn býti člověk, jenž jsoucnost Boží upírá, aniž koho za neschopného ku přísaze zákon naznačuje, kdo svůj poměr k Bohu pochopiti sto není, jako ku př. opilec ve stavu svého opilství, a dokonce ne ten, kdož jednou pro křivou přísahu byl potrestán, aniž trestanec, který těžkých přestupků byl se dopustil. —

Přísaha sama měla by se přijímati při soudě, teprvé když řádné ponapomenutí bylo předsevzato, se slavností věci přiměřenou — v místnosti k tomu schvalně zřízené a konečně u přítomnosti kněze.

Odpověd k otázkám konferenčním.

Ke dvěma, opět od horlivého kaplana v Ratajích, v. p. Václava *Rolhbergera* předloženým otázkám následující rozhodnutí jsme přičinili:

I.

Farář oddal ženicha, jenž jsa *reservníkem* neucházel se u svého vojenského úřadu o svolení k sňatku manželskému a podvodem cedulku od úřadu politického sobě zjednav na faře se dostavil. Farář tedy oddal bez delegace polního kaplana. — Nevěsta měla v osadě farářově své domicilium. Otázka: Je-li tento sňatek platný čili nic?

Odpověď. 1. Neplatným by sňatek ten byl jen tenkráte, kdyby nevěsta též byla podrobena jurisdikci vojenské, aneb kdyby vzhledem jí vůbec se farář nemohl považovati co parochus proprius.

2. Jelikož ale v přítomném pádu farář jest parochus proprius *sponsae*, tedy i sňatek manželský *jest platný*, byť i nestávalo delegace se strany polního kaplana.

3. Ovšem pak dle církevních i státních předpisů jest sňatek ten *nedovolený* a pro spolupůsobení k sňatku takovému podlehají trestům v §. 35. císařského patentu ze dne 8. října 1856 naznačeným následující účastníci:

a) Reservník, jenž věděl, že náleží ad militiam vagam a že se tedy u vojenského úřadu o náležité povolení hlásiti měl, ale toho zanedbal. S ním i trestuhodné jsou příbuzní, nevěsta atd., pakli mu radou svou k přestoupení zákona byli nápomocni.

b) Politický úřad, potažmo onen úřadník, jenž z nedbalosti a neopatrnosti své reservníkovi vydal ohlášní cedule, jakéž jemu dáti ouřad okresní nikterak oprávněn nebyl. Vina tohoto úředníka jest tím větší, ješto se stal i spoluvinníkem při oklamání faráře.

c) Farář sám, nebo z předloženého případu vysvítá, že při zkoušce snoubenců (examen de requisitis) se tuze nenamahal, nébrž dost neopatrně si při tom počínal; bližším vyšetřením okolností ženichových zajisté by se byl dozvěděl, že reservníkem jest, a že svolení se strany vojenského úřadu zapotřebí má.

II.

Zdali každý kněz arcidiecése Pražské smí při zaopatřování nemocných udíleti *„Benedictionem in articulo mortis,“* kteráž s plnomocnými odpustky jest spojena, a v kteréž kněz výslovně praví: „Et ego facultate mihi ab Apostolica sede tributa“ etc.?

Odpověď. Tu se vel. p. zasílatel dotknul věci, jejíž rozhodnutí z praktického stanoviska sice nopodléhá velkým obtížem, se stanoviska theoretického však jest velmi nesnadné. Dle bully „Pia Mater“ vydané Benediktem XIV. 5. dubna r. 1747 dává apoštolská stolice plnomocenství takové biskupům, aby tito mohli delegovati i kněží své diecése k udílení benedikce řečené („extendatur sacerdotibus ab Episcopis delegatis). Avšak bulla papežská a s ní souhlasící dekrety Congregace Indulgentiarum vyžadují, aby každý biskup zvláštní takové plnomocenství si dal od apoštolské stolice uděliti, chce-li tuto tak nazvanou „jenerální absoluci“ i jiným kněžím *subdelegovati.* Praví papež v bulle zmíněné: „Episcopos obtenturos esse facultatem impertiendi benedictionem cum indulgentia plenaria fidelibus in articulo mortis constitutis, ad *omne tempus*, quo adeptum semel Ecclesiae regimen obtinebunt, adjecta etiam facultate *subdelegandi, quatenus* facultatem praedictam *petierint.*“ (Viz: Herdt, sacrae liturgiae praxis. III. pag. 243). Biskup takovou subdelegaci může uděliti tolika kněžím, „quot pro numero animarum in dioecesi existentium necessarios judicaverit.“

U nás v Praze sdělují profesoři pastorálky a představení semináře pastoralistům věc v ten smysl, že v Pražské diecési *jeden každý kněz* (jurisdictionen habens) *smí* uděleti jenerální absoluci, ježto J. Eminence náš arcipastýř, všecky kněze k tomu oprávnil. Jak patrno, zakládá se poučování to na zřejmém výroku vrchního pastýře, ač písemního pramene neznáme. Žádoucno jest, aby na příští synodě diecésní zvláštní dekret v té věci byl vydán, jenž by dále žádné pochybnosti nepřipouštěl.

Dr. Borový.

Kronika.

Blahoslavený Josafat, arcibiskup mučedník ruské Církve.

Jest vůbec povědomo, s jakovou láskou nynější náš sv. Otec hned od počátku svého pontifikatu obrátil péči a zřetel na církve východní. Žádaje žádostí velikou, aby všickni lidé sešli se v jednotu víry a ovečky Páně všelijak rozptýlené shromáždily se zase v jediném ovčinci nebeského Pastýře, d. 6. ledna 1848 ohlásil významný „list svědčící východňanům“ *(literae ad Orientales)*, prvé již r. 1847 zařídiv *jednotu*, jež odtrženým na východě bratrům upravovati měla cesty do lůna svaté usjednocenosti v Církvi Boží. Než na těchto dvou činech u věci tak veliké Pius IX. nepřestal. Zůstavujíce si za jiné příležitosti sebrati a vyložiti vše, což řečený náš sv. Otec učinil pro žádoucí obnovení jednoty mezi východem a západem, nic nepochybujem, že ohlášená již kanonisace blahoslaveného *Josafata* (Kunceviče) arcibiskupa Polockého nebude posledním článkem v pásmě nesmrtelných jeho zásluh o veliké dílo svaté „unie“ mezi Slovany. Jak známo, papežský dekret, jímž dovršeno přípravy k svatořečení dotčeného blahoslavence mučeníka to slovanských „unitův,“ ohlášen jest dne 2. května. Náčelník řádu sv. Basilia v Římě, horlivý a věrný stoupenec katolicko-slovanské unie kn. Borovski, ustanovený za

hlavního prokuratora, stará se všemožně o brzké konečné vyřízení veliké věci, ku potěše a na oslavu katolického Slovanstva. Co divu, že za takých okolností nelení tolikéž protivníci „unie“ naší? Blahoslavený Josafat v XVII. věku pro horlivost svoji apoštolskou zabit jest násilně od ruských rozkolníkův: co divu, že úřední a neúřední diplomacie a žurnalistika ruská, všemi obyčeji hledíc obluditi Evropu, zlehčiti usiluje památku velikého kněze a hořlitele pro pravdu Boží a jednotu Církve? Rozumít se samo sebou, že „Invalid ruský“ a „Vědomosti moskevské,“ „Le Nord“ a „Journal de Saint Petersbourg“ dávajíce takt všem druhým služebným velebitelům ruského pravoslaví, obořily se nejen na blahoslaveného Josafata, nébrž i na Pia IX. Nedělo se to, jak patrno, bez vědomí, bez vůle vlády, jež d. 9. května vypraviti dala na vše strany telegramy zvěstujíc světu, že prý vydáme nevydané dosud listiny, z nichž prý viděti, že arcibiskup Kuncevič v XVII. věku vynikal ukrutným pronásledováním pravoslavných a za touž příčinou stal se obětí obecného hněvu.“ — Litujeme, že se i mezi českými časopisy vyskytl denník, jenž navykaje slepě přisvědčovati hlasům z Rus, neštítil se ruským černidlem černiti katolického blahoslavence. — Tím více sluší, abychom přičinili se a celou věc uvedli na pravou míru a tudíž nastínili život oslavence Božího.

Blahoslavený Josafat, rodem Rusín, právem pokládá se za první hvězdu, jež neobyčejnou slávou ozářila počátky sjednocencův slovanského obřadu v XVII. století. — Nebudeť od místa, připomenem-li, kterak se „unie“ tato zrodila. Jak známo, přičiněním papeže Eugenia IV. na obecném sboru Ferrarsko-Florentinském ujednáno a prohlášeno jest obnovené sjednocení veškerého křesťanstva. Bulla, kterouž byl papež radostnou událost ohlašoval světu, po dnešní den jest na svědectví, jak vřele západní křesťanstvo velebilo Boha, v utěšené naději, že po století roztržce všickni křesťané v jednomyslnosti oslavovati budou Spasitele. Než radost ta netrvala dlouho. Efeský biskup Marek Eugenikos pobouřil veškeren východ a nenávist proti Latiníkům mimo všeliké úsilí císařovo vypukla na novo spůsobem neukrotitelné slepé vášně. Nadarmo hleděli nejosvícenější bohovědci a nejšlechetnější biskupové řečtí krotiti hněvy mnichův a lidu. Heslo vydané biskupem Efeským stalo se heslem v Cařihradě a postupem času na veškerém východě.

V několika letech po zničení smlouvy uzavřené ve Florencii Turci opanovavše Konstantinopoli přirozenou měrou roztržku mezi křesťany vzali pod ochranu a patriarchové, nechtěvše podříženi býti náměstku sv. Petra, bezděky podrobili se následovníkům Muhamedovým, sultánům tureckým.

A unii této tak vděčně vítané křesťanstvem ne lépe vedlo se na severu mezi národy slovanskými, takořka nevědomky zachvácenými proudem cařihradské politiky a lichoty. Odvedlo by nás od věci, kdybychom tu vykládati chtěli osudné běhy, kterými církve slovanské, bulharská i ruská, z ryzých katolických počátkův netušeně zanešeny jsou do kolejí řeckého rozkolu. — Takovou měrou na sněmu církevním Ferrarsko-Florentinském stál s Řeky také Isidor, metropolita ruské církve. Šlechetný tento velekněz, rodilý Bulhar, upřímně a věrně přilnuv k jednotě, měl veliké dílo to dokonati též mezi Rusy. Eugenius IV. vyznačiv jej důstojenstvím kardinala, vypravil ho co posla svého na sever. V Polště a na Litvě panoval tehdáž Vladislav Jagjaillo, jemuž tolikéž i jižní krajiny ruské příslušely. Na těchto stranách nepotkal se Isidor s nižádnými těžkostmi, nébrž všude vítán jest co posel míru a spásy. Netak dařilo se mu v Moskvě. Čím srdečněji a slavněji král polský uvítal nuncia papežova, tím krutěji protivil se mu car moskevský Basil II. Řečený car dal Isidora zatknouti, uvrhnouti do žaláře a v Moskvě shromážděno několik biskupův odporných unii, kteřížto prohlásili, že má Isidor co zrádce upálen býti na hranici. Zatím však šlechetný kardinál vyváznuv z žaláře, ušel nepřátelům a odebral se do Říma. — Tehdy Moskva odtrhši se od Kyjova, kdež nástupci Isidorovi drželi se jednoty, jala se hlásati odpor proti unii, za zrádce víry prohlašujíc, kdož se byli přiznali k úchvalám sboru Florentinského. Jak samo sebou patrno, i tu politika panovníkův se ctižádostí kněžskou podaly si ruce — a Moskva uzavřevši se před unií, nezřídka podpalovaná z Cařihradu, v národě ruském podrobeném žezlu králův polských budila i rozněcovala nechuť, odpor a nenávist proti spasitelné jednotě. Staroslavný Kyjov, tato kolébka ruské církve, hlásil se k papeži až do r. 1520, kdežto Jonáš II., byv učiněn metropolitou, jal se ničiti neukončenou unii. Není pochyby, že po svržení Jonáše II. unie v zemích ruských pod žezlem králův polských nevymřela: avšak rovněž tak jisto jest, že Ca-

řihrad i Moskva nepřestaly podpalovati lid ruský proti latiníkům a proti papeži a tím spíše nalezaly víry, čím méně utvrzeny byly řády sjednocencům, čím nešetrněji mělo se kněžstvo i panstvo obřadu latinského k obecnému lidu a duchovenstvu obřadu řecko-slovanského a čím chatrnějšími veleknězi byli metropolitové, kteřížto byli téměř po celé XVI. století dosedali na stolici kyjovské. Těžké nehody dovršovaly pak se netoliko agenty moskevsko-cařihradskými, alebrž i sborníky protestantskými, valem hrnoucími se do krajin polských. —

Za takových osudných časův při konci XVI. věku, asi r. 1580 narodil se náš světec Josafat, na křtu svatém obdržev jmeno Jan. Rodiče jeho Gabriel a Marina, přebývajíce ve Vlodimiři na Volyni, věrně drželi se unie zanedbávané od králův a pánův polských, osočované a rozrývané od protivníkův Církve a jednoty katolické. Pod správou svědomitých a zbožných rodičův jemný a nadějný pacholík odrůstaje záhy prospíval v pobožnosti a všelikých ctnostech křesťanského života. — Svou dobou dán jest do Vilna ke kupci bohatému, jenž sobě bohabojného mládence tak velice zamiloval, že, jsa bezdětek, chtěl jej přijmouti za syna i učiniti dědicem velikých statků. Než mládce, nadšený duchem Božím, mnohem více libuje si v modlitbě a čítání knih bohomyslných, než v kupectví, srdečně poděkoval dobrodinci svému, a světa se odřekši r. 1604 vstoupil do kláštera sv. Trojice ve Vilně. — Přijímaje šat i zákon sv. Basilia, obdržel tolikéž nové jmeno řeholní *Josafat.*

Klášter, do něhož se byl Josafat uchýlil, stál pod poslušenstvím biskupa, prvostolníka Hypasia Pociga, horlivého to rozšiřovatele unie, jednoho z 7 biskupův ruských, kteří s metropolitou svojím kyjevským Michalem III. na sněmu v Brestu r. 1594 způsobem slavným upevnili unii s papežem a Církví katolickou. Než i ve sv. trojickém kláštěře nejedni řeholníci zachváceni jsou nechutí proti uchvalám sněmu v Bresti. Mimo to i ve Vilně mezi vyznavači východní církve s obřadem slovanským rozněcoval se odpor proti spasitelné unii. Josafat, nedav se pomásti ve svém pravosláví, pokud byl ve světě, tím méně mohl rozviklán býti u víře, dav se do zákona. Všecek nadšený láskou k Bohu a drže se pravidel sv. Otce Basilia, podobal se Samuelovi, odchovávanému v Silo u stánku úmluvy a neohlédajícímu se na pohoršlivé skutky synův Heliových. V samostanu sv. Trojickém za

onoho času nebylo ani jediného řeholníka, jenž by se byl mladému nadšenci hodil a propůjčil za vůdce v duchovním zákoničím životě. Naopak i sám Archimandrita Samuel Senčilo, nehrubě vzdělaný, potaji stranil k roztržce. Co divu, že pod takým správcem nehrubě kvetly kázeň a řád bohulibý? Nejedni opuštěné a z části obořené jizbice nasvědčovaly, že tu nežije „ve zdravém těle zdravá duše.“ Než ani tyto nehody nedovedly pomásti duše, jež prvé již, než byla přišla mezi sutiny kláštení, naučila se říditi a oddychati duchem Božím. Josafat, jsa přijat do řádu, vděčně užil svobody, propůjčované zákonem, a hned na počátku osamotil se. Nedaleko chrámu byla opuštěná jizbice; v té ubytoval se mladý Basilian, a žije tu jako poustevník na modlitbách a rozjímání, z oblíbené samoty nevycházel leč toliko na služby Boží do chrámu a k společným modlitbám a na oběd do kláštera. — Josafat neuměl latinsky a tudíž obmezena se viděl na knihy bohoslužebné, na knihy písem a otcův svatých, vyložených jazykem staroslovanským. Vybíraje ze vzácných pokladův těchto drahé klenoty, obohacoval duši svou pravdami nebeské moudrosti. Neméně prospíval v ctnostech, čítaje a rozjímaje životy svatých. Nebývaloť zajisté u něho čtení a rozjímání pouhou toliko zábavou mysli a rozumu: příklady svatých byly mu zrcadlem, v kterém se duše shlížela, pravdy nebeské byly mu pravidlem života, kterým sloužiti a zalíbiti se hleděl Spasiteli. — Netřeba dodávat, že nadšený chovanec zákona sv. Basilia usiloval bděním, posty, mrtvením těla, zapíráním sebe, a všemi skutky křesťanské pokory a kázně urychliti pokrok na cestě dokonalosti; mimo to prohlédaje k úloze svého života, záhy již ze spisův čítaných vybíral sobě doklady na utvrzení víry a jednoty katolické. Rovněž tak desvědčeno hodnověrnými svědky, kterak slýcháno jej, an za noční doby bičovávaje se s pláčem, a s celou vroucností duše vzdychával volávaje: „Hospodine Bože, zahlaď roztržky, dej jednotu.“ —

Josafat, ač se co nejvíce tajil ve své jizbici klášterní, neutajil se před lidmi, nébrž bezděky obrátil na se zřetel přátel i nepřátel unie. — Pominouce mlčením úklady protivníkův, nesmíme zamlčeti, že hlavně přičiněním Josafatovým do zákonu od Basilia vstoupil výtečný Josef Velamin Rutský, jenž, vynikaje zároveň i vzdělaností i ušlechtilostí duše, svým časem stal se předním sloupem unie. Nově přibylým tímto Basilianem nabyl Josafat druha,

jakéhož byl pohřešoval u sv. Trojice. Časté dvou těchto bratří rozhovory o Bohu, o víře, o zákoně i o všelikých povinnostech a ctnostech křesťanských nemálo k tomu napomáhaly, že vzájemnou výměnou oba rychleji a jistěji nesli se k dokonalosti. Nemenší duchovní pomoci nabýval Josafat od kněží Řehoře Gruževského a Valentina Fabricia, Jesuitův to, jež si byl vyvolil za rádce a vůdce svědomí svého. Avšak netoliko na dráze vnitřního duchovního života propůjčovali se Josafatovi za vůdce řečení dva Otcové: oniť byli mu tolikéž učiteli v bohosloví. Obzvláštních v ohledu tom zásluh dobyl si při něm O. Valentin Fabricius. Jak již řečeno, Josafat neuměl latinsky. Výtečný Jesuita jsa onoho času profesorem bohovědy na Vilenské akademii, znal se v jazyku a písemnictví slovanském a tudíž mohl tím platnější služby prokazovati takému čilému a nadšenému učeníku, jakým byl důmyslný a bohomyslný Josafat. Takovou měrou v několika málo letech výtečný Basilian čítáním a rozjímáním, rozhovory s Rutským a výklady Fabriciovými nabyl takové hluboké známosti v bohovědě, že mohl vysvěcen býti na kněžství, a s patrným požehnáním Božím počíti úřad apoštolský.

Bohomyslný Josafat, prvé již než byl učiněn knězem, všemi obyčeji bezděky dával na jevo, jakým to služebníkem Božím bude. Viděloť se to na něm hned jak byl posvěcen na jáhenství. Horlivá láska tehdy již činila jej blahověstem, kdekoli se mu poskytla příležitost, dítky, mládence i dospělé vyučovati v náboženství. Apoštolská ta láska tím více se roznítila po vysvěcení na kněžství. Pokorný sluha Páně, ve všem a při všem kráčeje vedlé vzorův svatých kněží, sám stal se tudíž zrcadlem kněžského života. Pobožnost, s jakovouž konával služby Boží, uchvácela: řeči a kázaní, plná prostoty a sladkosti, jímala srdce půvabem pravdy a silou pokorné lásky, jež oživovala vše jeho kroky. A Josafat učíval netoliko v svatyni, alebrž i na ulicích, po domech, na cestách. Jak to s sebou nesl věk a potřeby lidu, horlitel Boží nejčastěji mluvíval o článcích víry, jež rozkolníci a bludaři onoho času porušovali. Milost Ducha svatého, rozlitá na rtech apoštolských působila, že mu sebe chytřejší odporníci nemohli odolati a lid prostosrdečný valem podával se na cesty, vyznačované osvíceným sluhou Páně. — Netřeba dokládati, že takovou horlivostí nezavděčoval se muž Boží různičným protivníkům jednoty

církevní. Významná přezdívka: „*dušechvat*," jakouž pokřikovali naň rozkolníci, nátisky, úklady, protivenství, činěná mu, dosvědčovaly bezděky, čím jest Josafat a čím hledí býti Bohu, pravdě, Církvi.

Nenávist, s jakouž se při počátku XVI. věku na snahy horlitelův o provedení a utvrzení unie doráželo, patrně napomáhala svaté věci této. Podotkliť jsme na hoře, kterak sám archimandrita v sv. Trojickém klášteře stranil k rozkolníkům. — Takovému správci nebylo po chuti vzorné horlení kněží řeholníkův, jakýmiž byli Josafat Kuncevič a druh jeho Josef Velamin Rutský. Za tou příčinou hleděl je odstraniti z Vilna. Nejprvé vyslán jest Rutský, později měl býti odklizen tolikéž Josafat. Zatím vyšly na jevo záměry zrádného archimandrity, a metropolita Hypat Pociej úřad odejmuv zrádci, nástupcem jeho ustanovil výtečného druha Josafatova Josefa Velamina Rutského. — Rozlícení odtrženci chtěli násilným útokem opanovati monastýr u sv. Trojice, avšak gubernator tehdejší Radziwill Mikuláš dozvěděv se o tom, zamezil a zmařil záměry takové nešlechetné. — Konečně za bytnosti krále Zikmunda III. v Vilně (1609) ustanovili schismatici, že nenáviděného metropolitu, pravého apoštola unie, krvavým násilím zprovodí se světa. Najat a vyslán jest odvážlivý zlosyn, jenž na veřejné ulici za bílého dne všecken rozkacený udeřil na stařičkého arcibiskupa, provázeného netoliko Josafatem i Rutským, nébrž i valným zástupem pánův katolických. Rána zamířená k hrdlu měla býti smrtelná. Vražedlník přetal velebnému kmetu toliko dva prsty u pravé ruky, pozdvižené na obranu, přetal zlatý řetěz, protal šat při krku, na hrdle však svezla se rána beze škody. Také veřejné násilí pohnulo krále, že vydal přísné rozkazy, aby napotom mír zachovával se mezi stranami. Vrah, ačkoli se zaň všemožně arcibiskup přimlouval u krále, na smrt jest odsouzen, a Josafatu podařilo se z milosti Boží, že neštastného obměkčil, obrátil, s Bohem smířil a na popraviště vyprovodil.

Takovými běhy rozkolníci u Vilně velikou utrpěli porážku, z níž se již nikdy nezpamatovali. Tím více zmáhala se unie úsilovností nového archimandrity Josefa Rutského. Výtečný tento sluha Boží učinil Josafata stříbníkem svým a spojenou snahou dvou těchto bratří samostan sv. Trojický v krátce stal se ohniskem nového života, jiné nabývaje tvárnosti vně i u vnitř. Josafat,

nový střídník, byl tu právě všecko ve všem: on sbíral almužny, byl kazatelem a zpovědlníkem, poučoval i rozněcoval bratry, byl ředitelem choru, zpěvcem i čitatelem. Z choru k oltáři, od oltáře do zpovědlnice, ze zpovědlnice na kazatelnu, a po kázaní, jež bývalo patrným ohlasem Ducha Božího, zase na službu lidem: toť bývaly cesty a práce Josafatovy. A při tom při všem poklid angelský na tváři, láska Kristova v srdci, živená rozjímáním a modlitbami ve dne i v noci, bděním a posty. Josafat zajisté po krátkém odpočinku vstávaje první poslední ulehal na tvrdé zemi, laskav na jiné, a přísný na sebe, v mrtvení sebe stal se mistrem a příkladem svým uchvacoval druhy. Aneb kterak mohlo takové světlo nesvíti lidem a lidé vidouce je, nepoznati a nevelebiti Otce, kterýž jest v nebesích? A co divu, že pak šlechetní velmoži Chodkievič, Meleško, Tryzna, vidouce, jaké tvářnosti samostan Vilenský nabyl a jak se lid k Bohu obrací přičiněním Josafatovým, žádali sobě, aby týž nadšený dělník Boží ujal se monastyrův Basilianských na panstvích jejich? Chodkievič podával klášter Supraselský, Meleško Žirovický, Tryzna Bytenský.

Josafat vedle rozkazu svého vrchníka Josefa odebral se do Byteni a klášter osadiv řádnými řeholníky, pouchylil se do Žirovic, kdež podobným spůsobem zařídil monastyr, zvelebil chrám a ducha pravé pobožnosti roznítil mezi šlechtou i lidem. Dokonav nesnadnou úlohu na jedné straně, mimo nadání nucena se viděl k návratu do Vilna. Stařičký metropolita Hypat Pociej dokonal život a nástupcem jeho na stolici arcibiskupské učiněn jest Josef Velamin Rutský. Takovou měrou třeba bylo u sv. Trojice ve Vilně ustanoviti nového archimandritu. Nový metropolita, přesvědčen jsa, že hledaje nenašel by nikde hodnějšího nad Josafata, rozkazem donutil věrného druha k přijetí úřadu a vrchní správy v dotčeném klášteře Vilenském. Tehdy po krátké nebytnosti r. 1614 Josafat zavítal opět do Vilna, ujal se díla, slavně počatého. A nebylo tu díla na mále: břemeno všeliké péče složeno na ramena Josafatova. Řeholníci z přirozených příčin byli vesměs mladíci nadšeni duchem dobrým, avšak nezkušení, nedospělí v životě duchovním. Za takých okolností musil Josafat zastávati více méně všecky úřady v klášteře. On byl vrchním střídníkem, mistrem nováčkův, kazatelem, hospodářem; on sám budíval bratry, zaněcoval světla, zvoníval na služby Boží, otvíral chrám,

předzpěvoval v choru, a zařizoval i oživoval rozjímání s nováčky. Dodejme k tomu, horlivost jeho ve zpovědnici, rozhovory a půtky s odtrženci, péče o chudé, navštěvování nemocných a věznův, a pochopíme, jak svědomitě světec následoval apoštola, jenž uměl býti všecko všem, aby všecky získal Spasiteli. Sv. Trojický samostan byl pak útočištěm chudiny rovněž tak jako duší všelijak sklíčených, a Josafat, vždy s jasnou, přívětivou tváří vítaje každého, všemi pomáhal obyčeji. Co divu, že takovým dělníkem valem rozmáhalo se stádce věrných oveček Kristových a mimo všelijaké úklady odštěpencův, muž Boží rozsívaje s slzami, vždy s větší radostí snášel bohaté snopky do nebeské stodoly?

Apoštolské tyto práce ve Vilně netrvaly leč jenom několik rokův: Bůh věrnému služebníku rozlehlejší vykázal roli, na kteréž posléze dozrál mu věnec oslavy mučenické. Na arcibiskupské stolici v Polocku seděl kmet devadesáteletník Gedeon Brolnický, jenž pro stáří a mdlobu nemohl hrubě zastávati úřad biskupský. Josef Velamin Rutský, jsa vrchním metropolitou ruského národu, měl k rozkazu Pavla V. ustanoviti v Polocku koadjutora, jenž by pak se mohl státi řádným nástupcem Gedeonovým. Bohomyslný Josef ustanovil Josafata. Neprospělyť slze, nářeky, prosby, jimiž tu druh obměkčiti usiloval druha, by mu takového břemene neskládal na ramena: metropolita užil své moci a Josafat bědující musil se podrobiti rozkazům. Takovou měrou vysvěcen jest muž Boží d. 12. listopadu 1617 na biskupství. Radost mezi věrnými byla obecná: jediné vysvěcenec tesklil, jediné rozlícení odštěpenci děsíce se muže apoštolského, nemálo se rmoutili a horšili.

Počátkem r. 1617 d. 9. ledna uvázal se Josafat v dílo svaté na nové roli. Odjezd jeho z Vilna dosvědčoval, že vědí Vilňané, kdo od nich odchází. Rovněž tak Poločané dali na jevo, s jakými nadějemi vítají nového vrchního pastýře svého. Josafat osvědčiv se lidu otcovským pastýřem a Bohu vzdav díky ve svatyni, pospíšil k churavému arcibiskupu svému a dokázal, že jej chce ctíti co otce syn. Na to hned po slavnostech obyčejných apoštolský světec dal se do díla vykázaného Spasitelem. Nejprvé obrátil k tomu zřetel, aby se při stoličném chrámu Páně bohoslužba řádně vykonávala. Zároveň postaráno se o to, aby kněžstvo kathedralní vesměs vyznačovalo se příkladností života, náležitou ká-

zní a pobožností. Rozumíť se samo sebou, že nový biskup ve všem vydával se za příklad Bohu milého obcování a svaté kázně. Věrný sluha Boží zajisté jakž byl uvykl žíti ve Vilně, nejinak trávil život v Polocku. Posty a mrtvení, bdění a čtení, rozjímání a modlitby oblíbené zůstaly; štědroty v dobročinění neubylo, horlivost apoštolská neustávala, nébrž množila se. Stařičký arcibiskup za nedlouho dokonal, a Josafat připraviv jej k smrti spůsobem příkladným, tím méně směl sobě hověti, čím více seznával potřeby valného stádce odevzdaného mu pod správu a na péči apoštolskou. Arcibiskupství Polocké, rozložené po třech vojevodstvích, Polockém, Vitebském a Mstislavském, nemálo v každém ohledu bylo sešlo. Kněžstvo zpustlé, lid zanedbaný, rozkolnictví na všech stranách, toť bylo dědictví, jež novému arcibiskupovi připadlo. Stoličný chrám v Polocku sešlý, spustlý, odpoly zřícený, byl jako zrcadlem obecné spousty. Nový arcibiskup s velikým nákladem vyzdvihl, opravil a důstojně ozdobil dotčenou svatyni. Nejinak i na jiných místech opravoval, ozdoboval, vzdělával chrámy. A byla-li neunavenou jeho péče o svatyně, vzdělané rukou lidskou Hospodinu: tím více pečoval o porušené živé chrámy Ducha svatého. Bludaře obrátiti, odtržence do lůna sv. jednoty uvésti, hříšníky získati Spasiteli, toť bylo po celý život nejvřelejší touhou a předmětem neunavené snahy jeho. Za tou příčinou scházíval se a rozmlouvával s nimi; za tou příčinou činíval častá kázaní o víře; k tomu konci čelily ustavičné jeho posty, trýzně, modlitby a oběti. A jak přívětivý byl spůsob jeho v jednání, řeči srdečné, důvody rázné a nepopíratelné! Znaje se výborně v posvátné literatuře slovanské, důvody své vážíval obyčejně z těchto pramenův a sice tak šťastně, že bezděky přisvědčovati aneb umlkati museli protivníci. Nepřestávaje na ústných výkladech, sebral i vyložil důvody podstatné proti roztržce ve spisu památném: *Obrana jednoty*. Mimo to povzbuzoval přátely své, aby výborné knížky o víře pro poučení lidu z cizích řečí přirozeným vykládaly jazykem. Takáto neunavená činnost, provázená tichostí, trpělivostí a dobročinností nemohla nevydávati žádoucího ovoce: moc, jakouž provozovala strana rozkolnická, ochabovala, počet stoupenců v jednoty zmáhal se viditelně, šlechta, měšťanstvo, sedláci přihlašovali se k ní. Polock z většího dílu byl obrácen a Josafat vděčně děkoval Bohu, že i tu stal se „dušechvatem.“

Apoštolský biskup věda, že není poslán k jedinému toliko městu, bedlivě od města k městu, od krajiny ku krajině vycházel na visitace. Mimo to každého roku svolával duchovenstvo na synody. Kázaní, jež míval k lidu, knížky a katechismy, jež vydával a rozdával, vše směřovalo k témuž konci — ku spasení duší ve svatém sjednocení Církve. Nezřídka vzchopil se bohomyslný arcibiskup i chvátal k nemocným unitům i disunitům, aby snad vinou jeho nikdo neodešel se světa nesmířený s Bohem, neočistěný svátostí pokání, neposilněný pokrmem nebeským. Na kázaních vší silou horlívaje proti šalbám, odštěpencům a kněžím schismatickým nedopouštěje sloužiti ve svém arcibiskupství, tím horliveji přisluhoval sám každému, tím srdečněji odpouštěl křivditelům svojím, tím větší lásku na jevo dával protivníkům.

Již ale hynula-li působením Josafatovým na všech stranách moc odtržencův: nelze se diviti, že proti takému hromiteli svému shlukli se nenávistníci svaté jednoty. Nejprvé objevil se 1621 Řek Theofan, jenž přicházeje z Moskvy, dělal se patriarchou Jerusalemským a v Kyjově na čas se usadil. Podivný tento patriarcha rozjitřil všeliké náruživosti proti unii. Turek a velkokněz Moskevský byli se za onoho času spikli na Polsko, a Kozáci, hromitelé Turkův, byli na závadě ovšem i Moskvě. Třeba tu bylo hoditi a rozníti svár v pospolité obci polské. Theofan objevil se kazatelem a rozněcovatelem takého sváru. Přibyv do Kyjova prohlásil se proti unii a jal se biskupy „pravoslavné“ světiti a o své ujmě metropolitou Kyjovským ustanovil Smotrického. Takovými činy dáno jest heslo ke zpouře a válce, v kteréžto výtečný arcibiskup Polocký dosáhl koruny mučenické, a Smotrický, potomní horlitel o zdar unie, připodobnil se Saulovi, pronásledujícímu Církev Boží.

Josafat, zatím co se dotčené věci připravovaly a dály v Kyjově, byl na sněmu ve Varšavě. Smotrický, lžimetropolita, muž učený a ctižádostivý, chtěje na jevo dát horlivost svoji v příčině pravoslaví, sepsal i rozeslal listy, kterými rozhlašuje se býti pravým arcibiskupem a pravoslavným pastýřem, Josafata pak papežencem, bludařem, svůdcem nazývaje, vyzývá kněžstvo i lid, aby se pozdvihli proti unii co novotě, a ze vší síly své usilovali o rozšíření pravoslavné víry, v kteréž prý Rus i zrozena i vychována byla. — Listy dotčené, rozhlašované v Po-

locku a po celém arcibiskupství, neminuly se s obmýšleným účinkem: vášně schismatické probudily se na novo a osudné bouřky nastaly.

(Dokončení).

Komenský a Jesuité.

V 1. svazku časopisu pro katol. duch. r. 1845 stálo již vděčné „vzpomenutí na *Komenského* Janua Linguarum.“ Tam na str. 165 bylo vysloveno přání: „Kéž by opět — ovšem s potřebnou proměnou věku našemu příslušnou a s lepšími obrazy „orbis pictus“ do škol uveden byl. Z knihy tak spořádané by se mládež naše nejen jazykům živým a v naší vlasti domácím naučila, alebrž i ke všem živnostem a uměním základní přípravy nabyla.“ Tamž také poukázáno na pramen, odkud Komenský svou ideu k sepsání své „brány jazyků“ byl čerpal, totiž na *Janua linguarum* sestavenou latině a španělštině *údem jesuitského koleje v Salamance* ve Španhelích, jak sám K. ve své prefací z 4. března 1631 vypravuje, že ten *vynález* r. 1615 nejprvé Angličané schválili, Dr. *Isaak Habrecht* francouzský a německý překlad přidal, a jiní dílo to r. 1629 v 8 řečích vyložené do škol uvedli. Dále sám svědčí, „že se tito Otcové (Jesuité Salamanští) o to snešení veškerého jazyka první pokusili, kteréžto vynález vděčně uznáváme, a co tam pochybeno, rádi promíjíme; poněvadž k věci vynalezené něco přidati tak snadno jest, jako následkem jednoho vynálezu nalézti druhý.“ Nuže Komenský učil se také někdy od soků svých, Jesuitů, do jejichž za věku jeho vyhlášených škol i bohatí čeští Bratři svých dětí posýlali, pročež „tichý ten genius“ ve své didaktice (1849, str. 187) na *jesuitské školy* velmi žárlivě hleděl.

Jesuité ocenili nicméně opravy Komenského v bráně jazyků; sám J. *Konyaš* vydal ji v Praze 1694. Myslím tedy, že naši nejnovější panegyrikové Komenského, jako p. K. a spisovatel „Památky Komenského“ v Národu (č. 242) ani pravdě ani slávě Komenského neposloužili, jmenovitě onen tvrdě, že Komenský „v odměnu vzal dvoustoletou potupu ve vlasti své“ — a druhý běduje: „Nové školní knihy Komenského překládali (!?) Arabové, Mongolové a Turci — a v Čechách zatím učili Jesuité!“ — Netřeba věru, aby zásluhy Komenského o školství zveličovány byli otřelými příhanami Jesuitů. Známe vášně,

které hýbají nyní naším literárním světem. Zdá se ale, že ani krajané naši evanjeličtí nesouhlasí s oblibou novinářských stylistů užívajících již i svaté výrazy biblické: „Světlo světa“ — „Život věčný“ — za formule ku zbožňování idolů svých. Hus i Komenský by bezpochyby slavně protestovali proti takovým epithetům a frásím bezvěrých indiferentistů. *K. V.*

Odpustky v Národních Listech.

V č. 189. našich Národních Listů vydaných dne 11. září 1865 čtli jsme: „*Odpustky.* Každý, kdož chtěl dojíti úplného odpuštění hříchů svých, nemusel učiniti více, nežli poslouchati včera v některém farním chrámu hrubou mši sv. Tak prý alespoň ohlašováno předešlé neděle s kazatelen.“ Z této zprávy lze souditi, že jmenované listy mají své referenty také v chrámech farních katolických. Referát jejich máme tu před očima. Nastojte! byl „modrý pondělek,“ když to psáno, a nedivíme se, co je to za „prý.“ Horlivost pro čistotu víry a mravů křesťanských mohla by pana referenta ještě přiměti, aby honem sepsal „intimaci“ a „zavěsil ji na Karolín,“ a všem doktorům písma a nepísma předložil ohlašovací větu v pražském katolickém direktáři zaznamenanou k 2. září a znící takto: „*Indulg. plen.* Festo SS. Nominis Mariae omnibus concessae, qui praemissa contrita peccatorum confessione et SS. Corp. Communione Missae summae interfuerint.“ Buď všickni katoličtí kazatelé slova Božího v Praze neumějí latině, že si ohlašovací rozkaz arcib. pražského ordinariatu z direktáře tak mylně vyložili, jak referent Národních Listů to „prý“ s kazatelen slyšel — anebo jeden a druhý ten pan „Prý“ zmátl si koncept a podložil „odpustkům“ smysl „odpuštění hříchů“ na místě „prominutí časných trestů“ a docela vynechal podmínky odpustků: „skroušenou sv. zpověď a hodné nejsv. svátosti přijímání.“ — Není nic nad poctivého referenta — v novinách! — Doufáme, že ctěná redakce N. L. uloží svému sbírateli novinek za pokání, aby nahlédl do katolického katechismu a přečetl si přídavek o „Odpustcích,“ a že vůbec svým spoluspisovatelům zakáže, by takovými a podobnými „Prý“ listy její nekaňhali.

K. V.

Dopisy.

I. Z T . . . V posledním svazku časopisu oznamujete, že „Appendix“ žili „Proprium Bohemiae“ za 3 zl. co doplněk ku každému Římskému Misálu k. p. Řezeňskému sloužiti může. — A hle, obrátil jsem se v záležitosti té se žádostí na kněhtiskárnu Haasovu, aby mi pro kostel náš prodala Appendix ten. Haase poukázal mne na v. d. Pražskou konsistoř, a tam mi odpověděno, že se appendix ten neprodává, jedině v spojení s misálem Římským, dodatek k misálu českému od r. 1845 že lze jest dostati za 1 zl. — Co v tom vězí?*)

Návrh vyučování náboženského v nižší realce jest velmi praktický, jak jej udáváte v posledním sešitu časopisu: V I. roce bibl. dějepis rozšířený poněkud s církevní historií, v 2. roce katechismus, a v 3. liturgika. Návrh to dobrý. Račte odpověditi nám, katechetům na realkách: Máme-li neb můžeme a smíme-li již v nastávajícím školním roce s tím počíti? A smíme-li, jaké biblické dějepravy bysme mohli k tomu použíti? Bojíme se nových výloh pro žáky, a přece Šustrovy bibl. děje od P. Srdínka vzdělané snad pak nepostačí? — Odpověď si vyžádám v nejbližším příštím čísle časopisu**).

Dobře a prakticky si počíná nyní časopis náš. Zvláště zajímá rozebrání thesí od sv. Otce zavržených, kronika a otázky z konferencí. —

Snad i my otázky nějaké k odpovídání jednou předneseme.***)

---

*) Nedorozumění. Formát dodatku Supplementum missalis Romani hodí se dle velikosti jen k misalu u Haasovců vyšlému: Romano-Bohemicum, Pragae. 1845, a též poněkud i k misálu ve Vídni r. 1842 vyšlému u Mechitaristů. Cena jeho není 3 zl. ale jen 1 zl. Formát staršího misálu Romano-Bohemicum od r. 1735 jest mnohem menší; pročež supplement k němu přivázati nelze.

**) Odpověď na dotčenou otázku o dotyčné dovolení nechť pp. katechetové na realkách si vymohou na předepsané zákonní cestě u v. c. k. místodržitelství. Časopisné návrhy nejsou předpisy, ale právě jen odůvodněné návrhy, a nemají autority zákonní, dokud se na vyšších místech za dobré neuznají. — Red.

***) Ochotně na ně odpovíme. Red.

II. Od Šumavy.

(Školní porada). Na den sv. Markéty byla letošní porada učitelská držána ve střídnictví Dešnickém. Za místo porady vyvolena Bistřice. V tamějším klášterním chrámu Páně velebných sester školních obětovala se slavná mše svatá, po které v. d. p. střídník Václav Pavlović poradu zahájil. Hlavní otázka byla: „Jak se má nedělní škola povznésti, aby žádoucího ovoce vydala?“ Připomínáme přede vším, že ve střídnictví tomto vezkrz venkovské školy jsou na polovic české, na polovic německé, a jenom jedno okresní město, které se však ani na farní hlavní školu posud povznésti nemohlo. Než neberouce zřetele na výsledek, který se vyšším místům předložiti musí, a bezpochyby z většího dílu a se všech stran skoro jednostejně dopadne, chceme vylíčiti zkušenosti vlastní, nabyté během 12 posledních let.

Nastoupivše do školy domácí, nalezli jsme ji velmi spustlou a zanedbanou, a sice jak všední tak i nedělní. Děti o návštěvě po 12. roce mnoho slyšeti nechtěly, a tím více příčiny měly odpírati, an většího dílu ku pastvě dobytka upotřebeny byly, jakož i k ostatním polním pracem.

Po trapném namahání konečně předce návštěva se docílila. Než nebylo kněh, dle kterých by se dětem přednášelo. I zaopatřil sobě písatel těchto řádků spisy katolické z Wirtemberska*), které pro opakující hodiny výborně vzdělány jsou, a na základě tomto začal pracovati, a bohudíky — ovoce po několika letech dobré se okázalo.

Hodiny škole nedělní vykázány jsou u nás od $7\frac{1}{2}-9\frac{1}{2}$ před velkými službami Božími; při ranních však od $9-11\frac{1}{2}$. Vyučováno střídavě země-, děje- a přírodopisu, a dále také štěpařství a včelařství, ovšem názorně, a ostatní školní předměty též předse vzaty.

Než bohužel obrat se stal s novou dobou živnostnické svobody. Návštěva školní opět klesla; a všecko napomínání, hrozby z úst katechety marnými se osvědčily. Žaloby u vyšších míst a peněžité pokuty mají také své nesnáze. A kde se učenník i s špatným vysvědčením za schopného tovaryše uzná, zní celé vysvědčení školní

*) Zde bylo na místě, aby ctěný p. dopisovatel knihy míněné byl naznačil. Red.

co trpká ironie na účinkování veškerého učitelstva, a jak slyšíme, na jiných prý místech ani vysvědčení se nežádá.

Jindy přece aspoň částečně pomohly žaloby u politických úřadů, a zvláště horlivost četnictva: školní výbor nynější bývá nejvíce liknavý a skoro nevšímavý.

Výsledek všeho jest: Jakož přenešením patronátu na obce z větší části školy národní velkou pohromu utrpěly, touž měrou ještě více školy nedělní na svém působení, a pokud poměry nynější se neustálí a nevytříbí, není v okamžení naděje na lepší budoucnost.

A nyní si dovolujeme klásti některé otázky:

Kdo má de jure opakující hodiny držeti, učitel nebo podučitel, když dva mužové v obci slouží? (Odp. Red. Oba; jeden vyučuj chlapce, druhý děvčata. Kde jest učitel jediný, nechť se pohlaví střídají.)

Nemělby ve fassi pro budoucnost zvláštní peníz co odměna za tuto službu se vytknouti? (Odp. Red. Hoden dělník mzdy své).

A jak potom, když pohřby aneb jiné výkony církevní na neděli připadnou; a jen jeden učitel, co sobě počne škola sama sobě ponechána? (Odp. Pohřeb se přeloží na dobu odpolední).

Má kněz pomáhati? Pomáhej dle možnosti. Avšak knězi se obyčejně nahrne v neděli tolik prací, a tolik lidí se na faru v rozličných záležitostech tlačí, — že při nejlepší vůli nelze škole tohoto dne zadost učiniti? (Odp. V osvícenějších obcích zavede se svým časem vyučování povyrostlé mládeže v jistý den všední).

Co se má přednášeti? Nemáme dostatek školních kněh pro dobu nynější se hodících, a jest to citelná mezera v literatuře školské, která již před r. 1848 velmi trapná byla. (Odp. Dosti látky poskytnou prozatím čítanky, zvláště částky jejich praktické).

Mají se chlapci a děvčata pohromadě učiti? Kde možno, rozděltež dítky dle pohlaví, a ještě lépe, kdyby všady děvčatům učitelka řádná a zbožná dána byla. (Odp. Pium votum, na jehož vyplnění, tuším, ještě dlouho čekati budeme).

Odkud získati věcí k názornému vyučování potřebných: obrazy, mapy, modely? Nebylo-by záhodno, školní plat, ovšem nepatrný, k tomuto účelu vybírati? (Odp. Ochota vyhledá a najde takových.)

Jestli nemá nevázanost mládeže k opakujícím hodinám, rok co rok dále se rozšiřovati, jaké prostředky mají se použíti: a) se strany duchovenstva? b) účitelstva, c) školních výborů; d) politických úřadů. Vše co posud se konalo, byly prostředky více palliativní. (Odp. Moudrost obce místní a okresní musí to lépe opatřiti).

Když obyčejně nedostačí hrozba a skutečná přísná zkouška snoubenců (neb i zde duchovní pravým mučenníkem se stává, a více trestán jest, než nastávající snoubenci): co duchovnímu zbývají za prostředky in cura animarum communi, aby mládež odrůstající na dráze ctnosti a bohabojnosti udržel? (Odp. Živé slovo — a někde — preces et lacrimae). —

Nechť se o otázkách těchto i dále v listech těchto pojednává a nechť duchovní pp. spolubratři zde své zkušenosti dále podávají. (Odp. Mile rádi jich uvítáme).

Což aby nedělní školy v hodinách buď večerných buď v pozdních odpoledních držány byly? aby alespoň 3 hodiny neustále se vyučovalo, a sice hlavně dle potřeb místních aneb v rolnictví aneb technologii, mimo obyčejné předměty? (Odp. Předměty nedělní po vyučování buďtež vezkrz praktické, čelící k životu v obci).

Hlavní zisk, — a na ten nejvíce váhu klademe, — bylaby mravnost, jelikož v tuto dobu nejvíce zlého se páše. Ovšem by i na pilnou návštěvu odpoledních služeb Božích tlačiti se muselo. Hlavní tu překážku s bolestí vytýkám, že kněz i učitel po celý den již utrmáceni sotva svěžest duchovní zachovají, aby zde horlivě působiti mohli. —

Ke všem zmatkům a nesnázím koluje u nás spis v Bavořích vydaný: „Der Schulzwang, ein Stück moderner Tyrannei.“ Von Jos. Lukas. Landshut 1865, st. 162. Pan spisovatel — kněz vojenský, — ovšem dobře myslí se svými návrhy, avšak opět aliter in praxi. Pokud se ideálnějších poměrů školních nedočkáme, než nyní jsou, potud myslíme, že i jakési donucování (o spůsobu ovšem rozhodovati nechceme) u stříd nevzdělaných v oboru tomto žádoucno bude. A že tyto lepší poměry posud blízké nejsou, osvědčuje Bavorům sousední Badensko, — a bohužel také i nynější poměry školní u nás v Čechách.

(V brzku opět něco).

J. H.

Zpráva o XVI. schůzi výboru Dědictví svatého Prokopa dne 28. ~~dubna~~ května 1865.

I. Po přečtení protokolu minulého sezení podal p. jednatel zprávu, že p. prof. Sušil zaslal předmluvy k oběma Evangeliím (sv. Marka i Lukáše) a že tedy knihy ty brzy se pp. údům vydávati budou. Výbor učinil též náležité opatření vzhledem krámské ceny obou řečených spisů.

II. Pan Starosta sdělil výboru list zaslaný od p. prof. Šmídka z Brna. Bohoslovci seminářů v Olomouci, Brně, Praze, Král. Hradci, Litoměřicích a Budějovicích vypsali r. 1863 cenu na drama, pojednávající předmět dávnověkosti křesťanské v Čechách; ježto pak cena nikomu udělena nebyla, obětují řečení alumnové sebraných 550 zl. r. č. pokladnici Dědictví sv. Prokopa žádajíce, aby knihovny těchto seminářů se staly nesmrtelnými údy Dědictví. Výbor ustanovil, aby na vzájem knihy nákladem Dědictví vycházející řečeným seminářům darem byly posílány, jelikož přijímání nesmrtelných údů se příčí stanovám.

III. Ježto valná část údův Dědictví sv. Prokopa doposud po 5 zl. r. č. do pokladnice vložili, usnesl se výbor na tom, že se IV. číslo knih nákladem Dědictví vycházejících (na rok 1866) vydá jim pod tou výminkou, pakliby před vyjitím téhož díla další příspěvek do pokladnice vložili.

IV. Výboru sdělena jest od p. dr. Borového zpráva, že p. dr. Smolík, prof. theol. v Králové Hradci, chystá k tisku „Pastýřské Bohosloví“ a je Dědictví našemu nabízí. Jmenem výboru prohlásil p. Starosta, že Dědictví dílo to vděčně přijme a svým nákladem vydá.

V. Dle stanov losem vyloučena jest čtvrtina oudů výboru.

Literární Oznamovatel.

Posvátná kazatelna, časopis kazatelský. Vydává B. M. *Kulda*. Roč. II. sv. 11. říjnový. V Olomouci a Prostějově. 1865. K dostání ve všech kněhkupectvích.

Cyklus říjnový podává kázaní o slavnostech sv. Michala archangela a sv. Hedvigy, sv. růžence a posvěcení chrámu Páně, kázaní na neděle XVII—XXI. po sv. Duchu, a promluvu v pondělí po posvěcení chrámu Páně (tuto o „krásné hodince“).

Modlitební knihy.

Úplná modlitební kniha k uctění nejsv. Srdce Pána Ježíše a Marie Panny. Od Vojt. *Ruffera*, probošta starob. koll. chrámu P. sv. app. Petra a Pavla na Vyšehradě. V Praze. Nákl. katol. kněhk. B. *Stýbla*.

Posvátní zvukové. Modlitby a uvažování pro vzdělané paní a panny od *Albacha*. Přeložil In. *Frencl*. V Praze. Nákl. téhož.

Následování Krista dle Tomáše Kempenského. Modlitební knížka. Upravil k tisku P. Jos. *Novotný*. Nákl. téhož.

Perly nábožnosti. Modlitební kniha pro ženské pohlaví od F. *Karla Müllera*. (Drobný) tisk a sklad: Al. J. *Landfras* a syn v Jindř. Hradci a Táboře.

Vystěhovalci do Brazilie aneb chaloupka v Gygytonhonky. Povídka pro rozmilou mládež, zčeštil V. R. Kramerius. Tisk Al. *Landfrase* v Jindř. Hradci.

Ohlášení.

Přehled celé slovanské literatury v císařství rakouském poskytuje p. Urbánkem pilně sestavený

Seznam všech r. 1864 v Rakousku vydaných kněh a časopisův v jazycích česko-slovanském, polském, rusinském a srbském. V Praze 1865. I. L. *Kober*, č. 1369—II.

Pozvání ku předplacení.

Z mnoha stran ujištěn, žebych se jak velebnému duchovenstvu tak i ctěnému obecenstvu více zavděčil, kdybych místo „Actorum judiciariorum" uveřejnil raději: *Libros Confirmationum ad beneficia ecclesiastica in Archidioecesi Pragensi* posud nikde tiskem nevyšlých, odhodlal jsem se ochotně vyhověti tomuto vyslovenému přání a míním řečené tyto vzácné památky církevní po ročnících vydávati. Maje již několik ročníků ze XIV. věku z původních rukopisů přepsaných a rovněž od nejd. arcib. konsistoře příslušného povolení, podal jsem již tisku ročník 1390 sepsaný „sub vicariatu hon. domini *Joannis Pomuk*," kde se nám opět nějaké datum k jeho životopisu objeví. Dostane-li se podniku mému potřebného účastenství, následovati budou ročníky 1391, 1392 a t. d. Nadřečené *libri Confirmationum* obsahují v sobě kratičké zápisy oprázdněných a obsazených beneficií církevních, z nichžto lze seznati tehdejší patrony kostelní i beneficiaty, jakož: opáty, probošty, kanovníky, arciděkany, faráře, kaplany, altaristy a t. d. a rovněž i spůsob tehdejšího obsazování. V nich zaznamenán veliký počet krásných a slavných chrámů českých (v ročníku přes 450), sloužících k veliké cti a oslavě národa českého, tak že i cizinci zavítavše do Čech jim nemohli odepříti svou obdivu. Na svědectví stůj zde výrok učeného Aeneae Sylvii Piccolomini in hist. boh. c. 36: Nullum regnum aetate nostra in tota Europa tam frequentibus, tam angustis, tam ornatis templis dilatum fuisse quam bohemicum reor." Vydávání řečených vzácných památek církevních bude bohda hojným pramenem pro náš dějepis církevní, pročež naděje se žádoucího účastenství činím zde uctivé pozvání ku předplacení na řečené knihy konfirmační, podotýkaje, že v předplatní ceně stojí jeden výtisk 40 kr.; po vyjití nastoupí cena krámská 1 výtisku po 60 kr. Na 5 výtisků předplacených dá se 1 nádavkem. Velectění páni předplatcové nechť se přímo na podepsaného vydavatele co nejdříve obrátí, aby podle účastenství určen mohl býti počet výtisků.

P. Fr. Tingl m. p.
v Praze, v lípové ulici, č. d. 476—II.

ČASOPIS

katolického duchovenstva.

Ročník VI. 1865. Svazek VII.

Gnosis proti prvotní a nynější církvi.

I.

Nebezpečny byly pro trvání křesťanské církve všecky formy gnostické, v menší míře snad polopersické, jelikož jejich dualism vyniká jakousi statečností a vzletem, ve vyšší míře graecko-židovské. Záhubnost jejich vysvítá:

1. z toho, že knihy posvátné falšovali a násilně komolili. Nejmnozší gnostikové znali naše evangelia i listy apoštolské, za *pramen zjevení* ten to, ten ono platiti nechávajíce. A však kterak hleděli srovnati výroky jejich s vlastními domysly odvážlivými? Slyšme o tom onoho Otce, který sobě potíráním těchto sekt vydobyl zásluh trvalých.

Sv. *Irenej* (1 lib. adv. haer. VIII., 599) píše:

„Jak málo se srovnávají náhledy gnostikův s tím, čemu proroci, čemu Kristus a apoštolé jsou učili: rovně tak horlivě vynasnažují se, aby svým domněnkám aspoň zdánlivou podobu pravdy zaopatřili podobenstvími Páně, výroky proroků a apoštolů, jen že při tom pranic nedbají na souvislost a posloupnost písem sv., nýbrž roztrhují ohniva pravdy, aby z nich zdělali, co se jim líbí. Onit si v tom počínají asi tak jako člověk, kterýby podobiznu krále od umělce z drahokamů složenou rozložil, a místo

podoby člověčí s těmiže kameny psa nebo lišku vypodobnil a potom tvrdil, že je to ještě tatéž podoba krále, jelikož jsou v ní titéž kamenové.“

Sv. Irenej uvádí překvapné příklady, aby tento svůj úsudek ospravedlnil, ku př. výrok Páně: Bože můj, proč jsi mne opustil? potahuje se prý podle tvrzení Valentinianů na strasti Achamotiny, když byvši opuštěna od světla *Horem* ve svých snahách dalších byla zadržána. Na zármutek téže Achamoty že poukazuje výrok: Duše má smutná jest až k smrti; na její strach slova: Otče, je-li možná, odejmi kalich ten ode mne; na její rozpaky věta: Nevím, co říci mám (Jan 12, 27). A tak hejna a oblaky citátů z písem s tímže potkaly se osudem.

Zvláště drahoceny byly bujné obraznosti mnohých gnostikův známé obrazy N. Z. o ženichu a nevěstě, které o budoucí dokonalosti duší, o jejich blaženém návratu do *πληρωμα* jsou vykládali.

Nebylo to náhodou, že gnostikové evangelia a listy apošt. tak násilně překrucovali. Jak mile jedenkráte knihy tyto uznáno za božské, nezbývalo jim nic jiného, než aby zdánlivou shodu mezi vlastními náhledy a těmito zděděnými listinami takovým během vynutili. Neboť v posvátných knihách nestojí ani slova o věcech, jako jsou: bythus, aeonové, demiurg, achamot, syzygie, a všecky ty pestré nápady, které gnosi vymyšleny jsou. Tento jich poměr k N. Z. dokazuje nazbyt, že gnostikové souviseli s křesťanstvem co nejvolněji či raději, že s naukou křesťanskou měli společných jen slov a úsloví, jimž do bytnosti zcela jiný podkládali význam a rozum. Kdyby se jim bylo podařilo, v církvi nabýti vlivu, jistě by ji byli podebrali a ujmuli *základ historický*.

2. Druhé veliké nebezpečí, kterým zahrozila *γνῶσις* (filosofie) křesťanstvu, záleželo v *bezednosti jejích* rozumování. Jesti to neocenitelný zisk a přednost církve kře-

stanské, že ona o metafisických otázkách právě jen tolik rozhoduje, pokud toho povaha člověka nevyhnutelně vymáhá. Onat k věření předkládá, „že Božskou všemohoucností stvořen byl svět," jelikož by člověk nebyl s to, ani svou člověckou důstojnost pocítiti, ani ku vědomí vyšších snah a tužeb dospěti, kdyby toho učení církve nepřijímal.

Církev učí dále: „že *se stvořením člověka, zneužitím vůle vstouplo zároveň zlo v svět dějinný*," a že to „zlo" trvá nikoli bez viny naší, neboť naše vnitřní povědomí hlasitě nasvědčuje, že tomu tak jest.

Církev tvrdí konečně, že „*v osobě P. Jezu K. Bůh lidem se zjevil*"; bez tohoto pokladu nebylo by vnitřní, duchovní náboženství ani možné. *Všecky tyto věrouáuky hluboce zakotveny jsou v povědomí lidském.*

Ostatně přeje církev každému vzdělání lidské vědy, každému novému vynálezu svobodného místa, aniž tím zviklána bývá v základech svojich; neboť nelze jest pomysliti, aby zkušenostmi, jež poskytuje svět zevnější, kdy překoceny býti mohly výroky naší povahy nejvlastnější, která nám vždy bude prvním důkazem všeho.

Zcela jináče se to má však s *domysly gnostickými*. Náuka, že svět viditelný povstal odpadem od neviditelného, nemůž dokázána býti nikterak; onat (jak se dá prověsti) povstala teprv tenkráte, když lidé, pozbyvše národní neodvislosti a radostivého stavu společenského, trudnomyslnost, tou ztrátou v srdcích jejich vzniklou, přenášeli na svět zevnější, a celé tvorstvo za ovoce neblahého odpadu považovati uvykli. Pověstné pak výroky aeonů a bájky o strastech sofie (moudrosti) jsou dokona výtvory bezúzdné fantasie.

Také nápady daly se slyšeti ještě tenkráte, když lidé myslili, že země jest středem všehomíra, a skvělá tělesa nebeská odbývala za okrasy blankytu; když střední moře

považováno za náramný stok vod, za nímž počíná říše prázdné nicoty. Kdyby se byla církev dala zavésti, místo prostých náuk našeho zjevení přijmouti za své nápady školní moudrosti gnostikův, jak by se nyní hanbiti musela, vidouc veliké nálezy, jež rozum lidský ozbrojený dalekohledy a vedený mathematikou byl učinil! Jak titěrně vyjímají se ony sny o odpadlých aeonech vedle nesmírnosti světů, vedle sluncí v neruženém pořádku kolem sebe obíhajících, jež nová astronomie vyzpytovala! —

Na druhé straně je jisto, že všecky pokroky věd *přírodních* nejsou pravému křesťanstvu na újmu a na odpor, že největší badatelové, že *Keppleroré*, *Newtonové* pro křesťanstvo cítili; neboť ono má svou vlastní půdu nezrušitelnou.

Naproti tomu v oné domnělé filosofii náboženské vše jest *libovolné*. To již viděti z toho, že sekta za sektou vznikala, že žákové zásady svých učitelů zase jináče točili. A mohlo povstati směrů ještě mnohem více. Nebo co vadí, přijmouti místo 30 nebo 300 aeonových řad 100.000 nebo i více? místo *světlu* vykázati první místo vodě? místo tmě *též* neb jinou sílu přírodní prohlásiti za původ všeho? Vše tu závisí od *osobní libůstky*, od *marnosti* a *novotářivosti jednotlivých učitelův*. A v tom záležela třetí hrozba pro církev.

3. Oddala-li se církev vlivu takých lidí, tenkráte musela se rozpadnouti nutně na rovně tolik různých pokoutních spolků, kolik bylo ctižádostivých učitelů, místo co na dráze od katolíků nastoupené tvořila mocný, dobře sčlánkovaný celek, který co takový dobyl vítězství nad světem. S takovými živly nebylo možná žádného dociliti ducha obecného; v tom se ztvrdila pravda výroku sv. Pavla: „Věda nadouvá (a roztrhuje); láska pak (vzájemná) vzdělává.“ Na místě takových, lidi spojujících citů panovala mezi gnostiky rozvodivá síla svévole a osobní

platnosti. S vysoka pohlíželi jsou pohrdlivě na katolíky, jakoby na lidi druhu nižšího. Tak pravili stoupenci Valentinovy (sv. Irenej adv. haer. I, 6. 2): „Nikoliv život oučinlivý, nýbrž sémě světlové, jež byl duchovně zasvěcený co zárodek s hůry přijal a v sobě dozrávati nechává, nikoliv skutek nebo víra, nýbrž jedině γνῶσις (věda) činí člověka spasena a uvádí ho do πληρῶμα.*) A to — tak oni tvrdí — stanoví právě rozdíl mezi nimi a katolíky. Co tyto ve křesťanství utvrzuje, je pouze jednání oučinlivé a víra, ale dokonalého poznání se jim nedostává, onit tedy také stojí pouze na nižším stupni *duševního* (psychického) života, a mají tudíž ovšem potřebí, nábožně a spravedlivě žíti, jelikož by jináče k spasení nepřišli. Naproti ale *vědaři*, tyzí gnostikové, spaseni bývají nikoli životem oučinlivým (jednáním), nýbrž z žádného jiného důvodu leč toho, že nabyli povahy duchové (pneumatické)."

Pomysleme si naproti těmto nadutým aeonotvorcům ono pravé mudrctví, onu filosofii, která, jak již starý *Sokrates* tvrdil, tím se končí, že svou úplnou nevědomost ohledem věcí nadsmyslných vyznává, nebo také některého z oněch velikých náčelníků církve katolické, nějakého muže, který všecko na to obětuje, aby křesťanství rozšířil, a jemu všecky poměry uvedl ve službu, který se snaží rozličné údy církve u vždy vroucnější spojitost uvésti, pohanství stopu po stopě ujímá, a v tom počínání největší bystrost ducha a zásobu zkušenosti světové vynakládá, ani na to nepomýšleje, ani žádaje, aby lidé mluvili o jeho jméně: a máme pojem o mizernosti oněch žvástounů metafysických. —

Také rozpustilost, ve kterou konečně téměř všecky gnostické sekty (vyjma přísně dualistické) jsou zabloudily, není nic méně než náhodou. Jak mile se samolibost uče-

*) moderně: všeboženství, pantheism.

ného školometství nadula, prohlášeny jsou zákon a pravidlo mravného života za nižší jedině pro sprostý lid závazné obmezování a — spousta mravní příklusala v zápětí.

A tak jak to bylo s lichou filosofií v prvotní církvi, tak je to doposavádě až na vlas — jak dokážeme.

II.

Již za dob *scholastiky* stávalo v církvi mužů, kteří vymahali rozumu právo rozhodčí ve věcech víry. Tak víme, že *Abaelard*, *Giordano Bruno* a j. učili ve směru naznačeném. A však teprva za času t. ř. *reformacie* pomoženo liché gnosi na nohy, jelikož protestantismus vyzívá ducha k samostatnému bádání a jestit skutečně téměř veškerá filosofie německá protestanty ve svět uvedena.

Ve zhoubných válkách náboženských XVI. a XVII. věku vznikla nová strana, kteráž v křesťanském náboženství samém příčinu těchto strastiplných válek vyhledávajíc, soustavnou oposici proti němu tvořiti počala. Strana tato opírajíc se o protestantskou zásadu volného skumu, stála nejprvé o právo volného smýšlení, odkudž napotom i název „*volnomyslitelů* (Freidenker) vzala. Ohražení právem tímto obrátili výtečnější stoupenci tohoto směru skum svůj ku *přírodě*; nebo v nekonečném zápasu sekt pustivše o bezpečnosti nadsmyslné *zjevené pravdy*, hledali pravdu toliko ve *smyslné přírodě*.

Tato cesta vedla už v polovici XVII. věku

a) v *Anglicku* k deismu,

b) v *Nizozemích* k pantheismu (všeboženství),

c) ve *Francii* k atheismu (bezbožné nevěře).

ad a) Angličtí deisté tvrdili (*Herbert*, *Hobbes*, *Cadvorth*, *Loke*, *Tolland*, *Kollins*, *Shaftesbury* a j.) sice jistotu jednoho Boha, ale drželi se výlučně nebo ponejvíce jen jeho zjevení ve *přírodě* a *rozumu lidském*, popírajíce tajemství křesťanská jedno po druhém a podstatu ná-

boženství kladouce v mravnost, která prý v harmonii čili v lásce záležejíc ku blaženosti v životě vede. Angličan *Loke* proti všemu učení církevnímu tvrdil, že člověk *pouze smysly* nabývá veškerého poznání svého, že to, co jmenujeme *duší*, není nic jiného, nežli jako deska prázdná, na kterou zkušenost zapisuje, čeho se byl člověk dozvěděl (nihil est in intellectu, quod non fuerat prius in sensu).

A však *bludnost* této *γνωσι* již z toho patrna, že mudrcové ti uznávali zjevení Boží ve *přírodě* a v *rozumu* (ve fysice a logice). Ten, který tyto *zákony*, zajisté nikoli od člověka vymyšlené, nýbrž jen vyzkoumané, vložil do *přírody* a do *rozumu* lidského: ten zajisté mohl i *zákony* pro věření a jednání lidské stanoviti, jakož i stanovil a svěřil své *církvi*.

Tímto zápolím dospěli zpovolna k t. n. *přirozenému náboženství*, a potomní jich následovníci (ku př. Volston, Tindal) zamítali z přímá všeliké z kř. zjevení odvozené kladné náboženství, předstírajíce, že prý dle zákonů lidské logiky nelze z divů a proroctví žádného bezpečného poznání nabýti. *Bolingbroke* spatřoval v náboženství jedině provázek a vodítko k vedení sprostého lidu; a u *Huma* († 1776), posledního učence z této školy, přešel starý deism v úplný *skepticism*. Tak bludná *γνωσις* kolotajíc se kruhem dokonala svůj běh! —

ad b) V *Nizozemích* tolikéž okolo polovice 17. století od žida Benedikta *Spinozy* pro bezbožnost od vlastních souvěrců vyvrženého, setkán starý *pantheistický* blud ve zvláštní soustavu, kteráž odtud do jiných zemí, nejvíc pak do *Němec* se rozšířila. V *Němcích*, kteří se s oblibou národem filosofickým nazývají, buřenil od druhé polovice 18. věku bujně koukol liché gnósi. Jeden z mudrců prohlásil za jediný pramen moudrosti *rozum* (Hegel), druhý maje idey za mam a klam, uznal za zřídlo mou-

drosti *činorodou vůli a mravnost* (Kant), třetí pak *vroucí cit* (Jakobi). Kdežto *Loke* odváděl vše poznání z *přírody*, učil *Fichte* idealista, že svět je *Nicht-Ich* a má jedině jsoucnost zdánlivou. *Schelling* a *Hegel* přilnuli zcela k pantheismu (což je gnostické *πληρωμα*), ve kterém jednotlivec ke cti a chvále Boží zanikne a zatone, aby zmizel a se ztratil, až konečně filosofie ta v oboru přírody nejednou do kalu nejhrubšího materialismu zabředla. Při tom vedla pestrá zmotanina tolika protest. sekt a filos. soustav k opuštění možnosti, poznati, náboženskou pravdu a výrazem této beznadějnosti bylo tvrzení, že prý lhostejno, co kdo věří (indifferentism), *pakli jen dobrý život vede.*

Tu však naskytla se hned druhá otázka, v čem tento dobrý život záleží? Na tuto otázku odpovídáno voláním-se k rozumu. Ale rozum mnohých lidí vystavoval zase požadavky a theorie pro život praktický, kteréž jiní měli za nepřípustné, zejména vynucené obecné statků užívání (communismus a socialismus), jenž o pantheism theoreticky se opíraje v tajných spolcích (v klubbech) se šíří, a uznamená-li, že má sil dostatečných, otevřeného násilí se odvažuje, snaže se dle theorie své zaraziti republiku. Takové v praktickém oboru důsledky táhne po sobě odtržení-se od zjevené pravdy, a důsledky tyto vyhrožují státům zkázou, společnosti pak ustavičnou *válkou*.

ad c) *Francouzi* nedrželi se ve své *národní* vědoucnosti zásad velikého filosofa svého *des Cartesa* (Cartesius), kterýžto co vyučenec jesuitů chránil soustavu církevní, jedině že sadou „Cogito ergo sum“*) dráhu rationalistickou nastoupiv nauku církv. s rozumem smířiti doléhal.

*) Cartesius, aby ukončil skepticismus, obral si za základ své soustavy větu: „Myslím, pročež jsem,“ která jak tvrdil, stála nade všelikým pochybováním. Z ní vyváděl svou soustavu, dle které jsou 2 věty, svět prostorný a svět rozumový, nad nimiž panuje *Bůh*.

A však dráha tato vážná a matorná nelíbila se horoucím Francouzům. Onit zajisté při velikém úpadku mravnosti od času Ludvíka XIV. ohlíželi se mlsně po zásadách anglických mudrců; od první polovice 18. století dorývali mudrlanti francouzští na křesťanství zbraněmi bleskotných úšklebků a štiplavých vtipů, aby je tudíž uvedli ve posměch a protahujíce vše křesťanské přes vochli svých úštipků, pojednou víru tu zničili. Tak si počínali *Voltaire*, *Diderot*, *d'Alembert* a j., kteří koli pak při tom vědeckou cestou kráčeli, jako la *Metrie*, *Helvetius*, učili holému materialismu, kterážto soustava tehdejší nevázanosti a zpustlosti ve Francii nejvíce lahodila.

S tímže výjevem potkali jsme se v *gnosi* staré církve, kde jsme podotkli, že lichá filosofie vede k *nemravnosti*, nebo bez *víry v Boha*, jak učí církev, nač by člověk jen znamení kříže dělal, neřku-li zapřel sebe samého a vzal na sebe svůj kříž? —

„Hlavně se kloní všeobecné přesvědčení všech střízlivých filosofů k tomu domnění, že se až podnes ani jednomu filosofu nepoštěstilo, aby podal světu vždy trvající náuku, aniž že se to kdy komu poštěstí, než že leží pravá filosofie, jako podstata všech lidských věd, vždy jen ve výsledcích **jejich historie**, *že tudíž i pravá filosofie leží jen v* **dějinách filosofie**, jichž střed leží ve větě: *„Bude co bude, a bude co Bůh dá!“* — tento axiom je věta hegelská: *„Alles was ist, ist vernünftig; und Alles was vernünftig ist, ist,“* t. j. všecky možnosti, které v rozumu lidském složeny jsou, se v dějstvu jako z klubka vyvíjejí, a tedy vše co se děje, je rozumné, a *musí* se také díti, proto že to v rozumu leželo. Tak čteme ve stati „filosofie“ v *Naučném Slovníku* str. 116.

My pak smýšlíme co katolíci *paněkud* jináče. Tolik jisto, že téměř všemi druhy škol filosofických podkopána byla náuka křesťanská, a proto na nejvyšším stupni buj-

ění *filosofie*, která se vtírala pod tímto vábným jménem do církve (jako druhdy gnosis) počala snaha, *hájiti nauku křesťanskou samou naukou filosofickou*. Mužové tito jsou na straně protestantské: ku př. Schleiermacher, Paulus, a větší část Hegeliánů z *pravice*, na straně pak katolíků hlavně Schlegel, Pabst, *Güntlier*. Ale papež, biskupové a pravá katolická věda bděli nad zachováním pravdy jim Bohem svěřené. *Hermes* podpíral učení církve kantianismem, čině rozum lidský u věcech víry soudcem nejvyšším: Řehoř XVI. tuto snahu zavrhl. Ale zároveň zavrhl: blud *Bautainův*, který současně v Argentině (Strassburg) učil, že rozum u věcech víry ničeho činiti nemá. — Nejskvělejší pokus smířiti filosofii κατ' ἐξοχην t. hegelskou s naukou církve, učinil šlechetný kněz *Günther* a škola jeho (Veit, Hoch, Pabst a t. d.) a ve snase té už tak dalece dospěl, že z *nauky církevní téměř již soustavu mudrckou sestavil*. A však sv. otec Pius IX. obávaje se, aby pak nauka cirk. nepotkala se s obyčejným všech filosofémů osudem, a „*co přežilá*," přemožená a překonaná od jiné nebyla vytisknuta, odsoudil soustavu Güntherovu (r. 1857), načež ušlechtilý Günther církvi se podrobil. V apošt. listu k arcib. Kolínskému píše sv. Otec o téže soustavě mezi jiným takto:

„Atque illud etiam vel maxime improbandum decernendumque, quod Guntherianis libris humanae rationi et philosophiae, quae in religionis rebus non dominari, sed ancillari omnino debent, magisterii jus temere attribuatur, ac propterea omnia perhabentur, quae firmissima manere debent tum de distinctione inter scientiam et fidem *tum de perenni fidei immutabilitate, quae una semper atque eadem est* dum philosophia humanaeque disciplinae neque semper sibi constant, neque sunt a multiplici errorum varietate immunes" (litt. apost. in Günth. causa — d. Bononiae 15 Juni 1857).

Filosofie udělala velké fiasko, a zbylo z ní v učených školách jen to, co je skutečně upotřebitelné pro život: t. *dušesloví* a *logika*, ostatní mezeru vyplňuje nauka církevní, třeba silní duchové od ní jsou odpadli. Duchové à la *Renan* bez stopy mijejí, ale pravda Boží zůstává na věky. *Dr. Bílý.*

Slovo o nejpotřebnějších vlastnostech křesťanského kazatele.

Poradní řeč P. *Ant. Slavíčka*, faráře a vikáře v Noutonicích.

Krásné, vznešené jestit to povolání, spásoplodné símě pravdy a ctnosti klásti v útlá srdce maličkých. A jak hojných radostí a rozkoší takměř nebeských štědří za odměnu těm, ježto vroucí láskou k němu planou a pravou horlivostí! Slastí nevýslovnou rozplývá se srdce snaživého katechety, hledí-li na zdárné syny a dcery v osadě své; vidí-li, jak utěšeně tady požehnané símě vzchází, tam opět vážné kvetoucí klasy hojnou žeň slibují, a když s klidným vědomím pilně, ač pracně plněných povinností říci může sám sobě: „Totě mé dílo, pomocí Svrchovaného vykonané! Co možná nejlépe půdu jsem připravil, a v ní pak símě položil, ježto mi svěřil Hospodář nebeský. Oko jeho milostně nad mou setbou bdělo; On dal světla a tepla, dal rosy a vláhy, dal ku práci mé vzrůst a požehnání.“

Avšak vzdor všeliké píli a péči padá přece mnohé zrní vedle cesty a bývá ušlapáno; jiné na skálu, a planoucím vedrem hyne; tady zase jiné padá v hloží a bodláčí pozemských péčí a žádostí, a za své běře, nežli se povznésti mohlo; a tam opět v zátiší lesťný zákeřník číhá, aby bezelstnou nevinnost do tenat svých zapředl

a svaté pravdy víry a mravnosti ze srdce jí vyrval. Ach, to ubohé, posud báslivé svědomí již až k zemi povaleno a násilím odvlečeno na širokou cestu nepravosti: již s kořistí svou padouch uhání všemi labyrinty temnoty ku svému i jejímu zahynutí.

Než ale náš dobrotivý Pán a Spasitel Kristus Ježíš *„přišel na tento svět, aby i hříšníky spasil“* (I. Tim. 1, 15.), a všechněm zjednal život věčný. Dle svaté vůle jeho má dobrý v dobrém uchován a upevněn, slabý sílen a podporován, zbloudilý nazpět vedén a přiveden, ztracený hledán a nalezen býti, aby nikdo nezahynul, nébrž všickni cíle povolání svého dosáhli — blaženosti časné i věčné. A k témuž účeli stanovil Pán v církvi své *úřad učitelský*, jehožto údové mají mléka poskytovati mladým a slabým, pokrmu pak silnějšího odrostlým a dospělým. O prvnější pečovati má *vyučování katechetické*, o poslednější posvátná *hlasatelna*, z čehož odvozuje se dvojí povolání katolického pastýře duchovního, totiž: co *katechety* a co *kazatele*. Obojí však jest božského ustanovení, obojí se zakládá v slovích Páně: *„Jděte a učte všecky národy!“* (Mat. 28, 19.)

Doba vyměřená mi brání, dalších rozpředati slov o povolání katechetickém, aniž mi dovoluje, pouštěti se v celý rozbor nauky homiletické. Pojednám toliko o některých vlastnostech, ježto sobě co hlasatelé slova Božího osvojiti musíme, chceme-li úřad svůj zdárně a blahodějně konati, a položím za základ pojednání svého slova *sv. Ludvíka z Granady*, řkoucího: *Láska k Bohu, plamenná horlivost a útrpnost k hříšným jsoutě nejpotřebnější vlastnosti křesťanského kazatele.“*

I. Nejpřednější tedy podmínkou prospěšného kazatelství jest *láska k Bohu*, kteráž jedině s to jest, usnadňovati nám přetěžkou úlohu naši. A v čem hlavně záleží naše úloha? V tom, př. dr., bychom učení Kristovo,

s kterýmžto jsme zpenáhla mládež školní byli seznámili, a jehož pak jednotlivé pravdy mládeži odrostlé u vyučování křesťanském šíře jsme byli vyložili, lidem dospělým, u přemýšlení o věcech víry cvičenějším, postupně v úplném souboru a co dokonalý celek podávali, ukazujíce spolu způsobem výkonným, kterak by jednotlivých pravd k časné i věčné své blaženosti použiti a domácí i veřejný život svůj jimi upraviti mohli a měli.

Než jaká rozmanitost povahy jeví se v lidech těchto, jimžto věstí kazatel pravdy života věčného! Zde kolem posvátné hlasatelny má před sebou dobré i zlé, zbožné i bezbožné; jsouť zde lidé, ježto na dráze svého zdokonalení více méně pokročili, jakož i zbloudilí, jenž se z koleje ctnosti a mravopočestnosti křesťanské dávno již vyšinuli. Velikým, těžkým úkolem jeho tedy jest, netoliko těm neb oněm, nébrž všechněm prospěti za příkladem velikého apoštola národů, řkoucího: „*Všechněm všecko učiněn jsem, abych všecky k spasení přivodil.*“ (I. Kor. 9, 21.). Protož úkolem jeho jest, lenivých ze spánku netečnosti probouzeti, vlažným přísný povinnosti rozkaz v paměť i srdce volati, a připomínati křesťanům polovičným, že musí dokonalými údy církve Kristovy býti, chtějí-li se plné blaženosti věčné súčastniti. Ohnivé slovo jeho má nevinně zbloudilým oči otevříti, a temnoty zhoubné zapuditi; má svědomím spustlých zlotřilců zatřásti, a vůli jejich ku konání ctnosti nakloniti; má víru živou zvěstovati a mravy bohumilé velebiti. To vše zajisté v hloubi srdce svého často pocítil *sv. Řehoř Veliký*, nežli v zlaté knize své ona památná slova zaznamenal: „*Vedení duší jest umění všech umění, jest dílo andělské.*“ Ano, andělské jest, ale právě proto vymáhá takměř i sílu a lásku andělskou k Bohu. Jedině ten pastýř duchovní, v jehož srdci vroucí láska k Bohu plane, dovede velikým nesnázím odolati. Vít dobře, jak drsná a klopotná

jest cesta, vedoucí jej životem vezdejším; vít ale také dobře, že Pán nebes i země, jenž povolal jej, aby pracoval na dílu Kristovu ku spáse drahe vykoupených duší lidských, mocným se osvědčuje v slabých, a že i jemu udělí potřebné síly a milosti, aby vykonati mohl, což mu uloženo; vít konečně dobře, že království nebeské násilí trpí, do něhož vejíti a v němžto zaručené odplaty požívati může jediné onen dělník, jenž horkého vycedil potu na vinici Páně. Neděsí se tedy těžké úlohy své, aniž mysli trati a ochabuje: veliké nesnáze a překážky jej toliko tím více ještě podněcují *k plamenné horlivosti*, bez nížto se nelze obejíti kazateli.

II. Je-li řečnictví posvátné ze všelikého umění to nejvznešenější a nejpracnější, jest spolu i to nejmocnější a co uchvácení cíle, nejrychlejší. Nesmírná jest moc slova živého, buďsi že rachotí jako hřímání v oblacích, aneb že klidně a líbezně jako šumení potůčka, jako šepot větví zaznívá k srdcím lidským. Jak nepatrné jest umění válečné u porovnání k řečnictví posvátnému! Třeštivost sahá k meči, avšak jejím vývojem jsou pouze těla, a nikoli srdce, pročež dílo její v nivec se opět rozpadá, ještě vývoj přesvědčujícího slova věčně trvá, a spolu rychle ku předu pádí. Živé slovo na perutích svých dál a dále myšlénku spasitelnou nese, brzkým potkávajíc se vítězstvím, kdy- a kdekoli prápor vztýčí pravdy nebeské.

To vše horlivého kazatele není tajno; ontě však také ví, jak mnoho k tomu náleží, aby slovům svým tak skvělého výsledku a požehnaného užitku zjednal a pojistil; ví, že přede vším zapotřebí má, a tudíž se také snaží, *aby poznal osadu svou, an dobrý pastýř zná ovečky své.* — Tato známost, dr. br. v Kr., jest zajisté přední podmínkou všeho blahodějného našeho působení. Musít znáti kazatel nejen povšechný mravní stav osady své, nébrž i povahu a náhledy, zásady a jednání jednotlivců. Jako

lékař poznati musí nemoc tělesnou a její příčiny, prvé než volí uzdravující lék, a zapotřebí tedy má přede vším pravé diagnose, bez nížto vše ostatní umění marné jest: taktéž podobným spůsobem musí i kazatel, an léčiti má choroby duševní, předem úpadek mravní i příčiny jeho poznati, ještě by jinak, třeba sebe více vědami slynul, přece té nejnutnější do sebe neměl — známosti totiž roli, jižto mu jest vzdělávati, aby nesla užitku hojného. Jen ale pro Bůh ať neslídí a nečenichá po osadě, jako by chtěl košíli nejčastnějšího vyčenichati, nebo naslouchati, kterak tráva roste; ať nesbírá malichernych klepů co látky k mluvám kazatelským. Bystré oko a srdce nadšené láskou pastýřskou povědímu snadno i bezpečně, kterak vše na osadě stojí, a zdali kvete nebo hyne sítě pravdy a ctnosti, aniž potřebí k tomu cizích brejlí. Chceš-li však, bratře duchovní, poznati jiných lidí, sám sebe dříve poznej, a do svého vlastního nitra nahlížej. Massillon, jenž dovedl líčiti labyrinty vášní lidských, jakož nikdo z jeho vrstevníků, ani z kazatelů pozdějších, sám vyznal, že jedinou známostí sebe samého nabyl tak rozsáhlé a důkladné známosti jiných lidí.

Komuž se tétéž známosti nedostává, tent dovede snad mnohou pěknou pravdu pověditi, a zvučnými frásemi řeč svou vyšperkovati; dovedeť snad posluchače na chvíli příjemně baviti, ano i pověst výmluvného řečníka si získati, než ale prospěšným lidu učitelem přece není. Řeči jeho jsou jen povrchné, a tudíž ani jediné slzy osiřelé vdově neb sirotkovi nevyloudí, ani stařečka slabostí se chvějícího nepotěší, ani umírajícím posledního boje neusnadní, ani v potu tváří pracujícím břemene nepolehčí, aniž křišťálovi toho kajícného slova nevynutí: „*Pane! co čině život věčný obdržím?*“ (Luk. 10, 25.) Řeči, nezakládající se na potřeby lidu, podobají se povětroni, jenž se na okamžik na obloze třpytí a praská, — svět se hrozí

a s potěšením obdivuje ten krásný úkaz přírody; než ale netrvá dlouho, větroň spadne a — je po všem.

Mají-li však řeči posvátné pravé proměny mravní a trvalý užitek přinášeti, není na tom dosti, aby kazatel potřeby své osady znal, *ontě se musí k nim co do podoby i látky také se vší pílí připravovati.* Ovečky Kristovy, naší péči svěřené, po celý týden těžce pracují, aby vytěžily chleba vezdejšího; po celý ten čas na den Páně se těší, a s radostí chvátají, jakmile zavítá do stánku Božího, aby tam duchovním pokrmem pookřály. O, jaká by to byla s naší strany zpronevěra na povolání a povinnosti svaté, jak hříšná netečnost, kdybychom se na kázaní ani nepřipravili, chtíce ovečky své lecjakýmsi chvastem odbýti a hnusnou slátaninou! Kdož z nás by mohl býti tak prost všeho ušlechtilého citu, aby za nic jiného nepovažoval posvátný úřad kazatelský, leč za holou funkci, na níž by nic nezáleželo, u nížto by o nic jiného neběželo, než aby hodina kázaní se vyplnila, ať by pak mlýn třeba na prázdno šel, aneb pořád jen jedno mlel, jako hejl, jenž se naučil jednu jedinou písničku! Kdož by se z duchovních bratří našich tak velice, až k podlému chlebaři snížiti, a tak vznešený, nebeský úřad, z něhož přísný účet bude jemu skládati v den soudu, co pouhou výživu jediné dle většího neb menšího výnosku časného, a nikoli dle zisku a prospěchu věčného oceňovati chtěl? O takovém nepovolaném kazateli platilo by pak, co napsal *sv. František Xaverský* v listu svém k tovaryšstvu Římskému: „*Velice se obávám,*“ praví, „*že těm, ježto tak dlouho v školnicích sedí, aby se svobodným uměním naučili, více běží o lesk a přijmy, ježto visí na úřadech, nežli o úřady samé, a břemena, kteráž s nimi spojena jsou.*“ Kterak může pastýř duchovní svého krásného jmena hodným se pokládati, když celé hodiny, ba snad i celé dny u vyražení tráví, a na kázaní ani nepo-

myšlí, aneb za dosti malichernými příčinami neb zámínkami jedné z předních a nejvážnějších povinností pomíjí, stádce své bez potravy opouštěje, jen aby sám se bavil? jak může na sebe vzíti tu odpovědnost před nejvyšším pastýřem všech pastýřů, když zadržuje ovečkám sobě svěřeným věčná tajemství toho, kterýž jej k vyučování a vzdělání stádce svého povolal a tolikerými milostmi obdařil? *„Kterak budou vzívati toho, v kteréhož neuvěřili? aneb kterak uvěří v toho, o němž neslyšeli? a kterak uslyší bez kazatele?“* (Řím. 10, 14.) Kterak obstojí na soudu Božím posléz ten, jenž nevšedními vlohami a vědomostmi opatřen, hřivnu, jižto mu dal Pán, chová složenou v šátku? I zachví se bázní, až uslyší ta slova: *„Služebníče nepravý! Věděl jsi, že přísný jsem, bera čehož jsem nerozsíval; i proč jsi nedal peněz mých do peněžny, abych já přijda vzal je i s užitky?* (Luk. 19, 20–23.) A trefně *sv. Bernard* dokládá: *„Jestli že pro sebe zadržujeme, co jsme k prospěchu jiných obdrželi, nemáme lásky, a platí o nás výrok písma: Moudrost skrytá a poklad zakopaný, jaký jest užitek obého?“*

Jak vroucné naopak úcty hoden jest svědomitý, horlivý posel svatého evangelia, jenž citem vznešeného nadšení pro své andělské povolání rozplamněn, se vší jen možnou přípravou vstupuje na posvátnou hlasatelnu! O něm platí slovo *sv. Pavla: „Jak krásné jsou nohy zvěstujících pokoj, zvěstujících dobré věci!“* (Řím. 10, 15.) Takým věrověstem byl před věky proslavený kazatel a arcibiskup Dublínský doktor *Murray. „Přál bych sobě, kdy bych mohl za týden jedno jediné kázaní vzdělati!“* Takto pravil, když slunce jeho slávy právě na polední výši stálo, k jistému mladému knězi, jenž maje více než dostatečnou dosi sebevědomí, říci se odvážil, *že by jemu táž lhůta na dvé kázaní postačila.“* Ovšem, Murray svědomitě se připravoval, obávaje se, aby nezlehčil slova Bo-

žího, a neuneuctil hlasatelny posvátné. — Podobně až podnes smýšlí a jedná horlivý kazatel. S potěšením vítá každou neděli, každý svátek, a děkuje Bohu, že lámati může svěřencům svým chléb života věčného, mluví k nim co pečlivý otec k dítkám, ne jako zákonníci a farisseové mluvívali, nébrž jako muž, jenž jest pln přesvědčení a Ducha svatého: tady naskytlé nešesti mýtí, tam ctnosti cestu razí; zde prostředky podává k žití bohumilému, tam zhoubnému svůdnictví přítrž činí; kleslých myslí pozvedá, zarmoucených těší, raněnou čest hájí, nepřátele míří, a upřímných srdcí pevným lásky svazkem pojí. Při tom má jediný prospěch a spásu lidu na mysli své, ne jako ten, jemuž čest a uznání jedinou libůstkou jsou, a kterýž hned celý oběd má zkažený, kdyby mu někdo do mísy chvály jedinkou jen kapku hanlivé peluňky přimísil. Horlivý, duchem Kristovým prosáknutý kazatel nevšímá sobě ni chvály ni hany, ni přízně ni reptání jednotlivců, pamětliv jsa slov *sv. Pavla*, řkoucího: *„Kaž slovo, nabízej v čas i ne v čas, tresci, pros, žehři ve vší trpělivosti a učení!“* (Tim. 4, 2.) A nemohou-li mu lidé přece své chvály a přízně odepříti, chovát duch pokory, a *„kde pokora, tam jest i moudrost.“* (Přísl. 11, 2.) Věda, že cokoli jest, milostí Boží jest, a vědom sobě svých vlastních nedokonalostí, dí pak sám k sobě: *„Služebník neužitečný jsem; co jsem povinen byl, učinil jsem.“* (Luk. 17, 10.) *„Ne mně, Hospodine, ne mně, ale jmenu svému dej slávu!“* (Luk. 115, 1.) A tudíž tento muž apoštolský i tu třetí potřebnou vlastnost do sebe má, jenž u každého pravého kazatele se předpokládá, totiž *útrpnost k hříšným.*

III. Když *Jan z Avily*, nejslavnější kazatel 16. věku v celé Andalusii, osvícený vůdce mnohých duší na cestě dokonalosti křesťanské, jakož na př. sv. Jana a Deo, sv. Františka z Borgia, sv. Ludvíka z Granady, sv. Teresie,

a jinak na slovo vzatý asketický spisatel, o slavnosti sv. Máří Magdaleny v Seville před tamním arcibiskupem a nečetným zástupem lidu poprvé měl kázati, zachvěl se dle svého vlastního vyznání tak nevýmluvnou úzkostí, že studem nemohl ani vzhůru pohlednouti. I prosil úpěnlivě Ukřižovaného, by jej pro onu potupu, jižto u svém obnažení snášel, strašlivých rozpaků sprostil a té milosti jemu popřál, by svým kázaním aspoň jednu duši získati mohl. I hned zmizela všeliká bázeň, a tož první kázaní jeho tak výborně se zdařilo, že veškeré posluchačstvo udivením bylo uchváceno. A podobná bázeň prochvívá srdce svědomitého kazatele až podnes, kdykoli řečniti má k věřícím, „*aby snad, an jiným káže, sám nebyl zavržen.*“ (I. Kor. 9, 27.) Při každém takměř slově, jímžto vyléčiti chce rány jiných, zpomíná si na svou vlastní mdlobu a dí sám k sobě: *Sám také člověk jsem, nejsa prost toho, což lidského jest. Lékaři, uzdrav se sám!*“ (Luk. 4, 23.) Káraje tedy poklesky lidské, vésti se dává duchem Kristovým, duchem lásky a mírnosti, útrpnosti a tichosti, chráně se všeliké narážky na jednotlivce, jakož i oné přísnosti a tvrdosti, jenž nenapravuje, nébrž dráždí a více ještě zatvrzuje, daleka jsouc rovněž tak lásky pastýřské, jako ona netečnost, kteráž vidouc bližního, an na duši krvácí, v hříších leží a hyne, ani si ho nevšímá. U vší řeči jeho zračí se útrpnost a snaha o napravení bližního. Klesl-li kdo, a byť by i proti němu samému se byl provinil, nekypí hněvem, ale následuje příkladu božského Mistra, „*jenž na svět přišel, aby hledal a spasil, což bylo zahynulo.*“ (Luk. 19, 10.) Mírně, laskavě s chybujícími nakládá, odpouští a napomíná, aby je Bohu získal, maje na paměti, co sv. Teresie pravila: „*Považte, že dítky snadno chybí, a povinností otcovskou jest, odpouštěti a na poklesky nepatřiti,*“ a co *sv. Jan Zlatoústý* píše, „*že jazyk náš takřka bývá jazykem Kristovým, jestliže u*

vyučování, kárání a trestání bližního následujeme tichosti Kristovy.“ A v tomto umění byl *sv. František Salesský* mistr výborný. Jedenkráte k zpovědi přišel k němu kdosi, jenž mu své hříchy s takou chladností a smělostí vypravoval, jako by své hrdinské činy líčil. Tu nenadále povzdechnul sv. František, a počal, aniž by ho vytrhoval, usedavě plakati. I tázal se ho onen muž, co by mu bylo. „*Ach, bratře,*“ odvětil svatý, „*mně chvála Bohu nic není, ale vy jste churav!*“ „*I nejsem!*“ dí tento směle. „*Tak tedy,*“ dí světic náš, „*pokračujte v zpovědi dále!*“ I zpovídal se s toutéž drzostí dále, povídaje beze vší lítosti zločiny hrozné, jichžto se byl dopustil. Světic opět horké slzy proléval, jehož zarputilec znovu se táže, proč pláče. „*Ach!*“ dí svatý zpovědník, „*proto pláču, že vy nepláčete!*“ To působilo. „*Ach!*“ zvolal muž tento, „*já bídný hříšník necítím pražádné lítosti nad hroznými poklesky svými, ježto vám nevinnému horkých slzí vynucují!*“ Vykonav pak pokání s vroucí skroušeností, oddal se od té chvíle celý Bohu, a byl vzorem pravé kajícnosti. — Cosi podobného vypráví se též *o sv. Janu almužníkovi*, jemuž část lidu hned po evangelium odcházela z chrámu. Jednoho dne šel i sám ven zároveň s lidem, a posadiv se u prostřed něho, pravil k užaslým: „*Kde jsou ovečky, tam též má býti pastýř jejich,*“ a od té doby nikdo více z chrámu neodcházel. Tak tedy útrpnost a mírné, laskavé jednání s kleslými divy tvoří! — Naopak jak nejapně a ku zkáze působení kazatelského počíná si ten, jenž jakmile se mu něco buď v soukromém neb veřejném životě jeho nelíbí, ihned to s sebou na kazatelnu nosí a v osobnostech se rozchází, přítomným i nepřítomným trpké výtky činí, a tupí a haní těch, ježto vzdělávati má. Ukazujet takto patrně, že nehláše Krista, nébrž sebe samého. A podobně chybují i ti, jimžto nemohoucím se vpraviti v nové poměry časové, třeba již zákonně platné, ihned žluč v těle pře-

týká, nejde-li vše, jak to chodívalo, a kteřížto, by ulevili bolu svému, mrzutě žehrajíce na vše nové, byť by to i dobré bylo, místo evangelia otázky státosprávní a podobné kriticky na kazatelně rozbírají, jakož onen farář Španělský, jenž letos v jednom z hlavních chrámů Sevillských proklínal v kázaní progressisty, deníkáře, telegrafy i železnice. A co tím pořídil? — strašlivou bouři v chrámu, a krvavou šrůtku mezi těmi, jižto chtěli jej z kazatelny odvléci, a mezi obranci jeho. Četníci a policejní strážníci odvedli nevčasného, náruživého horlivce z posvátné hlasatelny, anaž se nikdy snížiti nemá až ku tribuně světské.

Nuže, dr. př.! střežme se tedy bedlivě všech takových poklesků! Toť budiž svrchovaným, od Pána Ježíše Krista samého vytknutým směrem všech našich řečí kazatelských, *„abychom šli, a užitek přinesli, a užitek náš aby zůstal“* (Jan 15, 16.); toť budiž a zůstaniž úsilovnou vespolnou naší snahou! Jestliže Demosthenes a Cicero všelikou moc lidského umění nasadili, aby život svých spoluobčanů od záhuby časné zachránili a oblažili: jak by nám to mělo přijít za těžko, žádoucné spůsobilosti řečnické sobě zjednati, a oněch tří nejpotřebnějších vlastností: *lásky k Bohu, plamenné horlivosti a útrpnosti k hříšným* sobě osvojiti, bychom duše nesmrtelné, mající nevýslovnou cenu před obličejem Páně, své spoluvykoupence, své bratry a sestry smrti věčné vychvátili, a získali blaženosti neskonalé? Takých horlivých kazatelů svrchovaný, bdělý pastýř hojně posud sesílá na vinici svou, a bude jich věren svému zaslíbení, ku spáse člověčenstva v hojnost sesílati až na konec časů — pastýřů v pravém slova smyslu, jimžto vroucná vážnost slova Božího, otcovská láska ku stádci Kristovu a péče o duše nesmrtelné předni a nejsvětější jest záležitostí, a kteřížto požehnaného 30ti, 60ti a stonásobného přinášejí užitku.

A protož řady jejich doplniti, jich duchem se říditi a jich příkladem se spravovati: toť budiž naše snaha, naše čest! „*Buďtež,*“ dí veliký apoštol národů, „*moji následovníci, jakož jsem Kristův!*“ (I. Kor. 4, 16.) Zkusmež duchy, a nesledujmež těch, ač jsou-li vůbec tací, ježto jediné ze mzdy pracují, a jimžto co nehodným nájemníkům posvátný úřad učitelský ničím jiným není, leč nevítanou robotou; nesledujmež bratří veselých, je-li takových, ježto chvast se slovem Božím ztotožňují, a hovíce toliko smyslným rozkošim a svému vyražení, o duchovní pokrm stádečka svého pranic nedbají, abrž jen žijí a tyjí z tuku jeho. Pěstujmež a zachovejmež národu svému převzácný poklad víry, jejž nám horliví naši předkové co nejdražší dědictví zůstavili, a nezanedbávejmež darů a milostí, ježto nám Bůh v památný den našeho posvěcení udělil. Hlásejmež slovo Boží co praví apoštolé, pracujmež co praví evangelistové, a bojujmež co stateční zápasníci pod korouhví Pána a vůdce našeho Ježíše Krista: buďmež a setrvejmež tím, čím máme býti — katolickými učiteli národa, horlivými kazateli! „*Tomu pak, jenž mocen jest všecko učiniti mnohem hojněji, než prosíme neb rozumíme, podle moci, kteráž působí v nás: tomu budiž sláva v církvi a v Kristu Ježíši, po všecka pokolení na věky věkův!*“ (Efes. 3, 21.)

Oznámení Redakce. Uveřejnivše toto konferenční pojednání slovutného řečníka a hodnosty církevního, oznamujeme, že v příštím svazku sdělíme ještě druhé o témž praktickém předmětu podané nám v. p. administratorem Slušťickým P. *Petrem Maťákem.*

Kristovo požehnání vezdejší.

„Kristus je život a spása národův.“

Zpracoval: *Fr. Havlíček Včelakovský.*

Úvod.

(Útrapy doby naší, jejich zdroj a lék k jejich vyhojení).

„Na duchovních jest, aby strasti předstírali lidem, aby připomínali jim příčiny běd a okazovali prostředky spasení.“
Sn. Trident. IV. k. 11, 6.

„Kristus je život a spása národův!“ volá ku králům i k národům od věkův sv. církev, chtíc pravdou a ctností vrátiti ztracenou blaženost lidstvu. A s tímto heslem vstoupili zajisté i sv. bratři Solunští na požehnanou půdu vlastí česko-slovanských. Tímto válečným rykem zapudili pod práporem sv. kříže pohanské bludy a neřesti, jež tak dlouho hubily štěstí předkův časné i věčné; nebo jen *spravedlnost zvýšuje národ, hřích bídné činí národy.* Proto též, jak mile ujal se *strom života* — sv. kříž — v žírných srdcích slovanských; jak mile se jal rozkládati větve své blahonosné: pučelo brzy listí, pučely brzy i květy křesťanských ctností po nivách českých. Tu libě plynuli dnové otcům v blahém stínu posvátného kříže; nebo řád a právo, mrav a zdrženlivost, láska a obětovnost, svornost, tichost — radost a pokoj zdobily život domácí i veřejný, ručíce spolu za ovoce mnohem vzácnější ještě, které jim kynulo se stromu kříže pro život budoucí. *Blahoslavený jest národ, jemuž Hospodin jest Bohem jeho, lid ten, jejž* (sobě) *On vyvolil za dědictví. Vzeptej se rodu předešlého, pilně vyptávej se na památku otcův. V Boha doufali otcové naši a nejsou zahanbeni.* Apoštolé slovanští tedy nejenom že věstili, ale v pravdě i přinesli blaho do luhů našich. Touž zajisté měrou, kterouž nesli se před-

kové ku spravedlnosti, *spasena činil lid svůj Hospodin a žehnal dědictví svému*, anat víra a mravopočestnost křesťanská všeho blaha je základ zde i na věky. — Bohužel! jako z vůkolí i z našich končin však již na mnoze vystěhovalo se štěstí.

Čas náš plný útrap a záhad veledůležitých! zakoušímeť sami, jak žalostná je tvářnost věků našich; lkáme, obtíženi jsouce jhem těžkým.

Doba naše je povážlivá. Vždyť zevně zuří boje, uvnitř tlačí bázeň a tíseň — nepokoj a nejistota, — násilí zjevné i skryté, — pánovitost a necitelnost z jedné, a odboj, záští a rozmařilost se strany druhé, — nedůvěra a rozervanost v rodinách, stavech a národech, nedůstatek vždy více rostoucí — dosti, tuším, svědčí o naší bídě společenské.

Protož i dobře chápeme ten nevídaný ruch nynější, jímž národové Evropejští tak úsilně se snaží a namahají, aby zlepšili stav svůj a se zhostili zděděných útrap. Pokoj a bezpečnost, osvětu, pokrok a lidskost, svobodu, rovnost a bratrství, volají milliony úst a srdce jsou ztísněna. Stará zřízení v obcích a zemích v rumy se řítí; tu se opravují, tu se zcela zas obnovují. Osvěta do dalších kruhů mocně se šíří; průmysl divy vyvádí; vynálezy se stíhají; obchod bleskem světy projíždí; spolky se zarážejí, řeči se konají a steré knihy se pišou. Všecko téměř o překot lopotí se, aby se domohlo žádoucích oprav.

A tak *svět*, byť i bezděky, zjevně hlásá, že *je postaven ve zlém*, že pocituje svůj pád, jímž octl se na břehu propasti hluboké tělesné i duchovní bídy; proto přístřeší hledá, proto po bezpečném přístavu pátrá proti hrozící bouři. —

Srdečně zajisté musíme vítati dobu tu, jež tak mocně domáhá se, aby lepších dnů přichystala uhnětenému lidstvu.

A však žel! třikrál žel! — že jsouce všickni svorní v uznání bídy společné, tak velice různíme se v návrzích, jak lze by bylo dodělati se dnův radostnějších.

Dobřeť znáti jest v mocném duchův hnutí *dva hlavní proudy*, z nichž jeden s Bohem k spáse, druhý však bez Boha jenom k záhubě vede. Po hříchu! i tento má svých vůdců i učňův! S potěšením pozorujeme dav nemalý, jenž radostně a zmužile kol sv. kříže se řadí; v Kristu svou spásu, v církvi Jeho sv. svou matku a vůdkyni k blahu, v náboženství zdroj všeho požehnání vyhledává; v pravdách křesťanských pilíře vidí, na nichž jedině bezpečně lze zbudovat život doma i v zemi. Naproti však s bolestí zříme na zástup četný, jenž v nemírné pýše zhrdá vší vážností božskou i lidskou, ve zbožnování sebe odvrací zrak svůj od Boha a věčnosti, a nevěru šíříc chtíče rozvazuje všecky.

A příčina toho, že jinde tito, jinde onino hledají strastí svých původ, a proto též jiných k vyhojení navrhují léků. *Tito ve vozích a jiní v koních doufají: my pak jméno Hospodina Boha našeho vzývati budeme*, jenž dí: *Zahynutí tvé Izraeli* (z tebe), *toliko ve mne pomoc tvá. Marnáť pomoc lidská; Aegypt marně pomahat bude. Nebude-li Hospodin stavěti domu, nadarmo pracují stavěcí jeho.* Ta tedy patrně jest příčina rozštěpení duchův nyní, že *jedni v Bohu, jiní* zas *v sobě* hledají pomoci spasné. Tito poslednější, svět a rozkošný život za nejvyšší cíl člověka stanovíce, zdroj všech běd společenských hledají *mimo sebe, zvenčí*, v nedokonalosti zřízení našich, v nepoměrném rozdělení práv a statků zdejších; a proto zdokonalením prvnějších, přiměřenějším rozdělením druhých odpomoci doufají strastem. Onino však, věříce v povolání duchovní člověka pro Boha stvořeného, v Něm jen blaženého, kořen všech útrap našich vidí hlouběji, — ne zvenčí, ale *v sobě*, v odvrácení se od Boha hříchem.

dědičným a osobními. A proto volají se sv. Pavlem: *Smiřte se s Bohem*, proto volají s Isaiášem: *Obraťte se k Bohu a spaseni budete*, přiviňte se ku Kristu, přilněte k Jeho sv. církvi, ta jedině ví, co době prospívá, ta jedině spomoci může, ta jen rozřeší velké záhady společenské.

Spása naše na kříži a na tom, jenž při na něm, spočívá, s Kristem dokážeme vše, bez něho zahynem bídně, volá sv. církev. — Pohříchu se ale právě od mnohých hlas tento mateřský opomíjí, a víra Kristova se tupí s tímtéž nerozumem, s jakýmž vítali kdysi staří pohané východ slunce střelbou šípů a kleními: tak často se i církvi nevděkem splácí; neb

„Tak svět často činí jako děti,
do studnice, z níž se napili,
házejí pak kamení a smetí."

Právě však proto, že svět pohrdá na mnoze Kristem, dospěla bída jeho takové výše. Že svět si nevážil Krista na kříži, zůstal mu kříž beze Krista; že zavrhl uhelní kámen, stavba se mu boří. Čím více odmítá užívati léků sv. evangelia, tím horším se stává; čím méně váží si církve, tím méně dokáže. Proto je posud stav náš tak bezradostný, práce bez požehnání. *To nebyli lidé, jimž od Boha dáno, aby skrze ně přišla pomoc Israeli; pominulať žeň, dokonalo se léto, a my nejsme vysvobozeni; dvojí zlé učinil lid, opustili studnice vody živé a kopali sobě cisterny, cisterny rozpukané, kteréž nemohou držeti vody.* — Než ale, rmoutí-li nás tento stav společenský a malá ta naděje, že brzy zlepší se časy naše, želíme mnohem více těch falešných zásad, jež zavinily hlavně tuto naši bídu, a překáží pomoci jisté. — *Svět zpustošen, že nikdo nepováží, že nemůže žádný jiného základu položiti nežli položil Kristus, že v jiném spasení není.* A přece každý ví, že přežalostný stav, do nějž společnost naše čím dále tím hlou-

běji klesá, pochází z neblahých snah, aby z veřejných a domácích kruhů čím dále vymizela víra křesťanská, aby spasitelný její vliv obmezen a překažen byl.〉Tu jasným zrakem poznal sv. Otec původ a pramen tohoto neblahého stavu věcí v bludech, které náš věk opanovaly. 〈Ba právě že na mnoze vymizel z rodin a zemí křesťanský smysl a mrav, jejž drahná předešlá léta soustavně a chytře podrývala; tím stalo se, že zaslepenost ve věcech spásy, že bludy a rozmařilost pohanská se tak rozšířily v světě a s nimi bída obecná.〉 *Zlá a hořká věc, že opustili Hospodina Boha svého.* Mát pohanství staré i nové stejný zdroj i následky stejné. Věda i život propadly materialismu; svět co marný syn svéhlavě opustil domov otce, proto snáší teď bídu. — *A což není tam lékaře? Proč tedy není zahojena rána dcery lidu mého? — Přišel sice lékař nebeský, Kristus, na svět stárnoucí a hynoucí, aby Jím vše znova zkvetlo a zkvětlo; ale svoji ho nepřijali, svět ho nepoznal.* 〈Ano svět tento, veliký churavec, zamítá hořký však spasný kalich sv. evangelia a hltavě pije z opojné číše Circe, která dle báje pohanské kouzedlným nápojem lidi měnila v dravé šelmy. *Syny jsem vyvýšil a vychoval: oni pak pohrdli mnou,* stěžuje na mnohé Kristus. A pohrdají proto, že blaho zemí a národů vyhledávají jinde, nežli je v skutku.〉 Blaho to dojista nespočívá ani na zřízeních vnějších ani na statcích vezdejších. Ani v práci, ani ve vědění; ani ve zpěvu, ani v hmotné síle nenalezneme spásy. Tot bychom za nejblaženější pokládati museli obyvatele staré Indie, jež slynula moudrostí světskou a básnictvím; Aegypta tak hlubokými a rozsáhlými vědami přírodními, staré Číny a Persie, kteréž prosluly průmyslem a hospodářstvím; či snad spíše Řecka, důmyslem a uměním tak proslaveného, aneb Říma, v státnické moudrosti nedostiženého, světovládného? — Bůh zachraň! 〈Tam není blaho, kde zdi vzhůru se pnou a

mravy klesají. Život národů spočívá na víře, právu a řádu, na mravech, zdrželivosti a lásce. To jsou zřídla jejich života. Kde ty tekou, daří se národům; kde ty vysychají, národy odumírají. — *Doba naše tedy věru jest povážlivá, však není k zoufání.* — Jeví se patrně větší náklonnost duchů ku Kristu a víře. Za to z trpké *zkušenosti* mnozí nyní přišli k víře, potřebou jsouce přinuceni. Zkušenost na konci minulého století nezůstala bez prospěchů; neboť tu jasně bylo zříti, že národy bez náboženství nemohou žíti. Ba i za našich dnů Bůh svět poučil, že by i časným statkům úpadek hrozil, kdyby spasitelný vliv církve základy společnosti lidské neupevňoval.

Jiní vracejí se k víře zas *z bázně* bouří budoucích; nebude dřív pokoje, až meč neb víra nabyde vlády. Jiné zas ku Kristu přilákalo nebeské *světlo* sv. víry, kterýmž co slunce svět vůkol osvěcuje; *všechen rozum ve službu Kristovu podrobuje*, všecko nám vysvětluje, a opět vším se nám objasňuje. Všeckat lidského rozumu poznání jediné pravdy vazbou se pojí; a nyní právě věda takřka za jednu ruku a zkušenost za druhou svět náš jímá, aby je přivedly ku spáse v Kristu. Posléze mnohé zas získala církvi Kristově ta *láska* její vše strasti hojící, kterouž *obchází dobře čině*; nebo lid nejvíce zaujímá víry dobročinnost zkušená a vlastní málomocnost. A není-li právě doba naše příhodná k tomu, aby nedostatečnost sil lidských k spasení dokázala světu a k jasnějšímu poznání přivedla ho, že jako oudy z Kristova těla, až posud září z ní nebeské světlo a oheň a síla. — Však přes to přese vše, ač celkem vidíme obrat k lepšímu, a s lepší nadějí hledíme vstříc budoucnosti, mnohé jsou ještě věci na úkor plnému vítězství našeho sv. náboženství. *Posud velká brána otevřena a odpůrců mnoho*, více pak netečníků, a to z příčin rozdílných. Církev Kristova má tytéž odpůrce jako za dob apoštolských; hřích a blud, a kde umění,

svědnictví pokročilo, je tím více povinna, aby věštila celou, neporušenou pravdu. Měla-li kdy příčiny, aby jasně a úsečně zásady své vyslovila, tož nyní tím více, kde svět se k úpadku kloní následkem falešných zásad.

Vímeť ovšem, že obrácení na víru je dílo milosti Boží, ale na nás je odstraňovat překážky, jež klade jí člověk, a po našem zdání vycházejí tyto rovněž z hříšného srdce jako ze zatmělého poznání.

Že víra naše nehoví vášním, ano že je váže, pokořuje a kárá, proto se nyní zpouzí začasto proti ní člověk nakloněný k lakotě, rozmařilosti a pýše; a tehdáž jen miluje pravdu, když nepřekáží jeho choutkám. Tu na nás je odstraňovati překážky milosti Boží. První lék naší doby naší je tedy: *Čiňte pokání — smiřte se s Bohem!* Aby světu, opět k pohanství se klonícímu, slovo Boží hlásalo se po apoštolsku v dokázání ducha a moci, tať jediná pomoc spasná. Tím odstraní se i překážka druhá se strany zatmělého poznání. Nejednť nelnou proto k víře, že neznají svou slabost a božskou sílu Kristovu, z bludů, z předsudků ve světě běžných, a z dlouhého zvyku. Pak snadno arciť přeceňují sebe, a neprávě zlehčují víru církve, byť tak již uvykli dobrodiním Kristova náboženství, že se svou přirozeností je často ztotožňujeme. Leč třeba jen noc pohanství sobě připomenouti, abychom poněkud ocenit dovedli štěstí křesťanství. — Náboženství nám tolikerých darů přineslo, a my tak rádi zapomínáme na ně, že pravé dobrodiní lidstvu prokazuje, kdo mu je připomíná. — Rozum-li s věrou vždy nežije v přátelství, tím stává se, že obojí — jak sluší — nesrovnáme a vůbec se světlem tmu neklademe na vážky. Jest pak jeden hlavní blud za dnů našich, jenž lahodným hlasem po světě volá: Jen choďte po prácech svých, po svých radovánkách; o náboženství nyní vám již netřeba dbáti! Víra vám slibuje po smrti nebe, já dávám ho v světě! — Jaký

tu div, že v čase, který takřka výhradně po vezdejším prospěchu se nese, mnohý nedbá o Krista a jeho sv. víru v domnění, že svět ho spasí, a církev pro strasti jeho vezdejší že nemá útrpnosti nižádné. — Je to však stará, drzá lež, kterouž již Celsus, pohanský mudrák v 2. století chtěl škoditi církvi tvrzením, že Kristova víra si nevšímá života vezdejšího, křivda dávno vyvrácená od Tertulliana, Origena, zvláště sv. Augustina. Že však posud škodí mnoho církvi Boží a při tom se v roucho světla obláčí, pokusíme se znovu o vyvrácení její, abychom dokázali, že Kristova víra je zdroj všeho požehnání, základ i časného štěstí; že jí bylo by lze z větší části svět zas obrátiti v ráj. — Aby pak nenamítal někdo, že holá jsou to přání, s historií v ruce, s tímto světlem pravdy, jmeme se dokázati, že teprv křesťanstvím nastal nový jarní den, milostivé léto, život v světě blaženější, ač hlavní jeho cíl je království věčné. Tu objeví se nám, jak křesťanský mrav teprv zbavil svět zděděných útrap, oblažil veřejný i domácí život; neboť osvobodil ženu, zachránil děcko, oblažil sluhu a chudé, z poroby osvobodil poddané. To rozvrh celé naší práce. — A záměr? — Aby lidé unikše macošským rukoum ducha času, přilnuli k sv. církvi a věrně objali všickni spasné dřevo sv. kříže. V čas nebezpečí každý občan buď vojínem! dí Tertullian. Kde o vyloučení náboženství běží, všickni věrní křesťané svorně stůjtež k sobě! Hajte víru, hajte církev! volá sv. Otec a Otcové naši. Pravdě zbraně nechybí, ale bojovníci! — Nuže, i já kopí se chápu, hájit Krista potupeného a jeho sv. církev, hájit věc rozumu a lidské společnosti. Vystoupení mé nechť omluví kritická doba, nedostatečnost mou nechť nahradí zbraně ze slavných zbrojnic, zvláště Laurenta, Nicolasa, Lacordaira a j. v.

Pojednání.

I. Povšechný poměr křesťanství k statkům vezdejším

„Hledejte nejprvé království božího a spravedlnosti jeho: a toto všecko bude vám přidáno.“
Mat. 6, 33.

Dle rady Boží je člověk nejen pro blaho věčné, ale i pro vezdejší určen; pro obojí Bohem je nadán. A byť i posledního cíle nerozlučného spojení s tvůrcem mu nebylo teprv v nebi dosíci, mělo přece již v světě býti mu blaze. Proto dán byl ráj prvním lidem, aby pěstili jej a šířili po celé zemi. Nadpřirozený život, milostí podmíněný, vezdejší pak život provátý radostí beze strastí, nemocí a smrti měli zůstavit všem svým dětem. Však žel Bohu! sami jen na krátce požívali toho štěstí, a dětem zůstaly jen smutné upomínky. V pověsti všech národů jen trpké žaly se mísí nad ztrátou zlatého věku. Vyvrženi na pustou zemi, zbaveni milosti Boží, životem běd a strastí plným kráčíme všickni nyní vstříc smrti neuprositedlné. —

Však ale Bůh neučinil smrti, aniž se veselí ze zahynutí živých. Hned při ohlášení trestu těšil Vykupitelem, a z dějin lidstva to zřejmo, že takřka želeti zdá se ukrutných trestů, a dle míry kajícnosti naší s milostí ráj opět nám vrací. Již Noe zvěstovala to duha, země pak Kanaan, ta země mlékem a medem tekoucí, v níž chránil a řídil Bůh sám národ Israelský, neměla-liž opět podoby ráje? — Ba právě čím věrněji hlásili se Abrahamovi potomci k víře a poslušnosti arciotce svého; tím blaženější byl jejich život. Bydlilť Juda a Izrael beze všeho strachu, jeden každý pod vinným kmenem a pod svým fíkem. Teprv když zpronevěřil se dokona Izrael, zavržen jest, země tak požehnaná obrácena v poušť, národ tak slavný učiněn opovrženým poběhlíkem. To vše pak k

poučení našemu se stalo, abychom se tím většího štěstí a požehnání nadáli v životě, čím věrnější bude poslušnost naše; tím větších trestů se obávali, čím více porušíme s Bohem učiněné smlouvy. Bůh nedopustil takové rozloučení života nadpřirozeného od přirozeného, aby úpadek v mravním pořádku bez následků byl v pořádku věcí časných. Rušením řádu rušíme vždy blaho své vlastní. Přes to však upírati nelze, že právě tím Starý Zákon od Nového Zákona podstatně se liší, že Starého Zákona požehnání vezdejší spíše předobrazovalo štěstí, které nám v skutku přinesl Zákon Nový ve smyslu vyšším, duchovním. Tut ovšem objeví se nám křesťanům požehnání časné více co blaho věčné. A proto řekl Spasitel náš: „Království mé není z tohoto světa;" proto hlásal: „Neskládejte sobě pokladu na zemi, kde mol kazí, rez sežírá a zloději vykopávají; ale skládejte sobě poklady v nebi;" a to proto, že říše Jeho v nebi jen má svůj původ a svůj účel, a že jen nebeské — nehynoucí statky toho zasluhují, aby k nim křesťan přikládal srdce. Vlastní tedy a nejvyšší cíl křesťanství ovšem je nebe, život vezdejší jen příprava pro život budoucí. Věrou a spravedlností, nadějí a láskou se máme zde domáhati pravdy, odměny a dobra, jež teprv po smrti na věčnosti nám úplně kynou; a k vůli těm nyní musíme pohrdati statky vezdejšími. „Nelzeť Bohu sloužiti a mamoně." Jsout všecky tvory o sobě sice dobré, ale pro porušenost naši bezděky k záhubě často nám slouží, když jich proti vůli Boží nadužíváme k zlému.

Pro odpor tento statků vezdejších, k dosažení věčných napomíná nás sv. Jan: „Nemilujte svět ani těch věcí, které na světě jsou. Miluje-li kdo svět, není lásky Otcovy v něm. Nebo všecko, co jest na světě, je žádost těla a žádost očí a pýcha života." — Pokud tedy statky světské slouží lakotě, nestřídmosti, nečistotě a pýše, pokud lásku

k Bohu udušují a sobectví vštěpují: potud jsou hříšné a Kristem zavržené. V tomto jen smyslu Kristus volá: „Běda boháčům! — blaze chudým, blaze plačícím.“ V tomto jen smyslu nám přikazuje zapírání sebe, pohrdání vším i nad oko, nad ruku dražším, ano i životem samým, abychom život nalezli v Něm. A pro povzbuzení naše v tomto si odepírání vedl božský náš Mistr tak chudý, ponížený, čistý a střídmý život. Svět však nenávidí tu poníženost a přísnost Krista a jeho následovníkův. —

Jsou pak oprávněni proto odpůrci naši, aby vyčítali nám: že křesťanská víra je nelidské náboženství, jež se prý příčí naší přirozenosti a proto se nehodí pro svět, jež se jen životem zanáší? — Či snad onino, jenž tvrdí, že křestanu nezbývá, leč se odebrati z tohoto světa? — Bůh zachraň! — Obé je křivda.

Každý tvor, co dílo Boží, je dobrý, dobré i užívání jeho, pokud od Boha se odvádí a k Bohu opět vede. Také používání statků vezdejších nezamítá Kristus, ano naopak je nám přislibuje. Nepečujteť tedy říkajíce: „Co budeme jísti, aneb co budeme píti, aneb čím se budeme odívati? Neboť toho všeho pohané hledají. Ví zajisté Otec váš, že toho všeho potřebujete. Hledejte tedy nejprvé království Božího a spravedlnosti jeho: a toto všecko bude vám přidáno.“ Z těchto slov Páně právě pak soudíme, že nám ovšem o potřeby vezdejší dovoleno ano i slušno se starati, ale úzkost srdce, touha naše se vždy má k nebesům nésti, zaručuje nám je Spasitel náš, co vedlejši věc, budeme-li jen pečlivější o to jediné, čeho nám třeba. Nechcem ovšem vyvrátiti: že Bůh Otec nebeský velí slunci svému vcházeti na dobré i na zlé; déšť dává na spravedlivé i na nespravedlivé; ano i ptactvo nebeské živí a kvítí polní odívá; tím více však nám, jež vyvolil za své syny. Připouštíme ovšem; že i křesťana mohou stíhati vše lidské strasti. Však trestá-li je Bůh,

činí to vždy co laskavý Otec, buď pro polepšení jejich, buď pro jejich v ctnostech zdokonalení. Přes to však pevně stojí povšechná pravda, že horlivá péče o spásu naši nás sprostuje péče úzkostlivé o potřeby vezdejší; jakož i ona že křesťanství i vezdejší blaho a štěstí přináší, pokud zde lze a k spáse naší prospívá. — Jsou ovšem nehody společné s porušením světa řádu, z nichž naprosto se nesmí vylučovati nižádný křesťan, jenž taktéž od Adama pochází; a však víra nám modliti se káže, spojeně s Kristem a s blahoslavenou Boží Rodičkou, společně se zástupy svatých a spravedlivých všech, a Kristus vyslyšení přislibuje modlitbě takové. — Nadto však považiti slušno, že největší počet běd a to právě nejhorších nepochází z prvotního hříchu, alebrž z hříchů osobních; že nejvíc nemocí a nehod, nejvíc nedostatků a útrap veřejných z rušení zákonů božích vyplývá; že však křesťanskou spravedlností většina trampot buď by zanikla, buď zmírnila se. „Jak blažený," volá *Lactantius*, „jak zlatý byl by stav lidstva, by po vší zemi jen vládly mírnost a zbožnost, spravedlnost a věrnost, střídmost a zdrženlivost. Pak by nebylo třeba tak mnohých a tak rozdílných zákonů. Zákon Boží sám by nabradil všecky. Ti pak, kdož domnívají se, že by křesťanská víra byla zemím na ujmu, nech ať dají nám takých mužů a žen, takových rodičů a dětí, podobných pánů a sluhů, králův a soudcův, úředníkův a vojínův, jak Kristova víra je žádá — a zajisté nezpěčují se pak ani na okamžik uznati učení to za největší dobrodiní v zemích." Že nejsou to holá přání, ale že to dokáže křesťanství v pravdě, to výmluvně doličují dějiny lidstva. V přehledu krátkém jak změnila se tvář světa věrou křesťanskou, zřejmá bude, trváme, moc a síla křesťanství, aby i časně oblažilo společnost lidskou.

Společnost pohanská ta podobá se obrovské soše z kovu, jejížto nohy byly z hlíny. Teprv když po 300letém

krvavém kříži zvítězil silnější nad ďáblem. rek z rodu Juda; teprv když sv. kříž se zastkvěl na chrámích Římských, pominula noc, nastal den lidstvu radostnější, život v světě blaženější. Co nové slunce šířilo křesťanství nevídané světlo vůkol a budilo v lidech život čilejší. A rozkládal-li tento zázračný strom čím dále tím šířeji stinné své větve, působila Kristova víra neméně i u vnitř. Co nový kvas, co nová životní šťáva působilo v chorobném těle pohanské společnosti, a od kořene zhojilo útrapy dávné. Na rumech pohanského světa spuchřelého se brzy pevně založila budova křesťanského řádu, kterýmž právě Kristus osvobodil lidstvo od zděděných strastí. — Životní tato síla objevila se zprvu v kruhu domácím — *v rodině.* Křesťanství obnovilo a posvětilo její základ — *manželství* zabezpečilo *dítěti život* a laskavé vychování. Dále rozšířilo svou blahou činnost i na okolí rodiny, na *sluhy* i *chudé*, a posvětilo tak majetek její. Nespokojila se pak jen doma křesťanská víra, ale vystoupila veřejně, do širší rodiny, do země, šťastně přetvořila poměr *pánů k poddaným*, vladařů k lidu, ano i národů k národům jiným.

Tuto blahodárnou činnost křesťanství v životě domácím i veřejném hodláme podrobně okázati v následních článcích líčením:

1. Jak bídný byl los *ženy*,
2. „ „ „ „ *děcka*,
3. „ „ „ „ *sluhy*,
4. „ „ „ „ *chudého*,
5. „ „ „ „ *poddaného*

} před K. P., a jak je všecky oblažil Kristus.

II. Oblažení ženy křesťanstvím.

„Bratři, nejsme synové děvky, ale svobodní, kteroužto svobodou Kristus nás osvobodil.“
Gal. 4, 31.

Pojednavše v prvním článku, jak vůbec nám zaručuje Kristus potřeby ano i blaho vezdejší, přistupujem tímto již k podrobnému dolíčení, kterak požehnání toto jeví se v případech hlavních žití lidského. — Člověk však po celý svůj věk vezdejší nikde se nám neobjevuje co jednotlivec osamělý, od jiných nezávislý, alebrž vždy co úd společnosti, do níž zrozením vstoupí, od níž teprv smrtí se rozlučuje. Lidé všickni od jediného otce, od jediné matky pocházející, vespolek jeden rod, jedno pokolení tvoří. A jak ve velkém i v malém rozměru velmi úzký svazek pojí rodiče s dětmi a děti mezi sebou obapolně, svazek, jejž rodinou nazýváme. Rodina pak tato základ a kořen jest celé společnosti, která z rodiny vzniká a jí se zachovává. Že pak sledovati hodláme spasitelný vliv křesťanství ve společnosti lidské, do popředí staví se nám působení jeho na rodinu, na hlavní dva poměry v ní, *poměr manželů k sobě* a *poměr rodičů k dětem.* Z prvu tedy jměme se dokázati, jak povznesl manželství Kristus. A tu shledáme, že jako trest po nejvíc stihl ženu, původkyni hříchu, opět vykoupení, požehnání Kristovo, nejmocněji na ženě se jeví. Dolíčení:

A) Jak byla povržena v pohanství žena, a

B) jak ženu povznesl Kristus, bude předmětem tohoto článku.

A) Původně stvořil Bůh jednoho muže jen a jednu jen ženu. Ženu dal muži co družku mu rovnou k účelu společnému, aby sdíleli a množili spolu své štěstí a rozšiřovali plemeno lidské. Proto obapolnou láskou v nerozlučný útlý svazek je spojil, aby dva takřka v jednom

žili těle. — Tu zřejmá je hodnost ženy, na roveň muži postavena Bohem. Tu je prazákon manželství; nerozlučný svazek jednoho s jednou. Že však žena, odloučivší se od muže, svedená svedla i muže k hříchu: zvrhl se i Bohem daný poměr; láska vyšší utuchla a nezřízená žádost zaujala její místo. Muži ráj pouští se stal a žena podnětem k hříchu. Žena stvořená pro přátelství, lásku, odsouzena je k porobě. Z milené družky stala se bídná služka, nad níž krutě by vládl muž, jíž jen k nízké rozkoši by užíval. Strašná to kletba! A jak splnila se, svědčí nám dějiny starého světa, jež u všech národů nám věstí bídu a porobu ženy.

A právě manželství, čím dále, tím více se zvrhlo v mnohoženství, a svazek jen na čas, jejž libovůle stanovila, trvající. Již šestý potomek Adamův, Lamech, pojal dvě ženy, a ani strašným trestem potopy nedosáhlo manželství původní cti své. Vždyť u patriarchů samých shovíval Bůh a trpěl mnohoženství. Tu rozděleno bylo srdce muže mezi ženy mnohé, z nichž žádná nebyla mu rovnou společnicí, ale všecky jen poddané jeho, kteréž vespolek žárlily o jeho přízeň, nezřídka na sobě a dětech se mstíce. Tak vyhnati musel pro sváry Abraham s Ismaelem ubohou Hagar, tak ztrpčovaly Jakubovi život Lia a Ráchel. Davidův dům zohyzděn neplechou a bratrovraždou vlastních dětí. Šalomouna cizé nevěstky svedly i k modloslužbě. — Však nejen mnohoženstvím, i rozlučováním trpělo manželství v Israeli. Sám Mojžíš pro tvrdošijnost dopouštěl rozloučení se, ale vše jen ku prospěchu muže. Žena k odchodu neměla práva nikdy. Po vůli muže však opustit musela domov a dítky bloudili v světě, co zvláště zhusta se dělo po návratru z Babylona.

Byl-li však již tak žalostný stav manželství v Israeli, kde zákon Božský jej chránil a kletbu ženy mírnilo za-

sliben vykupitele, čím žalostnější musel býti u národů pohanských, kde na prosto rozkácené bouřily vášně! — Jak nešťastna byla v pohanstvu žena! —

Všickni pohanští bohové zlobozi jsou, jenž příkladem nejen dopouštěli ale i ospravedlňovali hanebnosti nejohavnější. Nebylo národu, jenž by byl nectil bohyni rozkošnictví službou nestoudnou. U pohanů temné jen bylo zdání, že od semene ženy spása zas vyjde; za to však živější podání, že od ženy hřích a smrt pochází. Odtud ta potupa ženy ano i nenávist, že i zneužívání manželství nepokládáno za hřích. Mezi manžely nestávalo tehdy práva jiného, leč násilí, jiného pouta, leč mrzké rozkoši. Chlípnost a ukrutnost se strany muže, hanba a poroba u ženy, to bylo manželství pohanské, a je až podnes. Žena byla pouhou otrokyní k ukájení chtíčů muže necitelného. Mnohoženství a rozlučování bez konce a mezí plašilo z pohanských příbytků všeliké štěstí. Muž nepojal tu družku z dobré její vůle, ale odkoupil si ji, ano často jen násilím se jí zmocnil; jako zboží ji odprodal aneb vyměnil s jinými. Cizoložství muže netrestal nižádný zákon, ano až k společnému užívání žen klesla rozmařilost národů mnohých. — Však i provdané ženě nekynul osud lepší. Nemělat práva na věno ani na dědictví. Ponejvíc v zadní části domu uzavřená bez svobody, bez práv všelikých trávila dny ubohá žena. Co muž se bavil lovem, v potu tváře musela sama chleb a vše potřeby pro dům dobývati, nejen domácí práci konati, ale i řemesla i polní práce hospodářské. A chleb tak krutě vydobytý ani začasto pojísti jí nebylo přáno s mužem, kterýž týrati směl ji až k smrti, aniž by stávalo trestu. Zemřel-li muž, upálena bývala, ano nezřídka za živa pochována s ním žena. — Mnohé ty strasti manželské však jí nemohly ani zmírniti radosti mateřské; nebo život dětí po právu náležel otci, jenž o potupě matky je-

záby již cvičil. Ubohá Evina dcero, to tvůj los, kde neznáno jméno Marie! —

Kde však tak snížená byla žena, pusta musela býti rodina celá. Jak mohly se milovati děti mezi sebou, vidouce u rodičů jen samé svary? — Jak mohl lásky docházeti muž při tak tyranském se ženou nakládání? Pokazila-li první žena muže, pokažena byla později od muže zcela sama, jenž trýzněním a vilností ji zbavil všech okras mírnosti, tichosti, studu. Rozmařilostí a marností, zlostí neukrotitedlnou ztrpčovala mu celý život, ano nezřídka s nápadníky sprovodila jej se světa. V pohanstvu sakoušel muž pravdu slov sv. písma: „že lépe je bydleti na poušti, nežli se zlou, svárlivou ženou; lépe dlíti u lvů a draků, než u ženy prostopášné.“ —

Tak žalostný byl osud ženy za starého věku, taký je až po dnes, kde neznám je Kristus. Po celém světě rozšířila se zkáza pohlaví nezhojitedlně tak dalece, že až pranění proti přirozenosti s hrůzou shledáváme, jež sv. Pavel nejhorším hříchem a nejhorším trestem pohanské modloslužby nazývá. Tak s mravem kleslo manželství, s tím rodina, s rodinou společnost lidská. „Porušena jest země před Bohem a naplněna jest nepravostí, nebo všeliké tělo porušilo cestu svou na zemi.“ Pokolení lidské k úpadku již klonilo se, až tu se smiloval Bůh a ženu zas povznesl Kristem. —

B) „Když přišla plnost času, poslal Bůh syna svého učiněného z ženy,“ kteréž jméno bylo Marie, aby jako ženou započalo porušení, tak i vykoupení naše. Maria jestit pravá dokonalá Eva. Jako první ona za spomocnici dána muži k zachování lidstva, tak Maria, co druhá Eva, dána novému Adamovi Kristu za spomocnici k napravení lidstva a jím stala se matkou nového pokolení, které Bohu slouží. Onať „požehnaná mezi ženami,“ která kletbu naši obrátila v požehnání. Svým sv. panenstvím

však stala se zcela schopnou, aby sňala kletbu s ženy, manželství povznesla, manželku pozvedla a vrátila jí práva mateřská.

Od doby té blahé, co panna, žena matkou se stala Božího Syna, povznešena je zase *panna, ženu* i *máti*. A to docílila Maria:

1. *svým prostřednictvím* u Spasitele našeho, a

2. přímým svým působením v křesťanském světě, *svým vzorem*.

Přímluvou svou vyžádala matka Boží snoubencům Páně vína obveselujícího. Scházelo však manželům všechněm vína duchovního, sv. lásky, bez níž svazek manželský stal se právě bezchutnou vodou. I toho měli dojíti orodováním ženy, již zovou křesťané svou pomocnicí, svým potěšením. A v skutku P. Ježíš tázán od fariseů: „sluší-li člověku propustiti manželku svou z které koli příčiny?“ řekl jim: „Což jste nečtli, jenž učinil člověka, s počátku muže a ženu učinil je a řekl: protož opustí člověk otce i matku a přidrží se manželky své, a budou dva v jednom těle.“

„A tak již nejsou dva, ale jedno tělo. A protož, co Bůh spojil, toho člověk nerozlučuj.“ Pak cizoložníky nazývá, kdožby propustili manželku svou, aneb pojali propuštěnou. Slovy těmito vyřkl Kristus nerozdílnost a nerozlučnost manželství až k smrti, zamezil na vždy mnohoženství a rozlučování, svazek manželský k původní hodnosti pozvedl, ano více jej povznesl ještě, učiniv jej svátostí v zákoně novém, aby lásky a milosti plné jeho spojení v církvi zobrazovalo se budoucně v spojení muže a ženy. Jako byl Kristus sv. církvi, ochranou a záštitou státi se měl nyní muž své ženě; jako jevila církev ku Kristu svou oddanost a věrnost, měla i žena k muži se nésti. A k tomuto cíli prýští se zdroj milostí ze svátosti stavu manželského, aby přirozená láska jí se zdokonalo-

vala, svazek utužoval a manželé se posvěcovali. Toto víno duchovní vyžádala panenská máť snoubencům všechněm. Avšak, skorem bych řekl, posud toto víno sv. milosti spanilá nevěsta sv. Ducha vlastní rukou takřka svatebčanům nabývá, a to svým vzorem. Panna Maria byla pannou a spolu matkou zastíněnou sv. Duchem, matkou Syna člověka a spolu Božího Syna; ženou muže a přece dívkou Páně neposkvrněnou; osiřelou matkou a přece mátí všech křesťanů, povýšenou nad kůry andělské. Tak vznešeně nám líčí sv. církev její nedostíženou svatost a důstojenství, že básníci, malíři, hudebníci v úctě ženy té jen nadšení hledají a nalezají, kdykoli krásy nebeské hodlají jeviti v pozemském rouše. Nemusela-li tu kletba stará ustoupiti požehnání novému? Nemusela-li žena každá v světě nabýti vážnosti a lásky z doby té, co v nebi došla žena takého důstojenství, že z ní spása vyšla celému lidstvu? — Dějiny jsou toho důkaz.

Bez strachu, z lásky, dobrovolně si volí nyní žena druha svého, jehož jedinou, nerozlučnou společnicí rovně oprávněnou se nyní manželstvím stává. Nic kromě smrti ji z náručí milených dítek více nevyrve. Muž sám se hanobí, kdyby ji trýznil aneb se zpronevěřil, ji neobživoval aneb nehájil.

I muže los jak šťastně tu křesťanství změnilo! Beze strachu jí veřejně obcovati dopouští, nebo zná její věrnost. Sdílnost její mu radost zdvojnásobňuje, strasti soustrast zmírňuje. Láskou a věrností blaží žena jeho srdce, studem a cudností krotí žena jeho vášně, skromností a pečlivostí množí jeho hospodářství, zbožností a trpělivostí duši jeho vzdělává; je mu podporou po celý život, je mu útěchou nejmilejší i v smrti. O blahoslavený muž dobré ženy, zdvojnásobní se jeho leta. Milost nad milost je svatá a cudná žena. —

Tak oblažilo křesťanství stav manželský, tak jej chce

zachovati sv. církev. — A proto od počátku až do dneška hájí nerozdílnost a nerozlučnost manželského svazku proti vášním mocných, proti lsti mudráků, proti bludům kacířů. Raději propustila krále i národy z lůna svého, než by byla upustila od řádu daného Kristem. Aby pak zabezpečilo se manželství požehnání toto a ženě důstojenství, proto po příkladu panenského mistra a panenské matky tak vysoce váží si církev čistoty panenské a duševní, které oddavše se jí, se honosí co ozdobou nejskvostnější. —

O by pomněly ženy, čím byly a čím staly se v Kristově církvi!

III. Oblažení dítěte Kristem.

„Kdoby přijal jedno takové pacholě ve jménu mém, mne přijímá.“
Mat. 18 5.

Dovodivše již v předchozím článku, jak šťastně přetvořil Kr. poměr manželů k sobě, jak ženu vysvobodil z poroby dávné, jměme se doličovati, jakého požehnání Kristem došel i druhý v rodině poměr, poměr rodičů k dětem obapolný, — jak Kr. spasil i děcko. — Osud dítěte nedá se rozloučiti od osudu manželství; s ním spolu hyne, s ním se daří, prospívá. A opět dítě-li by se nepovedlo, i manželství by s ním klesati bylo. A právě tu Kr. otcem, církev sv. matkou se prokázali děcku! Člověk však po dvojí přirozenosti dvojím též životem žije, životem tělesným, jenž pěstování, a životem duchovním, jenž vychování nutně má zapotřebí, ač nemá-li zakrněti docista. Že pak k cíli nadpřirozenému jen sv. církev svými prostředky nadpřirozenými člověka vychovati může, to ovšem na bilednu leží. Tuto nám tedy jen o důkaz

běží, že i *tělesný život* novorozeňátka jenom zabezpečila Kr. církev, když probéreme:

A) *jak opovržemo bylo v pohanství dítě*, a

B) *kterak je oblažil Kristus.*

A) Bůh chtěl tomu, aby všickni lidé z rodičů rodili se. Proto i přikázáno rodičům, aby dětem zachovávali život. Spatřujeť nově zrozený člověk nad ostatní tvory mnohem slabší světlo světa. Opustiv lůno mateřské, po drahný čas živí se jen mlékem rodičky, v náručí jejím jen se hýbá, a po delší dobu ještě třeba mu rukou otcovských, aby mu příbytek skytaly, pokrm a oděv. Proto vštípil Bůh hluboko do srdce otcova a matčina zvláště onu přemocnou, tajemnou lásku, kterouž by v děcku obraz svůj spatřovali, v něm sami se milovali, v něm chovali svůj nejdražší poklad.

Po pádu pak prarodičů zdá se, že zvýšena musela ještě býti tato láska rodičů k dětem. Věděliť, že svou vinou zbavili potomky ráje i nebe; doufaliť, že ze semene zas kyne jim spása. Tak laskavě pečoval nebeský Otec o zachování děcka. Však nastojte! co stropil tu nepřítel lidstva? — Po svedení lidí prvních očekával zničení všeho lidstva, a tu slyší, že símě ženy zmaří vše jeho dílo, hřích i smrt, celou nadvládu jeho; a patří, anoť v naději té dále se rozplozuje lidstvo. Tu dvojnásobným vztekem soptilo peklo proti množení se lidí a zvýšenou zuřilo zlostí proti ženě i děcku ve strachu, žeby každá zrozená dcerka již mohla matkou semene býti, jež potříti mělo ďáblovou hlavu. Matku-li by se mu zdařilo zardousiti, nebylo se více syna co báti. — U národu vyvoleného se ovšem nedařilo valně úkladům ďábla, nebo z něho po radě Boží mělo vzejíti štěstí celému světu. Za to však tím více štval národy jiné proti Israeli; Faraony aegyptské ponoukal k vyhlazení dítek židovských; pohanské národy vesměs hleděl zbaviti potomstva spustlostí mravní.

— Vrah tento způsobil, že zákonové pohanští krev dětskou prohlašovali za oběť bohům nejvítanější. Nevidítelní rodičové tu sami donášívali ubohých nemluvňátek bohům ukrutným. Co otec chladnou tváří dítě až do krve mrskal, je smažil a pekl, za živa rozpoltoval, matka nepohnutě stála. Dojemný pláč, hrůzná muka vlastního robátka jí nevyloudily slzy! Nevinnou prolívali krev při hudbě a zpěvu; vlastní syny a dcery obětovali modlám. Ano i bohaprázdní králové Judští nejednou zbrotili krví svou údolí Hinnom.

Tím však nespokojil se ještě vrah lidstva od počátku. Porušilt tak dalece přirozenost lidskou, že vyhladil téměř ze srdcí rodičův lásku vrozenou k dětem, a za ní vštípil necitedlnost ba ukrutnost k vlastním zplozencům. Tak klesl pod zvíře člověk. — Slepice shromažďuje pečlivě pod křídla kuřátka, opice mláďata vroucně k prsům tiskne, lvice až k smrti lvíčata brání; jen člověk, rozumný člověk nezná se k obrazu svému, jen matka zhrdá svým plodem vlastním! — Protož i v dějinách pohanského světa vedle hanebné poroby ženy i strašné trýznění děcka vždy po boku kráčí. U všech téměř národů pohanských otci přiřknuto je právo nad životem dětí, a co hrůznějšího ještě, vykonáváno též od nich vraždění dítek. Herodesové tito skoro v domě každém libovolně rozhodovali, má-li novorozeňátko buď zajíti hladem, čili dáno býti za pastvu psům, vepřům neb rybám — čili má odchováno býti strastem pozdějším. — A matka, roditelka, neměla lepšího citu. Sama zhusta zmařila, ukrutnice, plod ještě v lůnu mateřském. Zvykem pak bylo, pohozovati robátka. Každé tu noci se rozléhalo štkání nemluvňátek po ulicích náměstích, cestách. Řeky, hnojiště jim stlaly kolébky, když odepřelo jim chování rámě mateřské. V Římě k tomu určeno bylo kaliště u paty Aventinu a náměstí na zeleném trhu u mléčního sloupu. — A blaze ještě ubo-

žátkům, když smrt je objála v chladnou svou náruč za mát necitedlnou! Nebo smrti unikše kráčely vstříc útrapám ještě horším. Blaze pohozeným, když v brlohách šelem vypustili duši! — Stávalot národův, kde po zákonu všecky děti patřily zemi, a veřejný soud se pronášel nad jejich životem a smrtí. Ovšem dal Bůh k ochraně děcku libeznost zvláštní a tajemnou moc, jíž poutá k sobě mile srdce lidská. Však ale, když tak pohanství udusilo vší lásku rodičů k dětem, čeho bylo se jim teprv v rukou cizích nadíti? — Sbíraly se ovšem pohozené dítky, ale pro bídný zisk od podlých ženštin, aby odchované sloužili buď chlípnosti hříšné, buď k hrám šermířským, buď aby zmrzačené žebráním živili matky krkavčí. Ba lakota a pověra hotovila často z krvi a z tuku nevinných těchto obětí čarovné nápoje. Ten byl osud děcka v pohanstvu, a tentýž je podnes. — Pohanství nepokládalo slabé děcko za úda společnosti. Tam jen násilí bylo právem. A tato nepřirozená ukrutnost se trpěla věrou, šířila mravem, netrestala zákonem, nekárala vědou. — Tím však rodina tak klesla a spustla, že dítky za kletbu považováno, manželství jen pro chlípnost hledáno, že zplozování dítek již hrozilo zaniknutím. Spravedlivý to trest na manžele prostopášné. — Tu větším právem mohlo bědovati dítko: „Nechť zahyne onen den, v němž jsem se narodil, i noc, v níž bylo řečeno: Počat je člověk.“ Kde k takovýmto útrapám člověk dospíval, lépe mu bylo, by zrozen nebýval. —

Divu-li ale i tudíž, že kromě křesťanství tak málo je lásky dětské? Ba právě děti nezakusivše samy rodičův péče, nešetřily samy opět jich více. Vraždění dětí i vrždění rodičův sestárlých za sebou vléklo. V starém Římě vhazováno 60leté kmety s mostu do Tiberu. Tak právě silnějšího splácelo slabším za násilí dřevní. A tento silnější vlastně byl ďábel, až přišel nad něj silnější,

všecku zbroj i kořist mu odňal, z domu, kde v pokoji však železnou rukou svou vládu prováděl, jej vyhnal; až přišel Kristus, aby se ženou oblažil muže, aby i s matkou oblažil děcko.

B) Jako Bl. P. M. je požehnaná mezi ženami, že požehnala ženy všecky, tak opět nejsv. dítě P. J. osvobodilo děti vesměs. Co Syn Boží sám se stal děckem, sám na sebe vzal vší bídu dětskou, spadlo vše břímě s útlých ramen dětských, oblaženo zas děcko. — Osvobození dítka to počalo již zachováním zázračným božského dítěte před osidly ďábla, a vychováním. Sv. rodina Páně jestiť rovněž tak dokonalým vzorem manželům, jakýmž rodičům. Sv. tužbou byl P. J. čekán, péčí nejněžnější hlídán, střežen a veden, zbožně byl pěstován od sv. Josefa i M. P. Toto přelaskavé odchování Božího Syna, posvěceno sv. Jeho smrtí, oběť byla smírná za vše křivdy, jež kdy přetrpělo dítě. To naznačil K. P. již za úřadu svého. — Pozoru hodné jest zajisté při divech Páně, že vzkříšením dceru otci, syna matce, sestrám bratra zas vrací na důkaz, že přišel, aby v rodinách oblažil děti. Jasněji pak ukázal to, když obklopen ženami přes odpor učedlníkův dítky mile k sobě volá: „Nechte maličkých přijíti ke mně;“ když je celuje, líbá a žehná, když k k božským vine prsoum syny lidské. O šťastné objetí! O blahé požehnání! Jak veliké blaho přineslo dětem! — Zprvu jim Spasitel slibuje nebe, anděle s nebe jim sesílá k stráži, a i v bolestech na dřevě kříže dítky poroučí své máti v osobě Jana panického! — Od doby té, co se jim dostalo ochrany nejurcnější, nastal dítkám i los blaženější. Od doby té, co Syn B. dítky i nad učeníky povýšil, jim místo přední vykázal v své říši, nemohlo více již nikde zhrdati se dítkem, ano lásky a úcty musilo dojíti všudy, zvláště pak u rodičův. To docílil v pravdě Kr. skrz svou církev. Kdežto rodičové pohanští

ďáblu je obětovali, spatřují nyní v nich dary Boží, jež Bohu zas odchovati mají. Zachovati, pečovati o dítek život, zdraví a blaho, nyní je povinností jim nejsvětější. Bylo-li dříve děcko kletbou, obtíží, nyní je Božím požehnáním, jhem, ale sladkým, jež dnem, nocí střeží pečlivá máti, jež i chudý otec v potu své tváři milerád odchovává. „Matka ihned zapomíná na zármutek z radosti, že zrozen jest člověk.“ Stůně-li nyní dítko, s nemocí takřka láska k němu u rodičů roste. — O blaze dítku u prsou matky křesťanské! — O šťastný synu v náruči otce křesťanského! — Bylatě doba, kde na sklonku věků pohanských otec ještě leckdes pohodil mladátko ze dveří domu svého, co již křesťanský mučedlník, Leonidas, vězeň, celoval Origena, synáčka, co chrám sv. Ducha. Ještě vraždila tehdáž mát nelitostná pod srdcem robě, co již křesťanská rekyně Felicitas za ráj pokládala žalář, že v něm jí dopřáno bylo, kojiti své nemluvňátko. —

A ták mnou k dětem rodiče všickni.

Tím však i rodiče zase získali u dětí lásky. Nyní netřeba se více sešedivělým třásti strachy před nátisky dětí. Křesťanské dítko po Bohu nezná větších dobrodinců nad rodiče svoje, a proto je ctí, miluje, ošetřuje, v nemoci od lůžka ani neustoupí, až jim zatlačí oči, s pláčem a s úctou pochovává tělesné pozůstatky jejich, a na modlitbách až do své smrti je Bohu poroučí. — O šťastní rodičové a děti! — Však ale nejen u rodičů, i u cizích lidí úcty a lásky nabylo Kristem dítko! Kdo by se nyní uhlížiti odvážil mu, když Kr. „Běda!“ strašným „Běda!“ hrozí všem, kdož by pohoršili je. Kdo by miláčkům Páně milerád neučinil rozkoš? — Proto i zákony křesťanských vlád všech hájí dítěti život a zdraví, čest jeho i svobodu jmění.

A kde nevystačila světská moc proti vášním lidským, dovedla sv. církev svou láskou zachrániti dítě od bídy.

Již z 3. století byla chrámová vrata útočištěm sirotkům, jichž se ujali kněží. V 6. století Řehoř V. zařídil zvláštní ústav pro opuštěné děti. V 8. století v Miláně kněz vystavěl budovu pro matky i nalezence. V 13. pak století Innocenc III. nejvelebnější založil útulek dítkám opovrženým buď z nouze neb z hanby. Ústav tento sv. Ducha vzorem byl ostatních ve světě křesťanském. V novější pak době nesmrtedlných zásluh o ně si získal sv. Vincenc z Pauly, a družina jeho až podnes právě mateřskou péčí se ubožátek ujímá. Ano i útlé křesťanské dítky almužnou, modlitbou snaží se zmírniti bídu dítek, jež podnes se pohozují v Číně. — O šťastné vy dítky, z jaké bídy vás vytrhl Kristus! —

(Dokončení).

O pátém křižování dobré duše a ušlechtilé od lidí tohoto světa.*)

XI.

Páté pak křižování dobré duše a ušlechtilé jest od lidí tohoto světa. A to rozličně, jako rozličnì jsú lidé, někteří jsú světští, někteří tělesní, někteří ďábelní, někteří hrdí, někteří hněviví, netrpěliví, mstiví a ukrutní, někteří smilní, oplzlí, někteří veselí, někteří smutní, někteří lakomí, někteří lakotní, někteří utrhaví, někteří mnohomluvní, někteří marnomluvní, někteří takoví svoji a přátelé, někteří cizí neb nepřátelé, někteří věrní, někteří lstiví a falešní, upřímí a neupřímí, milí nebo mrzutí; někteří pravé víry a někteří bludní, změtení aneb kacíři,

*) V rukopise musejním: Částka dvacátá čtvrtá. Od mistra Jana Přibrama.

někteří pokrytci, ježto se zdají velmi dobří a bohu vzácní, někteří učení a někteří hloupí; někteří vyšší, někteří rovni, někteří nižší, někteří vladaři světští, někteří duchovni a tak mnozí jiní rozliční v řemeslech a v svém položení; a ti všickni dobrú duši šlechetnú rozličně křižují, i každý podlé svého položení a své moci a břehu jí trápí a mrskají. A netoliko zlí, ale i dobří a spravedliví, přátelé a příznivi, známí a tovaryšní, domácí, spřežení stavem neb láskú. Tit také duše ušlechtilé divně křižují. Mezi nimiž dobrá duše jest jako lilium v trní. O níž dí Kristus: „Jako lilium v trní, tak přítelnice má mezi dcerkami jinými.“

A že od dobrých a přátelných nebezpečnější jest trápení duše dobré a škodlivější a tuzší, nežli od zlých a cizích. A protoť o těch chci povědĕti, totiž o dobrých svatých a přátelných, kteříž pod spósobú dobré vuole trápení duší dobré činí.

Nejprvé, když ji z dobrých skutkův chválí, ty chvály jsú jí těžky a mrzky jako jed, a raději by ve všech věcech svých vždy o svých nedostatcích a nestatečnostech slyšela, než o dobrých skutcích, vědúc to, že někdy dobrá duše nebude spíše zavedena v své neřádné pozdvižení, jedině skrze lidské chválení. Protož jakož pokrytec neb člověk zlý velmi rád slyší dobré věci o sobě, a v nich se sám sobě líbí: tak dobrá duše nerada slyší své chvály, a to proto, neb zná své nedostatky, ježto jich jiní neznají, podle řeči Katona pohana, jenž dí: Když tě kdo chválí, ty sám svój súdce buď, a více sobě věř o sobě, nežli jiným. A protoť své chvály vše nepřijímá, ale z srdce ji zamítá a potupuje, říkajíc s onú Noemi krásnú, která když jsú jí chválily ženy jiné říkajíce jí: Toť jest ta krásná Noemi! ale odpověděla jest řkúc jim: „Neroďtež mě nazývati Noemi, to jest krásná, ale nazývejte mne hořkú, nebo hořkostí naplnil mě jest

Všemohúcí. Vyšlat jsem plná, a vrátila jsem se prázdná; nebo mi jsou dva syny i muž v pohanech umřeli; i proč tehdy nazýváte mne Noemi, kteréž jest tak ponížil Všemohúcí!"

Z té řeči máš, kterak každá ušlechtilá v Bohu duše neváží sobě ničehož své krásy vší tělesné i duchovní, ani v ní přijímá svého chválení. Ale když slyší o sobě dobrú pověst, ano ji mají za dobrú, svatú, pokornú, čistú, krásnú na duši neb na těle, tedy z toho velikú tesknost a hořkost má, řkúc: „Nerodíež mě nazývati krásnú na duši a svědomí čistého a krásného, a člověka skutkóv krásných a čistých, a života svatého. Není toho do mne, ale v pravdě nazývejte mne hořkým a žalostným, to jest, hodného všeho želení a všech hořkostí, to jest neb hodna jest, aby radější hořkost a žalost všichni na moj zlý život měli; všichni aby mi se hořce jako zlému ukazovali. A také hodno jest, abych já měl v duši hořkost a žalost pro svój zlý život.

Tak mě tehdy nazývejte hořkými jmeny, říkajíc mi: blázne, neb bláznice, nečistý, mrzký, ohavný, všetečný, nadutý, soběvolný člověče! a jinými všemi jmeny mne nazývejte, kteráž jsou lidem hořká, nechutná a hanebná. A to učiníte spravedlivě; nebt mne Pán Buoh za takového má, protožet mě často naplňuje hořkostí rozličnú, přepúštěje na ně hořké věci, hořké pokušení, nečistá trápení a jiné mnohé nesnáze, škodlivé duši mé. A zvláště proto, neb jsú mi a mé duši dva syny umřeli v zemi pohanské, to jest, rozum a žádost dobrá. Tak že rozum moj jest umrtven k dobrým věcem a duchovním. A též i žádost má mrtva jest k spasitedlným věcem. A muž dobrý duše mé, Kristus, vešken jest ve mně umřel, a celý jeho život mrtev jest ve mně, i jeho víra i jeho láska. A tím vším já jsem vinen, neb maje to vše živé a krásné, i bral jsem se jako Noemi do země pohanské, co jest do skutkóv a obcování světa tohoto, neb těla, opustiv

zemi izrahelská, t. j. apoštolskú. A protož neříkejtež mi, ani mne nazývejte jmeny chvalnými, nejsemť toho hoden. A z té řeči máš, že ktož kolivěk došel jest byl krásného a čistého svědomí a jeho duše s Kristem, jako Noemi s Elimelechem oddaná, a z toho synuov, to jest dobrých skutkov, a potom jest to umrtvil, skrze pád hříchu smrtedlného: jižby měl se varovati a nemilovati na sobě každého jména poctivého. A kolikrátby se jemu událo, dobré věci o sobě slyšeti, tolikrát mělby hořkosti a žalosti naplniti. A též dobrého člověka duše trpí od těch, ježto jej ctí, aneb ježto naň čest vznášejí, aneb poctivosti světa tohoto jemu přidávají, a jej v ní upletují.

Jako jes Pán Ježíš trpěl, když jest na oslíku do Jerusalema jel. A když jsú tu jemu převelikú čest všichni činili, rúcho na cestě prostírali, velebně jej přivítali; a ke cti jeho všickni mladí i staří jsú hlavně zpívali řkúce: „Požehnaný, jenž jest přišel ve jménu Božím, spas nás na výsosti!“ Ale Spasitel slyše to vše, rozželil se jest až do kořkého pláče, dávaje naučení tím skutkem všem věrným, že všecky poctivosti světa tohoto nejsú hodny jediné pláče a žalosti, a že jsú velmi falešné a omylné. A netoliko, když se nám dějí, ale když je na jiných vidíme, že i jich máme želeti, vědúc, že jsú jim škodlivé.

A též dobrá duše trpí příznivosti lidské k sobě, vědúc, že pro její zlý život měli by jí všichni nepřáti, všichni ji haněti a tupiti, všichni jí nenáviděti. A též trpí dobrodinství lidské, vědúc, že jest jich nehodna, říkajíc ono slovo ku Pánu Bohu, jako jest Ruth řekla k Boozovi padši na svú tvář před ním a řkúcí: „Odkud mi to, abych nalezla milost před očima tvýma, a žes mně ráčil znáti cizí ženu; a žes mne, pane, utěšil promluviv k srdci dívky tvé, kteráž nejsem podobná k jediné z děvek tvých.“ Tožt dobrý člověk a zvláště muž má řeči pro

každé dobrodinství, která se jemu děje od Boha skrze lidi a řka: Však nejsem napodoben, Pane, najmenší dívce tvé, i té, která jest na nebi, i té, která jest na zemi! A to v žádné ctnosti, ani v dobrotě, nebť na dívkách tvých vidím více dobrého nežli na sobě, a žeť jsú ony pilnější tvé služby, tvých přikázaní, a tvého milování, nežli já muž neb kněz nestatečný. A tak jest řekl dobrý Jakob (Genesis v XXXI. kapitole): Pane, tys mi řekl: Vrať se zase, a mnoho dobrého učiním tobě, však víš, žeť já jsem menší všech tvých milosrdenství i pravdy tvé, kterúž jsi mi vyplnil v skutku sluze tvému. To jest, že nejsem hoden nejmenšího tvého skutku a dobrodiní kteréž jsi mi okázal z tvého milosrdenství. A též dobrá duše trpí od lidského a přátelného obcování k sobě ochotného, vědúc, že v tom přemnoho škod béře, jednak ze slyšení, jednak z pohlédání jednak z promluvení, jednak z osob přijímání, jednak z tělesného nachýlení a pro přízeň naklonění k prospěšným sobě lidem, neb lidí ke mně známých neb příznivých, a zvláště dobrých neb lepších, neb světějších, světských neb duchovních, všudy tudy béře mrskání a kárání, čije z toho nenabyté škody svého spasení. Nebo přízeň nejlepších lidí oslepuje, že se jim nepraví, co by měli praviti, ani tak ostře jako jiným, ani tak pilně a vážně, pro tu příznivost a příchylnost k sobě jako k jiným. Ale že se jim mnoho zlého shoví a smlčí, proto že jsú příznivi, ještoť kdyby to na jiných bylo, aneb kdyby to jiní jemu učinili neb to mluvili, ještoť nejšú té přízni, neříkaliby jim, nehověli, ani jim toho trpěli. A to jest hlúpé pokrytství pro přízeň neb pro svoj požitek tak nerovně se k lidem míti; a toť jest osoby přijímati, kdy kdo pro známost miluje horšího více, než jiného lepšího, neb pro přízeň jeho, neb pro tovaryšstvo; nebo Buoh jinak je miluje, a on se s ním

nesjednává, a ani po Bohu miluje lidi, než po sobě a pro sebe a k své libosti; ani po Božím súdu o nich súdí, než po svém jich váží a po jejich ctnostech, a po jejich dobrém životu, než po svém zisku neb užitku neb po své vuoli slepé. Ani jim přeje po Pánu Bohu, než po sobě a pro se. Nebo jako dobrý člověk všecko činí pro Buoh a z Boha, a k jeho chvále a cti: než pokrytec všecko činí sám z sebe a ze své vuole, k své bolesti, a sám pro sebe, nebo k své cti, a tak ze sebe sám sobě Boha a modlu činí. Neb co by pro Boha činiti slušelo, to pro sebe činí. A co by k Boží vuoli činiti slušelo, to pro svú činí. A tak všecky lidi k své vuoli sobě strojí, aby v každém měl něco sobě pohodlného a sobě libého. A když toho v kterém člověku nevidí, tehdyt jej jako nic potupí, a za nic neváží, jako toho, jenž se jemu nehodí. Ale dobrý člověk nic v tom obcování lidském k sobě nehledí, anit sobě lidi vše tak strojí v svú libost, než v Pána Boha a v jeho čest a vuoli. A to jest upřímé k Bohu obcování a zření. Ale neupřímnét jest a křivolaké, ježtot neskonává se právě v stvořiteli, než v stvoření, nebo samého v sobě. A to vše činí, neupřímý úmysl a zřetel člověka, a neřádná milost samého k sobě, kteráž jest pravá modla místo Boha, u zlého člověka od ďábla v něm vystavená, aby k ní jako k cíli vždy mířil, a všecky skutky své pro ní činil. To znajíc dobrá duše, velikét trpí křižování za každé téměř lidské obcování. A proto svatí varovali jsú se lidí, milujíce život samotný. A to přikazuje Pán Buoh skrze Jeremiáše v IX. kapitole a řka: Každý se od svého bližního vystříhej, v každém bratru svém neměj doufání. Neb každý bratr lstivý podtrhuje druhého.

Také trpí dobrý člověk od ochotnosti lidí spósobných mladých, veselých, krásných a sobě ochotných, i od jich vidění i slyšení, jichžby nechtěl rád mútiti,

nebo ochotnost opustiti. Tak trpí dobrý člověk druhdy znamenaje mnoho dobrého na dobrých, kteréhož na sobě nenalezá. A protož, že každé dobré velmi miluje, a velmi túží, pokaždé ctnosti velmi žele, když jinému, a jakoby nic neměl dobrého, když nemá toho, což na něm shledává poctivého, aneb když neprospívá tak jako jiný; jako Rachel, ač jest koli měla krásu nad svú sestr, ač jest měla velikú lásku od muže mnoho věčší: ale vidúc, že jest sestra plodná a ona nic, až do smrti se na to rozželila, a řkúc muži svému (Genesis v III. kapitole 1): Daj mi dítky, aneboť umru. Odpověděl Jakob a řka: „Zdali já bohem jsem, jenž jsem tě zbavil plodu břicha tvého?"

Aj z té řeči máš, že dobrá duše, ač jest kolivěk na svědomí velmi krásná Rachel, zraku jasného, to jest že jasně Boha zná, a že milost velikú u Pána Krista nad mnohé jiné má: však když uzří kterého bratra, nebo sestřičku, že lépe než on prospívá, až do smrti se zarmucuje. A jako která žena na světě prospěchóv obecných, i také dobrých skutkuov a daróv Božích žádá. A to jest dobré znamení do dobré duše, žeť vždycky po dobrém túží, a srdečně jeho žádá, kteréhožkoli nemá; bojí se, by její oddání na křtu Pánem Kristem nebylo neplodné a milování jalová, a daróv brání od něho zmařilé a prázdné. A protož jako stojí psáno: Vidúcí že jest neplodná Rachel rozúpěla se jest na muže, to jest na Pána Krista ta duše a řkúc: „Daj mi také milost některakú, neb spuosob neb úřad, abych tobě plod mohla vyvésti a jiným prospěti a jalová nezůstala." Neb aj jiným dáváš, žeť mnoho dobrého činí, kterak jich mnoho k tobě přivodí, a od zlého odvodí. A já svú nestatečnost všudy vidím a neužitečnost všudy patřím.

Ale tvrdě jí druhdy pravda Boží odpovídá, řkúc, že jest tě hodně spravedlivost Boží zavřela, a takových

prospěchův dobrých hodně zbavila, kterýmiž jest jiné obdařila. A to slyšíc duše dobrá velmi se mútí pro to a křižuje, bojeci se pro jalovost věčného zlořečení.

Nebo dí písmo, že každá duše jalová jest zlořečená. A tak jest též řekl Abraham, když jest byl Bohu velmi milý, avšak až do starosti i se Sárou jalový. A ač jest kolivěk jemu mnoho Pán Buoh sliboval, však nemaje plodu, řekl jest ku Pánu Bohu (Genesis v XV. kapitole): „Pane Bože, i což ty mi dáš, aj já pojdu s tohoto světa bezdětek, a syn ratajemého tento Damastus Eliezer bude dědič můj. A to proto, neb jsi mi nedal plodu, i bude služebník můj dědic můj.“ A též mluví k Bohu volení Boží zvláště věrní úředníci, neb vůdce řádu, že svú neužitečnost v duchovenství říkajíce ku Pánu Bohu, že služebníci jich více dobrého učiní nežli oni, nebo jiní hlúpí nebo jich poddaní, a za to se velmi stydí, i želejí toho srdečně, když svého prospěchu nad jiné zvláště nižší neb věrné nevidí. A že na jich místě neb úřadu jalovějším, neb v životě věčném budú jich poddaní dědici, to jest, že prospěchové zuostanú těch jich poddaných v církvi svaté, ale jich pominú. Ale často bývá, že jakož Abraham a Sára i mnohý volený Boží bude dlúho až blíž k smrti jalový, ale jediný dobrý prospěch v církvi učiní. A jako Abraham Izáka na starost zplodí, ten více církvi svaté prospěje, nežli sto tisíc jiných, již se zdají mnoho užitečnější a robotnější. A to jsú přešťastní křesťané, jenž malú práci všemu světu prospěchy, více nežli jiní na každý den mnoho let usidlují; o nichž písmo dí (Judith v osmé kapitole): Zdalit není lepší hrozen Efraymský nežli celé sebrání vinic Ezer? To jest: Zdali malý a jediný prospěch takových volených Božích není před Bohem lepší a jemu milejší, nežli mnohých jiných nesmírné množství? A to dí prorok v žaltáři: Miluje Pán brány Sionské nade všecky pří-

bytky Izrahelské! to jest, že miluje Pán Buoh více volené, bohomyslné a duchovní, jichž jest tak málo, jako bran v Sion, to jest, jedna neb dvě nade všecka města i vsi izrahelské celého jich království; to jest nade všecky křesťany tělesné!

XII.

O bezpráví a násilném křižování dobrého člověka od zlých lidí.*)

Jaké trpí dobrý člověk protivenství i křižování rozličná od zlých lidí, kteréž jemu bezprávně a násilně činí? Nejprvé trpí od jich řeči zlé a rozličné, potom od jich skutkóv. Od řeči jich trpí někdy utrhání. Jako Pán Kristus, spasitel náš, najprv trpěl od zlých židóv úkory, přetěžké řeči jich utrhavé, hanebné a rúhavé, když jsú jej nazývali bláznem, i změtencem, svódcim synem tesařovým a rúhačem božím, člověkem ne od Boha ale hříšným, žráčem masa, lhářem a ďábelníkem: a to vše nám na příklad, ráčil jest on nevinný trpěti, a pokorně podstúpiti, abychme my znamenajíce, že Kristus věčná múdrost, bláznem jest nazván, a věčné pravidlo, změtencem, vódce svódčí; poctivost rúhačem, spravedlnost hříšným, a pravý Buoh ďáblem! Takáž jména zlá, úkorná abychom milostivě trpěli, a jako hodní hodně je přijímali, a jemu se v tom ve všem vždycky upodobňovali. Jemuž když jsú láli, neodlál jest, ani odhrozil jest; ale jako beránek tichý před vlnostřižci oněměl jest, a úst svých neotevřel jest. Vlnostřižci jsú utrhači, lajci, rúhači, posměvači, ježto s nás poctivost trhají, a někdy kuože zavrhují, i masa s kuoží, před kterýmiž máme oněměti a nikoli neodpírati, a ovšem pak nedati sebe jim ani rozdrážditi, ani zarmútiti, ani kterakkoli odpadnúti, než státi máme bez proměnění duše i těla, statečně a pevně, jako jest Kristus

*) V rukopise částka dvacátá pátá.

stál před Kaifášem a Pilátem a Erodem v mlčení, neodpovídaje jim. A jako stojí psáno u sv. Matúše v XXVI. kapitole, když jsú naň mnoho žalovali knížata kněžská, nic jest neodpovídal, ani své nevinnosti řečí obraňoval ani vymlúval, nám to vše na příklad, abychme my před svými žalobci též činili a v mlčení stáli, nesúce úkory s Kristem. Jako dí sv. Pavel: „Vyjděme k němu s hradův, nesúce jeho úkory!“ Tehdy jeho úkory neseme, když nevinně je a mile trpíme, v pokoře a v trpělivosti, bez pohnutí zlého, tak aby nám přileželo ono slovo Davidovo, když jest řekl: Oněměl jsem a umlkl jsem od dobrého, když se jest byl hříšník proti mě postavil. Aj žeť jest netoliko umlkl od zlého odpírání, ale i od dobrého. Nebo sluší lépe mlčeti s Pánem Kristem, jako on mlčel jest, nežli odpíráním dobrým pravdu mařiti, a před svině perly metati, a je hlúbějí do pekla vraziti. A někdy pro odpírání sám se netrpělivosti zavésti a uviniti dá, protož bezpečněji jest mlčeti, nežli jim odmlúvati. Nebo kdyby odmlúval, řekliby snad, jako jsú zlí přátelé řekli Jobovi (když jest jim odmlúval Job v osmé kapitole): „I dokud budeš takové řeči mluviti, i duch mnohý jest řeči úst tvých?“ A nebo ono slovo (Job v 1. kapitole): „Zdali ten, ktož mnoho mluví, nebude jiných slyšeti, anebo muž blekotný uspravedlněn bude? Tobě samému mlčeti budú lidé, a když jsi se jim naposmíval, zdali od nižádného nebudeš potupen?“

Aj kterak hrubě dobrým řečem zlí odpovídají, připisujíce mnoho mluvení neb neustavičné mluvení, nebo připisujíce blekotné neb posmívače a jiná mnohá zlá přísloví těm, ježto jim velmi řádně a svatě, jako Job odpovídají. A proto lépet jest mlčeti řkúc s Davidem: „Kdy jsú na mne zlé věci mluvili, mysléce proti mně lsti a marnosti celý den: ale já jako hluchý neslyšel, a jako němý neotvíral úst svých. A učiněn jsem jako muž neslyšící,

ani maje v ústech svých odpor neb trestání.“ Aj že slušší v čas hněvu trestání pomahati. A jako jiné písmo dí, že muž múdrý v ten čas bude mlčeti, a jazykem svým nebudeť se chtíti ospravedlniti, ani jazykem sebe brániti; nebo dí Izaiáš volením Božím, XXX.: „V mlčení a v naději bude síla vaše. A protož vejdeme do města obraženého a mlčme tam; nebo Pán Bůh náš přikázalť jest nám mlčeti.“ Aj z té řeči máš, v čemť jest síla volených Božích, že v mlčení; ale zlých síla jest v jazyku a na hrdém odpírání. Čím tedy kto múdřeji mlčí, tím jest silnější; ale ktož mlčeti nemóž, ten jest mdlejší. A kterémuž dí Šalomún (přísl. XXVI.), lepší jest trpělivý muž nežli silný, a ktož panuje úmyslu svému, lepší jest, nežli ten, ktož sám města vybojuje. Aj z té řeči máš, že ktož panuje svému úmyslu, a nedá se přemoci hněvu, kterak jest před Bohem lepší nežli nejsilnější a nejmocnější v světě, kteříž měst i hradův dobývají. Aj kterakť velmi jedinú trpělivost a smlčení Duch Svatý váží a velebí! Nemníž člověče, by málo učinil, když smlčíš utrhání svým lajcóm, hancóm i rúhačóm! zajisté více učiníš, nežli by tělesně měst dobyl, aneb boj veliký před Bohem obdržel. Totjest vítězství slovútné před Bohem nad netrpělivostí svú a zlostí lidskú! kto jest takový ze všech nás, aby byl jako David v svých zármutcích, jako psáno jest Reg. XVI. Když jest ho syn vyhnal z království, a on král jest na horu Bos a pláče: vyšel jest Semej proti němu a pocházeje, laješe jemu a zlořečeše a kamením proti němu házeše i proti jeho služebníkóm a řka: „Vyndi, vyndi muži krvavý, a muži Belial, to jest ďáblóv! Již-li tě, tobě Buoh navrátil všecku krev Saule, v jehož jsi padl království; a dalť jest je synu tvému Absolonovi. A aj dává tě tvé zlosti, nebo jsi muž mordéž a krvavý!“ Tehdy vece Abizay králi: „I proč laje tento pes umrtvený pánu mému králi, půjdu a setnu hlavu jeho.“ A vece král:

Co vám do toho, synové Sarvie, nechte ho, ať mi zlořečí; neboť jest Pán jemu přikázal, aby zlořečil Davidovi, a kto jest, ještoby směl říci: Proč to činíš? Aj poněvadž syn mój, jenž jest vyšel z hřichu mého, hledá duše mé: což pak tento syn Jemini? nechtež jeho, ať mi zlořečí podlé přikázaní Božího; zdalit snad vzezří Pán na mú trachlivost, a odplatí mi dobré za to dnešní zlořečení!

Aj z této řeči znamenaj, kto laje, že hubený sedlák, a komu? že králi svému, po němž zástup rekóv jdeše, a toż králi zarmoucenému v čas zarmúcení. A kterak je to všecko lání, ne jako od člověka, ale jako od samého Boha přijímal. V tom ve všem jest naše velmi příkladné, naučení, kterak každý věrný křesťan má takýž býti, jako David, ne více jako Kristus. Tak že bude-li kto hubenější nebo poddaný, jemuž si dobře činil, tobě zlořečiti, a pocházeje před tebú v oči tobě „krvavý“ řekati, neb že jsi ďábelník neb smilný, neb lhář, neb bludný, neb blázen, neb zchlapilý, máš se nemstíti, ale jako Kristus a David mlčeti. A netoliko sám se nemstíti, ani řeči, ani skutkem, buďto že by i kamením na tě chrlel, aneb řečí tvrdú a těžkú, žeby tě pral jako kamením, nemáš se hnúti ku pomstě, ani se hněvati, ani odmlúvati, ale v tom ve všem lání a protivenství máš k samému Bohu hleděti, a jakoby od samého Boha to lání přijímal, ne jako od člověka je přijímati. To jest proti mnohým nemúdrým, ještoż v každém svém bezpráví hledí toho klidem a vešken zřetel k nim maje, že se jim od nich to děje, ale nic k Bohu. Ale volení Boží jako David, nehledí v tom ve všem k člověku, než k samému Bohu, a k svým hřichóm, a ty úkory milé jako od samého Boha přijímají, a sami ani jim odpíraji, ani k tomu jinému překážeti jim dopúštějí, méněce to staviti, i netbají, volejí aby jim láli, raději říkajíce s Davidem: Nechtež, ať laje, nebo Pán Buoh jest

jej na mne poslal a to aby mi tak lál, nebo škodil, přikázal! Nechajtež, ať mi tak laje a mne haní; zdať Pán Buoh skrze to lání a to mrskání, když je mile od něho přijmu, nademnú se smiluje! Nebo poněvadž syn můj vlastní činí mi zlé, což pak se diviťe cizím? A kto jest takový jediný ze všech, a tak trpělivý jako David, aby též vždycky činil a pod haněním, úkorami, lánim, posměchy aby se k hněvu nepopudil, ani ke zlému se pohnul? kto jest takový, ježtoby jemu přiležélo slovo od oné ženy: múdré: „Nebo jako anděl Boží, tak jest anděl Boží můj král, nebo ani dobrořečením, ani zlořečením se pohne.“ A tot ta stálost, tot ta pevnost, má býti křesťenská, i ta trpělivost, aby podobnú řečí pozdvihl se a pohnul se k své libosti, neb k milování té chvály své, ani k zlořečení svému aby se popudil, neb rozdráždil; neb člověk má býti pevný jako sloup kamenný, neb zeď měděná, jako dí Pán Buoh skrze Jeremiáše: „Aj, já jsem tě dal lidu, jako zeď měděnú, a jako slúp železný proti králóm, proti knížatóm, proti všem kněžím, i proti všemu lidu země. A budut bojovati proti tobě, a nevybojujít tebe, neb já s tebú jsem,“ dí Pán Buoh.

Aj, žeť člověk dobrý má býti jako zeď a slúp železný, pevný, aby jako slúp stál a jako slúp nečil všeho svého bezpráví. A tak jest dal naučení jeden otec svatý na púšti mlazším svým, když jest najprv nalezl kostelík pohanský na púšti, a v něm slúp kamenný. I jal se jest toho slúpu biti kamenného do puol dne, a odpuoldne jal se jeho prositi, aby jemu to odpustil, a to činil jest celý týden. Tehdy šest jiných bratří divili se, co ten stařec činí, i otázali jeho, co by to činil, že natepá se kamenné sochy, i modlil se jí a tepá, a opět prosí. Tehdy jim řekl svatý stařec: „Vězte též, nebudeme-li jako tento slúp, nehodíme se v službu Boží, ani s sebú v lásce zbýti budem moci.“ Aj, tot slúp,

bit jsa kamením vždy mléť, nikdež se nepopudí: a i toť když jeho prosil jsem, aby mi odpustil, nepohne se v pozdvižení. Hleďtež, abychme takoví byli, když nás hanějí, rúhají se, zlořečí, tvrdým jako kamením perúce, abychme se nepohnuli, ale jako slúp v lásce a v trpělivosti zůstali. A bude-li se nám kto pokořiti, nebo se ponížovati, nebo dobré o nás mluviti, abychme sebe nepozdvihovali; a tak budem moci křesťané slúti. A toť míní Pán Kristus když dí skrze Izaiáše: „Aj, ustavil jsem tvář mú jako skálu nejtvrdší, ježto ktož v ní udeří — mne jako skále nic neuškodí, ale sám se velmi raní neb obrazí. A tak spadněte na toho člověka králové, spadněte knížata, spadněte i všickni kněží i všecko duchovenstvi, i veškeren lid zemský a tělesný, a bojujte jedni mocí, druzí písmem, jedni hrozbú, druzí radú, nepohnet se dobrý křesťan, jako slúp a jako zeď měděná, a jako skála přetvrdá, by pravdy ustúpil, byť oblevil, byť pojatého dobrého nechal: než stanet stále až do smrti v počaté dobrotě, hledě na Pána Ježíše, svého Spasitele, kterýž jest všecky ty věci podstúpil a přemohl, jako silný obr stoje pevně a trpělivě pode vším haněním i rúháním až do smrti kříže.

Též i takovi volení Boží nebudúť dbáti, žeť jich mnoho jest proti nim, žeť všecka země, žeť jsú mocní, žeť jsú duostojní, žeť jsú učení, žeť jsú světí; žeť jsú nábožní, žeť jsú úředníci i správce světští i duchovní, žeť jsú jeho vyšší, a zdají se stokrát přede vším světem pravější; netbáť na to na vše člověk, dobrý, hledě na Jeremiáše, proti němuž jedinému všichni ti byli jsú vstali všichni haněli jej, a jemu láli a blázny a tržence dávali, pravěc: Hoden jest smrti, nebť jest proti svatému lidu, i svatému městu směl promluviti. A ovšem hledě na Pána Ježíše, Spasitele svého, kterak proti němu i všecka tato moc i láje zbúřila se jest najprvé, což nejukrutnějším muož býti, haněním a rúháním a potom neukrutnějšími

skutky až do smrti kříže na znamení, že každý křesťan musí najprv uměti a naučiti se trpěti úkory řečné a potom bezpochyby bude trpěti skutečné. A protož ktož prvních neumí snésti, anit druhých bude uměti snésti. Jako, ktož větru nemóž trpěti, což bude moci kamenobití trpěti? A to znamenává církev svatá, že v postě v neděli pátú počínajíc Kristovo umučení, počíná čtení od úkor Kristových a hanění, kterak jsú jeho nazývali Samaritánem, to jest zmietencem a bludným, a zpohaněným, a lhářem, a ďábelníkem a i hned posledně potom neděli začíná čtení o Kristovu skutečném umučení; dávajíc o tom všem věděti, že každý velený Boží musí najprv hrozná hanění a úkory podstúpiti, a s Pánem Kristem najprv řečená trápení snésti. A potom jako po stupních na skutečná v stúpiti. Musít tedy každý ušlechtilý křesťan najprvé mnoho zlých a protivných řečí a hanebných rúhání statečně strpěti, chce-li Kristovy smrti a jeho kříže dojíti. A najprv těch povětrných nehod lehčejších a řečných bezpráví, jako abecedě aneb menší lekci v škole Kristově se naučiti, a potom na mistrnější trpení se vydávati. Nebo jako tomu, ktož abecedy neumí, těžko jemu žaltář pěti, nebo učení veliké čísti neb praviti: tak nesnadno jest o velké věci kříže Kristova se pokusiti, a ještě úkor a hanění neb utrhání řečného neuměti snésti.

Darmož tehdy se každý pokúší o druhé, ktož prvního u veliké milosti trpěti neumí. A zvláště ktož se doma od svých lání a tupení trpěti nenavede, nic jinde neprospěje, jako Pán Ježíš, když jemu Magdalena byla drahú mastí zmazala, tehdy jsú vlastní jeho učedlníci povstali proti němu a naň reptali, a hněvali se a zuby skřípěli na Pána Krista a i na Magdalenu na znamení, že ďábel zbuzuje proti věrnému křesťanu netoliko od cizích úkory a trápení, lání a hanění a zlobení, ale od svých vlastních,

druhdy mlazších, druhdy rovných, druhdy starších, aby proti němu povstali, a jej pro dobré skutky velmi hanili, jako učedlníci Magdalenu a Krista. Neb to ví ďábel, že přenesnadno jest, v čas zamoucení cizího a jiného míti své proti sobě. A odkud čeká člověk pomoci a útěšení, aby odtud nalezl zamoucení? A proto aby se rozbouřil a rozhněval a z trpělivosti vypadl, a odpočatého dobrého aby odpadl. A tak jest učinil Majdaleně, když jest Krista zmazala, zbudil jest proti ní Šimona málomocného, a potom všecky apoštoly. Ale ona Šimonovi hanějícímu nic jest neodpověděla, ani apoštolům, ale v trpělivosti a v mlčení všecko jest snesla. Neb ví ďábel, že kdyby byla se popudila, že všecko jiné bylaby potratila, cožkoli jest dobrého sobě i Kristovi učinila. A v tom každý volený Boží, a zvláště kající má věděti, že jako Majdalena, má rád v mlčení všecky úkory přijímati, nebo by hojné slzy na Pána Krista na každý den vyléval, aby se před ním příliš pokorně ponižoval, a k nohoum a pod nohy křesťanóm podkládal, by všecko náboženství na Kristovo zamučení, jako Magdalena, masti drahé vyléval, nebude-li v úkorách měti trpělivosti buďto od málomocných, to jest od hříšných, buď od nejsvětějších duchovních, a Kristovi najbližších, jako Magdalena, všecko bude jiné ztraceno, a odplaty nehodno. Protož chceme-li veškeren život kající dospělý učiniti a odplaty hodný, musíme s Magdalenú lání, hanění a zlobení až do zubóv skřípání svých i cizích, dobrých i zlých, mile trpěti a mlčení přijímati. Také to máme v jistotě věděti, že když ďábel kterého kněze nebo křesťanka jiného vidí dobrého a v duchovenství zdárného, ježtoby jemu mohl škoditi, i hned všech těch cest hledá, kudy by mohl jej lidem obyzditi, a v zlé slovo, a v zlú pověst všem dáti, aby jemu potom neuvěřili. A což proti ďáblu a hříchóm provede, aby jako od zlého nepřijímali, a

řkúce: „Však jest sám takový! z těchto zlých vášní neb obyčejóv mát mnoho, nebo přehněvivýt jest, neb jinak nešádný!“ O kterak jest to škodlivé tak o dobrém člověku mluviti, a ďábla v tom poslúchati, jichž on požívá jako svých služebníkóv a údóv, skrze ni míně veškeu prospěch toho dobrého člověka udusiti. A toť jest ta převeliká chytrost ďáblova, kteréžť on vždycky proti všem svatým požíval, a zvláště proti Spasiteli našemu, i jeho svatým apoštolóm i mučedlníkóm, i žádnéhoť jest na svět nepřipravil, jedině lečť jest jeho najprvé, co jest nejhóře mohl a nejšíře ohyzdil; neb mysle sobě, aby ani jeho učení, ani ctnosti, ani smrt a krve vylití nebyla lidem vzácná, ani ku polepšení prospěšná, ani příjemná, než jako za nic, nebo maličko vážená. Nebotť to ví ďábel, že když tak zhyzdí člověka, byť zlatě mluvil jako Jeremiáš od Pána Boha, žeť ta pravda nebude od něho prospěšná, ani příjemná. Jako praví: Buď člověk v sobě najkrasší ze všech, neb jiná věc krásná, když jej lajny zhyzdíš, tehdyť všem smrdí a všech mrzí. Aneb kdy jeho krásnú tvář zčerníš, neb ji ňák zšpiníš, tehdyž všecka krása jeho vzácná nebude. Tak ďábel činí; kterúť duši krásnú vidí, žeť ji příliš lživě všemu lidu ohyzdí. Ale člověk dobrý, znamenaje svú nevinu, nic na to nedbá, ani se proto zarmucuje, nébrž čímž více jej ďábel skrze lidí hanbí a hyzdí, tím se více radnje věda to, v jistotě, že jsú to ďáblovi obyčejové, a že jest Spasiteli tak učinil, a že všem svatým tak činí.

A že on jest ten drak, ježto tak srdce lidí zlostí nakvašuje, a proti nevinnému člověku je rozdrážďuje; a že on ten drak pustí své vody horké po každé duši, která před ním utíká, aby ji strhl vysoké pravdy, a s nebeského života dolóv v život zemský a nízký, jako psáno stojí u proroka. Věda také, že poněvadž jest to na zeleném dřevu učinil, na Pánu Ježíšovi, jenž jest byl ve-

šken stkvúcí a nebeský, nemaje i žádné zlé příčiny, ovšem na suchém neobmeškú též bídy zbuditi; jako dí Spasitel: „Když jsú mě nazývali ďábelníkem, co pak více mé domácí?“ Věda také, co dí Spasitel, že „blahoslavení budete, když vám budú zlořečiti všichni lidé, a když všecko zlé praviti budú proti vám lhavě pro jméno mé.“ Aj že dí všichni lidé, aby se člověk množstvím lajících nerozpakoval. Jeremiáš (v XV. kapitole) dí: „Pane, všicknit mi lají a zlořečít mi, ani jsem se všeho jich zlořečenství bál!“ Nebo dí Pán (Jsai. LXV): Neroď (nechtěj) se báti ošklivostí lidských a rúhání jich všeho nelekaj se! A tož dí Kristus: Když budú nejedno zlé, ale deset proti tobě praviti, ale všecko zlé, což muože od zlého člověka pověděno býti; když tobě srdce věrně ukazuje, že jsi tím nevinen: nemáš se tím mútiti, ani sobě stýskati, než máš se z toho srdečně radovati, věda že za každú zlú úkoru budeš zvláštní čest a chválu v celém nebi míti. A to dí Spasitel: „Radujte se a plesajíc veselte se; neb jest hojná odplata vaše v nebi!“

Poněvadž tedy skrze ta zlořečení, množí se člověka blahoslavenství i všecky odplaty v nebi: ó kterak s velikú milostí mělby ji člověk nésti, a jich vícej a víceje žádati mělby! A proto že se jemu tak mnoho dobrého od lajcóv děje, nikoliv se na ně nemá hněvati, ale velmi je milovati, a zlořečícím sobě dobrořečiti, a za ně vlastní modlitbú k Bohu činiti. Jako dí apoštol: „Dobrořečte těm, kdož vám zlořečí a neroďte zlořečiti.“ A to Spasitel přikazuje řka: „Milujte nepřátely své, a dobře jim čiňte, kdož vás tupí, a modlete se za ně, kdož vás pudí.“ Aj tři věci přikazuje nám činiti tupitelóm naším: Nejprv abychme netoliko ústy, ale srdcem je milovali, a jim všeho dobrého přáli. Ale druhé chce, abychme nadto cožkoli móžem jim dobrého skutečně učinili, a všem i

pohodlni byli, a obyčeji pohodlím žádným ani ochotností, ani laskavú a milostivú od nich se neodtrhovali. Žízní-li, aneb lačnějí-li, neb jiného co potřebují-li, abychme jim nezapřeli.

A ještě Kristus nechce od nás na tom dosti míti, bychme je milovali, a sami jim dobře činili; než toto třetí chce, abychme za ně Boha prosili, to jest: aby jim Pán Buoh dobře činil, aby jim přál a je miloval, a milosti své od nich neodtrhoval.

Aj tyt tři věci přikazuje Spasitel každému svému volenému, aby je nad svými horcemi a nepřátely úplně naplnil. A věrně pomni sám sobě každý plniti tato tři přikázání. Nebo bohdaj jeden ze sta tisíc byl, ježtoby tyto tři přikázání nad nepřátely svými tak plnil; neb nestatečným a tělesným lidem jsú velmi nesnadná a nemilá, ale Pánu Ježíšovi velmi milá a milostná, a odplaty věčné plná.

Také mají tuto všickni věděti, kdož nevinným utrhají neb lají, neb je hanějí, neb se jim rúhají. Co jim dí Pán Buoh (Genesis XXVII.): „Kdož tobě bude zlořečiti budiž sám zlořečený.“ A v žaltáři dí prorok: Miloval jest zlořečení, i přijdet jednú. A kterak proti nim mluvil Kristus, a církev svatá kterak se hrozně proti nim v osobě každého nevinného takového modlí a říkúc: „Vstaň a vzezři na mój súd, Pane Bože, a na při mú, a suď mě podlé spravédlnosti Pane Bože mój, at nade mnú neradují!“ Buďtež pohanění a styďte se spolu všichni kdo se veselí zlým mým! Buďte obleženi v pohanění a stydkost všichni, kdož zlé věci mluví o mně. Tak mluví Kristus a David v osobě člověka nevinného proti každému lajci, neb hanci, neb utrhači. Aj jinde dí: „Miloval jsi zlost nad dobrotu, a více mluvil jsi nepravost nežli spravedlivost. Miloval jsi všecka slova klopotná jazykem lstivým, proto Buoh zkazí tě až do konce, vyvrátí tě z stavu tvého, a kořen tvuoj ze země živé.“

A jinde dí zvláště proti utrhačóm: Bože, chvály mé nemlč, ačt mě oni hanějí, nebo ústa hříšného a lstivého na mne jsú se otevřela; mluvili jsú proti mně jazykem lstivým a řečmi nenávistnými obklíčili jsú mě, a vyvolávali jsú mě, to jest, jako z lásky utrhali jsú mi, ale já takto se proti nim modlech: Postav, Pane, na něho hříšného, a ďábel stoj na pravici jeho, buďte dnové jeho krátcí, a úřad jeho zdvihne jiný, neb jest miloval zlořečenství. Přijdeť jemu, a nechtěl jest požehnání a dobrořečení. A vzdálí se od něho, a oblekl se jest v zlořečenství jako v rúcho, a vešlať jest vnitř ven v střeva jeho, a jako olej v kosti jeho. Toť jest skutek těch kdož mi utrhají u Pána, a kdož zlé věci mluví proti duši mé.

Kronika.

Sektářstvo v Státech Sjednocených.

Ochotou p. kanovníka Štulce dostalo se mi do rukou v září r. 1865 v New-Yorku vyšlé č. 4. německého časopisu církevního: Katholische Kirchen-Zeitung (XX. Jahrgang) s článkem: Das Sectenwesen in den vereinigten Staaten. (Von einem Protestanten, Dr. Schaffs, Princip des Protestantismus, beleuchtet), z něhož toto vynímám: „Zde v Americe máme množství sekt, které se ledva spočísti dají a každým rokem přibývají. Kdo má jen trochu vnitřního nadání a hbitý jazyk, cítí se býti za reformatora povolaným, přetrhne z marnivé pýchy historické svazky s církví, vypne se samolibě nad ní vystaví přes noc kapličku, do které se scházeti má od věku apoštolského zase první čistá obec; pokřtí po svém jméně své stoupence, tupí a laje na každého, kdo ne, přisáhne k jeho praporu, odvolává se pořád na písmo kterému ani jeden reformator neporozuměl, až se po osmnácti stech létech zalibilo osvítiti jej pravým světlem; i obrací ubohý ku zkoumání docela neschopný lid na

svou víru. — Země tato je strakatina všemožných náboženský blouznivých zmotanin a fantasterií. — A není dosti, že v naší protestantské ohradě všeliké jedovaté bejlí divoce buje; než i ty strany, které co do podstaty, v půdě pravdy evanjelické své kořeny mají, a které se jménem sektárstva zahrnovati nedají, nepřátelsky stojí zde proti sobě, beze všeho smyslu a pudu ku sjednocení se v Pánu, že by nad tím člověk hořce splakati měl. Znám sice jednotlivé chvalitebné výminky, a kdyby těch nebylo, zoufal bych.

V časopisných organech těchto stran shledáme samé malicherné spory, samu závist, samé škádlení — lásky ani stopy. — Rozmanité oddíly tak řečeného pravověrného protestantstva chtějí výhradně panovati, jedna strana podrývá druhou, skracuje nejpěknější podniky, hledí více ku zájmům soběckým, než k obecnému rozšíření království Božího. — Kdo věří v církev, v obcování svatých, musí zatruchliti nad tímto stavem. Ztráta statků vezdejších, úmrtí milovaného přítele činí trpkou bolest: ale ta není nic u přirovnání zármutku nad rozkolem a rozervaností církve Boží, těla Kristova. — Ovšem znám mnohé ctihodné křesťany, kteří se nad tím rozkolnictvím upokojují, připisujíce je přirozenému ovoci svobody evanjelické. V podstatě prý souhlasí vespolek strany pravověrného protestantismu: episkopalisté, presbyteriani, methodisté, lutheráni, reformáti; rozdíly jejich týkají se prý jen zevnitřnosti správy a kultu, v čem prý Pán věřícím velikou volnost propůjčil; dogmatických rozdílů prý málo a ty hledí méně k jádru než k theologickému pojmutí. Posavadní rozdíl těchto církví má prý té přednosti, že budí činnost a že rozšiřuje zájmy náboženské. Než tento poslední výsledek neměl by se tak rozkolu samému připočísti, ale spíše Bohu, jehožto moudrost i zlé na dobré obrátit umí. A však dobré skutky, které více ze ctižádosti a z řevnivosti vycházejí, při posledním soudu budou míti jen lehkou ať nedím žádnou váhu.“ —

Kéžby tato slova zámořského protestanta uvážili novináři, kteří se od jednoty církve katolické velmi často uchylujíce, ustavičně a samolibě staré spory a svády našich statečných a poctivých, v oboru církevním ale jednak svémyslných jinak zase dosti kolotavých předků obnovují a Bůh ví, za jakou ctnost reformatorskou velebí. Byli — a není jich více! Jedinou a pravou církev Kristovu ale brány pekelné nepřemohou. *K. V.*

Babylonská věž.

Dle zvěsti „Courr. d. V. St.“ staví Mormoné ve svém hlavním městě Great-Salt-Lake-City chrám, který objemem a velikolepostí všecku tradici o starobylé věži babylonské daleko převýšiti má. Právě položený základ ukazuje, že to bude dílo obrovské, jakého posud smělost lidská nepodnikla. A však vystavení chrámu toho sotva kdy se dokoná. Základ zdělán je z balvanů, z nichž jednotlivé kusy do dvou tun (40 centů) těžké jsou. Courrir k té zprávě podotýká: „Ačkoliv Mormonům ničeho zlého nepřejeme, nadějeme se přece, že sami zmizí s tváři země, než bude chrám onen kultu jejich zasvěcen.“ —

Kam vede pych a blouznění!

Uprávňování nemanželských dětí.

V příloze Národních listů k č. 206 čteme za oným nápisem:

„Všichni páni duchovní správcové vikariatu mladoboleslavského podepsali tyto dni žádost k c. k. náměstnictví, aby uprávňování dítek, kteréž rodiče zplodili před sňatkem svým, opět se dělo spůsobem, který byl v užívání až do r. 1864. Až do té doby totiž postačilo pro uprávnění dítěte, když otec po sňatku svém s matkou jeho farnímu správci ohlásil, že to dítě jest jeho a že chce, aby mu byla přiznána práva dětí manželských. Při té příležitosti podepsal se otec v matrice do rubriky své, která až po tu dobu byla prázdna. Rodiče neměli pražádných útrat, i věc byla rychle a dobře vyřízena. Minulého roku však vydalo ministerstvo rozkaz, že uprávňování dítek nemanželských díti se musí tak, aby rodiče po sňatku odebrali se na úřad okresní i tu aby se hlásili k protokolu, ve kterém žádají c. k. náměstnictví v Praze, aby dítě jejich před sňatkem splozené bylo uprávněno. K této žádosti kolkované 36 kr. má býti přiložen snubní list na kolku 50 kr. Po vyřízení žádosti c. k. náměstnictvím měli oba rodiče teprv se odebrati na faru a tu teprv aby zaznamenal se otec do své rubriky v matrice. Tento nový spůsob jsa spojen s útratami pro dělnický lid na vsi zvláště bolestnými, jakož i s mnohými cestami, měl až posud za následek, že rodičové se

nestarají o uprávňování svých dítek, tak že v matrikách veliké mezery a v občanském životě veliké a škodlivé nepořádky vznikají.“

Vyžádáme si, aby jeden z našich kanonistů své dobré zdání o té otázce podal a to se stanoviska jak církevního tak civilního, ježto se nám finanční moment (totiž drahé kolkování žádostí s allegáty) při legalisacích rozhodným býti nezdá. Prosté legalisování dítek nemanželských *chudých* snoubenců na úřadě farním dle obyčeje nedávno zaniklého mohlo by se ovšem díti beze sporů dalších, při snoubencích ale *mohovitých* a urozených mohly by positivní zákony o posloupnosti a dědictví uvrhnouti v nesnáz přísného odpovídání faráře, jenž by legalisaci dětí nemanželských per subsequens matrimonium o své újmě před se vzal. *K. V.*

Otázky

dané při veřejném konkursu pro dosažení beneficií farních dne 10., 11. a 12. října roku 1865.

A) Písemní zkouška.

Dne 10. října dopoledne.

Z pastorálky: V jakém ohledu jest zpěv lidu pro veřejné služby Boží důležitý, a co má správce duchovní pro zvelebení jeho činiti?

Z ritů a z rubrik: Quae notanda sunt circa Missam „Rorate“ in Adventu celebrandam?

Ze zpovědlnice: Jaké opatrnosti má zpovědlník při vyptávání se kajícníkův v zpovědlnici šetřiti?

Kázaní: Vypracuje se rozvrh kázaní na slavnost Posvěcení chrámu Páně na základě předepsaných pro tuto slavnost perikop. Přístup vypracuje se doslovně.

Dne 10. října odpoledne.

Z církevního práva: Quae sunt jura laicorum cathol. in ecclesia et quibus innituntur rationibus?

Potestne parochus *jure* denegare assistentiam et benedictionem matrimonium contrahere volentibus, qui sacramento Poenitentiae et Eucharistiae ad copulationem se praeparare neglexerunt?

Quid quoad haereditates defunctorum clericorum canonice statuitur?

Z dogmatiky: Respondeatur iis, qui dicunt:
1. Deus benignior est, quam qui nos ad poenas aeternas condemnet.
2. Quid juvat, Beatissimam Virginem Mariam et Sanctos invocare? Quomodo nos audire possunt?

Dne 11. října dopoledne.

Z morálky: Ad quae obligat 4. decalogi praeceptum liberos erga parentes?

Cui competit potestas dispensandi in praecepto abstinendi diebus festivis ab operibus servilibus?

Katechismus: Materia Catechismi de 3. ecclesiae praecepto exponatur pueris 3. classem parochialis scholae trivialis, ut ajunt, frequentantibus.

Dne 11. října odpoledne.

Z exegese: Exponatur exegetico-homiletice pericopa Matth. 24, 1—13. („O desíti pannách").

Dne 12. října dopoledne.

B) Ústní zkouška.

Z dogmatiky: De Spiritu sancto.
Z morálky: De jejunio.
Z církv. práva: De tolerantia.
Všech kandidátů bylo 13.

Velmi bylo by poučné, kdyby se vys. důst. pánům examinatorům synodálním líbilo uveřejňovati své vlastní vypracování navrhovaných otázek a podávati jich buď v církevních časopisech aneb v listech ordinariátních.

Benedictio in articulo mortis. V novější formě tak řečených jurisdikcí čte se nyní výslovně: „Simul ex sanctae sedis permissione facultatem ei communicamus, impertiendi in extremo agone luctantibus Benedictionem apostolicam cum indulgentia plenaria sub forma absolutionis a Summo Pontifice Benedicto PP. XIV..praescripta." Tím naprosto rozřešena otázka dotčena v časopisu našem str. 460. *A. Špale.* *K. V.*

Dopis.

Od Šumavy, z okresu Nýrského, dne 20. srpna.

(H. H.) Dne 17. t. m. držána jest porada kněžská střídnictví Dešnického v Nýrsku. Byla roku tohoto tím zajímavější, an k nám zavítal z Jičína p. Dr. theol. Leop. Kotrbelec, kteréhož i hned shromáždění jednohlasně za předsedu sobě zvolilo.

První otázku zodpovídal p. farář Nýrský P. Fr. Lehrmann: *„Jak může a má duchovní správa škodlivému vlivu tisku, jenž náboženství a církvi nepřítelem jest, ve své osadě se opříti?“*

Časová tato otázka dobře pojata jest, a mezi prostředky, jakými bojovati naproti nepříteli tomuto, udáno: 1. zařízení školních knihoven; 2. povšechné řádné vychování; 3. důkladné a jasné výklady věro- a mravouky křesťanské, zvláště u mládeže škole odrostlé, kteréž rozum a srdce v stejné míře poutati musí; 4. neustálé studium duchovních pastýřů samých, aby náhledy bludné doby nynější se stanoviska také vždy nynější vyvrátiti dovedli. 5. Vzorný život duchovenstva obrátí mlčky v nivec mnohé ústrky, kterých se tisk ochotně ujímá, když jen snad zdaleka jakéhos základu mají. 6. Opatrné vyměnění jednotlivých takových kněh a spisů, kteréž záhubné jsou. 7. Důvěra pevná při svědomitém použití oněch výše udaných prostředků, že Bůh sám také svou milostí mnohých cest vytkne, aby zde semeno zlého u svém počátku hned zničeno bylo.*)

Druhou otázku měl pan Matěj Pilát, administrátor v Podsinovicích: *„Rubriky rituální se zanedbávají, i stává se, že si navyká duchovní správce jakýchsi poklesků při oběti mše svaté. Které jsou tyto převládající poklesky?“* —

Poukázav na vysost oběti novozákonné přešel pán hned na některé chyby se vyskytající:

Přede mší svatou: žádná aneb povrchní příprava; v sakristii má kněz připadající mši svatou vyhledati,**) kalich připraviti, a ruce sobě umýti. Na kalich se nemá klásti klíč od tabernakulum ani biret, neb šátek atd.

---

*) Upozorňujeme při tomto předmětu zvláště na spis: Gedanken über die Restauration der Kirche in Deutschland. Regensburg 1859. Manz.

**) Amberger, slavný pastoralista radí, aby každý kněz mši svatou prošel a perikopy pozorně přečetl, aby tím větší pobožností při oltáři přítomen býti mohl. *H. H.*

Vychází-li kněz neukloniv se před křížem v sakristii postaveným, s hlavou obnaženou k oltáři, a nechá-li knihu mešní hochem přisluhujícím otevříti, což vše přísně zapovězeno: Est contra Rubricas, si sacerdos permittit, ut minister — excepta Missa solemni — aperiat Missale, cum hoc fieri debeat a sacerdote ipso ab initio Missae, qui repraesentat Christum figuratum in libro septem sigillorum, et qui aperit, et nemo claudit.“

Mezi mší svatou stává se, že velebné svátosti a kříži na oltáři postavenému patřičná úcta se neprojevuje, kteráž se zvláště úklonami a patřičným držením rukou jeviti má. Dále vyslovují se slova (a to platí zvláště o kanonu), která se zřetelně a na hlas vysloviti mají, zběžně aneb naopak vyslovují se hlasitě, která potichmu vyslovena býti mají. Není pak divu, že se mše svatá nápadně rychle a beze vší pobožnosti odbývá. Zvláštní pozornosti zasluhují slova při konsekraci: „Verba: „Hoc est enim Corpus meum, — attente, distincte, reverenter, secreto atque non solum narrative sedetiam assertive seu significative sunt proferenda“. Totéž platí o slovech při kalichu. Jak dlouho mše svatá trvati má, udávají zrejmě rubriky: „Missa regulariter nec duret ultra mediam horam, nec brevior sit una tertia horae parte.“

Zde zvláště slovo sv. Bonaventury každý rozjímati má: „Qui praecipitat Missam, praecipitat se in infernum.“

Důležité jest také, jak se má kněz zachovat při svatém přijímání, a když má věřícím Tělo Páně podávati:

Sacerdos patenam cum ambabus s. Hostiae partibus manu sinistra. nec cubitu aut brachio Altari innitens, sed per quatuor circiter digitos super Corporalis partem, ubi s. Hostia posita elevata fuit, tenens, percutit ter pectus suum dicens: „Domine non sum dignus, etc.“ quae verba vero, nec non ista: „Ecce Agnus Dei, qui tollit peccata mundi“ juxta S. R. C. Dec. 23. Maji 1838 semper *idiomate latino*, non autem vulgari proferenda sunt.

c) Po mši svaté dlužen jest každý kněz díky vzdáti. Na toto díkůčinění kladou velkou váhu všickni bohoslovci. Sv. Augustin praví: „Debetis scire, quid accepistis, quid quotidie accipere debeatis.“ — Řečník tuto krásnou myšlenku ještě důkladněji probrav ukončil svou úlohu slovy Spasitele a Pána našeho J. K., kteráž platí každému věrnému služebníku: „Euge serve bone et fidelis, quia in pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam.“

Na třetí otázku odpovídal p. kaplan Hiršovský P. Raymund Obermüller: *Které důvody podati lze pro kázaní, která se o katechismus u přísném pořádku opírají? Aneb: Jsou-li prospěšná katechetická kázaní?* P. řečník udal za důvody: 1. Nynější indifferentismus. 2. Kolossální často nevědomost u věcech náboženských. 3. Všady se vyskytující rationalismus, který o zjevení Božím ničeho slyšeti nechce. 4. Slabost rozumu školní mládeže v prvních letech, když školu navštěvují. 5. Chyby a poklesky katechetů samých, kterých se ve škole dopouštějí.*) 6. Chyby a nedostatky na dítky upadající, které školu navštěvují (k. př. nedostatečná školy návštěva, atd. atd.)

Nám z úplna ze srdce vzal velebný pán náhledy, an pravil mezi jiným v dalším postupu: „Že v takových okolnostech cyklus katechetických kázaní, která sobě všeobecný katechismus diécesní za základ berou, aby posluchačům pravdy křesťanské v novém opět rouše podány byly, a jim důkladnější vědomosti ve křesťanských pravdách se poskytly, výborně účinkovati musí, leží na bíledni.

Avšak zvláště v městech věci spasitelné jméno „katechetická kázaní" nikdy nepřiložíme. Neboť lidé, jenž se za velmi vzdělané pokládají, považovali by to za urážku, naslouchati pravdám náboženským, které ve škole a snad i v křesťanském cvičení slyšeli. Volmež raději název „konferencí" (jak to k. př. učinil P. Roh. S. J.), pakli tyto přednášky s ranními službami Božími spojeny nejsou, a naleznem příležitost, i na lidi působiti blahodějně, kteří jinak malokdy ku kázaní přicházejí.

Kde na venku více kněží působí, mohlyby tyto přednášky nejlépe místo homilií při ranních službách Božích se zavésti.

Kde však pouze jeden kněz působí, jest věc ovšem obtížnější. Dají se však docela dobře spojiti s ranními službami Božími, když dva sousedé nejbližší se umluví a mezi sebou službami Božími se střídají, aniž se musí evangelická perikopa vynechávati, poněvadž obsah čtení svatého v úvod se přijmouti může." —

Nemůžeme dále velebného p. řečníka sledovati, abychom meze dopisu nepřekročili, an pravidla udává, jak se katechetická kázaní vypracovati mají. Upřímně se vy-

*) Upozorňujeme o předmětu tomto na nejnovější spis ve Fribure od slavného prof. Hirschera vydaný. H. H.

znáváme, že nám často obtíže dosti nadělala, a že nás ani literatura německá, v tomto oboru četně zastoupená nikterakž neupokojila.

Avšak myšlenku u konce svého vypracování podanou musíme ještě vytknouti: Zdali v jednom roce možno celý katechismus ve spůsobu dostatečném probrati, uznávám za věc velmi nesnadnou. Probere-li se ale v jednom roce učení o víře, v druhém roce třetí kapitola a ve spojení s ní pátá, a v třetím roce učení o sv. svátostech a v organickém spojení kapitola druhá; pak lze docela dostačitelně jednotlivé pravdy probírati.

Takto čas velmi rychle u rozmanitém rozjímání o předmětu tomto uplynul, a byla tato rozprávka v základě této práce vyborná perla celého shromáždění.

Literární Oznamovatel.

I. **Evangelium sv. Marka.** Přeloženo a obšírně vyloženo od *Františka Sušila*, profesora theologie. Nákladem Dědictví sv. Prokopa. Číslo II. za r. 1864. V Praze 1865. Tisk Karla Bellmana.

II. **Evangelium sv. Lukáše.** Přeloženo a obšírně vyloženo od *Dr. Františka Sušila*, profesora theologie. Nákladem Dědictví sv. Prokopa. Číslo III za r. 1865. Tisk Karla Bellmanna.

Toužebně očekávalo veškeré bohoslovecké čtenářstvo krajů československých další pokračování vzácného výkladu Sušilova; očekávání to ospravedlněným bylo i za tou příčinou, že nedávno vzniklé „Dědictví sv. Prokopa“ mělo osvědčiti skutkem, zdali životní síla jeho vydáním prvního spisu dokona jest vyčerpána a zdaž tedy podobným, jak při mnohém podniknutí novější doby se stává, spůsobem i našeho Dědictví květ sotva rozvitý k dlouhému spánku zimnímu se uloží, aneb — zdali nejsou sklamány naděje účastníkův, kteříž se ze vzniku a utěšeného rozkvetu téhož Dědictví nadáli pravého zvelebení naší bohoslovné literatury.

Během minulého roku marně čekali údové Dědictví na podíl svůj. Tudy naříkali mnozí, ale nejvíce sami údové výboru, v jichžto moci nebylo položeno, odstraniti překážky, jakéž se vyjití slíbeného díla v cestu postavily.

Zatím pak roku letošního správa Dědictví vše zase napravila; neunavený prof. Sušil zaslal výklad dvou evangelií, tak že do začátku srpna t. r. podíl údův za minulý i přítomný rok vytištěn byl a se již ode dvou měsíců rozesílá. Značná jistina peněžitá, k jakéž pokladna Dědictví už vzrostla, podává hmotnou jistotu, a vydané doposud tři spisy jsou zárukou mravnou, že Dědictví sv. Prokopské dostojí vznešenému úkolu svému.

1. Výklad Evangelia sv. *Marka* zaujímá toliko 75 stran téhož formátu, v jakém s. Matouš vydán byl. Po tomto skrovném objemu již lze souditi, že výklad řečený nechce považován býti co komentár samostatný, jak toho spisovatel i v předmluvě dokládá; kdo s prospěchem chce Evangelium s. Marka přečísti, nutno, aby si dříve komentár sv. Matouše opatřil, a obě knihy před sebou maje doplňoval, nač tuto (ve s. Marku) jen zkrátka jest poukázáno. Nejeden z čtenářův zajisté nadál by se, jak i my z počátku jsme se tím očekáváním kojili, že rázné péro spisovatelovo v řečeném komentáru odpoví na útoky, jimiž nejnověji Renanův pověstný spis se vytasil proti zjevené pravdě křesťanské. Ale neučinil toho pr. Sušil, a my ovšem zcela srozuměni jsme s důvodem jeho, an dí, „že pantheistický onen nevěrec pokárání sobě vymáhá, ale nezasluhuje, aby výmyslové jeho na zřetel neustále pojímáni byli;“ dáleji pak čtenáře v té věci odkazuje k dílu p. kan. Štulce: „Renan a pravda.“

Krátký úvod str. 1—5 jedná o s. Marku, o účeli, autoritě a celitosti Evangelia jeho a jazyku, jímž sepsáno bylo. Zde bychom rádi se byli dočtli rozvláčnějšího poněkud dokladu o tom, že s. Marek nepsal v řeči latinské a že tedy fragment Pražský — jenž se podnes o některých slavnostech co antiquita k oltáři hlavnímu v metropoli přináší — není autentický, a teprv ze 6. století pochází. Na str. 5. počíná text Evangelia; po každém téměř odstavci dovolává se spisovatel výkladu podaného na paralelním místě u sv. Matouše. Není to však jen holé odkazování; nébrž spisovatel z bohaté zásoby biblických vědomostí svých ukazuje slova a děje evangelické v novém světle a nové stránky řečí Božích vytýká. O něco obšírněji si počíná při vysvětlování částí sv. Marku vlastivých, jako: 1, 1—13 kázaní Janovo, 21—28 uzdravení posedlého; 3, 17. o slově „Boanerges“, 20—21 příbuzní Páně; 4, 21—25 o svíci a míře; 4, 26—29 o semenu za noci rostoucím; v kap. 5, 1—20 o uzdravení veleposed-

lého (viz Mat. 8, 28) přičinil spisovatel nových dokladů k vysvětlení tohoto divu, jenž exegetům nejednu nesnáz již způsobil. Taktéž nad jiné přiměřený jest v kap. 6. výklad 13. verše (o mazání olejem). Z dalších sv. Marku vlastivých a od spisovatele obšírněji vyložených částí uvádíme ještě 7, 31—37 o uzdravení hluchoněmého; 8, 22—26 uzdravení slepce v Bethsaidě; 9, 37—40 vymítání zloduchů a 9, 48. 49 solení ohněm; 12, 41—44 dar vdovy; 16, 14—20 rozeslání učeníků a nanebevstoupení Páně. Pakli v posledních kapitolách s. Marka přihlédneme k paralelným částem u s. Matouše, shledáváme, že v kap. 11, 12—26 o fiku, vyčistění chrámu Jerusalemského a moci víry a modlitby spisovatel nový výklad přidal, jakož i 14, 3 „mast" klasonardy drahé důkladně vysvětlil, a v 14. i 15. kapitole mnohé poznámky nové o utrpení Páně přičinil.

2. Mnohem obšírnější jet výklad evangelia s. *Lukáše*, kteryžto spis důkladností svou se k prvnímu komentáru sv. Matouše důstojně druží. „Úvod" na str. 1—5 poskytuje potřebných zpráv o svatopisci a díle jeho na základě bezpečných pramenů historických; nejistého však a legendistického podání (jako na př. byl-li Lukáš malířem? kdo byl onen Theofil? atd.) spisovatel o své váze zanechává. Již první dvě kapitoly svědectví jasné podávají o tom, že zkušený písma interpret bohatých pokladů vědomostí si nashromáždil v učitelském úřadě na ústavu bohoslovném; výklad jen těchto dvou předůležitých kapitol zaujímá zajisté 43 stran (5—48), tedy pětinu celého na 223 stránkách se rozprostranujícího spisu. Jaký také div, že vypravování evangelické o předchůdci Kristově, o početí Pána samého a narození jeho přebohatou látku k rozjímání a rozboru vědeckému poskytuje; jaký div, že líbezným zvukům velepísně „Magnificat" a chvalozpěvu „Benedictus" rádo naslouchá ucho naše; ještě obě písně každého dne v hodinkách kněžských znovu prozpěvujeme? V 2. kap. zajímavé jest chronologické udání o Quirinovi vladaři; asi před čtvrt letem jsme učené pojednání Abrlovo o témž Quirinovi četli v „Tübinger Quartalschrift" 1865 v 1. svazku; i bylo nám milým překvapením, že p. Sušil na str. 32 nás k onomu pojednání odkazuje; ten jediný příklad uvádíme místo mnohých na dosvědčení, kterak spisovatel s pilností včely neustává sbírati medu z kvítí literatury i nejnovější, aby čtenářům

co možná prospěšným učinil dílo své. Nevšední pilnost a hlubokomyslnost výkladu jeví se v částkách dále následujících: 2, 22—40 obětování Páně (a „canticum Simeonis"); 2, 41—52 putování Páně do Jerusalema; 3, 1—22 kázaní Jana Křestitele; v genealogii Kristově 3, 23—38 nadálí jsme se podle vzoru jiných exegetův větší rozvláčnosti; nyní pak přečetše str. 55—57, vděčni jsme p. spisovateli, že pominuv suchopárného vylíčení rozmanitých náhledův, v kteréž jiní vykladatelé zaběhli, zdánlivý spor mezi rodokmenem u sv. Matouše a sv. Lukáše se naskytující přejasným a při tom co nejvíce stručným způsobem urovnal. Další obšírné výklady se nalezají 4, 14—30 kázaní Páně v Nazaretě; 7, 11—17. Vzkříšení mládence v Naimě; 7, 36—50 Pán od hříšnice pomazán; 9, 51—56, poučení apoštolům daná; 10, 1—16 rozeslání učeníků. V archeologickém i allegorickém ohledu výtečný jest výklad paraboly 10, 25—37 o milosrdném Samaritánu; 11, 37—54 Pán na fariseý bědu vynáší; 12, 13—21 rozepře o dědictví; 12, 35—48 o dobrém a zlém sluhovi; 14, 12—24 o pozvaných k hostině; 15, 11—32 zdařilý jest výklad paraboly „o synu marnotratném," kterouž spisovatel (na str. 150) vším právem nazývá „perlou mezi parabolami," jejížto slova „co nebeská manna do duší lidských padají a rajskou útěchou je naplňují." Podobně my za to máme, že perlou mezi jinými výklady Sušilovými jest výklad paraboly této (str. 149—154) a hned následující „o správci nevěrném" (str. 154—159); nesnadno nalezneme komentár, jenž by při této druhé parabole vškery naskytlé obtíže tak šťastně odstranil, jak to zde shledáváme. Parabola o Lazaru a bohatci Luk. 16, 19—31 pak Kristova náuka o pohoršení a kárání 17, 1—10 a známky příchodu Páně 17, 20—37 rovněž došly důkladného objasnění, jakož i perikopa 19, 1—10 o Zacheovi a 19, 11—27 podobenství o hřivnách. Také při výkladu utrpení a smrti Páně značné doplňky předešlých dvou synoptiků nalezáme; 22, 7—23 slavení paschy; 22, 24—34 odměna apoštolů, zapření Petrovo; 23, 33—43 Ježíš ukřižován, od lotra uznán. Krásné vysvětlení perikopy 24, 13—35 o učenících do Emaus pocestných dovršuje ladný souměr celého díla.

Ještě za povinnost svoji klademe, uvésti tuto některé aspoň příklady, v nichž se ozračitě stvrzuje pravdivost slov, jež jsme při sv. Matouši již pověděli (Časop. duch. 1863. svaz. 7. str. 552), že také *překlad* Sušilův vyhovuje

všelikým požadavkům přesnosti mluvy a že tu mnohých výrazů použito, jenž trefněji připadají k textu řeckému neb latinskému, než překlad doposud běžný. Tak 1, 9 měla bible z roku 1857: „Losem vyšel, aby položil zápal," což nedává jasného smyslu; lépe klade Sušil: „Připadlo naň losem kaditi;" 5, 34 má Sušil: „synům svadebným" (staré čtení: tovaryšům ženicha); 11, 37 „aby posnídal u něho (obědval); 12, 50, kterak „jsem stísněn" (lépe než: soužen); 12, 56: „tvárnost nebe a země" (způsob nebe a země); 12, 58: když pak jdeš s protivníkem svojím k vrchnímu" (ku knížeti); 13, 11 „a byla shrbena" (a byla skličená), kterémuž výrazu příhodně dopadá slovo 13, 16: „rozvázána od pouta toho"; 13, 14 „náčelník sbornice" (kníže školní); 14, 18 „popluží koupil jsem" *ἀγρὸν ἠγόρασα* lépe přeloženo než v starším čtení: „ves jsem koupil," jakož podobně 23, 26; „jdoucího z poplužÍ" (ze vsi); 14, 34 „pakli sůl vyvětrá" (*μωρανθῇ*) „čím bude okořeněna" (pakli sůl zmařena bude, čím bude napravena); 15, 16 „luštinami" (pokrmem); 15, 31 „dítě" *τέκνον* (synu); 16, 9 „když mizeti budete" (když byste zhynuli); 16, 16 „každý na ně s násilím dorývá" (mu činí násilí); 16, 17 „jedné tečce" (tytlíku); 17, 3 „pokárej ho" (potresci ho), jakož i 23, 16 „skárav ho tedy jej propustím" (protož potrestám ho a propustím); 17, 20 „s okázalostí" patrně); 17, 37 „kdekoli bude mrtvola" (kdekoli bude tělo); 19, 17 „měhoděk" euge (dobře); 20, 20 „číhajíce poslali nastražence, jenžby se spravedlivými stavěli" (a pozorujíce ho poslali vyzvědače, kteříž by se spravedlivými dělali); 20, 46 „jenž libují choditi v řízách dle řeckého: *ἐν στολαῖς*, (kteříž chtějí choditi v krásném rouše); 12, 27 „stolovatel či obsluhovatel" (ten-li, kterýž sedí, čili ten, kterýž slouží); 23, 33 „na místo jenž slove lebné" řecky *κρανίον* (kteréž slove popravné); 24, 11 „zdála se před nimi jako pletky slova ta" (jako bláznovství); 24, 25 „ó nedomyslní" (ó blázni) a t. p.

Přečtěte výklad sv. Matouše uvykli jsme ponèkud výrazům, jež tehdáž spisovatel sám nazval „odchodným vláknem vetknutým do osnovy jazyka našeho;" a tudíž jsme při čtení dalších obou synoptiků se nad oněmi zvláštnostmi již ne tak dlouho pozastavovali. Slovo „sosal" (Luk. 11, 27) v předmluvě k sv. Markovi sice omlouvá náš interpret, ač nevíme, je-li slovo to více esthetické, než běžné u lidu našeho slovo: „požíval." Nikterakž ale srozuměni nejsme s výrazem „*pleť*," jehož u sv. Lukáše str.

1. 15. 220. použito ve významu: caro, tělo. Víme sice, že slova „plet," „plť" v staročeském jazyku ve smyslu: caro, tělo se užívalo, jak Šafařík dokládá (k zlomkům Evangelia sv. Jana 17, 2); ale již rýmovaná legenda o sv. Kateřině z 13. století klade slovo „plet" v novějším významu: barva tělesná, zvláště barva tváře; tak i Jungmannův slovník při slově „plet" v novějším významu: kůže, Haut; pak: barva, zvláště tváři; a teprv na třetím místě: plet = tělo, Körper, Fleisch, Mensch. Jedná se tu o tajemství víry, a nebezpečno bývá při tak důležitých věcech technické výrazy obvyklé zaměňovati v jiné, jako na str. 20. klade p. Sušil „Pána v ní (Marii) vpletěného;" slovo: incarnatio, incarnatus po našem zdání zcela dobře zní: vtělení, vtělený; takét v řeckém se užívá slova σάρξ = ve významu: „tělo" Jan 1, 14: καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, a jinde téhož slova ve významu „maso" Luk. 24, 39: ὅτι πνεῦμα σάρκα καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει, jakož starší bible na obou místech klade „tělo," a jak podobně i p. Sušil slova „plet" v obojím významu užil str. 1. (plet = tělo) a str. 220 (pletě = masa a kostí nemá); v druhém případě snadněji bychom slovo to připustili, nikoli však v prvním. Uvádíme vše toto nejvíce z té příčiny, bychom pohnuli p. spisovatele, aby při vydání Evangelia sv. *Jana*, na něž se brzy těšíme, při 1. kapitole veledůležité a jinde raději podržel slovo: „tělo," než aby k vůli gramatickému pokusu ač nechtě v nebezpečí uvedl dogmatickou správnost díla svého.

Jinak ovšem nejednu věc ku chvále obou výkladů bychom podotknouti měli; ale museli bychom jen znovu opětovati, co jsme při sv. Matouši pověděli o archeologické ceně, o homiletické prospěšnosti práce Sušilovy a obzvláště o mistrovském umění, jež on při objasnění parabol naskrze dokázal. Dosti na tom, že zásluhy profesora Sušila o vědu bohosloveckou došly veřejného uznání i se strany university Vídeňské, kteráž jej o 500leté slavnosti jubilejní diplomem *doktora* theologie poctila.

Dr. Borový.

ČASOPIS
katolického duchovenstva.

Ročník VI. **1865.** **Svazek VIII.**

Galileo Galilei.

Kdo slyše jméno toto ihned se nerozpomene na všeliké pověsti, dobré i zlé, které se o tomto muži semo tam roznášejí? A komu napadlo, aby zkoumal, co na nich asi pravdivého a co lživého? Latiník dobře dí: „Fama vagatur.“ Vypravují si o něm, kterak po slavném zřeknutí se před soudcí Římskými povstanuv vzdorovitě zvolal: „A přece se pohybuje“ (e pur si muove). A kdo posud pomýšlel na to, že věře té pověsti, Galileovi nejvíce na cti utrhá? Jak to přišlo, že Galilei odvolal a hned zase vzdoroval? že byl zbabělcem a na obrat hrdinou? Či soud římský sestával z lidí zbabělých, kteří ani tolik odvahy neměli, aby na něm vzdor potrestali? A dokonce, co se okovů a smrdutých žalářů týče, o těch se Galilei ani sám nezmiňuje, a proto jen nevědomost a zlomyslnost jistých lidí utrpení toto Galileovo vymalovala. Se stanoviska náboženského dalo by se snad namítati že se soudcové Galileovi dopustili jakési nespravedlnosti. Než pomněme, že i *Jan Kepler* od protestantských theologů mnoho snášeti musel, ano že i veliké světlo Angličanův *Baco Verulamský* pravost systemu *Koperníkova* podobně jako katoličtí soudcové Galileovi upírá.

Aby ale soudný čtenář sám rozhodl, kdo více chybil,

zdali Galilei či soudcové jeho, podáme zde kratičký přehled celé pře Galileovy. K tomu cíli ale třeba zmíniti se něco o systemu Koperníkovu; protože na osud Galileův veliký vpliv měl.

Již před Koperníkem tvrdili mnozí astronomové, že se nepohybuje slunce kolem země, ale země kolem slunce. Jednotlivé tyto myšlenky sebral Kopernik a co kanovník Frauenburský vydal po třicetiletém bádání památihodný spis svůj o pohybech těles nebeských. Toto dílo své věnoval *papeži*, což důkazem, kterak přesvědčen byl, že se v díle tomto nic kacířského aneb proticírkevního nenalezá. Vyzván několika kardinály, vydal dílo své tiskem, svěřil je příteli svému *Ondřejovi Osiunderovi*, a umíraje dotekl se ještě prvního vytištěného dílu, načež dne 24. března 1543 zemřel.

Osiander vyhlásil dílo toto Koperníkovo z bázně před nájezdy se strany bohoslovců a filosofů v předmluvě za pouhou hypothesi, ač v knize samé o ničem podobném Kopernik se nezmiňuje. Dílo toto vyšlo r. 1566 poznovu tiskem, a však nenalezlo takového přijetí a rozšíření, jaké by se očekávati dalo, a to pro námitky silozpytné. Po 70 let o těchto nových náhledech skoro mlčeno, až r. 1609 vynalezmuv Galilei nový dalekohled, pomocí jehož těla nebeská a jich pohybování pozorovati se jal, čímž nových důkazů o pravosti náhledů Koperníkových nabyl. Léta P. 1611 přišel Galilei poprvé do Říma a vykládal tu hodnostářům církevním a velmožům římským své náhledy. I věnoval také spis svůj o skvrnách slunečných římské Akademii dei Lincei, která spis ten r. 1613 tiskem vydala, kdežto zřejmě o pohybování země kolem slunce učí. Tato ochotnost přiměla Galileiho k dúmince, jakoby nyní se vší jistotou uznání svého systemu doufati mohl. Avšak zapomenul, že se řádnému důkazu o pravosti soustavy jeho mnohé silozpytné námitky příčí, jakých teh-

dáž přívržence systemu *Ptolomeova* soustavě Kopernikově činili. A tyto námitky silozpytné to jsou, které Galileiho s římskou inkvisicí ve styčnost uvedly.

Tehdáž ještě nebyla známa světu učenému ona okolnost, že vzduch zákonům tíže rovněž tak podroben jest jakož i moře, a že tudíž na kouli zemskou upoután s ní stále se pohybuje. I domníváno se, že se země ve vzduchu co v nějakém moři pohybuje, což kdyby se tak rychle díti mělo, jak Koperník a nyní Galilei udával, zajisté by beze škodného účinku na zemi samou zůstat nemohlo. Dle této důminky nemohlo by na zemi pro veliký vichr ani stromu, ba ani žádného stavení ostati a země by se musela podobati kouli úplně urovnané. Mimo to nemohl ani Galilei vysvětliti, kterak by při jeho soustavě možno bylo, aby nějaký kámen do výše hozený pádem na totéž místo se vrátil, odkud hozen byl. Podobně by musela koule vypuštěná od východu na západ mnohem volněji letěti než naopak, a každá rána na jih neb sever míněná musela by se cíle svého minouti. Tak se zdála soustava Koperníka a Galileiho býti v rozporu se zjevy skutečnými.

Protivy tyto dovedl teprv žák Galileův *Toricelli* odstraniti, dokázav, že vzduch k zemi přitahován s ní zároveň se pohybuje. Galilei ale podobně jako Koperník učil, že dolejší vrstva vzduchová se zemí se rovně pohybuje; co důkaz tohoto náhledu svého uváděl podobnost a rovnohodnost tohoto vzduchu se zemí.

Nesmírná ona horlivost, s jakou Galilei náhledy své rozšiřovati se jal, popudila tím více nepřátely jeho. Dominikán jakýs florentinský psal a disputoval proti důmince o pohybování se země. Galilei hleděl nyní v listu svém na P. *Castelli*-ho, jenž v mnohu exemplářích rozšířen jest, náhled svůj i bohoslovecky odůvodniti, kterýžto list ve spojení s oným spisem o skvrnách slunečných tvořily

pak takořka základ žaloby, jež na něho pro filosofické a theologické bludy u sv. Officium v Římě vznešena jest.

Dověděv se Galilei o této denunciaci, odebral se jhned do Říma, aby náhled svůj hájil. I tehdáž nalezl laskavého přijetí. Zvlášť papež *Pavel V.* projevoval mu svou úctu. Celá záležitost Galileova nebyla předložena vlastnímu soudu inkvisičnímu, ale toliko kommissi znalců, qualifikatorů, kteří svá zdání o žalobě pronésti měli.

Galilei počínal si ale v Římě velmi neopatrně. Spoléhaje se na osobní přízeň papežovu, jakož i mnoha kardinalů, domníval se, že přesvědčí ony qualifikatory o neomylnosti náhledu svého, ač se mu při tehdejším stavu vědy *silozpytných důkazů* nedostávalo. Výsledek vyšetřování byl proto Galileimu velmi nepříznivý. Znalci pronesli náhled svůj o soustavě Koperníkově a Galileově ve dvou větách. Pravili: 1. Učení o stání slunce jest ve filosofii absurdné a nepravé a písmu svatému odporné, a protož haeretické. 2. I myšlenka, že by se země pohybovala, jest absurdná a falešná ve filosofii, příčící se písmu a ve smyslu bohosloveckém, byť i ne kacířská, přece co do víry bludná. („erronea in fide.“)

Celé toto jednání konáno ze šetrnosti ku Galileimu tajně. Dne 26. února 1616 dán mu rovněž rozkaz, aby se vzdal tohoto učení, úředně za falešné uznaného. Kardinal *Bellarmin*, příznivec Galileův, měl mu rozkaz tento před notářem a dvěma svědky ve svém bytu sděliti a zároveň připojiti, kdyby se Galilei nepodrobil, že by pak soudní vyšetřování provésti se muselo, na čež by i Galilei uvězněn býti musel. *Galilei slíbil poslušnost* a tak se celá ta věc bez všelikých dalších nemilých následků ukončila.

Co asi možno nám nyní souditi o tomto rozhodnutí soudu římského? Chtíce soud řádný o věci té pronésti,

jest nám zapotřebí, bychom se postavili na stanovisko zcela objektivní, ovšem na stanovisko onoho věku.

Pohlédneme-li poněkud pozorněji na pronešený rozsudek, zpozorujeme, že jmenuje myšlénku Koperníkovu „*absurdní a falešnou ve filosofii.*“ Tot nemůže nás nikterak uraziti, pomníme-li, že vědy přírodnické co „fysika“ patřily ku Aristotelově filosofii. Kommisse qualifikatorů neměla zde zajisté nic jiného na mysli, než ony protivy fysikalné, které se tehdáž dle náhledů Ptolomeových soustavě Koperníkově na odpor stavěly a kterých ani Galilei, tím méně soudcové jeho odstraniti nedovedli. Proto nazvána myšlenka Koperníkova absurdní ve filosofii a falešná. — Mimo tyto protivy filosofické naskytaly se i obavy theologické, které kommissi všelikými předsudky proti této novotě naplňovaly, a to tím více, an právě tehdáž jiný mathematik, pověstný *Giordano Bruno*, filosofie přírodnické ku nejhanebnějším útokům na víru katolickou použil, háje zároveň soustavu Koperníkovu, ji se svými náhledy důmyslně spojiti usiluje. Mimo to ještě neutuchla bázeň, která se po reformaci všech bohoslovců přede všemi novotami byla zmocnila. Uvážíme-li všeliké tyto okolnosti, tut věru nebyl stav soudců příliš žádoucí. I Galilei rozmnožoval rozpačitost jejich, ještoto i jemu pokroky u přírodnictví zdály se býti nejasné a s věrou přísnou se neshodující. Kdyby sám Galilei jasných a nezvratných důkazů na obhájení svých náhledů byl uvedl, a bohoslovce přesvědčil, že se tyto náhledy jeho s písmem a věrou dobře shodují, byliby se tito zajisté bez všeho rozmýšlení ku náhledům jeho přidali. Ale tak naplňovaly všeliké tyto okolnosti bohoslovce římské bázní, tak sice, že konečně rádi byli, že se alespoň písma uchytit a v slovech jeho podnět k zavrhnutí náhledů Galileových nalezti mohli. Měliť tu po ruce autoritu nadpřirozenou, kdež přirozená žádného rukojemství neposkytovala. Co se týče písma

sv., tuť se drželi qualifikatoři přísně doslovného znění bible. Tu se ale mluví o událostech přírodních dle obecných běžných náhledů, od nichž neupuštěno dříve a písma jinak nevykládáno, pokud nebylo nezvratně dokázáno, že se jinak vykládati musí. Kdyby byl Galilei ony přírodnické úkazy vysvětliti dovedl, zajisté by se i od bohosloveckých námitek bylo upustilo, ano i upustiti muselo. Ale tak nebylo právě tehdáž žádné tak nutné příčiny, proč by se ona biblická místa jinak vykládati musela. Z toho se dá vysvětliti, že nazván jest náhled Koperníkův písmu se příčící a u víře bludný.

Takové byly tedy okolnosti, v nichž se qualifikatoři římští nalezali, pronášejíce úsudek svůj. A kdo by byl mohl za dob *tehdejších*, na tehdejším stanovisku věd pronésti jiný rozsudek? Protož nikdo neupře, že úsudek onen *subjaktivně* správný byl.

Vzdor tomu jest nám ale želeti, že tolikero nepříznivých okolností se setkalo, které kommissi přiměly k úsudku, jenž se pak hodil za dobrou a lacinou zbraň nepřátelům soudů římských, kteří ve všem tom jen pronásledování vznešeného učence a zdržování pravé osvěty a vzdělanosti spatřovali a posud spatřují bez ohledu na onen čas a na tehdejší nedospělý stav vědy.

Rozsudkem soudu Římského usnula celá ta událost na delší dobu. Po patnácti letech vydal Galilei svůj nejlepší spis pod názvem: „Rozmluva o dvou hlavních soustavách světových — Ptolomejské a Koperníkově.“ V této rozmluvě zastávají se jedni jedné, druzí druhé soustavy: třetí pak uvažuje výroky obou, ale tak, že ač v celku se určitě nevyslovuje, přece jen straně Koperníkově vítězství připisuje.

I zdá se, že se Galilei sám jakési denunciace se strany svých protivníků obával. Proto se odebral opět do Říma, by si tu od nejvyšší censury povolení ku vydání svého

díla vymohl, což se mu i podařilo. Podobného povolení dostalo se mu i ve Florencii, kdež dílo to také r. 1632 na světlo vyšlo. Než nalezlo se pak, že ve vytištěném díle tom *Simplicius*, zastánce náhledů Ptolomeových, při každé příležitosti směšným se činí a soustavě Koperníkově vítězství se připisuje; i považováno to pak ve vyšších kruzích Římských za porušení poslušnosti, kterou byl Galilei slíbil; i domníváno se, že se Galilei tímto lstivým způsobem církevní autoritě vymknouti a ji takto pohrdati chce. Čím vznešenější byl Galilei, tím větší byla příčina k obavě, aby příklad jeho následovníků nenalezl. I zlehčovaní protivníci jeho neleníli, a s obou stran rozmáhala se hořkost rozličnými polemickými spisky.

Léta P. 1633 povolán byl Galilei do Říma; avšak i tehdáž nalezl laskavého přijetí i u samého papeže *Urbana VIII.*, jenž dovolil, by Galilei po čas vyšetřování místo v paláci inkvizičním prozatím u poslance Toskanského *Františka Nicolini* přebýval. Papež sám proneslť žalobu na Galilei v ten smysl: Že vydáním „dialogu“ přestoupil onen rozkaz, který mu r. 1616 kardinalem Bellarminem vydán byl. O kacířství neb odpadnutí od církve nebylo ani řeči, nýbrž považována věc ta co provinění proti disciplině, co neposlušenství a nedbání na autoritu církve.

K vůli formálnosti musel se konečně Galilei přece dostaviti do paláce sv. Officia, by zde po čas svého vyšetřování uvězněn byl. Avšak bydlel zde u úředníka fiskálního, a nikoli v jakési závřené cele; a byl tam velmi vlídně chován a vazba ta netrvala ani tři neděle. Dne 22. června 1633 pronešen rozsudek, načež Galilei kleče odříci se musel zdání svých, co proti víře čelících, s písmem se nesrovnávajících a haereticky podezřelých. Na rozsudek a zřeknutí toto měl následovati skutečný žalář do libosti papežovy, na dobu tedy neurčitou, který ale

Galileimu mlčky milost udělil, poručiv mu toliko, aby se ubytoval v zahradě „Trinita dei Monti," jež byla vlastnictví vévody Toskánského, tak že zase u svého příznivce Nicolini-ho bydlel. Po několika dnech dovolil papež Galileimu, by se do Florence vrátil, kamž se ale Galilei teprvé koncem roku 1633 odebral, a to pro mor, který tam v letě téhož roku zuřil. O jakémsi mučení, trápení neb žalářování nezmiňuje se ani Galilei ani přítel jeho poslanec Toskánský.

Uvážíme-li tyto další osudy Galileovy, taktéž tázati se musíme, zdali toto druhé odsouzení velikého tohoto přírodozpytce spravedlivé bylo?

Nám jde jen o pravdu; nechceme vše a naprosto omlouvati, co Řím v té věci učinil: zároveň také nemožno pokládati Galilei-ho za zcela nevinného. Mohla-li nedospělost vědy v onu dobu vůbec vynésti jiný úsudek, než kvalifikatoři římští r. 1616? Mohla-li kongregace římská r. 1633 změniti jejich nález v šetrnější? Proč nepodal Galilei podstatnějších důkazů pro svůj náhled? Proč, jak připověděl, jej nepředkládal *co hypothesi*? I domníváno se, že Galilei v osobě Simplicia samého papeže viní a jej nešetrně v posměch uvádí, ano že povolení k vydání díla svého v Římě lstí byl vymohl a proti Římu použil. — K omluvě Galilei-ho slouží, že v dialogu svém nikde doslovně onoho zákazu a slibu neporušil, an nikde rozhodně nesoudí a neuzavírá. Nad to byl právě panující papež dříve nakloněn soustavě jeho; mimo to docílil krom čtvero approbací i povolení „magistra sacri palatii" *Mikuláše Riccardia*. Praví se, že lstí si k tomuto povolení dopomohl! Ale což nevěděl jeho římský censor o prvnějším odsouzení? Tu by spíše tomuto než Galileimu vina přiřčena býti musela. — Že by Galilei tak hrubě svého příznivce uraziti chtěl, vydávaje papeže v posměch v osobě Simplicia, nedá se dle všeho ani po-

myśliti. Vždyť právě ona naděje to byla, že Urban VIII. systému jeho již co kardinal nakloněn jsa, nyní ho nezatratí, která jej ku vydání díla jeho přiměla. Zdá se tedy, že soud římský u věci této příkře soudil, ještoby pokuta jemu uložená, uvěznění na čas a dobu neurčitou, byla skutečně následovala, kdyby lepší náhled papežův sám ji byl nezrušil.

Co se však onoho odpřisáhání týče, jednalo se tehdáž pouze o to, aby Galilei uznal, že slunce není středem všeho světa, nýbrž že se ono kolem země pohybuje. Neznaje nezvratných důkazů, nemohl také tvrdošijně věc svou zastávati. Co katolíku dokonalému nepřicházelo mu za těžko podrobiti se v ohledu tomto výroku autority církevní. Co myslící muž věděl a poznával, že každé — dle zdání i nejlepší bádání bludu podrobeno býti může. Co učenec musel také uznati ony protivy mezi svým bádáním a tehdáž panujícími všeobecnými náhledy fysikalnými. Co křesťan znal pak neomylnost zjevení Božího a kořil se jemu. To vše postačilo, aby se Galilei výroku kongregací podrobil a od dalšího bádání u věci té upustil. Nedá se ovšem upříti, že zřeknutí toto duchaplnému přírodozpytci bylo těžké: a však on znal dokonale své náboženské a církevní povinnosti a proto větším se jeví v této pokoře, než ve vědě, kterou zdokonaliti se snažil. Že by Galilei hrozbami k odvolání přiveden býval, nemožno věřiti proto, že právě to nejhorší, neurčité sice — ale proto snad i doživotné uvěznění, mu oznámeno bylo a i po odvolání následovati mělo. —

Kdo by si u věci té větší důkladnosti přál, nechť nahlédne spis rytíře *Venturi*, jenž o ní obšírněji jednaje listy Galilei-ho a posud neuveřejněné listy poslance Toskanského na dvoře Římském v II. díle str. 147—170

přináší a celou při Galileiho líčí. Mimo to nalézne i všelicos v časopise „Katholik“ v svazku červnovém 1864 str. 689 a t. d. Těmito spisy dopluňují se starší vydání listů a dopisů Galileových. *Hložek.*

Kristovo požehnání vezdejší.

(Dokončení.)

IV. Oblažení služby Kristem.

„Tu již není služebník, ani svobodný . . . všickni vy jedno jste v K. J.“
Gal. 3, 28.

Že K. P. blaho přinesl do rodiny, osvobodiv ženu a dítě, vidno je z listů předešlých. Tím však by nebyla ještě oblažena rodina celá. Hlava, podstata její je muž, a pokud ten v porobě dlel, nutně s ním hynuly žena i děti. V pohanstvu však právě nejvíc mařilo štěstí domácí otroctví, stav to, v němž muž s rodinou celou cizímu náležel muži co statek, stav to, v němž blaho mnoha lidí obětovalo se zcela prospěchu, pohodlí a vášním všem člověka jediného.

A) *Jak úpělo v jarmu poroby služebné lidstvo*, a

B) *jak teprv K. to břímě jim zlehčil*, at dokážou následující řádky.

A) Původně dal Bůh člověku právo jen nad tvory nerozumnými, aby dle libosti zvířat a stromů a bylin užíval. Však ale nadvládu nad člověkem takovou, aby nevolného donucovati směl k práci, mu odepřel Tvůrce. Avšak člověk sám pozbyl hříchem část své nadvlády nad přírodou, a dílem sám poddal se zlému ďáblu, jenž ponejvíc lidmi lidí v porobu uvádí, aby se svářili spolu. — Noe první vyřkl kletbu nad Chámem, a potomky jeho za otroky Semitů a Jafetitů prohlásil. Soud tento Boží co žravý rak plížil se z dvou těchto větví v pokolení

lidské, čím více pro nemrav stíhla je kletba. Brzy po světa potopě silný povstal lovec, jenž v porobu co lesní zvěř jímal své bratry. A odtud též počaly v národech, kmenech i rodinách svády a půtky, v nichž slabší se stávali roby vítězův. Ano i z nouze nezřídka zaprodávali se jednotlivci. Bylotě i židům úpěti v porobě Aegyptské, a později opět v Babylonské, až Bůh rozbil ta pouta. — Byltě i v Izraeli nemrav, držeti otroky cizí a zaprodávati se na čas v službu otrockou. Však tu mírněji nakládáno s nimi nežli u pohanů, a v milostivém letě (po 49 letech) židovští otroci opět se vraceli k svojím. Po římském právu však vydává se dlužník na dobro věřiteli, a bylo-li by jich více, rozděliti se směli o části těla ubožáka. Jak potupeni, jak týráni tu bývali otroci, zřejmo ze zběžné zásady, již stanovil zákon: „*Non tam viles, quam nulli sunt.*“ — Robi tudíž se nepokládali za lidi rovné pánům od přirozenosti, ale podstatný se tu stanovil rozdíl jako mezi člověkem a němou tváří, jako mezi umělcem a nástrojem jeho. Touž pak měrou tvrdili i mudrci řečtí falešně, žeby již od přírody určeni byli pán k panování, a sluhové k otroctví, Proto též jenom za věc je považováno, jež prý se vším, s tělem i duší, přisluší pánům, a koupiti i prodati může se dle libovůle. Proto ani manželství jim nebylo přáno; děti pak zplozené v smilství, připadli opět co majetek pánům k volnému nadužívání. Celé břímě práce uvalilo se na ramena těch nešťastníků. Na sta, na tisíce jich uzavírali boháči v chlévích. Co tito marnili v přepychu, hynuli ubozí otroci po těžkém lopocení, k němuž je dohánějí biče, v úzkých a vlhkých skrýších podzemních, odpola nazí a bídně stravovaní. Běda, vášním-li biřicův nevyhověli docela! týráním nejhroznějším, mrskáním až k zmrzačení ano i k smrti ukrutné hrozil jim hněv nelidských mučitelův! Staří a choří otroci obyčejně umírali hladem.

A hůře ještě otrokyním se vedlo. Celé houfy jich v patách muselo následovati rozmařilou paní, jež nestrnula i krví otrockou pokáleti rukou nestoudných. — Však nejen lakotě a hněvu ubozí padali v oběť: sloužiliť kromě to bez rozdílu pohlaví i vilnosti, kterou péro se vypsati zdráhá. Jen o hrůzných hrách šermířských podotknouti zde sluší, v nichž na sta otroků až k smrti zápasívalo buď mezi sebou buď s divokou zvěří, a to k zábavě lidu! Na účel ten krmeni a cvičeni byli z mládí. Proto lvy, tygry a medvědy na pouštích chránil zákon. Hlasitě volával lid Římský, nad šelmy krvi žíznivější: „*Panem et circenses!*“ A císaři, hodnostáři a boháči hrami těmi hledali lidu přízeň. Sám Trajan, z nejlepších jeden, po vítězství nad národem Dáckým hry dával, v nichž 10.000 lidí zahynulo v boji s 11.000 dravců. Zápasníci k smrti se hotující v řadách se sklánívali před císařským trůnem s pozdravem: „*Ave, caesar, morituri te salutant.*“ — Strašně-li pak roztrháni se potáceli na zemi v krvi, tu pokřik a potlesk děsný ze 100.000 hrdel otřásal budovou ohromnou; pokynutí palcem útlých Římanek dalo neb bralo jim život. Řinkot zbraní, řvaní šelem, štkání padlých byly tehdáž zábavou lidstva! — Počet otroků ubohých ukrutnostmi těmi tak se ztenčil, že odevšad se kupovali a honili do hlavního města. A povrhelů těchto nebylo málo v světě pohanském; tvořilit téměř 2 třetiny v společnosti lidské. Tu snadno je pochopiti, že jen nejhrubším násilím, lstí nejschytralejší bylo lze ohraditi se proti vzpouře jejich. A nezřídka věru ve zbouření uvedli města, ba celé země v největší nebezpečenství. V Tyru jedním dnem povraždili městany všecky; Italii nejednou spustošili a města řecká, ba Řím sám, světovládný třásl se před nimi. Zato však otroci tím více hnětěni byli, až pak pro bezpečnost pánův vydán byl na věčnou hanbu po návrhu Silly zákon v senátě, aby beze všech výmínek

při zavraždění pána všickni otroci jeho ukrutnou zhynuli smrtí. A v pravdě, po zabití Pedancia, praefekta v Římě, 400 nevinných za obět padlo! —

V Spartě pak zas mládež na otroky honby konala, v nichž na tisíce jich pobito bylo Tu věru není divu, že ubozí spikli se často, zplenili a vraždili všecko vůkol. Žijeť i v srdci člověka tupého přece jistý cit, jisté vědomí o svém důstojenství a nějakém právu, a vzpírá a vzpouzí se proti přílišné trýzni. —

Tak žalostný byl stav sluhův pohanských; tak nešťastný jejich k pánům poměr, jenž se zachoval až podnes, kde buď modloslužba neb islam vládne. V Asii a v Africe dosud se na trhu kupují a prodávají lidé, aby buď za líné hospodáře konali vše práce potřebné doma i v poli, buď aby plnili peleše vilným Mahomedánům. Přese vše namahání mocí křesťanských až posud vyváží Afrika ročně aspoň půl millionu černých otroků. — Tak tedy chlípnost pohanská rodí soběctví a toto opět ukrutnost, jež tak utiskovala ženu, trápila děcko a mořila sluhu. A po dnes cizoložství, mnohoženství, vraždění a pohozování dětí a poroba sluhův hanobí všecky země pohanské. Kromě křesťanství není svoboden člověk, a svobodu próto nepřeje jiným. *Sám svobody kdo hoden, svobodu zná vážiti každou; v pouta kdož jímá otroky, sám je otrok.* — Kde člověk nestojí v povinném poměru k Bohu, tu i poměry jeho k lidem jsou vepsí. Jen K. nás opět spojil s Bohem, a dovedl tudíž i spojiti lidi spolu. Vysvobození židů z Aegypta a propouštění židovských sluhů v roce jubilejním předobrazovaly milostivé léto, jež prohlásil K., když kázal jatým propuštění a ze žaláře vyvedl vězně. (O tom v B.)

Svoboda, již nám s nebe přinesl Syn Boží, je ovšem hlavně svoboda synů Božích, osvobození od hříchů a trestů za ně, a však právě svoboda tato měla osvoboditi lidstvo

i ze jha, do nějž lidi mezi sebou ďábel uváděl, z jarma, v němž upěla žena i děcko i sluha. Trpělat arci po příkladu apoštolském prvotní církev po delší čas poměr pánův a sluhův: však ale dřív než jej zrušiti mohla, an byl tak v společnosti zakořenil se, musela dříve přetvořiti společnost všecku. Služebnictvo patřilo v starém věku k majetku, ježby propuštěním náhlým všech sluhův byl utrpěl největších pohrom. Otroci k práci nevolní a pánům odporní by šmahem se byli vzdali vší práce, a orba i řemesla byla by zanikla rázem. Bylot zapotřebí, aby pány i otroky dříve pronikl duch a mrav křesťanský, pak teprv rozdělení jejich a smíření stalo se možným. Za tou příčinou učila církev již od počátku, že všickni lidé před Bohem sobě rovni jsou, z jedněch rodičů majíce původ, i potřebu spasení i účel poslední majíce rovný, že všickni jsou syny Božími, všickni jedno v Kristu jako údové jednoho těla, v němž-li trpí úd jeden, trpí údy všecky. — Dle těchto zásad pak se chovala sv. církev. Po příkladu svého Božského mistra z prvu pracující a obtížené hleděla získati, aby je Kristus občerstvil. Jak mile přijali jho Krista, stalo se jim břímě stavu lehkým a sladkým; a to zajisté tím více, ant Kristus připomíná pánům, aby, kdo větším chtěl by býti, byl jiným sluhou, jako syn člověka přišel, aby jiným sloužil, a sv. Pavel mírnost jim kázal, anit páni jako služebníci v nebi mají jednoho pána, jenž osob nepřijímá. — Více však smířiti musel ještě trpký sluhův osud sám vzor Kristus, jenž myl nohy učedníkům na příklad, jak by i oni nižším sloužiti měli.

Příklad tento Páně a Pavla, jenž přijetí uprchnuvšího sluhy Onesima a Filemona ne co sluhy, ale co bratra vyžádal, muselo smířiti žalostný stav služebnictva. A právě od doby té zvěstují nám dějiny důvěrné přátelství mnohé a mezi pány a sluhy, nezřídka jedni druhých

přivedli k víře v Ježíše Krista, nezřídka dělili se o korunu mučedlnickou. A však nejen tak uvnitř, ale i zevně starala se církev o vysvobození sluhův. Zprvu jim dobyla práva, obmezila právo pánův k trestání, a brzy trestuhodné sluhy zcela odkázala soudům. Provinivším se otvírala církev chrámy své co bezpečné útočiště, pokud by jim neodpustili páni. Více pak ještě pečovala církev o svobodu svědomí sluhův křesťanských, aby jim nikterak nebránilo se u víry vyznání. Nad to všemožně podporovala vykupování otrokův, jež přičítala vždy k milosrdným skutkům, přikázaným věřícím vůbec. Zvláště pak biskupové a papeži závodili v tomto bohumilém díle tak, že sv. Ambrož prodal k vůli tomu i kostelní nádobí, a Řehoř V. dovolil za tímž účelem prodati i zádušní statky. Brzy pak určen i podíl obročí chrámových k vykoupení v porobě hynoucích. Dobrovolné pak propouštění vševšemožně podporovala příkladem vlastním, a zapověděla přísně, aby v porobu nebyl opět vzat osvobozený sluha Ano z Řehoře V. doby i nezřídka otroci svěceni jsou na kněžství a tím pak svobody docházívali spolu. Tak posloupně zvýšovala církev stav sluhův potupený, až na prosto zrušila stav nevolnický. Z prvu zakázala prodej všech křesťanských otrokův jinověrcům, a obchod s otroky křesťanskými pánům, až posléze Alexander III. na třetím sněmu Lateránském otroctví zrušil na dobro po světě křesťanském. —

Však nespokojila se choť Krista, jenž sám stal se sluhou, jen osvobozeuím nešťastníkův těchto v krajích křesťanských, až i v pohanských zemích hleděla je osvoboditi.

Zvláště pak krutě nakládali Turci s otroky křesťanskými.

Tu vícekráte pudila víra knížata s lidem k válkám křižáckým, aby zmírnila osud bratří, a řády rytířské

střežily území křesťanské, až pak i povstaly řády *Trinitarů* ve Francii, a *Bl. P. M.* „*od výplaty*“ ve Španělsku, jímž na tisíce otroků děkuje svobodu svou i víry zachování. — Když pak Španělové nelidští dobyvše krajin Indiánských, trýznili surové obyvatelstvo, missionáři *Dominikáni* — v čele Lasbasas — jim jedině dobyli mírnější vládu. — V 15. století opět Portugalci se zmocnili jižního pobřeží Afrického, a počali obchod i s černochy do Indie západní. Tu neustáli papežové od Pia IV. až k Řehoři XVI. naléhati, aby přestal tento hanebný obchod. — A přes to vše mnohý zaslepenec laje církvi sv., že podporuje prý nevědomost a poroby lidu, aby prý v něm vhodnější měla nástroj!

Církev však nemá účelů jiných, nežli měl Kristus, a ten žádal právě jen svobodnou službu.

Ty jsou zásluhy církve o zrušení poroby; však i zmírnila nutnou lidí od sebe závislost v stavu služebném všemožně. Posvětivši pány a sluhy z otrockého poměru vytvořila manství (nevolnictví), v němž postavení jistých služeb a prací pánům konati měli, poutáni jsouce k pozemkům jejich. A však i páni byli vázáni držeti manův, starati se o potřeby jejich. Kromě toho v manželství, v rodině svobodni byli a snadno si mohli vydobýti propuštění na dobro. Tu zvláště na statcích svých tak šetrně chovala se k nim církev, že přísloví stalo se: „*Pod berlou dobře je býti.*“ — Však i manství, co poroby zbytek, křesťanským mravem poznenáhla zmizelo všudy; svobodní rolníci a občané sídlí nyní vedle knížat a pánů, nalezajíce rovně ochrany právní. Stává-li však dosud jakých služeb, konají se dobrovolně, dle smlouvy a za odměnu. — A jak šťastně změnilo křesťanství tento poměr čeledi k hospodářům. Patřila-li dříve k majetku, k němé tváři: nyní k rodině se čítá, a lásku synovskou a úctu zas prokazuje těm, jež pantátou zove a panímámou. —

Tak i nynější volný stav služebnictva vykvetl pouze z křesťanského mravu, a jinde není k nalezení. — Honosíť pak se sv. církev i sluhy duchovními, jenž dobrovolně se uvolují v řádech k poslušenství ustavičnému z lásky k Ježíši Kristu. Jak musí vzor tento ulehčovati osud sluhův světských, aniť patří, že za často i vynikající rodem a vlohami službu si volí za příkladem Ježíše Krista! —

Kýž by tedy, kdo povoláni jsou Bohem k službě, nereptali, ale tiše nesli jho Krista! — Kýž by však i představení nezpyšněli, a tak zde se ponižujíce jednou věčně povýšeni byli.

V. Oblažení chudých v Kristu.

„Blahoslavení jste chudí;
nebo vaše je království Boží.“
Mat. 6, 20.

Okázavše, že již *muž i žena, rodičové i děti, páni i sluhové* Kristu jen děkují svou hodnost, bezpečnost a blaho svoje nynější, dostáli jsme slovu, jež tvrdilo, že Kristus obnovil rodinu celou, celý *život domácí.* Zbývá tedy jen poukázati ještě na obrácení *života veřejného.* A tu právě přechod nám tvoří *vlastnictví* t. j. spravedlivý a oddělený podíl jednotlivce čili rodiny v pozemcích a výrobcích jejich. V majetku však nepojí více láska, ale dělí a různí lidi právo, vlastníka proti vlastníku stavíc. Že pak nemá každý člověk a rodina každá svého jmění aneb aspoň nedůstatečného k výživě svojí: nutně chudoba vzniká, a rovněž odvislost chudých od jiných bohatších. A tu již snadno jest se domysliti, jak asi za sobeckého pohanství vedlo se chudým, když v rodině již, v níž přece sbližoval údy přirozený cit i stejný účel, tak krutě nakládalo se s ženou, s děckem i se sluhou.

A) *Bídný los chudiny za pohanství, a*

B) *Polepšení jeho Kristem* nech ať tedy líčí nám následní řádky.

A) Právo k pozemkům a plodinám jejich spočívá původně na Božím požehnání, jež člověku podrobilo k výživě i zvířata i rostliny všecky. Ba i po rozsudku hrozném, jenž zbavil prarodiče toho práva, milosrdenství Boží je zas vrátilo potomkům. Právo vlastnictví vůbec tedy je zřízeno Bohem, rozdělení majetku však z kletby pocházeti zdá se, kteroužto kletbou země jen v potu pracujícím plodití měla budoucně. Prací tedy nabyl člověk pak vlastních požitků, jimiž svůj dobytek krmil. To pak zavdalo podnět k rozdělení pozemků. — Písmo sv. nasvědčuje, že brzy po potopě násilí statnějších právo rušilo slabších. Když pak spiklo se lidstvo proti Božímu řádu, z trestu rozdělena je země národům různých řeči, z nichž rodiny jednotlivé rozdělily mezi sebou dobytou půdu. — Avšak byť i nejbližší podnět k rozdělení pozemkův z trestu byl vyšel, potvrzeno bylo přece Bohem rozdělení toto, a vlastnictví stává již po právu tomtéž, po němž stává práce a výroby z něho. Jen kdo je původně dal, mohl je později vzíti. A proto též chrání zákonem vlastnictví vezdejší touž měrou, kterouž bdí nad základem rodiny i života pozemského. — „*Nepokradeš*" zajisté bylo již zjeveno od prvopočátku, sice by bylo nevešlo do všech zákonů, nevniklo by bylo tak hluboko do svědomí lidských. Je-li však rozdělení majetku dílo Boží, neméně bude i nerovnost jeho. Nebo z jedné strany vzniká tento rozdíl jmění z rozdílu tělesných i duševních sil propůjčených Bohem, ač požehnání práce z druhé pak strany z rodílu přičinění a užívání nabytého. Tato v majetku nerovnost až tam dospěla, že mnozí nad potřebu získali jmění, jiní pak vinou i bez viny — buď méně, buď

žádných nedobyli statkův, že povstali boháči a chudí odvisli od nich. —

Než ale tu se naskytá otázka, zdaž i chudobu zřídila prozřetelnost Božská? V stavu kleslého lidstva ovšem že. Nevládnet nyní řád Bohem původně zřízený, ale hříchem změněný, v němž chudoba co nutný následek jeví se v rozdílu majetnosti trpěné Bohem. Tu však snad někdo namítne: Což chce tomu Bůh, aby hynul tvor jeho jeden, co druhý všemi statky oplývá? Což volí snad Tvůrce, aby koruna tvorstva, Jeho obraz, nýl hladem a nouzí, Tvůrce, jenž krmí vrabce a lilie šatí? — Nikoli, to není vůle Boží! Jako nechce, aby člověk k libůstkám svým nezotročoval svých spolubratří, rovněž nežádá, aby úpěl kdo v přepychu společníkův. Dopouští-li prozřetelnost Božská rozdíl v majetku a jím též i chudobu, poroučí spolu, aby boháč přispěl chudšímu, aby jej podporoval. Odvislost chudých od bohatších má tedy nyní spojidlem býti, aby se lidi nerozlučovali, ale spíše k sobě lnuli soustrastí a vděkem. A tak tedy chudoba-li je přirozeně nutná, rovněž i podporovací dobročinnost káže přirozený zákon. — A však i zjevení samo káže milosrdenství. *„Kdo utiskuje nuzného, utrhá Stvořiteli jeho: ale ten jej ctí, kdo se slitovává nad chudým.“ „Jako na úrok půjčuje Hospodinu, kdož se smilovává nad chudým, a On za dobrodiní jeho odplatí jemu. Kdo dává chudému, nebude míti nouzi: ale kdo pohrdá prosícím, bude míti nedostatek. Z statku svého dávej almužnu, a neodvracuj tváři své od žádného chudého; kterak budeš moci, tak buď milosrdný. Budeš-li mnoho míti, dávej mnoho: jestli že málo míti budeš, tak i z mála rád udělovati hleď. Chleb svůj s lačnými a chudými jez, a z oděvu svého nahé přikrývej.“* — Jasně tedy vyslovil Bůh, že nuzní mají práva podporu žádati, a přispění chudším učinil podmínkou, když nadbytek jiným ponechává. — Tím však nebylo ještě přiřknuto

chudině *právo lidské*, aby snad u světských soudů přela se s mohovitými, aneb snad dokonce násilně zmocňovala se jmění jejich. Nikoliv. *„Bohu je zůstaven chudý, sirotkům on bude spomocníkem.“* Bůh chce, aby dobrovolně almužna udílena byla; potrestání necitedlných, zaopatření nuzných sám vyhradil sobě. Jen pro případ potřeby nejnutnější směl by chuďas po právu přirozeném přivlastniti sobě, čeho nutně mu třeba. — *U Židův* všelijak chudobě bráněno bylo. Obohaceni Aegyptským bohatstvím usadili se Israelité v Kanaan, v zemi to nad vše země úrodnější, k obchodu nejshodnější. Každému kmenu, každé rodině tu přikázán byl pozemek vlastní, jenž odprodán nikdy býti nesměl, toliko na čas z nouze mohl zastaven, nevyplacený však přece v milostivém letě musel navrácen býti. Že však rozplozováním a množstvím pohrom i do Israele chudoba vnikla, přikázal Mojžíš, aby otvírali rukou bratru potřebnému a chudému. Povinni byli tedy Israelité, nuzným bez úroku zapůjčovati peněz, obilí a jiných potřeb, kteréž v pádu bídy trvalé se zcela odpouštěly v roce sedmém. Pro ně zákonem ustanoveno právo požívati na poli a sadě, v 3. roce desátek, v sedmém pak celá žeň. A padl-li přes to vše přece do bídy Israelita, že se zaprodati musel, mírně s ním veleno nakládati, jako s nádenníkem, a v sedmém roce propuštěn s dary býval. Tím velmi moudře zlepšen los chudých židů, však cizí netěšili se úlevě této. A ani v Kanaan nebylo ústavu pro chudé žádných.— Což však teprv u *pohanů* chudým snášeti bylo; neboť tu nebylo zařízení lidumilných ani stopy. Musel tedy vzrůsti počet nuzných velmi. Volky nevolky octli se v službě otrocké. A v hnusném tomto jarmu sténala třetina lidstva. Pohanství mělo jen dvě třídy obyvatelstva, boháče a žebráky; střední stav uvedl teprv Kristus. A co činila země k ulevení strašné té bídy? — *Poněkud* pro *bezpečnost*

vlastní mírnila ji ovšem, ale byla to jen kapka do moře. Poněkud ovšem zaopatřovala cestujících, vojíny mrzáky, vdovy a sirotky úřednické, ošetřovala choré, ale jen v *kruhu domácím.* O slavnostech rozdávali časem vojsku a lidu i peněz i žita. Však ale vkroč do zřícenin starého Říma, najdeš-li stopy ústavů veřejných v té nádheře pro trpící lidstvo. Lhostejnost tu k nuzným dobře značí přísloví císařův Římských: „*Nobis graves sunt.*“ — A jako obec rovněž se chovali k chudým i jednotlivci. Lidskost a láska k lidem vůbec, k nuzným pak zvláště, pohanům nebyly známy. Jen zisk tehdáž lidi poutal, a proto potupeni a nenáviděni byli chudí a cizí tak, že sám *Seneca* soustrast slabostí nazývá, a zcela chladně píše: *My utápíme choré děti jako odpravujeme zločečence.* Právě tedy o nich sv. *Pavel* dokládá, že jsou bez soucitu, bez věrnosti, bez všeho milosrdenství. Jak tu zcela byl opuštěn nuzný člověk? Krutý to los většiny lidstva, tím pak mnohem ještě krutější, že ani naděje života budoucího nemírnila jej tehdáž. Rovněž žalostný je chudých osud až podnes všudy, kde nesvítí světlo víry křesťanské. I v krajích nejúrodnějších úpí ubozí v hladu a nahotě, kde správci a velmoži celé země ssají. —

Kde islam neb modloslužba, tam je posud necitedlný člověk k nuznému bratru. Tam podnes chuďas nemá nižádného práva ani cizinec odpočinku bezpečného. Na dvou třetinách lidstva tato kletba Kaina spočívá. Za to však dvojnásob požehnány jsou ty kraje, jichž obyvatelé se obmyli a znovu zrodili v Kristově krvi. V pohanstvu je bída všeobecná bez vší pomoci a útěchy, Kristem však je umírněna a zmenšena na nejvýš, v zákoně novém, v zákoně lásky.

B) Kristus Pán však přišed na svět, tak chudé ve své říši povýšil, že získal jim lásku i vážnost bohatších bratrův a to svým slovem i vzorem; tak že, ač všecky

spasiti sestoupil, přece obzvláště k chudým k vůli zdá se, že přišel. K vůli těm chudým se stal, aby nuzní chudobou Jeho obohaceni byli. Tak chudým zvolil býti, že místa neměl, kamby položil posvátné hlavy své. Chlév a jesle, tesařská chýše, sprostých rybářů příbytky jen hostily Pána nebes a země. Nah a všeho prost skonal na kříži a v cizí hrob uložil svoje kosti. — A jakož chudobu zamiloval sobě Spasitel, rovněž i miloval chudé. Za matku zvolil sobě chudičkou pannu, však milostí plnou, za pěstouna muže spravedlivého, však nemohovitého. Chudým pastýřům z prvu se zjevil, z chudých volil apoštoly, chudé z prvu povolal k víře, k vůli chudým nejvíce zázraků konal; chudým zvěstoval radostné poselství, chudé blahoslavil nejdříve. Vše prodati a chudým rozdati prohlásil za dokonalost následníkům svým. Milosrdenství však přikázáno všechněm, nemilosrdným hrozí věčnými tresty. „*Pokud jste to* (dobré) *učinili jednomu z těchto bratří mých maličkých, mně jste to učinili, a pokud jste koho* (*milosrdenství*) *neučinili jednomu z menších těchto, ani mně jste neučinili*“, dí božský zákonodárce. — Slovy pak těmi chudé prohlásil sa zástupce své na zemi; tak že tentýž Kristus to je, jenž v chudině o almužnu prosí, tak že nyní ruka žebráka pokladnou je Kristovou.

V zákoně lásky tedy milosrdenství je povinnost k Bohu stvořiteli, abychom vděčnost svou jevili za dary Boží, a kromě to milostí ještě v Kristu, jemuž vítanou v chudých prokazujeme nyní službu, službu, jíž kyne odplata věčná.

Toto nové učení, tento nový zákon o poměru chudých k boháčům muselo novému smýšlení, novým skutkům zjednati ve světě průchod. —

A právě již první sbor křesťanský řídil se pravidlem tímto, nebo boháči přijavše sv. křest, dobrovolně se stávali chudými ku prospěchu mladších. „*Jedna duše, jedno*

tělo bylo vše jim společné.“ Pro podělování potřebných zvláště zvoleni byli jáhnové. Hody slavívali bohatší spolu s chudšími bratry u jednoho stolu. Byla-li však osada nějaká v nouzi, sbírali ostatní almužnu pro ni. Sám sv. *Pavel* přinesl z Macedonie a z Achaje milodary nuzným Jerusalemským. A tohoto ducha lásky dobročinné zdědil i pozdější věk z dob apoštolských. I papežové Římští měli 7 jahnů, jenž by o náležité podělování hojných almužen dbali. *Sixtus* papež veden k smrti sv. Vavřinci rozkázal, aby nashromážděné poklady chrámů rozdal mezi chudé. Vykonav rozkaz a od soudců o jmění zádušní žádán, vším právem tu poukázal sv. Vavřinec: „*Viz tyto mrzáky, to jsou poklady církve.*“ Tak mučedlníci o pozů stalé starali se, tito pak opět o sirotky jejich. Zvláště pak poustevníci celé své jmění dávali nuzným. S počátku vystačila ta dobročinnost křesťanů jednotlivých; později pak za nouze obecnější duch Kristovy lásky zřídil ústavy v církvi, v nichž se spojili mnozí k ulevení bídy jiných. Tu v Caesarei sv. Basil, tu v Cařihradě sv. Jan Zlatoústý, a po nich sv. Pammachius, sv. Gallikanus, sv. Fabiola v Římě hostince zřídili chudým a nemocnice chorým; až pak Sylvestr I. celou čtvrtinu důchodů církevních k podpoře nuzným vykázal.

Proti strastem, jež stěhováním národů vzrostly, vyšel z lůna sv. církve sv. Benedikt a družina jeho tisícero klášterův vystavěla na horách, pustinách, v lesích za útočiště cestujícím, poutníkům, chudým a nemocným. Nebylo útrapy, proti níž by v Kristově církvi nebylo léků. Kněži tu předcházívali, knížata a bohatší následovali pak vzorný příklad; zvláště pak se vyznačovaly paní. Když pak v 11. a 12. století mor a málomocenství pustošily kraje Evropejské, tu závodily řády a města v zřizování ústavů dobročinných, jež vesměs spravovala církev. V 13. století dosáhla tato láska křesťanská vrchole svého v o-

sobě sv. *Františka* z Assissi, nazvaného Serafinským, pro andělskou svou lásku k chudým, jimž nejen vše své statky rozdal, ale sám se obětoval všecek. Družina jeho a sv. *Dominika* jen almužnou živili se a přebytek rozdávala nuzným. Jaká to potěcha pro chudé lidi, vidouci, jak kněži, vznešení a svatí dobrovolně chudobu volí, aby nuzným stali se rovnými. Od doby té chudoba cti došla v světě a lásky, a láska k ní rozhojnila svatý a milosrdný život. Od té doby na sta povstalo spolků, bratrstev, jenž posvěcujíce sebe samých chudobou, čistotou, poslušností a pobožností, všemožně hleděly mírniti rozličné útrapy, jenž maří duchovní aneb tělesné blaho lidstva. Ať pomlčím o jiných, zde jen jmena některá uvedu na důkaz, jako: sv. *Alžběty* z Durinku, právě matkou chudých nazvanou, jenž co kněžna tisícerým žebrákům vlastní rukou předkládala krmí, tisícerým chorým osobně prokazovala služeb žádoucích. Podotknu jen sv. *Terezii*, sv. *Jana z Boha* a *Jana z kříže*, *Kamilla z Lellis*, sv. *Jeronýma*, *Aemiliana*, sv. *Josefa Kalasanského*, sv. *Františka Saleského*, sv. *Vincence z Pauly*. Ale kdož je sečte, vše ty dobrodince lidstva trpícího? — Kniha života jejich služby nevděčnému světu jednou prokáže. — A kromě těchto řádů dobročinných povstaly vnuknutím Kristovy církve ústavy milosrdné bez počtu po vlastech křesťanských. Tu sirotčince, tu ústavy pro kající se, tu nemocnice, tu blázince, tu chudobince, tu jesličky, tu pro kmety a stařeny útočiště, mají mírniti rozličnou bídu lidskou. Blaze, kde správa jejich je posud v rukou církve a jejích řádů. Služba, kterou prokazuje pro Boha, pro Krista někdo, služba tato jak velice se liší od služby z pouhého zisku neb okázalosti; tu ať odpoví trpící lidstvo, jež ošetřovaly světské neb duchovní ruce! Jen v církvi vane duch Kristův, duch lásky, světem však jen marnost a soběctví vládne.

Blahoslavení tedy chudí v říši Kristově, blahosla-

vení však i bohatí, že v chudých jim Krista ošetřovati lze! Kýžby je sv. pojila láska! Tu žádá Kristus, tu přinesl, tu odmění časně i věčně. —

VI. Oblažení poddaných Kristem.

„Osvobodí-li vás Syn,
právě svobodni budete.“
Jo. 8, 36.

Až posud pozorovali jsme požehnání Kristovo v životě domácím, jak ženě vrátilo důstojenství, bezpečnost dítku, otroku svobodu a výživu nuznému. Vykročíme posléze z kruhu rodiny do země, do *života veřejného.* A jako rodiny bez otce, domu bez hlavy, jmění bez pána nestává, nemůže ani země obstáti bez vrchnosti, ježby vše příslušníky pojila v soubor, jež tím mocnější býti musí, čím více šíří se obor, jejž zachovati má v celku. Nutně tedy stává vrchností a poddaných, knížat a lidu. Když pak již v rodině shledali jsme slabší v porobě všudy, čím větší potkáme teprv utiskování jejich v zemi, jež vícero národů z venčí moci v celku udržuje. I tu objeví se nám, že teprv *křesťanství uvedlo pravou svobodu občanskou.*

A) Podotkli jsme již svrchu, že nadvláda člověka nad člověkem nebyla původně zřízena Bohem, ale že vznikla teprv hříchem. Otcovská vážnost by zajisté byla vystačila k řízení společnosti v stavu nevinnosti. Však lidé rozdvojení s Bohem rozpadli se i mezi sebou, a tím nutněji museli vejíti ve spolek k vzájemné podpoře v rozličných potřebách vezdejšího života, k vzájemné ochraně proti útokům nepřátelským. A spolek pak tento nutně vyžadoval vrchnost k řízení společných věcí, k obraně jednotlivce i celku. — Však i po hříchu přece u patriarchů vrchnost se pojila s mocí otcovskou. Když pak vzrotli Israelité již v četný národ, vyvedl je Hospodin z vazby

Aegyptské a svým jej učinil lidem, sám mu byl králem. Od té doby byl Bůh jejich vůdcem a ochrancem, učitelem, zákonodárcem i soudcem. Mojžíš a soudci jen co zástupci Boží lid po půl čtvrta století vedli. Že však předzvídal Hospodin, že i Židé budou žádati krále po příkladu národů jiných, naznačil sám povinnosti a vlastnosti králi potřebné.

Měltě král Židův z Izraele Bohem volen býti, a s lidem sídliti v Kanaan. Pýchy, rozkoše, lakoty varovati se měl, však vždy plniti zákon Páně. Takým měl býti, jakým však bude mnohý, i to zvěstoval Bůh Samuelem: „*Bráti bude syny vaše, a postaví je při svých vozech a udělá sobě z nich jezdce a předběhače vozů svých, a ustanoví z nich tisíceníky a setníky a oráče rolí svých, a žence obilí a kováře zbroje a vozů svých. Z dcer také vašich uděla ty, ježto masti dělají a kuchařky a pekařky. Pole také vaše a vinice a olívové zahrady nejlepší pobére a dá služebníkům svým. Ale i obilí vaše, i požitky z vinic pod desátky přivede, aby dal dvořanům a služebníkům svým. Služebníky také vaše a děvky i mládence nejlepší i osly odejme a postaví je k dílu svému. Z stád vašich desátky bráti bude, a vy budete jemu za služebníky.*“ — Národ však přese vši hrozbu trval na svém, a obdržel krále, jichž valná většina osvědčila pravdu proroctví. — Pyšní, lakotní, ukrutní k lidu, Bohu nevěrní, k modloslužbě a prostopášnosti sváděli národ, jenž hynul pak časně i věčně. Sám *Šalomoun* od 1000 nevěstek sveden k modlářství. Když pak za *Roboama* se říše v království Judské a Izraelské rozpadla, z 19. judských králů jen sedm bylo zbožných; Israelští však téměř všickni modlářství šířili a s ním též rozmařilost, smilství, ukrutnost. — Proto Salmanassar a Nabuchodonosor zhostili je žezla i trůnu. Že pak cestou zkázy kráčel skorem celý národ, zavinili hlavně králové jeho bohaprázdní, jež ovšem zasluhovali opět za trest hříchové lidu. Proto ku

konci ani neměli žádného vlastního krále, když pohrdli svým pokorným králem Kristem. Proto zbořen jejich chrám, spuštošena země, národ do všech úhlů světa rozprášen, bez vlasti nyní i beze krále, smíšen s národy všemi a přece jim cizým, odpůrcem. Krev syna Božího na nich i na jejich synech. Mnohem *hůře* však ještě se vedlo *poddaným pohanským*. *U pohanů* z násilí vznikala královská moc. Že lichotila pýše, lakotě, rozmařilosti, zmocnil se nejvyšší moci tělem neb duchem silnější. Tak Nimrod, Nabuchodonosor, Asverus, Darius, Cyrus, Alexandr zbraní založili a rozšířili svoje panství. Toto pak nezanášelo se pouze společnými záležitostmi života veřejného, ale železnou rukou pořádalo domácí poměry lidu. V pohanské říši všickni poddaní byli otroky knížete, jenž rodinou, jměním i životem vládl po libovůli. Každá žena, každá dcera, již sobě přál, musela vilníku padnouti za obět. Vše půda patřila jemu, jenž v čarovném přepychu tyl z tuku země, v ohromných stavbách mrhal sílu lidskou. Ba i vnitřní život ducha a svědomí ovládal panovník, jsa z husta i králem i nejvyšším knězem. Kde však rozdělena byla moc světská od duchovní, tu Božskou úctu žádali sobě i obrazům svojím. Tu platilo: „*Co králi se líbí, je právo, choutky jeho schvalují bozi.*“ To doznali mládenci v peci, to i Daniel v jámě. V zemích pak, kde vládu vedlo vícero osob, panovala ukrutnost stejná. I konsuly Římské předcházeli liktoři, hotovi k usmrcení těch, jimž by to přisoudili páni. Aristida vyhnal soud lidu za spravedlnost jeho, Sokratesa otrávili, že z lepšího poznání ctíti nechtěl a nemohl bohy jejich nesmyslné. A když Řím nejvýše vystoupil v pohanských bludech a snahách, sklesla právě nejníž moc vrchnostenská za císařů. Největší nestvůry lidstva, jež viděl kdy svět, tu ohyzdily trůny, a nezarděli se lidé, v chrámě jim božskou vzdávati poctu. Za to však téměř

všickni úkladně zavražděni jsou od lidu hněteného; v hrůze takové smrti trávili dny své ukrutní panovníci pohanští. — A tak podnes smutný je poměr mezi panovníkem a poddanými.

Kde nevešel mírný král ze Siona, aneb kde půlměsíc zas sv. kříže místo zaujal, posud vladař je ukrutníkem, poddaní otroky jeho; tu libovůle je zákon, tu jen strach a hrůza lid drží v uzdě, a kletba hynoucích sprovází obyčejně utlačitele k hrobu. —

Jen král králův, pán pánův mohl smířiti vladaře s lidem, ahy zachránil i vrchnosti vážnost i svobodu lidskou.

A to dokázal Kristus, pokud mu jen vášně lidské toho dopouštěly.

B) Jak oblažil Kristus v zemích poddané, nám tu ovšem v dobách okázati nelze, a však základní učení církve o poměru knížat k lidu podáme, a jak změnilo tvářnost zemí nástin. Nápadno je ovšem na první pohled, že Kristus Pán právo knížat tak v popředí staví v učení svém, a důrazněji vytkl než národův právo, jimž hlásati se měla všech lidí před Bohem rovnost. Svobodě pravé jen ku prospěchu to bylo; neboť jen náležitě oprávněná a od Boha odvozená moc je kolébkou a záštitou svobody občanské. A proto již Starý Zákon původ moci vrchnostenské od Boha odvozoval. „*Skrze mne králové kralují, a ustanovitelé zákona spravedlivé věci nařizují: skrze mne knížata panují a mocní usuzují spravedlnosti.*“ Totéž přiznal pak Kristus samému Pilátovi: „*Neměl bys proti mně moci žádné, kdyby nebylo tobě dáno s hůry.*“ A zřejměji ještě sv. *Pavel* dokládá: *Není mocnosti leč od Boha, a kteréž jsou, od Boha zřízeny jsou; protož kdo se protiví, zřízení Božímu se protiví.*“ Moc tedy vrchnostenská je zařízení Boží, a ne pouhé dopuštění, jako nemoce, strasti a t. d., neboť společnost lidská od Boha pochází, a bez vrchnosti obstáti nemůže; všecka vrchnost a moc pak

Bohu jen patří, a ten jen může lidem ji dáti; posléze pak, že uznání moci této a poddání se lidu jen Bůh docíliti s to je, aby tolik lidí sloužilo jedinému, v němž tatéž přirozenost i křehkost. Z tohoto Božského původu moci plyne právo vrchnosti panovníčí, z toho pak povinnost poddaných k poslušnosti pro Boha, pro svědomí a k poplatkům povinnost. „*Dávejte císaři, co císařovo. Dávejte každému, co mu patří; komu clo, tomu clo; komu daň, tomu daň; komu čest, tomu čest;*“ a posléz i z práva toho povinnost k uctivosti vyplývá: „*Bratry milujte, Boha se bojte, krále v uctivosti mějte.*“ —

Však-li tak právo knížat Kristus zabezpečil, nezanedbal ani poddaných práva. Jen podlízavost a přepych by mohl mylně přisuzovati moci světské nezávislost, neobmezenost a nezrušitelnost. Učitelé církevní vesměs podstatný činí rozdíl v tom, jak *duchovní* a jak *světská* moc od Boha pochází. *Duchovní* uděluje Bůh *zpříma* osobě vysvěcením a apoštolským vysláním; *světskou* však *prostředečně* jen vůbec vrchnostem dává, ne pak jednotlivým knížatům neb rodům. Jan *Zlatoústý* dí tu: *Není moci leč od Boha. Ale co pravíš? Což každého knížete ustanovil Bůh? To nedím, nemluvím o jednotlivých knížatech, ale o moci knížecí vůbec a pravím, že tato jest dílo moudrosti Božské.*“ O každém vlády spůsobu, kteráž stojí právem; proto dí apoštol: „*Není moci leč od Boha.*“ Tuto moc vrchnostenskou pak Bůh rozličnými prostředky jednotlivcům propůjčuje. Za St. Zákona Bůh skrze proroky volil krále a rod panující. Za dob křesťanských však vládla Prozřetedlnost boží obecná, jež i rozličných okolností užívá. Ovšem tu kníže je více méně vázán na prostředek, jímž nabyl vlády, n. př. volbou neb smlouvou; neboť ačkoliv knížecí právo je právo sv., není pak právo samo, a má všech práv šetřiti pilně, ač-li ukřivďováním jejich nechce i škoditi sobě. — Kristus však naznačil

objem a meze určil, v nichž mají vykonávati vrchnosti práva. Na dobro a rozhodně rozdělil moc světskou od moci duchovní, církevní; této řízení duchovních, onéno řízení světských věcí vykázal. — Již v St. Zákoně Saul a Oziáš zbavení jsou moci světské, že se jali vykonávati moci duchovní. Tím více tedy v Zákoné Novém oddělil Kristus obě tyto moci slovy: „*Dávejtež tedy císaři, co císařovo, co Božího, Bohu.*“ Zakázal tedy věřícím, aby nepřičítali vladařům práv, jež Bohu jen patří, a jež jen přímí nástupci jeho, kněži, říditi mají. „*Já nepřišel soudit svět, ale spasiti jej.*“ — Spasení světa pravdou a milostí Kristovou tedy výhradně náleží Božím vyslancům. Knížatům pak zjevení Boží jedině souzení v světě přičítá, zachování veřejného a vezdejšího práva a řádu na zemi, odměnu dobrých a zlých potrestání. „*Nebo knížata nejsou k strachu dobře činícím, ale zlé činícím.*“ Co nad tento obor je veřejného a vezdejšího práva, co zasahuje do říše ducha a svědomí, nepatří více vládě, ale Kristově církvi. Všecko tedy porušení se strany světské u věcech víry, bohoslužby, mravopočestnosti křesťanské, vychování kněží, řeholníkův, řízení ústavů dobročinných, je proti božímu řádu, zjevným potlačováním sv. církve. Všecko to bezpráví spasitedlnému víry účinkování by vadilo, a zemím jen na ujmu bylo. Základy říše jen na Božím řádu spočívají, kterýž střeží jen sv. církev. Pokud by tedy hubily církev vlády světské, hubily by se samy. — Takové však církve utlačování jedině v pohanských zemích je možné. Národy křesťanské povždy pokládali svobodu náboženství a církve za nejdražší poklad, za právo své nejsvětější, za ochranu všech práv lidských. Svobodná církev byla jim záštitou proti vášním panovníkův, hlásalať povždy: „*že Boha více sluší poslouchati nežli lidí,*“ a že k vůli dobru, ne pak k vůli zlému knížata moci obdržují s hůry. Za časů pak, kde na základech víry kře-

stanské spočíval řád světský, kletba náměstka Kristova hrozila přepychu panovníka nekajícího, jenž by zjevně a trvale mařil práva božská a lidská. A tou odvráceny byly zhoubné vzpoury, tou brzy vrátil se řád a mír zemím. Vímeť sice, že nejvyšší tato moc papeže rozsuzovací a smírčí mezi knížaty a národy nepatří k podstatě svrchované moci v Kristově církvi; připouštíme, že za dob našich, po roztržce náboženské, se tak snadno více nevrátí; však národy věřící v ní viděly nejlepší ochranu proti utlačování a knížata proti vzpouře. A i ti, jenž se zpouzeli proti papeži, neupírali přece prospěchu této nadvlády náměstka Kristova. Všickni pak téměř králové po staletí si vyžádali církevního uznání korunováním, aby nabyli pomoci s hůry k úřadování svému. Když zapřisáhl se svatě, že šetřiti bude co možná s pomocí Boží zákonů církevních, práva lidu a pokoje v zemi, požehnala a korunovala jej sv. církev. Mnozí tu ovšem poklesli na cestě kluzké, ale mnozí též vznesli se na výši křesťanské dokonalosti, že chlubí jimi se církev, že potud potomstvo jim žehná. K zděděným těmto a posvěceným knížatům poddaní zase s úctou a láskou se nesli. V nich viděli otce, a proto jim sloužili opět synovsky. Muži pro krále obětovali statek a život, ženy a děti modlívaly se za ně. Každý národ takřka jednu rodinu tvořil a všecky křesťanské země pak v souboru po tisíce let hájil co nejvyšší ochrance v duchovních věcech papež, v světských pak císař Římsko-katolický. Tak tedy splnil i v životě veřejném Kristus svůj slib: že hledajíce z prvu království Božího, ostatní všecko přidáno bude. —

Než ale nepoukazuj mi někdo na bídu doby naší jak doma tak v zemi. Ovšem že na mnoze pozbyli jsme požehnání Kristovo nyní, ale právě tím, že vymizelo křesťanství z kruhů domácích i veřejných. Jak může tu po-

trvati království Boží se svým požehnáním, kde šíří se tak mocně pohanská nevěra, nemrav? — Odtud vše úhony naše, rozpustilost mužů, poroba žen, rozpadnutí rodiny, stavů, nedůstatek, rozervanost, nedůvěra a nespokojenost vždy více rostoucí. Odtud ty spory a hádky mezi knížaty i mezi lidem. Vše ty strasti přikročily na společnost naši, aniž by jim odolati mohla vším svým namahánim. —

Úhonám těmto ovšem by mohla odpomoci sv. církev, tou však posud pohrdá náš svět pyšný, to nepoznává. A proto želí se Spasitelem sv. církev: *„O, kdybys poznal i ty aspoň v tento den tvůj, co tobě jest k pokoji: ale nyní jest to skryté před očima tvýma.“* — Zdá se však, že bída rostoucí brzy sejme světu s očí bělmo, aby spíše uznal nedostatečnost svou a jedinou spásu svou v Kristu. —

Nuže vy všickni, jenž želíte bídy lidu našeho, jenž v pravdě blaho a zdar vlasti hledáte, nedejme se svoditi marnými slovy: Ne v práci a vědění, ale v lásce a věření je naše spasení. Mnozít nyní kráčí co nepřátelé Krista, jen o zemské věci stojí, a slávu v zahanbení hledají; Bůh je jejich břicho, svobodu jen užívají za zástěru zlosti. —

Nedejme se svoditi! Marné budou vše opravy, marné vše hromady statků vezdejších, nebude-li Kristus ve všem úhelný kámen. Tužme se tedy, ale v ctnostech křesťanských. *Lék sice již dávno přichystán, ale rozlíti se musí v celé tělo.“* Vzhůru tedy, nade vše prápory ať vlaje prápor Kristův, nade vše hesla tedy ať zní po všech krajích: *„Život a spása národů Kristus,“* a blahoslovaný bude národ, a sláva zas bude přebývati v zemi naší! —

Fr. Havlíček Včelakovský.

O chybách, kterých se vystříhati mají kazatelové.

Konferenční vypracování.

Důležitý jest úřad kazatelský. Sv. Tomáš Aquin. nazývá jej nejpřednějším úřadem každého duchovního pastýře: *munus principalissimum*; neb cílem jeho jest sláva Boží i spása duší. — Z příčiny té má nám býti každá chvíle na kazatelně vzácná a drahá. Nemáme vystoupiti na toto místo posvátné, leč po přípravě náležité. Přípravou vzdálenější jest ovšem pevná víra, nelíčená ctnost, pobožnost srdce, horlivost ducha pro čest a spásu duší. Ale též přípravy zvláštní jest na každé kázaní třeba. Pilně jako včeličky musíme sbírati látku, a nalezená látka má se spracovati dle pravidel homiletiky, přioditi řečí čistou a přednésti s výmluvností. Kde jsou ale pravidla, tam bývají na blízku obyčejně také odchylky, ano řeknu více, tam bývají také vady, jelikož pravidla ne ode všech a ne vždycky zachovány bývají. Také kázaní slova Božího, pozorujeme-li za faktora činnost lidskou a povahu kazatelovu, může míti svůj stín, své chyby, své vady. O těchto vadách uloženo jest mně dnes promluviti. Vyložím *nejhlavnější vady, kterých se vystříhati máme v kázaní, a sice:*

1. se strany jeho obsahu, 2. *se strany jeho formy.*

I.

Obsahem neboli předmětem kázaní jest vůbec náboženství křesťansko-katolické, písmo svaté, ústné podání, vysvětlení posvátných obřadů, posvátné události při povstání a rozšíření náboženství našeho a životy Svatých. Zvláště pak vyrozumívá se předmětem kázaní ona pravda, o kteréž kazatel vlastně jedná.

Co do obsahu nebo-li předmětu, mohou se vyskytnouti vady, pozorujeme-li 1. předmět ke kázaní se hodící vůbec, taktéž pozorujeme-li 2. zvolený předmět zvláště.

1. Vady, jenž se předmětu *vůbec* týkají, seznáme snadněji, pozorujeme-li a) místo, z kterého se řečniti má, b) dobu, v které předmět pojednati dlužno, c) posluchače, ku kterým se mluví, a d) kazatele samého.

a) Pozorujeme-li *místo*, z něhož kážeme, víme, že to jest místo posvátné, z něhož se má ozývati čisté, přesné učení sv. církve římsko-katolické. Vadou tedy jest, pojednávati z místa toho nějaký předmět, jenž není rázu čistě katolického, aneb o němž se i na jiných místech mimo sv. církev katolickou jednati dá. Jednati tedy o věcech pouze politických, pouze vlasteneckých, pouze občanských, o věcech přírodovědeckých, libomudrckých, pouze spekulativních vadou jest. — Pakli ale kolují idey a objevují se rozpravy a činy takové politické a socialní stránky, že úzce souvisí s náboženstvím a škodlivě působiti by mohly na přesvědčení náboženské a na mravní zásady lidu, hrozí-li ztenčiti a rušiti posvátná a nezdatná práva sv. církve: tehdáž v takových otázkách časových ovšem mluviti třeba, jak činí Lacordaire, de Ravignan, Ventura, Felix. Předce však musí se pozorovati, že se takový předmět nehodí tak snadno pro kazatelnu chrámu vesnického neb malého městečka, jako spíše pro kazatelnu ve městech velkých.

Vznešenost a vážnost místa požadují také, aby předmět nebyl nedůležitý, nebyl jen málo věcnatý, což nemalou jest chybou; neb předmět má býti důležitým a věcnatým. Důležitým jest, pakli za předmět obrána pravda v duši posluchače působí na oživení některé z tří Božských ctností; a věcnatým jest, když kazatel nemusí předmět řeči přílišně roztahovati a totožnovati, a když

si posluchači z kázaní k duševnímu prospěchu svému, jak se říká, mohou něco vybrati.

b) Pozorujeme-li *dobu*, zajisté vadou jest, není-li předmět přiměřen slavnosti a době církevní právě ležící, neodpovídá-li úmyslům, jakýchž má sv. církev při slavení takového času neb svátku. Také bývá pochybeno, že se volí předmět někdy příliš rozsáhlý, jenž se v řeči thematické za $^3/_4$ hodiny vyčerpati nedá, a jen povrchně se proto pojednati musí.

c) Pozorujeme-li *posluchače*, tedy chybou jest, pakli se volí předmět, jenž přesahuje duchovní schopnosti u většiny posluchačstva, předmět, jenž předpokládá takové vědomosti, které se u té většiny nalezají, jenž není pro většinu tu, jenž nebéře ohledu na potřeby a předsudky posluchačů, aneb když se nepostupuje od lehčího k těžšímu, a kazatel se nesnaží, povznésti znenáhlu posluchače své k důkladnějšímu vzdělání v životě křesťanském.

d) Pozorujeme-li pak *kazatele samého*, chybou jest, pakli volí předmět pro jakousi jen okázalost, aby okázal svou vzdělanost, svou duševní převahu, aneb jen aby získal osobní pochvalu u posluchačů svých, — když pojednává věci, jenž se více týkají jeho osobního blaha vezdejšího, jenž čelí úmyslně k oslavování neb vymlouvání jeho samého, k hmotným zájmům jeho, a p. Da animas, volá sv. František Sales, caetera tolle! Ne sebe, ale Krista, a toho ukřižovaného, kázati máme.

Podobně pochybeno bývá, když kazatel volí takový předmět, jenž přiměřen není jeho duševním a tělesným silám, jeho vnitřní přesvědčenosti, jeho stáří a zkušenosti, jeho poměru k osadě, zdali on domácí neb cízí jest, zdali u lidu v přízni neb ne, a. p.

2. Předesílaje tyto poznámky o vadách při kázaní co do obsahu vůbec, přicházím k vadám, *co do obsahu*

zvlášť. Tento volí se z dogmatiky, morálky, liturgie a historie. A protož pozorovati můžeme vady, jakých se kazatel při volení a pojednání předmětu varovati má se stránky a) dogmatické, b) ethické, c) liturgické a d) historické.

a) Nejhlavnější vada *se stránky dogmatické* jest dle nepředpojatého mínění mého ta, že se posud nekáže tak mnoho o dogmatických pravdách, jak by toho potřeby času našeho vyžadovaly. V skutku musíme se aspoň přiznati, že důkladná dogmatická kázaní v literatuře naší jsou tak vzácná jako lilium v zahradě. Jindy, kde víra kvetla a nábožný duch křesťanský panoval, mohlo se ovšem jen okázati, že pravda náleží v obor křesťansko-katolické víry, a pak se hned probírala stránka mravní k pohnutí vůle; jinak jest ale za časů našich, za času toho nového pohanstva, jež čelí proti víře, a neupírá jen jednotlivých pravd, ale již celé zjevení šmahem zavrhuje. Tajní odpůrcové křesťanstva chtí, aby se jen hlásala morálka, kázaní o dogmatických pravdách ale aby byla opominuta. Co tak úzce k sobě přináleží, jako peň ke kořenu, má býti odděleno? Ale co se tím vždy zamýšlelo? Nic menšího, než aby s věrou katolickou také mravy a obyčeje křesťanské se podvrátily.

Nemá-li tedy kazatelství za dnů našich uběhnouti v blud velký, musí se lid důkladně poučovati o pravdách sv. víry, zvlášť o takových, jež odporují nevěřícímu, hrdému, jen po sebe oslavování a po hmotném interessu se shánějícímu duchu času.

A protož jest vadou, když se častěji nekáže o nesmrtelnosti duše, o její ceně, o cíli člověka, o potřebnosti víry vůbec, o nedostačitelnosti rozumu lidského ve věcech víry, o slabosti veškeré filosofie, o potřebnosti víry od Boha zjevené, o historické skutečnosti toho zjevení, o církvi pravé křesťansko-katolické, o neomylnosti její, o

auktoritě vůbec a o auktoritě sv. církve zvlášť, o potřebnosti auktority církevní i státní, o primátu, o milosti Boží a potřebnosti její, o svátostním svazku stavu manželského, o vzájemném poměru víry a věd přírodních a p.

Taktéž jest vadou, když proti hrdosti ducha času se nevystupuje častěji dogmatickými pravdami o posledních věcech člověka, ale řečí ohnivou, plamennou, dorážející na obrácení, anať nevěra nazvíce kořen svůj má i v nemravnosti člověka.

Je-li ale vůbec chybou, nekázati často o takových pravdách dogmatických, jenž se protivují duchu času, jest zvláště vadou, v paritetických osadách nehlásati často o takových dogmatických pravdách, kterými se liší katolíci od jinověrců, jakož jsou: o hříchu prvotném, o ospravedlnění, o dobrých skutcích, o zásluhnosti jejich, o nejsvětější Svátosti oltářní co Svátosti a oběti, o skutečné a stálé přítomnosti Ježíše Krista v nejsv. Svátosti a klanění se jemu v ní, o zpovědi svátostní, o svátosti posledního pomazání, o svátosti svěcení kněžstva, o nerozlučitelnosti svazku manželského, o obcování Svatých, o vzývání Svatých, úctě obrazů a ostatků jejich, o očistci.

Mezi méně obyčejné vady přináleží ale, jedná-li se o takových pravdách dogmatických, jenž jen malého vlivu mají na mravy křesťanské, aneb o takových theoritických věcech, jenž jsou pouhým míněním a hádkou školy.

b) Než jaké pak jsou vady, pozorujeme-li *stránku ethickou?* Odpovídám:

a) Nestaví-li se učení mravů na základ dogmatický, pozbývá mravoučení značně na své přesvědčitelnosti i síle své. Každá ctnost má se odvoditi na Boha, na Ježíše Krista, na Jeho církev i život její, jenž se zvlášť zrcadlí v životě Svatých. Vzorem vyučování o mravech

jest Kristus Pán sám i sv. apoštol Pavel; ku př. učí-li Kristus Pán povinované lásce k nepřátelům, staví povinnost tu na základě dogmatickém o Bohu, o vlastnostech jeho, jakož i na božském příkladu Otce svého. Sv. Pavel jednaje o čistotě, opodstatňuje povinnost tu na základě dogmatickém o vykoupení a posvěcení našem, uváděje, že těla naše jsou oudové Kristovi a chrám Ducha sv., jednaje o obecních a zvláštních povinnostech manželů, odvádí je z dogmatického základu, že Kristus jest spojen s církví a hlava její a p.

β) Jiná vada se strany předmětu ethického jest, že někteří kazatelové závazek křesťanské povinnosti přehánějí, jiní zase příliš uvolňují. Bylo by co přáti, aby kazatelové v učení mravů následovali sv. apoštola Pavla; neboť ve vyučování pravdám mravním zachoval sv. Pavel vzornou střídmost, vzdálen všeho rigorismu i laxismu.

Do těchto úskalí vydávají se nezřídka kazatelové při přednášení pravd mravních. Někteří staví pravdu v nejtužším rigorismu, jakoby křesťanstvo žádalo ode všech lidí spůsobu života řeholnického, a škodí tím pravdě samé, odvracejíce od ní srdce lidské. Přehánění ozývá se leckdys z kazatelny, místa to pravdy, neb o kterém hříchu neřeklo se již s kazatelny, že jest tím největším? Rigorismem takovým neposlouží se též pravdě. Jiní kazatelové zase zmírňují až přílišně závazek rozkazu Božího neb církevního, nezřídka z vlastního porušení svého vnitřního, a tak šijí polštářky nepravostem, jsouce vůdcové duší k zahynutí.

γ) Jiná také velká vada jest ta: Nezřídka káže se o pravdách mravních jen povrchně a mělce, příliš obecně, mravní pravidla obecná neupotřebují se na podrobné poměry životné, povinnosti s těmito úzce spojené nevyjasňují se dosti, nepodává se potřebných pohnutek k vyplnění jich, netáhne se polem proti panující nepravosti

osadníků, nesestupuje se až k zárodkům hříchů, nepředstavují se vždy i následky pravdivě a pokud možno plasticky, tak aby se hříšníkovi jako před oči předvedl celý vnitřní stav duše jeho, jeho vnitřní rozervanost, jeho nepokoj, jeho nesouměrnost s pořádkem mravním, celé jeho vnější i zevnější neštěstí! „Aperiendum est vulnus!“ napomíná sv. otec Cyprian. Podobně bývá pochybeno, že se nebere dosti ohledu na povahu, náklonnosti, vášně, náležitosti, na vnější poměry životné, na zámožnost neb ochudlost, na živnost a práce, na zvyky a obyčeje, na obveselení a hry osadníků, aniž na prameny a omluvy hříchů jejich, jakož i že nepoučují dosti často o prostředcích, obrácení hříšníka usnadňujících, a těch, jimiž se posvěcující milost Boží v duši spravedlivého zachovává.

δ) Také chybují kazatelé, jenž nejednají proti hříchům, kořen svůj majícím v duchu času, jakož jsou: čtení převrácených knih, lehčení posvátných věcí, zvyklost přísahy, nesvěcení dnů nedělních a svátečních, nedachování časů kajících, rozkazů a ustanovení církevních, zvlášť onoho o postu, přepych a rozkošechtivost bohačů, kleslá mysl množící se chudé třídy lidstva, kterážto kleslost dopadává u nemnohých za času našeho až na dno beznaděje, soufanlivosti a samovraždy, z kteréžto příčiny kazatel nejen poučovati, ale i kleslé mysli přítěživé a dojemně těšiti má.

ε) Někdy však jest třeba i kárati. Ale nezřídka se stává, že kazatel kárá bez lásky, z horlivosti převrácené; a takový mravokárný předmět jeho zajisté jest vadou, neb kazatel má uzdravovati, ale ne řezati, má kárati z lásky, ale ne z hněvu, má se nésti horlivostí, aby prospěl, ale ne vášní, aby panoval i zahanboval; než přece se stává, že se trestají ne tak hříchy jako více osoby, že se kazatel pouští v přílišné tupení, a tak pochlavě

chyby názorňuje, že se posluchači snadno domýšleti mohou, která jest to osoba, který to dům, jemž za cíl výpadu řečnického obrán jest byl, a na koho slova mravokárce, nezřídka ku pohoršení celé osady, padají.

Konečně co do obsahu ethického chybuje se také někdy, když se taková povinnost za předmět pojednání béře, kteráž se netýká většiny posluchačstva obyčejného.

c) *Se stránky liturgické* zajisté nemalou vadou jest, že se při málo kterých příležitostech vysvětlují posvátné obřady bohoslužby. Jako vzácná jsou kázaní dogmatická, mnohem vzácnější a řídší ještě jsou kázaní liturgická. Chybuje tedy kazatel, neobírá-li také časem a zvlášť při jistých slavnostech a nahodilých příležitostech za předmět kázaní svých vysvětlení sv. obřadů církevních, kterým lid rád naslouchá. Nemá-li slovo Boží utrpěti na vážnosti své poněkud, bývá ve spojení se mší svatou a v takovémto spojení jest poněkud také přípravní částkou bohoslužby. Má-li ale připravovati na bohoslužbu, musí též o ni časem jednati, musí se tedy vysvětlovati jednotlivé obřady, posvátné částky, význam, též praktická stránka jejich, zvlášť obřady mešní a obřady při udělování sv. svátostí, jak již nařizuje církev sv. na sněmu Tridentském v sezení 24. kap. 7, a obě synody naše diecesální, ona z r. 1605 a ta poslední slavená za súčastnění našeho.

Také snaha doby naší zvědavé vede lid k otázkám, co ty neb ony obřady jsou, k čemu vedou? a nechceme-li při konání jich uvaliti na sebe předsudek zištnosti, tedy musíme vysvětlovati svaté obřady, aby lid to, co neviditelné ale zobrazeno jest v obřadech, v duchu a v pravdě slavil s námi, a rozjímajícím duchem s námi se modlil.

Byli-li jinověrci krásou obřadů těch dojati, k slzám pohnuti a k velebení Hospodina povzbuzeni, nemá duchovní pastýř oveček svých nechati v nedůstatku takové vznešené, krásné a radostné útěchy.

d) Než co může utvrditi nás ve víře, polepšiti vůli a mravy, potěsiti kleslou mysl i srdce, nemusí býti vždy předmětem dogmatickým, ethickým, liturgickým, to může i předmět *historický*, vážený z největší události na světě, ze zjevení Božího Z. N., ze života Pána našeho Ježíše Krista, ze života sv. církve katolické a Svatých. Život ten jest nevyčerpatelným pramenem všeho potřebného poučení, povzbuzení i potěšení; neb v něm nalezají všecky záhady společenské a sociální svého důkladného rozluštění, všecky neduhy věku našeho svého uzdravujícího léku, a všecky traplivé rány věku našeho svého občerstvujícího balšámu. Chybují tedy kazatelé, neváží-li předmětů svých také častěji z dějin posvátných a církevních. Samo dogma, cestou historickou vysvětlené, nabývá více jasnosti a přesvědčitelnosti.

Nad to, k čemu životy Svatých, pakli lid o nich neví? kterak bude moci Svatých následovati? Protož byloby k přání, aby aspoň o těch Svatých kázati se nepomijelo, jejichž jména většina osadníků na křtu svém byla obdržela.

Čerpá-li se ale předmět ze života nějakého Svatého, třeba jest obezřetnosti, by se neuběhlo ve vady. Tak chybuje se nezřídka tím, že se nezachovává pravá míra při vychvalování Svatého, že se užívá mnoho pověstí a necírkevních legend o Svatém a uvádí mnoho zázraků, od církve nezaručených. Také mohlo by se za chybu pokládati, když se v kázaních, nechť jsou předmětu jakéhokoliv, neuvádí příklady. Tyto dodávají řeči světla i tepla, a táhnou vůli.

Chybují-li ale kazatelové, neuvádějíce příklady, chybí též, když historických svědectví o pravdě, výroků totiž sv. Otců a mužů, věrou katolickou a neúhonností mravů proslavených, v kazatelských řečech svých co dokladů neuvádí, jelikož lid náš právě na takové výroky velikou a přesvědčující klade váhu.

Uvádí-li se ale příklady, chybuje se někdy v tom, že se uvádí příklady na výstrahu, při nichž se mravní zlé barvami příliš drastickými popisuje, čímž se jen žádost po zapovězeném podněcuje.

Pojednav o vadách se stránky dogmatické, ethické, liturgické a historické, podotýkám ještě, že by též bylo chybou, kdyby se po příliš dlouhou dobu předmět jen z jednoho takového oboru vybíral.

Objasniv nejhlavnější vady, kterých se kazatel vystříhati má při volení a pojednání svého předmětu vůbec vzhledem na místo, dobu, posluchače i kazatele samého taktéž i na vady, kterýchž se varovati má co do předmětu svého zvlášť, totiž dogmatického, mravního, liturgického a historického, zbývá mi ještě vysvětliti vady co do formy neboli zpracování a přednešení takového zvoleného předmětu.

II.

Vysvětliti nejhlavnější vady kázaní z ohledu formy, neboli sestavení, zpracování a ústního přednešení nalezené látky zvoleného předmětu, jest tolik, co vysvětliti ony chyby, kterých se kazatel při vypracování a přednešení svého kázaní dopouští tím, že nešetří pravidel a vad homiletiky neboli umění kazatelského.

Třeba tedy každému řečníkovi dobře znáti pravidla homiletická, a uměti se v nich pohybovati. Neumí-li se v nich pohybovati, a vyhlíží-li z řeči jeho všudy neumělý žák, jenž sice pravidla ta zná, ale upotřebovati jich nedovedl, jest to chybou.

Dá-li se řečník těmi pravidly příliš vázati, chodí-li neustále jako v poutech logických, jest to opět chybou; nebo školní míra výmluvnosti jest příliš těsná.

Nezná-li ale kazatel pravidel homiletiky, aneb nešetří-li jich nikterak, jest to ještě větší chybou.

Homiletika rozeznává řeči synthetické neboli vlastně kázaní, a řeči analytické neboli homilii. Řeči synthetickou jest také homilie vyšší neboli sborná.

Radnot střídati formou při častém kázaní. Radno též ne příliš prodlužovati kázaní. Jesuité měli zásadu kázati krátce, a novější kazatelové francouzští a vlašti řídí se dle zásady té. Zvlášť na venkově chybou jest kázati příliš dlouho.

Stručně vytknu vady formalní.

Veležádoucno jest, aby *text* obsahoval hlavní myšlenku předmětu, jenž se v kázaní pojednává.

Exordium neb přístup jest chybný, je-li daleko hledaný, příliš obecný, tak že se skoro ke každému kázaní hodí, bývá-li vždy jen dle jednoho způsobu utvořen, nešetří-li se rozmanitosti při zpracování jeho, není-li zajímavý, nedotýká-li se ničeho, co se posluchačům líbí — je-li příliš dlouhý, delší-li než šestý díl celé řeči.

Předchodné vysvětlení textu nechť se děje dle výkladu od sv. církve autorizovaného.

Předloha (propositio) chybná jest, obsahuje-li více než jedno hledisko, není-li vyříknuta větou určitou, krátkou, jasnou.

Rozvrh (partitio) chybný jest, přináleží-li jen částečně k předloze a nese-li se ostatek k jiné hlavní myšlence — zní-li tak, že v dílu jednom obsažen jest i druhý; — není-li určitě, jasně a krátce vysloven; — naznačuje-li bez předlohy jen v otázkách díly; — obsahuje-li díly příliš nestejné, tak že jeden díl jest příliš dlouhý, druhý příliš krátký.

Vždy stejným způsobem *k pozornosti povzbuzovati* chybné jest; povzbuzení to má plynouti z předmětu zvoleného.

Vady v pojednání neb dílech:

Na začátku každého dílu kázaní stojí *poddělení, pod-*

díly (*subpartitio*). Je-li těchto příliš mnoho, aneb nejsou-li mezi sebou co do počtu souměrné, chybné jest poddělování.

Při *důvodění* (argumentatio) vyskytují se rozličné chyby. *Zbytečně* se důvodí, když se užívá důvodů při takové věci, při které jich není třeba. A však to zvláště potřebí jest odůvoditi, co se nejnesnadněji věří, čemu smyslnost nejvíce odpírá, co se nerado zachovává.

Přílišně se důvodí, užívá-li se příliš mnoho důkazů. Tím trpívá amplifikace. Důkazy mají se více vážiti než počítati. To platí též o textech. Protož chybou jest, nahromaditi vedle sebe mnoho textů. Dosti jest na tom, když se vyvolí jeden neb dva texty nejdůležitější a když důkladně se provedou. Nahromaděním textů obtěžuje se jen zbytečně paměť kazatele i posluchačů.

Nedostačitelně se důvodí, neuvádí-li se důkaz pravý, a nesouvisí-li důkaz s thesí svou patrně a jasně. Neužívá-li kazatel důkazů přiměřených, škodí tím pravdě, kterou k dokazování sobě byl obral, ale také sobě, dávaje tím nedospělost ducha svého na jevo.

Subtilně se důvodí, uváží-li se při důkazech z rozumu až příliš hloubavého odvozování. Důkazy z rozumu mají se stavěti více na vlastní zkušenost posluchačů.

Bez pořádku se důvodí, podávají-li se důkazy bez ladu a skladu. Důvody mají se v takovém pořádku sestaviti, aby síla jejich dokazovací (nervus probandi) co nejvíce možno v mysl posluchačů vnikla. K tomu cíli má se začíti s nějakým jadrným důkazem, doprostřed dají se důvody slabší, a na konec důkazy nejsilnější a nejmocnější. By síla důkazů uvedených patrnější byla, mohou se na konci sebrati v souběr dillematický.

Vždy stejně se důvodí, neužívá-li se rozmanitosti ve způsobu dokazovacím. K rozmanitosti způsobu přináleží

rozličné druhy souběrů (syllogismů), výroky sv. Otců a příklady zvlášť, jenž mají sílu přemlouvající.

S důvoděním musí také někdy spojeno býti vyvrácení námitek (refutatio), a velikou jest chybou, *když se polemiky zřejmě užívá* na kazatelně a vášnivě činí výpady na odpůrce; počínáním takovým utrpí nejen pravda na své posvátné vznešenosti, ale také odpůrce na své dobré vůli, anať se zatvrdí. Dobře však na svém místě jest, užívá-li se polemiky nepřímé na kazatelně. Tato kráčí více v mezech apologie, vyučuje pravdě tak jasně a důkladně, že náhledy odporné a námitky učiněné samy sebou bludnými a lichými býti se ukazují. Polemika nepřímá nejmenuje bludu, musí-li se ale o něm zmíniti, klade jej v ústa člověka pošetilého neb bezbožného, a přednáší jej co nějaké pochybování, neb co nějakou jen námitku jeho.

Rozvádění (amplificatio) jest duší veškeré řeči. Tato záleží v tom, že kazatel shrnuje mnoho takových myšlenek a citů, které silně účinkují na vůli posluchače a ji oblomují. On užívá takřka ráz po rázu a na sebe nahrnuje slova důrazná, mocně znějící, důtklivá, pronikající, souznačná, vzešené a nové a nové myšlenky, definice, části, okolnosti, příčiny, následky, věci protivné a podobné, vtipné poznámky, obraty, figury, obrazy, podobenství, krátké průpovědi; slovem on mluví názorně, plasticky, ohnivě.

Živost a vroucnost ta nechť roste. Při počátku nechť kráčí řeč vážně a mírně, čím dále se živěji pohybuje, k závěrku tím více má přibývati hbitosti a živosti. Na závěrku kázaní lze však dobře mírného užiti ohně.

Řeč mdlou nenahradí po chvílech hlasité vykřikování.

Chyba jest *zanedbání přechodů*, kterých se užívati má na konci každého poddělení. Nešetří-li se přechodů, jest řeč roztrhaná, drsnatá.

Aby se kázaní lehčeji v paměti zachovalo, radno jest, aby kazatel na konci každého dílu opakoval nejhlavnější myšlenku v něm obsaženou (recapitulatio particularis).

Závěrek (epilogus) pak chybný jest, nesouvisí-li s řečí, je-li obecný (de communi), nudivý suchopárným vypočítáváním, aneb příliš rozvláčný dlouhým dokazováním, širokým rozkládáním, nepotřebných slov opakováním aneb i hledáním poslední věty. Nejapný konec zničí dojem veškeré řeči; proto má se řeč ukončiti několika krátkými jadrnými větami.

Vady při řeči *analytické* neb *homilii* tyto jsou: Když se stránka historická rozkládá příliš na ujmu učení víry a mravů; — když se nepodává jádro perikopy ve své jasnosti a pravé užitečnosti; — když se v jedné a v té samé řeči o příliš různých předmětech pojednává a příliš různé city a hnutí vzbuzují, když se praktická ponaučení vždy stejným způsobem oznamují a přechody vtipné a věcné zanedbávají, když praktická ponaučení v souměrnosti k sobě nestojí.

Svatí Otcové libovali sobě v homilii, a tato se z mnohých stránek i za časů našich sama sebou chválí.

Biblické perikopy lehčeji bývají pochopeny a trvanlivěji utkví v paměti posluchačů.

Ohledem na sloh prohřešují se vůbec kazatelové, jenž neberou ohled na stupeň vzdělanosti svých posluchačů a se nesnižují k lidu. Řeč má býti tak jasná, aby jí každý hned porozuměl, mají se voliti taková slova, jako by je kazatel z hlavy svých posluchačů bral; kazatel má mluviti tak, že jemu nerozuměti ani možno není. Uvedu příklad. Sv. Jan Zlatoústý kázal na počátku vysokou řečí, jen vzdělaným srozumitelnou, aniž věděl o té chybě své. Jednou ale čekala naň žena stařičká, prosíc ho těmito slovy: Učiň, muži Boží! aby jsi i pro nás lidi

sprosté kázal. „Což nekáži pro vás?“ otázal se sv. Jan. — Ovšem kážete, ale my uhozí vám nerozumíme. — Od té chvíle kázal sv. Jan Zlatoústý pro vzdělané i sprosté. — Od starších kazatelů českých můžeme se učiti, kterak bychom se měli k lidu snížiti, aniž by musila býti proto mluva sprostá.

Jiná hlavní vada co do řeči a slohu jest *užívání dlouhých period*. Dlouhé periody hodí se jen na papír, ale nikoliv do ústného přednášení na kazatelnu. Lid sprostý nemůže postačiti za myšlenkami dlouhou periodou se vinoucími, kazatel však chtěje zavírati natlačenou širokou periodu, někdy začátek její z paměti ztrativ, v nesmysl se vydává. Sám Demosthenes užíval krátkých vět. V málo slovech důkazy a pohnutky nahromadil. Úsudky mocněji působí při větách krátkých.

Řeč kazatelů bývá někdy *příliš rozvláčná*, obsahujíc v sobě mnoho zbytečného množení a opakování slov. Chybná taková rozvláčnost jest pravý opak pravého rozvádění (amplifikace), a protož má za patou také neblahé účinky. Kazatel takový nepoučí, nepotěší, nepohne, ale neurčitostí a zbytečnou rozvláčností řeči své uvádí předmět, o němž jedná, poněkud v nejistotu, vzbuzuje pochybování; sám pak stává se odporným, ano i nesnesitelným těm, jenž jsou byli uvykli pravidelně mysleti, a nejapným vyjádřováním činí se směšným u těch, které chtěl pohnouti.

Zpracovaná řeč má se pak dobře přednésti.

Přednášení řeči pozůstává z deklamace a akce, jenž mají svá pravidla. Uměti těchto dobře užívati, jest předůležito; neb skutečnost učí, že mnohé vypracování ceny slabší, ale dobře přednešené, se líbilo a užitek přineslo, kdežto mnohdy i klasicky vypracovaná ale nedobře přednešená řeč neučinila dojem. Proto třeba jest, bedlivě se také vystříhati vad týkajících se samého přednešení.

Nejhlavnější *vady se strany deklamace*, mluvy a hlasu,

jsou: když se nepřednáší s rozvahou, ale jakoby se jen z paměti odříkávalo, — když se příliš spěšně aneb příliš zdlouhavě, tak že by se bez mála slova počítati mohly, přednáší; — když se nemluví s proměnou hlasu, ale jakoby šel hlas vždy jen po jedné linii, — když se káže v tonu vysokém, křiklavém; — když vždy stejným zvukem hlasu se pozvedne a zase jím padá; když zvuk hlasu není přirozen aneb přiměřen smyslu a důstojnosti řeči, jednotlivým částkám jejím, — když zvuk hlasu přiměřen není jednotlivým citům, neb každý cit má svůj zvláštní zvuk; protož chybou jest, nešetří-li se přiměřenosti a rozmanitosti hlasu.

Vady pak se strany akce nebo-li pohybu těla a změny v tváři nejhlavnější jsou: užívá-li se posuňků příliš málo aneb zas příliš mnoho, aneb jednotvárných, jednostejných, nevýznamných, nepřiměřených aneb dokonce příčících se smyslu slov, jež se přednáší. Jako jest třeba proměny hlasu, by se lahodilo uchu, tak jest třeba mluviti též k očím, aby se pozornost posluchačů udržela. Chybuje kazatel, který se vždy jen mračí. Tvář i oko mají býti přívětivé, i hlas přívětivý a příjemný.

Aby se mohlo dobře přednášeti, zapotřebí jest, při vypracování na to hleděti, by byla řeč dobře logicky rozvržená, neb tak se nejlépe vtiskuje v pamět. Naučí-li se kazatel řeč svou dobře nazpamět, ví-li co bude kázati, může tím snadněji pozornost svou obrátiti na to, *jak* by měl přednášeti.

Prosme před každou prací kazatelskou Ducha sv. za dar osvícení, začínejmež záhy přemýšleti a přihotoviti se k nejbližšímu kázaní.

Jakkoliv nám naše zaměstknání ve škole, ve správě duchovní a kancelárování značné síly a času ubírá, nezapomínejme přece, že úřad kozatelský jest nejpřed-

nějším úřadem naším, a že i sv. Apoštolové, Duchem Sv. osvíceni, na hlásání slova Božího velikou kladli váhu, pravivše při zvolení jáhnů (Sk. ap. 6, 4.): *Nos vero orationi et ministerio verbi instantes erimus.*

Petr Maták,
administrator v Slušticích.

Odpovědi k otázkám konferenčním.

I.

Nevěsta vyznává ve sv. zpovědi, že se s ženichem svým proti čistotě velmi prohřešila, z čehož se však ženich *nezpovídá*, ani tenkráte, když se zpovědlník po zdálečí na to vyptává. Co zde činiti bude zpovědlníku? —

Odpověď. Zde sluší rozeznati dvojí případ:

1. Pakli zpovědlník si od nevěsty vyžádal *dovolení*, aby vzhledem na onen hřích nečistoty směl jejího vyznání použiti, jestliže by ženich sám se z tohoto hříchu nevyznal, tu může zpovědlník odvolati se na vyznání nevěstino a tím ženicha přiměje k doplnění sv. zpovědi. Praví o tom sv. Alfons Liguori: An possit confessarius monere complicem de *licentia* poenitentis? R. Sententia communissima et vera affirmat, quia complex ex confessione alterius complicis nullum jus acquirit ad sigillum sacramentale. Hoc enim sigillum institutum est tantum in favorum poenitentium. Et ideo, sicut solus poenitens sigillum ponere potest, ita *ipse solus* potest auferre.

2. Jestli však zpovědlník si výslovně ono dovolení nevyžádal, může sice všeobecně se ženicha na přestupek proti čistotě tázati, ale nesmí se na vyznání nevěstino odvolávati, jelikož by tím spůsobem zrušil pečet zpovědní.

II.

Jistý člověk se zpovídá, že žije s osobou ženskou, kterou k vedení hospodářství nevyhnutelně potřebuje,

s nížto ale posud v sňatek manželský vstoupiti nemohl, jelikož den ode dne očekává list propuštění z vojenské služby. Zdali mu zpovědlník smí *uděliti absoluci?*

Odpověď. Sv. Alfons praví, že se může uděliti absoluce tomu kajicníku, jenž se nalezá in occasione proxima *necessaria*; takováto occasio a sice *moraliter necessaria* (= quae tolli non potest sine gravi damno vitae, famae aut bonorum), se ale skutečně nalezá v případě svrchu uloženém a tedy i zde smí zpovědlník uděliti absoluci, tím spíše, an kajicník má opravdový úmysl pojmouti osobu tu za manželku. Při tom však musí zpovědlník napomenouti kajicníka, aby modlitbou, častějším přijímáním sv. svátostí, obnovením dobrého předsevzetí atd. se snažil tuto occasio proxima proměniti in occasionem remotam.

Ačkoli pak *smí* (potest, může) zpovědlník uděliti absoluci v tomto případě, *není* přece *povinen* ji uděleti, nébrž podle dobrého zdání svého může absoluci *odročiti*; expedit, ut ei differatur absolutio (dí sv. Alfons) praesertim si occasio sit de materia turpi. Censeo enim, . . . nullum aliud aptius antidotum ministrari posse ei, qui est in occasione proxima, quam *dilationem absolutionis*, dum experientia docet, quod poenitentes, postquam absoluti discedunt, ut plurimum negligunt media praescripta adhibere; cum e converso, quando ipsis absolutio denegatur, vigilantius satagunt remedia exequi et tentationibus obsistere, impulsi quidem a timore, ne cum ad confsesarium redibunt, iterum sine absolutione dimittantur.

III.

Stačí-li pak odpověď chladná: „*Já lituji*“ daná na otázku zpovědlníkovu: „Zdali pak litujete hříchů svých?“

Odpověď. Jestliže slovy: „chladná odpověď“ jen tolik jest naznačeno, že kajicník jednoduchým slovem: „Já

lituji" projevuje lítost svou nad hříchy, z nichž se byl ve sv. zpovědi vyznal, tedy upozorňujeme na jednohlasné učení moralistů: „Non requiritur dolor sensibilis; sufficit enim *intellectivus*, qui est internus ac spiritualis." Učí zajisté zkušenost, že slzy, vzdychání, žalostný nářek *často* ovšem jsou známkami lítosti upřímné a srdce proniknutého ošklivostí k hříchu; ale *ne vždycky* pláč a nářek tento pochází z nejhlubší útroby duše, podobaje se někdy spíše náhlému lijáku, jenž sice mnoho vody s sebou přináší, která však *povrchně* toliko po zemi stéká, anižby do lůna země se vtahujíc tuto zúrodnila. Naproti tomu jiný kajícník svědomitě se k svátosti pokání připravuje, dokonale se zpovídá, žel nad hříchy spáchanými mocně hýbá jeho Bohu oddanou duší, ale není mu dáno procediti jedinou slzu z oka svého, ač jich před okem Vševědoucího snad na tisíce kane z rozželeného srdce jeho. Řekne-li takový: „Já lituji," tedy ovšem úplně hoden jest rozhřešení knězského.

Jinak jest arci, pakli zpovědlník mezi vyznáním kajícníkovým zpozoruje, že sv. zpověď jen ledabylo vykonává, že svědomí své povrchně zpytoval, že snad jen k vůli lidem, z ohledů časných přichází k správě Boží, a že nechová v srdci svém žádné ošklivosti k hříchu, třebať na otázku knězovu polonuceně odpověděl: „Já lituji." V takovém pádu musí zpovědlník opatrně si počínati, aby nehodnou absoluci neudělil. Tuto nehodnost však musí kněz poznati ze *zpovědi samé*, a netoliko z onoho slova, byť i chladně pronešeného: „Já lituji." Sv. Alfons praví: Ut poenitens absolvi possit, . . . sufficit, quod confessarius habeat *prudentem* (na jistých *důvodech* spočívající) probabilitatem de dispositione poenitentis, et *non obstet* ex alia parte *prudens suspicio* indispositionis. Z onoho slova: „Já lituji" podle našeho úsudku nemůže ještě povstati „prudens" suspicio. Ještě jasněji dokládá

Catechismus Romanus: „Si enim audita confessione judicaverit, neque in enumerandis peccatis diligentiam, neque in detestandis *dolorem* poenitenti *omnino defuisse*, absolvi poterit.“ (pars II. cap. 5. q. 58.) Jen v tom pádu má tedy kněz odepříti rozhřešení, když seznal, že zpovídající se křestan *pražádnou* lítost (omnino defuisse dolorem) nejeví. Nemá-li však kněz pro toto podezření své — že totiž kajicníkovi se lítosti nedostává — žádných důvodů vážných, nesmí odepříti absoluce, jelikož sv. Alfons dokládá: Alias vix ullus posset absolvi, dum quaecunque signa poenitentium non praestent nisi *probabilitatem* dispositionis. Úplnou *jistotu* o pravé lítosti kajicníkově má jen Ten, jenž zpytuje ledví i srdce lidská.

IV.

Farář zaopatřil těžce nemocného; mezi jiným se jej tázal: „Nezamlčel jste v některé z předešlých zpovědí nějaký hřích.“ Odpověděl, že ne, načež mu správce duchovní všecky tři svátosti umírajících udělil.

Avšak několik dní na to byl farář poznovu zavolán k onomu nemocnému; zpovídal se ještě jednou, a vyznal že otázka: „Nezamlčel jste“ atd. dnem i nocí naplňuje ouzkostí duši jeho, an se v mladém věku svém dopustil hříchu bestialitatis, z něhož se nikdy nevyznal a hřích ten z nepravého studu ani při poslední zpovědi nezjevil. Farář rozmýšlel se chvíli, zdali mu mimo svátost pokání a nejsv. svátost oltářní také svátost *posledního pomazání* ještě jednou uděliti má; konečně se rozhodnul pro opětné udělení této svátosti, ačkoli nemocný od předešlého zaopatření lože své nebyl opustil. Domníval se farář, že předešlé sv. pomazání přijal nemocný v stavu těžkého hříchu a tudíž neplatně, a že se proto má opětovati. — Sotva však se pastýř duchovní domů navrátil, napadlo mu, že snad přece dobře nejednal; neboť si pomyslil: Kdyby snoubenci po neplatné zpovědi svátost stavu manželského přijavší později vykonali platnou zpověď, tu by

podle analogie musili také ještě jednou svátost stavu *manželského* přijmouti, což se přece neděje, ba ani státi nesmí.

Odpověď. Předpokládáme nejprvé, že onen nemocný skutečně *neplatnou* sv. zpověď vykonal, ješto sám pravil, že z nepravého studu hřích zamlčel. Jinak arci jest i to možné, že kajicník bona fide vykonal první sv. zpověď a že mu in actu confessionis ipsius onen hřích buď nikterak netanul na mysli aneb aspoň velmi nejasně, tak že jej nanejvýš snad za lehký, všední hřích považoval. Teprv po odchodu správce duchovního mu živěji na mysl vstoupila pochybnost, není-li to přece hřích těžký, smrtelný, z něhož by se měl ještě vyzpovídati? V tomto případu by první sv. zpověď se musela považovati za platnou a tudíž by také svátost posledního pomazání kajicník ten nejen platně, ale i hodně (digne) byl přijal. Byla-li však první sv. zpověď pro *vědomé* zamlčení onoho hříchu neplatná, podotýkáme:

1. Svátost posledního pomazání neměla mu *nikterakž* podruhé udělena býti; neboť nařizuje církev sv.: „Illud observare oportet, in *una eademque* aegrotatione, quum aeger in eodem vitae periculo positus est, *semel* tantum ungendum esse“ (Catech. Rom. pars II. cap. 6 q. 11.). Nečiní zde církev rozdílu, zdaž po prvním obdržení této svátosti nemocný opět zhřešil čili ne, aneb zdali první zpověď byla platná či neplatná atd., nébrž ona vůbec dovoluje v téže nemoci jediné udělení této svátosti.

2. Svátost pomazání byla udělena poprvé onomu nemocnému *platně*, ačkoli on ji *nehodně* přijal (posuit obicem), tak že milost Ducha sv. (gratia sanctificans) nemohla v srdci jeho ihned působiti ty účinky, které se svátostí posledního pomazání spojeny bývají; nemohla v něm působiti, pravíme, protože jí překážel těžký hřích.

3. Když ale onen nemocný kajicník vykonal po druhé a sice platně sv. zpověď, a tudy nabyl milosti posvěcující, ztratila se ona překážka (cessavit obex), kteráž

vadila účinkům svatého pomazání, milost se svátostí touto spojená takřka znovu *obživlu* (reviviscit) v srdci jeho a působila v něm všecky účinky v té samé míře, jako kdyby ji byl hned tenkráte sine obice (cum recta dispositione, tedy hodně) přijal. — Theologové totiž na základě sv. Otců, zvláště sv. Augustina a sv. Tomáše Akvinského učí, že sacramenta *initerabilia*: *křest*, *biřmování* a *svěcení kněžstva*, byly-li nehodně přijaty, milostí Boží člověka teprv tehdáž naplňují, si obex remotus est, když zmizela překážka, která vadila působení milosti této v onom okamžení, kdežto svátost udělena byla. Takové obživnutí milosti (reviviscentia) následuje již z té okolnosti, že ony tři svátosti svrchu jmenované *nemohou* býti opětovány, a přece na př. křest jest k dosažení života věčného nevyhnutelně potřebným. Podobně jako křest vtiskuje i biřmování a svěcení kněžstva duši nezrušitelné znamení (characterem indelebilem) a nemohou opětovány býti; ten tedy, jenž cum obice jednu z těchto svátostí přijal, nemohlby nikdy se státi účastným užitku ze svátosti vyplývajícího, kdyby po vzdálení překážky oné milost Ducha sv. neoživnula — což se nikterak nesrovnává s nevystihlou dobrotou Boží.

Ačkoli pak svátost *posledního pomazání* nenáleží mezi ony svátosti, jež naprosto nikdy opětovati nelze, tedy přece nazývají theologové svátost tuto *initerabilis secundum quid* (z části), a to za tou příčinou, jelikož v *téže nemoci* se nesmí poslední pomazání víckrát než *jednou* uděliti, tak jako i svátost stavu *manželského* se nazývá initerabilis secundum quid, ježto mezi *těmitéž dvěma manžely* nemůže manželství víckrát než *jednou* uzavřeno býti. Tudíž theologové i vzhledem na tyto dvě svátosti učí, že kdykoli jednu z nich někdo přijal cum obice, milost Ducha sv. teprv *sublato* hoc obice v něm působnosti své nabývá. (Viz Liebermann Instit. theologiae tom. II. pg. 409.) *Dr. Borový.*

Kronika.

Blahoslavený Josafat, arcibiskup mučedník ruské Církve.

(Dokončení).

Josafat za onoho času meškaje na valném sněmu ve Varšavě, jak mile se byl dozvěděl o žalostné agitaci protivníkův unie, ihned vyžádal si od krále propuštění ku stádci svému. Král opatřil jej listy, kterými napomínaje lid k poslušenství, přikazoval vladařům, aby všeliké pomoci a ochrany proti škůdcům propůjčili arcibiskupovi. — Apoštolský velekněz přikvapil do Polocka. Než jaká tu byla za krátké nebytnosti jeho proměna! Dílo svaté unie zdálo se býti zmařeno: lid pobouřený listy a vyslanci Smotrického*) stál v zjevném odboji proti řádnému pastýři

*) Nebudeť od místa, několika slovy co možná nejstručněji nakresliti život úhlavního za oné doby protivníka Josafatova, náčelníka odporu proti unii, Smotrického. Maxim Gerasimovič *Smotrický* r. 1578 narodiv se na Podolu, za mládí svého vychován jest v přísném duchu řecko-ruské církve Učitelem jeho na školách ostrožských byl *Kyrill Lukaris*, potomním časem patriarcha Konstantinopolský. Z učiliště Ostrožského přišel Smotricki do Vilna, kdež za některý čas navštěvoval výklady bohovědecké na slovútné akademii pod správou Jesuitův. Později vydav se na cesty doNěmec, a v Lipsku, v Norimberku, Wittemberku uchvácen protestantismem, zahořel nechutí ba nenávistí proti papeži. A tak všecek, jak sám dí, „začoudlý Luterskými nářeky“ Smotricki po svém návratu týmž kvasem nakazil Rus, i stal se nad jiné obratnějším, nad jiné smělejším hlásníkem i vůdcem antiunitův. Na vrch dostal se tu obzvláště spisem: „Pláč východní církve“ jejž 1610 vydal pod jmenem „Theofila Orthologa“ Odpověď, kterouž výtečný *Skarga*, nejslavnější kněz a kazatel za onoho času, vysvětlil řečený „Pláč,“ zarazila Smotrického na cestě, po které kráčel. Ano, Skargova odpověď přiměla Smotrického, že se počal obraceti a navraceti k pravdě. Avšak zakročeno mu v cestu. Mniši ve Vilenském klášteře u sv. Ducha přiměli jej, že se 1617 dal do řádu a kláštera jejich. Tehdy nastala doba neobyčejné literarné činnosti jeho Vydav 1619 Slovanskou grammatiku, pečoval též o vydání Žaltáře, Nového Zákona, breviáře i jiných bohoslužebných knih řeckovýchodní církve. Tím rostla i rozšiřovala se jeho sláva. Byv 1620 učiněn archimandritou, v témž roce vysvěcen jest na arcibiskupa Polockého, biskupa Vitebského a Mstislavského. Jak patrno, bylo to dílo stranníkův cařihradských

svému. — Ano zpoura ta zosnovaná propukla hned při návratě Josafatově spůsobem hrozným. *Polocký vévoda Sokoliński Michal* totiž svolav obec, dal čísti listy královské, jimiž nařízeno Poločanům, aby přidržujíce se věrně pravého pastýře svého Josafata, zavrhli provinilce buřiče Smotrického. Apoštolský velekněz Josafat, ujav se slova, osvědčoval Poločanům, kterak jest i chce býti oddán pravému prvostolníku, papeži, žádaje, aby tolikéž i oni, ovečky jeho, na jevo dali jednomyslnost u víře, lásku k jednotě, oddanost papeži. — Než tu pozdvihl se divoký hřmot. Křičeno: „My nejsme — nebudem unity!“ — Mezi tím jako na dané heslo, zavřeštěno „Zabte, zabte rušitele víry, dušechvata.“ A hned na to muži tasili meče, šavle i nože, kyje a hole; ženy pak chápaly kamení, divokým útokem ženouce na radnici. — V nastalé nesnázi vévoda Sokoliński nepozbyl ducha. Byl na radnici

---

kterým čeleno proti unii a tudíž proti řádnému metropolitovi v řečených biskupstvích — Josafatovi. Co divu, že z toho povstal tuhý spor, v kterémž čím dále tím žalostněji vášeň unášela rozum, kalila duši? Smotricki sypal takořka spisy a spisky na obranu toho, což se bylo stalo proti řádu a právu. Listy jeho rozletovaly se na vše strany. Jak se rozumí samo sebou, nemlčeno tolikéž s katolické strany. Vilenský metropolita *Rutski* a kněz *Kopystenski* pozdvihli hlasu. — Rána odrážela se ranou, a Smotricki, unášený hněvem, nenaléval oleje do ran, nébrž do ohně a tudíž rozněcoval požár, podpaloval nenávisť, jež posléze 1623 ve Vitebsku zabila sv. velekněze Josafata. — Tragickou, velebnou smrtí Josafatovou nastal v životě Smotrického žádoucí obrat. Puzený hryzotou svědomí a obávaje se následkův žalostných zločinův Vitebských, pustil se na cestu do Cařihradu, na pouť do Jerusalema. Chtěl pak při tom ujistiti se o shodě víry církve Kyjevské s učením církví na východě, a tudy zdokonaliti důležité dílo své, „katechismus ruské církve.“ Dvě leta pobyv na východě našel, že patriarcha Cařihradský Lukaris jest kalvinovcem, církve východní že jsou nakvašené prvky protestantskými a přesná pravda křesťanská že jest v církvi římsko-katolické a tudíž také u pravoslavných unitův. — S takým přesvědčením navrátiv se do vlasti, dne 6. července 1627 odřekl se rozkolnictví, přistoupil k unii a jal se pracovati v tom směru. — Ovocem jeho snah na poli písemnickém bylo nesmrtelné dílo „Apologia“ jakož i protest proti výrokům sboru Kyjevského, „Paranesis“ a „Rozprava mezi apologií a antidotem.“ Všecka ta díla, sepsána na obranu víry katolické, prodchnutá jsou duchem pravdy a citem lásky k ruskému národu. — Činnost, jakouž byl Smotricki za oněch časův objevil na sjezdech v Kyjevě i v Grodku, zmařena jest úsilím hrozících kozákův, nechtějících slyšeti o unii. Poslední leta života svého strávil Smotricki v klášteře Dermanském, kdež také příkladnou smrtí skonal dne 27. prosince 1632. —

Jan Terlikovski, Petr Vasiljevič a Vasil Petrovič, přední měšťané Poločtí, a hlavní původcové vypuklé bouře. Na tyto tři zarputilce obořili se vévoda s druhem svým Tyškěvičem, a s přítomnými pány katolíky, pohrožujíce jim smrtí, nepostarají-li se o ukrocení záhubné bouřky. Ano, Sokolinski byl by bez pochyby v prvním rozlícení skolil Terlikovského, by mu byl světec Josafat nezachytil šavle. Zatím puštěná hrůza pomohla. Odštěpenci na radnici, obstoupení od katolíkův, jali se křičeti k lidu, uchlácholujíce ho a prosíce, aby upustil od všeho násilí, sice že by oni sami prvé musili zahynouti. Takovou měrou poněkud aspoň zpamatovaly se pobouřené davy, a Josafat pod záštitou vévodovou vyváznul z patrného nebezpečenství.

Žalostný a děsný příběh ten na radnici byl by mnohého jiného přiměl, ujíti z města, v kterémž mu za každým krokem strojeno úklady o bezhrdlí: apoštolský pastýř ale zůstal uprostřed pomámeného stádce — zůstal tu s láskou, jež hledá ztracených. A v skutku hledaje nalezl, dobrotou získal nejednoho pobloudilce, jmenovitě i Jana Terlikovského i jiné původce poslední bouřky. — Tím větší však byly odtud hněvy se strany odporné, čím patrněji Poločané krotli a navracovali se k jednotě. Z nenávisti proti řádnému metropolitovi jeden i druhý nechával dítek beze křtu a nemocných bez zaopatření, stranil se služeb Božích a zpovědi. Jiní zase veřejně na ulicích přezdívkami spílali apoštolskému veleknězi nébrž i kamením a blátem po něm házeli. Nezřídka též pohrožováno mu smrtí. Než Josafat nelekal se hrozeb, a neustávaje apoštoloval v chrámě kázaním, po domech rozmluvami, všude přívětivostí, dobrotou a láskou. — Důvody, kterými porážel bludy odštěpenecké, vážené obyčejně z posvátných knih staroslovanských, pronášel tak zřetelně, vykládal tak dojemně a oslazoval takou srdečností, že málo který odpadlec, pokud jej slyšel, dovedl ubrániti se moci, kterou dobýval duše. — Josafat, věda kterak se ukládá o bezživotí jeho, netajil toho ani přátelům ni protivníkům svým. „Vy mne chcete zabiti“ říkával odštěpencům. „Nuže vězte, že milerád položím život pro pravdu víry katolické.“ — A tak osvědčoval i veřejně na kázaní i ve schůzkách dověrných. Ano, smrt pro pravdu a jednotu sv. církve byla žádoucím předmětem tužeb jeho, tak sice, že nejednou chtěl se vydati do Kyjeva, za onoho času hlavního sídla hněvův

schismatických, aby tam tím spíše život dokonal mučenictvím.

Zatím dobíjela hodina, nastával den, uložený od Boha svatému veleknězi na dovršení velikého díla. Josafat poněkud usmířiv Poločany a cerkve i popy schismatické odklidiv z Polocka, odebral se na cesty po městech prostranného biskupství svého. Nebylo ho zajisté tajno, jak se rozkolníci sesílili a rozlítili ve Vitebsku, v Mohylevě, ve Mstislavi, v Orši, slovem všude, kamž byli došli agenti a bouřlivé prohlasy Smotrického. — Apoštolský velekněz, vida, jaká pohroma tudíž hrozí svaté unii, hodlal přítomností svou zastaviti proudy rozlévající se neřesti. Za některý čas r. 1622 pobyv u Vitebsku, kdež mu bez ustání bylo zápasiti se zlobou i úřadu městského i lidu, odhodlal se zkusiti dílo v Mohylevě. Než Mohylevané zavřeli brány a po hradbách rozestavili děla, nejinak než jako by se přibližoval nepřítel. Nad to vyšli z města poslové, žádajíce, aby odešel od nich, a peníze mu nabízejíce za to, zůstaví-li jich při svobodě v náboženství a kněžích pravoslavných.

Netřeba dokládati, kterak odbyto tak nectné poselství. „Nestojím o peníze," vece Josafat, „ale o spasení duší! Nesměje prodávati duší, nesmím tudíž povolovati vám ve zlém." Než kněží a katolíci uprosili sv. biskupa, že tehdáž nevešel do města hotového zavražditi jej prvé, než by přistoupil ku bráně městské. Odebral se do Mstislavi a Orši, kdež mimo tuhý odpor a zlostné úklady popracovav, navrátil se zase do Polocka.

A tu nastaly obvyklé práce, trudy a zápasy, o kterých slov šířiti nechceme. Zbývá povědíti o boji posledním — o smrti mučenické, kterouž mu připravili Vitebšťané. Bylo to v měsíci říjnu 1623, když si byl apoštolský pastýř ustanovil vyjeti zase do Vitebska. Světec tušil, což mu nastrojeno v dotčeném městě, a přátelé všelijak přimlouvali, aby se nevydával do rukou vrahům. Ano, když jej slavný Tyškevič úpěnlivými prosbami zdržoval od zamyšlené cesty a nemoha toho při něm obdržeti, nabízel se mu za průvodce, muž Boží příteli srdečně děkuje za ochotu, osvědčoval, že se nebojí vrahův a ochrany lidské že nepotřebuje. „Ostatně, doložil, hrob dal jsem si připraviti." Po té ještě vzhlednuv k nebi, ruským zavzdechl si jazykem: „Hospodine, kéž stanu se hodným, abych pro poslušenství Stolice apoštolské obětovati mohl krev svou." A na tom zůstalo. Šlechetný Tyškevič nesměl více do-

lehati, nýbrž vyžádav si požehnání, se svatým rozžehnal se velekněžem. A tak loučíce se plakali oba; tušilit oba, že se již více neuvidí na této zemi.

Apoštolský horlitel, z Polocka vyjížděje, neopominul rozžehnati se tolikéž se stolicí metropolitní a oltářem, na kterémž obětovával oběť nejsvětější. — Přibyv pak do Vitebska, v měsíci listopadu, nepobyl tu leč toliko dvě neděle. — Týden před smrtí, o slavnosti sv. Demetria, učinil k lidu kázaní. Připomenuv slova Páně: „Přichází hodina, že každý, kdož by zabil vás, domnívati se bude, že tudy slouží. Bohu," bez obalu oslovil Vitebčany: „Vy mne hledáte zabiti: na řekách, na mostech, na cestách, po městech strojíte mi úklady. Hle, vizte, an k vám přicházím o své dobré vůli, abyste věděli, že jsem váš pastýř. O bohdejž, abych za vás, za svatou jednotu, pro sv. Petra vycedil krev svou!" — A tak sám připraven jsa na smrt, na osudnou hodinu tu připravoval své domácí kněze i čeleď. — Chystalit se na vraždu tolikéž rozlícení odpadlci, a všelijakými obyčeji dráždíce čeleď metropolitovu, hleděli tudy najíti a nabýti záminky k vykonání zamyšleného zločinu. — Než služebnictvo dle příkladu a rozkazu páně chovalo se tiše, nevšímalo si útržek, vyhýbalo se sporům. — Zatím na tajné radě odpadlíci usnesli se, jak má býti odklizen nenáviděný horlitel nenáviděné unie. — Původcové a strůjci umluvené nešesti řekli si, že odjedou z města, dílo krvavé vykoná prý lid, rozeštvaný a vedený na osočeného arcibiskupa. — Aby pak tím zjevnější byla bezbožnost: vybralit sobě neděli k uraděné vraždě. —

Tajné úmluvy na městské radě vyzrazeny jsou svatému veleknězi v večer v sobotu. — Petr Ivanovič, tajný avšak upřímný unita, za onoho času jeden z konšelův Vitebských, sám potají přišel k vrchnímu pastýři a oznámiv, co a jak vše uloženo, prosil metropolitu, aby se za tmy noční uchýlil z města. Než Josafat, poděkovav za upřímnou radu, dal na jevo, že na celo již oddal se pod ochranu a do vůle Boží. Rovněž tak osvědčoval se, když dobromyslný rádce nabízel služby své i jiných věrných unitův, hotových hrdly svými zachrániti život vrchnímu pastýři svému. — Poctivý Petr Ivanovič s žalostí odešel z biskupství, a bohomyslný arcibiskup od té chvíle již očekával hodinu, na niž se byl po tolik let připravoval. U večeře po svém obyčeji mluvil o smrti, celou noc probděl na modlitbách. Před svítáním odebral

se do chrámu na jitřní. Zatím stalo se, což urychlilo konečnou bouři. U vrat biskupského dvorce chycen jest pop Eliáš, jenž chodívaje tudy do církve za Dvinou, po svém návyku spílal metropolitovi a unii. Hned na to srotily se davy lidu všelijak ozbrojeného, a vše s pokřikem hnalo se ke dvoru biskupskému. — Strašlivý povyk a rány z ručnic pronikly do chrámu. Metropolita znamenaje, co se děje, a zvěděv co se stalo, kázal propustiti popa. Tím na chvíli poutichla bouře. Sv. velekněz navrátil se do své komnaty, kdež rozprostřený na zemi vřelými modlitbami připravoval se k veliké oběti. Než mezi tím na novo shlukla se lůza. Netrvalo dlouho a zuřivci vnikli do dvora — vrazili do domu — počali bíti služebníky, trýzniti kněze metropolitovy. Sv. velekněz divokým pokřikem a hlomozem vyburácen z modliteb seznal, co by to bylo. I zdvihl se a sám vyšel v ústrety vrahům. Šestoupiv do nádvoří, stanul pojednou uprostřed rozlíceného hluku a laskavými slovy vece k lidu: „Synáčkové moji, proč mnedle bijete služebníky mé? Máte-li co proti mně, hle, zde jsem!“ — V tom dva zuřivci vyrazivše s druhé strany udeřili na svatého kněze, jeden kyjem poraniv, druhý sekerou rozraziv mu hlavu. A teď sypaly se rány všeho druhu na mučeníka, jenž sebrav sílu, pozdvihl ruku a zvolal: „Bože můj!“ — Toť bylo poslední slovo, kterým bohumilá duše zpečetila život svůj na zemi. Nesmíme a nechceme líčiti, co se mimo to dělo na biskupském dvoře — jak i na mrtvole zabitého světce mstili se zuřivci. Dostačí, řeknem-li, že drahou tu mrtvolu zbodali, obnažili, městem vláčeli, do Dviny uvrhli.

A jaké ovoce vydala mučenická smrt Josafatova? — Opětovalo se tu, což se stávalo za dnův starodávných, když vzešlo přísloví: „*Sanguis martyrum semen Christianorum!*“ — Nebudem šířiti slov o valné řadě *zázraků*, jimiž hned po smrti oslavovati ráčil Bůh věrného sluhu a horlitele svého: toho však nesluší pomíjeti mlčením, kterak mučenickou smrtí velikého kněze *povznesla i utvrdila se unie*. Vitebščané sami zhrozili se zločinu, i ač město těžkými sklíčeno jest pokutami, počali káti se a lnouti k unii. — Nejinak na jiných stranách rozprostraňovala se unie, skropená krví prvního mučeníka svého. Ano, i pověstný Smotricki, jenž byl hlavním podněcovatelem a řečníkem odporu proti unii, ulekl se neblahého díla, odešel na východ do Cařihradu, do Je-

rusalema i navracuje se odtamtud byl již —obráceným Šavlem. — Zatím král Sigmund III. a královic Vladislav, biskupové a nejpřednější panstvo pospolité obce polské podali prosbu papeži, aby apoštolský velekněz, mučeník a divotvorce připočten byl do počtu světcův katolické církve. Přísné vyšetřování nastalo tudíž v krátce po smrti a dovršeno jest indultem Urbana VIII, jenž 1643 dovolil „ut ipse Dei servus Josaphat in posterum beatus nuncupari atque ab omnibus monachis ordinis S. Basilii ubique terarum existentibus nec non in omnibus ecclesiis dioecesis et provinciae Polocensis ac totius metropolis Rusiae a quibucumsque sacerdotibus tam saecularibus quam regularibus die natalis ipsius, duodecima videlicet Novembris, officium et missa de communi unius martyrys pontificis recitari respective ac celebrari . . . valeat.“ — Po také řádné beatifikací zbývalo řádné provedení slavné kanonisace.

Církevní zákony v příčině svatořečení a těžké pohromy, ježto za posledních věkův svíraly Polsko, vadily, že *blahoslavený* mučeník unitův až dosavád nebyl vřaděn mezi *svaté* oslavence církve Boží. Jak předkem řečeno, sv. otec Pius IX. puzen věhlasem a láskou k církvím a národům slovanským, ujal se úlohy, zůstavené od předkův a ohlásil již, že má přikročeno býti k žádoucí kanonisací mučenníka Páně Josafata. Doufejme, že se v krátce dočekáme radosti, kterouž by nám zloba odštěpencův po svém obyčeji tak ráda pokalila. Bůh rač odpustiti nevědoucím, co činí, a od zahlazení uchovej drahé zbytky těch církví, jež světec Josafat oživoval životem svým a oslavil smrtí mučeníka. — *V. Št.*

Ze sněmu království Českého.

V sezení 7. prosince 1865 četl p. *Leeder* zprávu loňské komise v *záležitosti dalšího vyvazení pozemků*. P. farář *Matoušovský* uznává návrh zákona za spravedlivý; neboť ustanovuje ne třetinu neb polovici výkupu, ale *celý výkup* a ustanovuje nad to, že se může výkup před se vzíti jen tehdá, když se *obě strany* srozumí a sjednotí. Nad to pak ustanovuje, že se má výkup ustanoviti na základě průměru *cen tržních z posledních 30 rokův*, a suma výkupná vyplatit se má v 10 ročních lhůtách. Řečník dokládá, že návrhem tím se doplní, co se při prvním výkupu na mnohých místech zanedbalo, poněvadž lid myslil, že

zruší ve veliká břemena bez výkupu. — Jeho Em. *kardinal arcibiskup* nesouhlasí s návrhem, necítě se co biskup oprávněna, aby přihlasoval. Uznává sice, že §. 9. mluví o úplném výkupu a že nemá známku jiných ustanovení vyvazovacích, dle nichž může se každý laciným způsobem zbaviti zákonných závazků. Ukazuje na nejistotu a časté zlehčení peněžného důchodu na místě naturalií. Připouští, že jsou poměry, kde farář si přeje změny naturálních dávek v peněžné: biskup že hledí k budoucnosti. Ohražuje se proti výčitce úzkostlivosti a ultrakonservatismu. Nepřimlouvá se za bohaté příjmy pro kněze, ani za pohodlný život, a však to, čeho jim třeba, aby mohli žíti dle stavu svého a v poměru k svému úřadu a namáhání. Nemluví pro desátek, ten jest vykoupen, a však ať nejde se dále, než se šlo v době pohnuté. — Za těmiž důvody na ochranu práv církve přimlouvá se i za školu; a varuje, aby se ještě více nezhoršil stav učitelů, kdyby se novým výkupem zničilo, co dobrého zůstalo. Ukazuje na nesnadné vybírání vyvýšeného školného, na exekuce, a jaká láska z toho ke škole pochází. Konečně vzdává díky těm obcím a patronům, kteří neužili zákona o výkupu a vyzývá je, aby i příště, co se týče církve a školy, nechali vše, jak zbožní předkové v odkazech a jinak ustanovili, považujíce za povinnost svou, plniti jejich vůli. Tím posilní se vědomí práva, tohoto nejmocnějšího základu státu a společnosti. — Nejd. p. biskup *Jirsík* přidává se úplně k důvodům kardinala-arcibiskupa a přidává nový důvod. Úplného vyvazení že se nikdy nedocílí. Dnes ať jsou břemena vyvazena a povstanou brzo nová. Když se jedná o zřízení školy, musí se zabezpečiti důchod pro katechetu. Při téžď příležitosti stávají se závazky na grunty. A což daně, nejsou ty též břemenem na gruntě, a mohouliž se vyvazati? Úplné provedení navrženého zákona zdá se řečníku nemožné — když se povinný doví, jaké výminky staví §§. 5. a 9, rozmýšleti se bude jistě, obzvláště když ví, že všeho má dost, jen ne peněz, jichžto mu na vyvazení třeba. — Proti církevním hlavám naším povstal p. *Sladkovský*, mimo jiné mluvil: Dovoluji si říci, že takových práv, jichž, velmi mírně řečeno, nabylo se velmi laciným způsobem, nelze se nikdy sprostiti dosti lacině a že jsou vždy dosti draze vykoupena.“ I jal se vykládati původ práva: „Byla doba, kde jeden mečem v ruce máchna nad hlavou druhého pravil: Budiž mým, a to se stalo základem práva.“ (Frázi o máchání mečem

dovolil si velebitel oné růžové doby, když se „máchalo cepem," i mluvil o otroctví, jakoby církev, která otroctví první zrušila, byla původem otroctví. (Tak se dělá novinářská historie. Pozn. Red.) I dovozoval dále: „Byla doba, kde platilo přísloví: Pod berlí je blaze a bezpečno žíti. Tenkráte mohlo to býti úplně spravedlivé, když za poskytnutou ochranu odváděly se naturalní dávky. Ale jestli pak nyní kdo potřebuje ochrany berle? A kdyby byla přestala potřeba ochrany a povinnost trvá posud, bylo by to spravedlivé? Nebylo by třeba, aby sám stát zakročil a řekl: kde odpadla služba, má odpadnout povinnost. (Takové argumentace „od berle" ku právům farářů a učitelů užíval p. řečník. Hlubokost historických svých známostí dokázal líčením, jak povstal desátek. R.) Čteme jeho slova v Nár. List.: „Jestli pak možno dokázati, že veškeré desátky zakládají se na právním poměru? Leckde osadníci z lásky k duchovnímu něco dávali, něco zcela dobrovolně; stalo se to pak zvykem, nástupce onoho duchovního na to naléhal a osadníci se konečně dávkám těm podvolili i na dále." (Kdyby byl p. Sl. řekl, že si to tak lidé povídají, nedivili bychom se té naivnosti. R.). Šk. r. *Maresch* neupírá, že vyvazením zkráceni byli duchovní a učitelé; učitelům že ztráta nahražena zvýšením dotace." (Jen aby také duchovní se dočkali náhrady!) P. školní rada myslí, že se za výkup mohou koupiti polnosti. (N. B. tyto ale žádají hospodářské stavby, byť by v miniatuře: stodůlky, mlátky, stáje; kdož pak na ty povede náklad? A ta láska bude zase někdy ve věku železném — železnou krávou. — Všecko má své nesnáze, jak mile uchyleno od prvního zákonitého nadání. — Starý právník, rada při zemském soudu *Havelka* pozdvihl hlas a mluvil co znalec, řka mimo jiné: „Co strany mezi sebou usnesly a zavázaly, žádná lidská moc nemá právo, aby je rozvázala." Ani nejkrajnější levice nesáhla na dávky ke kostelům, farám a školám, a ty také nebyly pojaty v zákon 7. září 1848." P. Sladkovskému řekl, že „ani farář, ani pan učitel nemáchal mečem nad hlavou." „Nechci zpytovati, kterak ty dávky povstaly. Zbožná mysl katolíků nemusela býti menší, než židů a akatolíků, kteří posud si školy a kněze vydržují sami. Avšak — moudrost žádá nyní to vyvazení — ovšem dobrovolné."

Dr. Grünwald objasňoval věc se stanoviska přirozeného a positivního práva, a odvolávaje se na výrok německého filosofa: „Právo jest k tomu, aby odstranilo ro-

zepři, a na positivní důvod, že přestati má rozdělení vlastnictví, že povinovaní musí dáti úplnou náhradu, a že se jim nesleví třetina, hlasoval pro návrh. — *Sladkovský* poznamenal, že mu nebylo dobře rozuměno, že on též věděl, že práva ta nepovstala mácháním meče nad hlavou — že má též právní vědomí — a dokládá konečně, že zákon vzhledem k tomu, že úplná náhrada se dává, je spravedlivým. (Bravo! R.) Dr. *Klaudy* připomenul: že sice zákon od r. 1849 výslovně určil, že také dávky ke kostelům, školám a farám mají býti předmětem výkupu, že ale najednou r. 1853 ministerium ustanovilo, aby se vykoupení těchto dávek zastavilo, a šířeji dovozoval, že navržený zákon jest částečně zbytečný, částečně neúplný, částečně nebezpečný, a přimlouval se, aby se tento návrh zákona podal zemskému výboru k uvážení způsobu vyvazení těch povinností. — Proti výkupu peněžitému k farám a školám rázně mluvili kníže *Karel Švarzenberg* a hrabě *Klam-Martinic*. Konečně promluvil hrabě *Lev Thun* ohledem na omluvu p. Sladkovského: „S velikým zadostučiněním první řečník v druhé své řeči uznal úplně svatost majetku a platnost práva. Avšak jedenkráte přece již vyslovil větu: Že tato práva, spůsobem nejlacinějším dobyta, nemohou žádným dosti lacinym spůsobem býti vykoupena. Věta tato do světa puštěna, nevrátí se a řečník nezamezí následky, kteréž míti bude. On zapomněl, kterak při věcech tohoto druhu nutno voliti pozorně slova a mluviti s rozvážností. On zapomněl, že držiteli netřeba prokazovati důvody držení a že jest v právu, dokud nedokáže se opak toho. Co se týče otázky, zdaliž stoupají ceny práce oprávněnců v tomtéž poměru, jako ceny naturálních dávek se strany povinných, dokazuje, že tomu jinak býti nemůže, poněvadž oprávněnec potřebuje totéž teplo, tentýž pokrm, jako před 200 roky. Jeden z řečníků (Maresch) pravil, že vyhovuje návrh tento všem požadavkům slušnosti a spravedlnosti, že však odporuje vyzývání jeho, aby potomkové starých rodin zemských udržely nadace a dávky v platnosti přes všeliké zákony vyvazovací. Nemusí býti zákon tedy tak spravedlivý, když třeba takového vyzývání. Kýž by byl týž řečník považil, že statek přechází z rukou do rukou a že dostávají se také osobám do držení, kteréž kupují statky jedině proto, aby uložily kapitály, aby špekulovaly, ne však aby na nich sídlely, aby s lidem obcovaly.“ (Výborně, bravo ve středu.)

Takové osoby třeba za celý život nespatří statek. Jestli že vyzývání takových osob bude míti účinek, o tom netřeba mluviti.“ — Tímto povšechna debata skončena. Slovo má zpravodaj Leeder, kterýž v jasné a klidné řeči vyvrací s velikým účinkem námitky proti tomu návrhu zákona pronešené. Mezi jiným dí: „Kdo byl svědkem odvádění naturálních dávek duchovním pastýřům jako já, toho musel do nejhlubších útrob uraziti způsob, jakým se odvádějí a ten mohl seznati, jak při tom trpí důstojnost a působení duchovních. (Výborně, bravo!) Nemůžeme-li pro duchovní pastýře učiniti více, chraňme aspoň jejich důstojnost.“ — (Tím skončena generální debata o věci té důležité. Vytkli jsme tuto hlavní rysy průběhu tohoto památného jednání sněmovního. Projevujeme slušnou úctu mužům, kteří věc velmi záhadnou s klidem ducha a důstojně objasňovali. Kdož by upíral, že rozřešení věci té s velikými obtížemi spojeno by nebylo? Připomeneme zde jen obilní desátek, jehožto odvádění v dobré jakosti nezáleží vždy od dobré vůle osadníkův. Komuž tu netane na mysl počasí příliš deštivé a stále suché? Jaký tu rozdíl v požitcích: pšenice snětivá, zaniklá — žito srostlé, stuchlé, oves jalový a. t. d. Doufáme, že moudrost, zkušenost a spravedlivost našeho slavného sněmu vynajde cestu, která oboje strany, pokud možná, upokojí. Najde se snad i náhrada, která by nebyla taková, aby sňata byla s povinovance na nepovinovaného. Máme fond náboženský, a vrátí-li se bohatý podíl, patřící naší vlasti, bude náhrada nalezena. Od spravedlivosti nynější vlády všecko možné očekávati lze. Politika jeho souhlasí se svrchovanou zásadou práva a křesťanského mravu. (Pozn. Red.).

O legitimování dítek nemanželských na Moravě.

Ohledem na článek vyšlý v předešlém svazku str. 549, sdělujeme krátký výpis z Orlice Moravské, jež jedná o nynější proceduře v záležitosti té na Moravě. Praví z počátku: „Dříve dálo se legitimování takových dítek velmi snadně. Když totiž kněz rodiče toho dítka o vdavkách do matriky zapisoval, přiznal se ženich dobrovolně, že jest otcem nemanželského dítěte své nevěsty a pronesl přání své, aby to dítko legitimováno bylo. Kněz vzal rodní matriku a na prázdné pro otce tam ponechané místo — tak zvané okénko — zaznamenal vy-

jádření otcovo, kteréž otec a oba svědkové podepsali; načež ještě kněz úředně vůbec užívaná slova připsal: „Haec proles per matrimonium inter suprascriptos parentes die . . . secutum canonice legitimata est.“ (Toto dítě legitimováno jest manželstvím těch hoře zaznamenaných rodičů, do něhož vstoupili dne . . . .) Tu opravu oznámil kněz konsistoři, aby v opisech matrik, kteréž ona uschovává, též zaznamenána byla. Tím byla celá věc odbyta, práci při tom měl jenom matriky vedoucí kněz a vykonal ji zdarma. Státní moc též celé to jednání uznávala za oprávněné a za platné ohledem následků civilních. A nebylo-li tak velmi dobře? Vždyť při tom jednání bylo vyhověno všem požadavkům právním. Ono bylo vedeno na základě vyznání dobrovolného u přítomnosti dvou svědků ve slavnou dobu po vyjití z kostela od vdavků; dálo se od kněze velmi šetrně, tak že se toho mnohý ani nenadál; neboť církev, majíc před očima prospěch dítěte, dopomáhala jemu ochotně k dosažení práva přirozeného, aby totiž otce svého směl otcem jmenovati a podíl bráti v dědictví. Vláda jednala moudře, že to legitimování, jak ho kněz vykonával dle ustanovení církevního, uznala za platné i v následcích civilních. Než za vlády ministra Bacha vydala předpis, dle něhož takoví rodičové, aby dítko legitimováno býti mohlo, museli po vdavkách dostaviti se k úřadu okresnímu, vzíti bábu i s dvěma svědky s sebou, a přinesti rodní a vdavkový list. Nyní zapíše a zapraví se u notára aneb u pokoutníka, a pak podá písemná žádost u úřadu politického, vyslechnou se příchozí, a vyjádření jejich se do protokolu zaznamená. Zdá se to na pohled rozumné; neboť matka praví, že její zde přítomný manžel jest otcem dítěte, kteréž před vdavkami porodila, o jehož legitimování se uctivě žádá. Totéž povídá otec. Bába souhlasí s matkou, řkouc, kterak matka jí to samé při porodu sdělila, co teď před soudem praví. Kdyby jen svědkové to samé dosvědčovali, oo se jindy dosvědčovalo na faře při podobném jednání, že totiž jenom přítomni jsou, aby mohli svědectví vydati, že manželové N. N. dobrovolně se přiznali, rodičemi býti dítěte N., o jehož legitimování uctivě žádají! Než dle onoho předpisu svědkové tito podpisují následující formuli: Uns ist bekannt, dass N. N. mit N. N. im ledigen Stande in einem vertrauten Verhältnisse lebten, und — dass aus diesem Verhältnisse, das am (dto) . . . . geborene, uneheliche Kind N. N. hervorgegangen

ist. Svědci obyčejně nerozumějí smyslu podepsané formule. Kdyby však rozuměli, co se jim podepsati káže, zdaližby co svědomití svědkové mohli podepsati? Na základu toho protokolu, v němž takový nesmysl vepsán jest, pokračuje se dále. Musí to jíti k místodržitelství, odtud vychází: „Auf Grund der beiliegenden Constatirungsacten" nařízení veledůstojné konsistoři, aby na místě, kde je dítě v rodní matrice vepsáno, následující slova naznamenati dala: „Laut Erlass der Statthalterei dto . . durch die am dto nachgefolgte Ehe der Eltern N. N. legitimirt." Po tolikerém vyjednávání bylo by lze očekávati Bůh ví co zvláštního; zatím nic nového z toho nepojde a církev dávno těch slov při legitimování užívala.

Neodpírám státu práva, jakoby v takových záležitostech též neměl míti slova svého, ale záleží na tom, jaké slovo míti má ohledem potřeby a blaha obecného neb jednotlivcův, též ohledem slušnosti. Jednání, spůsobující tolik práce kněžím na faře, úřadům okresním, místodržitelstvím a konsistořím snad bylo z nevyhnutelné potřeby zavedeno! Jak? — Rodní matriky dosvědčují, že taková jednání často se stávají, okresní úřady mají s tím dosti práce, a rád bych též věděl, zdaliž při místodržitelství v Brně jeden úředník stačí, aby všecky dotýčné práce odbýval, které se tam z celé Moravy v této příčině shrnou? Kolik tu psaní, pečetění musí konati úřady duchovní, soudní, poštovní, než to přijde nazpět na faru, kde to jindy několika slovy spořádáno bylo zadarmo. Lze poznati, že stát vyhledává prospěch nešťastného dítěte, neboť neodmítá takové žádosti rodičů o povolení žádaného legitimování. Nuže, stát a církev souhlasí v úmyslu i v zákonu; proč tedy nenechá ji stát samu vyřizovati? Duchovenstvo vede pro stát matriky, proč se mu odejmulo platné a právní legitimování? Nemohl by též zákon duchovní od státu uznán býti za platný v následcích civilních, zákon, pravím, jsoucí stejného směru se zákonem státním? A kterak medle jest posloužено byrokratickým spůsobem legitimování dítěti?

Chudobní rodičové často ani příslušných kolků obstarati nemohou na rodní a vdavkový list, duchovní však jim tu práci zdarma konali, a odkud pak mají chudobní rodičové sebrati peníze na výlohy ostatní?

Radíme státu, aby legitimování církevní za své přijal k vůli dítkám chudých rodičův, a aby vyřknul: „Dítě, následkem manželství vlastních rodičů od církve legiti-

mované, uznávám též za legitimované ohledně všech následků civilních.“ A slušnost, mravocit jak pochodí při tom, když se berou k okresnímu úřadu otec, matka, bába a dva svědkové, o nichž svět ví, co dosvědčovati mají? To nejde bez jizlivých úšklebků, budí to city neblahé, a že se tím mravnost nepodporuje, zajisté každý uvěří. Zdaliž byrokracie tuto okolnost uvážila? Útlý mravocit přeje sobě, aby byl odstraněn takový předpis.

Odstraněním toho spůsobu zavedeného prospěje se státu, dítkám i rodičům, a může se velmi snadno státi, neboť co stát chce a vyřizuje s mnohou útratou, to též chce a vyřizuje církev zdarma. Nechte, ať zdarma pracuje pro vás, jak ondy ochotně činila, a uspořena bude státu značná výloha.

Pohled na časopisectvo.

Tagesbote aus Böhmen uznal závaznost konkordátu od r. 1854. Dovozovalť před týdnem neslušnost, neplatnost a zmatečnost petice 710 posluchačů university za provedení rovnoprávnosti jazykové za tou příčinou, že ji podepsalo také několik bohoslovců, kdežto jazykem vyučovacím na té fakultě jest *latinský* dle ustanovení arcibiskupa, a k tomu ustanovování o jazyku v seminářích bohosloveckých že dle konkordátu povoláni jsou jen biskupové a nikdo jiný. S pohrdlivostí tvrdil o bohoslovcích, že nemají ani vysvědčení o maturitě, a tudíž neměli práva podepsati adresu dotčenou. V N. L. v článku „zasláno“ ohradilo se více bohoslovců z počtu těch, kteří jsouce na universitě immatrikulováni adresu podepsali. Vhodně připomínají, že bohoslovci pražského semináře na fakultě theologické a ne v privátním ústavu studují, i všem povinnostem akademiků zadost učiniti musí, a že mají za to, že ve věci principielní, jako jest věc rovnoprávnosti jazykové na universitě, hlas všech akademiků slyšán býti má, tím že „neprotestují theologové nijakž proti J. E. nejd. panu arcib. kardinálovi, když hlasy své společně s ostatními akademiky za věc spravedlivou pozdvihují. Žeby většina bohoslovců v arcib. alumnatu bez maturitních zkoušek byla, jest patrná nepravda, jest snižování tohoto ústavu, kdežto mezi 125 alumny 108 jich jest s maturitou, tedy jen 17 bez maturity (a sice 10 ve IV., 5 v III., 2 v II. roku). Z oněch 17 jest však jen 5 podepsáno mezi 70 bohoslovci, kteří adresu byli podepsali.“ Taktéž úplnou jest nepravdou, že J. E. nejd. pan kard. arcibiskup představeným nařídil, aby těm, kteříž se po-

depsali, zaslouženou dali důtku za podepsání adresy.“ To dotvrzuje i redaktor t. č., jenž o té věci u jednoho z v. d. pp. představených poptávku učinil. Po tolika drzostech Tagesbotových nedivíme se ani té poslední, s kterou se míchá do věcí, do kterých mu ničeho není. Uvidíme, jak se dále postaví syn nového Israele na stanovisko konkordátu: my však nevěříme, žeby se chtěl státi katechumenem strictissimae observentiae.

K. V.

XXIX. Seznam

zakladatelů, údů a účastníků

Dědictví svatého Prokopa.

(Vklady od 11. března až do 11. pros. 1865).

P. T. Pánové:

Frant. Haizler, bohoslovec v Králové Hradci, dalš. 10 zl.
Frant. Tesařík, kaplan v Eyvanovicích, dalš. 20 zl.
Cyrill Napp, prelát u sv. Tomáše v starém Brně, dalš. 20 zl.
Vilém Kralík, farář v Rudolfově, posl. 10 zl.
Vilém Thomas, farář v Kožlanech, posl. 10 zl.
Václav Kuděj, kaplan v Jorošově, dalš. 10 zl.
Frant. Reimann, farář v Uhelné Příbrami, dalš. 10 zl.
Frant. Micka, farář u sv. Kiliána, dalš. 10 zl.
Jan Stifter, kaplan v Hronově, posl. 10 zl.
Václav Honejsek, kaplan v Mrtníku, dalš. 10 zl.
Frant. Řezáč, redaktor, dalš. 20 zl.
Frant. Kouřílek, farář v Hnatnikách, posl. 10 zl.
Václ. Čermák, kaplan v Škramníku, dalš. 5 zl.
Ant. Šubrt, farář v Lulči, posl. 10 zl.
Christian Sohn, kaplan v Lulči, posl. 10 zl.
Jan Rutta, kaplan v Litoměřicích, dalš. 10 zl.
Frant. Kreisinger, kaplan ve Vořechu, dalš. 10 zl.
Frant. Vávra, neomista, dalš. 5 zl.
Jan Michálek, bohoslovec v Budějovicích, dalš. 15 zl.
Vojtěch Neumann, katecheta gymn. v Praze, dalš. 10 zl.
Frant. Vinklář, kaplan v Budini, dalš. 10 zl.
Jos. Fr. Krška, farář v Heřman. Městci, dalš. 10 zl.
Jan Kopečný, kaplan v Svinčanech, dalš. 10 zl.
Josef Král, vikář v Lužci, dalš. 10 zl.
Jan Kořínek, farář v Osenicích, dalš. 10 zl.
Václ. Čech, studující v Bohusudově, dalš. 10 zl.
Jan Havlů, kaplan u sv. Štěpána v Praze, dalš. 5. zl.
Karel Karlas, kaplan u sv. Petra v Praze, dalš. 10. zl.
Frant. Liebner, kaplan v Brunšperku, dalš. 10 zl.
Lukáš Brenza, kooper. v Jevíčku, dalš. 5 zl.
Alois Potěhník, kaplan v Malenovicích, dalš. 10 zl.
Jan Pochyba, kaplan v Proseči, dalš. 10 zl.

Uhrnem 335 zl.

P. T. Pánové: Přenos 835 zl.
Jan Ješina, děkan v Českém Dubu, dalš. 20 zl.
Frant. Burka, děkan v Sedlčanech, dalš. 10 zl.
Jan Roškot, kaplan v Sedlčanech, dalš. 10 zl.
Karel Šmídek, prof. v Brně, posl. 20 zl.
Jos. Hausmann, far. v Dešenici dalš. 10 zl.
Karel Starosta, farář v Kounicích, dalš. 10 zl.
Karel Navrátil, kaplan u sv. Jindřicha v Praze, dalš. 10 zl.
Frant. Tyl, kaplan ve Vynoři, dalš. 10.
Josef Klein, fundatista v Cerekvi, dalš. 10 zl.
Augustin Richter, bohoslovec v Králové Hradci, dalš. 10 zl.
Jan Švéda, Josef Vackář, Jakub Peterka a Mat. Fischmeister, kaplané v Třeboni, po posl. 10 zl., dohr. 40 zl.
Václ. Slavík, kaplan v Touškově, dalš. 5 zl.
Ant. Buchtel, děkan v Kyšperku, dalš. 10 zl.
Václ. Šabata, kaplan v Kyšperku, dalš. 10 zl.
Jan Rutta, kaplan v Postoloprtech, dalš. 5 zl.
Frant. Burian, kaplan ve Velvařích, dalš. 10 zl.
Jaroslav Štětka, kněz u sv. Augustina ve Vídni, dalš. 10 zl.
Jan Poláček, obuvník, posl. 15 zl.
Josef Dubnický, kaplan v Uhrách, posl. 10 zl.
Josef Hoffmann. profesor v Budějovicích, dalš. 20 zl.
Jan Brož, neomysta, dalš. 5 zl.
J. N. Desolda, profesor v Plzni, dalš. 10 zl.
Od pánů alumnů Brněnských a Olomúckých 550 zl.
Fabian Krejčiřík, kaplan v Křtěnicích, posl. 20 zl.
Frant. Komárek, kaplan v Měříně, dalš. 10 zl.
Josef Košatka, kaplan u sv. Apolináře v Praze, dalš. 10 zl.
Kreel Hajek, kaplan v Domažlicích, posl. 10 zl.
Ignác Bednář, kaplan v Uherském Brodě, dalš. 10 zl.
Leop. Vrbík, kaplan v Uherském Brodě, dalš. 10 zl.
Jan Berger, farář v Pozlovicích, dalš. 5 zl.
Frant. Můra, kooper. v Léznici, dalš. 10 zl.
Josef Pavlík, kaplan v Brumově, dalš 5 zl.
Dr. Alois Frydek, spiritual v Králové Hradci, dalš. 20 zl.
Josef Javůrek, kněz dioec. Litoměřické, posl. 10 zl.
Adolf Schlögel, kaplan v Sezemicích, dalš. 10 zl.
Ferd. Liška, kaplan v Slaném, dalš. 10 zl.
Václ. Čejka, kaplan v Benátkách, dalš. 5 zl.
Josef Pohořelý, farář v Nové Vsi, dalš. 10 zl.
Václ. Tříška, bohoslovec v Králové Hradci, dalš. 5 zl.
Adolf Straka, kooper. v Úbyslavicích, dalš. 10 zl.
Frant. Schönbeck, katecheta ve Vodňanech, dalš. 5 zl.
Ant. Suchanek, kaplan v Novém Bydžově, dalš. 10 zl.
Josef Šafránek, farář v Mlikosrbech, dalš. 10 zl.
Frant Vacek, kaplan v Novém Bydžově, dalš. 10 zl.
Ant. Skokan, farář v Tyništi, posl. 20 zl.
Václ. Novák, kaplan v Soběslavi, dalš. 5 zl.
Jan Lešetický, kaplan v Soběslavi, dalš. 10 zl.
Jan Vilim, kaplan v Bezdědicích, dalš. 10 zl.
Frant. Polanecký, administ. v Lstiboři, dalš. 5 zl.
Ignác Hradil, kaplan v Tekově, dalš. 10 zl.
Josef Dyškant, bohoslovec v Praze, dalš. 5 zl.
Alois Matoušcvský, farář v Dolanech, posl. 10 zl.

Úhrnem 1235 zl.

P. T. Pánové: Přenos 1235
Frant. Schaeferna, kaplan v Přistoupimi, dalš. 10 zl.
Jan Křivohlávek, kaplan v Čermné, dalš. 10 zl.
Josef Italý, farář v Brtnici, posl. 10 zl.
Jan Hejtmánek, bohoslovec v Králové Hradci, dalš. 10 zl.
Jan Pavla, probošt v Roudnnici 10 zl.
Jan Mašek, kaplan ve Volyni, dalš. 10 zl.
Josef Hanek, bohoslovec v Litoměřicích, dalš. 10 zl.
Jan Tyrichter, bohoslovec v Litoměřicích, dalš. 10 zl.
Jan Černý, kaplan v Horčicích, dalš. 5 zl.
Matěj Dušek, kaplan v Chržíni, dalš. 10 zl.
Václ. Vorel, farář v Zdechovicích, dalš. 10 zl.
Ant. Rajský, farář v Samšíně, dalš. 10 zl.
Viktorin Foytík, kaplan ve Veyprnicích, dalš. 5 zl.
Josef Nožička, farář v Křinci, dalš. 10 zl.
Jan Chvala, kaplan v Potěchách, dalš. 10 zl.
Jan Alois Nožička, katecheta v Čáslavi, dalš. 10 zl.
Josef Novotný, děkan v Golči Jeníkově, dalš. 10 zl.
Frant. Špalek, farář v Městečku, dalš. 10 zl.
Alois Buřinský, kaplan v Kroměříži, dalš. 10 zl.
Ant. Ječmínek, kooper. v Jevíčku, dalš. 15 zl.
Josef Macháčka, farář ve Velkých Mašovicích, dalš. 10 zl.
Jan Vrzal, farář v Kněžicích, dalš. 10 zl.
Pelhřím Novák, děkan v Novém Městě nad Metují, posl. 10 zl.
Bernard Stefliček, kaplan v Kumžáku, dalš. 10 zl.
Frant. Gába, kaplan v Dubicku, posl. 20 zl.
Josef Janský, kaplan v Hostouni, dalš. 5 zl.
Jan Eybl, bohoslovec v Praze, dalš. 5 zl.
Václav Plaček, farář v Mitrovicích, posl. 10 zl.
Ant. Ad. Wagner, prem. kooper. v Střížově posl. 20 zl.
Ferd. Plachý, kaplan v Lužci, dalš 5 zl.
Florián Deutsch, kaplan v Kozlovicích, posl. 10 zl.
Frant. Vaculík, kooperator v Jášově, dalš. 10 zl.
Frant. Liebner, kaplan v Brunšperku, dalš. 10 zl.
Vinc. Bradáč, kanovník u sv. Víta v Praze, posl. 20. zl.
Jan Brdlík, farář v Hosticích, dalš. 10 zl.
Jan Urban, kaplan v Předměřicích, dalš. 10 zl.
Eman. Laštovka, kaplan v Bystřici, dalš. 5 zl.
Ant. Životský, farář v Černovicích, dalš. 5 zl.
Jan Lavička, administr. v Myslibořicích, posl. 20 zl.
Štěpán Koštalík, bisk. ceremonář ve Spiši, 10 zl.
Josef Klimtsák, bisk. archivář ve Spiši, 20 zl.
Mart. Ticháček, kaplan v Bernardicích, dalš. 10 zl.
Karel Omasta, vikář v Kroměříži, dalš. 10 zl.
Jan Vítek, kaplan v Nivnici, posl. 10 zl.
Karel Škopalík, kaplan v Velkém Ořechově, dalš. 5 zl.
Frant. Oujezdský, kaplan v Bánově, dalš. 10 zl.
Ant. Hruška, farář v Žumberku, dalš. 10 zl.
Jan Blažek, farář v Kostelci, dalš. 10 zl.
Josef Kurz, kaplan v Chrasti, dalš. 10 zl.
Václav Novák, farář v Drahenicích, dalš. 10 zl.
Jakub Wenzel, farář v Černisku, dalš. 10 zl.
Rafael Rathouský, kněz řádu prem. na Strahově, dalš. 10 zl.
Frant. Vohnout, kaplan v Králové Městci, dalš. 20 zl.

Úhrnem 1780 zl.

P. T. Pánové: Přenos 1780 zl.
Josef Novák, kaplan v Dimokurech, dalš. 20 zl.
Jan Havlu, kaplan u sv. Štěpána v Praze, posl. 5 zl.
Josef Janoušek, děkan v Třebici, dalš. 10 zl.
Josef Pečenka, kaplan v Dolním Újezdě, posl. 20 zl.
Ant. Černý, kaplan v Znojmě, dalš. 10 zl.
Konst. Procházka, kněz řádu dominik. v Znojmě, dalš. 10 zl.
Filip Schmelzer, učitel ve Zvoli, dalš. 10 zl.
Josef Dvořák, kaplan v Kameném Újezdě, posl. 10 zl.
Dr. Josef Pollách, konsist rada v Olomúci, dalš. 10 zl.
J. Mařík, kaplan v Bošilci, dalš. 10 zl.
Fabián Hoffman, kaplan v Velkém Újezdě, dalš. 10 zl.
Josef Rathouský, kněz řádu Maltes., dalš. 10 zl.
Josef Kust, farář v Popovicích, dalš. 10 zl.
Frant. Fiala, kanovník a děkan Smidarský, dalš. 10 zl.
Mich. Okáč, farář v Chvalkovicích, posl. 20 zl.
Alois Albert, kaplan v Brtnici, dalš. 10 zl.
Frant. Hoppe, křižovník v Praze, dalš. 10. zl.
Václav Pevný, kaplan v Novém Boru, dalš. 10 zl.
Vinc. Kleprlík, koop. v Slavonově, posl. 10 zl.
Dr. Jan Vojtěch, prof. bohoslov. v Brně, posl. 10 zl.
Josef Walla, kaplan v Brně, dalš. 10 zl.
Dr. Frant. Zeibert, profesor bohosl. v Brně, dalš. 10 zl.
Frant. Ruprecht, kaplan v Brně, dalš. 10 zl.
Ant. Dašofský, farář v Popovicích, dalš. 5 zl.
Frant. Mlčoch, vikář při katedr. chrámu v Brně, dalš. 10 zl.
Rudolf Scholz, kaplan v Brně, 10 zl.
Kněži diecése Brněnské: Fr. Wollmann, Fr. Papoušek, po 10 zl., Fr. Florian, Ant. Florian, Jos. Schildberger, Sebast. Roth, Fr. Padalík a Eduard Svoboda po 5 zl úhrnem 50 zl.
Gunther Kalliwoda, opat a prelát v Rajhradě, posl. 20 zl.
Josef Skočovský, farář ve Velkých Němčicích, dalš. 10 zl.
Vinc. Šnoubelt, farář v Rosici, dalš. 10 zl.
Ant. Krátký, katecheta v Brně, dalš. 10 zl.
Josef Schrefl, spirituál bisk. alumnátu v Brně, dalš. 10 zl.
Pavel Juřena, kaplan v Ivančicích, posl. 20 zl.
Jan Novotný, kaplan v Tvarožně, dalš. 10 zl.
Method Halabala a Arnošt Křivnacký, kněží řádu benedikt. v Rajhradě po dalš. 10 zl. úhrnem 20 zl.
Josef Načeradský, gymnasista v Brně, dalš. 5 zl.
Karel Beránek, bisk. sekretář v Brně, dalš. 20 zl.
Jan Belcar, farář v Černikovicich, 10 zl.
Josef Kopecký, kaplan v Sloupě, dalš. 10 zl.
Dr. Petr Hyrek, kněz diec. Litoměř., dalš. 10 zl.
Ondřej Rojko, farář v Forgácsfalva, dalš. 10 zl.
Josef Dvořák, kooperator v Čibusi, 10 zl.
Mikul. Braungarten, kněz řádu Cisterc., dalš. 10 zl.
Eduard Wolf, bohoslovec v Olomúci, dalš. 10 zl.
Frant. Vyplel, bohoslovec v Olomúci, dalš. 10 zl.
Frant. Páral, admin. v Hrubo Pavlovicích, dalš. 10 zl.

Úhrnem 2555 zl. r. m.

V Praze, dne 12. pros. 1865.

Dr. *Ed. Tersch,*
pokladník.

Literární Oznamovatel.

Posvátná kazatelna, časopis kazatelský. Vydává *Beneš Method Kulda*, farář Chlumský, kn. arc. střídník, s mnohými spolupracovníky. *Ročník III.* V Olomouci a Prostějově 1865 Sklad Bedřicha Grosse.

Po dvě leta věnovali jsme všecku pozornost této sbírce kázaní a řečí duchovních, vydávané veledůstojným arcib. střídníkem Selčanským, jenž při svých mnohonásobných pracech a funkcích úředních pořádati se jal tuto sbírku. Chvalná jeho vytrvalost přemohla i samotu jeho sídla i vzdálenost od města, kdež lis uveřejňuje práce snažných spolupracovníků, snášejících se všech stran med a vosk co včely z jednoho úlu. Ctěný pan pořadatel sám téměř vyplňuje mezery a tak jediné pomysliti se dá možnost, že již na počátku roku „úplný ročník III. pracemi homiletickými zásoben jest," jak čteme na obálce druhého svazku (první nás nedošel). Zajisté závidějí všickni vydavatelé jiných „časopisů" pohodlí a štěstí „odpovědného" redaktora a nakladatele p. Bedřicha Grosse, že nejméně o deset měsíců dříve hotové má úplné dílo, jemuž osobuje název „prvního časopisu kazatelského v našem jazyku československém." Attribut ten ale mohl by svésti neznalce naší literatury k domnění, že to teprvé *první* sbírka kázaní vycházejících na světlo v jazyku českém, ačkoliv literatura naše kazatelská ze všech odvětví bohoslovných jest nejbohatší a proto též obchodu kněhkupeckému nejvděčnější. Než kolik již vydáno podobných sbírek a bibliothek, které se také na svém místě „otázkami časovými" obíraly a přece nenazývaly se „časopisem kazatelským," a dokonce ne „prvním" toho druhu. Název ten není odůvodněn vycházením svým v určitém času — každého měsíce. Za tou záminkou mohl by také p. Zap nazývati Kroniku svou časopisem historickým a p. Orth a Sládek svůj Topograficko-statistický slovník Čech časopisem geografickým. Posvátná kazatelna mohla by jen tehda nabyti povahy časopisu v užším smyslu, kdyby spojena byla zároveň s pojednáními homiletickými a se stálým přehledem a spasitelnou kritikou spisů kazatelských na světlo čas po čase vycházejících. Setříce tedy zásluhy předchůdců — vydavatelů podobných sbírek a jejich rovně snaživých spolupracovníků — žádáme, aby nakladatelstvo posvátné kazatelny upustilo od attributu „prvního časopisu kazatelského v jazyku našem." S dobrým úmyslem to

připomínajíce ujišťujeme zároveň, že nám buď vždy potěšením chváliti vnitřní uspořádanost toho podniku a oceňovati jarost a ryzost obsahu jeho. Správcové duchovní dlouho trvající na svých stanovištích shánějí se v takových sbírkách po radě a pomoci v potřebě, aby z nich svým dlouho navyklým posluchačům — zvláště co do formy — čas po čase něco nového a tudíž zajímavého poskytovali. Toť zásluha původních kazatelův. — Obsah svazku druhého jest: Na konec roku: Odkud přišla bída na svět, a proč nenese jí každý stejnou měrou. Slavn. obřez. Páně: Význam slavnosti a napomenutí k novému roku. Slav. sv. tří králův, troje práce: I. Hvězdami na zemi jsou ctnosti křesťanské. II. Kterak má křesťan dle vůle Páně své chodění do kostela zřizovati za příkladem sv. tří králův? III. Bůh se zjevil a zjeviti se musil. Ned. I. po zjev. Páně: Církev katolická má známku všeobecnosti. — Ned. II.: Koho máme k sobě za hosta zváti? — Slav. nejsv. jmena Ježíš: Jmeno Ježíš jest nejsladší a nejpoučnější. — Ned. III. Dobré vychování dítek. — Ned. devítník: Proč jest málo vyvolených? — Promluva k okresnímu zastupitelstvu za příčinou prvního zasedání v Bechyni. Řeč před sv. přijímáním. Řeč při svěcení nového hřbitova: Hřbitov katol. jest polem Božím, posvátným místem odpočinku pro zemřelé a výmluvným kazatelem pro živé. Řeč na počátku roku školního. — Z obsahu toho nahlížíme sice, že předlohy řečí tu dobrou stránku do sebe mají, že nejsou hledané; obecenstvu vzdělanějšímu vyhoví kázaní p. Fr. *Rychlíka*, ředitele hlavní školy v Přelouči. Časových otázek tu ale nikdež nedotknuto, leda v příležitostné promluvě Bechyňského p. děkana, arcikněze Felixa. Poznamenáváme to na doklad, co jsme na hoře „odpovědnému" p. redaktorovi, p. kněhkupci Grossovi, připomenuli.

Mährens Allgemeine Geschichte. Im Auftrage des mähr. Landesausschusses dargestellt von Dr. *B. Dudík*. IV. Band v. J. 1173—1197.

V tomto svazku podává nad míru pilný historiograf moravský páté knihy mor. historie šestou kapitolu: „začátky markhrabství" (1173—1197), a sedmou: „Stav vzdělanosti" od r. 906—1197. Přehled ten jest nad míru zanímavý a bohatý. Vytkneme jen obsah jeho: Geschichtsquellen dieser Periode. Orographie des Landes. Flüsse und Bäche. Colonisation. Župen. Strassen, Mauten und Marktplätze, Dörfer, Burgen und Lhoty. Feldwirthschaft. Gränzmarken. Maass

und Gewicht. Bergbauwesen. Handwerke. Bauer und Jude. Güter- und Lebensmittel-Preise. Arbeitslohn. Geld und Handel. Deutsche im Lande. Regent und Regierung. Adel und Beamte. Kriegswesen. Gesetze und Gewohnheiten. Immunitäten. Häusliches Leben. Kunst und Wissenschaft. Aberglaube. Katholische Kirche. Schlussbetrachtung. Nadpisy tyto a logický pořádek jejich svědčí o důmyslnosti p. spisovatele. Litujeme jen, že nám místa není popřáno, abychom zde podali obšírné citáty našeho ctěného dopisovatele. Mnoho se tam dočísti lze o působení německých klášterníků, a o soustavném poněmčování okolí jim zadaných. Na str. 253 čteme, odkud povoláni byli. „Z Altaich přišli *Benediktini* do Ostrova, z Zwifalten do Kladrub, *premonstráti* na Strahov ze Steinfelden, ze Strahova na Moravu do Hradiště a Luky (Bruck). Též Želiv obdržel německé premonstráty, právě jako Dokzany a Louňovice, jimiž zase Kounice na Moravě založeny. Do Sedlic a Oseku přišli němečtí *Cisterciáci* z Waldsassen, do Plas z Langheimu, z Plas na Velehrad" a t. d. S pramenem tím spojuje p. historiograf mocný vliv panujících kněžen, ješto Přemyslovci naši obyčejně si brávali manželky své z Němec. Nač důkazy uvedeny str. 255 a 256.

Libri quinti confirmationum ad beneficia ecclesiastica per archidioecesin Pragenam nunc prima vice in vulgus prolati *Annus 1390.* Opera et sumptibus Francisci *Antonii Tingel.* Pragae. Typis nat. typ. I. L. Kober. 1865.

Ctihodný vydavatel důležitých listin z věku XIV. splnil skutkem, co sliboval ve svém pozvání ku předplacení na konci VI. sv. našeho časopisu uveřejněném. Přejeme hojné podpory v obecenstvu.

Památky archaeologické a místopisné. Vydávané od archaeolog. sboru Musea kr. Č. Redaktoři: K. Vl. *Zap* a Fr. J. *Zoubek.* Dílu VI. sv. 5.

Větší díl obsahu tohoto časopisu stojí na půdě církevní, a proto zasluhuje zvláštního účastenství mezi duchovenstvem. Články oznamovaného svazku jsou mimo jiné: Mistra Jetřicha tabulové obrazy na Karlštejně. Pod. A. D. *Výšek.* Památky strany pod obojí. Pod. *Zoubek.* Benediktinský klášter s kostelem sv. Vavřince v Opatovicích. Vyp. *Solař.* Malby na skle v bisk. chrámu sv. Ducha v Hradci Králové. Pod. *Klemt.*

Spisy pro mládež.

Nové obrázkové spisy pro mládež *Františka Douchy.*
ABC s 35 pěknými obrázky.
Vojáci rozličných národů (18 obr.).

Počítání na obrazech (16 obr.). Při druhém vydání radili bychom, aby text pod obrázky byl kratší a sahal jen počtu do desítky. Vyšly v kněhkupectví Mik. *Lehmanna* v Praze a Karlíně.

Pokračovací spisy.

Topograficko-statisticky Slovník Čech. Sest. Orth. a Sládek. Sešit 7, 8, od Lištice—Olešná. Po 40 kr.

Názorný atlas k Slovníku Naučnému. Výtvarné umění. Sešit XIII. a XIV. Tabule II, 1—8. po 56 kr. S textem. Nákl. kněhk. I. L. Kober.

Umělecké dílo.

Sv. Václav. Dle jednoho z nejstarších původních obrazů, kterýž na výstavě spolku „Arcadia" pozornost znalců vzbudil, věrně a umělecky důstojně provedl *Josef Scheiwl,* ve velkém olejovém barvotisku na plátně natažen a pakostem natřen, 19 palců zvýší, 15 p. zšíří. Krámská cena 6 zl. r. č. V kněhkupectví *Mikuláše Lehmanna* v Praze a Karlíně.

Babička, praemie k humoristickým listům na r. 1866. O sobě krámská cena 3 zl. Uznáváme za zdařilou illustraci k nejlepšímu národnímu romanu proslulé Boženy Němcové. Kreslil *Gareis.* Náklad Jos. Richarda Vilímka. Tisk Dr. *Ed. Grégra.*

243, DM 44-aus.

Slusles Najvedskem' svatyčky,